TORTURA TORTI: SIUE, AD MATTHAEI TORTI LIBRUM RESPONSIO, QUI NUPER EDITUS...

Lancelot Andrewes

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
16 C
9

M

~~22-e-28~~
13-20, e 43

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TORTVRA TORTI:
SIVE,
AD MATTHAEI TORTI LIBRVM

Reſponſio, qui nuper editus
contra APOLOGIAM

SERENISSIMI POTENTISSIMIQVE PRINCIPIS,
IACOBI, DEI GRATIA,
Magnæ BRITANNIæ, Franciæ,
& Hiberniæ REGIS,

PRO
IVRAMENTO FIDELITATIS.

LONDINI
Excudebat ROBERTVS BARKERVS,
SERENISS^{mæ} REGIÆ MAIESTATIS
TYPOGRAPHVS.
ANNO 1609.

Digitized by Google

Digitized by Google

ERENISS^o. POTENTISSIMOQVE PRINCIPI, AC DOMINO NOSTRO, IACOBO, DEI GRATIA, Magnæ BRITANNIÆ, Franciæ & Hiberniæ REGI, FIDEI DEFENSORI &c.

SERENISSIME POTENTISSIMEq; REX,

QVod *pro ſuo iure Rex quiuis faceret, vt Suorum animos, qui iuſtam ſuſpicioni cauſam dederant, nouâ Iuramenti religione exploratos Sibi redderet: cùm cauſa* Ma^ti. T. *ſubeſſet iuſtiſſima, ex Scelere poſt homines natos atrociſſimo, & id nuper facere tentares: interceſſum eſt à Papâ* Paulo, *atq; incurſio facta in Ius* Tuum, *nec* Tuum *modò, ſed cõmune Ius Regum omnium. Ea enim in* Te *vnum experrecta iam, mox & in reliquos omnes conualeſcet. Agitur ergo communis Regum cauſa; cúmque in Regibus, Rei Chriſtianæ præſidij plurimum ſit, cum Illis, cõmunis etiam Rei totius Chriſtianæ.*

Iam, vbi in diſcrimen adducta cauſa Communitatis, Spectator nemo ſit, Actor quiſq;: Ex communis enim Officij nexu, cuiuſuis tum intereſt de Communitate, communis Militiæ Sacramento obligare ſe ſtatim: & vbi res omnium agitur,

 omni

omni ope, atq; operâ, omni ſtudio, atq; officio ſtrenuè pro eâ dimicare. Atque hoc, quacunque demum ſtatione ſit, Chriſtianus modò ſit: At eſt Eorum tamen hîc cauſa potior, quibus, præterquam quòd Chriſtiani ſunt, Sacrorum quoque procuratio commiſſa eſt; quorum, id ex Munere præſtare munus eſt, vt Regum Iura, quæ Iuris Sacri ſunt, ita vt ſunt pro Sacroſanctis habeantur, neue quis ea violatum veniat.

Eorum ego me in numero indignum profiteor qui ſim: cùm ſim tamen, ſi cauſæ huic tam & communi & ſacræ operam meam negare nolui, nemo id mihi (ſpero) in crimen poſiturus eſt. Equidem, non amo de Noſtris, quibus ita refrixit zelus omnis, vt in tanti non dicam momenti, tantæ Molis *causâ tepidi & tacentes ſedeant, nec ſtringant calamum, cùm ex earum genere hæc cauſa ſit, in quibus,* qui *cũ Chriſto* non colligit, diſpergit *cum Chriſti Cõtrario, vbi, ſuam niſi fidem quis liberet, nec* animam liberabit.

Qui verò ſic animum haberem, alterutrum hîc mihi faciendum fuit: vel enim, dum ſubduco me Certamini huic, deſidis animi: vel cœpti fortè temerarij nota ſubeunda fuit, dum infero me in cauſam, cui melior debetur defenſio, quàm

quæ mearum eſt virium. Et eſt quidem vbi virium habenda ratio: Eſt vt in hâc causâ vbi malis vires quàm voluntatem, facultatem quàm fidem deſiderari. Inde adeo factũ, vt quanquã mihi inaſſueta ſcriptioni manus, tamen ſic vt erat inaſſueta, ſcriptioni admouere quàm Cauſæ huic ita iuſtæ, publicæ, Chriſtianæ deeſſe maluerim.

A Causâ ipsâ, hæc mihi cauſa fuit; maior adhuc à Perſonâ Tuâ: Et quidem vt quod res eſt fatear, vicit hîc amor Cauſæ, peruicit Perſonæ Tuæ. Nec illa tamen hîc dico, quæ propria mihi ſunt à Ma^te. Tuâ, nec exiguo numero, nec exigua benignioris affectus Teſtimonia, pro quibus, quicquid vſquam poſſum in Tuâ re vllâ, plus etiam multò quàm poſſum, debere me lætus lubens agnoſco.

Etſi enim illa me, propria, vt par eſt, mouent; at Publica hæc, quem non magis moueant, videre Te Regem Tantum, in primâ acie ſtantem, Tua ibi, nec minus aliorum omnium quàm Tua Principum iura, ita Regiè & egregiè propugnantem? Intererat certè Rei, ſimul Regiæ, ſimul & Chriſtianæ, (vtriq; credo & in votis erat,) vt Cauſa hæc tanta, idoneum, nec niſi Regem Tantum vindicem haberet. Iam

 cuius

hanc operam, vt exiſtimationē contra non cara.

Perge autem Calamo ſuadere, Sceptro vrgere Rem iſtam, quam cœpiſti. Ad antiquum decus Regium *vindicandum annitenti non deërit* DEVS, *non, qui à* DEO *ſunt. Erit verò glorioſum* Tibi *in præſens, in poſterum; nec vltimum hoc inter Decôra, quæ Diuinitùs* Tibi *multa contigêre, quod Calamo iam feciſti, idem porrò Gladio facturus, vbi iam non Cuneis hijs literarijs, ſed militaribus illis agenda res. Pòſt verò ita dicatū* Tibi *hoc quicquid eſt operis, meq; ipſum pariter cum ipſo:* ne peccem in publicum, non moror tua tempora: *Vota tantùm addo, vota mea, vota publica ex eodem Poëtâ* — Serus in cœlum redeas, diúque – lætus interſis Populo Britanno. — *Quod ille, velit iubeat* SVMMVS DEVS, *diu vt Saluus ſis, diu Superſtes* GLORIAE *huic* Tuæ, *cum nouâ indies* HONORVM, *&* DECÔRVM *acceſſione, quæq; huius ſeculi iam ſunt, quæq; alterius ſeculi æternùm futura ſunt. Amen.*

SERENISSæ MAIESTATI TVAE
à SACRIS, ab ELEEMOSYNIS,
Subditus, Seruuſque Deuotiſſimus,

L. CICESTRIENSIS.

AD M. TORTI LIBRVM RESPONSIO.

AVDAX ſim, ſi dixero; Edidit nuper libellum *Matthæus Tortus*: Illud dicam; Editus eſt nuper libellus *Matthæi Torti* nomine. *Nomen* enim hoc *Torti ignotum planè*, vel Typographo ipſi ſuo *Politano*, (cuius è typographiâ liber nobis prodijt, poſt direptam ſcilicet primo intuitu *Colonienſem* editionem) *nomen*, inquam, *Torti planè ignotum*, & *Matthæus aliquantulum obſcurus Author* primò; pòſt, *perquiſitione factâ*, compertus eſt tandem *Papienſis Presbyter, Cardinali à Sacellis*. Fortè autem illuſum eſt Typographo; (nihil enim præter auditum habet) nec deſunt quibus ſuſpecta hæc fabula de *Sacello Cardinalis*; ſpirat enim iſte, qui à Sacellis dicitur, pleríſque in locis maius quiddam, & maiore cothurno incedit, quàm par eſt ſimplicem Sacellanum, qui nec Domino ipſi ſuo honorem habet vſquam, aut alio nomine compellat, quàm *Bellarmini*: Quin loquitur interdum non vt *Papienſis Presbyter*, ſed vt *Papa* ipſe, [a] *Decernimus*; vox hæc *Sacellanum* non ſonat. Præfat. Politan. a Pag. 63.

At etiam à ſuſpicione non abeſt, quòd impoſita illi perſona hæc, vt ſit *Cardinali à Sacellis*. Ambigua vox erat in vulgus ſparſa, qui Apologiam ſcripſerat, à Sacellis fuiſſe Regi: Age ergo; reſpondeat huic alter, qui à Sacellis ſit Cardinali. Sentias ex compoſito rem geri; vt qui Cardinalibus à Sacellis ſunt, & qui Regibus, pari paſſu ambulent; quò deinde pari paſſu, etiam Cardinales & Reges. Superbia, quò aſcendis? Nam fuit tempus, cùm nec Cardinales ipſos dedeceret Regibus à Sacellis eſſe: at iam, poſtquam è mediocri fortunâ ir-

Digitized by Google

Præfat. Colon. repſerunt in purpuram, extemplò faciunt ſe non modò *Magnates Eccleſiæ*, vt in Clericis dominari, ſed etiam *Gentium omnium Proceres*, *& Orbis Principes*, vt Regibus ipſis æquiparari poſsint. Tum, nequid plenæ menſuræ deſit, quod per ſe puduit, & ore ſuo, id per Ciues & Bibliopolas *Colonienſes*, non pudet diuulgare; ſe iam non ſuppares, ſed planè *inſtar cœli ſyderum*, *ſplendore* inſtar, *ſerenitatis influxu* inſtar, nihil vt iam planè reſtet, quàm vt caudâ Draconis detrahantur in terram. Quodſi iſti, qui ſic iam *caput inter ſydera condunt*, paulùm modò oculos adijcerent ad titulos ſuos, & in illis legerent originem ſuam, (origine enim Parochi tantùm ſunt, manipulus Curatorum modò) & quàm ab humili initio humandi mortuos, & curandi baptiſteria, ad oſtrum ſuum peruenerint; quàm ſerò admodum petaſum ſuum ab *Innocentio 4.* lacernam à *Paulo 2.* & mulam ſumpſerint; næ illis non magis petaſus juberet vel lacerna, quàm frons & genæ, quòd ſic Reges laceſſunt, quòd ita ſubmittunt Sacellanos ſuos, in eos reſpondendi laborem reijciunt, quaſi impar congreſſus ſit, Rex Cardinali.

Verùm de Cardinalis Sacello, penes Typographum *Politanum* fides eſto. Siue autem rectè rem referat ille, ſeu ſecus; ſeu verum eſt nomen, ſiue eſt fictitium *Matthæi Torti*, nomen accipio atque omen: tortus enim certè eſt, quiſquis eſt.

Nec enim equuleo ſolo, irâ etiam torqueri homines, olim Poëta cecinit, —*Vino tortus & irâ*. Quòd autem irâ *Matthæus* tortus ſit, vide mihi, quàm ab ipſo ſtatim exordio bilioſus, quàm totus in fermento! Inuolat primò in libri *frontiſpicium*; poſt illud leuiter demorſum, arripit *tres cuneos*, & arrodit illos parùm: nec mora; fertur ex abrupto in Authorem, eúmque dicit, *neque Iuramentum*, *neq. Breuia*, *neque Epiſtolam intellexiſſe*: Triplex verò hæc deſtomachatio, vix tertiâ periodo. Pòſt autem, per librum totum ita petulans, ita immodeſtè immodeſtus; ita totus in conuitijs, etiam vbi cauſa nulla; etiam vbi ſi cauſa, bacchari non oportuit; facilè vt quivis *Matthæum* tortum eſſe, poſsit agnoſcere.

Quæro igitur, Quis torſit *Matthæum*? Primùm, hoc illi ægrè eſt, quòd *prodijt liber ſine nomine Authoris*. Quòd ſi ille ſine nomine prodijt, prodit & hic fortè ſine vero nomine; quid intereſt? Verùm *Regiâ* tamen *auctoritate* prodijt: Et annon *Au-*

ctori-

Digitized by Google

ctoritatis illius nomẽ pluris eſt quàm Authoris vllius? Nomine haud opus, vbi auctoritas illa præſcripta eſt; ſcitis inde quis Author fuerit; & hoc ſcire vos, omnes ſciunt. Et quidem eo ipſo, quòd ita *Regiâ authoritate prodijt*, ſi omnino reſpondere voluit Cardinalis, ſine perſonâ reſpondiſſet: Si verò ſub perſonâ reſpondere voluit; at magis auſpicatum nomen, quàm *Torti* induere par erat, & conditionem certè meliorem quàm *obſcuri hominis* (ſi Typographo credimus) *& Sacelliani*. At iam nomen etiam Authoris in fronte fert, vt ſcias eum operis ſui non pœnitere; vt & temeritatis tuæ pœnitere te poſsit, & *Authori* dehinc deferre diſcas, qui *authoritati* non detuliſti.

Fronte ipſâ libri pòſt tortus eſt. Num quidnam verò ibi, quod noluit, vidit? Ibi ſcriptum [*Populi clamauerunt, Magna eſt veritas & præualet.*] An hic eum clamor offendit, & in hoc ſe torquet, quaſi nec veritatem præualere æquo animo ferat? Nequaquam: non eo torquetur; ſed quòd inibi poſita eſt ſententia hæc vbi minimè oportuit, quaſi *triumphus ante victoriam*. Itáne? Veritati bene ominari, hoc eſt apud vos, triumphũ canere? aut qui liberè vſurpat ſententiam, quam omnes ſemper adamârunt qui veritatis ſtudioſi ſunt, ſtatim triumphalem currum conſcendit, & pæana canit? Illud fortè erat: Verecundus homo, & modeſtus, non fert triumphum canentes, nondum partâ victoriâ. Mos hic non eſt apud *Papienſes*, qui ſine cantilenâ vincunt, & omnino nolunt, pro ſuâ victoriâ, vel *populum clamore* rauceſcere, vel *inani ſonitu aërem* vapulare.

Quid ergo ille ipſe, eandem ipſam ſentẽtiam, eodem ipſo in loco, (in ipſa libri ſui frõte ſcilicet) vſurpauit? Nam ibi, in ipſo Frontiſpicio ſuo ſcriptum gerit, *Tunc omnes populi clamauerunt & dixerunt, Magna eſt veritas & præualet*. Cur triumphũ canit ipſe ante victoriam? Cur idem ipſe peccatum peccat, quod reprehendit? Ille verò non peccat: Titulus enim hic, ſi neſcis, ad *Matthæum* ſpectabat; illi ſeruatum oportuit; quare eum, quaſi ſurreptum ſibi vendicat iam poſtliminiò. Nulli ergo hominum dehinc liceat *populis acclamare*, niſi huic; huic liceat: nec populis modò acclamare liceat, ſed ipſi Typographo ſuo quoque ſucclamare; quod facit ſtatim in capite libri, En *libellum elegantem*, en *opus eruditiſſimum*. Qui *Papienſes* ſunt, hoc gaudent priuilegio; Triumphum canere poſſunt ante *Præfat. Politian.*

victoriam; Tranſalpinis non licet eſſe tam glorioſis, quorum *inanes conatus* ſunt, quique domi apud ſe veritatem (vt *Matthæus*) *triplici funiculo colligatam* non habent. Tu verò vide, *Matthæe*, quanto nos hîc æquiores futuri ſumus: De ſententiolâ hac bellare tecum, vel litigare nolumus; non inuidemus eam frontiſpicio tuo: Quacúnq; ſtet veritas, quacúnque vincat parte, tuâ an noſtrâ, nec tuâ minùs quàm noſtrâ; Fauſtus hic nobis clamor erit, & vel vinci, glorioſum in hac victoriâ. Sed læti tamen ominis eſt, quòd rediјt denuò iam, Titulus ille, *Magna veritas*, ad locum ſuum, Regij libri frontem, quæ illi ſedes prima fuerat, & natiua: redit verò tertiâ iam vice; *ternarij* vice & numero, numero ſemper auſpicato, *quo Deus gaudet*, quo & ipſa *veritas*. Quod fauſtum itaque ſit, & Ipſi *Magno Regi*, & *Magnæ* (quam *praualere* vult) *Veritati*.

Tum verò torquet eum *Triplicis* etiam *cunei* titulus, & illudit de eo Authori, *quòd cuneos ad nodos ſuos non rectè applicuerit*. Vereor autem, ne nimis rectè. Cui enim rei *elegans* hic tuus *libellus?* aut quid tibi eius editio eſt? Quid in eo ita laboras, æſtuas, ſudas nitendo, ſi tamen nodus nullus fiſſus eſt? Quorſum ita tortus es, vt cuneos retundas, ſi nullus hæret? Scopus à te cur toties transfertur? Cur opus tibi confugere ad miſellas illas reſponſiones, Eſt, ſed *aliquo modo*; Eſt, ſed *non propriè*; Eſt, ſed *non abſolutè*, ſi omnes cunei aberrârunt à nodis? Quare aſsimilas tibi paſſum, & detorques omnia cùm potes; cùm non potes, non potes tibi temperare, quin erumpas mox in conuitia, *indigna* (vt aïs) *graui Theologo*, qualem te perhibet Typographus tuus? Certè, vt torti corporis indicia, clamores & eiulatus: ita torti animi, maledicta & contumeliæ. Animus tuus alicubi in torturâ fuit. Hærent verò etiam, mali illi cunei, nimis altè impacti, nimis tenaces, eóſque *Matthæus* cum *triplici* ſuo *funiculo* vellet euellere; vellet, nec poſſet; è re nomen ſumpſit, & cùm tortus eſſet. *Tortus* dici meruit.

Pag. 21. 22.

Pag 43.

Sed iam *ſine ambagibus* loqui vult (qui verba tamen tam pauca fecerat, vt *ambages* dici non poſſent) Authorem Apologiæ, *neq; Iuramentum, neque Breuia, neque Epiſtolam intellexiſſe*. Dixin' ego vobis, Sacellanum hunc non eſſe? Vox quidem hæc, non Sacellani alicuius, quin *illius, qui cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quicquam*: *Non Iuramentum,*

Ioh. 11. 49.

non

Digitized by Google

non Breuia, non Epiſtolam, nihil planè intelligitis. Non Sacellanum aliquem *Caipha*; *Caipham* ipſum loqui putes, præter quem nemo quicquam intelligit, qui ſolus omnia. De *Epiſtolâ* & *Breuibus*, pòſt videro; At verò non intellexit *Iuramentum*? Quis verò, cui paululùm modò bonæ mentis eſſet, tam petulanter obijceret ei ignorantiam hanc tam craſſam? Quis ferret obijcientem? Satin' ſanus, qui hæc effutias? Scilicet, vt tu, homo Italus, adeo ignarus idiomatis noſtri, aut quid verba ſibi velint, vt ex alieno iecore ſapias, & paulò pòſt metuas, *ne te fallat tranſlatio*; tu, vt iuramentum intelligas ad amuſsim; Author, qui idioma callet, vt ſuum, natiuum, proprium, non intelligat? Quàm temerè hoc? Pag. 19.

Verùm, etſi verba Legis non calles, mentem tamen & intentionem. Poteram dicere, Vnde tu nobis nouus legum interpres? Theologus es, nec in iure profeſſus: Vnde verò legum noſtrarum, quas non condidiſti? Quorum autem eſt condere, eorum eſt, interpretari. Non dico tamen: ſed hoc, Ergóne *Matthæus*, ergóne quiſquam mortalium intelligat intentionem legis; Legiſlator ipſe (idem enim legis author, qui libri, nec tu ſcilicet hoc neſciebas) Legiſlator (inquam) ipſe, vt non intelligat intentionem ſuam, de lege ſuâ? Efficies fortè, quid Papa ſibi vellet in *Breuibus*, quid Cardinalis in *Epiſtolâ*, illum vt lateat: quid ſibi vellet Ipſe, cùm legem, cùm *Iuramentum* conderet, id verò vt lateat, nunquam efficies. Intentionis ſuæ, Ipſe ſibi optimè conſcius: Intentio autem Eius, vt de fide, & conſtantiâ ſuorum ſecurus eſſet: ſola autem intentio. Nec *Papienſis* vllus, nec Papiſta, nec Papa ipſe hoc ſciuerit; (corda enim hominum non nouit) ſolus ipſe, qui legem ſciuit, ſcit quid requirat lege ſuâ. Quàm ergo & hoc ſine fronte, ſine mente, in præſentiâ Legiſlatoris, de mente Ipſius, quàm Ipſe fuiſſe aſſerit, quòd non fuerit, diſputare? At tu pòſt, cùm locus erit, & ſe res dabit, ſaxo vtrámque in aurem audias, quàm temerè multa, quàm turpiter hallucineris de linguâ, literis, legibus noſtris, quámque in rebus noſtris facias, næ intelligendo, vt nihil intelligas.

Qui Apologiam ſcripſit, idem Iuramentũ condidit; Iuramentum condidit, nec tamen intellexit: quàm hoc ſtolidè neget (Lector) vides. Ecquid affert, cur neganti quis credat? Solet

enim graue crimen (quale hoc quidem eſt) vix cuiquam obijci ſine ratione graui. An vlla hîc ratio grauis? Ne leuis quidē: Nulla omninò eſt: Aſſertio *Torti* nuda, & nuda non magis ratione quàm veritate. *Affirmat enim Iuramento fidelitatis ſolam ciuilem obedientiam contineri. Addit, Breuibus Pontificijs & Cardinalis Epiſtolâ ciuilem obedientiam prohiberi. Neutrum verum.* Satis & hoc pro imperio; quaſi ſenex Samius ſit *Neutrum verum:* dixit enim *Tortus*. At nos contrà, Vtrumque verum. Verum primò, *Veram obedientiam* ibi in Iuramento *contineri* totidem ſyllabis, non autem ſacram vllam obedientiam Regi; quare *ſolam ciuilem*: fidem etiam, non autem Catholicam Regi: quare politicam modò. Verum & illud; Prohibito per *Breuia* Iuramento, *prohiberi & ciuilem obedientiam*, quæ Iuramento ita continetur, vt caput ſit ipſa Iuramenti. Mentem Legiſlatoris, id eſt, Regis mentem, mentem legis eſſe; nec aliam, vel Regis mentem, vel Legis eſſe ibi, quàm vt Rex ſecurus ſit de ſuorum ciuili obedientiâ, politicâ fide; vtrumq; hoc ſi neget *Tortus*, ſi dicat, *Neutrum verum*; vtrumq; illi, & cerebrum laborat & cor, neutrum ſanum.

Verùm enim id ita eſſe, *paulò pòſt apertiſsimè demonſtrabit*. Paulò pòſt ergo hoc diceret, cùm demonſtrâſſet iam; priùs demonſtraret, vinceret: dein diceret, triumphum caneret. Nec ordo fert, nec ratio, priùs ſententiam ferre, pòſt in cauſam inquirere. Suſtine verò tantiſper, dum aliquid probaueris: nam quæ hæc feſtinatio eſt? quàm verò te, *Torte*, non decet? Quâ fronte enim ipſe iam facis, quod paulò antè in fronte libri non ferebas? Tua hæc regula (*priùs vt vincas*) tua turpitudo, qui committis in regulam tuam: idem peccas quod culpas; faciendum negas, & facis ipſe. Paulò verò pòſt, cùm demonſtrare nititur *Tortus*, de quo hîc multò antè gloriatur, haud aliud demonſtrabit, quàm ſe, vt hîc, præproperè inſultare, ita ibi præpoſterè demonſtrare: Apertiſſimè gloriari poſſe, apertiſsimè demonſtrare non poſſe, nec quicquam demonſtrare ibi, niſi inſcitiam ſuam ſummam in demonſtrando.

Nec ſeſe tamen ſiſtit hîc audacia hominis; pergit porrò; & poſtquam quod Author ipſe ſciuit *Iuramentum*, id neſcire eum dixit; fingit etiam, adeo rei Dialecticæ imperitum, quaſi

ſi ei

Digitized by Google

ſi ei probando, formet argumenta, quod nuſquam in *Breuibus* negatur, vel *Epiſtolâ*. Ita illi (homo inſulſus) penitus detrahit ſcientiam omnem. At aliquid ei ſaltem reliquum faciat, quo ſuæ laudi nonnihil conſulat. Quæ enim illi laus, ſi vincat in tali congreſſu?

Quid verò ei argumenta peccant? *E Scripturis, Concilijs, Patribus format argumenta varia, quibus probet, deberi Regibus obedientiam ciuilem à ſubditis.* Non id tantùm, *Torte*; plus etiam probat; deberi eam Regibus, Pontifice vel inuito; nempe ita deberi eam Legis diuinæ tabulis, vt *Breui* aliquo Papali ſubditi eâ liberari nequeant. *At hoc in Breuibus, in Epiſtolâ non negatur.* Negatur verò hoc. Tuum illud fortè non negatur; deberi eam, quoad id ita Pontifici viſum: at vbi eos debito hoc ſuo, & quaſi ære ſoluerit, negatur à vobis vlla tum deberi. Quod ni ita ſit; fatere tu, vel inuito Pontifice, deberi Regibus obedientiam, & obtinuit Author Apologiæ in cauſâ: obtinuit, inquam, nec iam argumenta eius à diſparatis; reſponſio tua potiùs & cauſa tota deplorata, & deſperata eſt.

Vide ergo, quam hîc infœliciter rem geras: vide retortam in te ignorantiam tuam. Nam hoc quidem, Vtrum negetur *Breuibus* illis, illâ *Epiſtolâ*, quæ Regibus debetur obedientia (ſaltem quanta debet, & quoúſque) hoc ipſum controuerſum eſt; quin cardo ipſe tòtius controuerſiæ. Ait ille; negas tu; lis adhuc ſub iudice. Hoc tu iam quod controuerſum eſt pro confeſſo ſumis, quod nemo facit niſi qui plumbeus eſt in dialecticis. Ita tu, tam magnus ſcilicet dialecticus, parum dialecticè in elenchum incidiſti. Miſeret me tui, *Matthae*, qui demo iam recidiuam pateris in illam Doctoris ſummam turpitudinem, vt tua te culpa redarguat. Talionem hîc iuſtè refers, conuictus in eo craſſæ ignorantiæ, cuius alium tam cupidè conuincere voluiſti.

Sufficeret hoc (inquit) *generatim admonuiſſe.* En; vt illi citò confecta res eſt; ſimul vt vidit, vicit. Sufficeret quidem, ſi aliquis hæc nobis *Apollo* de tripode diceret; vel etiam ſi Papa de Cathedrâ, quæ tripodis illius iam inſtar eſt. Sed nec *Apollo* eſt, etſi ille λοξίας hic *Tortus*, (nec abludit nomine) nec Papa; ſed *Papienſis* modò; & haud ita pridem obſcurus author: quòd niſi diligentiùs rem peruestigâſſet Typographus,

nec

nec noti iam nominis, nec fortaſſe noſcendi. Vidit verò non ſufficere hæc *Tortus*, ſaltem non tardioribus; vult ſibi porrò moleſtus eſſe, *vt tardioribus fiat ſatis:* & quidem *tardiores* ſint oportet, quibus ſuis hijſce ſatisfaciat.

1. Meditatur autem (ſi ſuccedat) oſtendere, ***non ciuilem obedientiam modò, ſed etiam Catholicæ fidei abnegationem, requiri Iuramento.*** Atque *hæc* illi *principalis quæſtio eſt*; neque nos negamus eſſe: Porrò etiam abnegari Iuramentum par eſſe, ſi abnegetur eo fides Catholica.

2. Primum verò hoc, vbi *tardioribus* ſuis oſtenderit, minatur pòſt Apologiæ: caueat ſibi; *partes eius excutiet, partes ſingulas*; quarum tamen multas bonus vir vix ſalutat, nec vel digito attingit. Ad alias verò in quibus obiectio fortè, reſpondet quidem, ſed negatione nudâ interdum; vel negatione certè nudâ, vel nugatione merâ: vel ſi locus citatur, de numeris litem facit, vel petere te iubet aliunde reſponſionem ex alio libro; vel comperendinat de reſponſo, & alio ſe loco reſponſurum prolixè pollicetur: quo loco tamen pòſt ſi reſponſum quæſieris, vnde te hîc mittit, eò te ibi remittet: hinc illuc, illinc huc denuo: credo, vt de lectore periculum faciat, an ſolerti ſatis memoriâ ſit. Vtrumq; tamen hoc *Tortus* in ſe ſuſcipit; nos, an præſtet in eo fidem, id verò iam, ſi placet, videamus. Ac de abnegatâ primùm fide Catholicâ.

QVâ de re dum præfatur, intuitu primo videbar quidem mihi, quaſi legere Poſtillę alicuius exordium, &, niſi valde attentus ſit lector, ſermocinari ibi *Matthæum* putet; eſſe illi pro themate, *Apologiæ* verba quædam; conferre autem loci illius varias lectiones inter ſe, quaſi vulgatam cum aliâ quadam verſione; aut (ſi malis) Editiones *Clementis* & *Sixti*: ſiue etiam, perinde ac ſi thema illi eſſet ex vno quopiam Euangeliſtæ loco, ex alijs autem loci eius harmoniam texeret: ſic enim certè Poſtillatorem agit, dum in hunc modum loca concordat; *Hæc ſunt verba eius paginâ quartâ; ſed in Anglicanâ clariùs.* Deinde iterum, *ſic loquitur paginâ ſextâ, In Anglicanâ loquitur apertiùs.*

Quorſum verò hæc, aut cui rei aucupium hoc ſyllabarum? An hoc neſcit, cuique linguæ idioma ſuum eſſe natiuum, ei ſoli proprium; nec quod vnâ linguâ ſcriptum, idem ipſum

alterâ

Digitized by Google

alterâ ſic reddi poſſe, vt non aliquid ſaltem diſcriminis ſit, in aliqua dictiuncula: ſed verbũ verbo per omnia ſemper vtrobique reſpondeat? Sententia modò conſtet: inſcitia mera, languere circa voculas; & quis hoc facit, niſi λογολέσχαι? ſententiam verò quod attinet, pauxillum credo differentiæ inter duo hæc; *Nec vltrà quid deſiderare Regem, quàm vt de eorum fide & conſtantiâ ſecurus fieret, quam propter conſcientiã ſuæ Maieſtati præſtare tenebantur*; Et, *Regem nihil deſiderare, niſi vt ſecurus de ciuili obedientiâ redderetur.* En verò inſignem certè, & *Matthæo* notandam diſcrepantiam, inter *Nihil deſiderare.* &, *nec vltra quid deſiderare*; inter *certus fieri de fide & conſtantiâ*, Et, *Certus reddi de ciuili obedientiâ!* Annon hoc eſt, magno conatu magnas nugas agere?

Quid eſt enim, (extra cauſam quidem Religionis & conſcientiæ ſuæ) quid aliud (inquam) eſt, quod Principi debetur à ſuis, quàm obedientia ciuilis, & ipſa tamen etiam, (ſi Apoſtolum audimus) propter conſcientiam? Tum quid hæc, quæſo, inter ſe differunt, *Res præſertim ciuilis, & quæ ad Papam nullatenus ſpectat*, &, *Res merè & ſolùm ad ciuilem obedientiam ſpectans?* Tædet verò minutijs iſtis immorari. Sed quid agas? Danda venia *Matthæo*: ſic ſunt iſti homines; ſic mentem habent; ita merſi in nouâ & nuperâ *de æquiuocis* doctrinâ, vt non modò voces, ſed ſyllabas ipſas vocum, ſuſpicioſè inter ſe perſcrutari ſoleant, & ex ingenio ſuo de aliorum ſcriptis iudicare.

Vbi iam explicit eius Poſtilla, aggreditur quod antè pollicitus; vt oſtendat, *Catholicam fidem Iuramento abnegari*; idque ſe *facilè probaturum* dicit: idque nos facilè credimus, facilitate quidem maiore quàm fœlicitate. Vidit tamen non tam facile ſibi fore hoc, quàm autumauit; quare cautè rem gerit, dum nihil ſibi plus probandum aſſumit *de Catholicâ fide*, aut (quod idem illi ſonat) *de Primatu ſedis Apoſtolicæ*, quàm quod *apud Catholicos ſuos pro certiſſimo dogmate habetur*, apud quos, multa non valdè certa habentur pro certis: Cautè hoc (inquam) quòd rem ponit, apud ſuos: apud alios enim, & quidem (quamuis id nolit *Matthæus*) Chriſtianos, etiam Catholicos (etſi fortè non de Catechiſmo *Romano*, nec addictos iurare in cæcum illud idolum, quod dicitur fides impli-

cita, vt qui ſub plicaturis illis quid lateat, ignorent) apud illos non habetur hoc ſanè pro dogmate certiſſimo; ac vt pro tali habeatur, fide opus iјs tantâ, quanta monti mouendo par ſit, vt hoc (inquam) pro certo conſtet, *Primatum ſedis cuiuſquam in Scripturis fundatum eſſe.* Niſi ſicubi apud Indos, affines eius Ieſuitæ in nouum aliquod Euangelium Giaponicum inciderint; aut niſi Pontifex ipſe, Quintus ſcilicet Euangeliſta, in illo ſuo Euangelio quinto, fundamenta eius iecerit. Quem titulum Quinti Euangeliſtæ, oblatum *Clementi* octauo ab egregio illo impoſtore, *Humili Gabriele*, modeſtus homo *Clemens* non repudiauit; *Baronius* etiam agnouit; retulit in Annales ſuos; cenſurâ ſuâ rem totam approbauit.

Tom.6. in Append.

Cùm verò iam probandum hoc ſibi propoſuiſſet, *Catholicæ fidei abnegationem Iuramento requiri*, pòſt paulò ſcopum transfert, & meliori mente iam, immò *agi* ait *de fide Catholicâ in Iuramento.* At eademne hæc *Papiæ* ſunt, *agere de fide,* & *fidem abnegare?* Ego verò ſi largiar tibi, agi in Iuramento de fide, (agitur enim de obedientiâ & fide Regi præſtandâ, quam in Scripturis ſanctis apertiſsimè fundatam nec tu ipſe, ſcio, negabis) ſi (quod aſcribis in margine) *In iuramento co*[illegible]*eri religionis negotium*, & hoc quoque largiar tibi (vt enim probent fidem ſuam Principi ſuo, qui ſubditi ſunt, religionis negotium certè, quis neget?) vt hæc (inquam) tibi largiar, agi de fide, de religione: at vel fidem, vel religionem abnegari, vel vt abnegentur agi, id verò pernegabo.

Sed tamen, neq; agitur ibi *de fide Catholicâ*, tuo quidem ſenſu, vt ei ex Iuramento periculum vllum. Agitur verò (inquit) *de fide Catholicâ, id eſt, de Primatu ſedis Apoſtolicæ.* Scribit hæc *tardioribus* Tortus, quibus perſuadere ſe poſſe ſperat, eadem per omnia eſſe hæc, *fidem Catholicam*, & *Primatum ſedis Apoſtolicæ*; nec transferri hîc ſcopum denuò, *à fide*, ad *ſedis Primatum.* Audito *fidem Catholicam abnegari*, exhorruit lector; credidit aliquem de Symbolo articulum vel tolli, vel in dubium vocari: de Trinitate, Chriſto, Spiritu Sancto perperam tradi aliquid. Nihil horum: reſpira, lector: non enim *de fide Catholicâ* agitur, eâ, quam Apoſtoli, quam Patres *Niceni*, eâ, quam ſcripſit *Athanaſius*: quin audite *Torti* ἔκγονον fidei Catholicæ: *De fide Catholica, id eſt, de Primatu ſedis*

Digitized by Google

dis Apoſtolicæ. Agitur ergo tantùm *de Primatu ſedis*, & ille tantùm negatur, (ſi tamen ille) cuius tamen in trium, quæ dixi, ſymbolorum nullo, mentio vlla. Monendus ergo mihi lector eſt, ne metuat hîc ſibi quicquam à voce *Fidei*; Latè ſe porrigere apud *Tortum* vocem *Fidei* Catholicæ, etiam ad ſedes, & ſedilia, & primatum eorum; nec minùs latè apud Ieſuitas. Quàm ſæpe, quàm ſine cauſâ apud eos legas, *eſt de fide*? Implicitam enim hij homines fidem habent, neſcio quot plicis implicitam; quarum plicarum ex vnâ, ſi ſedulò excuſſa fuerit, prodibunt fortè nobis *ſedes iſta, & Primatus.*

Non hîc ergo *de fide Catholicâ* explicitè, non preſſè agitur. Nam cum *fides Catholica* in Symbolum redacta primùm, nulla erat adhuc ſedes Apoſtolica; Romæ quidem nulla, quæ illa Helena eſt pro quâ *Matthæus* dimicat. Certè, ante martyrium Diui IACOBI editio Symboli: alioqui, non *credimus in* IESVM CHRISTVM; qui articulus D. IACOBO, tanquam ab eo collatus in Symbolum, aſcribi ſolet: ſaltem, priuſquam Hieroſolymâ diſceſſum ab Apoſtolis, editio Symboli; id eſt, priuſquam Romã veniſſet Apoſtolus *Petrus*, teſte vel *Baronio*. Aliquanto enim pòſt Romæ ſedem poſuit, quàm Catholica fides primùm ederetur. Priùs ergo completa *fides Catholica*, quàm inchoata *ſedes Apoſtolica*; vt ſi de fide ſit, de recentiori aliquâ ſit. Et ſanè, peſſimè poſt iſthuc in ſe, atq; in nos conſuluerunt Patres *Niceni*, peſſimè *Athanaſius*, quorum nemo primatum hunc, ſedis huius, *caput fidei præcipuum*, *præcipuum fundamentum Religionis* Catholicæ, Symbolis pòſt ſuis inſerere vel meminit, vel curauit. *Ad ann. 44.*

Verùm enim, etſi nulla in Symbolo Primatus veſtigia: at *eſt* tamen *in ſcripturis ſanctis apertiſſimè fundatus*, quare apud Catholicos certiſſimus. Nec iniuriâ, ſi *in Scripturis fundatus, & fundatus apertiſſimè.* Non enim ſi poſitiuo gradu, ſi *apertè* poſitus, ſatis hoc *Torto*; quin *apertiſſimè* ait, nempe vt cuiuis ſe ſtatim in oculos ingerat.

Mirum autem ſi *apertiſſimè*, & eum poſt quadringentos demum annos, tres ſucceſſiuè *Romani* Epiſcopi, *Zoſimus*, *Bonifacius*, *Cæleſtinus* quem habebant in ſcripturis tam apertum, ſuper canones *Nicenis* fundare conati ſunt; falſò id quidem etiam, ſed tamen conati ſunt.

Digitized by Google

Apertiſſimè ais, nec eum ducenti & ſeptendecim Patres in Concilio *Carthaginenſi* (& erat inter eos tum *Auguſtinus*, quo vix quiſquam in ſcripturis oculatior) vſquam in ſcripturis tamen, addo etiam, nec inter *Nicenos* Canones conſpicere potuerunt?

Itanè *apertiſſimè fundatus*, nec ſexcenti & triginta illi Patres pòſt in *Chalcedonenſi* quarto Generali viderunt tamen? Omnes ne μυῶπες erant? Omnibus ne caligabant oculi, qui Primatum quidem viderunt ibi, non tamen in ſcripturis fundatum, quin in *Patrum* Decretis, idq; eo nomine, non quòd ſedes ibi Apoſtoli, ſed *quòd vrbs illa caput eſſet Imperij*? Monſtri verò ſimile, ſi inter tam multos oculos, oculos aquilinos, oculos quotidie in ſcripturis exercitatos, nullus tamen conſpexit Primatum illum ſic (vt ais) *apertiſſime fundatum*. Apage *Matthæe*; niſi valde *tardo*, nulli fidem feceris hac de re: fundamenta eius in montibus Septem, non in montibus ſanctis, *ad quos confugere* nos iubet ſeruator, quos non nemo de Patribus Scripturas interpretatur. Quin tu cenſeo & Dominus tuus, & Dominus Domini tui iure humano cõtenti ſitis, diuinum mittite, mittite ſcripturas; in quibus, ſi apertiſsimè fuiſſet fundatus; antè, diu ante editum in lucem *Tortum*, aliquis (credo) tot Patrum vel per tranſennam vidiſſet, & quia Catholicæ fidei adeo præcipuum caput eſt, indicâſſet.

Chryſ. oper. imperfect. in Mt. 24. Homil. 49.

Quære ſi libet, non in ſcripturis, vnde nemo Patrum eruit, non in Niceno Concilio (*Atticus* ille & *Cyrillus*, tranſmiſſis *Carthaginem* veris eius exemplaribus, labore te hoc leuârunt) Quære in *Sardicenſi* Synodo, non tamen Generali illâ, quod valdè vult [a] Dominus tuus; non enim ſecundâ, vt oportuit ſi Generalis, nec vllo in numero Generalium; quin Prouinciali, idque tam obſcurâ, vt ne nomen quidem eius, aut talem vnquam Synodum fuiſſe, vel *Auguſtinus*, vel quiſquam è ducentis illis & ſeptendecim Patribus, fando aliquando audiuerit. Ibi quære, ibi fortaſſe reperturus illius rudera, nempe in placitis Patrum, & illâ *Hoſij* demiſsâ petitione, [b] *Placetne vobis vt honoremus Petri memoriam.* In ſcripturis autem ne inuenies quidem, niſi artem edidiciſti de quâ Diuus [c] *Petrus*, τὸ στρεβλοῦν τὰς γραφάς, & niſi mutare tibi nomen in animo, & pro *Matthæo Torto*, *Matthæum Tortorem* fieri.

a De Rom. Pont. lib. 2. cap. 25.

b Concil. Sardi. cap. 3.

c 1. Pet. 3. 16.

Eſto

ESto tamen, quò poſsis progredi; Nego agi in Iuramento de Primatu ſedis Apoſtolicæ; agi dico vt abnegetur: an vel hoc probabis? facilè verò (inquis) ex ipſo *Edicti titulo. Titulus enim eſt ad detegendos Papiſtas: Cur non ad detegendos rebelles, niſi quia finis Iuramenti non eſt, niſi detectio confitentium Primatum ſpiritualem ſummi Pontificis?*

Sed quid tibi, *Matthae*, cum legibus noſtris? Theologo cum legibus, *Italo* cum noſtris? Non tibi illas condendi ius vllum: Audi verò, ne interpretandi quidem igitur. Tum, ſi interpretem volumus de veſtris, volumus qui nominis ſit & ominis melioris. Apage vt legum interpres *Tortus* ſit: iuſta metus cauſa, ne tortus ipſe cùm ſit, leges etiam torqueat, quò ſibi ſimiles reddat, id eſt tortas. Quare te quidem interpretem leges noſtræ, omnes (credo) leges deprecantur. Vide enim quid leges à te expectare debeant, qui titulum ipſum ſic torques.

Quid verò? cùm nouus legum interpres eſſe cupias, neſciebas hoc, varias ſæpe res diuerſas inter ſe vnâ lege edici vel interdici, quarum ſi vel de præcipuis aliquas comprehendat titulus, ſatis eſſe, nec opus vt ſingulæ ibi ſigillatim exprimantur? Ita factum in lege hac: partes illius multæ ſunt, multæ (inquam) præter vnam hanc quæ de Iuramento eſt: tute ipſe pòſt quatuordecim enumeras; titulus illi à parte, ſed maiore; pars maior Edicti detegendis illis fuit; titulus ei ab hac parte; quid hîc cauſari potes? Sed reſpondeo tibi ad quæſita tua: *Cur non ad detegendos rebelles?* (nam hæc tibi tituli forma magis placet, ſed ineptè prorſus) Cur non ad *rebelles?* Quia nihil opus; nihil (inquam) opus detegi illos, qui ſe non tegunt. Nam ſi ſe tegant, *rebelles* non ſunt; *Rebelles* tum demum, cum apertè ſe gerunt, & γυμνῶς; cum produnt ipſi ſe, & dant in conſpectum. Ad proditores clancularios, crypticos *detegendos, reprimendos*, opus iuramento fortè: ad *rebelles* nihil opus.

Sed *cur ad detegendos Papiſtas*, niſi quia hoſtilis in eos animus? Vide verò quàm meritò in te retorqueri poſsit telum tuum, nimirum, quòd ipſe Iuramentum non intelligas. Quid enim? an ad omnes, an ad quoſlibet, paſsim & promiſcuè, *Papiſtas detegendos* editum Iuramentum hoc?

Caue putes: Ad hoc enim, quid opus Iuramento iſto? Quid vllo opus? Sacris non interſunt, conciones non audiunt, Euchariſtiam ſumere detrectant: ſine hoc, ſine vllo iuramento ſcias, qui ſunt Papiſtæ.

Ergóne ad eos detegendos, qui *negant Regium Primatum, confitentur Papalem?* Fruſtra es & hîc: nam huic rei iam pridem iuramentum aliud conditum, vetus illud, ante ſep-
Pag. 66. tuaginta iam annos & ampliùs, ídque (vt tu ipſe pòſt aſſeris) *ſatis rigidum*. De Primatu Regio abundè cautum erat Iuramento illo, vt nouo ad hanc quidem rem nihil opus; ægri hoc cerebri ſomnium. Nec ad hos ergo, nec ad illos detegendos iuratur hîc.

Ad quos ergo? Certè ad Papiſtas certos quoſdam, illorum nempe ſimiles, qui in proditione pulueraria partes ſuas egerant, nempe quibus non ſatis Miſſas facere, reliqua ſacra veſtra obire, niſi Regem, Reginam, Regiam prolem, familiam, Regni Ordines omnes, & Primarios viros, vnâ diſploſione diſcerpant; id eſt, quibus non ſatis Papiſtas eſſe, niſi & nefarij parricidæ ſint. Non ergo (ſi titulum capis) *ad detegendos Papiſtas* eſt promiſcuè quoſlibet, ſed ad certos quoſdam *detegendos*, eóſque *non Regio Primatui*, quin Regio Principatui, ſaluti, vitæ hoſtes capitales. Hi, hi erant detegendi Iuramento hoc, hi reprimendi.

Verùm eſto; dabo tibi quod vis; vel ſic, ſi potes, retunde cuneum; vel ſic conſtare ſibi poterit titulus, ſi in tortum interpretem non incidat. Aptum enim iuramentum, & imprimis accommodum *ad Papiſtas tum detegendos, tum reprimendos*, Papiſtas (inquam) qui ex conſcientiæ ſcrupulis quibuſdam ſic ſunt homines alioqui non mali, nec ab officio erga Principem alieno animo; ad Papiſtas hos *detegendos*, non tamen *reprimendos*, ſed diſtinguendos ab alijs illis (Papiſtis quoque & ipſis) quibus religio nulla, imò quibus religio tota machinari in Regem, ſuffodere muros, exinanire vſque ad fundamenta: *ad* hos verò cùm *detegendos*, tum *reprimendos*. Quid? annon tibi hoc eſt *detegere?* & aptè quidem, quò ſic quémque eorum ſuo in genere noſſe detur: noſſe qui ſedati ſunt, & illos ſinere: noſſe qui turbulenti, & illos *reprimere*. Vide ergo vt titulus iam conſtet, *Ad Papiſtas*

omnes,

Digitized by Google

omnes, quo ſint in Regem animo *detegendos*; *Ad Papiſtas* illos, qui maligno ſunt in Regem animo, *reprimendos*.

Atque hoc te vel ipſum tempus (magiſter optimus) docere potuit: nempe ex quo facto ortum ius iſtud, ex quibus moribus nata lex, quod genus hominum huic Iuramento condendo cauſam dederit. Statim enim à proditione illâ detectâ, prima cura ſtatuendi Iuramenti huius: ante illam, nec mentio vlla, nec in mentem cuiquam venerat, aut huius, aut vllius de nouo excogitandi. Totum hoc Regiæ clementiæ tribuendum; nempe in ſuperſtitioſos illos æquior volebat eſſe: in iſtos, non homines, ſed monſtra hominum, iniquum erat æquum eſſe. Voluit ergo, vt par erat, hos ab illis internoſcere, ne aut vtríſque cum periculo fideret, aut vtróſque ſine diſcrimine plecteret. Nec alia occurrit commodior ratio Regni Ordinibus in Conuentu illo, quàm Iuramento hoc nouo, tanquam teſſerâ quadam, hos ab illis diſtinguere. Etenim quos ſuperſtitio modò detineret, quibus alioqui non læua mens, libenter præſtituros: at quibus præter ſuperſtitionem, vlceroſus animus, ſuppurata fides; quiduis potiùs admiſſuros. Ac ſuperſtitioſos quidem illos detegi, nec opus, nec ſcopus fuit: hos verò detegi, retegique, opus & ſcopus; ius & fas. Quod & potuit fieri, & factum eſt, *fide Catholicâ* illibatâ atque integrâ permanente, etiam (vt fors tulit) *Primatu* ſpirituali *ſedis Apoſtolicæ* nulla ex parte violato. Vides verò in Paratitlis tuis ſupereſſe tibi ſpem nullam.

Locum tandem hunc de titulo Edicti claudit titulo alio, vnde illi oculi dolent, *titulo Papiſtarum*, quo ſcilicet Catholicos eius appellamus: & hoc illum malè habet, non vult illos dici *Papiſtas*. Qui verba hæc hoc loco legis, lege amabò & verba libri *penè* poſtrema; *Torti* vicem, ſcio, dolebis, ſic eum, in opere non longo, ſomno oppreſſum eſſe, vt tam parum ſibi conſtet. Papiſtas hîc dici, homo ſtomachatur; idem ipſe, eoſdem ipſos, extremo libro ſuo, dicit *tertio quoq; verbo in Apologiâ Catholicos appellari*. Ecqua gratia de titulo Catholici? non: ſumit inde argumentum, vt Authorem Hæreticũ vocet, vt qui, quos ipſe Catholicos nominat, oppugnet tamen. Interim huic homini, tortuoſo huic *Proteo*, quid facias? quomodo placeas? *Papiſtam* dic, ægrè fert, obmur-

murat:

miſerat: Indulge illi paululum, *Catholicum* appella, de ſententiâ ſuâ; Itáne verò, inquit? ergo tu Hæreticus, qui aduerſus me ſcribis: neutro placere potes, quaſi *puer eſſet in foro ſedens: cane tibijs, non ſaliet: plora, non planget.* Si vero nomine appelles Papiſtæ, non poteſt ferre nomen ſuum: ſin ita appelles vt ipſe ſe geſtit appellari, ne ſic quidem boni conſulet: eo ipſo, quòd eum vocâſti vt ipſe vocari vult, nihilominùs vapulabis.

Vſurpauit quidem Apologiæ Author, etſi non tertio quoque verbo, ne triceſimo, ne trecenteſimo quidem, ſæpe tamen nomen *Catholici:* non quòd ſic de illis ſentiret, aut quòd ita debeant appellari; ſed quòd verbo duriore noluit lædere, dedit hoc auribus illorum. Vides verò, quam illi gratiam referat *Matthæus*, vt in illum homo inhumanus inuolet, deinceps vt hac voce prorſus abſtinendum ſit. Sciat ergo dehinc *Matthæus*, vſurpari nobis terminos hoſce duos, *Papiſtæ* & *Catholici*, pro ratione ſcholæ ſuæ, vbi *nominales* ſunt, ſunt & *reales.* Quodſi quando poſthæc *Papiſtam* legat, terminum *realem* intelligat ſtatim; ſic enim reuera ſunt: ſin aliquando *Catholicum*, terminum *nominalem*: ſic enim titulo tenus dicuntur, nec ſecus quàm *Dauus* vir bonus in Comœdiâ, veri nominis *Papiſtæ*, titulares *Catholici*.

PErgis iam ad Edictum ipſum, & in Edicto, ad illa Iuramenti verba, quibus configis quidem cornicis oculos. *Quòd Papa poteſtatem non habet Regem deponendi, vel Subditos eius ab eius obedientiâ & ſubiectione exonerandi. Hic iam manifeſtò*, inquis, *perſpicitur non contineri ſolam ciuilem obedientiam.* Imò, *manifeſtò perſpicitur* non abnegari fidem Catholicam: poteſtas enim illa, quâ Reges deponit, de fide Catholicâ non eſt: etiam (quod tu negas) non minùs *manifeſtò*, ſolam ciuilem obedientiam contineri. Non enim ſub *veræ* ibi *obedientiæ* nomine, ſacram vllam requiri, vel in ſacris; nec aliam præter ciuilem illam, quam ciues Principi præſtare debent, & ad quam Principi præſtandam, iure omni, naturali, morali, ciuili, municipali obligantur. Eius verò vis ſic inibi explicatur: nempe, vt in officio ſuo erga Principem conſtanter permaneant; ab eo, nullius (nec vel Papæ ſuaſu) monitis, minis deficiant; prompti ſint & parati, ſi hoſtis vllus contrauenerit, qui

deponere

deponere de regno Regem, qui de regno eius diſponere, qui impreſsionem facere, motus concitare, vim afferre moliatur, vel ſi Papa is ſit; ne hæc Regi fiant, quacunque poſſunt ratione reſiſtere: fortunis omnibus, viribus totis Regi fideliter aſsiſtere, pro eo fortiter dimicare, etiam, ſi res ferat, viriliter occumbere. Et quid hîc niſi ciuilis obedientia? Porro etiam cauetur ibi, hæc ciuium fides & ciuilis obedientia tam firma ſit, tam aduerſùs omnes inconcuſſa, vt nullus inde eos poſsit diuellere, ne Pontifex quidem ipſe, quin ſi ille Regem (quà poteſt) deponat, at hij fidem tamen in Regem ne deponant. Hæc illa eſt merè ciuilis, ſola ciuilis obedientia, quæ Iuramento continetur, nec mentio in eo Pontificis vnquam fecerit, vt non ſit merè ciuilis: Hanc oppugna tu; hîc Rhodus, hic ſaltus.

Et *continere* inquis *verba hæc abnegationem Pontificiæ poteſtatis.* Qui paulò iam antè delapſus à fide Catholicâ ad ſedis Primatũ, iterum, & quidem bis, delaberis à primatu primùm ad poteſtatem tum à poteſtate Apoſtolicâ ad Pontificiam. A primatu ad poteſtatem non oportuit. Primatus ordinis eſt, qui etiam ſine poteſtate conſiſtit; poteſtas ſe porrigit vlteriùs. Sit ſedes Apoſtoli, ſedes prima; (ſaltem in occidente) ſit ſeſſor eius primæ ibi ſedis Epiſcopus; de poteſtate noua quæſtio: quam tu tamen ſic ſumis, quaſi nihil intereſſet. Primatum, etiam (ſi voles) Principatum inter Philoſophos facilè daturi ſumus *Ariſtoteli*, inter Rhetores *Demoſtheni*: quibus tamen in reliquos, vel Philoſophos vel Rhetores, inde haud vlla poteſtas è primatu ſuo. Quodſi de primatu ad poteſtatem ſic tranſire voluit, ſcire peruelim, cùm Primatus illi ſit Apoſtolicus; cur non & poteſtas itidem Apoſtolica, ſed Primatus Apoſtolicus, poteſtas Pontificia? Non id de nihilo erat; Primatum vtcunque probare ſe poſſe putat in Apoſtolo; *Primatum* poſuit ergo *Apoſtolicum*: poteſtatem, quam Papæ vindicatam vult, in Pontifice fortè, in Apoſtolo vidit probari non poſſe. Noluit ergo *Apoſtolicam* dicere, ne potuit quidem; cum illam non poſſet, dixit *Pontificiam*.

Sed neque de Apoſtolicâ ad Pontificiam, tranſire debes ſic deſultoriè: Non enim, ſi Apoſtolica eſt poteſtas vlla, ſtatim

tim erit & Pontificia. Climax priùs conficiendus eſt tibi bene longus, & ducendus Sorites ſeſquipedalis, quàm vt iſta tibi duo detur coniungere. De poteſtate primùm, vt tranſire poſsit in Apoſtolum, atque inde in Pontificem deriuari. Fueritne vel in ipſo Chriſto (quà homo Chriſtus) temporale dominium, & poteſtas regna transferendi? Si fuerit, volueritne illam de ſe deriuare? Si voluit, in vnumne, an plures? ſi in vnum, an vnus is Petrus? Pòſt de Apoſtolicâ. Ecquid in Apoſtolo hæreditaria fuerit? Tum, quis eius hæres? Epiſcopuſne aliquis ſit dicendus hæres Apoſtoli? an ex aſſe hæres, vel quatenus? Poſtremò de Pontificia. An fuerit *Petrus* Epiſcopus, an Romanus fuerit? Tùm de legitimo ſuccedendi iure. Denique de illius canonicâ electione, qui nunc ſedet Pontifex. In lite hac inſunt omnia hæc, quæ tu tamen vnico ſaltu tranſcurris omnia, & pro Pontificio ſtatim ſumis quicquid eſt Apoſtolicum. Tum, de quo ſubinde mihi monendus es, hæc tibi ſi concedantur omnia, at omnia tamen hæc de fide non ſunt; teipſum appello.

Interim vides, lector, vtcunque fides Catholica prætenditur, negotium hîc agi Pontificis; caput eſſe in procuratione omni negotium eius: vtque ſcias rem ita ſe habere, non iam ait fidem Catholicam, puta de ſymboli articulo aliquo, ſed *fidem Catholicam de primatu ſedis Apoſtolicæ*; ac nec illam etiam, ſed *fidem Catholicam de poteſtate Pontificis* hic periclitari.

Quæ verò poteſtas illa tandem Pontificis, quam abnegari autumnus? Poteſt[illegible] *temporalis*. Vtinam dixiſſes, non omnino temporalis: vox illa, *non merè*, ſuſpecta eſt mihi. Nam dic quæſo, eſtne temporalis, quanquam non merè? Videtur certè. Quanquam quid trepidas hîc, & eſſe *non merè temporalem*, quaſi hæſitanter affirmas? Dominus tuus abſque tuo hoc *non merè*, abſque vlla trepidatione temporalem dicit, & temporalem ſummam, atque ita inſcripſit librum ſuum quintum de Pontifice, *De poteſtate Pontificis temporali*. Nec Dominus tuus modò, quin ille alter perſonatus hiſtrio, qui hoc idem tentauit Anglicè in Apologiam, quod tu hîc Latinè, (pari ſucceſſu vterque) vltro fatetur, quicquid hoc eſt poteſtatis, totum temporale eſſe, quam Pontifex in deponendis Regibus adhibere ſolet. Tuque

Pag.19.22.

que adeo ipſe paulò pòſt *poteſtatem excommunicandi intrinſecam eſſe* dicis, *primatui tuo & inſeparabilem*, & alio pòſt loco *propriè ad ipſum pertinere*. Cúmque hoc dicis, id videri vis innuere, alteram poteſtatem hanc, eiuſdem naturæ non eſſe, ſed extrinſecam certè, & ſeparabilem, & ad Pontificem minus propriè pertinere. Quodſi autem *non merè temporalis* poteſtas hæc Reges deponendi; an ex aliquâ vobis parte ſpiritualis eſt? Sic enim non nemo de vobis ſcripſit. At ridiculus homo ille, qui quia ad ſalutem animæ (rem nempe ſpiritualem) refertur poteſtas hæc, ſpiritualem ex eo vult *dici poſſe*. Quanquam hoc ipſum quod dicit, *dici poſſe*, timidè ab illo poſitum & diffidenter; Dixiſſet verò ſpiritualem eſſe; ſi ſic eſſet, & niſi vidiſſet id propriè dici non poſſe: nunc cùm illud nec auſus nec potuit, loco eius poſuit, *poſſe* quidem *dici*, veniá datâ fortaſſe, licèt ſiquis illam ſumat in manus ſeriò atque excutiat, non ſit tamen. Hæc verò ſi regula detur, ſi ſic loqui liceat, dic age; ſi ſpiritualis poteſtas ad temporale quid, aut terrenum referatur; ſi hunc ſibi ſcopum habeat, poteſtne dici temporalis? Vide verò quid reſpondeas: ſæpiùs enim ſpiritualis poteſtas Pontificis veſtri, ad temporalem finem refertur, quàm temporalis ad ſpiritualem. Quin ſi fine metienda ſit, vix alium ad finem referri iam diu ſolet, etiam ſpiritualis illa eius poteſtas, quàm ad dilatandas fimbrias eius in temporalibus. Ita ſi viam hanc pergas, breui, niſi temporalis ſolùm, nulla futura eſt poteſtas in Pontifice. Tace ergo de fine, ſi ſapis. Addo verò etiam cautionem hîc alteram: Nam hoc ſi ſemel conſtet, temporalem poteſtatem (quam & Principes habent) ſi ad ſpiritualem finem referatur, ex eo quòd ita referatur, tranſire ſtatim in ſpiritualem: næ & Principes veſtri quoque Catholici, ſpirituali ſeſe poteſtate præditos ſentient, non minùs quàm Pontificem ipſum. Nam ſi poteſtatem hanc ſuam ad Eccleſiam in Regnis ſuis reformandam adhibeant, ſpiritualis iam erit, ad ſpiritualem nempè finem relata: verendum autem, ne ſic turbas dent, & ſubmoleſti ſint Pontifici, nouâ hac ſuâ ſpirituali poteſtate.

Pag. 9.

Boet. Epo. de iuriſdict. Qu. 5.

Saltem de quâ nunc agis, concedes, etſi non merè, temporalem tamen eſſe. Vide verò, tua hæc quàm non cohæreant. Ad *poteſtatem* hanc deuenisti à *Primatu*. At *Primatus*

modò *Spiritualis* erat, cuius confeſsionem aiebas *Catholicorum propriam*. Quintò iam ergo *Proteum* agis, delapſus à *Primatu Spirituali* ad *poteſtatem temporalem*, & à fide Catholicâ de *Primatu Spirituali* ad fidem Catholicam de *poteſtate temporali*. Valdè autem impropriè hoc. Sed quid facias? Omnia quæ quidem ad poteſtatem hanc ſpectant, ipſáque adeo poteſtas, impropria eſt, & indirecta, vt nihil de eâ, aut directè, aut propriè dictum expectari poſsit.

Cùm iam *temporalem* eſſe conſtet *poteſtatem* iſtam, quæro porrò: Quænam *temporalis* ſit? Quáne præeſt Pontifex, & ius dicit vrbi & ditioni ſuæ ſuburbicariæ, vt Princeps aliquis temporalis? Non: ſed alia, longè alia poteſtas temporalis, longè ſcilicet, latéque diffuſa, in vrbes, ditiones, ſubditos omnes Regum, imò in Reges ipſos: nec in Reges quæuis, ſed longè omnium maxima, nimirum ad ipſum vſque actum depoſitionis de Regnis (ſi actus dicendus ſit, non priuatio, depoſitio de regno.) Ac Reges quidem, perſonæ omnium ſummæ; & corona, res Regum ſumma: priuatio itaque coronæ priuatio ſumma, ſumma dico, & ſummopere eis metuenda. Summa ergo hæc quidem *poteſtas temporalis* eſt, vtpote in ſummos, & ad ſummæ rei diſcrimen ſummum, quin apex ipſe, atque ſummitas totius *poteſtatis temporalis*. Hæc illa eſt *poteſtas temporalis* in Reges, pluſquam Regia, quam *Tortus* vindicatum it Pontifici, quâ ſcilicet coronas Regum capitibus detrahere, ſceptra manibus excutere, trabeas humeris reuellere, ipſoſque adeo Reges & Monarchas ſummos de ſolijs deturbare, & ad vſque ſcabellum Pontificum humiliare poſsit. Regnum res temporalis eſt: rei temporalis priuatio, pœna temporalis: Temporalis pœna temporali iure infligitur: temporale per eum ius dicitur, qui in temporalibus ſuperior eſt. Id ergo agitur, vt Regum in temporalibus ſuperior Papa ſit, in Reges temporale ius habeat, temporalem ei in Reges, & regna Regum, poteſtatem exercere fas ſit. Et hæc iam poteſtas *Catholicæ fidei*, procul dubio, pars magna eſt; & *fundata in Scripturis*; vah quàm apertè. Atqui nos vt demus tibi, fidem eſſe aliquam veſtris hominibus de ſpirituali primatu: de poteſtate temporali, & præſertim priuatiuâ hac poteſtate, nunquam dabimus: imò, nec veſtri vnquam hoc homines

mines

Digitized by Google

mines daturi ſunt.

Poteſtas hæc eſt tamen *Torto res ſacra:* at non merè ſacra; licèt enim non merè temporalis: temporalis tamen eſt: at quâ parte temporalis, ſacra non eſt. Sed eſto ſanè ſacra, ſi voles: multa enim Romæ ſacra, quæ nihil ad fidem ſanctam & Catholicam, præſertim *auri ſacra fames*, nec minùs *ſacra fames dominandi*; præ quibus, Romæ diu iam nihil ſacrum: quo in genere, tua hæc poteſtas, eſto ſanè res, ſi voles, vel ſacerrima.

Etiam *cœlitus data*. Cœlitus autem? Quando? Quandone audiuit vocem de cœlo, *Surge Petre, occide?* Vnum enim hoc, illi de cælo dictum: cætera quæ accepit, quæ audiuit, *de clauibus, de ouibus*, ſuper terram data, & dicta ſunt omnia: illa vna eſt, quæ *cœlitus data* eſt; atque hoc nuper *Baronium* in ſepticipiti ſomniaſſe *Parnaſſo* memini. De quâ nihil opus eſt addas, quòd *nullus tam mortalium vel tollere vel minuere poſſit.* Nam Theologi illam *Veneti, Galli, Germani*, valde *minuerunt* non ita pridem, addo etiam, penitus iam pœne *ſuſtulerunt.*

Ac tu ipſe quidem huic partui tuo malè videris ominari. Nam priuſquam edis in lucem, vel eius nomen nominas, præfaris de eo parum honorificè; nempe, nec *quomodo* poteſtas hæc *accipi* debeat, nec *qua de cauſa exerceri*, conuenire adhuc inter Theologos & Iuriſconſultos. Ain'? non conuenit *de modo, de cauſis*, cùm tamen *de fide Catholica* ſit ſcilicet, & *apertiſſimè fundata in Scripturis?* Egregiam verò poteſtatem, & omnibus fide Catholicâ credendam; de cuius tamen *modo, quo accipienda*; *cauſis, ob quas adhibenda*, etiamnum poſt mille ſexcentos annos adhuc diſputatur. Sed quid ita tandem duo illa, *de modo, de cauſis*, ſic leui pede tranſilis? Nihilne *in modo*, nihil *in cauſis* momenti apud te? Tuâ ſcilicet, quo modo habeat Pontifex tuus, nihil refert, habeat modò poteſtatem hanc: nec iuſta ſit cauſa, an iniuſta, propter quam exerceat, tantùm vt exerceat Pontifex vbi volet, poteſtatem. Atqui nobis momentum magnum *in modo, in cauſis hijs.* Quare moneo hîc iam; conueniemus te pòſt de vtriſque: nec enim ſic leuiter tranſeunda ſunt, quin *neceſſarium hoc loco de ijs diſputare.*

Verùm enim vtut *de modo, de cauſis* non conueniat, de re

inter omnes conuenit; *poſſe* ſcilicet *Pontificem Maximum hæreticos Principes iure deponere*. Quorſum hoc iam, *conuenit inter omnes*, ſi de fide Catholicâ eſt? Ecquid de fide Catholicâ interdum apud vos non *conuenit?* Vllane diſſenſio de rebus fidei? Quid ergo attinet iſta dicere, *conuenit inter omnes*, cùm de fide Catholicâ eſſe contendas? Enimuerò, non ſi aliquâ de re conuenit, ſtatim de fide eſt: de multis conuenit, quæ tamen de fide non ſunt, in fidem non veniunt, infra fidem ſubſiſtunt, qualis hæc de *poteſtate temporali*. Ea enim certè, recepta potiùs opinio dicenda, quàm caput fidei; & alicubi in Theologiâ veſtrâ locum habere poteſt, quæ habitus eſt concluſionum; in fide non poteſt, quæ habitus eſt principiorum. Quæ receptæ apud vos opiniones ſunt, de ijs fortè *inter omnes conuenit*: at eæ tamen de fide non ſunt. Atqui *de Catholicâ fide* dixti modò poteſtatem hanc eſſe: iamne ſat putas, ſi *de eâ conueniat* modò? nec dum ergo fixus *Torto* ſcopus: modò *fidem Catholicam crepuit*, iam ſat illi ſi *de eâ conueniat*, ſi inter receptas opiniones locum habeat Quanquam, quod mox doceo, tantùm abeſt, vt ſit de fide, vt etiam nec inter opiniones illas annumeranda ſit.

Sed vbi tibi animus, cum ſic inſtituiſti theſin tuam his terminis, *Poſſe Pontificem Principes hæreticos iure deponere?* Perinde enim hoc intelligi, perinde explicari poteſt, vt illud Delphicum, *Æacidem Romanos vincere poſſe*, tam vt *Æacides Romanos*, quàm vt Romani illum: Itidem hîc, tam vt Principes Pontificē poſsint deponere, quàm vt Pontifex illos, atque ita eludi tota *res* tam *ſacra*: quod fuit ergo à te malè prouiſum, & poſitum terminis parum magiſtralibus. Verùm videris tu quidem, ita diu æquiuocis tuis aſſueuiſſe, vt nec iam, cum tanti momenti res agitur, repentè vniuocus prodire poſsis.

Quid verò illud, de quo ita *inter omnes conuenit? Poſſe Pontificem Maximum Principes iure deponere*. Ain' verò? *Conuenit de hoc inter omnes?* Iam ne hoc nuper? non enim certè olim *hac de re inter omnes conueniebat*; non inter eos, quos, inter omnes hæc cauſa tangit maximè, Principes, dico, veſtros Catholicos, & Pontificem. Etiamne inter hos conuênit vnquam, vt ſi quando Papa deponere, illi deponi vellent, & loco cederent ſtatim latâ ſententiâ? Per tot ſecula merè Catholica, diu

ante

Digitized by Google

antenatos Reformatores iſtos, ecquis vnquam Papa depoſuit Regem ex hoc conuento, ſine vi? Ecquis virtute clauium *Petri*, ſine gladio *Pauli*? Ecquis Rex, auditâ Papæ ſententiâ, ſtatim coronam cum ſeptro depoſuit, ſtatim poteſtatem hanc *ſacram*, *& cœlitus datam*, agnouit? Non eſt factum. Quare autem non, ſi *inter omnes conuênit, Poſſe eum Reges iûre deponere?* Noſtro hoc ſeculo, faciat, cùm volet, periculum inter Catholicos ſuos: non reperiet Regem tam Catholicum, non tam Chriſtianum Regem, etſi vel maximè Chriſtianum, qui morem geſturus ſit. Sentiet me vera vaticinari, non conuenturos hac de re, præcipue autem non illos, inter quos de eâ omnium maximè conuentum oportuit.

At cùm dixti *Omnes*, id voluiſti, *Theologos & Iuriſconſultos omnes.* Nec ſic feres tamen; Nego, vel inter hos. Olim nullus in mundo Theologus, vel Iuriſconſultus, *Lutheranus*, nec tamen vnquam Pontifex poteſtate hac ſuâ *ſacrâ & cœlitus datâ* vti voluit Reges deponendi, quin aliquis ſemper Theologus extiterit, puta *Canonici Leodienſes, Conradus Traiectenſis, Gulielmus Occham*; aliquis Iuriſconſultus ſemper, puta *Venericus Vercellenſis, Waltramus Naumburgenſis, Petrus de Vineis*, qui pendente lite oppoſuerit ſe huic tam *ſacræ* poteſtati, eamque nec *ſacram*, nec *cæleſtem* eſſe, ſacramento contenderit. Quare, ludis nos *Matthæe?* ludis certè; & cùm rem planam, rem confeſſam pollicitus es, reponis controuerſam, quamque nullus mortalium, quando eos hæc cauſa tetigit, aut ferre vnquam voluit, aut agnoſcere.

At enim hi, quos nominaui, vel ſapiunt hæreſin, vel olent ſchiſma. Vis ergo purè Catholicos? Quid tibi de *Iohanne Pariſienſi* videtur, de *Iacobo Almain*, de *Iohanne Maiore*, Theologis? Quid de *Cardinale Zabarella, Alberico de Roſate, Antonio à Roſellis*, Iuriſconſultis? An ſuſpectæ vnquam fidei? Annon puri puti Catholici? Notum tamen, de hac temporali Papæ poteſtate, non ſatis inter vos atq; illos conuenire.

Etiamne (ô bone) *Sorbona Pariſienſis* Catholica tibi non videtur? Numquid in illâ, aut odor vllus hæreſis, aut ſapor ſchiſmatis? Adi ergo illam, ſodes, ſi placet, ibíque percontare, quid factum memoriâ noſtrâ *Iohanni Tanquerello*, qui poteſtatem hanc, de quâ nimirum *conuenit inter omnes*, vindi-

care

Digitized by Google

care Pontifici voluit, & palam defendere theſin hanc, *Papa Principes ſuis præceptis rebelles, regno & dignitatibus priuare poteſt.* Quære an impunè tulerit? Quære annon redierit ei per iugulum theſis illa? Annon hæc illius palinodia? *Hanc à ſe theſin temerè & inconſideratè diſputatam: ſententiam verò illi contrariam veriſſimam eſſe.* Audin'? *ſententiam contrariam veriſſimam.* Non eſt ergo tua hæc *de fide Catholicâ*: vel *Sorbonâ* iudice. Vis quod recens adhuc magis ſit exemplum? Et illud ergo ſciſcitare, quid *Florentino Iacobo* & *Tho. Blanzio* factum, cùm id modò proponerent, *Pontifex temporalem in omnes habet poteſtatem*: annon in cauſâ conſimili, conſimilis illis pœna cum *Tanquerello*? Vides abnegatam in *Sorbonâ Catholicam fidem* tuam, bis abnegatam; primò, anno 1561. iterum, anno 1595: relapſos ibi Theologos denuò in tuam *fidei abnegationem*: In *Sorbona* igitur friget fides hæc. At tu *Sorbonam* caue irritaſsis, caue verò habeas honorificè; magno ſemper in precio habiti Doctores illi; & vel ipſi *Romæ* metuendi; inter quos tamen (vti vides) hac de re tecum *non conuenit.* Quin alia eſt apud *Papienſes* de hoc, alia apud *Pariſienſes Catholica fides.* At *Catholica fides*, niſi vnica, non ſolebat eſſe.

Addo etiam & de noſtris ſpecimen, vt videas, nec inter vos atque eos hac de re *conuenire.* Sic enim Ieſuita *Iacobus Boſgrauius* ſcripto ſuo, quod etiam apud nos extat manu ipſius conſignatum. [a] *Exiſtimare ſe, idq; coram Deo, Pontifici, nec de facto, nec de iure, authoritatem vllam eſſe ſoluendi, vel Reginæ ſubditos, vel alterius cuiuſquam Chriſtiani Principis, à fidelitate ſuâ, pro quacunque demum cauſâ: idq; ſibi ita intimâ in conſcientiâ perſuaſum eſſe. Reginam & eſſe Principem legitimam, & pro tali habendam eſſe, non obſtante Bullâ ſeu ſententiâ quauis, quam Papa tulit, feret, poteritue ferre in poſterum: paratumq; eſſe ſe, vt hoc (ſi ita opus) vel iureiurando teſtetur.* Satin' diſertè hoc? En ergo, nec Ieſuitis veſtris vobiſcum hac de re conuenit. Poſſem & *Eduardi Riſhtoni*, poſſem & *Henrici Ortoni*, in eandem ſententiam ſcripta ſubijcere, & ipſa, vbi ſe res dabit, proferenda. *Hartum* verò ipſe pòſt laudas; audi ergo quem laudas *Hartum*, cuius excuſa iamdudum hac de re proſtat ſententia. [b] *Verè* (inquit) *affirmaui, vſurpari præter ius fáſque à Pontifice*

a Declarat. 1582.

b Collatio. 1584.

tifice poteſtatem Principes deponendi; verè enim id ſentio, nempe, tametſi dignior multò, & ſublimior ſit poteſtas ſpiritualis temporali: eſſe tamen vtramque à Deo, nec alteram ab alterâ pendere. Concluſionem autem inde hanc elicio; eorum ſententiam, qui Pontificem ſtatuunt ſupra Reges & Principes Dominum temporalem eſſe, nihil prorſus vel rationis habere, vel etiam probabilitatis. Nihil enim Pontifici eſſe quod cum Regibus agat, vel ijs quæ Regum ſunt; ciuilitèr quidem: tantum abeſt, vt deponere poſſit eos, vel de eorum Regnis ſtatuere. Pars hac Pontificij muneris nulla eſt. Ac meo quidem iudicio, paternum Eccleſia regimen habet, principatum mundi non habet. Nec enim talem ſibi titulum Chriſtus vnquam vendicauit, nec vel Petro eam contulit, vel cuiquam diſcipulorum. Hunc verò tu teſtem, ſpero, non inuitus admittes, laudatum à te, *Torte,* laudato viro. Nec alia Archipresbytero veſtro mens, nec alia nonnullis hîc illius compresbyteris. Nec minùs ergò hîc tibi à tuis in Britanniâ, quàm in Galliâ contradicitur, vt parum quidem à te conſideratè poſitum fuerit, de poteſtate hac *inter omnes conuenire.*

Age, conuenio te domi iam in Sacello tuo, idque de *modo* primùm, de quo ipſe nobis initio ſcrupulum inieciſti: pòſt etiam, de *cauſis* denuo conuenturus. Quid? Tune non putas *neceſſarium hoc loco diſputare de modo?* Credo equidem; nec iniuriâ. Nam ſi habeat eam Pontifex, ſi accipiat, id tibi ſatis eſt; *quo modo* autem accipiat, aut habeat, non laboras. Scis hoc; eſſe illi poteſtatem: quomodo ſit; nec ſcis, nec curas. Atqui nos magnopere referre dicimus, non vt habeat tantùm, ſed vt habeat *quo* oportet *modo.* Quare & *de modo* putamus perneceſſarium hoc loco pauca interrogare. Nam ſi duplex tantùm eſt poteſtatem hanc habendi *modus, rectus & obliquus;* nec *recto* habeat, (vt quidam de vobis) nec *obliquo* (vt alij) ſi neutro habeat, ne habet quidem. Et quidem latet hîc anguis aliquis, quòd tu ita deprecaris *de modo;* eò magis libet inquirere, quò tu minùs hoc vis, vt quæ ſint in *fide* hac veſtrâ *Catholicâ* trepidationes veſtræ, videat lector, & ſi volet, rideat. Volo ergo pauliſper percontari, & primùm, ecquid inter Dominum & te hac de re conueniat. Certè is, niſi mutauit in cauſâ, ſic luſit olim, nondum Cardinalis, de hac poteſtate, *Non poteſt Papa, vt Papa, ordinariè temporales Prin-* *De Pontif. lib. 5. cap. 6.*

 cipes

cipes deponere, etiam iuſtâ de cauſâ, tanquam Iudex ordinarius, nec ordinariè iudicare de rebus temporalibus.

Non ordinariè (dices) poſſe, at extraordinariè poſſe conuenit. Ne id quidem. Omnis enim Pontificis poteſtas, mediante *Petro*. Quæro igitur, in *Petro* poteſtas hæc ordinaria fuerit, an extraordinaria? Ordinaria? Atqui tum ordinaria eſt in Pontifice, ſi in *Petro* fuit; fas *Petro*, fas Pontifici ordinariè deponere: id quod negat Dominus tuus. Extraordinaria? At Extraordinaria poteſtas non tranſit in ſucceſſorem. Ita nec ordinariè, nec extraordinariè.

a Bell. de Pont. Lib. 5. cap. 6.

Dices fortè illud, Si non poteſt *vt Papa*, at *vt* [a] *Princeps ſpiritualis* poteſt. Quo, tanquam ſæpiæ atramento, offucias fecit lectori Dominus tuus, atque elapſus eſt. Conſule ergo Dominum de hoc, vbi tam diu ſubſtitit *Principatus* iſte *ſpiritualis* à *Papatu* diſtinctus. Quando, & per quæ verba inſtitutus? Quis illum mortalium vidit vel per ſomnium, antequam veniſſet Domino tuo in mentem, *Principatum* hunc creare de nouo? Etiam id, eò fortè, vt cum opus eſt, illuderet & Papæ ipſi diſtinctione hac ſuâ. Eundem enim per omnia, cùm illi viſum fuerit, tenebit eſſe *Papatum* & *Principatum*, vt nec *Principi ſpirituali* liceat deinceps, quod *Papæ* non licet.

Sed nouus iſte *ſpiritualis Princeps*, habetne poteſtatem hanc, vt poteſtas haberi amat, *directè*? Caue autem dixeris *directè*; reſpicit te, ſublato digito, Dominus tuus. Ille verò, etſi valdè vellet, tamen *per rectas lineas* perducere non poteſt ad *Principem* ſuum *ſpiritualem* poteſtatem hanc; attraxit ſaltem *per obliquum ductum*. Præiuit tibi viam, nec tu plus audebis ſapere quàm ille, nempe [b] *indirectè competere*; vt verò *indirectè* dicas, rectè tibi conuenit qui *Tortus* es, quaſi dicas poteſtatem quandam, verùm non *directam*, ſed *obliquam & tortam*; *In ordine quidem ad bonum ſpirituale*, quare extra ordinem ſpiritualium; Alioquin *poteſtas* ipſa *ſpiritualis* ſi eſſet, ad ſpiritualia illum ordinari nihil opus, quorum ipſa per ſe in ſerie eſſet, atque ordine directo.

b De Pontif. lib. 5. cap. 6.

Interim aduerte quæſo, quò ſeſe adigant homines hij in ſuâ Catholicâ fide; Credis tu eſſe in Papâ poteſtatem deponendi Reges? In Papane? *In Papa*, credo, [c] *non tamen vt Papa*. Sed anne poteſtatem credis? Certè poteſtatem, [d] *ſaltem*

c Bell. ibid. cap. eo lem.
d Lib. 5. cap. 1.

tem quandam. Illamne quandam, an temporalem? *Temporalem*, *ſed non merè* tamen. Sed vel illam *abſolutè* in eo putas eſſe? Non, ſed [e] *aliquo modo*, [f] *quadamtenus*. Quomodo autem? e Ibid.
directéne & propriè? Non, ſed [g] ſaltē *indirectè* [h] *& impropriè*. f Cap 5.
g Ca. 1.
Sed vel ſic, an *perpetuò?* Non, ſed [i] *caſualiter*, *& incidenter*. h Cap 5.
Tuam fidem *Torte:* audi iam fidem tuam. Credo, quòd *Papa*, i Cap.6.
non vt Papa, habet aliquo quidem modo, ſed *modo* tamen *indirecto*, *poteſtatem, ſaltem quandam*; *temporalem, ſed non merè*; nec *abſolutam*, ſ[e]d *ad aliquid relatam*; nec *perpetuam, ſed caſualem*. Sed dic dum, obſecro, hoc rurſum. Omniane hæc de fide Catholicâ? Vah; quam verò dictas nobis fidem Catholicam, ita ex obliquis, tortis, indirectis, improprijs, caſualibus, quadamtenus conſiſtentem; de *poteſtate ſaltem quadam, temporali, non tamen merè, in Papâ, non tamen vt Papa, idq́ non abſolute, ſed aliquo modo, nempe indirecto & improprio*, nec *perpetuo* tamen, ſed tantùm *caſuali?* Præſtaret omnino, fidem de poteſtate hac nullam habere, quàm talem; & prorſus dimittere poteſtatem illam, quàm ſic retinere. Sed retinere tamen animus Pontifici, quo ſic excurrere poſsit interdum in Principes; minùs tamen cautè hoc: nam ſi *indirectè* habet *poteſtatem temporalem* Papa, quidni & Principes per eundem ductum habeant & ipſi *indirectè* quoque *ſpiritualem*, vt & illis *incidenter* agere cum Papâ liceat? quale neſcio quid tentatum in Synodo *Conſtantienſi*; præſtaret fortè hunc lapidem non mouere: Latam interim (vt initio dixi) largam, & laxam, ac planè καταχρηστικῶς id eſt, abuſiuam *fidem* habetis, quæ *poteſtatem* hanc habeat pro obiecto; ſed aptam tamen, abuſiuam nempe *fidem*, de abuſiuâ *poteſtate*.

Sed quid agimus? Etſi enim ad λεπτολογίας iſtas deuenimus, quibus nec aranearum telæ magis ſubtiles ſunt, *indirectè, quodammodo, quadamtenus:* tamen *nec* vel de hijs, vobis inter vos *conuenit*. Ecce enim, non deſunt inter vos, quibus totum hoc diſplicet, quod dixit Dominus tuus, *de obliquitate poteſtatis huius:* inauſpicatam hanc vocem *indirectè:* Chriſtum nunquam quicquam *indirectè* dediſſe: cùm vident tam tepidè ab eo, tam ieiunè tractari negotium hoc tanti momenti, ſtomachantur planè, etiam publicè proteſtantur, ſibi cum Domino tuo *non conuenire:* nec vnus ibi *Baronius* in acie ſtat, magna

 cum

cum illo manus; *Carerius*, vterque *Boſius*, *Moſconius*, *Mancinus*, *Peſantius* (& quos dicere longum eſt) nec cauponantes bellum, aut frigidè rem gerentes, ſed pedem pede prementes, librum libro (*en quò diſcordia Cardinales*) vt non modò *non conueniat* de illâ, ſed nec ſpes ſit poſſe vnquam *conuenire*.

Dum ſic vtrinque ſtrenuè dimicatur, & hinc *Bellarminus* ait, illinc *Baronius* negat; venit mihi in mentem de *Ænea Syluio*, Cardinale & ipſo, & pòſt, *Pio Papâ ſecundo*: Is ſolitus dicere de donatione *Conſtantini*, cautè id prouiſum à Pontificibus, vt acris eſſet vtrinque controuerſia, Valerétne donatio illa de iure; annon valeret, quò ſic, ſemper talis donatio facta præſupponi poſſet; ſed tamen ridiculos interim eſſe Legiſtas, qui, quæ nunquam fuiſſet facta, ea valeret necne, diſputarent. Idem hîc penitus locum habet; feruere enim ſcholas & ſubſellia quotidie *de poteſtate* hac Pontificis *temporali*, *directéne* illam an *indirectè* habeat, quò ſit extra litem, habere eam Pontificem. Sed non minùs ridiculos hîc Theologos, quàm ibi Legiſtas, qui quam omnino non habeat, eam *directéne* habeat an *indirectè*, ſudant nitendo vt ſe expediant, nec expediunt tamen; ſed tot iam ſecula litigant, & æternùm, credo, litigabunt.

Námque ita ſe rem habere per omnia, vel inde liquet, quòd non pauci, nec ij de ſcholâ noſtrâ, quin veſtri homines, & qui inter veſtros cordati ſunt maximè, totum hoc *de poteſtate* Papæ *temporali*, quoúſque ſe porrigat, controuerſum aſſerunt, etiam extra periculum hæreſis controuerti tutò poſſe, [a] cum nihil dum, hac quidem de re ab Eccleſiâ definitum ſit. Certè malâ fide res geritur; nam quod nondum definiuit Eccleſia, de quo adhuc lis eſt ſub iudice, id ipſum quaſi *fidei Catholicæ fundamentum*, & *caput præcipuum* obtrudere, malæ fidei eſt; *Torti* eſt; eorum eſt, qui ludos faciunt humano generi, & dum Papali poteſtati conſulatur, vt *caput* ſit *fidei*, quæ nec cauda eſt, ſiue *per rectas lineas*, ſiue *per obliquum ductum* id fiat, ſúſque déque habent.

[a] Couar. par. 2. pag. 546. edit. Francf. Nauar. relect. in cap. Nouit. pag. 100. num. 42.

Sed audi etiam; Exortus eſt è vobis nuper Ieſuita (& habet ſectatores non paucos) qui cum videret nodoſam hanc quæſtionem nimis; & laborioſum negotium deponendi Reges, nec modò, multo clamore & rixis in ſcholâ, ſed & multo

ſanguine

Digitized by Google

ſanguine & vulneribus in acie ſtaturum; lepidum commentum commentus eſt, & nouum, ſed tamen [a] *certum & de fide* (vt veſtra ſunt omnia) *&* [b] *Apoſtolicæ doctrinæ conforme imprimis & conſonum.* Is homo deponi vult à vobis hac totâ de re controuerſias; Nihil opus eſſe depoſitione vllâ, nihil poteſtate vllâ deponendi; [c] *excidere enim Reges ſtatim omni poteſtate ſuâ Regiâ* (putà vt autumno folia) *ſi à religione Catholicâ maniſeſtè deflexerint, hócque ante ſententiam ſummi Paſtoris contra eos prolatam*; proin ſuperfluum eſſe hunc in Pontifice laborem deponendi, ſuperfluam totam, eâ de *poteſtate*, quæſtionem. Vide verò vt expedierit rem Ieſuita hic, vt nihil iam opus *poteſtate* hac, vt iuretur necne in eam, aut quid eâ fiat iam magnopere curandum non ſit.

And. Philop.
a Pag. 195.
b Pag. 196.
c Pag. 195.

Sed eſto; vt de modo conuenerit inter omnes; tamen eſt & alter iniectus ſcrupulus à te, *Matthæe*, atque is quidem parum opportunè, *de cauſis ob quas exerceri poſſit.* Quid tibi autem mentio fuit de eis? Quare non ſilentio præteriiſti? Quare ſic *de cauſis* intempeſtiuè monuiſti? iam enim, ſiquando illam Pontifici in animo exercere, ſtatim lis noua *de cauſis*, an iuſtâ de cauſâ exerceat; nam ſi cauſa minùs iuſta, mox quaſi brutum fulmen contemnent, vt nuper *Nauarra*, *Galliæ* iam & *Nauarræ* Rex; vt nuperrimè *Veneti*, cauſati nec modum rectum, nec cauſam iuſtam; fiet hinc, vt poteſtas hæc fruſtra ſit, in actum ne exeat vnquam. Perinde autem eſſe ne ſit in eo poteſtas, & ne vlli rei ſit; eôdem redeunt defectus potentiæ & actus. Quod vtinam ne excidiſſet tibi mentio de diſputatione iſtâ *cauſarum*: tota enim hæc de *cauſis* cognitio (vti tu pro tuâ prudentiâ noſti) longè difficillima eſt, vt ſi ſemel inquirant in eam, & *quibus de cauſis exerceri* poſſit, ſpes omnino ſublata ſit, fore, vt vnquam de eâ *conueniat inter omnes*: multò autem minùs, vt in *Catholicam fidem* tranſeat.

Vis dicam quod res eſt, & quomodo inter vos de poteſtate iſta conueniat? Dum alta pax, dum nihil turbatum eſt domi, fruuntur liberalitate temporis Principes veſtri; non impediunt vos *Papienſes* Theologos, qui eſtis à *Sacellis Cardinalium*, vel *Bononienſes* Iuriſconſultos, *qui ſunt in terris Eccleſiæ*, quò minùs differere vobis per otium liceat, *de poteſtate* hac in actum haud vnquam perducendâ, pluteos cædere,

pòſt

pôſt etiam magiſtralem aliquam concluſionem facere, & de eâ, ſi vultis, inter vos *conuenire*; Cùm ad rem ventum eſt, cùm non proximus, ſed ſuus cuique *paries ardet*, cùm deponi iubetur Princeps quis, *Nauarrenus, Hiſpanus, Gallus,* tum demum *non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro rem repetent*, tum demum non conuênit vnquam, non conueniet; me vide. Si Pontifices Regibus coronas ſuas, Reges Pontificibus mitras ſuas deponere iubebunt, & *depoſitis mitris* ad ſobrietatem ſapere; Quod nos iam ſentimus, idipſum, cùm non noſtra iam res agitur, ſed ſua, ſentient & illi. Dum reliquis in rebus inter eos & Papam bene conuenit, nihil opus mouere hunc lapidem; vbi mota lis, *de hac* omnium minimè *conueniet*: Eſt enim inter opiniones illas veſtras, quæ non probantur, niſi dum intra ſcholæ parietes ſe continent, vbi prodeunt ad praxim, exploduntur ſtatim.

Nec defuerunt vnquam Theologi, vel Iuriſconſulti, qui ſecus ſentirent: Non *Henrico* quarto olim, Synodus *Wormatienſis* 1077. & *Brixinenſis* 1080; non *Frederico primo*, Synodus *Papienſis*, 1160: non *ſecundo*, Theologi aliqui Gibellini: non *Ludouico Bauaro*, Synodus *Francfordienſis*, 1338. *qui irent in alia omnia.* Neque etiam ætate demum noſtrâ defuerunt, qui contra *literas*, *proceſſus in die cœnæ Gregorij* 13.1580: contra *brutum fulmen Sixti quinti* 1585: contra *bullas monitoriales Gregorij decimiquarti* 1591: contra *bullam Clementis* octaui, *pro Rege nouo in Gallia eligendo*, 1592. ſtrenuè ſe opponerent, tum Iuriſconſulti, tum Theologi, etiam veſtri, vt mira ſit hominis huius frons, qui ſcripſerit, de hoc *inter omnes conuenire*. Vel nuper in causâ *Venetâ*, quàm hac de re *conueniat inter omnes*, notum iam orbi terrarum, quàm vnanimes tum Theologi & Iuriſconſulti fuerint; necdum tamen ventum erat *ad deponendi poteſtatem*; hærebant modò in illâ tuâ *intrinſecâ poteſtate*, *& propriâ* excommunicandi; extrinſecam hanc, & impropriam ne attingebant quidem. Quòd niſi cautè *Paulus* Pontifex rem totam ſilentio premi, nec ad vlteriora deſcendi procurâſſet; ſi de depoſitione, verbum vllum feciſſet: quid Patri *Paulo*, quid reliquis futurum fuiſſe ſentis? Numquid qui ſacris interdicenti non paruerunt; Subditis, ne parêrent interdicenti

vnquam

Digitized by Google

vnquam paruiſſent? Res ipſa loquitur.

Sed, depoſuit tamen Papa Principes interdum; etiam Principes illum; Quid tum? Non autem hoc ſine poteſtate; Imò aliud vis, aliud poteſtas. Sic, ſi bene memini, quodam in loco Dominus tuus. [a] *Quòd olim non depoſuerit Eccleſia Imperatores Ethnicos & hæreticos, id fuit quia deerant vires.* Neſcio quàm verè illud, vel potiùs ſcio non verè; nec enim deerant *Petro* vires contra *Neronem*, quibus vſus contra *Ananiam*; nec *Tertulliani* ſeculo vires deerant, nedum *Baſilij*. Hoc ſcio veriſsimè. Quòd, exin depoſuerint Papæ Imperatores Chriſtianos, id fuit, quia aderant vires: tota enim in viribus fides hæc fundata eſt, nec alia de articulo hoc, niſi quæ per vires fit, fides vlla. Etiam, vires fortè ſi adfuiſſent *Paulo* quinto, *Veneti* hoc iam crederent; quia deerant, articulo huic hactenus credere ſuperſederunt. Certè veri nominis fides cogi non poteſt: hæc fides, niſi coacta, nulla fuit antehac; niſi cogatur etiam denuo, neque poſthæc vlla vnquam futura eſt.

[a] De Pontif. lib. 5. c. 7.

Collige iam iſta ſi placet, Non *conuenire inter omnes* de hoc tuo problemate; Non inter Reges veſtros Catholicos & Pontificem: Non inter Theologos eorum vtrinque & Iuriſconſultos, ſiue qui in lite illâ fuerunt, ſiue qui extra litem: Non inter *Papienſes*, & *Pariſienſes*: Non inter Cardinales *Baronium* & *Bellarminum*: Non Ieſuitis cum illis, ſed nec inter ſe: Nec domi hic apud nos, quibus hæc *Tortus* ſcribit: Deniq; nec opus eſſe vt conueniat; nihil enim de hac quidem indirectâ poteſtate, directè adhuc definitum. *Inter omnes* ſaltem *non conuenit*. Abi nunc, & ſape, ac dehinc cautiùs vſurpa vocem iſtam, *inter omnes*: Periculoſa enim vox *omnes*, & parciùs adhibenda; à te autem hîc, non omninò quidem; præſertim, cùm videas iam de nullo prorſus hîc *conuenire inter omnes* præterquam quod *inter omnes non conueniat*. *De fide Catholicâ* quid fiet interim? mutilari illam neceſſe iam eſt, & vno ſaltem articulo minorem eſſe: De quo enim haud in Symbolo quicquam vel in Scripturis, haud quicquam ab eccleſiâ definitum: illud ſanè *Catholicæ fidei caput præcipuum* eſſe non poſſe, vel tu ipſe dixeris. Atque ita nullam iam eſſe *Catholicam fidem de poteſtate hac Pontificiâ*.

Parum

PArum ſucceſsit in re tibi; ecquid in ratione magis meliúſue? addis enim & rationem; *Reges* ſcilicet *cum hac conditione admitti ad Eccleſiam, vt Chriſto ſceptra ſubijciant.* Et cum eadem conditione, Pontifices vt Chriſto peda ſua ſubijciant, vt hæc quidem ratio, non minùs contra Pontifices militer.

Sed excutiamus etiam; *Reges*, quíne iam ſunt, an qui olim fuerunt? Reges enim qui iam ſunt cum hac conditione *non admitti* quis neſcit, cùm diu antè *ad Eccleſiam admittantur* quàm Reges ſint? Non enim poſtquam Reges iam facti ſunt, *admittuntur ad Eccleſiam*: ſed poſtquam *ad Eccleſiam admiſſi ſunt*, Reges fiunt. Qnare ratio hæc tua nihili.

Quodſi de Regibus ijs, qui primi de Ethnicis Chriſtiani facti, intelligi vis conditionem tuam, ſic illos tum *admiſſos ad Eccleſiam*: dura tibi incumbet prouincia probandi quod dicis; vix enim tabulas vllas reperias apud Protonotarios veſtros, quibus expreſſè conſtet, *quâ* illi tum *conditione admiſſi* fuerint.

Niſi ſi quæ in baptiſmo eſt, *conditionem* velis; ſed nec ſic quicquam efficies: Vnus enim baptiſmus eſt ſemperque fuit, idem prorſus quo illi tum, quo noſtri nunc *admittuntur in Eccleſiam*, vtrobique *conditiones* eædem. Addo etiam, neque qui tum erant Reges, neque qui iam ſunt, neque Regum filios, cum hac quam dicis *conditione* baptizari, nec cum aliâ vllâ, quàm quiuis de plebe, quàm cuiuſuis de plebe filius: Eiſdem *abrenunciant*, eadem *credunt*, idem *petunt* hij & illi; non alia, non plura *ſpondent* illi quàm hij, nec eſt ibi *de ſceptris* verbum vllum. Per baptiſmum enim admittimur, vt in Chriſto ſimus, *vbi non eſt liber vel ſeruus*, Rex aut ſubditus, *imò nec mas vel fæmina*, quod te Apoſtolus docere potuit. At nec plebeius ibi quis paciſcitur de fundo ſuo, ſi cenſurâ notatus ſit, abdicando: Ne Rex quidem igitur de Regno; nec ſub pœnâ fundi perdendi priuatus quicquam ſpondet: nec Rex [a] *ſub pænâ regni perdendi.*

[a] *Bellarm. de Pont. lib. 5. c. 7.*

Quod ſi in baptiſmo non fuit, haud vnquam, credo, fidem feceris, extra baptiſmum delatam illis *conditionem* hanc, aut *Conſtantino* dictum, & priſcis illis Regibus ad Chriſtianiſmum tranſeuntibus à paganiſmo, Tu *Conſtantine*, vos Reges *ad Eccleſiam admittendi*; audite: non eadem ſub Chriſto

Chriſto vobis regnandi conditio eſt, quæ ſub *Ioue* fuit. Soli iam *Ioui* ſceptra veſtra ſubmittitis; nec vlli mortalium ius, nec poteſtas vlli eſt, vel in *ſceptra* veſtra, vt iubeat *deponere*, vel in *ſubditos*, vt iubeat non *parêre*. Cœlo ſoli iam debetis innocentiam veſtram, nec vllus vobis Pontifex, vel Maximus, maior eſt. Si Chriſtianis iam eſſe libeat, narro vobis; apud Chriſtianos non eodem iure regnatur; non ſoli Chriſto ſceptra vobis ſubijcienda Regi immortali: alter eſt præterea quidam, mortalis homo, tuus nunc, *Conſtantine*, ſubditus, ſubditi tui filius, fortè ſtipendijs tuis & altus & educatus, nempe vrbis tuæ *Romanæ* Epiſcopus; huic etiam *ſceptra* veſtra *ſubijci* oportet. Cui niſi tu, niſi omnes ſitis ex ſententiâ, ſtatim euerſa eſt religio, ſtatim ius illi & poteſtas in *ſceptra* veſtra & ſolia, vt illa vobis tollere; etiam in *ſubditos* ius, vt fide ſuâ erga vos exoluere poſsit. Nuper quidem ſub Regno, Pontificatus; iam ſub Pontificatu Regnum: nec ſoli, iam, *Ioui* cæleſti, ſed & *Latiali* cuidam *Veioui* probare vos oportet obſequium veſtrum: alioqui, mox *ſine ſceptris*, *ſine ſubditis*; *abituri*; alioquin, admiſsio iam veſtra ad Eccleſiam, amiſsione regni veſtri conſtabit. Vlline hoc perſuaſeris, tam vecordes Reges illos fuiſſe, vt auditâ ſtatim lege hac, acquieuerint primo quoque tempore, læti lubentes conditionem acceperint, & certatim, cum gaudio, Pontifici *ſceptra* ſubmîſerint?

Vide verò, quò res iam nobis peruenerit. Reges Gentium, ij demum Reges ſunt; quorum nullius in manu *ſceptra*, niſi ſuâ; nullius ad nutum *ſubditi*, niſi ſuum: Miſelli verò Chriſtianorum Reges precarij ſunt, Reges ſunt, tantiſper dum Pontifici ſe probent. Nec enim Reges qui Reges, nec ſubditi qui ſubditi iam, niſi *ad placitum*, nec niſi velit iubeat hoc ſummus Pontifex.

Quid illi verò in *Iaponiâ* Ieſuitæ? ſiccine Regulos, qui inidi ſunt, inuitant ad Chriſtum? Haccine conditione propoſitâ blandiuntur illis, vt Chriſtiani fiant? fungi quidem ſunt, i Ieſuitam vllum audiunt, vt ſic fiant. Illi verò de conditione hac nihil audiunt; nec vel hiſcere audet Ieſuita quiſpiam e eâ, cùm admittendi ſunt. *Fateri tum omnes*, (dicunt) *& r ſe eſſe ſatis certum, etiamſi Barbari conuertantur ad Chriſtum*, *Acoſt. de procu. Indo. ſalut. lib. 3. cap. 7.*

non tamen rerum ſuarum,(nec Regni proin) *iure excidere.* Priùs in rete pertrahi oportet; quo vbi concluſi ſunt, tum demum fortè, de conditione hac non nihil audituri: ſi ſemel religionem euertant, id eſt, ſi Pontifici morigeri non ſint; & vires adſint Ieſuitis, vt præſtare rem poſſint.

Interim iniuria Chriſto fit, ſumma iniuria, dum hoc credere docentur homines de Chriſto, minui cuiquam, aut deteriore loco ius ſuum eſſe, ex eo quòd ad Chriſtum tranſeat. Quare enim, ſi Pater, ſi Dominus, qui fuit Ethnicus, & Chriſtianus iam eſt, tam pater eſt, tam Dominus, iam Chriſtianus, quàm antè fuit Ethnicus; Rex idem ſi faciat, non tam erit Rex ſub Chriſto, quàm fuit ſub *Ioue*? Quid Reges meruêre, quid illi tantum commiſere, vt inter omnes Chriſtianos conditio illorum peſſima; ſoli vt Chriſtum in ſe iniquiorem ſentiant? Si apud Gentes, Βασιλεὺς θεὸς ἐστι τοῖς κυρίοις; Si apud Iudæos, ſummus Sacerdos ſub Rege; quid peccauit *Caſar*, quid Rex, cùm Chriſtianus eſſe voluit, vt quo iure antè vſus eſt, pòſt vti non liceat: ſed excidat ſtatim antiquo iure ſuo, quod præter eum Chriſtiano nulli contigit? Omnes enim integro iure ſtant; ſolus Rex capite minutus, ſolus ἠτιμωμένος.

Tu verò veniam dabis, ſi fidem in hoc tibi Reges non habeant, Chriſtum æquiorem ſibi ſperent, de illius benignitate prolixiùs ſibi ſpondeant, de Chriſto credant quod Chriſto dignum eſt: eâdem ſcilicet conditione Reges ab eo accipi, quâ reliquos; eâdem ſaltem: potiore æquum erat, ſed eâdem certè. Nec enim illos vnquam eò adiges, vt credant de Chriſto, quod ſi credant, Chriſtum minùs diligant neceſſe eſt; cui tam vilis ſit Regum conditio, vt meliore iure omnes apud eum ſint quàm Reges: vt meliore iure *Conſtantini* mulio, quàm *Conſtantinus* ipſe.

Sed age, de conditione non contendam. Æqua enim certè eſt, vt ſe, vt *ſceptra ſua Chriſto ſubijciant*, *Regi nempe Regum*, *& Domino Dominantium.* *Subijciant* ergo *ſceptra* Chriſto. Quid tum? Nihil agis, niſi opportunè tibi ſubueniat ἐξήγησις illa tua [*id eſt*,] cui multum debes; vt antè *fides Catholica*, id eſt, *Primatus* Pontificis: ſic iam *Chriſto ſceptra ſubijcere*, id eſt, *Pontifici*. Quare autem omiſſum hîc tuum [*id eſt*?] non oportuit factum. Nec enim ſi *Chriſto ſceptra* ſubmittant,

Digitized by Google

mittant, ſatis hoc inſtituto tuo, niſi concinnâ illâ *ἐξηγήσει, Chriſto, id eſt, Pontifici*, Pontificem ſtare facias pro Chriſto. Nam de Chriſto ſtatim omnes fatebuntur, ſcio: de Papa cenſebunt porrò ampliùs deliberandum, nec ſtatim, cenſeo, cenſebunt, eadem hæc eſſe per omnia, *Chriſto ſceptra ſubÿcere*, & *Papæ* iuſſu *ſceptra deponere*; neque verò hæc eadem, *ad Eccleſiam admiſsionem*, & Regni amiſsionem.

Quid ſi autem Reges, quoad hoc in ſceptra ius, Chriſtum abſtrahant à Pontifice, Chriſto ſe, *ſceptra, ſubditos, ſubÿciant*, cuius de fide, optimè ſibi ſpondeant; de Pontifice nihil audiant, cuius fluxam ſæpe fidem experti ſunt? Audite iam fulminantem *Matthæum*. *Quodſi nolint, ius eſt illi, qui toti Eccleſiæ vice Chriſti præeſt, eos à communione fidelium ſegregare, ſubditiſq; interdicere ne pareant.* Diſiunge verò hæc, *Matthæe*: primum, *Ius eſt illi qui toti Eccleſiæ vice Chriſti præeſt, eos à communione fidelium ſegregandi*; eſto illi ius ſanè, qui Eccleſiæ præeſt, ab Eccleſiâ ſegregandi

Imò ius aliud eſt, *interdicendi etiam ſubditis ne illis pareant.* Imò non eſt. Nam vnde illi ius hoc in *ſubditos*? Non enim ex eo quòd præeſt Eccleſiæ: nec enim Regum *ſubditi*, quâ ſubditi, Eccleſiæ pars vlla ſunt, ſed regni. Antequam de Eccleſiâ eſſent, *ſubditi* erant; cum extra Eccleſiam ſunt, nihilominùs manent *ſubditi*. Quâ fideles ſunt, pars Eccleſiæ ſunt; & qui præeſt Eccleſiæ, poteſt, ne in Eccleſiâ appareant, interdicere. Quâ *ſubditi* ſunt, Regni, Reipublicæ pars ſunt; non poteſt qui Eccleſiæ præeſt, niſi & Regno præſit, *Regi ne pareant interdicere.* Pontifex autem, quanquam *toti Eccleſiæ* (vt ais) *Chriſti vice præeſt*, non tamen eſt orbis Dominus, non toti terrarum orbi, non regnis omnibus Dei vice præeſt. At ſic oportet, toti terrarum orbi præeſſe, & *ſubditis*, qui vſpiam ſunt, omnibus, & vice Dei præeſſe, ſi vult ſic totius orbis *ſubditos* à Regibus ſuis ſegregare; *Vicarÿ Chriſti* titulus nimis anguſtus ad hoc: maturate quantum poteſtis, & procudite illum alterum titulum, quem Romæ diu iam habetis ſub incude *Vicedei*: eo ſemel edito, per Papam *Reges regnabunt*, & *deponet potentes de ſede*, & reliqua omnia faciet, quæ Deus ipſe; quod erit in rem veſtram valde commodum. Chriſtus enim, cuius hic vicem obtendis, non ſic præfuit dum

Digitized by Google

in terris fuit; *Regnum quod habuit de mundo non fuit*; Regnum quod de mundo fuit, non habuit: Regni, quod non habuit, vices non commiſit. Quodſi Pontifici animus eſt ad regna mundi; eſt in Euangelio (memini) mentio de quodam, qui regna mundi penes ſe eſſe, eáque diſponendi ius habere ſe dixit; cum adeat, cenſeo, cum illo tranſigat, illius vices obeat, Vicarius ſit. De Chriſto nihil tale legiſſe memini; *ſceptrum* illi Rex nemo in manum tradidit, quod vel redderet vel retineret; *ſubdito nulli ne parêret interdixit*: *nec miſit eum pater ad hoc*, *nec ille quenquam*. Eſt ille quidem Rex Regum; ſed quâ Regum Rex eſt, immortalis eſt; mortalem nullum, proregem habet. Papa [a] *mortalis ipſe*, non aliter Chriſti Vicarius, quàm quâ mortalis Chriſtus. Conſule Dominum tuum; vera hæc agnoſcet, & ſua.

[a] Bellar. de Pontif. lib. 5. cap. 4.

Cætera autem, vt potes, expedi; Illud ſcio; vna illa huius loci clauſula, vna atque vnica, *de ſceptris ſic* (vt ais) *Pontifici ſubijciendis*, *de interdicto ſubditis mittendo*, *ne pareant*, procul hinc, procul abiget omnes qui adhuc foris ſunt Reges, ne velint intrare in domum veſtram Eccleſiæ, vbi ſic excipientur, vbi *Regum ſceptra* tam nutantia, vbi *ſubditorum fides* tam profluuia ſit. Compellat eos intrare Pontifex, ſi poteſt: (quod fecit *Occidentalis Indiæ* Regulis) vltro enim haud quiſquam iam introibit; ſi hæc introitus *conditio*, vt de *ſceptri* ſui, de populi ſui in officio retentione tam incerti pendeant. Subiectio *ſceptrorum* hæc Chriſto, ſi hoc ſecum trahat, vt ius accreſcat inde Pontifici, quoties illius voluntati repugnatur (*toties enim Religio oppugnatur*) *interdicendi ſubditis ne diutiùs pareant*, Regibus ne diutiùs Reges ſint: doctrinâ hac promulgatâ ſemel & propagatâ, non multa pòſt *ſceptra*, credo, Chriſto ſubijcientur. Quid enim? Rex Ethnicus deponi non poteſt à Papa, Chriſtianus poteſt; meliore ergo iure regnatur apud Ethnicos. Quis non dehinc iam (ſic vt eſt) manebit Ethnicus? *Subditi*, qui Ethnici ſunt, officio ſuo in Reges laxari nequeunt: at Chriſtiani queunt. Quis non *ſubditos* ſuos malit Ethnicos, quàm Chriſtianos? Quis Chriſtianus Rex eſſe velit, vbi paretur, non paretur, ad nutum Pontificis? Atqui magnos hoſce hoſpites inuitari par erat ad religionem, non inuitos reddi; attrahi pro-

po-

Digitized by Google

poſitis inuitamentis, non abſterreri obiectis impedimentis; [illegible] illis, non [illegible] illicem, non obicem ponere. Quod an tuâ hac tam non æquâ regnandi *conditione* fiat, viderint ij,

Quos penes arbitrium eſt & ius & norma regendi.

Vide verò, an locus ille in *Euangelio* non faciat pro vobis, ad rem veſtram non ſit, *Reges Gentium dominantur eorum, & principes eorum poteſtatem habent ipſorum : Vos autem non ſic.* Poterit quidem *Emanuel Sa* vobis breui aliquâ gloſſâ rem conficere: (*Salmeron* faceret non inuitus, ſi in viuis iam eſſet) quaſi diceret, *Gentium Reges in ſubditos ſuos, merum dominium, abſolutam poteſtatem habent; Illi quidem ſic: Atqui vos* (gloſſando *vos*) *vos Reguli potiùs quàm Reges Chriſtiani, vos non ſic: Imperium quantum vel quale Gentium Regibus, fruſtra expectatis; non decet, non datum eſt vobis ſic regnare; noua religio, nouum regandi ius affert.* Nouus quidem hic ſenſus elici poſſet è verbis, *Vos autem non ſic*; non ſic, vt illi Gentium Reges; dominãtur illi ſuorum, poteſtatem habent in ipſos: *vos autem ſic*, vt dominetur veſtri, poteſtatem in vos habeat quidam de veſtris; ſic, vt niſi in illum officioſi ſitis, exuendi ſitis dominio veſtro, & poteſtate omni. Atque hoc ſanè, vt decet & par eſt Chriſtianos Principes; Reges enim Gentium non gaudent hoc priuilegio; ex gratiâ ſpeciali Chriſtianis hoc Regibus reſeruatum eſt. Expende, quæſo, locum hunc diligentiùs, qui vos fortè præterijt; paululùm tortus valde iuuaret rem veſtram, contra Reges iſtos, quibus tam infensè infenſi iſtis.

De Eccleſiâ verò viderit Pontifex, & de iure ſuo excommunicandi: De *ſceptris* ſuis, de iure *ſubditis ſuis interdicendi*, videbunt, credo, Reges. Ius hoc nouum Pontificis vocabunt in ius; imò ne vocabunt quidem, ſed qui hoc illis ius ſuum in ſuos ereptum venerit, næ illi facient vt perſentiſcat, *non ſine causâ ſe gladium portare.*

Interim quæ hæc proteruia eſt, aut quis ferat, vt egreſſus Sacello *Papienſis Presbyter*, tam petulanter audeat, de ciuium fide, *de ſceptris Regum* ludere, *authoritatem Principum* deprimere, *ſubditorum officium* eleuare, *deponere illos ne regnent, interdicere his ne pareant?* ferret hoc *Cardinalis*, cui à

 Sacellis

Sacellis eſt; ferret hoc *Pontifex*, cuius ſub ditione eſt: ſi Regibus ex animo conſultum vellent, non ferrent, quin inſolentiam hanc eius, tantam, tam procacem, ſeuerè compeſcerent.

Scias verò vbi gentium ſit, quâ in republicâ viuat ſcriptor iſte; vbi Rex ſcilicet non ſit; quem hic homo tam leuiter & nullo negotio *deponit*, quàm peractâ miſſâ caſulam ſuam. Scis vbi ſis *Matthæe*; Romæ es, atque audi, Romæ fac ſis vide. Intra ſeptem montes tutus es, atque ibi te contine; ne ſiquando eò loci veneris cum nænijs hijſce tuis, vbi ſub Rege viuitur, ſcias fortè quid ſit *de Regum depoſitione*, *de ſubditorum defectione* tam laxè loqui. Tam enim certè ſeditionem ſapiunt dogmata tua, tam ſunt & Regum ſaluti, & regnorum paci pernicioſa, vt ſi pro merito fiat, non illis verba reddere, ſed furcam figere oporteret. Nec enim, credo, tam abiecto animo Rex vllus, qui intra ditiones ſuas dogmatizari hæc veſtra ferat, quin compeſcat citò inſolentiam hominis malè conciliati, nec vllum *nodo* huic *cuneum* quærat: Gordius eſt, *cuneum* non vult; gladium vult *Alexandri*, doctrinæ huius tam tetræ vltorem & vindicem.

PErgis pòſt ad alium Edicti locum; Ibi ex verbis hijs, *Non obſtante ſententiâ excommunicationis, fidelitatem tamen & obedientiam præſtabo Regi*, ſic concludis: *Hìc apertè negatur ſummo Pontifici poteſtas excommunicandi Reges, etiam hæreticos.* Imò hìc apertè nugatur *Matthæus*, & prodit imperitiam (quanquam quæ poteſt eſſe in hoc imperitiâ?) malitiam potiùs ſuam, qui quod apertè affirmatur, *apertè negari* aſſerit.

Quæro enim ex te, Annon ponit qui ſupponit? Qui dicit, *Parebo Regi excommunicatione non obſtante*, nonne hoc dicit, *etiamſi excommunicatus fuerit Rex, parebo tamen?* Qui verò hoc dicit, *etiamſi excommunicatus fuerit Rex*, nonne præſupponit, excommunicatum eſſe, & proin pro confeſſo ſumit, excommunicari poſſe? Perinde enim eſt, ac ſi diceret; Poteſt quidem Pontifex excommunicare; Age; quod poteſt, faciat, ſi volet; excommunicet Regem; egò tamen perſiſtam in fide; excommunicatio non obſtabit, quò minùs fidelis ſim. *Non obſtabit excommunicatio*; Poteſtne verò quod non eſt; obſtare

Digitized by Google

obſtare cuiquam? Quæ nulla ſunt, quæ non entia dicuntur in ſcholis, aguntne quicquam, aut operantur apud *Papienſes?* Imò eo ipſo quod obſtant, quòd operantur, ſunt; ſunt (inquam) nec etſi ſunt, obſunt tamen. Hoc ergo ibi dicitur, *ſtante excommunicatione, nec tamen obſtante, fidelitatem præſtabo.* Audi verò tuæ huic ſimilem alteram, & agnoſce vel ex eâ, errorem tuum. *Non obſtante* quod Cardinali ſis à ſacellis, ridebunt omnes conſequentiam hanc tuam; neque tamen *apertè negabunt* te eſſe à ſacellis Cardinali, quin vt vel maximè ſis à ſacellis, ridebunt tamen.

At etiam delirium hoc ſuum probare vult, idque non minùs, quin, ſi fieri poſsit, magis etiam inepto argumento; *Quomodo enim iurabit ſe non pariturum Pontifici Regem excommunicanti, niſi credat à Pontifice Regem non poſſe excommunicari?* Atqui, ô bone, ne id quidem *iurabit, ſe non pariturum Pontifici excommunicanti:* ille verò *parebit*, Pontificis cenſuram agnoſcet, ne id quidem faciet quod nuper fecere *Veneti, nullitates nullas allegabit, vel de ijs proteſtabitur*; perinde Regem habebit, ac Eccleſiæ veſtræ communione priuatum, nihil cùm eo ſacri attinget; Annon hoc eſt *excommunicanti parère?* Vbi tamen hæc fecerit omnia, *præſtabit fidelitatem* nihilo minùs vt Regi ſuo. Excommunicare Eccleſiâ, legitur; parebit igitur in rebus Eccleſiæ: Excommunicare Regno non legitur; in regni rebus non parebit. Aliud eſt enim priuare Regem bonis Eccleſiæ communibus, quod facit ſententia, & poteſt fortè Pontifex: aliud priuare bono proprio, *id eſt*, regno ſuo, Regi, non Eccleſiaſtico iure vllo, quin (vt tute vis) Gentium iure competenti, quod non facit ſententia, nec poteſt Pontifex. Priuabit cenſura Pontificis ſocietate fidelium, quâ fideles ſunt: bonum enim illud ſpirituale, & ab Eccleſiâ. Non priuabit obedientiâ ſubditorum, quâ ſubditi ſunt: Bonum enim ciuile hoc, nec ab Eccleſiâ.

Vel hinc videas errorem tuum, ex inſtituto ipſo *Excommunicationis*, vi verborum, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus.* At an non Regi Ethnico *præſtare fidem* fas? Imò nefas non *præſtare.* In Ethnico enim eſt vera poteſtas temporalis, idque ſine ordine ad poteſtatem Eccleſiaſticam. Dominia non fundantur in fide; & vt fide non fundantur, ſic

infi-

Digitized by Google

infidelitate non euertuntur. Quin Rex quiuis, cùm de Ethnico Chriſtianus fit, non perdit terrenum ius, ſed acquirit ius nouum, putà, in bonis Eccleſiæ ſpiritualibus. Omnia hæc [a] Dominus tuus totidem verbis. Itidem, cùm de Chriſtiano fit *ſicut Ethnicus*, vigore ſententię amittit nouum ius quod acquiſierat in bonis Eccleſiæ ſpiritualibus: ſed retinet tamen terrenum ius, antiquum ius ſuum in temporalibus, quod fuerat illi proprium priuſquam Chriſtianus fieret. Omnino eo ſtatu erit, nec deteriore quàm eſſet, ſi Chriſtianam fidem amplexus nunquam fuiſſet.

a De Pontif. lib. 5. cap. 2. & 3.

Litem hanc totam dirimit exemplum *Theodoſij*, cui per octo menſes illos quibus ſub cenſurâ fuit *Ambroſij*, fidelitas interim à nullo negata eſt. Vel *Theodoſij* certè; vel ſine dubio *Iuliani*. Chriſtianus is fuit primò; pòſt de Chriſtiano Apoſtata, nec iam *ſicut*, ſed planè *Ethnicus*. Quid? an ex eo, Imperiali poteſtate exutus? An nefas illi parêre, vt *Cæſari*, aut obedientiam præſtari à Chriſtianis? Non dices, ſcio. Non tam madidâ memoriâ es, qui laudas pòſt *Auguſtinum*, qui ipſe laudat Chriſtianos milites, etiam infideli huic Imperatori, etiam *Idololatræ*, etiam *Apoſtatæ*, ſubditos tamen & ſeruientes.

Quid remota conſector? *Henrico* quarto Galliarum nunc Regi, *Excommunicationis* vinculis innodato, nec dum ſoluto, necdum *legato eius Romæ virgâ ſacerdotali percuſſo*: corona impoſita eſt, Sacramentum fidelitatis præſtitum. At à quibus præſtitum? A veſtræ partis hominibus; addo, & rectè præſtitum: nec enim poſt impetratam demum *Romæ* abſolutionem, aut corona de nouo Regi impoſita, aut fidelitatis denuo Sacramenta præſtita. Fuiſſent autem de nouo, niſi priora illa valuiſſent. Valuerunt ergo illa, ac proin Regi fortè pòſt, in ſacris non communicârunt; (etſi etiam in hoc multi audaciores quàm par erat) at extra ſacra, fidem omnem, ſtudia atque officia prolixè detulerunt. Et hos tamen omnes negaſſe *Pontifici authoritatem excommunicandi Reges*, caue dixeris; *Sorbona* non feret, nec tu feres impunè, ſi dixeris. Citra ergo, vel fidei, vel clauium abnegationem, *fidelitatem* licet atque obſequium Regi *præſtare*, vel *Excommunicato*.

Priuſquam

Priuſquam verò ad reliqua deſcendam, pauca hîc mihi dicenda de *Cenſurâ* ipſâ, quoúſq; ſcilicet ſeſe vis eius extendat; Indè quàm tua hæc conſequentia nulla ſit, liquidò liquebit. Cenſura duplex eſt; *Publicani* & *Ethnici*, *minor* & *maior*; nam de *Maranatha* illo mitto iam dicere. *Minor* à Sacramentis excludit modò, de eâ quæſtio iam nobis non eſt.

De *maiore* verò alterâ, quæ arcet Eccleſiâ ipſâ, quæ perinde reddit, *vt Ethnicos*; quibus nec fas *Templum ingredi*, quod tamen licuit *Publicanis*: de illâ (inquam) vix quiſquam eſt quin fateatur, inſtitutam eam à CHRISTO, *Matth. 18.* per verba, *Dic Eccleſiæ*; *ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus.* De exteriore foro ibi agitur; exterioris fori iuriſdictio, illo, nec alio loco fundata eſt. Quæremus ergo paucis; Poteſtas hæc ibi cui data? Quæ illius ibi latitudo, qui limites? Cui etiam, ratihabitio eo loco facta, de iure competat?

1 Cui data? Non Apoſtolo *Petro*; *Petrus* enim, *ſi peccauerit in eum frater eius*, iubetur, *Eccleſiæ dicere*; *Petro* dicitur, *Dic Eccleſiæ*: Nimis autem violentum ſic explicare, *Eccleſiæ dicere*, id eſt, *ſibi ipſi*: quod attoniti legimus, apud [a] *Dominum* tuum. Quòd ſi autem & *Petrus* peccâſſet in fratrem, (nam & hoc in Petrum cadit) an frater id *Eccleſiæ* diceret, id eſt, *Petro ipſi peccanti?* Eccleſiæ ergo hoc dicitur: *Petrus* ipſe, &, *ſi Petrus*, Papa ſubijcitur legi de correctione fraternâ: *ſi peccauerit &c. dic Eccleſiæ.*

[a] De Concil. lib. 2. cap. 19.

2 Latitudo autem ad quam ſe porrigit, (verbis hijs) *Sit tibi ſicut Ethnicus.* Limites verò: *Sit tibi ſicut*, ne ſit tibi plus, aut peiore loco, quàm *Ethnicus*. Nefas autem Ethnicos bonis ſuis priuare, nedum exhæredare; nedum adhuc, omnium qui inter Ethnicos erant, optimos, atque maximos, hæreditate optimâ atque maximâ, coronâ ſuâ, hæreditario iure, ſuâ, exuere penitus atque expoliare. Agitur ergo illud tantùm hoc loco, ne communionem vllam cum ijs, quoad Eccleſiæ res vel Religionis, habeamus, nec ad Eccleſiam magis eos putemus pertinere, quàm quemuis alium de Ethnicis; De iacturâ Regni non agitur.

3 Vt autem *Petro* poteſtas ibi non data, cenſuram hanc vſurpandi; ita nec *Petro*, ſi vſurparet, ratihabitio promiſſa. Dicitur enim, *Quoſcunque ligaueritis*; non *Petro* igitur, vel

Papæ, ſed *Eccleſiæ*. Scio recipies te ſtatim ad *Matth. 16* vbi ſingulari numero dicitur *Petro*, *Tibi dabo claues*, *Quodcunq; ligaueris &c.* *Tibi*, eſt ibi quidem ſingulari numero poſitum; ſed etſi numerus eſt ſingularis, ſingularis ibi tamen perſona *Petri* non eſt. *Petro*, ibi promiſſæ claues, non tamen vt *Petro*, huic homini, quin *Petro vt in perſonâ Eccleſiæ, vt Eccleſiam referenti, vt Eccleſiæ perſonam gerenti.* Perſonam in *eo loco* geſsit Eccleſiæ, vbi poteſtas promittitur: Eccleſiæ autem ipſi poteſtas *hoc loco* datur, cuius geſsit ibi perſonam, *Petrus*, non ſuam. Nouit Dominus tuus, nemo meliùs, quantâ hoc nube teſtium euinci poſsit; quæ illum nubes peſsimè habet; eique dum reſpondet, quaſi ſi in nebulâ eſſet, excidit ipſe ſibi, & aberrat totâ viâ.

Quæro iam de praxi Cenſuræ huius. Reperio *1.Cor.5.* Iubet ibi deduci in praxin, potentiam hanc Apoſtolus, *in nomine* CHRISTI *cum ſpiritu ſuo*. Fortè autem *minùs* ibi *cautè loquutus*; illud credo dicere debuit, vel *in nomine* vel *cum ſpiritu Petri* ſaltem. Neutrum verò *Paulus* ibi dicit, quin *congregatis illis* poteſtatem cenſuræ denunciandæ facit. Ita non *Petro* datur *vni*; non in *Petro vno* habetur rata; non ab *vno illo* in praxin deducitur. Res ipſa, rei ipſius promiſsio, ratihabitio, vſus denique Eccleſiæ datur; ab Eccleſiâ, & habetur & transfertur in ſiue vnũ ſiue plures, qui eius pòſt vel exercendæ vel denunciandæ facultatem habeant. Notum eſt, in *Concilio Conſtantienſi* quæſtionem hanc totam diù ventilatam; tandem etiam concluſam eſſe; notum, Cardinales *Cameracenſem* & *Cuſanum*, *Gerſonem*, & *Sorbonã* totam non ſecus ſentire.

Quæro iam de exitu, & quid illo factum, qui Eccleſiâ ſic eiectus eſt *Corinthi*. Ecquid vlteriùs proceſſum, quàm vt à ſocietate ſecluſus, ex eóque pudore ſuffuſus, ad meliorem mentem primò, pòſt & ad Eccleſiam redire poſſet? Vrbe certè exactus non eſt, non domo pulſus, non fortunis exutus, bona eius in Corbonam redacta non ſunt. Ignota hæc, inaudita apud Eccleſiam priſcam. Etiam illa quæ tum *Corinthi* fuit Eccleſia, manipulus tantùm fuit hominum, qui malè mulctati eſſent ipſi, ſi ſic quempiam mulctaſſent. *Non multi inter eos potentes, non multi nobiles.* Quibus, in bona tum hominum poteſtas fuit, quibus in capita: omnes iurati hoſtes Eccleſiæ.

Sin

Sin de *Ananiâ* mutire velit *Matthæus*, qui ad *Petri* vocem cecidit, & expirauit; inde vt Papæ poteſtatem aſſerat; habebit nos ſatis æquos. Age, ſurgat de Cathedrâ ſuâ Pontifex, tranſeat; tranſiens, vmbrâ ſuâ faciat quod fecit *Petrus*, curet ægros, alia eiuſdem generis ſigna edat, *Petri* per omnia inſtar ſit; pòſt de cenſurâ fatebimur, nec in morâ erimus, quin & eam exercere poſsit. Quantillum autem iam eſt *Petri*, in *Pontifice Romano?*

Quanquam, vel ſi ad Pontificem ſpectet poteſtas hæc tota, nihil ad iuramentum. Dicat, decernat, declaret Regem fore Catholicis ſuis, *ſicut Ethnicum*; Quid tum poſtea? non hoc Catholicos illius ſubditos officij nexu eximet. Sit Rex, ſi velit, *Ethnicus*; at Rex eſſe non deſinit: ſit *Iulianus Apoſtata*, peior Ethnico; at eſt Imperator, nec illi *tributa ſoluere*, nec *ad tribunal eius ſtare*, nec *iuſſa capeſſere* detrectabunt: ſi vel milites Chriſtiani ſint; dicat, *Ite contra illam Gentem*, ibunt illicò. Rex eſt ergo etiam tum, cùm (non dico lapſus in hæreſin, ſed) merus Apoſtata; cùm (non dico *ſicut*, ſed) planè iam *Ethnicus* eſt; eo loco ſcilicet, quo Reges Ethnici, contra quos tamen, nefas arma ſumere, imò ad quorum iuſſa, nefas arma non ſumere. Reges enim ipſi tum fuerunt Ethnici, *Cæſar* ipſe tum fuit Ethnicus, cùm hanc cenſuram Chriſtus primò inſtituit, cùm hanc cenſuram *Paulus* pòſt exercuit: *Reddenda* tamen *Cæſari quæ Cæſaris* dixit *Chriſtus*; πειθαρχεῖν tamen, id eſt, *obedire illis, & ſubijci* monuit *Paulus*.

Quin (quod fatetur *Tortus*) poſt cenſuram demùm, cùm Eccleſiâ ſummoti Reges; extra poteſtatem ſunt Pontificis. *Torto* enim ipſi (qui in eo inclementior paulò eſt) *nec Chriſtiani ſunt*. Quare nullum in illos ius tum, titulus nullus Pontifici. Ipſius hæc ſcilicet ſententia eſt; *Admiſſi ad Eccleſiam, Papæ ſceptra ſubijciunt:* extruſi ergo Eccleſiâ, ſceptra iam erecta gerunt. In ordine ſunt Ethnicorum Regum, & exemptionis eiuſdem capaces, cuius Ethnici; vt nimirum immunes tum ſint, à Papali omni, vel iure vel dictione iuris.

Certum hoc quidem in Theologiâ, & receptum ab omnibus; Non eò veniſſe Chriſtum, vt, qui iam ante aduentum ſuum erat, ordo vel naturæ, vel politiæ, eum vel inuerteret, vel euerteret: ſanciret potiùs, & ſanctum magis redde-

ret. Naturæ vincula non ſoluit; à poteſtate mariti vxorem, à parentum obſequio filios non eximit. Tantum abeſt, vt nexum illum magnum dirumpat, & quaſi catenam adamantinam, quâ ſubditos tanquam filios familiæ magnæ (quam rempublicam dicimus) Parenti ſuo *magno* certum eſt obligari. Rectè verò litem hanc totam dirimit *Nauarrus*, cuius par eſt magna ſit authoritas apud Ieſuitas, quorum ille Patronus magnus eſt. [a] *Excommunicatione homo non deſinit eſſe verus homo, imò nec liber, nec perdit poteſtatem naturalem, & ita poteſt regulariter contrahere, vt quilibet alius, & facere omnia, quæ iure naturali, Gentium, ciuili, nituntur.* Niti autem vel *naturali*, vel *Gentium*, vel *ciuili*, vel omnibus hijs potiùs, certum eſt, coniunctionem eam, quæ inter magnum hunc *Patremfamilias* eſt & familiam ſuam; ac proin cenſurâ nullâ diſſociari poſſe. Veriſsimum ergò verbum fuit, nec de eo Apologiæ Apologiâ vllâ opus, quòd dixerit, non aliò tendere, non intromittere ſe *Legis Authorem* in quicquam aliud, quàm ciuium ſuorum *fidelitatem & veram obedientiam*. Parte verò ex alterâ, malè à *Matthæo* deduci, torqueri potiùs: vel, ex eo, quòd excommunicari contingat Reges, neceſſariò conſequi, vt Regno priuari debeant: vel, ex eo quod negatur priuari eos regno debere, *excommunicationem* ipſam, vel aliquid ibi quod de *Catholicâ fide* ſit, abnegari.

[a] De Abſol. cap. 27.

TVM quæ hæc conſequentia eſt, *Perſiſtam in fide Regi, nec ab eo deficiam, nec parebo vel Pontifici ſiquid in Regem moliatur: ergo non agnoſco in Pontifice poteſtatem Excommunicandi?* Peccâſti hîc quidem in Logicam, peccâſti largiter. Non ſi *funiculo* illo *triplici* (de quo, initio gloriatus es) attraxeris, efficies ex eo, hoc vt conſequatur. Niſi ſi error errori errorem affert; error nempe Logicus, errorem Theologicum; niſi (te iam Authore) qui excommunicatus eſt, eo ipſo quòd ſit excommunicatus, regnum amittat; nec ſecus *depoſitionem, & excommunicationem,* mutuò ſe conſequi putes, quàm corpus vmbra, aut ignem calor. At hoc hallucinari eſt. Qui excommunicatus eſt, tolerari ad tempus poteſt. Declaratio pòſt accedat oportet, & Publicatio. Tum & Appellationi locus (ſi ita opus) à Papâ, ad Concilium. Scis à quibus id factum, & quando. Nec id in *Philippo* factum, nec in *Theodoſio*;

Digitized by Google

doſio; vterque ſepoſitus à communione, neuter depoſitus ab Imperio. *Diſparata* hæc ſunt prorſus, túque, qui ſic odio habes argumenta inde ducta, ipſe iam ducis à *diſparatis*.

Accipe verò paucis, quæ hinc abſurda conſequantur, ſi ſtatim vt excommunicati ſunt Principes, regnis excidant.

Dixit olim Pontifici *Bernardus*, [a] *In criminibus, non poſſeßionibus, poteſtas veſtra:* Regnum autem certè *poſſeßio*, ad quam igiturur *poteſtas illa* non tranſit. Sed *neque peccati* quidem *cauſa ſufficit, ad priuandum quem Regno, cuius non eſt maior ratio quàm priuationis feudi*, ait [b] Doctor *Marta*. Fac verò priuatæ ſortis hominem in cenſurã vltimam incidiſſe; ecquid illi de opibus, de poſſeſsione ſuâ peribit? Ecquis ei vel partem adimet de fundo, vel teruncium de re ſuâ? Nunquam factum, ne tentatum quidem; Quid ergo? Aliane quoad Reges cenſuræ natura, quàm quoad reliquos? Mutatne naturam fulmen Pontificium, ſi vibretur in Regem, & tollit illi *poſſeßionem ſuam*, quam nuſquam alibi tollit? [c] *Ita iudicabis magnum ſicut paruum*, ait lex; nec aliter [d] *oues paſce*, aliter *agnos*, Euangelium; vna enim vtrobique vox eſt.

[a] *Lib.1.de conſiderat.*

[b] *Par.1.c.23.*

[c] *Deuter.1.17.*

[d] *Ioh.21.16.*

Vide porrò quod *ſuprà dixi* annon hinc ſequatur; Deterior erit quoad Eccleſiam, conditio Regis, quàm cuiuſuis de plebe infimâ. Baro ſi ſub cenſurâ eſt, Baroniam non amittit, nec de Barone fiet non Baro. Non eques equeſtrem ordinem, nec gradu ſuo excidit. Quin vel vllus homuncio de vulgo, quicquid ſit quod habet, ex cenſurâ quam incurrit nihilo minùs habiturus eſt: Rex autem ſi tactus eſt de Vaticano, Regno ſtatim exuetur, & de Rege fiet plebeius, & quod ſubditorum nulli fit, illi fiet.

Hoc ſi ſcîſſet, (*iterum dico*) haud puto Ethnicus Rex quiſquam fuiſſet de Ethnico Chriſtianus; nec ſi ita res ſe habeat, vllus etiam præterea fiet; ſi ſapiunt, erunt quod ſunt, nec in hanc ſe conditionem demittent, vbi cuiuis ſubditorum quàm ipſis meliùs futurum eſt. Siccine vero *Nutriciis* ſuis vicem refert? Siccine θρεπτήρια ἀποτίνει; Siccine quæ pia mater eſt priuatis hominibus, ſolis Regibus nouerca eſt Eccleſia?

Tum id cautum imprimis, ne cuiquam fraudi ſit anathematis ſententia, præterquam ei qui crimen admiſit; ad alios ne pertingat; alios ne inuoluat, qui non peccârunt. Regnum

num autem hæreditas; quâ ſi pater mulctatus fuerit, nunquam adibit hæreditatem filius, ne ſi inſons, ne ſi infans quidem fuerit: quin filius qui nihil quicquam peccauit, *portabit* tamen *iniquitatem patris*, & noxæ non ſuæ, pœnas luet Eccleſiæ.
a Gen. 18. 25. Abſit ab Eccleſiâ Dei hoc, quod à Deo abfuit, [a] *vt rem hanc faciat*, & deponat *iuſtum cum impio, fiatq́; iuſtus ſicut impius.*

Quid, quòd pœnitentiæ locus relinquitur, in omni cenſurâ Eccleſiæ, idque ita, vt cùm ad bonam mentem redierit, in integrum reſtitui oporteat; nec è culpâ, cuius iam piget, detrimenti aliquid accipere? factum hoc *Petro* poſt trinam negationem, quò alijs id faceret, quod ſibi factum voluit. Certè autem qui regno motus, cuius in alium tranſlatum Regni ius, ſerò iam ſapit, ſerò pœnitet: Non dimittet is qui ſemel inuaſit, ad ius ſuũ, quod priùs ei cõpetebat, redire non poterit, ne ſi vel maximè ſeriò pœniteat, ne ſi liqueſcat in lacrymas.

Ne lectorem morer longiùs; nec *Paulo* Apoſtolo, nec *Paulo* Pontifici, nec vlli mortalium, *poteſtas* vlla, *niſi ad ædificationem*, vſque adeo vt ſi *ædificandi* ſpes nulla, ne adhiberi quidem cenſura debeat. Tantum autem abeſt, vt priuatiua hæc *poteſtas ædificet*, vel peccantis ſaluti conſulat, vt, hiſtoriâ teſte, teſte experientiâ, ſemper *ad deſtructionem* operata fuerit. Nec enim repertus vnquam Rex, credo nec repertum iri, qui æquo animo ferre poſſit, transferri coronam ſuam ad alium; vel qui exin ſanior factus ſit, quin potiùs ruerit ad arma præceps, & neſcio quot clades dederit, quot — ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν, potiùs quàm vt iure ſuo cederet. Cùm deponuntur Reges, prædę exponuntur Regna, colliduntur Reges & Regna: nec tentatũ hoc vnquã ſine triſti ſucceſſu, nec vnquã hoc fulmen ſine ingenti incendio. Abſit autem, vt tantarum calamitatum Eccleſia cauſa ſit: & propter vnius noxam, tam multos committat inter ſe, cum certâ non minus animarum pernicie, quàm corporum. Auſim verò dicere, plus hinc detrimenti, fidei profeſſoribus, plus lucri fidei hoſtibus obueniſſe, quàm vllâ aliâ ex re. Dum enim *Henrici, Friderici, Ludouici* pugnant, *Sultani, Chani, Ottomani*, miſeriâ noſtrâ magni ſunt, ditiones ſuas perditione noſtrâ dilatârunt.

Viden' ad quot nos abſurda abducat aſſertio tua? fiet Regi quod nulli præterea fit. Peiore conditione Rex, quàm vllus

vllus de plebe. Peiore conditione Rex Chriſtianus, quàm Ethnicus. Plectitur hæres, qui non peccauit. Pœnitens in integrum reſtitui non poteſt. *Ad deſtructionem* erit *poteſtas* illa, quæ *ædificando* ſolùm data eſt: Et harum omnium tum iniuriarum, tum miſeriarum, fons Pontifex.

Quodſi iam, eò dixeris, *Pontifici Regem excommunicanti non parituros*, quòd Regem ſic *excommunicatum non vitabunt*, (*quicum conuerſari tum non liceat*:) gratìs dixeris. Quid enim? an *excommunicato* per Apoſtolum *Corinthio*, ſtatim ab eo, coniugem, liberos, famulos profugiſſe omnes putas, atque deſertum in vacuis ædibus reliquiſſe? Ille autem propter hæreſin *excommunicatus* non fuit, inquis: alia verò hæreticorum cauſa eſt. Imò non alia; *ſiue enim fornicarius, ſiue idolis ſeruiens fuerit, qui frater & Chriſtianus eſt*, pariter ab vtróque, nec magis ab hoc, quàm illo abſtinendum ſuadet Apoſtolus; *Neutri commiſceri* fas, *cibum cum neutro ſumere*. Non eſt autem grauius in Chriſtiano crimen hæreſis, quàm *ſeruitus idolorum*; Eadem in vtróque crimine cenſuræ vis: Nec magis *ab idolorum ſeruo* nos arcet Apoſtolus, quàm *à fornicario*: veſtra igitur hæc, alterius, & noui iuris ſunt. 1.Cor.5.ver.11.

Sed tamen & *Hildebrandus* ipſe, qui primus omnium bacchari auſus in *Cæſarem*, etiam in Cæſareos omnes, hæreſeôs nomine (hæreſis autem erat, quòd ei non parêrent) cùm nimis etiam ſtrinxiſſet, laxare coactus eſt paululùm, capite [a] *Quoniam multos*: per cuius Interpretes, ij quibus religio non erit *cum Principe conuerſari*, (cenſurâ non obſtante:) eo tamen ſe caſu ſperant à contumaciâ vindicari poſſe. Concinnârunt enim nobis Interpretes *Diſtichon* illud: a Ca.11.q.3. c.103.

Hæc anathema quidem faciunt, ne poſſit obeſſe:
Vtile, Lex, Humile, res ignorata, neceſſe.

Et affulget inde ſpes aliqua, quòd, ſi *Regem non vitent*, *ſi cum eo conuerſentur*, excuſabit eos tamen aliquod de quinque hijs, putà, vel *Lex*; Lex enim Dei, quæ legẽ omnẽ ſuperat: vel *Humile*; nec eſt enim ſubiectio magis humilis, quàm ſubditorum.

Theologi certè æquiores videntur, qui [b] *ſeruos* excipiunt: *Sadoc* verò Sacerdos, Propheta *Nathan*, militum magiſter *Ioab* vltrò *ſeruos* ſe dicent, nec Regem ergò deſerent. Excipiunt & *filios*: Rex autem & eſſe vult, & haberi ſuorum b Aquin. ſupp. q.23.1. Tolet. in ſtruct. lib.1.cap.9.

Pater

Pater, & quicquid *à filijs patri* præſtari debet, ſuo ſibi iure meritò vendicat. Excipiunt & *coniuges*: Eſt autem Regi cum regno connubij ius, cuius teſſera & teſtis, *annulus coniugalis*: nec ſi *vi vocum iſtarum* Regi adhæreant, magis in Politicis angi ſinent conſcientias ſuas, quàm in Oeconomicis; qui cordati ſunt. Quin Cardinalis *Toletus* bene ſperare nos iubet. [c] *Cùm enim* (ait) *aliqua grauis neceſſitas occurrit, videlicet, conſilij vel refugij, vel alterius*, (aduerte quæſo hoc, *vel alterius*) *tum licet conuerſari*. Credo autem *alterius alicuius neceſſitas* non leuis ſubdito incumbet conuerſandi cum Rege tum, nec ab eo recedendi.

c Tolet. inſtruct. lib. 1. cap. 9.

Quòd ſi autem ex Regis conuerſatione vitandâ probabiliter timetur ſcandalum, (& timetur quidem) ſi turbæ orituræ, (& orientur certè) ſi res vergat ad graue periculum, (& verget procul dubio,) tum demum [d] *Syluester* nos iubet ſecuros eſſe, etſi non pareamus. Et ratio fauet; Cenſura enim quæ ex charitate eſt, non debet contra charitatem militare, nec *poteſtas* quæ *ad ſtructuram* eſt, *ad deſtructionem* operari.

d Ver. Obed. 5.

Quid *Sylueſtrum* memoro? Idem hoc [e] *Alexander* ipſe *Papa tertius* indulget; *ſi non poteſt ſine ſcandalo prouideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi mandatum noſtrum non duxeris exequendum*. *Æquanimiter ergo ſuſtineat* hic; *ſine ſcandalo* enim *prouideri non poteſt* & ruinâ multorum. Regula autem eſt, *pro vitando ſcandalo ceſſat rigor diſciplinæ*. cuius ratio; *Regem* enim *vitare* iubet Papa, ac *ſcandalum vitare* iubet Chriſtus; puto autem, cuiuis hîc, Chriſto potiùs parendum, quàm Papæ.

e Cap. cum teneamur de præbend.

Atque hæc quidem; ſi legitima ſit, & (vt loquuntur) rectè procedat cenſura, ſi denunciata vti debet & publicata: Sin ordo iuris non ſeruatus, modus non debitus, cauſa non iuſta, *ne pariturus quidem Catholicus tuus excommunicanti: iuret quoque* (*ſi opus*) *ſe non pariturum*. Nam *ſi qui excommunicatus eſt, prætendat & publicet excõmunicationem ſuam, eſſe nullam, nemo illum cum præiudicio ſuo tenetur vitare, imò ſi vitet, iniuriam faciat*. [f] *Nauarrus* ita nos docuit. Vidit verò ætas noſtra Principem bis térue à Pontifice *excommunicatum*, quem ſui tamen *non vitârunt*, quantumuis *Catholici*, cùm *excommunicationem* ſuam, *nullam* eſſe prætenderet. Quidni autem prætenderet? Monitoriales Pontificum Bullæ, interdum merè bullæ, merè

f Cap. cum contig. R. 2.

nullæ

Digitized by Google

nullæ ſunt, *ſi clauem poteſtatis non præcedat clauis diſcretionis.* Sit enim vel maximè *intrinſeca ligandi poteſtas* hæc Pōtifici; at limites habet, vt ſi limites excedat; regulam habet, vt ſi à regulâ diſcedat; abuſus iam poteſtatis ſit, *non poteſtas.* In Cathedrâ docentis Papam errare non poſſe dicitis; in tribunali iudicantis errare poſſe tenetis omnes; Erranti verò parêre tenetur nullus. Ita igitur detonare poteſt Pontifex, vt fulmen eius brutum ſit; talem ferre ſententiam, vt conſiderari de eâ porrò poſsit, annon ſit nulla. Quæ ſi nulla ſit, nullus pareat.

Caſus quidem ſunt apud *Angelum* quindecim nec pauciores, in quibus *excommunicatio* eſt de iure *nulla*; De tot iſtis, *aliquis vnus* occurret fortè in ſententiâ, quam laturus eſt Pontifex; *vnus aliquis. Aliquis vnus* nuper occurrit in cauſâ *Venetâ*, quâ freti, Papæ excommunicanti, etiam interdicenti *non paruêrunt*, nec eo minùs *Catholici* iam ſunt. Aliquis alter; Aliquis verò? Omnes quindecim, etiam quindecim pæne plures,* viginti enim & ſex nullitates repertę ſunt, atque obiectæ *Gregorio 14.* non ita pridem in cauſâ *Galliarum* Regis; quibus freti multi tum, atque ij *Catholici, parêre renuerunt.* Quid quærimus? Quæſitum hoc 1510. in Synodo *Turonenſi*, cùm intonuiſſet tum *Iulius ſecundus* contra *Ludouicum duodecimum*: an ſententiæ tùm eius parendum eſſet? Reſponſum autem ibi à Synodo totâ, *Talem ſententiam nullam eſſe, nec de iure, vel alio quocunque modo ligare.* Non eſt ergo flagitium, in loco, Pontificis ſententiæ non parêre.

* *Defenſ. Princ. contr. excom. Pap. 1591. Gallici.*

Vides rem totam lubrico in loco verſari. Nihil quidem frequentius in hiſtorijs, quàm ex omni gente, ex omni genere Catholicorum, multos *excommunicanti Pontifici*, ſæpe *non paruiſſe.* Credo autem, permotos *Alexandri* tertij Pontificis authoritate illâ, quam minùs cautè retulit *Innocentius* in g *Decretalia*, qui liberum fecit Archiepiſcopo *Rauennæ*, vel quod *mandaret* Pontifex *adimplere*; vel *quare adimplere non poſſet rationabilem cauſam prætendere*: Quiſq; ſibi exin arripit libertatem illam, nempe indultam à Pontifice; aut enim parebunt excōmunicanti, aut *prætensâ causâ* (& quidem vt ſibi videtur *rationabili*) Pontificem rogabunt, vt habeat ſe excuſatos. Immorari hijs nolo diutiùs. Parituri ergo ſunt Catholici tui Ponti-

g *De Reſcript. Ca. Siquando.*

 fici,

fici excommunicanti: quanquam etſi non pareant, erunt tamen Catholici. Reliqua non commemoro, ne tu quidem debebas commemorare; Sciamachia mera ſunt. Id agunt omnia, vt probent, eſſe in Pontifice poteſtatē clauium. De quo etſi alibi fortaſſe aliter diſſerendum eſſet, tamen hîc pro *poſito* (*non tamen conceſſo*) haberi volumus.

Nam quòd in medio argumento ſuo, parentheſin, quaſi aliud agens, interijcit, eámque cornutam, quâ aut *ſubÿci ſe Papæ* fateatur Rex, aut de *Grege Dominico non ſit*; planè hoc ἀνοιμωχτί. Alia res illi præ manu fuit, vt Catholicos ſuos erudiret in nouo hoc fidei ſuæ dogmate: inopinatò Regem ipſum inuoluit quaſi (parentheſi ſuâ) & neceſsitatem affert, vel vt *Papam Paſtorem* agnoſcat, vel vt *Dominici Gregis pars nulla* habeatur. Quot verò hîc, quàm in ſcalâ hâc Papæ, multi gradus, quàm hiantes atque inter ſe diſsiti, quàm verò putres & malè fidi; vt qui per eos ſcandere velit aut deſcendere, ei à præcipitio valde metuendum ſit?

Malè fida primùm in eâ ſtatio; Totum mundum pro Grege ſuo, vni *Petro* commiſſum, aliter quàm cæteris; vnum illum, vniuerſalem orbis totius paſtorem inſtitutum, ſecus quàm cæteri: Cæteros enim omnes ſimul Apoſtolos, Paſtores ex æquo, magni illius Gregis inſtitutos eſſe. Cauere nos iubet [a] *Cyprianus* à gradu hoc: nota illius ſententia, *Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli quod fuit & Petrus, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis.* Cauere & *Auguſtinus*: [b] *Eccleſiæ, Regni cælorum claues datæ ſunt, cùm Petro datæ ſunt, & cùm ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me? paſce oues meas.*

a De vnitat. Eccleſiæ.

b De agon. Chr. cap. 30.

Myſterium enim illud *trinæ interrogationis, triplicatæ paſtionis*, altum quidem, & plus in eo *Petro* dictum quàm cæteris. Sic eſt; Sed altitudo, huius myſterij; in eo, quòd ſolus ille, præter, ſupráque cæteros Apoſtolos, *toties* (id eſt) *ter* Dominum paulò antè negauerat, in eóque plus à *Petro* factum quàm cæteris. Plus ergo dicendum illi, plus ab illo faciendum quàm cæteris: *ter* ad *tria* interrogata reſpondendum, quò ſic *triplicem* negationem *triplici* confeſsione deleret. Hoc nos myſterium docuit *Cyrillus*, docuit *Auguſtinus*, qui locum hunc non perſtringunt leuiter, ſed pertractant iuſto commentario: Aliud hînc myſterium nullum: veſtrum ſanè, non

eliciunt.

Digitized by Google

eliciunt. Sic [c] *Cyrillus: Altius quiddam hæc oratio certè parturit. Nam quoniam cum alijs Apoſtolatus nomine* Petrus *ab ipſo Chriſto decoratus, ter in tempore paſsionis negârat: iure nunc ab eo terna dilectionis confeſsio petitur, vt terna negatio æquali confeſsionis numero compenſetur. Trinâ igitur confeſsione, trinæ negationis delictum euacuatum eſt; Dixit autem,* Paſce, *Apoſtolatus ſibi renouans dignitatem, ne propter negationem, quæ humanâ infirmitate accidit, labefacta videretur.* Aduerte quòd, *cum alijs* dicit, non præ alijs: & *renouans*, non augens *dignitatem.* Sic [d] *Auguſtinus: Redditur negationi trinæ, trina confeſsio, ne minùs amori lingua ſeruiat quàm timori, & plus vocis elicuiſſe videatur mors imminens, quàm vita præſens: ſit amoris officium, paſcere Dominicum Gregem, ſi fuit timoris indiciũ, negare paſtorem.* Hoc illi Patres *myſterium* viderunt, hoc nobis indicârunt; veſtrum verò, de ordinariâ in Apoſtolos ipſos totámq; Eccleſiam poteſtate, nulli viderunt. Nam ſi vidiſſent, cùm *præcipuum ſit fidei caput & fundamentum religionis*, nobis non inuidiſſent; non celâſſent eo loco nos, rem tantam, tam & nobis, & omnibus cognitu neceſſariam.

c In Ioh. 21.

d In Ioh. 21.

Neque etiam in proximo huic gradu pedem audemus figere. Nam, ſi fuit tanti Gregis paſtor *Petrus*, (quantus hinc illinc colligi potuit, ad *Neronis* vſque tempora, aliquot ex hoc regno, ex illâ natione aliquot:) at numeroſior longè Grex præut tum fuit, immanè quantum: Tota ex eo Regna, totæ nationes intrârunt, intrauit *plenitudo Gentium*, Noui etiam Orbis acceſsio facta eſt, vt vnus eis iam *Petrus* non ſufficiat, niſi & illud reſpõdere poſsis de Papâ veſtro, *Ecce plus quàm Petrus hic.*

Sed neque in illo tutum inſiſtere, *de ſucceſsione.* Quis enim nobis fidem faciet, aut ex quo *Euangeliſtæ* loco, munus hoc hæreditarium eſſe, Orbis paſcendi? Petro vni, magis in eo ſucceſſum, quàm vlli de reliquis vndecim? vnum modò fuiſſe *Apoſtolum ordinarium, Petrum* ſcilicet, cui ſucceſſor ſit? vndecim reliquos *extraordinarios* omnes, ſine ſucceſſore vllo orbos perijſſe?

Tum & illud, ſi fuit hæreditarium munus hoc, vt poſſet adiri; quibus hæc tabulis ſibi vendicabit *Romanus* veſter? Nullum illi ius ſanguinis, vt ſic adeat: De conclaui autem Dominorum Cardinalium mentio in *Euangelio*, in *Actis*, nulla, ſed nec in vetere hiſtoriâ. Tum electionis forma ipſa, neſcio

 quot

Digitized by Google

quot vicibus variata, proin à Chriſto non ſancita. Sin ex doctrinæ ſincerâ ſucceſsione titulum adornet; titulum illum libenter accipimus; Sed ille, credo, hîc potiùs cogitabit de non reddendâ ratione. Vides iam vt gradus hîc lubrici, vt omnia hîc incerta ſint.

Denique, ad illum vltimum gradum, non peruenitur niſi ex abrupto; nimirum, vt ſi vel maximè ſuccedat *Petro* in munere paſtoritio, liceat ei per hoc, regno Reges abdicare. *Paſce oues meas*, id eſt, ouium Duces macta; (mactari enim certum potiùs, quàm abdicari.) *Paſce oues meas*, id eſt, oues meas arceto caulis ſuis; fides enim & officium erga omnes, omnium maximè Principes, caulæ ſunt ouilis Chriſti. *Paſce oues meas*, id eſt, diſsipa, diſperge oues meas: conculcentur earum paſcua, turbentur aquæ: (hæc enim Rege abdicato effecta ſemper ferè conſequuta ſunt.) *Accipe claues regni cælorum*, quibus excludas regno terrarum. *Quodcunq; ligaueris*, id eſt, quodcunque ſceleris pactum vel proditionis magis aſtrinxeris: *Quodcunque ſolueris*, id eſt, quodcunq; legis, officij, fidei, iuramenti vinculum laxâris. Chaos magnum inter hæc; *Diſparata* hæc valde quidem, & tu hîc iam denuò ducis à *diſparatis*.

Hoc quidem *paſcere oues* non eſt. Ad *verbi*, ad *doctrinæ* paſtionem referunt ferè Patres, quod Chriſtus ibi in mandatis dedit; *hoc* illi inclamant, ingeminant, in *hoc* toti ſunt. At *veſter ille* paſtoritium hoc munus non attingit. Quantum enim annorum eſt, ex quo vllus illorum hoc attigit? nec *Torti* vel atauus guſtauit de pabulo hoc Pontificio. A ſeculo non eſt auditum, pauiſſe verbo vel doctrinâ Pontificem vllum. *Totum gregem Dominicum* volunt; *totum munus paſcendi* defugiunt. *Geminum* ibi βόσκε eſt, *vnicum* ποίμαινε, ποίμαινε illud ibi *vnicum* arripiunt. Habet vox illa in ſe, (aliquo ſignificato) regendi vim. *Geminum* βόσκε (etſi verbum illud propriè deſignat *paſcere*) *fraterculis* relinquunt. Factum igitur ab illis non imprudentèr, quòd arceſſunt à *Petro* paſtoritium ius ſuum; nolunt verò à *Paulo*. Paulinum illud, vt *qui benè præſunt, laborent verbo & doctrinâ*, laborioſa nimis paſtio eſt. Ad illum canonem ſit Paſtor qui volet: prædicari mauult Papa de Regibus, quàm prædicare illis.

Sed protrita iamdudum obiectio hæc de *Petri* paſtione.

Quære

Digitized by Google

Quære verò alium, ſi placet, cui perſuadeas; Rex illam non moratur. E cerebro veſtro illa eſt, è *decretis alatis*: Scripturæ eam neſciunt, Eccleſiæ priſcæ nec audita, nec viſa eſt. Erit per Dei gratiam *de Grege Dominico* Rex noſter, nec agnoſcet *Romani Paſtoris* fiſtulam. Vnum ille quidem paſtorem vniuerſi Gregis agnoſcit, non alium tamen, quàm Chriſtum ipſum, cuius de Grege honorem ſibi ducit quòd ſit: Quo de Grege etiam, ſic eſt; vt & *Dux Gregis* ſit ſub Chriſto Paſtorum Principe. Sic ille quidem eſt, ſic ſunt & alij (certè ſic eſſe debent) Reges Chriſtiani ad vnum omnes, iura ſi ſua nôſſent, & vel vires eis, vel animus non deeſſet.

Tantùm illud moneo; Cùm *Papam toti Dominico Gregi* hîc præficis, ſubiungíſque, *vel Regem noſtrum ad Gregem Dominicum nullo modo pertinere, vel certè ſubditum eſſe B. Petro, eiuſque ſucceſſoribus, ab eiſque tum ligari tum ſolui poſſe*; vide quàm hoc à te poſitum præpoſterè, qui pòſt homo futilis [h] *Chriſtianum* negas, quem hîc cupis conijcere in vincula Pontificis tui. Nam *qui foris ſunt*, nec iam Chriſtiani, ad illius Tribunal non pertinent; nec enim [i] *iudex eſt Regum, niſi vt Chriſtiani ſunt*, (vt pòſt aſſeris) vbi ergo *Chriſtiani non ſunt*, nihil Regibus cum eo, nihil ei cum Regibus. Vides, per te iam, & per tuam ſtultitiam, non licere nobis, ſi maximè vellemus, confiteri *Regem à Pontifice ligari poſſe*, quem ipſe ligari poſſe negas, cùm negas *Chriſtianum*, eoque nomine *ad Dominicum veſtrum Gregem non pertinere*.

[h] Pag. 97.

[i] Pag. 21.

Quòd ſi præſentis inſtituti foret, edoceri poſſes, *Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem*, & qui cum eo ſentiunt Reges *Daniæ* & *Sueciæ*, *Germaniæ* Principes, Reſpublicas *Heluetiæ*, & *Rhetiæ*; quíque per *Galliam*, *Belgium*, *Poloniam*, *Hungariam*, *Bohemiam*, *Auſtriam*, *Ordines*, à nobis ſunt, partem eſſe *Dominici Gregis*, nec minorem nec minùs illuſtrem partem, quàm quæ eſt pars *Pauli quinti*: Chriſtianos eſſe omnes hos: & vt ſcias Chriſtianos eſſe; vt Chriſtianos par eſt, meliorem tibi mentem optare, dehinc vt quieſcas porrò, & deſinas maledicere.

Quid verò? An ægrè tibi fuit à bile cum hæc ſcriberes? An vt catharticon illi quæreres, *Scholam Salerni* habuiſti fortè præ manibus, cuius è verſu primo deſumptus tibi titulus ille *Anglorum Regi?* Anglorum Regem, quis niſi *Tortus*, iam dice-

ret? Non eſt in orbe Chriſtiano Rex aut Princeps, qui non hoc titulo iam abſtineret, qui non *Magnæ Britanniæ Regem* ſcriberet. Auctum illi iam Regnum noui alterius acceſsione; titulus etiam auctus: hocque te ſcire (ſed quis hoc neſcit) etiam agnoſcere, boni mores voluerunt. Inelegans ille titulus in tam *eleganti libello* ſcilicet; & benè fecerit ille tuus è *Politâ Typographus*, ſi te paulò nobis reddat magis *politum*. Nimis enim impolitè hoc, & quaſi *Cardinali à clitellis* potiùs ſis quàm *Sacellis*.

POrrò videamus iam, ecquid fœlicior in ſoluendi poteſtate futurus ſit, quàm fuerit in ligandi. Ex hijs verbis, *Quòd Papa poteſtatem non habet me ab hoc iuramento abſoluendi*; En *poteſtas* inquit *ſoluendi negatur in Pontifice. Ad Pontificis authoritatem pertinere non ſolùm poteſtatem abſoluendi à peccatis, ſed etiam à pœnis, cenſuris, legibus, votis, atq; iuramentis. Hoc autem Catholicos omnes colligere ex verbis Dominicis, Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c.* Quò verò hæc tam inanis oſtentatio, tam ſuperflua, tam nihil ad rem? De *vnico* hîc *Iuramento* quæſtio nobis erat, an eo abſolui poſsint, qui iurati ſunt? De *Iuramento* igitur hoc *ſolo*, ageret, cætera mitteret. Hîc verò etiam pompam ducit, & non modò *vnicum* hoc *Iuramentum*, ſed & alia *Iuramenta*, ſed & *peccata*, & *cenſuras*, & *pœnas*, & *leges*, & *vota* agit ante currum Pontificis, quaſi totidem captiuos. Quorſum hoc ad *vnius Iuramenti ſolutionem?* aut quid opus quinque illis, niſi ſi explicari voluit hic pennas Pontificis ſui, vt ſciant omnes quantus vir ſit, nec quicquam abſcondi à poteſtate eius?

Ain' verò, *à peccatis, pœnis, cenſuris, legibus, votis, Iuramentis?* vt, hic homo leuiter decurrit per ſex iſta, quaſi res non magni momenti? vt, leui brachio, quaſi in tranſitu, ſoluit omnia? Nos hîc homines obtuſi, cuique nodo cuneum ſuum, *tribus nodis totidem cuneos* quærimus: Hic vno cuneo ſex nodos ſoluit, nodos planè *Gordios*, ſi tamen ſoluit; ſoluit (inquam) & non ſecat.

Et, quod cuiquam mirum ſit, ita ſe gerit in poteſtate hâc Pontificiâ, ita res confundit; vt neſcias planè quid *ligandum* iam, quid *ſoluendum* ſit. Solebant enim *ſolui peccata, cenſuræ, pœna*; *ligari* autem *leges, iuramenta, vota*, & aſtringi magìs:

ſi &

Digitized by Google

ſi & hæc iam ſoluit etiam, quid tandem ligat Pontifex? Officio *ſolui* homines opus non habent, nec officij vinculo: officio autem *ſoluuntur* dum *lege*: officij vinculo, dum *iuramento*. Quin quod adhuc mirère magis, nec ſecus *legem* ipſam ſoluit, quàm *peccata in legem*: vtráque pari facilitate. *Lex* ſit, *peccatum* ſit contra legem, perinde illi eſt; tam facile Pontifici *ſoluere leges quàm peccata*. Vix tamen fiet vt vnâ claue, vtráque hæc & præcepti, & peccati ianua reſerari poſsit. Binæ ergo fortè ſunt claues, quarum vna, *peccatis, pœnis, cenſuris*: altera, *legibus, votis, iuramentis*, aperiendis ſit. At hæ quidem ambæ cœlorum claues eſſe nequeunt. Quin ſi *ad ſoluenda peccata*, claues regni cœlorum; *ad ſoluendas leges* & *legum præcepta*, claues inferorum datas oportuit.

Certè, quæ paulò antè à nobis pertractata eſt *poteſtas ligandi*, ad excommunicationem modò, & cenſuras, ſeſe extendit Eccleſiæ. Oportet autem, vt relatiui ſint inter ſe mutuò actus hij duo, *ligandi & ſoluendi*, vt non latiùs patêre debeat hîc *ſoluendi* poteſtas, quàm illîc *ligandi*; reciproci ſunt; hoc enim relatorum natura poſtulat. Ligatur quis? arcetur cœlo; ſoluitur? ad cœlum, vnde arcebatur priùs, per peccati contumaciam, denuò admittitur: Ibi verò non ligauit leges vel iuramenta; ne hîc quidem ſoluat igitur.

Audiant verò Pontificis poteſtatem hanc, quorum intereſt. *Depoſuit Reges* Pontifex: *deponit* iam leges; *ſubditos ſoluit ab obedientiâ Regum*, iam & *ab obedientiâ legum*: *Leges* enim diſſoluit, *iuramenta* eiurandi, *vota* deuouendi poteſtatem facit. *Lege* cautum eſt? Diſpenſabit *cum lege*. *Iuramento* firmata lex? Et cum iuramento. *Votum* etiam emiſſum eſt? Etiam *cum voto*. Nec tamen qui hæc omnia ruperit, futurus peccati reus, nec cenſuris obnoxius: Nam & illa & illa etiam ſoluendi poteſtatem habet. Non poteſt quiſquam iam (vt videtur) cuiquam, Deo vel homini, quocunque nexu ſic aſtringi, quin illum nullo negotio, ſtatim exoluet Pontifex. Ita: quid fixum erit inter homines, vel firmum? Quò nobis cedent, conuenta, fœdera, vincula ſocietatum omnia? Quid poſthæc fiet, quò nobis certis eſſe detur de cuiuſquam pacto vel fide?

Haud itâ pridem, dum ſcholam aperirent Ieſuitæ, & artem profite-

Digitized by Google

profiterentur *æquiuocandi*, viſi ſunt peſsimè iſthuc conſuluiſſe, in vitæ ſocietates omnes: nexus de rebus humanis, qui in promiſsis, qui in pactis, qui in iuramentis ſunt, ſuſtuliſſe. Quarè meritò exoſi omnibus, etiam compresbyteris ſuis ſecularibus. At iam, palàm hîc quaſi præconis voce edicit *Matthæus*, id penes Pontificem eſſe, vt nullus ſit *legum*, nullus *iuramentorum* nexus, vt nemo de iurato certior ſit, quàm iniurato. Licere enim Pontifici hæc omnia vt ſoluat, Licere apud Pontificem hæc omnia vt ſoluantur. Licere (inquam) & venales haberi Romæ, *legis, voti, iuramenti ſolutiones*, id eſt, peccati, votifragij, & periurij immunitates. *Legis* enim *ſolutio*, peccati; *Iuramenti ſolutio*, periurij authoramentum eſt. Qui pars iam *Pauli quinti* ſunt, ne parcant iniurijs; *leges ſoluit*: ne parcant periurijs; *iuramenta ſoluit* Pontifex.

Poteſtas hæc quidem *ſoluendi* dicenda non erat, ſed *diſſoluendi* omnia, etiam mundi credo machinam, ſi ſic pergat. Quid eſt enim in rebus humanis firmum & ſtabile, quod trium horum vni non nitatur? Quid habet *Lege* fortius Reſpublica, vel ſacra vel ciuilis? Atqui lex vlla, ſi Pontifici ſtomachum mouit, fæx iam eſt, non lex. Quid habet religio ipſa, *iuramento* magis religioſum? Atqui iam religio non eſt, & illud violare. Arctiſsimum quidem habitum eſt ſemper *voti* vinculum; quaſi ſtupa iam eſt. Omnia hæc *ſoluit* Pontifex ex *plenitudine poteſtatis*, vel *tempeſtatis* potiùs: vt in nimis ſolutam poteſtatem (qualis hæc) ludere ſolent Iuriſconſulti.

Videbo paululùm de Legibus & Iuramentis, de Votis non attingam; Quorſum enim de ijs mentio? nihil nobis hîc cum votis negotij. *Legis* quidem mentio facta, quia Edictum forte ipſum exauctorare Pontifex; *Iuramenti* etiam, quia & illud eneruare cogitat. At *votum* non video cur à *Matthæo* nominari debuit, aut inſeri, niſi ſi interpoſitâ *voti* mentione, Domino ſuo gratificari voluit, qui olim *Ieſuita* factus, *voti* ſe reum fecit, & hoc *votum* iam fregit, poſtquam oſtrum induit. Quod niſi ſubueniat hîc *ſolutiua* hæc *poteſtas* Pontificis ſuper *vota*, cauſam nullam poteſt dicere, quò minùs *votifragus* habendus ſit, & deſertor ordinis. Certè *voto* hoc, niſi illum Papa benè *ſoluerit*, etiamnum tenetur Patri *Ignatio*, nec poteſt ſic purpuratus incedere, nec ſacellum habere à Papa, quod

Matthæo

Digitized by Google

Matthæo malè cederet: Redeundum enim tum illi Exſacellano ad *Papienſes* ſuos, vbi minùs pinguia ſunt quàm *Romæ* Sacerdotia.

De legibus primò; Etiamne porrigis ad *leges poteſtatem hanc* indefinitè, nec reſtringis? Crudiùs hoc à te poſitum. At puto excipies hîc *leges naturæ*; nec illas ſoluerit Pontifex.[a] *Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ, immutabile permanet.* Atqui ſubditorum ius, *naturæ lege* nititur. Naſcimur, vt filij, ſic ſubditi: filij eius cuius ex ſtirpe; ſubditi eius, cuius in ditione naſcimur. Ecquis præſtabit filius, vt filius, huic Patri, ſubditus, vt ſubditus huic Regi ne fiet?

Etiam puto, excipies & *leges* ipſas *Dei*, nec dabis Pontifici poteſtatem, [b] *vt mutet ius, aut diſſipet fœdus ſempiternum.* [c] *Præcepta Decalogi* apud veſtros *ſunt omnino indiſpenſabilia.* Nullam humanam diſpenſationem admittunt, nec cuiquam homini ex ijs aliquo modo ſoluere aut licuit, aut licebit. Tantum autem abeſt Papam poſſe, vt (ſi in eo veſtris fas credere) in quibuſdam, *nec* [d] *Deus ipſe* diſpenſare poſsit. *Dei* autem *lex* eſt, *de obedientiâ, de fide* Regibus præſtandâ; lex mandato quinto comprehenſa, filius vt patrem, ſubditus vt patriæ patrem debito obſequij, fidei, ſubiectionis honore afficiat. Ecquis verò mortalium hac *lege* liberabit? *Legis* autem noſtræ æquitas, *diuinâ* hac nititur. Quaſi enim familia quædã magna, Regnum eſt; quam Rex ſic ducit, vt Paterfamilias. Quare quæcunque Patri iura, quintæ legis vi, debentur, ſuo ſibi iure vendicabit omnia.

a Aquin. 12. 94. 5.

b Eſa. 24. 5.

c Aquin. 12. q. 100. A. 8. c.

d Valent. de leg. nat q. 4. diſput. 7. Punct. 6.

Pari autem ratione, excipies, puto, & *leges Euangelicas: Euangelica* autem eſt, & à *Petro lex iſta, Eſtote ſubditi Regi tanquam præcellenti. Hæc eſt enim voluntas Dei.* Quid hîc, *veſter?* Soluitne *legem* hanc *Petri*, & dicit, *Regi quamuis præcellenti ne eſtote ſubditi; hæc eſt enim voluntas Papæ?* non puto: non committet *Paulum Quintum* cum *Petro.*

Quin & *ciuiles* porrò excipies etiam, hoc argumento; Quòd ad idem ſpectent, *poteſtas ligandi & ſoluendi*, eôdem referantur, vt quod *ligare* non poſsit Papa, nec poſsit *ſoluere*. *Leges* autem *ciuiles* Regno vlli, vlli Reipublicæ condere non poteſt; nullus hoc Papa dixerit, nullus Rex tulerit. Faciat, ſi volet, in *Galliâ* periculum, faciat vel in *Hiſpaniâ*, legem ferat

H illis;

illis; non ferens ferentem. Legem ergo ponere non poteſt, nec rogare: ne ſoluere quidem igitur, aut abrogare. At noſtra quoque *ciuilis lex* eſt, legitimè rogata, plenis Comitijs lata, omnium Ordinum conſenſu comprobata.

Nullán e ergò *ſoluendi poteſtas* in Eccleſiâ *ad leges*, nec vllus diſpenſationi locus? Eſt verò: quis negat? Laxet nodos Eccleſia, quas ipſa nexuit; leges quas fixit, refigat; quas poſuit, tollat denuò; poſitiuo iuri deroget. Parcè tamen hoc quoque: Rectè enim dixit quiſpiam, *Diſpenſationes nihil aliud eſſe, quàm legum vulnera.* Nec ergo hoc laudi ſibi ducat Pontifex, ſi multis vulneribus ſauciæ ſint apud eum *leges vel poſitiuæ.* Et pacè (inquam) & moderatè. Nota ſatis in *Decretis* glosſa Canonis, [a] *fuit tamen hîc nimium papaliter diſpenſatum.* Semel ibi notatum; ſæpe factum à Pontifice, ſæpe diſpenſauit, *nimis papaliter.* Poteſtas autem ſi longiùs ſe quàm par eſt extendat, abuſum patitur, nec iam actus eius diſpenſatio eſt, ſed diſsipatio. Vtcunque autem ſe res habet; contraria Papæ vox, atque Chriſti, de lege. Chriſtus; [b] *Non veni ſoluere, ſed implere:* Papa; Non veni implere, ſed ſoluere.

Pergo iam ad *iuramenta.* Etiamnè & illa in vniuerſum *ſoluendi* poteſtas illi? At ſi *leges* non poteſt, nec *iuramenta* poteſt, quibus *iuratur in leges.* Quidſi enim legi alicui diuinæ, obligare me volo *iuramento*, ecquis me impediet? Olim ita *Dauid*; *Iuraui, & certò apud me ſtatui, cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.* *Petrus* ipſe ſi tum vixiſſet, an potuiſſet efficere, ne *Dauid iuramenti* reus eſſet? aut an *ſoluiſſet* eum hoc *iuramento? Dauidis* exemplo, *iuramento* ſe obſtringet, quis putà de non mœchando; hoccine illum *iuramento* vllus ſoluet Pontifex? Par faciet de mandato quinto *iuramentum*, nec magis illum ſoluet Pontifex; non magis (inquam) de quinto, ſubiectionis, quàm de ſeptimo, caſtitatis; nec magis præſtabit vt rebellis, quàm vt mœchus ſit.

Sed & *iuramenta* quædam interdum ſolui poſſunt; & habet in illis diſpenſatio locum ſuum: quæ tamen, diſpenſatio vix propriè dicitur. Si quis ſe temerè irretiuit *iuramento*, vt *Herodes*; etſi debet eſſe de eo ſcrupulus nullus; ſiquis tamen eſt, illum eximat. [c] *Iuramentum de malo vel bono impeditiu , diſpenſatione non indiget; tenetur enim iurans non ſeruare.*

[a] Can 2.q.5. c.mennam.in Gloſſ.

[b] Mat.5.18.

Pſal.119.ver.106.

[c] Aquin.22. 89 9.3.

In

Digitized by Google

In iurando ſi fuit ſtultus, in reddendo ne ſit impius. Addo etiam, ſi non euentu, vt *Herodis* illud: ſed ſi ab initio ſtatim ſacrilegum eſt *iuramentum*, ſi proditorium (quale hic nuper apud nos intèr Coniuratos) etſi nihil opus, quia iurati in malum; ſi videtur tamen opus, & ſi volet, *ſoluat* & illud; in quo tamen non *ſoluendo*, quin aſtringendo magis, operam omnem ſuam poſuerunt, quibus tum apud nos poteſtatis ſuæ copiam Pontifex fecerat. Soluerent verò hîc: hîc verò recondunt in vaginâ, vbi exertam oportuit, aciem atque aculeos authoritatis ſuæ: vbi minimè oportet, ibi demum exerunt. *Soluunt* fidelitatis Sacramenta, *non ſoluunt* perfidiæ: *ſoluunt* ſcilicet *liganda*, *ligant ſoluenda*.

Nec tamen hoc mirere lector: Ita enim ſe habent Pontifices in hoc negotio *ligandi* & *ſoluendi*, vt ſolent agyrtæ. *Ligare* ad tempus ſinunt, tum non *ligare*; ligare dum *deſunt vires*, non ligare *cum iam adſunt*; Ita *ligatus ſolutus* eſt, *ſolutus ligatus*, nec *ligatus* nec *ſolutus*, prout Pontifici viſum fuerit. Sic luſit nuper *Gregorius 13*. de Bullâ *Pij quinti*, * vt *ligaret* illa Reginam, & ſubditos hæreticos; ſubditos autem Catholicos non ligaret: non *ligaret* quidem Catholicos, *rebus ſic ſtantibus*; *ligaret* tamen, *quando publica eius Bullæ executio fieri poterat*. Mirus artifex: vnâ eadémque Bullâ *ligat*; non *ligat*; *ligat* hæreticos, non *ligat* Catholicos; & Catholicos non *ligat*, *ligat* tamen. Profectò non redemit animos hominum Pontifex, qui ſic ludit periurio.

* *Iuſtitia Anglican.*

Enimuero, ſi hæc ſit in Pontifice *ſoluendi poteſtas*, dic quæſo, quid opus *Breui*, *vel primo vel ſecundo*, quæ interdicunt, *ne iuretur iuramentum?* Quid opus *Epiſtolâ Cardinalis*, vt abiuretur? Nihil certè. Iurate Catholici omnes; iurate liberè *Iuramentum* Regium, duplici *Breui* non obſtante. Nam quid ni iuretis? Annon *Roma* eſt, qui *iuramenta* veſtra ſic ſoluit, vt corrigiam calceamenti ſui, qui vno verbo faciet, iurati vt iniurati ſitis? Cùm tam leue hoc illi, cur arcet à *iuramento*; nec ſinit iurare, tam citò, tam leuiter *ſoluendos?* Iurate verò, Quid enim inani metu ſe cruciet quiſquam, cur mulctam ſubeat, cur in carcerem ſe duci ſinat propter iſta, vel *iura*, vel *iuramenta?* parcat iuri, nec parcat *iuramento*; *Roma* eſt, qui hæc difflabit omnia; perinde eſt iurent, non iurent Catholici, præſtabit.

bit Papa, ne qui rei ſunt *iuramenti*, rei ſint periurij; & quâ eſt poteſtate *ſoluet* illos primùm, deinde & inuoluet illos plenarijs ſuis indulgentijs, tam denſis, tam confertis, vt nec ipſa perditio illos poſsit perdere.

Sed bene; quòd tempore ſaltem circumſcripſit poteſtatem hanc, vt non ſemper vti detur, ſed tum demum *quando ad Dei gloriam expedit, aut ſalutem animarum.* Hoc ipſo iam nobis per te aditus eſt, ianuáque patefacta, vt poteſtas hæc in nos, nihil poſsit, aut *iuramentum* noſtrum. Nam vtcunque *de ſoluendi poteſtate* fateamur: hîc tamen negamus adhibendam in *iuramento*, quòd certè nec *expediat ad gloriam Dei, nec animarum ſalutem*, vt *ſoluantur* eo ſubditi. Non eſt enim adhibenda, ais, niſi *quando expedit ad Dei gloriam & animarum ſalutem.* Illud autem *Quando*, quando eſt? An iam eſt in *iuramento* hoc *noſtro?* Ecquid *Deo de gloriâ deperit?* ecquid *animabus de ſalute*, ſi nihil horum Regi fiat, quorum in *iuramento* mentio, ſi nemo Regem deponat, inuadat, vim afferat? Nihil horum.

Sed ſcire vis, lector, quid ſibi velit *Quando* hoc? Lege Hiſtorias; videbis haud vnquam fere reduci in actum hanc Papæ *potentiam*, quando aut *diuinæ gloriæ* quid, aut *humanæ ſaluti* impendet periculi, ſed quando Pontifici mota bilis eſt: mota autem fere eſt, quando negatæ decimæ, quando prouiſum contra *prouiſiones*, quando *Indulgentiarum nundinationes* interdictæ. Nec enim hæc, ſi neſcis, in rem pietatis & fidei *poteſtas* aſtruitur, nec illorum hîc incrementum quæritur: quæritur, vt *Taxæ Cancellariæ* bene ſit, id eſt, vt culinæ Pontificis, dum pro tali *voto* ſoluto tot groſsi; pro tali *iuramento* rupto tot floreni; pro tali *lege* violatâ tot aurei numerantur: in quo non *Dei gloria*, ſed Principum ignominia; nec *ſalus animæ*, ſed pernicies crumenæ quæritur: Huic dum conſulatur, eat *gloria Dei*, eat *animarum ſalus*, quâ poteſt.

Sed dic tandem, vbi data, vbi fundata poteſtas hæc. Certè, *in verbis Dominicis*, nimirum *hijs*; *Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c.* At hijs verbis Dominus *clauem* promittit, *clauem*, dico, ad aperiendum, non vectem ad perrumpendum omnia; & *ſolueris* dicit, quod ſummis digitis fit; non *diſſecueris*, quod gladio fit, aut bipenni; denique facultatem pollicetur *diſpen-*

ſandi,

Digitized by Google

ſandi, non *diſſipandi* omnia.

Verùm (quod aduertit *Hieronymus*, & nos monuit) loco quem affers, *promiſit modò Chriſtus, non etiam dedit*: de futuro hoc verbum eſt, *Dabo tibi*. Quæro vbi dederit? Scio te de nouâ ſcholâ eſſe, dicturum, cùm dixit, *Paſce oues meas*. Quid hoc verbi eſt? Quid ſibi vult, *paſce?* An hoc? Doce illas, *poteſtatem* hanc quā tibi nunc trado, eò ſe porrigere, vt ſi tuæ ſint *oues*, eis, votifragis, periuris, exlegibus eſſe liceat, nec vllis aut officij caulis, aut *legum* repagulis contiueri? Venenum hoc quidem, non *pabulum* eſt. Malus *paſtor*, qui has de grege ſuo *caulas*; malus *Pontifex*, qui has de ponte ſuo *ſublicas* ſummotas vult. Nec ergo, vel hoc loco quicquam euiceris.

Sed tamen nec hoc loco *dedit*, quod illo tuo *promiſit*. Quin ſi veteres illos audimus, illo potiùs, *Ioh. 20. Quorum peccata, &c.* Atque ita ad *peccata* modò reuocanda eſt, & *cenſuras*, pœnáſque peccati, contrà quàm tu, *non modò ad peccata, pœnas, cenſuras*. Noua enim hæc tua gloſſa eſt, & Catholicorum (quos tu vocas) quorundam modò, non omnium; non omnes verba illa ad *Leges* & *Iuramenta* protendi volunt. *Caietanus* fortè ſic voluit; & cum eo nouitij aliquot Pontificiæ poteſtatis amplificandæ cupidi; multum abeſt vt *Catholici omnes* hoc ſenſerint.

Ignota quidem hæc [a] *Auguſtino* gloſſa. Sic olim ille. *Eccleſia quæ fundatur in Chriſto, claues ab illo regni cælorum accepit, id eſt, poteſtatem ſoluendi, ligandiq; peccata.* Ignota [b] *Theophylacto*, ac proin *Chryſoſtomo* (cuius ille abbreuiator tantùm eſt) Sic enim ille. *Claues autem intelligas, quæ ligant & ſoluunt, hoc eſt, delictorum vel indulgentias vel pœnas.* Audis *Auguſtini* [*id eſt*] *Theophylacti* [*hoc eſt*] ſatis vt credo dilucidè: ad *peccata* modò & *delicta* poteſtatem accommodant, nec porrigunt vlteriùs. At hij certè pro *Catholicis* habentur.

a *In Ioh. 21.*

b *In Mat. 16.*

Sed enim libero iam tibi fidem meam de Catholicis, qui quod *Matth. 16. promiſſum eſt*, id *exhiberi* non *Ioh. 21.* verbo *paſcendi*, ſed ante illud, *Ioh. 20.* verbis *peccata remittendi*, vno ore fatentur omnes; vt Chriſtus ipſe fuerit interpres ſuus, interpres optimus, qui quod *Matth. 16. Quodcunque ſolueris* dixit, id ipſum *Ioh. 20. Quorumcunque peccata &c.* interpretatus ipſe fuerit; nec vel de *lege*, vel *iuramento* verbum addiderit.

Simul & poteſtatem hanc in *criminibus* eſſe, & peccatis, inde patebit, & Catholicos tuos qui hoc *inde colligunt*, colligere quæ Chriſtus ibi non ſparſit.

a In 4. ſent. de clauibus.

Ordior autem à Papâ [a] *Hadriano 6. Catholicum* hunc nullus negabis. *Videndum eſt* (inquit) *quæ ſint iſtæ claues. Has duas claues notat Auguſtinus, & poſt eum Gloſſa interlinearis, Ioh. 20. Quorum remiſeritis peccata, &c.* Vnum pollicitus ſum, tres in vno dedi. Habet enim *Hadrianus, Auguſtinum*, & *Gloſſam* ſecum ſentientes: En claues promiſſæ, *Matth. 16.* dantur *Ioh. 20.* per verba, *Quorum remiſeritis*, non autem, per verba, *Paſce oues.* Atque idem illud ibidem iterat. *De claue miniſterij dictum eſt Petro, tibi dabo claues, & in Petro omnibus Sacerdotibus, quibus in ordinatione datur Spiritus Sanctus, vt quorum remiſerint, &c.*

b In Mat. 16. c In Mat. 16. d In Mat. 16. e In Mat. 16.

Proximus à Papâ Cardinalis [b] *Hugo*, & hic quoque Catholicus. Sic verò ille: *Et tibi dabo claues; Claues ſunt potentia & ſcientia diſcernendi, quâ dignos recipere, & indignos excludere debet à regno, & idem habetur Ioh. 20. quorum remiſeritis, &c.* Pro clauium intelligentiâ, refert nos ad *Ioh. 20.* vbi, *idem* inquit, *habetur.* Cardinali ſuccedit Archiepiſcopus [c] *Theophylactus. Quamuis autem Petro ſoli dictum ſit, Tibi dabo claues; omnibus tamen Apoſtolis conceſſæ ſunt. Quando? cùm dixit, Quorumcunque remiſeritis, &c. Etenim cùm dixit, Dabo, futurum tempus ſignat, hoc eſt, poſt reſurrectionem.* Audi & alterum è Latinis, & quidem Archiepiſcopum noſtrum. Is [d] *Anſelmus* eſt. *Notandum eſt, quòd hæc poteſtas clauium non ſolùm Petro data eſt: ſed ſicut Petrus, vnus pro omnibus reſpondit, ſic in Petro, omnibus hanc poteſtatem dedit: vnde poſt paſſionem dictum eſt, Quorum remiſeritis.* Etiam, ſi placet, è Germaniâ [e] *Druthmarum. Hoc tam Petro, quàm omnibus Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum, qui in Eccleſiâ eundem locum tenent, rectè credimus conceſſum, quia ipſe poſt paſſionem apparens ijs dixit, Quorum remiſeritis, &c.*

f In 4. diſt. 19. qu. 1.

Quodſi malis è ſcholâ, Scotum inde tibi ſiſtam. Sic ille: [f] *Sed contrà, Matt. 16. promittitur Petro & ſacerdotibus, Tibi dabo claues, Ioh. 20. impletur illud promiſſum, dicente Chriſto, Quorum remiſeritis, &c.* Poteram & plures; ſed hoc teſtium ſatis erit. Hij verò *Catholici* omnes. Non *omnes* ergo *Catholici*

lici

Digitized by Google

licet, ſic vt dicis, *colligunt*; Et tu iam denuò tamen dicis *omnes?* & ad eundem ſcopulum bis allidis; nec vocem hanc tam laxam, *omnes*, iterum hic vſurpare pertimeſcis?

Sed & in hoc myſterium eſt, cur ſe *Matthæus* recipiat ad locum *Matthæi*, vbi promiſſæ tantùm ſunt, non datæ; cur ad *Ioh. 21. Paſce oues meas*, vbi quæ promiſſæ illic, ſunt, non ſunt datæ. Vulgabo ſacrum hoc. *Tibi dabo* libenter audit; placet illi hoc *Quodcunque ligaueris*; *Paſce oues* mirum in modum arridet. Quid ita? ſingulari enim numero prolata, vni modò proin (vt putat) dicta, vnde illi ſpes, vt quæ *Petro vni* poteſtas data eſt, & *vni Pontifici* tota propria ſit, eique ſoli peculiaris. Pontifex enim *Petro* ex aſſe hæres. Verùm hîc etiam vanâ ſpe ſe lactat, & illudit ſibi ſuauiter; Nec enim hoc ex verbis illis *Catholici omnes colligunt*; multi magníque contrà ſentiunt. Non *Petro* hæc dicta *ſoli* vel data; dicta & data etiam *cæteris omnibus*. Et vtcunque verba ſint ſingularia, *Tibi*, *ligaueris*, *ſolueris*, & *paſce*, non tamen *Petro* dicta in perſonâ ſuâ, ſed *Petro* repreſentanti *Eccleſiam*, eámque myſticè ſignificanti.

Audi, ſi placet, de aceruo manipulum. [a] *Origenem* primò. *An verò ſoli Petro dantur à Chriſto claues regni cælorum, nec eas beatorum quiſquam accepturus eſt? Quodſi dictum hoc, Tibi dabo claues, cæteris quoque commune eſt; cur non ſimul omnia, & quæ priùs dicta ſunt, & quæ ſequuntur, velut ad Petrum dicta, ſunt omnium communia?* Nihil ergo hîc, nec tuum illud, *Quodcunque ligaueris*, *Petro* peculiare; commune & reliquis. [b] Hieronymum *At dicis, ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licèt id ipſum in alio loco ſuper* omnes *Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur.*

Auguſtinum verò non modò locupletem teſtem, ſed & multis teſtimonijs locupletem. [c] *Quædam dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cùm referuntur ad* Eccleſiam, *cuius ille agnoſcitur in figurâ geſtâſſe perſonam, propter primatum quem in Diſcipulis habuit: ſicuti eſt, Tibi dabo claues regni cælorum, & ſiqua huiuſmodi.* Et alio [d] loco: *Nam ſi in Petro non eſſet Eccleſia Sacramentum, non ei diceret Dominus, Tibi dabo claues regni cælorum, & Quodcunque &c. Si hoc*

Petro

a In Mat. 16. Tract. 1.

b Aduerſ. Iouin. lib. 1.

c Sup. Pſal. 108.

d Tractat. 50. in Ioh. 12.

Digitized by Google

ret? Non eſt in orbe Chriſtiano Rex aut Princeps, qui non hoc titulo iam abſtineret, qui non *Magnæ Britanniæ Regem* ſcriberet. Auctum illi iam Regnum noui alterius acceſsione; titulus etiam auctus: hocque te ſcire (ſed quis hoc neſcit) etiam agnoſcere, boni mores voluerunt. Inelegans ille titulus in tam *eleganti libello* ſcilicet; & benè fecerit ille tuus è *Politâ Typographus*, ſi te paulò nobis reddat magis *politum*. Nimis enim impolitè hoc, & quaſi *Cardinali à clitellis* potiùs ſis quàm *Sacellis*.

POrrò videamus iam, ecquid fœlicior in ſoluendi poteſtate futurus ſit, quàm fuerit in ligandi. Ex hijs verbis, *Quòd Papa poteſtatem non habet me ab hoc iuramento abſoluendi*; En poteſtas inquit *ſoluendi negatur in Pontifice. Ad Pontificis authoritatem pertinere non ſolùm poteſtatem abſoluendi à peccatis, ſed etiam à pœnis, cenſuris, legibus, votis, atq́; iuramentis. Hoc autem Catholicos omnes colligere ex verbis Dominicis, Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c.* Quò verò hæc tam inanis oſtentatio, tam ſuperflua, tam nihil ad rem? De *vnico* hîc *Iuramento* quæſtio nobis erat, an eo abſolui poſsint, qui iurati ſunt? De *Iuramento* igitur hoc *ſolo*, ageret, cætera mitteret. Hîc verò etiam pompam ducit, & non modò *vnicum* hoc *Iuramentum*, ſed & alia *Iuramenta*, ſed & *peccata*, & *cenſuras*, & *pœnas*, & *leges*, & *vota* agit ante currum Pontificis, quaſi totidem captiuos. Quorſum hoc ad *vnius Iuramenti ſolutionem?* aut quid opus quinque illis, niſi ſi explicari voluit hic pennas Pontificis ſui, vt ſciant omnes quantus vir ſit, nec quicquam abſcondi à poteſtate eius?

Ain' verò, *à peccatis, pœnis, cenſuris, legibus, votis, Iuramentis?* vt, hic homo leuiter decurrit per ſex iſta, quaſi res non magni momenti? vt, leui brachio, quaſi in tranſitu, ſoluit omnia? Nos hîc homines obtuſi, cuique nodo cuneum ſuum, *tribus nodis totidem cuneos* quærimus: Hic vno cuneo ſex nodos ſoluit, nodos planè *Gordios*, ſi tamen ſoluit; ſoluit (inquam) & non ſecat.

Et, quod cuiquam mirum ſit, ita ſe gerit in poteſtate hâc Pontificiâ, ita res confundit; vt neſcias planè quid *ligandum* iam, quid *ſoluendum* ſit. Solebant enim *ſolui peccata, cenſuræ, pœnæ*; *ligari* autem *leges, iuramenta, vota*, & aſtringi magìs: ſi &

Digitized by Google

ſi & hæc iam ſoluit etiam, quid tandem ligat Pontifex? Officio *ſolui* homines opus non habent, nec officij vinculo: officio autem *ſoluuntur* dum *lege:* officij vinculo, dum *iuramento.* Quin quod adhuc mirêre magis, nec ſecus *legem* ipſam ſoluit, quàm *peccata in legem:* vtráque pari facilitate. *Lex* ſit, *peccatum* ſit contra legem, perinde illi eſt; tam facile Pontifici *ſoluere leges quàm peccata.* Vix tamen fiet vt vnâ claue, vtráque hæc & præcepti, & peccati ianua reſerari poſsit. Binæ ergo fortè ſunt claues, quarum vna, *peccatis, pœnis, cenſuris:* altera, *legibus, votis, iuramentis,* aperiendis ſit. At hæ quidem ambæ cœlorum claues eſſe nequeunt. Quin ſi *ad ſoluenda peccata,* claues regni cœlorum; *ad ſoluendu leges* & *legum præcepta,* claues inferorum datas oportuit.

Certè, quæ paulò antè à nobis pertractata eſt *poteſtas ligandi,* ad excommunicationem modò, & cenſuras, ſeſe extendit Eccleſiæ. Oportet autem, vt relatiui ſint inter ſe mutuò actus hij duo, *ligandi & ſoluendi,* vt non latiùs patêre debeat hîc *ſoluendi* poteſtas, quàm illîc *ligandi*; reciproci ſunt; hoc enim relatorum natura poſtulat. Ligatur quis? arcetur cœlo; ſoluitur? ad cœlum, vnde arcebatur priùs, per peccati contumaciam, denuò admittitur: Ibi verò non ligauit leges vel iuramenta; ne hîc quidem ſoluat igitur.

Audiant verò Pontificis poteſtatem hanc, quorum intereſt. *Depoſuit Reges* Pontifex: *deponit* iam leges; *ſubditos ſoluit ab obedientiâ Regum,* iam & *ab obedientiâ legum*: *Leges* enim diſſoluit, *iuramenta* eiurandi, *vota* deuouendi poteſtatem facit. *Lege* cautum eſt? Diſpenſabit *cum lege. Iuramento* firmata lex? Et cum iuramento. *Votum* etiam emiſſum eſt? Etiam *cum voto.* Nec tamen qui hæc omnia ruperit, futurus peccati reus, nec cenſuris obnoxius: Nam & illa & illa etiam ſoluendi poteſtatem habet. Non poteſt quiſquam iam (vt videtur) cuiquam, Deo vel homini, quocunque nexu ſic aſtringi, quin illum nullo negotio, ſtatim exoluet Pontifex. Ita: quid fixum erit inter homines, vel firmum? Quò nobis cedent, conuenta, fœdera, vincula ſocietatum omnia? Quid poſthæc fiet, quò nobis certis eſſe detur de cuiuſquam pacto vel fide?

Haud itâ pridem, dum ſcholam aperirent Ieſuitæ, & artem profite-

profiterentur *æquiuocandi*, viſi ſunt peſsimè iſthuc conſuluiſſe, in vitæ ſocietates omnes: nexus de rebus humanis, qui in promiſsis, qui in pactis, qui in iuramentis ſunt, ſuſtuliſſe. Quarè meritò exoſi omnibus, etiam compresbyteris ſuis ſecularibus. At iam, palàm hîc quaſi præconis voce edicit *Matthæus*, id penes Pontificem eſſe, vt nullus ſit *legum*, nullus *iuramentorum* nexus, vt nemo de iurato certior ſit, quàm iniurato. Licere enim Pontifici hæc omnia vt ſoluat, Licere apud Pontificem hæc omnia vt ſoluantur. Licere (inquam) & venales haberi Romæ, *legis, voti, iuramenti ſolutiones*, id eſt, peccati, votifragij, & periurij immunitates. *Legis* enim *ſolutio*, peccati; *Iuramenti ſolutio*, periurij authoramentum eſt. Qui pars iam *Pauli quinti* ſunt, ne parcant iniurijs; *leges ſoluit*: ne parcant periurijs; *iuramenta ſoluit* Pontifex.

Poteſtas hæc quidem *ſoluendi* dicenda non erat, ſed *diſſoluendi* omnia, etiam mundi credo machinam, ſi ſic pergat. Quid eſt enim in rebus humanis firmum & ſtabile, quod trium horum vni non nitatur? Quid habet *Lege* fortius Reſpublica, vel ſacra vel ciuilis? Atqui lex vlla, ſi Pontifici ſtomachum mouit, fæx iam eſt, non lex. Quid habet religio ipſa, *iuramento* magis religioſum? Atqui iam religio non eſt, & illud violare. Arctiſsimum quidem habitum eſt ſemper *voti* vinculum; quaſi ſtupa iam eſt. Omnia hæc *ſoluit* Pontifex ex *plenitudine poteſtatis*, vel *tempeſtatis* potiùs: vt in nimis ſolutam poteſtatem (qualis hæc) ludere ſolent Iuriſconſulti.

Videbo paululùm de Legibus & Iuramentis, de Votis non attingam; Quorſum enim de ijs mentio? nihil nobis hîc cum votis negotij. *Legis* quidem mentio facta, quia Edictum forte ipſum exauctorare Pontifex; *Iuramenti* etiam, quia & illud eneruare cogitat. At *votum* non video cur à *Matthæo* nominari debuit, aut inſeri, niſi ſi interpoſitâ *voti* mentione, Domino ſuo gratificari voluit, qui olim *Ieſuita* factus, *voti* ſe reum fecit, & hoc *votum* iam fregit, poſtquam oſtrum induit. Quod niſi ſubueniat hîc *ſolutiua* hæc *poteſtas* Pontificis ſuper *vota*, cauſam nullam poteſt dicere, quò minùs *votifragus* habendus ſit, & deſertor ordinis. Certè *voto* hoc, niſi illum Papa benè *ſoluerit*, etiamnum tenetur Patri *Ignatio*, nec poteſt ſic purpuratus incedere, nec ſacellum habere à Papa, quod

Matthæo

Digitized by Google

Matthæo malè cederet: Redeundum enim tum illi Exſacellano ad *Papienſes* ſuos, vbi minùs pinguia ſunt quàm *Romæ* Sacerdotia.

De legibus primò; Etiamne porrigis ad *leges poteſtatem hanc* indefinitè, nec reſtringis? Crudiùs hoc à te poſitum. At puto excipies hìc *leges naturæ*; nec illas ſoluerit Pontifex.[a] *Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ, immutabile permanet.* Atqui ſubditorum ius, *naturæ lege* nititur. Naſcimur, vt filij, ſic ſubditi: filij eius cuius ex ſtirpe; ſubditi eius, cuius in ditione naſcimur. Ecquis præſtabit filius, vt filius, huic Patri, ſubditus, vt ſubditus huic Regi ne ſiet?

[a] *Aquin.* 12. 94. 5.

Etiam puto, excipies & *leges* ipſas *Dei*, nec dabis Pontifici poteſtatem, [b] *vt mutet ius, aut diſsipet fœdus ſempiternum.* [c] *Præcepta Decalogi* apud veſtros *ſunt omnino indiſpenſabilia.* Nullam humanam diſpenſationem admittunt, nec cuiquam homini ex ijs aliquo modo ſoluere aut licuit, aut licebit. Tantum autem abeſt Papam poſſe, vt (ſi in eo veſtris fas credere) in quibuſdam, *nec* [d] *Deus ipſe* diſpenſare poſsit. *Dei* autem *lex* eſt, *de obedientiâ, de fide* Regibus præſtandâ; lex mandato quinto comprehenſa, filius vt patrem, ſubditus vt patriæ patrem debito obſequij, fidei, ſubiectionis honore afficiat. Ecquis verò mortalium hac *lege* liberabit? *Legis* autem noſtræ æquitas, *diuinâ* hac nititur. Quaſi enim familia quædã magna, Regnum eſt; quam Rex ſic ducit, vt Paterfamilias. Quare quæcunque Patri iura, quintæ legis vi, debentur, ſuo ſibi iure vendicabit omnia.

[b] *Eſa.* 24. 5.
[c] *Aquin.* 12. q. 100. *A.* 8. *c.*
[d] *Valent. de leg. nat q.* 4. *diſput.* 7. *Punct.* 6.

Pari autem ratione, excipies, puto, & *leges Euangelicas*: *Euangelica* autem eſt, & à *Petro lex iſta, Eſtote ſubditi Regi tanquam præcellenti. Hæc eſt enim voluntas Dei.* Quid hìc, *veſter?* Soluitne *legem* hanc *Petri*, & dicit, *Regi quamuis præcellenti ne eſtote ſubditi; hæc eſt enim voluntas Papæ?* non puto: non committet *Paulum Quintum* cum *Petro.*

Quin & *ciuiles* porrò excipies etiam, hoc argumento; Quòd ad idem ſpectent, *poteſtas ligandi & ſoluendi*, eòdem referantur, vt quod *ligare* non poſsit Papa, nec poſsit *ſoluere*. *Leges* autem *ciuiles* Regno vlli, vlli Reipublicæ condere non poteſt; nullus hoc Papa dixerit, nullus Rex tulerit. Faciat, ſi volet, in *Galliâ* periculum, faciat vel in *Hiſpaniâ*, legem ferat

illis; non ferens ferentem. Legem ergo ponere non poteſt, nec rogare: ne ſoluere quidem igitur, aut abrogare. At noſtra quoque *ciuilis lex* eſt, legitimè rogata, plenis Comitijs lata, omnium Ordinum conſenſu comprobata.

Nulláne ergò *ſoluendi poteſtas* in Eccleſiâ *ad leges*, nec vllus diſpenſationi locus? Eſt verò: quis negat? Laxet nodos Eccleſia, quas ipſa nexuit; leges quas fixit, refigat; quas poſuit, tollat denuò; poſitiuo iuri deroget. Parcè tamen hoc quoque: Rectè enim dixit quiſpiam, *Diſpenſationes nihil aliud eſſe, quàm legum vulnera.* Nec ergo hoc laudi ſibi ducat Pontifex, ſi multis vulneribus ſauciæ ſint apud eum *leges vel poſitiuæ.* Et pacè (inquam) & moderatè. Nota ſatis in *Decretis* gloſſa Canonis, [a] *fuit tamen hic nimium papaliter diſpenſatum.* Semel ibi notatum; ſæpe factum à Pontifice, ſæpe diſpenſauit, *nimis papaliter.* Poteſtas autem ſi longiùs ſe quàm par eſt extendat, abuſum patitur, nec iam actus eius diſpenſatio eſt, ſed diſsipatio. Vtcunque autem ſe res habet; contraria Papæ vox, atque Chriſti, de lege. Chriſtus; [b] *Non veni ſoluere, ſed implere:* Papa; Non veni implere, ſed ſoluere.

Pergo iam ad *iuramenta.* Etiamne & illa in vniuerſum *ſoluendi* poteſtas illi? At ſi *leges* non poteſt, nec *iuramenta* poteſt, quibus *iuratur in leges.* Quidſi enim legi alicui diuinæ, obligare me volo *iuramento*, ecquis me impediet? Olim ita *Dauid*; *Iuraui, & certò apud me ſtatui, cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.* *Petrus* ipſe ſi tum vixiſſet, an potuiſſet efficere, ne *Dauid iuramenti* reus eſſet? aut an *ſoluiſſet* eum hoc *iuramento?* *Dauidis* exemplo, *iuramento* ſe obſtringet, quis putà de non mœchando; hoccine illum *iuramento* vllus ſoluet Pontifex? Par faciet de mandato quinto *iuramentum*, nec magis illum ſoluet Pontifex; non magis (inquam) de quinto, ſubiectionis, quàm de ſeptimo, caſtitatis; nec magis præſtabit vt rebellis, quàm vt mœchus ſit.

Sed & *iuramenta* quædam interdum ſolui poſſunt; & habet in illis diſpenſatio locum ſuum: quæ tamen, diſpenſatio vix propriè dicitur. Si quis ſe temerè irretiuit *iuramento*, vt *Herodes*; etſi debet eſſe de eo ſcrupulus nullus; ſiquis tamen eſt, illum eximat. [c] *Iuramentum de malo vel bono impeditiuo, diſpenſatione non indiget; tenetur enim iurans non ſeruare.*

In

[a] Can 1.q.5. c.memini.in Gloſſa.

[b] Mat.5.18.

Pſal.119.ver.106.

[c] Aquin.22. 89 q.3.

In iurando ſi fuit ſtultus, in reddendo ne ſit impius. Addo etiam, ſi non euentu, vt *Herodis* illud: ſed ſi ab initio ſtatim ſacrilegum eſt *iuramentum*, ſi proditorium (quale hic nuper apud nos intèr Coniuratos) etſi nihil opus, quia iurati in malum; ſi videtur tamen opus, & ſi volet, *ſoluat* & illud; in quo tamen non *ſoluendo*, quin aſtringendo magis, operam omnem ſuam poſuerunt, quibus tum apud nos poteſtatis ſuæ copiam Pontifex fecerat. Soluerent verò hîc: hîc verò recondunt in vaginâ, vbi exertam oportuit, aciem atque aculeos authoritatis ſuæ: vbi minimè oportet, ibi demum exerunt. *Soluunt* fidelitatis Sacramenta, *non ſoluunt* perfidiæ: *ſoluunt* ſcilicet *liganda, ligant ſoluenda*.

Nec tamen hoc mirere lector: Ita enim ſe habent Pontifices in hoc negotio *ligandi* & *ſoluendi*, vt ſolent agyrtæ. *Ligare* ad tempus ſinunt, tum non *ligare*; ligare dum *deſunt vires*, non ligare *cum iam adſunt*; Ita *ligatus ſolutus* eſt, *ſolutus ligatus*, nec *ligatus* nec *ſolutus*, prout Pontifici viſum fuerit. Sic luſit nuper *Gregorius 13.* de Bullâ *Pij quinti,* * vt *ligaret* illa Reginam, & ſubditos hæreticos; ſubditos autem Catholicos non ligaret: non *ligaret* quidem Catholicos, *rebus ſic ſtantibus*; *ligaret* tamen, *quando publica eius Bullæ executio fieri poterat*. Mirus artifex: vnâ eadémque Bullâ *ligat*; non *ligat*; *ligat* hæreticos, non *ligat* Catholicos; & Catholicos non *ligat*, *ligat* tamen. Profectò non redemit animos hominum Pontifex, qui ſic ludit periurio.

* *Iuſtitia Anglican.*

Enimuero, ſi hæc ſit in Pontifice *ſoluendi poteſtas*, dic quæſo, quid opus *Breui*, *vel primo vel ſecundo*, quæ interdicunt, *ne iuretur iuramentum?* Quid opus *Epiſtolâ Cardinalis*, vt abiuretur? Nihil certè. Iurate Catholici omnes; iurate liberè *Iuramentum* Regium, duplici *Breui* non obſtante. Nam quid ni iuretis? Annon *Romæ* eſt, qui *iuramenta* veſtra ſic ſoluit, vt corrigiam calceamenti ſui, qui vno verbo faciet, iurati vt iniurati ſitis? Cùm tam leue hoc illi, cur arcet à *iuramento*; nec ſinit iurare, tam citò, tam leuiter *ſoluendos?* Iurate verò. Quid enim inani metu ſe cruciet quiſquam, cur mulctam ſubeat, cur in carcerem ſe duci ſinat propter iſta, vel *iura*, vel *iuramenta?* parcat iuri, nec parcat *iuramento*; *Romæ* eſt, qui hæc diſflabit omnia; perinde eſt iurent, non iurent Catholici, præſtabit.

bit Papa, ne qui rei ſunt *iuramenti*, rei ſint periurij; & quâ eſt poteſtate *ſoluet* illos primùm, deinde & inuoluet illos plenarijs ſuis indulgentijs, tam denſis, tam confertis, vt nec ipſa perditio illos poſsit perdere.

Sed bene; quòd tempore ſaltem circumſcripſit poteſtatem hanc, vt non ſemper vti detur, ſed tum demum *quando ad Dei gloriam expedit, aut ſalutem animarum*. Hoc ipſo iam nobis per te aditus eſt, ianuáque patefacta, vt poteſtas hæc in nos, nihil poſsit, aut *iuramentum* noſtrum. Nam vtcunque *de ſoluendi poteſtate* fateamur: hîc tamen negamus adhibendam in *iuramento*, quòd certè nec *expediat ad gloriam Dei, nec animarum ſalutem*, vt *ſoluantur* eo ſubditi. Non eſt enim adhibenda, ais, niſi *quando expedit ad Dei gloriam & animarum ſalutem*. Illud autem *Quando*, quando eſt? An iam eſt in *iuramento* hoc *noſtro?* Ecquid *Deo de gloriâ deperit?* ecquid *animabus de ſalute*, ſi nihil horum Regi fiat, quorum in *iuramento* mentio, ſi nemo Regem deponat, inuadat, vim afferat? Nihil horum.

Sed ſcire vis, lector, quid ſibi velit *Quando* hoc? Lege Hiſtorias; videbis haud vnquam fere reduci in actum hanc Papæ *potentiam*, quando aut *diuinæ gloriæ* quid, aut *humanæ ſaluti* impendet periculi, ſed quando Pontifici mota bilis eſt: mota autem fere eſt, quando negatæ decimæ, quando prouiſum contra *prouiſiones*, quando *Indulgentiarum nundinationes* interdictæ. Nec enim hæc, ſi neſcis, in rem pietatis & fidei *poteſtas* aſtruitur, nec illorum hîc incrementum quæritur: quæritur, vt *Taxæ Cancellariæ* bene ſit, id eſt, vt culinæ Pontificis, dum pro tali *voto* ſoluto tot groſsi; pro tali *iuramento* rupto tot floreni; pro tali *lege* violatâ tot aurei numerantur: in quo non *Dei gloria*, ſed Principum ignominia; nec *ſalus animæ*, ſed pernicies crumenæ quæritur: Huic dum conſulatur, eat *gloria Dei*, eat *animarum ſalus*, quâ poteſt.

Sed dic tandem, vbi data, vbi fundata poteſtas hæc. Certè, *in verbis Dominicis*, nimirum *hÿs*; *Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c.* At hijs verbis Dominus *clauem* promittit, *clauem*, dico, ad aperiendum, non vectem ad perrumpendum omnia; & *ſolueris* dicit, quod ſummis digitis fit; non *diſſecueris*, quod gladio fit, aut bipenni; denique facultatem pollicetur *diſpenſandi*,

Digitized by Google

ſandi, non *diſſipandi* omnia.

Verùm (quod aduertit *Hieronymus*, & nos monuit) loco quem affers, *promiſit modò Chriſtus, non etiam dedit*: de futuro hoc verbum eſt, *Dabo tibi*. Quæro vbi dederit? Scio te de nouâ ſcholâ eſſe, dicturum, cùm dixit, *Paſce oues meas*. Quid hoc verbi eſt? Quid ſibi vult, *paſce?* An hoc? Doce illas, *poteſtatem* hanc quã tibi nunc trado, eò ſe porrigere, vt ſi tuæ ſint *oues*, eis, votifragis, periuris, exlegibus eſſe liceat, nec vllis aut officij caulis, aut *legum* repagulis contineri? Venenum hoc quidem, non *pabulum* eſt. Malus *paſtor*, qui has de grege ſuo *caulas*; malus *Pontifex*, qui has de ponte ſuo *ſublicas* ſummotas vult. Nec ergo, vel hoc loco quicquam euiceris.

Sed tamen nec hoc loco *dedit*, quod illo tuo *promiſit*. Quin ſi veteres illos audimus, illo potiùs, *Ioh. 20. Quorum peccata, &c.* Atque ita ad *peccata* modò reuocanda eſt, & *cenſuras*, pœnáſque peccati, contrà quàm tu, *non modò ad peccata*, *pœnas, cenſuras*. Noua enim hæc tua gloſſa eſt, & Catholicorum (quos tu vocas) quorundam modò, non omnium; non omnes verba illa ad *Leges* & *Iuramenta* protendi volunt. *Caietanus* fortè ſic voluit; & cum eo nouitij aliquot Pontificiæ poteſtatis amplificandæ cupidi; multum abeſt vt *Catholici omnes* hoc ſenſerint.

Ignota quidem hæc [a] *Auguſtino* gloſſa. Sic olim ille. *Eccleſia quæ fundatur in Chriſto, claues ab illo regni cælorum accepit, id eſt, poteſtatem ſoluendi, ligandiq́; peccata.* Ignota [b] *Theophylacto*, ac proin *Chryſoſtomo* (cuius ille abbreuiator tantùm eſt) Sic enim ille. *Claues autem intelligas, quæ ligant & ſoluunt, hoc eſt, delictorum vel indulgentias vel pœnas.* Audis *Auguſtini* [*id eſt*] *Theophylacti* [*hoc eſt*] ſatis vt credo dilucidè: ad *peccata* modò & *delicta* poteſtatem accommodant, nec porrigunt vlteriùs. At hij certè pro *Catholicis* habentur.

[a] *In Ioh. 21.*

[b] *In Mat. 16.*

Sed enim libero iam tibi fidem meam de Catholicis, qui quod *Matth. 16. promiſſum eſt*, id *exhiberi* non *Ioh. 21.* verbo *paſcendi*, ſed ante illud, *Ioh. 20.* verbis *peccata remittendi*, vno ore fatentur omnes; vt Chriſtus ipſe fuerit interpres ſuus, interpres optimus, qui quod *Matth. 16. Quodcunque ſolueris* dixit, id ipſum *Ioh. 20. Quorumcunque peccata &c.* interpretatus ipſe fuerit; nec vel de *lege*, vel *iuramento* verbum addiderit.

Digitized by Google

licet, ſic vt dicis, *colligunt*; Et tu iam denuò tamen dicis *omnes?* & ad eundem ſcopulum bis allidis; nec vocem hanc tam laxam, *omnes*, iterum hîc vſurpare pertimeſcis?

Sed & in hoc myſterium eſt, cur ſe *Matthæus* recipiat ad locum *Matthæi*, vbi promiſſæ tantùm ſunt, non datæ; cur ad *Ioh.21. Paſce oues meas*, vbi quæ promiſſæ illic, ſunt, non ſunt datæ. Vulgabo ſacrum hoc. *Tibi dabo* libenter audit; placet illi hoc *Quodcunque ligaueris*; *Paſce oues* mirum in modum arridet. Quid ita? ſingulari enim numero prolata, vni modò proin (vt putat) dicta', vnde illi ſpes, vt quæ *Petro vni* poteſtas data eſt, & *vni Pontifici* tota propria ſit, eique ſoli peculiaris. Pontifex enim *Petro* ex aſſe hæres. Verùm hîc etiam vanâ ſpe ſe lactat, & illudit ſibi ſuauiter; Nec enim hoc ex verbis illis *Catholici omnes colligunt*; multi magnique contrà ſentiunt. Non *Petro* hæc dicta *ſoli* vel data; dicta & data etiam *cæteris omnibus*. Et vtcunque verba ſint ſingularia, *Tibi, ligaueris, ſolueris*, & *paſce*. non tamen *Petro* dicta in perſonâ ſuâ, ſed *Petro* repræſentanti *Eccleſiam*, cámque myſticè ſignificanti.

Audi, ſi placet, de aceruo manipulum. [a] *Origenem* primò. *An verò ſoli Petro dantur à Chriſto claues regni cælorum, nec eas beatorum quiſquam accepturus eſt? Quod ſi dictum hoc, Tibi dabo claues, cæteris quoque commune eſt; cur non ſimul omnia, & quæ priùs dicta ſunt, & quæ ſequuntur, velut ad Petrum dicta, ſunt omnium communia?* Nihil ergo hîc, nec tuum illud, *Quodcúnque ligaueris, Petro* peculiare; commune & reliquis. [b] Hieronymum. *At dicis, ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licèt id ipſum in alio loco ſuper* omnes *Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur.*

Auguſtinum verò non modò locupletem teſtem, ſed & multis teſtimonijs locupletem. [c] *Quædam dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cùm referuntur ad* Eccleſiam, *cuius ille agnoſcitur in figurâ geſtâſſe perſonam, propter primatum quem in Diſcipulis habuit: ſicuti eſt, Tibi dabo claues regni cœlorum, & ſiqua huiuſmodi.* Et alio [d] loco: *Nam ſi in Petro non eſſet Eccleſiæ Sacramentum, non ei diceret Dominus, Tibi dabo claues regni cœlorum, & Quodcunque &c. Si hoc*

Petro

a In Matt. 16. Tract. 1.

b Aduerſ. Iouin. lib. 1.

c Sup. Pſal. 108.

d Tractat. 50. in Ioh. 12.

Digitized by Google

Petro tantùm dictum eſt, non facit hoc Eccleſia; ſi autem & in Eccleſiâ fit, vt quæ in terrâ ligantur in cælo ligentur, & quæ ſoluuntur in terrâ ſoluantur & in cælo, quia cùm excommunicat Eccleſia, in cælo ligatur excommunicatus; ſi hoc ergo in Eccleſiâ fit, Petrus quando claues accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificauit. Et [a] alio. *Quòd ad Petrum propriè pertinet, naturâ vnus homo erat, gratiâ vnus Chriſtianus, abundantiore gratiâ vnus idemque primus Apoſtolus: ſed quando ei dictum eſt, Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris &c. vniuerſam ſignificabat Eccleſiam.* Audi verò & quæ *Auguſtini* mens de veſtro illo *Paſce oues.* Sic ait, [b] *Non ſine causâ inter Apoſtolos, huius Eccleſiæ Catholicæ perſonam ſuſtinet Petrus. Huic enim Eccleſiæ, claues Regni cælorum datæ ſunt, cùm Petro datæ ſunt, & cùm ei dicitur, ad omnes dicitur, Paſce oues meas.* Audi & quæ mens [c] *Ambroſij; Quas oues, & quem Gregem non ſolùm tum B. ſuſcepit Petrus, ſed & nobiſcum eas accepit, & cum illo eas nos accepimus omnes.* Audi quæſo, *paſce oues* ad *omnes* dicitur, Oues *Petrus non ſolus* ſuſcepit, *ſed nobiſcum ille, & nos cum illo.*

Etiam [d] Leonem. *Propter quod dicit B. Petro, Tibi dabo claues, &c, tranſiuit quidem in alios Apoſtolos vis poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti huius conſtitutio commeauit, & non fruſtra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Theophylactum* audiuiſti iam antè & *Anſelmum. Quamuis ſoli Petro* dictum, *Dabo: datas tamen pòſt* omnibus *à Chriſto.* Satis hoc diſertè credo. Audi & [e] *Euthymum*; Tibi dabo claues, &c. *Atqui donum hoc cæterorum fuit Apoſtolorum.* [f] *Rabanum* etiam. *Hæc autem ligandi atque ſoluendi poteſtas, quamuis ſoli Petro data videatur, à Domino tamen & cæteris Apoſtolis datur, nec non etiam nunc, in Epiſcopis & Presbyteris, omni Eccleſiæ.* Claudet verò agmen [g] Hugo à ſancto Victore. Ille autem, ſic. *Vide quando dictum eſt Petro in typo Eccleſiæ, Quodcunque ligaueris, inuenies hoc dictum eſſe in donatione clauium Regni cælorum.*

Quod ſi recentiores mauis (& mauis opinor) accipe & illos. Primùm autem Papam [h] *Pium 2. Inter Diſcipulos, pænè vbiq; Petrus ſolus totius Eccleſiæ geſtabat perſonam, & propterea audire meruit, Tibi dabo claues. Has enim claues, non ille vt homo vnus, ſed vnitas accepit Eccleſia.* Et cùm Papâ, Cardinales duos: [i] *Lyranum,* [Et tibi dabo claues] *non ſolum pro te, ſed etiam*

pro

a Tractat. 124 in Ioh.
b De agon. Chr. cap. 30.
c De ſacerdotali dignit. ca. 20.
d Ser. 3. in anniuer. aſſumpt. 16.
e In Matth. 23.
f In caten. Thom. in Matt.
g Lib. 1. de ſac. cap. 26.
h Lib. 1. de geſtis Baſil. Concil.
i In Mat. 16.

Digitized by Google

pro alijs. Sicut enim confeſsio Petri erat confeſsio aliorum; ita poteſtas hæc data Petro, intelligitur dari alijs. [a] Cuſanum. *Etſi Petrus, per petram, tanquam lapis fundamenti Eccleſiæ intelligi deberet: tamen ſecundùm* Hieronymum, *ſimiliter* alij *Apoſtoli fuerunt lapides fundamenti Eccleſiæ, de quibus habetur Apocal. penult. vbi per duodecim lapides fundamenti ciuitatis Ieruſalem, nemo dubitat, duodecim Apoſtolos intelligi debere. Ideo rectè dicimus*, omnes *Apoſtolos in poteſtate cum Petro æquales.* [b] Gerſon verò ſuccinctè. *Claues datæ ſunt Eccleſiæ, vt in actu primo; & Petro, vt in actu ſecundo.* Et cùm vnum hunc nomino, cum illo intellige omnes, qui *Conſtantiæ* fuerunt in *Concilio*. Omnes enim idem ſentiunt. Ne longiùs lectorem habeam; *Gloſſa* denique ipſa *ordinaria*. Tibi dabo claues &c. *Habent quidem eandem iudiciariam poteſtatem* alij *Apoſtoli, quibus poſt reſurrectionem ait, Accipite ſpiritum ſanctum, Quorum remiſeritis &c.*

a De Concord. Cath. lib. 2. 13.

b In Trilogo. 8. Q.

Fruſtra ergò pertendis hîc de ſingulari illâ & ſolitariâ Pontificis authoritate. Non huic *ſoli*, ſed neque *ſoli Petro* conceſſa; vt ſi per verba illa, *ſoluendi poteſtas* facta ſit in *leges* & *iuramenta*, pluribus iam communicanda ſit *poteſtas* hæc, quàm aut tu vis, aut fortaſſe etiam expedit; Pontifex verò hoc nunquàm tulerit. Vides verò iam, opinor, hîc, vbi tu colligis, *Catholicos* alios diſpergere; quæ tu dilatas, ad *iuramenta*, coarctare eos ad *peccata*; quæ tu coarctas ad *Petrum*, eos, ad *reliquos etiam Apoſtolos* omnes dilatare. Ita, nec de hâc quidem *poteſtate*, magis quàm de primâ, vobis inter vos *conuenit*. Verbo dicam; non negatur à nobis *poteſtas ſoluendi*, negatur *collectio* tua, & ea *Catholicorum omnium* negatur eſſe.

Confero iam manum. Nego *negari, poteſtatem ſoluendi* in Pontifice, ex eo quòd *poteſtas* negatur *ſoluendi iuramenta*. Etſi enim *iuramenta* non ſoluat; præter *iuramenta*, multa illi reſtant, in quibus *ſoluendi poteſtas* illa, ſe exerceat. Latus admodum campus, ampla materia *ſoluendi*. Extra hæc, *peccata* ſunt, ſunt *pœnæ* & *cenſuræ* peccatorum. Annon ſatis illi, hæc *ſoluere?* Vtinam verò adhibeat ad hæc potentiam ſuam; bene *ſoluat* hæc. Hæc enim multò magis merentur, multò magis opus eſt *ſolui*. Peccas igitur hîc primùm.

Nego negari *poteſtatem ſoluendi Iuramenta*. Et hîc peccas iterum, dum concludis, Poteſtatem ſoluendi negat, à *Iura-*

mento hoc; negat ergò *à iuramentis*. Æthiops albus dentes; ergo albus; elenchus manifeſtus, *à dicto ſecundùm quid, ad dictum ſimpliciter*. Non negat *poteſtatem ſoluendi iuramenta* ſimpliciter, qui de *vno* aliquo negat. Qui dictum ſic limitat, *non habet poteſtatem abſoluendi me ab hoc iuramento*; Ab *hoc*, de *vno hoc* negat: in vniuerſum non detrahit *poteſtatem* Pontifici, *abſoluendi à iuramentis*. De vno cauet; cæteris quid poſſit, non poſsit, ne attingit quidem. Vtrobíque malè concluſum. Negat *poteſtatem ſoluendi iuramenta*; negat ergò *poteſtatem ſoluendi*: Negat *poteſtatem ſoluendi iuramentum hoc*; negat ergo *poteſtatem ſoluendi iuramenta*.

Non enim, credo, proijcies à te pudorem omnem, & dices, eſſe illi *poteſtatem* omnia *iuramenta ſoluendi*. At ſic oportet, vt concludas quod concluſum vis. Quodſi *omnia* poteſt, certè & hoc *noſtrum* poterit, quo de agitur. Sed non dices *omnia*; non enim legitima. *Aliqua* ergo tantùm poteſt. At poteſt *aliqua*, nec tamen *hoc noſtrum*; nec tu vnquam concluſeris, Poteſt *aliqua* ſoluere; poteſt ergo & *hoc*; quia ludibrium ita debebis pueris in ſcholâ, qui cantillant ibi verſiculum, *Syllogizari, non eſt ex particulari*.

At inter illa quæ *ſoluit*, eſt & *noſtrum*: De hoc quæritur. Probandum tibi hoc, non præſumendum fuit. Videtis interim, vt abeat iam *à poteſtate ſoluendi*, ad *rem ſolubilem*. Res enim hîc negatur *ſolubilis*, quam Papa vult *ſoluere*: *Poteſtas ſoluendi* non negatur. *Poteſtate* ſtante, incongrua hæc materia dicitur, ſuper quam *poteſtas* cadat. Et verus hic quæſtionis ſtatus; non an poſsit *iuramenta ſoluere*; ſed, an poſsit *hoc*. De *hoc* qui negat, de *re ſoluendâ* negat, non de *ſoluendi poteſtate*. *Poteſtas* ſit ſanè, habeat in multis locum ſuum; in *hoc* non habet: Ab alijs poteſt, alijs non paucis, ab *hoc* non poteſt *ſoluere*.

Dicam verò etiam, cur non poſsit ab *hoc*: Quia magna ex parte *aſſertorium* eſt. Siquidem ex toto *promiſſorium* eſſet, [a] *materia* eius, *cùm ſit aliquid futurum, variari poſſet, & in euentu reddi illicita*. Atqui *hoc* iam maiori ex parte *aſſertorium* eſt: Quatuor habet partes; quarum tres *aſſertoriæ* ſunt, quarta modò *promiſſoria*. De præſenti eſt: *Iuro quòd Papa, nec per ſe, nec per alium, &c poteſtatem vel authoritatem* habeat *Regem deponendi*.

[a] Aquin. 22. 89. 9. 1.

Digitized by Google

nendi. Item: *Iuro quòd in corde* abhorreo, *tanquam impiam, hanc doctrinam.* Item: *Credo quòd nec Papa, nec alius quicunq; poteſtatem* habet, *me ab hoc iuramento abſoluendi.* Aſſerit (vt audis) per omnia. De præſenti eſt. [a] *Aſſertorij autem materia in neceſſitatem tranſijt, & eſt immutabilis. Diſpenſatio in eo referretur, non ad materiam, ſed ad actum ipſum iuramenti. Talis autem diſpenſatio eſt directè contra praeceptum diuinum.* a Aquin. ibid.

Scis enim (quod te ſchola veſtra docuit) ſi propriè loqui detur, haud vnquam *ſolui nexum iuramenti.* [b] *Non diſpenſatur vnquam, vt aliquid fiat contra iuramentum*; *impoſſibile hoc. Obſeruatio iuramenti cadit ſub praecepto diuino, quod eſt indiſpenſabile.* Id tantùm à Pontifice fit; *Materia quæ fuit iuramenti, docetur indebita, vt ſub iuramento cadat.* At hoc iam non eſt *ligaturam ſoluere*, ſed *rem ligatam ſubtrahere.* Nodus manet, nexus manet; tollitur id cui nectendo fuit. Ac materia quidem hæc, ſi *de futuro* eſt, (vt in *promiſſorio*) quia nondum eſt, mutari poteſt, & reddi indebita ex euentu, atque ita pro indebitâ declarari: ſin de præterito eſt, vel præſenti, mutari nequit, in neceſsitatem tranſijt; ſolutionis iam capax non eſt. Locus ergo (vt vides) hîc *ſolutioni* nullus; & otioſa hîc omnis *ſoluendi poteſtas.* b Aquin. ibid.

Præterquam verò quòd otioſa ſic eſt; & aliæ multæ cauſæ ſunt, cur eſſe poſsit in Pontifice *poteſtas* hæc, nec tamen operari. Nam ſi (quòd antè docuimus) caſus multi, in quibus *Excommunicatio* de iure *nulla*: nonnulli itidem erunt, in quibus, *abſolutio* quoque ipſa reddetur *nulla.* Quippini? *errante claue* nemo *aperit, errante digito* nemo *ſoluit.* Quid autem? *Digitus* nunquam, Pontifici, nunquam *clauis* errat? Quid ergo opus ſic diſtinguere in ſcholis, *Claue non errante*, niſi erret ei interdum *clauis?* Hic verò nos, *errare clauem* ei dicimus, & *digitos*, ſi ad ea *ſoluit* homines, quæ cauentur *iuramento:* [c] *Nimiam remiſſionem eſſe*; *non ex* Petri *æquitate iudicium ferri*; Petri *ergo priuilegium non manere.* Non ex æquitate Petri: *Æquum enim* Petro, *& voluntati diuinæ conſentaneum, vt Regi tanquam praecellenti, ſubijciant ſe omnes,* Regi etiam *Ethnico*, etiam *dyſcolo.* Hoc *Petrus* non *ſolueret.* Nihil ergo hîc *ſolutum. Poteſtas ſoluendi*, quæ à CHRISTO, manebit integra; integrum etiam *iuramentum*, & *inſolubile.* c Leo Ser. 3. in anniuer.

Sequitur verò nouum crimen, & graue, & quo neceſſe eſt *Catholicam fidem abnegari. Qui iuramentum agnoſcit authoritate ſibi plenâ delatum, eo ipſo affirmare, Regis ſupremam in ſpiritualibus poteſtatem.* Quid audio? *Primatus ſpiritualis* infertur ex *iuramento plenâ authoritate delato?* Quis non riſu excipit? Quis enim vel ſacroſancta tangit, niſi de eò primùm conſtet, *ritè ſibi & legitimè deferri* iuſiurandum? Quot verò quotidie paſsim in Prætorijs, in Conſiſtorijs iuramenta ſubeuntur, vbi de luminibus, de ſtillicidijs agitur, *plenâ authoritate* omnia; & tu horum iuramenta omnia, eum ſenſum habere vis, vt ex eo quòd legitima ſunt, *Regius* per ea *in ſpiritualibus primatus* ſtabiliatur? Apage verò: At ſic oportet, ſi ad *Primatum ſtabiliendum* ſit ſatis agnitio *plenæ authoritatis* in deferente. Quàm multa verò iudicia ſunt, quàm multa iuramenta deferuntur, vbi nec Iudici, nec vel Actori, vel Reo, vel Teſtibus, nec ei qui defert, nec ei cui defertur iuramentum, nulli (inquam) horum, quicquam de *Primatu*, vbi ſit, penès Papam an Regem; imò an ſit Primatus vllus, ſemel in mentem veniat?

Niſi illud dicere vis, Nullum *legitimè deferri iuramentum*, niſi vbi *Pontificis authoritas* interuenit, nec à quoquam, niſi cui ille facultatem dederit *deferendi.* At illud, quicquid ſenſeris, raueſces credo, & non dices. Quid enim *Pontifici*, quid *Primatui* cum iuramentis? Annon etiam apud Ethnicos iuratur, ídque legitimè, vbi nec *ſpiritualia*, nec *Primatus*, nec *Primas* vllus? An offendit te fortè vox, *plena?* Atqui, exigendi iuramenti ſemiplena *authoritas*, nulla. Aut ergo *plena*, aut *nulla*; ſi *nulla* exigendi, nec ſubeundi *vlla*; ſi non ſubeundi, nec iurandi; ſi non iurandi, nulla ſunt iuramenta; ſi non iuramenta, non Teſtes, non *iudicia*, non *Iudices* vlli. Dixin' ego vobis, *ſoluendi poteſtas* hæc quò euaderet? *Reges* depoſuit, *leges* diſſoluit; *iudicia*, & *iudices* iam exauctorat. Ità nec leges, nec *Reges*, nec *iudicia*, nec *iudices* vllos habituri iam ſumus. Soluit *iuramenta*, *iura*, *iudicia*, *iudices*, *leges*, *Reges*. Quod initio dixi, mundi (credo) machinam *ſoluet*, niſi citiùs *ſoluatur* ipſa.

Sed & rationem reddit, ſe dignam. *Agnoſcit enim in illo plenam authoritatem iubendi, vt contemnatur excommunicatio.* Ille

Ille verò non agnoſcit *authoritatem iubendi* vllam, aut hoc aut aliud quicquam, quin ſolius *iuramenti miniſtrandi authoritatem* agnoſcit. Nec tu hîc repone mihi quicquam de *contemptu excommunicationis*; nihil agis. Fruſtra priùs tentâſti, fruſtra hîc iam iteras. Non iubetur *contemni excommunicatio*, ſed neque *contemnet* illam, niſi ſi nulla eſt (vt eam nuper ſpreuere *Veneti*:) deferet cenſuræ iuſtæ Catholicus tuus, ſic tamen, vt & officio ſuo ciuili ſimul deferat.

Habes ad Edicti loca tria; quorum *primo*, negatur Pontifici *poteſtas deponendi Reges*. Certè; ſed, & negatur ſimul *poteſtas illa, ad fidem Catholicam ſpectare*. Quæ *ad fidem ſpectare* videri poteſt, *poteſtas excommunicandi*, ea caſtè integréq; adhibita, non negatur; negatur tamen, *excommunicato* fides non ſeruanda. Sed neque negatur etiam *poteſtas ſoluendi*: Noſtrum modò iuramentum, ex eorum numero negatur, ſuper quę currat *poteſtas* illa. Horum, nihil contra *Catholicam fidem*, nihil contra *Primatum*, vel Apoſtolicum, vel ſedis Apoſtolicæ, nec vel ipſius Pontificis *ſpiritualem*, nihil etiam contra *poteſtatem* vel Apoſtolicam, vel Pontificiam *in ſpiritualibus*. Quicquid id eſt quod negatur, de *temporali* quadam eſt, neſcio quâ, (ſed nec ipſi ſciunt) *indirectè* ad Pontificem ſpectante. Quæ, ſit, non ſit, nihil *ad fidem Catholicam*, nihil ad fundamenta religionis: *fide* integrâ, illæſâ, illibatâ, quæri de eâ etiam porrò, & diſputari poteſt. Vtcunque eſt, res *fidei* non eſt; cùm non ſit de *indirectâ* hac *poteſtate*, quicquam adhuc directè definitum.

(Right margin, beside the lines above: 2 at "tectas illa, ad fidem Catholicam ſpectare"; 3 at "non ſeruanda. Sed neque negatur etiam poteſtas ſoluendi".)

Pontifex autem *multa* dixit *contineri Iuramento, quæ fidei & ſaluti apertè aduerſantur*. An hæc illa multa ſunt? Etiam tu aiebas, de quatuordecim, propoſitiones *vndecim*, *Pontificis primatum in ſpiritualibus attingere*. Cur *tres* tantùm apponis? Quid *octo* reliquis factum? An *tria* hæc ſunt omnia? ſic videtur: De quibus tamen *tribus*, *duæ* non negantur, *vna* modò eſt quæ negatur, eáque nihil ad *fidem*.

Vbi ergo illa iam *euidentiſſima, grauiſſimáque diuini honoris iniuria eſt?* Vbi *Dei* in eo *Maieſtas* læditur? Vbi *periculum conſcientiæ, iactura fidei, detrimentum ſalutis, ex verbis ipſis iuramenti tam perſpicua*, de quibus ſic in *Breui* paratragœdiat Pontifex? Si vera narrare voluit, nec Catholicis ſuis laruatus

tus illudere, loco illius quod dixit, *Euidentiſſima grauiſſimáq;*
diuini honoris iniuria, & *Maieſtas Dei læſa*, & reliqua illa *dictu*
grauia, auditu aſpera; illud quod res eſt, dicere debuit:
Suſcepto per vos *Iuramento* hoc, peribit mihi nonnihil de fu-
moſo ſæculi typho, & faſtu meo Pontificali: ſi res ſic per-
gat, non potero iam, quoties animus mihi eſt, Reges veſtros,
Reges alios deponere, non ſubditos ipſorum armare in ipſos.
Hæc illa ſunt verè in me, & ambitionem meam: (& hic Bre-
uium tenor verus eſſe debuit.) Etſi autem mea ſunt ſola, etſi
nihil ad Deum: tamen ex veteri arte meâ, & diu iam vſur-
pato dicendi genere, cùm quis mea vel leuiter attigerit,
confugiendum mihi ſtatim ad illa tragica, *Euidentiſſima*
grauiſſimáque diuini honoris iniuria &c. Hæc illa ſpectra ſunt
& μορμολύκεια, quæ ſoleo obijcere; hæc, quæ horrere pilos facient
pauperibus *Anglis*, & miſellis ibi Catholicis, pauorem incuti-
ent, ſeu verũ, ſeu vanum terrorẽ, parum refert, dum terrorem:
dum detrectent modò ſuſcipere, dum, quanquam nihil in Iu-
ramento timendum videant, timeant tamen: & quanquam
nihil tale *perſpiciant*, quia tamen in *Breue*, *ex ipſis verbis perſpi-*
cuum dicitur; auribus, non oculis credant, *perſpicuum id eſſe*
ſcilicet, quod tamen non *perſpiciant*. Etſi locus ibi ſit nul-
lus, vbi *iniuria* hæc fiat, credant tamen fieri: & quanquam
ab initio non crediderint, credant iam tamen: Argumento
eſt, quod initio plurimi iurârint non inuiti, at velut auiculæ
hoc ſonitu abſterritæ, non audent iam accedere. Quibus,
quid faciat quis, quàm quod iam factum eſt, laruam detra-
hat, & oſtendat terriculamenta eſſe hæc puerorum? De *ho-*
noris enim *Diuini iniuriâ* non agitur, nec de *læſâ Dei maieſta-*
te; nihil Deo hîc de *honore ſuo* perit; perit Regibus de *hono-*
re, ſiquid perit. *Maieſtas*, non Dei, Regum læditur, ſiqua
læditur; quorum tamen cum diuino *honore & maieſtate*,
maieſtas & honor coniuncta ſunt. *Fidelitas* verò *in Reges*,
cum *fide Catholicâ* conſiſtit, & *ſalus Regia*, cum *animarum*
ſalute. Denique, *tutâ conſcientiâ* præſtari poſſunt, quæ *pro-*
pter conſcientiam præſtanda ſunt. Poteſt verò ſine *Maie-*
ſtate Dei læſâ, tutâ conſcientiâ, ſaluâ fide, & *integrâ ſalute ani-*
marum, poteſt negari eſſe in Pontifice, *indirectam* illam *pote-*
ſtatem ad Reges ſolio deturbandos: Vbi autem iuſta vel *li-*

gandi

Digitized by Google

gandi cauſa ſubeſt, vel *ſoluendi*; poteſtas vel ligandi vel ſoluendi in Pontifice, non negatur.

AVdi iam aliud. Eſt aliud iuramentum vetus, iam vſque ab *Henrico octauo*, quo aſſeritur *ſuprema Regis gubernatio ad cauſas Eccleſiaſticas*. Ex vetere illo, tertium argumentum ducit, vel trahit, vel torquet potiùs, vt faciat fidem ſcilicet, nouo hoc Iuramento, *abnegari fidem Catholicam*. Probatur (inquit) ex alio ſimili iuramento. Quid? *Abnegari* iuramento hoc *fidem Catholicam?* Quomodo probatur? Sic pote. Rex *Henricus octauus*, ante annos iam ſeptuaginta, iuramentum edidit, quo voluit agnoſci *ſummus in Regno ſuo gubernator*, etiam quoad *res religionis*: Quocirca neceſſe eſt, vt *fides Catholicâ abnegetur* Iuramento iſto, quod nuper inſtituit Rex IACOBVS, quo *incolumitati ſuæ proſpiceret*. Ecquis vnquam argumentum vidit, magis obtorto collo? Quid? Iſtáne apud vos æquipollent? Rex vult eſſe *incolumis*, &, Rex vult eſſe *gubernator Eccleſiæ?* vtrobíque quidem *Rex*; ſed quid *Regis incolumitas*, ad *caput Eccleſiæ?* Auerſa ſunt penitus, nec tu, niſi obſtrictâ ceruice, vnquam efficies, vt ſe mutuò reſpiciant.

Ad repetitam verò, nec bis iam, ſed ter repetitam aſſertionem tuam, de *abnegari* ibi *iuſſâ excommunicandi poteſtate*, accipe iam tertiò repetitam negationem noſtram. Nihil iuramento negotij cum *poteſtate* illâ, cum *poteſtate* vllâ *ſpirituali*. *Fidem* ibi requiri *temporalem*, *cenſuram* non tolli *ſpiritualem*.

Sed etſi conſequentia hic nulla; incidit tamen in phantaſma *Matthæus* (Domini in hoc ſimilis) & malè metuit, ne quid huic Iuramento fraudis ſubſit, ne ad nullam aliam rem compoſitum ſit, quàm vt ad alterum illud *Henrici* aditus patefiat. Certè enim affinitas magna inter hæc duo, *Ambæ eôdem formulæ tendunt: Hoc ſolo diſtant, quòd in eo, verbis expreſſis & proprijs abnegetur Primatus Apoſtolicus: in hoc, obſcurioribus verbis, & per ambages circumlocutionum. Sed ex hac formulâ facilè poſſunt viri prudentes intelligere, quò tendat altera:* facilè verò poſſunt viri prudentes intelligere, ſi vtrámq; modò formulam legant, te, nec quid velint illæ, nec quid velis ipſe, ſatis intelligere. *Hoc ſolo diſtant?* Hoc ſolo non diſtant: imò

&

Digitized by Google

& ſine diſtant. *Illo* enim, prærogatiua Regi & *poteſtas* aliqua aſcribitur; *Hoc*, plane nulla: *vis* tantùm ab illo, &, vi nocentior *fraus* ſubmouetur. In *illo*, de Eccleſiâ agitur, nec niſi de Eccleſiâ: In *hoc* ne mentio quidem vlla Eccleſiæ. *Illud* à clero primùm editum in Synodo ſuâ, pòſt relatum ad Regni Ordines: De *hoc*, ne conſultus quidem clerus (præter fortè Epiſcopos Procerum aſſeſſores) nec vllum ad hoc Synodi aliud vel conſilium, vel ſuffragium interuênit. Conditum prius *illud*, vt diſtingueret Pontificios à nobis: conditum *hoc*, vt Pontificios ipſos diſtingueret à Pontificijs; Pontificios ſcilicet moderatos, quietos, ſobrios, à Pontificijs ſulphureis, nitratis, igneis. Prius *illud*, vt mentem habet Archipresbyter, credo, detrectaret: Atqui *hoc*, vltrò, primo quoque tempore, iurare voluit; nec vult, rogatu Domini tui, ſanguinis ſui pro *eo* vel guttam effundere. Neque verò ad ſubeundum *hoc*, captus ille, vel deceptus; diu enim antè in quæſtionem hanc incubuerat, etiam pòſt incubuit; ac ne nunc quidem ſubijſſe pœnitet. Habetis iam librum ab illo; excuſus eſt; proſtat; quo, quod à ſe factum, iure factum defendit. Lege ſodès. Docebit te, & potuiſſe à ſe ſuſcipi iuſiurandum illud, & à quoquam Catholico poſſe, & quidem illæſâ Pontificis *poteſtate ſpirituali* poſſe, ſeque, in eo non deceptum, vos qui ſecus ſentitis, potiùs decipi.

Denique *quo ſolo diſtare* ais, eo omnium minimè diſtant. Nam ſi in *priore* verba *expreſſa* & *propria*, & *hic* quoque non minùs. Quodſi etiam *ambages* aliquæ eſſent, aut *circumlocutio*; non in hoc culpanda foret. Agitur enim de re, quâ nulla nobis in terris pretioſior; hîc ſi paulò verboſior lex eſſet, ferri poſſet; ſed enim *ambages* nullæ ibi, nulla *circumlocutio*, nihil obſcurum, tortum; explicata ſunt omnia Vides iam, nec *illo ſolo*, alijs diſtare pluribus, nec *illuc*, quò tu prætendis, *tendere*.

Vanus enim ille metus tuus, vanus Domini tui, de hoc quaſi *præludio* ad Iuramentum *Primatus*. Annus iam tertius agitur, & qui *Fidelitatis* hoc iurârunt, ad *Primatus* illud non vrgentur, ne vocantur quidem. Et tamen lex illa prior de *Primatu*, etiamnum antiquam vim obtinet, & in vſu eſt, & quotidie deferri ſolet *Primatus* iuramentum, ſæpiùs tamen

ſubditis

ſubditis Regijs, qui in officio ſunt, quàm veſtris: ſed & veſtris deferri poteſt interdum, qui peruicaces ſunt & proterui, rariſsimè id tamen. *Hoc* verò *fidelitatis* vt deferatur, nupera occaſio fecit; ſubeant hoc; de altero ne metuant. Quod hîc piger Propheta *Matthæus* vaticinatur, nuſquam eueniet. Quid porrò huic homini facias, qui quod nuſquam fuit, nec futurum fortaſſe eſt, id ſibi meridians ſomniat; pòſt, experrectus, ſuſpiciones ſuas pro argumentis, ſomnia pro oraculis haberi vult?

POſtremò vide, quàm cautus hic homo & peruigil, ſubſecutus Apologiæ Authorem, ad ſingula veſtigia: aduertit etiam excidiſſe ei neſcio quid, quodam in loco, quod excipit ſtatim, & iam torquet in Authorem. Et quid illud tandem quod excidit? Dixit, ſcilicet, aliquo in loco minùs cautè, inſtitutum iuramentum hoc, *quo populus arceretur, ne tam altè ebiberet poculum Antichriſtianarum ſcortationum:* Et *quid eſt* (inquit) *apud Aduerſarios* Antichriſtiana ſcortatio, niſi Pontificiæ poteſtatis veneratio? Atque ita concluſum in cauſâ.

Hoc ille tam auidè arripuit, vt non aduerterit duas illas voculas, *Tam altè.* Dixiſſet aliquid, ſi vt *ne omnino* biberent de poculo, inſtitutum fuiſſet iuramentum. Non id dicit iuramentum, ſed *ne tam altè ebiberent.* Biberent ſanè, quando ita ſtat ſententia, quando inde arceri nolunt; atque ebiberent, idque *altè* etiam: id eſt, (te interprete) *venerentur,* ſi placet, Pontificem, pedem eius, ſedem eius exoſculentur, *venerentur* & poteſtatem eius, ſanctos canonizandi, Purgatorium euacuandi, Iubilæum celebrandi, Indulgentias depluendi. Satis hoc, imò nimis hoc, *altè:* bibant tamen eoúſque ſi ſapere nolunt. At *ne tam altè* tamen, vt & *Regem deponenti* adhæreant, vt *licentiam ab eo ſumant, arma contra Regem gerendi, tumultus ſeminandi, vim inferendi. Altè,* ſi videtur, ſed non *tam altè:* vt enim *tam altè*, Edictum non fert; quin aliud poculum temperabit illis ebibendum, ſi hoc *tam altè* ebibant. Etiam à deguſtando poculo illo, ſi ſaperent, abſtinerent; Quis negat? Sed id tamen vt faciant, Iuramento non cauetur: nèc enim de *bibendo* ibi cautum, ſed nec de *altè bibendo*: ſed de *tam altè* bibendo; *tam altè*, vt ebrij ſint planè, vt *neque ma-*

nus, *neque pedes* erga Principem quidem *officium faciant*; *tam altè*, vt in illum *cornua ſumant*; *tam altè*, vt *titubent*, atque *impingant ad petram* proditionis. Alioqui (vt par eſt) ſobrij luant, quod ebrij peccârunt.

Rectè ergo illud in Apologiâ poſitum, & ad rem, *ne tam altè*; nec eò ſpectat vt *deteſtentur ſpiritualem* obedientiam, ſed vt *teſtentur* modò *temporalem*; temporalem (dico) ſaltem, nec adeo Cyclôpes ſint, & exoculati implicitâ ſuâ fide, vt (quod nuper apud nos Puluerarij) inducant in animum, Regis, Regnique excidium, id verò Romanæ Eccleſiæ ſuæ, obſequium ratum & gratum, hoſtiam acceptam eſſe, & in odorem ſuauitatis. Hæ námque fæces in *fundo amari* illius *poculi*, dum non ſatis illis, profiteri fidem in Eccleſiam, niſi cum perfidiâ in Rempublicam: nec traditiones fidei ſuæ addere, niſi & proditiones ſimul addant perfidiæ ſuæ, & κακοζηλίαν ſuam teſtatam faciant, dum ſe ſcilicet obijciunt morti, (quod martyrium dici volunt) pro immani aliquo & horrendo parricidio perpetrato. Fæces has hij quidem homines *biberunt de fundo* venenati calicis: ne verò & alijs venenum ſimile propinent, maturè arcendi. Cui rei Iuramentum fuit.

At tu, lector, iam cernis, quò hæc redeant omnia, quid *dignum tulerit hiatu tanto*, *promiſſor hic*, quàm *principalem* ſuam *cauſam* nullus probârit. Torſiſſe *temporalem* Pontificis *poteſtatem*, vt *ad fidem Catholicam* ſpectet, ad quam illa nullo modo ſpectare poteſt. Tum torſiſſe fidiculis ſuis Iuramentum, vt *excommunicandi poteſtatem* negaret, quam tamen affirmat. Tum, vt & neget *poteſtatem ſoluendi*, quam non negat; locum tantùm negat habere in *vno hoc* & vnico Iuramento. Tum, vt de *Primatu ſpirituali* Regis dicerentur, quæ *de incolumitate* eius *corporali* dicuntur. Poſtremò, vt initio Titulum torſerat, vt eſſet *de Papiſtis promiſcuè*, qui erat de certis quibuſdam *detegendis*: ita torquere clauſulam, vt quod dictum eſt, *ne tam altè*: id perinde ſit, ac ſi dixiſſet, *ne omnino* bibant. Hominem denique cernis reſpondere nomini: Scias argumenta hæc, cuius hominis, homo cuius nominis ſit; agnoſcas *Torti* eſſe omnia; torta enim omnia.

Ecce

ECCE autem relegendum hîc tibi (Lector) iam denuò, totum Pontificis *Breue primum*, deinde ſuo loco totum etiam *ſecundum*; tum *Cardinalis Epiſtola* integra, à capite ad calces, tanquam *Theſeïs Codri*. Quorſum autem hæc inanis chartæ carnificina, vt iſta ſic de nouo iterari oporteat, eiſque tanquam Crambe bis poſitâ, lectorem enecari? Sat erat, ſemel hæc legiſſe apud Apologiam, vbi neceſsitas fuit inſerendi. Ignota enim tum; Iam lippis nota & tonſoribus. Eadem hîc iam iterum infercire; quid opus, niſi pagellæ fortè aliquot, alioqui vacuæ, Pontificijs erant Breuibus liniendæ? vel certè niſi tam hæc illi Breuia mellita viſa ſint, vt nec iterum appoſita atque iterum, nauſeam paritura eſſent; quæ tamen hîc nec cocta ſunt, nec condîta de nouo. Reponit tantùm & tranſit: nos quoque tranſeamus, tanquam tot pagellas, ſi non vacuas, certè ſuperuacuas.

Ordiri Apologiam dicis, *à deploratione conſpirationis in Regem. Quam ipſam, & vos, nobiſcum pariter deplorare*, pòſt aſſeris. Mallem autem dixiſſes, *deteſtari*. Nam ambigua quidem hæc vox eſt *deplorandi*. Poteſt enim *deplorare* quis, extitiſſe aliquos humanâ ſpecie, qui hanc mentem habuerint, tam inhumanam. Poteſt & ex alio capite, quòd ſucceſſu caruerint, quodque in illo conatu ſuo fœlices, fortunatique non fuerint. Nec id ergo ad rem, *deplorare vos, nobiſcum pariter*, niſi (quod valdè vereor) idem vterque *deploremus*. Atqui pòſt dicis, *odiſſe te parricidia, execrari conſpirationes*. Eſto. At vos, neſcio quomodo à *Sixto* Papa veſtro, didiciſtis, in eo quod *odioſum* eſt & *execratione dignum*, id ſi accidat in rem veſtram, prouidentiam Dei admirari, & laudibus in cœlum tollere, quòd ita ſcilicet res acciderit, idque non ſine manifeſto miraculo: & opus in eo Dei abſtrahere à ſcelere, atque ita abſtractum mirificè prædicare: quæ quid ſibi velint, quis neſcit? Verùm ſi ita, vt dicis, *odiſtis, execramini conſpirationes*, qui fit (nam legiſtis iam, ſcio, *Actionem illam in Garnettum*, ante annum & ampliùs latinam factam) quî fit (inquam) vt *odium, & execratio* veſtra non redundet in G. & G. conſcios, participéſque criminis, quos & excepi-

ſtis recentes à ſcelere, & etiamnum in ſinu fouetis? An illud didiciſtis forſan (contrà quàm ille in hiſtoriâ) *proditiones odiſſe* & execrari; *proditores* tamen vnicè *amare*, addo, & viuos fouere, & mortuos conſecrare? Quî námque factum, vt ſi vobis *execranda* res *conſpiratio* illa: qui caput erat conſpirationis, *Garnettus*, relatus ſit in Martyrologium Ieſuitarum? Quî factum, vt impoſtura illa *ſtraminea*, tanti apud vos facta, ita ſedulò apud vos impreſſa, ita paſsim diuendita? An & illud didiciſtis, qui *facta habent latronum*, *Martyrum eis cultum decernere*, & (dum piæ ſint) vel *ſtramineas* fraudes veſtris, & fumos vendere? Sed hæc ſuo loco pòſt.

Poſtquàm autem quaſi vnâ lacrymulâ, vno verbo, de proditione expedijſſes, ſubiungis & conſilium ad ſimiles auertendas, idque *ipſi Regi Sereniſſimo* referri vis. Satis hoc quidem comiter: eò dixi, quia lego hîc titulum *Sereniſſimi*. Hîc lego, & hîc tantùm; nec antè per totum, nec per totum pòſt librum honor habetur Regi, huius tituli. Id eò magis notandum, in te homine *Italo*, cùm non ſit in minimis laudum nationis veſtræ, quòd non tantùm curioſi, penè etiam ſuperſtitioſi, in eo eſtis, ne cuiquam (aliquo loco qui ſit) titulus vllus pereat, qui illi vel à ſtatu, vel à merito ſuo debitus videri poteſt; vt ſæpe hîc ſubeat mirari, & quaſi *Italum* in *Italo* quærere, cùm tam immemorem video te eius, quod Gentile vobis eſt. Flagitioſa hæc quidem fuit obliuio.

Quid verò referri vis? Quid mones? *Quomodo ſecurè Rex regnare poſsit.* Non malè hoc, niſi quòd fruſtrà, niſi quòd Regem mones, ſi de quoquam alio, de hoc certè non monendum. Rex enim Dominus noſter (ſi quis mortalium alius) compoſitus non eſt vel à naturâ factus ad diffidentiam: Tantum autem abeſt, vt paulò minùs; vt nimio plus *fidat* quàm par eſt; & in eam partem peccet potiùs. Dum enim, optimè ſibi conſcius, & ex ſuo ingenio metitur alios, adeo ſecurus ſæpe eſt, & ſui negligens; vt etiam, vbi cauſa data, etiam vbi prædictum illi vt caueret, tam lentus tamen fuerit & tardus in fide non habenda; vt vita hoc illi penè ſteterit, vt in vltimum diſcrimen adductus ſit, niſi fidelis illi Deus eripuiſſet eum, qui alios tam fideles crederet. Nôrunt omnes, quotquot illum nôſſe contigit, non hæc illi narrari oportere.

Digitized by Google

Certè cui paululùm notus, cui ratio vitæ explorata, & *egreſſus & ingreſſus* eius, fidenter affirmare poterit, haud vnquam Regem quenquam extitiſſe, qui ſubditis magis *fideret*, quàm Noſtrum: & (eſt Deo gratia) habet, quibus tutò poſſit *fidere*. Quâ de re, vel integer ſcribi poſſet liber, ſi opus libro; ſed libro nihil opus: pari operâ ſcribendus liber, vt lucere ſolem, vel ignem ardere doceatur: ac vt *Sereniſſimum* Regem IACOBVM ſuorum in fide acquieſcere, & *ſecurè regnare*. Vtinam verò conſilium dare poſſes, ne tam velit eſſe *ſecurus*.

Quò verò ſic *ſecurè regnet*, quid mones? *Parum in iuramentis, multum in beneuolentiâ populi præſidij eſſe, ad conſpirationes huiuſmodi præcauendas.* Quòd *nimirum qui parricidium non timent, periurium non timebunt.* Apponis pòſt, *Subrij* exemplum è *Tacito*. Quid tu? An Iuramentum hoc ideo putas editum, quaſi non ſatis certa ſit illi *beneuolentia ſubditorum?* Toto cœlo erras. Quanquam ne ſic quidem mones rectè. Nam etſi ſint iſta, vt dicis, & ſit *in amore multum*, in *Iuramento parum præſidij:* tamen quod te ratio docebit, *Parum* & *multum*, plus ſunt *multo*; &, *hoc* & *illud* ſimul, meliùs quàm *illud* ſolum; nec incommodum vllum, ad cautelam, vtrumque hîc coniunctim adhiberi. Nam, quod aduertiſti, credo, populus ex hominibus eſt; homines ſunt, & vt homines ſunt, ita animum mutant: & benè velle illud tuum, affectio tenella eſt, citò de ſubiecto mobilis, multo *plus præſidij* habitura, multo futura conſtantior, ſi nexu etiam *iuramenti* ſtringatur, & firmetur arctiùs. Antiquus hîc mos eſt iam vſque à *Iacobo* Patriarchâ (*teſte vel Gilead, cumulo teſtimonij*) initam alijs ex cauſis beneuolentiam, iuramenti interuentu & fœdere ſanciendi.

Neque verò *beneuolentia*, vtcunque omni modo conciliari debet, præſtabit tamen per ſe, vt tuti ſint Reges, quando & frater in fratrem, & filius in patrem leguntur conſpiraſſe, inter quos tamen fuit, & ſtorgē, id eſt, *beneuolentia*, quam natura quoque ipſa conciliârat. Neque verò quos tu nominas, quantumuis magni conciliatores *beneuolentiæ*, vſquequaque tuti erant (omnes, vel *immunes à conſpiratoribus. Auguſtum* ſi immunem dicas, rudis es certè in hiſtoria:

 vide

vide capitulum *Suetonij* 19. mutabis mentem; decies ibi periclitatum ſcribit, lineis vix decem. Ad *Veſpaſianum* verò cùm veneris, vide capitulum ibi 25. narrabit tibi, *aſſiduas* in eum *coniurationes* extitiſſe. Habuit & *Titus Cecinam*: & *Antoninus Caſſium, Titianum*, & *Priſcianum*. *Conſtantinum* quis neſcit, veneno periiſſe? Tute ipſe non dices tutos fuiſſe hos, cùm hiſtoriam meliùs inſpexeris. Neque etiam ijdem illi, *iuramenti religionem* inanem rem eſſe rati ſunt, quin & ipſi, vbi res ſe dedit, vſi ſunt & eo, nec leue ſibi in eo *præſidium* arbitrati ſunt; Vt in hoc audiendus non ſis, *nouus Regum monitor*; nec, quod *in ſacramenti fide* adminiculum, negligendum: quin obedientia Principum, & hoc, & quocunque alio poteſt, ſtatumine fulcienda.

Et tamen, vt quod res eſt loquar, ſi cauſam ſcire vis, ſi veram, cur in Comitijs illis de iuramento illo tractatum ſit; non eò factum, quo ſibi ſuorum corda, magis etiam vel arctiùs aſtringeret (nam quibus maximè fidit, ij iniurati) ſed quo illos nôſſe detur, quorum in cordibus erga Regem nil tale meritum, vomica peſſima perfidiæ deliteſceret. Effoſsis enim paulò antè cadis illis pyrio puluere oppletis, qui defoſsi inibi erant, ad ruinam, non Regis modò, ſed floris totius Regni; viſum eſt, ídque ratione ſummâ viſum, tum Regi, tum qui illi aderant Primarijs Regni viris, quacunque demum poſſent ratione, eruere, ecqui præterea eſſent, nondum comprehenſi, quorum in pectora, veſtri homines, virus illud tam tetrum inſtillâſſent. Inde autem extitit Iuramentum, quo ſic illud (*tanquam Galaaditis Shibboleth ſuum*) teſſeræ loco eſſet, quo *Ephratai* veſtri à veris ſubditis internoſci poſſent. Eo magis hoc; quòd vnus & alter ex illis qui comprehenſi, cùm propter facinus illud tam atrox ad ſupplicium ducerentur, & iam iámque morte mulctandi eſſent; viſi ſunt ne tum quidem ad furcas pœnitere, nec veniam petere ſceleris tam nefandi. Non certè: niſi lege hâc, ſi Papæ & Eccleſiæ ſuæ viſum, illorum hoc factum malè factum, decernere & declarare. Adeò illi de ſcelere illo tam horrendo pendebant animi, benè, an malè factum eſſet, & tanquam in re dubiâ, Papæ ſententiam expectabant. Etiam (quod mireris) mirati, veſtrorum hîc hominum tarditatem, quòd illorum nemo Apologiam feſtinârit

Digitized by Google

nârit facti huius tam Catholici ſcilicet, tam apud Catholi- ços magni & memorabilis.

Vbi iam de *præſidio* dixiſti quod in *beneuolentiâ* eſt; vis & de beneuolentiâ captandâ monere etiam. Nihilo tamen hîc fœlicior; Nec magis compendio fieri poſſe autumas, quàm *ſi ſinat Rex veſtros homines frui religione ſuâ à proauis cultâ, à Gregorio magno acceptâ.* Tum demum *ſecurum eſſe* iubes; *continuò* (quaſi in tuâ manu eſſent) iubes *pericula omnia* timo- reſque ceſſare: Et hanc tu viam ei ſtatuis, ſi ſibi conſultum velit. Nec eſt tamen. Siuit enim omnes ſuos Catholicâ re- ligione frui, non ita pridem in *Galliâ Henricus 3.* parum tamen tutus. Hic ipſe qui rerum nunc potitur Rex, poſtquam etiam hoc idem ſiuit; at eum tamen non ſiuerunt: quin ei (quod Ieſuitæ adhuc meminiſſe poſſunt) etſi dentem tantùm excuſ- ſerunt, at iugulum tamen petierunt. Sed tamen, qui conſili- um hoc Regi noſtro datis, didiciſtis alijs alibi Regibus, aliud dare, huic quidem planè contrarium: Etiam datis. Vnde e- nim illæ in *Galliâ*, in *Belgio*, clades tot, vnde nuper in *Hungariâ*, in *Poloniâ* turbæ, niſi quòd illis ibi Regibus perſuaſum vultis, tutos ſe eſſe non poſſe, nec ſuæ vel ſaluti, vel dignitati ſatis conſulere, ſi ſinant intra ditiones ſuas, noſtros homines, reli- gionis ſuæ ſacra retinere? Quod hîc vrgetis apud Noſtrum, id, vbi rerum ſumma penès vos eſt, audire non ſuſtinetis.

Poſtremò, conſilij tui clauſula, conſilij expers; vt vix (cre- do) tui hîc ſtipem aliquam tibi numeraturi, ſed neque gratiam de illo vllam habituri ſunt. Sic enim dicis, idque non tam conſultò: *ſi ſecurus regnare velit Rex, ſi vitæ ſuæ & ſuorum conſulere cupiat, ſinat frui Catholicos religione ſuâ.* Quid ſi au- tem non *ſinat*? actum ergo de *ſecuritate*, de *vitâ*, *& ſuorum & ſuâ.* Perinde enim hoc, ac ſi ſaltem innuendo diceres: Ni ſic *frui ſinat*, non impunè hoc illi fore. Minari hoc quidem, non monere eſt; Tuque ipſe, quantum in te eſt, occaſionem non leuem ſubminiſtras (niſi Rex clementior) qui ab illâ re- ligione ſunt, vt arctiùs habeantur. Ni *ſinat* enim Rex, ma- leficium meditari.

Quod tu autem hîc pro conceſſo ponis & confeſſo, *religi- onem à Patribus, auis, & proauis hîc cultam*; id verò ſecus ſe ha- bere *Regiæ Maieſtati* conſtat. Quam enim noſtri homines re-

 ligionem

ligionem profeſsi ſunt, ineunte illo hîc Regnum ſuum auſpicatiſsimum, eandem eſſe nec aliam, quam & *Patres* eorum profeſsi erant, quæque illis à *Patribus* tranſmiſſa fuerat. Etiam permultos ex ijs, ad *auos* vſque & *proauos* ſeriem ducere; vt neceſſe iam habeas, quod de *auis* & *proauis* dixiſti, retractare. Quodſi vltra *auos* iam & *proauos*, ad multa ſæcula retroſpicias: at *maiores* & *illorum*, & *veſtros* per multa ſæcula conſtat Ethnicos fuiſſe, quorum tamen (ſcio) author non eris, vt veſtigijs *veſtri* inſiſtant. Quam ergo de ſequendis *maioribus* regulam figis, parum fida eſt, fallet ſequentem. Nec enim apud Deum excuſatio erit vlla, feciſſe ſe quod à *maioribus* factum, niſi id ab illis factum quod faciendum fuit. Neque verò quod fecerunt illi, id & nos facere oportet: id oportet in cultu Dei, non quod illi fecerunt, ſed quod ex voluntate Dei, verbo ſuo reuelatâ, facere debuerunt.

Hæc namque ſi primis illis Eccleſiæ temporibus Regula valuiſſet, de ſequendâ *Maiorum* religione; ſtarent adhuc idôla, eſſemus adhuc Pagani omnes, nec in Eccleſiam vnquam *intrâſſet plenitudo Gentium*. Etiam hodie iam, dicat hoc *Indus* quiſpiam Ieſuitis ibi, (ſiqui ibi ſunt) *ſine fruar antiquâ religione, à patribus, auis, proauis cultâ, per multa iam ſecula*; haud credo vocem hanc libenter audient. Si audiant, impugnabunt vt falſam & fallacem, & quâ, nulla magis ſaluti pernicioſa. Valeat ergo Regula hæc veſtra; quæ ſi obtineret, cui *parentes, aui, proaui* Pagani; non vllus olim fieret; ſi obtineat, non vllus hodie fiat Chriſtianus.

Nihil verò in eo nouum facis, quòd *nobis nouas ſectariorum opiniones* obijcis. Antiquum obtines. Nobis verò opiniones *nouas*? Imò narro tibi, ſi *nouæ* ſunt, noſtræ non ſunt. Prouocamus ad antiquos, ad antiquitatem vſque vltimam. Quo *nouum* quidque magis, eo minùs gratum nobis; quò minùs *nouum*, eo magìs; nec vlla auribus noſtris gratior vox accidit, quàm illa ſeruatoris, *Ab initio fuit ſic*. Neque verò hæreſin alia magis ratione definimus, quàm ſi *veterum* trium Symbolorum, vel ſi *veterum* quatuor Generalium Conciliorum vlli contraueniat. Annon hoc eſt, odiſſe *opiniones nouas*? Nec innouamus quicquam: renouamus fortè, quæ apud veteres illos fuerunt, & apud vos iam in *nouitates* abierunt.

At

At vos quis ferat de *nouitate* verba facere, qui *nouas* indies ſectas, *nouas* gloſſas, *noua opinionum* commenta procuditis? Audi ſodes, ſi tibi ad *nouas opiniones* aures pruriant, *nouitates Domini tui* iam *noui* facti calentes adhuc, poſtquam veteres de ijs errores ſuos nuperrimè, vix ante annum, *recognouit*. [a] *Paulus de iure Cæſari ſubiectus non fuit, nec ad eum appellauit tanquam ſuperiorem ſuum*. [b] *Canones* [*Adrianus*] & [*In Synodo*] *reprobi ſunt*. [c] *Infideles, hoc ipſo quòd infideles, etiam innoxij, priuari poſſunt dominio ſuo*. [d] *Pontifex olim Imperatori de iure ſubiectus non erat*. [e] *Cùm dixit Chriſtus Petro, Paſce, id voluit, Regio more impera*. [f] *Pontifices nunquam eligi ſoliti ab Imperatoribus*. [g] *Principes à Deo immediatè electi, opus habebant conſenſu populi*. [h] *Chriſtum in Euchariſtiâ ſub ſpecie panis deliteſcere*. *Nec* [i] *conuerſionem ibi productiuam eſſe, ſed adductiuam*. Quare *nouatis* & vos vobis *noualia*, atque is quæſtus vobis multò vberrimus. Quodſi quid antiquum retinetis, id ita interpolatum eſt, apud vos, vt nemo veterum rediuiuus agnoſcat: vt qui Eccleſiam *Romanam* veterem in veſtrâ hodiè *Romanâ* quærat, is operam luſerit.

a Recog. pag. 17
b Pag. 51.
c Pag. 44.
d Pag. 47.
e Pag. 21.
f Pag. 52.
g Pag. 58.
h Pag. 77.
i Pag. 81.

Nec etiam *Gregorium* nobis exprobrare puduit, quaſi nos illum, quâ par eſt reuerentiâ, non proſequamur; quaſi quæ in ſcriptis eius ex veterum *Conciliorum* & *Patrum*, qui ante illum ſenſu & ſententiâ, ſunt; ea nos libenter non amplectamur. Etiam & multa, quæ apud illum *neruosè* contra nomen *vniuerſalis*: multa quæ apud illum *officiosè* dicta de *Cæſare*, vobis obijcimus. *Gregorius* certè *magnus*, in hijs quidem, apud vos *paruus* eſt, & parui: plus ad rem veſtram *ſeptimus* quàm *primus Gregorius*. Neque tamen verum eſt quod venditas, *fidem noſtram Britanniæ à Gregorio acceptam*. Habuit enim hæc inſula, Archiepiſcopum, ſeptem Epiſcopos habuit, veteris fidei cultores, & prædicatores, eo ipſo tempore, quo illi, monachos ſuos huc immittere libuit; eóſque noui illi aduenæ opprimendos omnino curârunt, non quòd perperam quid vel crederent vel docerent, ſed quòd ſeſe illis per omnia nollent ſubmittere. *Romæ* enim ſubiici, inde pendêre, hæc veſtræ religionis ſumma eſt.

Nec in eo Regi audiendus, quòd *conſilium das de religione liberè habendâ*: integrum hoc iam illi non eſt. Nam,

(quod cum eâ, quâ decet, reuerentiâ dictum volo) non ſemel periurus ſit, quin bis, ſi te audiat. Quâ enim (ſiqua eſt fidei bis datæ conſcientia) vel conſcientiâ, vel fide ferret in Regnis ſuis ritus veſtros, vel vſum eorum publicum, qui ſuſceptâ primum Scotiæ; ſuſceptâ dein Angliæ, coronâ Regiâ, vtrobique ſolenni ritu, Deo iuſiurandum præſtitit, de conſeruandâ in ſtatu ſuo, illâ colendi Dei formulâ, nec aliâ quàm quæ in Regnis ſuis tum publicè recepta, & vtriúſque gentis legibus ſtabilita eſſet: Quarum etiam ſe tum *legum* quoque, non minùs quàm *religionis*, ſanctiſsimè in ſe ſuſcepit defenſorem fore? Eò autem conſilium hoc tuum tendit, vt nouator ſit, vt periurus, vt vtérque ſit: eſſet enim vtérque, ſi vtroque hoc tam graui crimine, vel coronæ ſuæ, vel etiam vitæ, ſecuritatem redimeret. Hoc verò quàm à ratione prorſus alienum, tu, Lector, iudica, Regi noſtro præſertim, cui nulla hîc apud nos *periurij diſpenſatio* ſperanda; cui nulla de Pontifice opinio quòd tam ſit *omnipotens*, vt ſuſcepti eum bis iuramenti *religione poſsit exoluere*.

Cùm verò videres *fruitionem illam*, pro quâ interpellas, veſtros homines illo ſuo tam tetro facinore parum *ex congruo* meruiſſe, deſcendis ad facinus ipſum; idque (ais) *non excuſare te* (nam vt *accuſare* te diceres, grauior tibi vox fortaſſe videbatur) ſed *non excuſare te* ais, & *excuſas* tamen eodem ſpiritu: nam ſubnectis illud tuum, *ſed: Sed occaſionem deſperationis datam, nemo inficiari poteſt.* Hoc, quo animo à te dictum, ſi non *excuſandi*? Sed quid tum ſi occaſio data? Noſti quid Dominus tuus, [a] *Occaſio neque phyſicè neque moraliter quicquam operatur.* Etiam *peccandi*, Deus apud illum *occaſionem dat*, neque tamen ex eo excuſandi *peccantes*. Nihil ergo hoc ad *excuſationem*, ſi nemo *occaſionem datam inficiari poſſet.* Sed nec hoc verum, *nemo poteſt inficiari*. Omnes enim *poſſunt*, túque ipſe, re cognitâ faxo vt *inficiari*, & *poſsis*, & neceſſe habeas. Quæ enim tandem illa *deſperandi occaſio*? *ſperaſſe* (ais) *reſpirationem aliquam, ſub nouo Principe; pòſt, ſuâ hac ſpe excidiſſe.* Quæro primùm, ſiquis ſine ratione, inanem *ſpem*, atque ſtultam animo concipiat, pòſt verò *ſpei* exitus non reſpondeat, an huic *datam* putes *occaſionem deſperandi*? nam *deſperare* id quidem eſt, vbi vera *ſpes* præciſa, non ſi quis

[a] De amiſſ. grat. lib. 2. c. 13.

quis falſam *foueat*, eaque non *ſuccedat*. Falſam autem *fouerunt* tum veſtri: tum, promiſſa neſcio quæ commenti ſunt, quæ nulla tamen fuerunt: & quod factum nunquam eſt, id fuiſſe tamen factum,in vulgus ſpargebant: in eóque ſibi iniuriam factam, quòd non auaris votis ſuis per omnia ſatisfieret, quòd non *frui* daretur, quicquid illis *ſperare* in animum veniſſet.

Quæro deinde, vnde illis *ſperandi* occaſio? à Regis *clementiâ*. Vbi, ſi *ſpem* dicis *religionis liberæ*, reſponſum iam habes; *Educatione* ipſâ primùm in religione noſtrâ,pòſt conſtanti ſemper eius *profeſſione*,gemino deinde *iuramento* eius,ſublatam vobis *ſpem* omnem, fieri poſſe, vt in religione mutaret. Neque verò eâ *clementiâ* fuit apud *Scotos ſuos*,vt Catholicis veſtris *religionem ſuam liberam retinere*, permiſerit, (quod apud te *reſpirare* eſt) & tamen *reſpirare* eis permiſit. At hîc maior *ſperanda* fuit, *Quia veſtri* ſcilicet, *illum magnâ alacritate ſuſceperunt*. Neſcio quàm *magnâ alacritate*: ſed *ſuſceperunt* certè: Verùm poſt Breuia duo *Clementis* igni tradita, quibus cautum erat, *vt acriter reſiſterent* potiùs quàm *alacriter reciperent*: Et poſtquàm non aliqua iam ſupereſſet *ſpes* de perſonâ aliâ, quæ vobis magis in votis: Cùm enim certatim ab omnibus *ſuſceptum* videretis, & aut hunc iam, aut nullum præter hunc vobis *ſuſcipiendum*: tùm demum, quod neceſſariò faciendum fuit,feciſtis; & quem omnino *ſuſcipi* oportuit, eum an *alacriter* neſcio, *clementer* certè *ſuſcepiſtis*. Sin ſpem dicis *clementiæ*, in legum ſeueritate temperandâ magis atque leniendâ: quantum quidem Principi fas, qui cum laude *clementiæ*, *iuſtitiæ* quoque laudem retinere vellet, ſatis in eo ſuperque veſtræ omnium *ſpei* ſatiſfactum eſt. Apologia te hoc, abundè docere potuit.

Obiter hæc. Exoluo iam quod pollicitus ſum; Non eſſe datam deſperandi occaſionem vllam. Tu fortè,eo quòd erupit demum proditio hæc *Nouemb.* 1605. vel eo tempore, vel non ita multò antè, initam exiſtimas. Audi ergo rem veram, & quam nec ipſi negabant. *Primo* Regis *anno*, inita eſt proditio pulueraria, tractatus de eâ habitus, idque tum ſcilicet, cùm neque *Edicta* vlla crudelia *renouata*, nec *Ducenti Floreni* exacti, nec (quod tu odioſo nomine vocas) quiſquam *opibus ſpoliatus*. Nam, quod tu fortè neſcis, *anno*

 primo

Digitized by Google

primo Regis *Floreni illi* tui (de quibus tam frequens tibi mentio) à nemine exacti, addo etiam nec *ſecundo*, ante quintum menſem. Nemo autem vitæ diſcrimen, nemo fortunarum omnium iacturam adijt. Quare *inficiamur omnino* (quod tu poſſe putabas neminem) tum cùm deſignabant iſta primùm, vllam eſſe *deſperandi occaſionem datam*. Noli ergo dehinc *excuſare*, noli extenuare hoc tam immane facinus. Præceſſerat quidem pulueratiam *proditio alia*, ipſo Regni initio, necdum coronato Rege, quæ menſe *Iunio* erupit, procurantibus rem totam duobus ſacerdotibus veſtris, *Watſono* & *Clerco*, quod quidem hominum non erat, Regem ſic (vt dicis) *alacriter ſuſcipientium*. Poterat hîc iam Rex, commotior eſſe, & leges renouare, & *Florenos menſtruos* exigere: non eſt factum; proditione illâ veſtrorum hominum non obſtante, nec *Ducenti illi floreni*, nec vel eorum aſsis vllus, mulctæ nomine à veſtrorum quoquam exactus, quòd ſacris intereſſe recuſaret.

Mentio mihi facta modò de *Watſono*, qui ante coronam impoſitam *capiti Regis*, *capiti eius* perniciem machinatus eſt. Ille ipſe, cùm de illo habita quæſtio, vltrò faſſus eſt, conatum ſe in illam conſpirationem ſuam, Ieſuitas etiam pertrahere; nec obtinuiſſe quicquam, tantùm ab illis hoc reſponſum accepiſſe; Pergeret in ſuo illo inſtituto, rem ſuam ageret ſtrenuè: ſe quidem illi iam cooperari non poſſe, aut operam ſuam impendere: Suam enim ſibi technam eſſe alteram, ac peculiarem, ſatis operoſam, cui intenti ſint toti; eam conaturos ſe, ſuo quoque tempore effectam dare. Interim nolle miſceri illius, & ſuam, ne alter alteri impedimento ſint. *Watſoni* dictum hoc, rei exitus comprobauit. Credo ergo, & *oculis tuis nonnihil pulueris iniectum*; nam nihil hîc verè affirmas. Non enim, quod tu ais, viderunt *Edicta confirmari*, non *mulctam* vllam *nouam imponi*, non quenquam *florenis ſuis ducentis* (in quibus tam multus es) *ſpoliari*, nec vel leuiſsimâ iniuriâ, læſa illis patientia eſt, cùm in hoc nefas ruerent.

Vis paucis tibi expediam, quo pacto habuit res tota ex ſerie temporum? paucis accipe. Auſpicatus eſt hîc Regnum in nos ſuum Sereniſsimus Rex IACOBVS, exeunte *Martio* 1603. (quod velit iubeat Deus Opt. Max. eſſe diuturnum)

Ille

Digitized by Google

Ille verò, *primo quoque tempore* poſt aduentum huc ad nos ſuum, *ſeriò vetuit*, ne quicquam, vel quod *iam fiſco debitum* eſſet, vel quod *pòſt deberetur*, de *ducentis illis florenis* mulctæ nomine *exigi poſſet à quoquam*, ex eo quòd ſacris non intereſſet. En, temperata ab eo *Lex*, & exarmata penitus; nónne aliquantulum tum *reſpirare* poterant? Quam verò illi de hoc facto gratiam retulerunt, vt nouam inuitare poſſent? Menſis vix tertius agebatur, cùm detecta *proditio prima*, cui facem prætulerunt duo de veſtris Sacerdotibus, antè mihi nominati, *Watſonus* & *Clercus*. Ineunte hoc *Iunio* contigit 1603. Alius iam Rex, cui non tam conſtans *clementia*, fieret alienior hoc facto, mentem mutaret. Non eſt factum; nulla ſpolia, *mulcta* nulla *de nouo* dicta: *ducenti illi floreni*, à nemine *perſoluti*; liberè etiam tum *reſpirare* licuit. Nec dum igitur *deſperandi occaſio*.

Sic tamen conſtante ſibi Regis *clementiâ*, nec vno hoc, ſed multis prætereà in eos beneficijs teſtatâ, redeunte *Martio*, rebus *eodem quo erant ſtatu* etiamnum permanentibus, nihil immutatis, nec vllâ de *florenis* mentione factâ, *Martio* illo, ouum excluſum eſt, tela ordita, immaniſsimæ illius *pulueraria proditionis*. Perſtitit tamen etiam Rex in lenitate ſuâ, nec ad *Iulium* ſequentem, *ann. 1604.* vlla prorſus pecuniariæ, *de florenis*, legis facta executio. Poſt annum demum integrum & quadrimeſtre, cùm iam immodeſtè ſe gererent, impunitate nimiâ deteriores facti, cœptum eſt exigi ab ijs, quod lege debitum, & fiſco applicari.

Nouembri autem *ſubſequente* 1604. cùm nonnulli de veſtris Regem ſupplices adijſſent, queſti, quòd præter mentem eius, *ſolutione grauarentur cuiuſdam ſumma*, quæ debita quidem Reginæ, & nouiſsimè debita, fiſco tamen, ſub initio ipſo Regni Regis perſoluta fuiſſet, priuſquam de mente Regis conſtaret: exaudijt Rex clemens, & ſolutiones illas in fiſcum factas, refundi iuſsit, & (quod ex ærarij tabulis conſtat) à quibus collectæ fuerant, ijſdem ad aſſem ſunt redditæ; atq; vt ſummam ipſam ſcias quam hac ratione ab auſpicato hic Regno ad triceſimum *Iulij* 1604. condonauit illis munificentiſsimus Rex, fuit ea quidem ad 52000. *florenorum*. Nulla dum (vt tu ipſe vides) *ex florenis illis occaſio deſperandi data*, imò ſperandi

 potiùs.

potiùs. Et illo pòſt tamen, qui tum inſtabat, *Decembri*, cum hęc agerentur, tam in illorum rem & *ſpem* bonam, illi tum toti erant *in muro ſuffodiendo*, & de quo præcedēte *Martio* tractatū inter eos, id ipſum per totos decē menſes ſtrenuè tum peragebant. Non, eò *deſperatione* acti (quid enim tum *deſperarent* tàm *clementer* exauditi?) ſed alia re, quam dicere nolo.

Biennium autem penè, hoc monſtro grauidi, *Nouembri* demum *1 6 0 5*. parturiebant illud. Sed etſi articulatum tum plenè: tamen (ita miſeratus noſtri Deus voluit) abortiuum; vt *cùm iam filij veniſſent ad partum, vires non eſſent pariendi.* Habes breui rem, vt geſta eſt; habes & tempus. Miraberis, ſcio, *fucum* tibi ſic factum de *occaſione*, quam ipſe iam vides *nullam* fuiſſe. Nullam certè *publicam*: ſin *priuatum* dicas, *occaſio* inde illis *deſperandi* quî eſſe potuit, quorum de primarijs qui fuit, fuit ex Cohorte Prætoriâ (loco apud nos inprimis illuſtri) quíque *Regis* etiam, tum, cùm nondum hoc regnum adeptus eſſet, *munificentiam* nunquam ſibi clauſam ſenſerat? *Incendiarius* verò ipſe, militabat tum in *Belgio*, ſtipendijs Archiducis, nec illi vel domus apud nos, vel res. Ille verò, faſſus eſt vltrò, nec vindictâ irritatum ſe, nec actum *deſperatione*, inde de caſtris huc in *Angliam* appuliſſe: quin *zelo ſolo*, nec vllâ præterea re, *adductum* Romanæ hic religionis inſtaurandæ. Eo autem magis *adductum*, quòd propoſitum hoc ſuum, nonnulli de tranſmarinis viri docti, ei perſuaſiſſent, non licitum modò, ſed & *pium* eſſe, & (vt vos loqui ſoletis) *meritorium*. Hæc ille. Alij etiam liberè confeſſi ſunt & ipſi, à notis quibuſdam ſuis & amicis, illectos ſe in ſceleris ſocietatem, *nullâ* vel *inuidiâ* cuiuſquam vel *iniuriâ* prouocatos, vt nec exaſperatio aliqua *publica*, nec *priuatum* odium præceſſerit, quæ anſam præberent iſta machinandi: tantùm in tranſuerſum acti ſunt, & accenſi *zelo* quodam *præpoſtero*; cui arida ſubijciebant, neſcio qui de vobis, quorum de doctrinâ *opinio* illis *aliqua*. Et, iam in proſcenio erat Tragœdia, tam ſanguinolenta, tam feralis, vt Deus agi illam noluerit; *ſcenam* ſuſtulerit, *theatrum* aliud eodem loco erigi, in quo eoſdem *hiſtriones*, *fabulam* aliam ſibi funeſtam agere, magnus ille *Choragus* mandauerit; nec illam ſanè ſpectatu iucundam, niſi quòd, per illam, alia longè ma-

Digitized by Google

gis Tragica, à Rege, regnóque vniuerſo, interuerſa atque auerſa eſt.

Nam, quod etiam quaſi *partem occaſionis* commemoras, *Confirmata Regina Elizab. Edicta.* Id verò ita factum oportuit, nec ſecus omninò tum habere ſe res potuit. Pars enim *Regij Iuramenti* fuit, tum, cùm publicis ceremonijs inauguratus eſt, de *patriâ religione*, de *legibus* (quo erant tum ſtatu) *conſeruandis*, tum à populo ſuo obſeruari faciendis. Verùm nec *de nouo*, *acrior* vlla *lex*, nec *grauior* vlla *mulcta priùs* decreta eſt, *quàm* trium Ordinum, ſuâ hac (vtinam non tam ſæpe mihi nominandâ, ſed quoties nominandâ, toties deteſtandâ ſemper) *proditione*, languenti iam ſeueritati calcar, & quaſi ſopito iam igni oleum addidiſſent. Vides ergò non minui flagitium hoc, augeri potiùs, cùm citra *vllam occaſionem* vel leuiſsimam, inita tamen eſt ratio tam barbaræ *proditionis*, vt tu iam, qui, quòd actos putares *in deſperationem*, ideo fortaſſe *deplorâſti*, poſsis iam oculos abſtergere, & minùs *plorare* poſthæc, & dolorem tuum in odium potiùs, lacrymas in diras commutare. Nec enim, *deſperatio* illa *miſera* fuit, vt miſeranda; ſed *præſumptio dira* potiùs, vt *diris* proin *omnibus* fuerit *deuouenda*.

ACtum dein agis. Vbi dicis tu quidem, *non egere te argumentis*, & tamen *eges*, & cùm aliud tibi argumentum, nullum ſuppetat (miſer homo) cogit te durum telum neceſsitas, vt recurras ad ea quę *de titulo Edicti* paulò priùs dixeras. Nihil habuit hîc *egeſtas* tua, præter *titulum* illum: Ille autem quantum valeat, ſat iam *liquet* lectori; vt verò magis adhuc *liqueat*, viſum eſt ſubijcere hîc Edicti ſeu legis ipſius *proœmium*; quo ferè apud nos, & *legis* ratio, & *latoris* intentio contineri ſolent. Ex eo tibi (lector) perſpicuum erit, quàm vtriuſque mentem, & *legis* & *latoris*, ſciens, prudens *Tortus* detorqueat. Sic autem habet.

Cùm iam experientiâ quotidianâ compertum ſit, multos Regiæ Maieſtatis ſubditos, ex animo Pontificiæ religioni adhærentes; partim eâ quam inde hauriunt contagione, partim ſcelerato & Satanico conſilio (quod illis à Ieſuitis ſuggeri ſolet, & à ſeminariorum alumnis, alijſq́; id genus hominibus, qui omnes Eccleſiæ, Regnoq́; huic pernicioſi ſemper ſunt habiti) vſque adeo peruerti

peruerti indies, quod ad officium attinet, & fidelitatem ſuam Regiæ Maieſtati & Coronæ ſuæ debitam, vt promptos ſe præbeant, quò conſpirationem vllam, ſeu machinationem proditoriam aggrediantur, ſeu exequantur: Id quod manifeſtò liquet ex illo pluſquam barbaro & planè horrendo facinore, quo nuper conati ſunt, Regem, Reginam, Principem, Senatum, atq; Populum, cùm in domo Parliamenti conueniſſent, pulueris pyrij vnicâ diſploſione, ſimul omnes ad internecionem dare, quod eorum facinus certam toti Reipub. ruinam attuliſſet: Cumq; compertum ſit, ſcelus hoc ſuſceptum eſſe; Ieſuitis, & qui de ſeminarijs ſunt, eorúmque Diſcipulis in eum finem inſtitutis, rem totam procurantibus, quò ſcilicet inde religio eorum reuocari poſſet: (Quod eorum conſilium ſolâ Dei omnipotentis benignitate detectum atque oppreſſum eſt:) Cúmque nonnulli, qui ſic animo affecti ſunt, quo tamen meliùs poßint virus internum tegere, & quò tutiùs opportunitatis articulos conſectari, vt ſimile illi alterum ſcelus, ſi res ferat, exequantur, templa nobiſcum adeant, & cœtibus noſtris interſint, quò ſic mulctam euadentes lege impoſitam, magis adhuc lateant: Ad Hos Igitvr Tales Detegendos, *& eorum animos in Maieſtatem Regiam, inq; ipſam Rempublicam peßimè affectos, quò ſic detectis, nefarios eorum conatus præuenire detur:* Lege sancitvm esto, &c.

Hoc totius Legis prooemium eſt. At verò paragrapho demum vndecimo, vbi pars ipſa Edicti orditur quæ eſt *de Iuramento* hoc, audi & eo loco ſi placet iteratam Legiſlatoris intentionem. Verba ibi ſunt.

Quò verò meliùs conſtet, magiſq; exploratum ſit, quomodo ſubditi Maieſtatis ſuæ animis affecti ſint in officio fidelitatis ſuæ, & debitæ obedientiæ, Lege Etiam Sancitvm Esto.

Aduertis hîc, ſcio, Lector, legis *Occaſionem, Cautionem, Æquitatem, Intentionem. Occaſionem.* Odioſum enim illud, & poſt hominum memoriam atrociſsimum ſcelus pulueris nitrati, *occaſionem* legi dedit, eo ipſo die deprehenſum, quo inchoata Ordinum Seſsio. Lex abſque eo certè futura tum nulla. *Cautionem.* Quò ne quid tale in poſterum tentari poſſet, rationem iniri, de ijs per quos ſimile quid tentari poſſet, maturè *detegendis. Aequitatem.* Etſi enim erant omnes Papiſtæ, qui in ſcelere illo; alios tamen qui *ſic* eſſent *ad religionem*, non ad

tam

tam immane nefas *pariter affectos* ſtatuebant. Quoſdam modò, *quos Ieſuitæ vſque adeò peruerterant*, vt ſi res ferret, *ad ſimile ſcelus* perpetrandum, *non inuiti accederent*, quíque etiam *ſacris noſtris non detrectarent intereſſe, quò malam mentem tegere*, & *tale quid ſine ſuſpicione machinari* poſſent, quale illud de puluere. *Intentionem.* Verba ipſa ſunt legis, *Ad hos igitur tales detegendos.* Quid? an hos tales *detegendos* ægrè fert Pontifex, & *reprimendos?* An tectos vellet & protectos? Alioqui quid hìc culpat? Annon *Occaſio* legem expreſsit? Annon *Cautio* pluſquàm neceſſaria? Annon diſtincta ibi ſatis *fides* officij, à *fide* religionis? Annon ex hijs verbis, *Ad hos igitur tales detegendos*, *Intentio* manifeſta? Quis hæc, niſi *ſiniſter* interpres ſit, ad *Catholicam fidem* detorqueat? Quis *fidei* rem dicat hic agi? Imò *fidem* ne negent, negent perfidiam: *fidem religionis* profiteantur, dum *fidem officij* ſimul; & legi ſatisfactum eſt, quæ nulla eſt ad *fideles*, tota ad *perfidos* detegendos. Tu tamen rectè dìxti de titulo, quòd *fraudes detegat*: veſtras enim profectò *detegit*.

Etiam de nomine *Iuramenti fidelitatis* nugatur, *quòd ſic in lege ne nominetur quidem.* Quid tum, ſi aliud illi in Edicto *nomen*? An illud apud vos nouum, rem vnam varijs *nominibus* notare, dum ne contrarijs; & diuerſis, dum ne aduerſa ſint, & inter ſe pugnent? Atqui nec *nomen* illud, nec aliud, nec vllum ibi omnino *nomen* inditum. Haud aliter ibi deſignatur, quàm ita, *Iuramentum hîc ſubijciendum.* Author verò Apologiæ ſic nominauit, *Iuramentum fidelitatis*: primùm, quia ex ſubſtantiâ, fine, ſcopo, ita *nominari* debet: dein, quia communi loquendi more, tàm à veſtris quàm noſtris hominibus, ita *nominari* ſolet, meritóque *fidelitatis Iuramentum* ex eo dicitur, quòd in eo verba hæc poſita, quæ ibi verba *operatiua* ſunt, *fidelitatem tamen & veram obedientiam Regiæ Maieſtati, & ſucceſſoribus eius præſtabo.* Audis hìc iam, non *colorem* fidelitatis, (vt tu ſiniſtrè) ſed *fidelitatem* ipſam: habes *fidelitatem*, in *terminis* quod aiunt *terminantibus.* Quid quæris ampliùs? Proinde *fidelitas*, non (vt tu dicis) color vllus, ſed *ſubſtantia* eſt ipſa *Iuramenti.*

At etiam, pòſt reperit quod pueri in fabâ, *mentionem* in Edicto *de iuramento, contra poteſtatem Pontificis in Principes*

Digitized by Google

Chriſtianos, quæ quidem ibi *nulla* eſt. Tu qui *Iuramentum* initio ita *intelligebas*, vt præter te nemo, en iam quàm nihil *intelligas*, *fefellit te tranſlatio tua*. Nihil ibi *de poteſtate Papæ in Principes Chriſtianos. Prope finem* dicis *eſſe*; *prope* certè, fortè enim, *paulò poſt* finem eſt. Hoc vbi reperit quod nuſquam eſt: copiam tum nobis facit *eligendi* de duobus, vtrùm malimus appellari, *an Iuramentum de Primatu Regis in ſpiritualibus*, *an Iuramentum contra poteſtatem Pontificis in Chriſtianos Principes*. Nugatur homo ineptus, *vtrumque reijcimus. Prius. Iuramentum* enim de *Primatu in ſpiritualibus* appellari non poteſt, niſi, non dico fallò, ſed, niſi abſurdè loqui volumus. Nam nulla ibi, vel de *primatu*, vel de *ſpiritualibus*, ſyllaba, nulla prorſus. *Poſterius*. Quia ab illo *fictum*, nec tale quid in Edicto. Illud tamen, ſi *contra poteſtatem* velit *temporalem*, accipimus libenter; ſed eam tum *ad fidem Catholicam* haud vnquam, ne tortam quidem *pertraxerit*: ſin *ſpiritualem*, (ad quam pòſt *trahit*) reijcimus. *Spiritualis* ibi nulla, vel Regi aſcribitur, vel Pontifici tollitur; Etiam nec *temporalis* tollitur, quam ſcilicet nunquam habuit, vt tolli poſsit, non magis quàm *cornua*. Neque verò quoad *ſpiritualia*, alium nos Regi *Primatum* tribuimus, neque quoad *temporalia*, alium Pontifici *detrahimus*, quàm debemus. *Prior ille* Regibus omni iure; *poſterior hic* Pontifici, nullo iure *debetur*.

Quod enim *parùm intereſſe* putas, *Iuramentũ de primatu Regis in ſpiritualibus*, *an Iuramentum de poteſtate Pontificis in Principes habeatur, vtrumque enim fidei Chriſtianæ repugnare*: parùm & ego *intereſſe* puto, ſed eius hominis, cuius quid dicat *parum intereſt*; alioqui *intereſt non parum*. Nam inter *ſpiritualem Primatum*, & *temporalem poteſtatem*, non *parum intereſt*: & vt priori illi *fides* veſtra parum faueat; tamen poſterior hæc nihil ad *fidem*. Proin illa quæ ſequuntur: *Prius illud* Henrici *octaui iuramentum*, *negare Primatum Pontificis ſpiritualem*: Verè id quidem: *Poſterius hoc*, *tribuere eundem Regi primatum*, temere à te dictum. Nec enim verum eſt, nec veri vel vmbram habet. Nihil in eo *tribuitur Regi* præter Dominium ſuum, *articulo primo*: reliqui omnes articuli *negatiui* ſunt, nec *tribuunt* quicquam *Regi*, imò nec Regis ſunt, ſed *ſubditorum*. Non eſt autem de Papæ *ſpirituali poteſtate*,

vlla

Digitized by Google

vlla nobis hîc quæſtio, ne mentio quidem: *Ponimus eam, non concedimus:* Ideo autem *ponimus*, quia non negatur in Iuramento: Ideo autem non negatur in Iuramento; quia ſit, ne ſit in Pontifice *poteſtas* illa, nihil ad rem noſtram, nihil *ad fidelitatem ſubditorum.*

Neque quicquam ad rem, quod de CHRISTO addis, *non Regem aliquem, ſed Apoſtolum Gregis ſui Paſtorem deſignante.* Certè, vt nec *Regem* ſub Lege, quia nondum ibi *Rex* vllus; at vbi iam *Rex*, tum nec ei *Paſtoris* nomen negatum: ita ſub Euangelio, cùm non eſſent *Reges* adhuc, qui tum nulli erant, *Paſtores* eſſe non poterant. At vbi Reges CHRISTO nomen dederant, tum demum, non minùs *Paſtores* hij, quàm olim *Reges Iſraelis.* Quodſi autem ab initio ſtatim nomen CHRISTO dediſſent, nulla ratio, quo minùs vt olim [a] *Ioſua* Gregis Iſraëlitici *deſignatus* eſt *Paſtor*; itidem & hij Gregis Chriſtiani *Paſtores*, qualis *Ioſua*, qualis [b] *Dauid*, *deſignari* potuiſſent. Sed & antè iam huic reſponſum eſt. Nec enim ſuccedere *Petro* Pontificem, Scripturâ vllâ conſignatum eſt: ſed neque *Petro* vni (quantam vos vultis) anthoritas à CHRISTO delegata eſt. Et vtcunque *Paſtoralis* delegata eſt quàm ampliſsima: tamen *poteſtas, quâ Reges* ſimul de ſolio, ſimul de vitâ *deijcitis*, nihil ad *Paſtoralem*. *Laniorum* illa poteſtas, non *Paſtorum* eſt. Bonus ſenex *Baronius* hoc vidit: ſurgere iubet in cauſâ *Venetâ Petrum*, & non *paſcere* quin *occidere tum*, *gladio* ſcilicet, non *pedo* rem gerere.

a Num. 27. 17.
b 2. Sam. 5. 2. Pſal. 78. 72.

Tu verò qui ſemel antè falſus, cùm *Iuramenti nomen* ineſſe Edicto diceres, quod ibi nullum; bis iam falleris, quòd *Iuramentum* idem detrectari hîc dicis, *cum vitæ diſcrimine*. Ibi te tranſlatio fefellit, hîc relatio. Fortunarum quidem iactura eſt, *vitæ diſcrimen* haud vllum, neque *cauſa mortis temporalis*. De *ſempiternâ morte* paciſcantur vt poſſunt cum Pontifice: *de temporali* nullum à lege periculum. Nec quod de *Iuramento* dicis, *ad decipiendum compoſito*, verum eſt. Quî poteſt? Ad *decipiendum* non potuit, quod contra fraudes veſtras compoſitum eſt, vt ne eis *deciperemur*. Niſi in eo fortè vos *decipit*, quòd *deceptioni* veſtræ locum non relinquit; & tu ideo *fraudem* vobis factam dicis, quòd per illud, veſtra *fraus* omnis excluſa ſit. Neque dexter, ſed *ſiniſter interpres* Pontifex,

Digitized by Google

qui quod pro *ſalute Regiâ* factum eſt, & regni; id contra *titulos ſuos* fieri interpretatus eſt: potiùs autem quàm de *titulis ſuis, titulus* vllus deperiret, nihil penſi habuit, Catholicos ſuos cõijcere in difficultates non neceſſarias. Certè enim, ſi *Breuia* illa illius *breuiora*, ſi *breuiſſima*, imò ſi *nulla* penitus fuiſſent, veſtri hîc (quorum ſic vicem dolet) omnino non laborarent. Sed interea tamen *dextrâ* datum, *dextrâ* poſitum, quicquid in iuramento poſitum: Quod *dextrâ* datum eſt, vos *ſiniſtrâ* accepiſtis, & de *Malchi* proſapiâ eſtis, cui præciſa auris *dextra*, nec vlla vobis auris reliqua niſi *ſiniſtra*, quâ auditis omnia, omnium quæ à nobis dicuntur *ſiniſtri auditores, & interpretes.*

DIxit Apologia; *Peccâſſe Pontificem, in bonos mores peccâſſe.* Quid ni diceret? *Peccare poſſe* Pontificem etiam vos dicitis, (etſi *errare non poſſe*) & quidni *in mores?* Pontifex enim, etſi apud vos *legum* Dominus, *morum* tamen Dominus non eſt. Quod dixit, id ita concluſit, *dilemmate.* [*Factum Regis, vel alienum erat ab illius foro, & cur falcem immiſit; vel non alienum, & cur Regem non monuit, ſed citra monitionem damnauit?*] *Damnâſſe* negas, vel *iudicâſſe* Pontificem *de Rege*; ne quid tamen illi de *poteſtate* pereat, ais *potuiſſe*. Atque hîc primò aperis nobis forum; & *tribunal* ponis Pontifici, ac præfaris de *Iudice competenti*; *Eſſe Pontificem omnium Chriſtianorum iudicem, ac per hoc etiam Regum, vt Chriſtiani ſunt.* Bene habet, quòd tantùm *vt Chriſtiani*, non etiam vt *Reges* ſunt. Illi verò, non *vt Chriſtiani*, fidelitatem exigunt à ſuis, aut iuramentum poſtulant, ſed vt *Reges*: poſſent hoc etiam non *Chriſtiani*, quâ *Reges* tantùm. Vt Reges ergo, nihil ad forum eius pertinent. Quare claudenda tibi iam denuo Curia, & tollendum *tribunal* eſt: exceptionem enim habent, vt vides, *de foro incompetenti.*

De *perſonâ* non ſucceſsit: meliùs fortè ſuccedet de *re.* Saltem in quæſtione de iuramento *iudex* eſt, atque ita, vt *nec fingi poſsit iudex magis competens. Quippe res ſacra iuramentum, res ſpiritualis, res quæ ad ſalutem animæ pertinet.* Itane? Quæ modò dicebas ſolui *iuramenta*, nec ſecus quàm *peccata*, ne tenerent quenquam; ea iam, *res ſacras, ſpirituales, ad ſalutem pertinentes* agnoſcis? Proin res ita *ſacra*, Pontifici tuo plus magis *alliganda*, non tam leuiter *ſoluenda*, ne ſi res *ſoluat* ita

ſacras,

Digitized by Google

ſacras, ita *ad ſalutem animæ pertinentes*, cauſa ſit ijs ipſe, quos ita *ſoluit*, mortis ſempiternæ. Fuerit tamen *Iudex* (vt tu vis) *de perſonâ*; *de re* etiam; An hæ *Iudicis* partes, nec *vocato in ius reo, nec dictâ causâ*, nec *defenſione auditâ* eius quod fecit, proſilire ſtatim ad damnandum? Perperam id omnino à te dictum, *non opus vt cauſam diceret, qui in ius vocatus non fuerat*. *Opus* enim fuit, *in ius* illum *vocari, vt cauſam diceret*; nec ſic, *causâ non dictâ*, *perſonam damnari* contra ius: in eóque Pontifex, ſi *Iudex*, *Iudex* ſanè iniquiſsimus. Non potuit ipſe ſibi *Tortus* ſolutione hac ſuâ ſatisfacere; vidit iniquam rem eſſe penitus. Aliud ergo effugium quærit, & negat *iudicâſſe* Pontificem, &, quod planè ridiculum, *non de perſonâ facientis, ſed de facto iudicâſſe*. Et quidem, ſi ignota prorſus *perſona* facientis, aliquid diceret: ibi enim *de facto* ſolo ferri poſſet ſententia, cùm *de faciente* non poſsit. At hîc qui poteſt, vbi notus ſatis author Iuramenti? vbi autem de *perſonâ* conſtat, quis vnquam audiuit, in iudicio abſtrahi *perſonam* à cauſâ, in *factum* ferri ſententiam, *perſonâ* dimiſſa? Præterea, in ipſo quidem Breui, priùs de *Rege* mentio fit *Authore Iuramenti*, quàm de *Iuramento* ipſo: Præfatur enim de *atrociſsimis* eius *perſecutionibus*, priuſquam ad *Iuramenti* mentionem deſcendat. Quorſum autem ei de *perſonâ* mentio prima, ſi *perſonam* eius attingere noluit? Perinde verò illud erat, quaſi ſi dixiſſet, Regem habetis *Perſecutorem atrociſsimum* (coniugata enim, *perſecutio & perſecutor*) ille iam vobis, contra ius omne atque fas, edixit *Iuramentum* omni modo illicitum: potiùs autem quàm hoc *Iuramentum*, tam iniuſtum, ab eo *Perſecutore* tanto, ſuſcipiatis, atrociora vobis tormenta adhuc ſubeunda, etiam mors ipſa oppetenda eſt.

Aptum ergo *dilemma* illud, ſed inepta tua reſponſio; nec enim damnari potuit *Iuramentum*, *Authore Iuramenti* cognito, & non damnato. Vidit ipſe incommodè dictum hoc à ſe, & pœnituit Quare *non propriè* dicit *damnâſſe Regem* Non *propriè damnâſſe? Damnâſſe* igitur. Vera ergo accuſatio, & *peccaſſe Pontificem* fatetur. Et eo ipſo loco tamen, quo fatetur, quaſi correptus vertigine, *falsò* dicit *Apologiam clamare, Regem indictâ causâ condemnatum*, quo *Re-*

gem, etſi non propriè, at *condemnatum* tamen dixerat.

Vide autem commentum aliud non illepidum. Cùm hoc, (quod dixi) à Pontifice, tanquam *iudice*, fieri minùs iuſtè cerneret, *forum* relinquit; & rus *in agrum* ſe recipit, ac Pontificem ſubitò, de *Iudice* transmutat in *Paſtorem*; vt quod facere non potuit vt *Iudex*, ſaltē faciat vt *Paſtor*, *qui à pabulo quod noxium eſt abſterret oues*, *terram tamen*, *nec vocare in ius*, *nec iudicare*, *nec punire ſolet*, *pabulum illud proferentem*. Quis ferat primò, quoad peccatum & peccati pœnam, cum *homine* reo *terram*, rem mutam, ſine omni vel reatu, vel ſenſu, conferri? Et quis neſcit tamen, quàm ſæpe *terra* hæc Pontifici pœnas dederit; quàm ſæpe *illi* malè tum dixerit, tum fecerit? Hoc tamen intereſt: quando hoc facere, quando punire vult Pontifex, *homines* tum erunt, quos æquum eſt luere; quando non libet facere, erunt *terra* tum & *agri*, quæ non eſt æquum vapulare. Ita & rei, nunc *agri* ſunt, nunc *homines*: & Pontifex ipſe, de *Paſtore*, *iudex*, de *iudice paſtor*, cùm ei viſum fuerit.

Sed & illud dicendum fuit; Si ſic voluit perſonam *Iudicis* exuere, cur non induit perſonam *viri boni* & beneuoli? Cur non, *quod boni mores poſtulabant*, *& conſuetudo Principum*, priùs ipſo cum *Rege* egit, quàm cum Regis *ſubditis*, *Regis* dico *ſubditis*, non *ſuis*? Inſolens id verbum, vt vllos hîc dicat *ſubditos ſuos*. Cur *illum* non priùs monuit, quàm *hos* abſterruit? Cur ποιμένι λαῶν, *paſtore populi* præterito, *populum* primò adijt?

Porrò autem & hîc, mali reſponſi malè ſibi conſcius, rem tentat iterum, iterúmque in eodem luto hæret. Sic enim ipſe ſibi obijcit. *Qui iuramentum reprehendit*, *ſanè reprehendit & illum qui illud iubet ſuſcipi*. Quid verò reſpondet? *Negari non poteſt, quin aliquo modo reprehenſio ad Regem pertineat*; id eſt nimirum, *negari non poteſt quin reprehendat*. Et tamen ecce alterum ſcotoma; qui hoc faſſus verbis hijs, verbis proximis putidam illam ſuam, & antè damnatam à ſeipſo diſtinctionem, tanquam non propriam, *rei* & *perſonæ*, reponit hîc denuo, ſub terminis tantùm alijs, *operis* & *hominis*; *operis*, *quod reprehenditur*: *hominis*, *qui in iudicium non vocatur*: *operis*, *quod non placet*: *hominis*, *qui iuridicè non damnatur*. Vbi ſi vrgeas; Regem *aliquo modo reprehenſum* (vt hîc iam dicit) negare non

poterit.

poterit. Sic igitur, quod negare non poteſt, fateri non audet, & vbi ſit, neſcit, quaſi non curet, ſi interim illum Lector *ſenſu carere* putet, dum Pontifex modò *culpâ carere* poſsit.

Nec fœlici magis ſucceſſu, *accuſationem geminam* declinat. *Priorem, de Rege inter perſecutores numerato*; *non* (inquit) *abſolutè hoc fecit Pontifex*: *fecit* ergo. Ita iam, quod tu initio ludens dixiſti *inſolubile*; per te quidem, *ſic eſt*. Ter enim conatus es ſoluere: ter in eo luſiſti operam. Recognoſce enim hîc paululùm nugamenta tua. *Damnauit*, ſed *non propriè*: *reprehendit aliquo modo*: numerauit, ſed *non abſolutè*. Benè ſit tribus hijſce particulis; *aliquo modo, non propriè, non abſolutè*; abſque hijs foret, nullus fuiſſes. Tria verò hæc, ſi dentur cuiquam anniculo Sophiſtæ in *Papienſi* Scholâ, non dubium quin contemnet omnia ſtatim argumenta, tutus ſub hijs tanquam ſub *Aiacis* clypeo. Nunquam vrgebis, quin ſtatim dicturus ſit, Concedo, ſed *non propriè*, ſed *quodammodo*, ſed *non abſolutè*. Ita quicquid attuleris, eludet. Macte verò Dialecticâ (*Matthae*) *tria* hæc in promptu habe; cum *tribus hijs*, nec te *Chryſippus* vicerit.

Repeto iam reſponſum tuum; *Numerauit* (ais) *quanquam non abſolutè*; *Non abſolutè* verò, *quia in Regis arbitrio, vellet ne ceſſare à iuramento obtrudendo, & Rex pacificus haberi, an ſæuire vellet in innocentes, & perſecutor ſanctorum martyrum nominari*. Itáne? *reliquit* hoc *in Regis arbitrio*? Scin' quomodo *reliquerit*? Audi ergo, &, ſi vlla tibi frons eſt, erubeſce. Annon diſertis verbis dicit in Breui; *cùm ſuſtinuiſſent antea, tribulationes & calamitates* (nimirum ſub Reginâ *Elizabethâ*) *omnia hoc tempore* (ſub Rege ſcilicet) *exacerbari magis*? Annon *grauiſſimis iam* (ſub Rege ſcilicet) *pœnis propoſitis compelli*? Annon *reſplendere hijs temporibus* (ſub Rege ſcilicet) *egregiam virtutem & fortitudinem in martyribus veſtris*? Quid verò? Annon apud te relata ſunt, *Martyr* & *Perſecutor*? Sine *perſecutore* non fiunt *Martyres*, nihilo magis ſanè, quàm filij ſine patre: túque adeo ipſe priùs duo hæc coniunxiſti, *Perſecutor martyrum*. Dic nunc igitur, ſi veſtri *Martyres* ſunt, annon Rex *perſecutor*? An hoc in arbitrio iam poſitum Regis, velit ne ſic *haberi, annon*? Nonne, habeatur neceſſe eſt pro *perſecutore*, ſi veſtri illi pro *martyribus* habeantur? Numquid non ille eſt,

qui

qui *omnia hoc tempore exacerbat?* Numquid non ille eſt, qui *grauiſſimis pœnis propoſitis iam compellit?* Quis non miretur iam os illud, à quo, tam ſine veritate, fide, fronte, affirmatur, in *Regis arbitrio poſitum, an velit Perſecutor nominari?* Imò *poſuit* rem totam Pontifex *arbiter* tuus, extra *Regis arbitrium*, Breui ſuo; túque infelix, Breue illud præfigi hîc curâſti, vt *tanquam ſorex* tuo indicio perires. Nihil ibi in dubio: aſſeruntur, aſſertiuè ponuntur omnia, nec magis, *in Regis arbitrio reliquit, velítne perſecutor*, quàm tu iam *in lectoris arbitrio reliquiſti*, debeáſne *Calumniator* appellari.

De *accuſatione* verò *poſteriore*, quòd prohibuit Iuramentum Pontifex, & prohibendo fecit vt ſubditi obedientiam Regi debitam non haberent; cùm nimis in aperto res foret, *fatetur prohibuiſſe*, ſed proteſtando tamen, *non id facturum fuiſſe, neque Breuibus Apoſtolicis opus futurum, ſi ſolius fidelitatis eſſet, ſi nihil requireret aliud, niſi vt ſubiecti eſſent in ijs omnibus, quæ contra fidem Catholicam non eſſent, aut obedientiam Deo & Pontifici debitam. Fides* enim *Catholica* non ſufficit iam, & *obedientia Deo debita*; niſi *Deo Pontifex* accedat: nam ſine *Pontifice*, non ſatis ſi *Deo*. Incurreret certè in reprehenſionem Pontificis, *ſoli Deo obedientia*, & opus erit *Breuibus*, vt populus de eâ (ne præſtet) admoneatur, ſi *Deo* tantùm, & non *Pontifici*. Quodſi autem *Deo & Pontifici*, tum demum plena eſt; alioqui, *inuenta eſt minus habens*.

Breuibus autem *Apoſtolicis?* Quid hoc verbi eſt? Nam de *ſede Apoſtolicâ*, quia fortè in eâ aliquando ſedit qui Apoſtolus fuit, etſi eadem iam non ſit, (vt de *Theſei* naue) ferre poſſumus. At *Breuia Apoſtolica* quis ferat, quæ nullo ſenſu ſano quidem *Apoſtolica* dici poſſunt? Non enim, vt *ſedes* olim illi *ſeſſa* dum viueret: ita hæc olim illi *dictata*, dum in terris eſſet, & in ſcrinio aliquo *aſſeruata*, eximenda cùm opus eſſet, & (quaſi Canonicæ Epiſtolæ) per orbem tranſmittenda. *Breuibus* dic *Papalibus*, dic *Pontificijs*, ſi voles; *Apoſtolicis* non damus, niſi *Apoſtolus* ſit vnus aliquis de *duodecim* qui ſcripſit, niſi *Paulus* 5. *Apoſtolus* iam ſit ſupernumerarius. Quodſi *Paulus* 5. quid ni & *Paulus ſecundus*, qui fuit tamen (ſi [a] *Genebrardo* veſtro credimus) *oſor virtutis & Literarum?* Nos *Paulum* vnum agnoſcimus, ſed ſine *numero ordinali*, qui *ſecundum*

[a] Not. e Chron. ad Paul. 2.

cundam non habuit, & de *Saulo Paulus* fuit, non de *Camillo*; cui *Tertius* amanuenſis, non *Petrus Strozza*; qui ſe, *Paulum Apoſtolum* nominare auſus, vt *Epiſtolæ* eius meritò *Apoſtolicæ* dicantur, non (quod facit veſter) qui ſe *Paulum Epiſcopum* ſcribit, vt illius *Breuia Epiſcopalia* dici debeant, non *Apoſtolica*. *Paulum* nouimus: ab illo ſi *Breue* habetis vllum, erit ſanè *Apoſtolicum*. *Paulos* verò *ſecundos* & *quintos* neſcimus, nec *Breuia* illorum, nec *Bullas* magis *Apoſtolicas* cenſemus, quàm *atramentum Apoſtolicum*, quo ſcribuntur, vel *plumbum Apoſtolicum*, quo obſignantur.

Redeo vnde digreſſus ſum. *Niſi aliud quid, quàm fides & obedientia requiſitum eſſet Iuramento, Pontifex haud vnquam reprehendiſſet*. Fauere enim Pontifices certum eſt *ijs omnibus, quæ contra fidem Catholicam, & obedientiam Deo & Pontifici debitam non ſunt. Fauiſſe Clementem 8. & de obedientiâ Regi diligentiſſimè exhibendâ, non ſemel monuiſſe*. Quàm *fauerit Clemens* Regi noſtro, quàm *clementer* cauerit *de præſtandâ illi obedientiâ*, qui cum Catholicis egit, ne eo loco eſſet, quo *obedientia* illi præſtari poſſet; appello *Breuia* illa *in cineres verſa*, ſed quæ tamen adhuc in exemplis ſuis *ſuperſunt*. Vidit inuitus *Clemens*, quod noluit videre, *Breuia* illa ſua non ſuccedere: Aliâ rem aggreſſus eſt viâ; *Ad faciendum populo fucum*, quem Regem eſſe *noluit*, Regi iam (vellet nollet) facto, obſequi: omnes *voluit*, & huic rei *Breuia alia* tranſmiſsit. *O bonæ fidei Pontificem! Breuia* ad excludendum habet, *Breuia* habet ad obſequendum, & *Apoſtolica* vtráque. Sed *monuit Clemens de obedientiâ exhibendâ*. Quali autem *obedientiâ*. Nemo hoc meliùs nobis dixerit [a] *Domino tuo*, qui alicubi ſic interpretatus *obedientiam*, quam *Gregorius Mauritio* exhibuit, nempe ex *neceſsitate*, ferreâ illâ neceſsitate, & *non debitâ, ſed coactâ*. Proin, *coactam*, & non aliam fuiſſe *obedientiam*, quàm Tyrannis præſtitit Eccleſia tota Primitiua. Ita ſcilicet *Clemens* veſtros homines *obſequi* voluit. Quoúſque verò hoc? Quoúſque nimirum *adeſſent vires, Illius* eijciendi, cuius admittendi, aditum omnem intercluſum voluit. Nec enim tam ſtolidi Pontifices ſunt, vt conſultum putent, nouo tumultu quotidie permiſcere omnia, vnde ad Authores certa crux, vnde ad ſectam totam perennis infamia redundare poſsit. Nolunt etiam Re-

[a] Recog. pag. 16

 ges

ges ipſos, ita in ſe ſuſpicioſos reddere & vigiles. Aliquando *Breuibus obſequio plenis* demulcendi ſunt, vt remittant de diligentiâ, atque eò faciliùs opprimantur. Interim Pontificis mentem, veſtri tenent, & *voluntatem* (vt loquuntur) *interpretatiuam*. Sic enim, cùm de toto conſilio ſuo, tollendi de medio Regis, referri vellent ad *Clementem 8*. alij quidam de Coniuratis, in nouiſsimâ hac peſsimáque proditione, Caput Coniuratorum *Catisbeius* reſpondiſſe fertur, *Quorſum hoc? nihil opus certè: Ego verò* (inquit) *de Pontificis mente nullus dubito; quin, qui admiſſum noluit, eiectum velit; nec ſublatum è medio ægrè feret, quem excluſum initio cupiebat*. Et obtinuit, ne tum referrent: vſque adeo conſcij hij homines, quid Pontifici in votis. Atque hæc fuit *Clementis* in Regem *clementia*.

Vt verò fauiſſe *Clementem* antè, ita non minùs nunc fauere hunc ipſum *Paulum quintum*, virtutum reliquarum in *Clemente*, atque inter reliquas *fauoris* huius ſucceſſorem. De quo mirum inprimis, quòd *qui obedientiam Regi diligenter exhiberi non ſemel monuit*, is *obedientiam Regi diligenter exhibiberi non ſemel vetuit*. De *priore illo*, tibi credimus: De *poſteriore hoc*, duo ipſa *Breuia* loquuntur. Idemne, obſecro, *Paulus quintus?* Idemne, qui à *ſeditionibus* omnino *cauere* monuit; Et qui omnino *cauere* monet *ne iurent* tamen *ſe cauturos?* Aut numquid diuiſus eſt *Paulus quintus?* Non: ſed eodem ſpiritu aguntur vtérque, *Clemens* & ille. *Clementinæ* fuerunt *literæ binæ*: Binæ vnæ, vt *Regem non agnoſcerent*; binæ alteræ, vt *Regi obſequerentur*. *Pauliana* iam *Breuia* nihilo meliora. Duo *Breuia*, vt velint *præſtare*: Duo alia, ne velint *iurare* obedientiam. Annon hij Satyri Satiram merentur?

De *Paulo* verò *quinto*, operæ precium puto aduertere, quòd Regi exhiberi monet *obedientiam quæ Regibus, ſecundùm ſcripturas Sanctas, debetur*. Vbi, ſi vera narrat *Matthæus*, bona ſpes eſt. Nouum enim hoc in Pontifice, vt *Scripturas Sanctas*, regulam figat *obedientiæ*. Nos verò *regulam hanc* agnoſcimus, atque ad eandem, eam quoque non minùs quàm ſibi Pontifex quærit, *obedientiam* expendi volumus. Denique omnia, quæ inter nos vltrò, citróque controuerſa ſunt, *ad hoc examen*

reuocari,

Digitized by Google

reuocari, *ſecundùm ſcripturas Sanctas*: ſecundùm eas quæ *debentur*, dentur; quæ *non debentur*, ne nominentur quidem. Sed ô illas *Scripturas Sanctas*: vt ſemel eas videre contingat, ſecundùm quas hæ *Regum depoſitiones, regnorum diſpoſitiones, inuaſiones, machinationes* ſint licitæ? Valde vereor, vt contingat. Interim dabit mihi veniam *Matthæus*, ſi reuocem illi ſubinde in memoriam, Pontificium hoc *de exhibendâ obedientiâ, non aliâ, quàm quæ ſecundùm Scripturas Sanctas debetur*. Iam verò cùm *ſecundùm Scripturas Sanctas* certè Regi debeatur, illum *non deponere, non conſentire deponenti, non de regno diſponenti, non inuadenti, non tumultus ſeminanti*: Cur non ſinit ſic *profiteri*? Quia *Catholicæ fidei abnegatio petitur*, id eſt, quia *principium petitur*; vides enim quò reuoluimur. Nos verò contrà, non *abnegari*. *Poteſtatem* enim illam priuatiuam in Principes, quæ negatur *ſola*, non eſſe *de fide Catholicâ*: *Poteſtatem ligandi, vel ſoluendi*, quod B. *Petrus*, vel ligaret vel ſolueret, eſſe *de fide*, ſed non *negari*.

Hîc *Tortus* de ſuo addit, *monuiſſe Pontificem vt cauerent inſidias Catholici ſui, & Apoſtolici dicti memores eſſent, Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus*: & hoc tamen in *Breui* non legitur. Credo vt aliquid diceret, *ſecundùm Scripturas Sanctas*. Quorſum enim hæc, niſi *Torto* detur, fidiculas ſuas hîc adhibere, *magis Deo, id eſt, Pontifici, quàm hominibus, id eſt, Regibus*. Accidit tamen hîc ſanè incommodè. Nos enim verba hæc, ex Apoſtoli ipſius, tum vſu, tum ſenſu, contra vos atque *Pontificem* ipſum militare dicimus. Nam verba hæc *Pontificibus ipſis* in os dicta ſunt ab Apoſtolo, *non Regibus*. Hij *homines*, de quibus ſic Apoſtolus, *magis quàm hominibus*, *Pontifices* erant ipſi: vt Apoſtolicus ſenſus ſit genuinus & natiuus, *Oportet Deo magis obedire quàm Pontificibus*: vt non fuerit in ſacris literis ſententia vlla, quæ propoſito hîc tuo, minùs quadrare, quæ in te, tuíque ſimiles Pontificios, fortiùs retorqueri poſſet, quàm eadem hæc quam attuliſti. *Petri eſt*, & contra vos eſt. Nec enim vllum eſt ſub cœlo genus hominum, qui *hominibus* plus tribuant, priùs auſcultent, magis obediant, quàm *Pontificij* & *Papiſtæ*; *Pontificij* ideo dicti, quia *Pontifici*; *Papiſtæ*, ideo, quia *Papæ* tantum tribuant, vt toti ab eo pendeant, illius *Breuia*, pro oraculis, ſanctiones quaſi *Scripturas ſanctas*, imò illius

 diſ-

diſpenſationes, contra Dei leges, contra *Scripturas Sanctas* ſuſcipiant. Noli verò dehinc loco huic manum admoliri, vita quantum potes, quem neſcio quis hic tibi malus Genius ſuggeſsit. Qui *homines* quos *Papas* dicitis (homines enim ſunt) *ad Dei locum* vſque, ſi non *ſupra Deum,* extuliſtis, vobis nihil poſthæc ſi ſapitis, cum hac ſententiâ, *Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus.*

AGedum iam de *Bullâ Pij quinti,* & *Breuibus Pauli quinti* videamus, quàm conueniant inter ſe: vel quantum etiam interſit, *Pij quinti,* ab obedientiâ Reginæ, *abſoluentis*; *Pauli quinti,* ne obedientiam Regi præſtent, *prohibentis.* Rhetorem hîc agit *Matthæus* (eſt enim Rhetor non malus.) Cùm enim in more poſitum ſit, inſtitutóque Rhetorum, vt *reticere* ſe multa dicant, quæ tamen ſi iubeas dicere, *dicenda non habent:* hoc te Rhetoricæ ſuæ floſculo (Lector) hîc beare vult *Matthæus. Omittere* enim *ſe* dicit, quod ſi permittas eloqui, *mutus ſit* illicò, & tamen ex eo laudem captat, quaſi pij inimici, quòd ad illa non *reſpondeat*, quæ nunquam dicta, quæ nulla ibi erant, ad quæ poſſet *reſpondere.* Quæ enim *conuitia* illa ſunt, vel *blaſphemiæ* in *Pium quintum?* Dixit Apologia, *Pium, etſi minas ſpiráſſet,* & *ruinam Reginæ meditatus eſſet, etſi atrociter in eam ſæuiſſet, & anathemate fulmináſſet*; nihil tamen in eam ſtatuiſſe grauius, quàm in Regem iam noſtrum *Paulus* Pontifex. Quis hoc negat? Ex ipſâ *Bullâ* ebulliunt omnia hæc. Lege verò *Bullam*, leges, *minantem, ruinam meditantem, atrociter ſæuientem, anathemate fulminantem.* Quid tu? Negas *minari* interdum Pontifices & *ſæuire*, & cùm *fulmina* ſua vibrant, *ruinam meditari? Seuera* tu hæc paulò pòſt vocas (& in hoc *facta* fateris) nos verò qui ſenſimus, *ſæua* etiam, citra tamen *blaſphemiam*: quando & *ſæuiſſe* leguntur Pontifices, & leui de cauſâ; nec tam placidæ naturæ fertur fuiſſe *Pius*, vt in eum *ſæuitia* non caderet.

Vis *Gabutium* audire? vis *Catenam*, homines veſtros? *Cogitabat* (inquit [a] *Gabutius*) *Pius Reginam, illam malorum ſentinam, ſeu, vt appellabat ipſe, flagitiorum ſeruam* (verba enim hæc Bullæ ſunt) *de medio tollere. De medio tollere*, annon *ſæuum* apud te? Vis etiam aliud? *Pius omni ſtudio faciendum curauit, vt per Rodalphum ſuum, incolarum animos ad Elizabethæ perditionem* (deſtructi-

[a] In vita Pij 5. de Angl.

ſtructionem, ait [b] *Catena) rebellione factâ commoueret.* (*Perditio,* [b] Pag. 113.
deſtructio, & *rebellio,* nec hæc tibi *ſæua* videntur? *Ad hanc conſpirationem augendam & confirmandam, extrema remedia Pius adhibere conſtituit. Extrema remedia,* annon *atrox* verbum? *Pius non modò quicquid poſſet collaturum auxilij, ſed etiam ſi opus fuiſſet, vt optimè de Chriſtianâ Repub. mereretur,* [c] *præſentem ſe affuturum, cunctaq; ſedis Apoſtolicæ vectigalia, item ſacros calices, cruces, atque adeo veſtimenta ſua ad id oppignoraturum pollicebatur.* [c] Caten. pag. 117.
Annon *ſæuus* hic homo, qui ipſe *præſens* rebellioni, & perditioni *intereſſe* vult, qui ad eam rem *calices* & *cruces,* qui ſuas ipſius *veſtes* oppignorat, *vt Regina malè ſit?* Nam de anathemate ſcio non dubitas: *Omni Regni iure & titulo ſpoliatam decernit, & declarat. Subditos à Sacramento ſolutos; etiam anathemate ijs propoſito, qui ei deinceps paruiſſent,* [d] *etiam conceſſione factâ, vt quiuis contra eam poſſit inſurgere.* Et vbi iam *conuitia* illa? quæ, pergratam rem nobis faceres, ſi *promeres* potiùs quàm *celares.* Moneo verò Lectorem hîc, de inhoneſto hoc *Matthæi,* & peſſimo iſtorum hominum more *inſinuandi;* per quem, ſiquis parum attentus ſit, fraus illi fiat, vt inaudita neſcio quæ *conuitia* ibi congeſta putet, vbi nihil *conuitij,* nedum *blaſphemiæ,* vbi minus etiam dicitur, quàm res poſtulat. [d] Caten. pag. 114.

Rem verò hîc aſtutè gerit, vt quæ ſibi ipſi meritò obijcienda videat, prior ipſe obijciat. Vtinam verò, ſi animus eſt illi *conuitia omittere,* non hæc Apologiæ, quæ nuſquam ibi ſunt, ſed *ſua omittat.* Cùm enim per Apologiam integram, duo tantùm loca ſint, quæ ad *falſi* vel vmbram pertrahi poſſint, quæ tamen ipſa, aſperiùs multo *Latinè* ſonant quàm *Anglicè* (nec enim ægrè feret, ſi iam inter Editiones has duas diſtinguimus, quod ipſe nos facere docuit) cùm duo (inquam) ſint tantùm pro duobus hijs modò, nec tamen tam vel aſperis vel directis; vix vllum concludit locum, in quo non *falſum* ſub ipſis terminis: etiam *mendacij* ſæpe vox ipſa, tam odioſa. Cuius liber ipſe, farrago tota *conuitiorum* & *ſcommatum,* qualia nimirum hæc: *Nolo in nugis tempus conſumere: Poſt varias nugas atque calumnias: Mitto lutulentam orationem: More ſuo calumniatorem ſe prodere: Aduerſarium ſatis fœliciter progredi: Mirum eſt quâ fronte Author Apologiæ.* Quid quòd homo procax & contumelioſus, non *Regiâ Maieſtate* non *ipſâ ipſius perſonâ* abſtineat?

neat? Quem auſus ſine omni circumlocutione, ore ſpurco, conferre cum *Iuliano Apoſtatâ*: Quem *Chriſtianum* diſertis verbis *pernegare*, IACOBVS *non eſt Chriſtianus*: Quem petulanter affirmare, *Puritanum in Scotiâ fuiſſe, & Proteſtantes perſecutum; hic iam in Angliâ, vice verſâ, Proteſtantem factum, & Puritanos perſequi.* Tum nec *titulos* illi adhibere, de more, de iure debitos, ſed interdum IACOBVM *modò* (quaſi quidam de plebe eſſet) interdum *Regem Anglorum*, de quo antè mihi monitus. Denique quod Apologiæ vitio vertit, id ipſe præſtat ſtrenuè, magnus ſcilicet *conuitiorum* artifex, & quaſi ex *Scioppij* ſcholâ formatus: qui proin benè faciat, ſi ipſe ſibi ſuum illud accommodet, quòd *conuitia ſolis conuitiantibus nocent*. *Nocent* çertè *ſoli*; proin tu poſthæc illa *omitte*, non *Apologiæ* quidem, ſed *tua*.

Pôſt autem prolixè rem repetit, vt doceat, multùm inter duos hos *Quintos* intereſſe, *Pium*, & *Paulum*: *Seuerus* nempe *Pius, ſed non ſine iuſtâ cauſâ*, (& cauſam tamen reticet) & pro illâ ſuâ ſeuerâ pietate, *Reginam antè à iure & generatim excommunicatam, iterum nominatim excommunicauit, & excommunicatam declarauit. Subditos pôſt ab eius obedientiâ iuſtiſſimè abſoluit & liberauit.* Hæc *Seuerus* ille *Pius*. *Lenis* autem *Paulus* (medicus iam factus, & medicinam profiteri volens) *priùs mitia quædam medicamenta experiri voluit*, an laborantem graui morbo Regem curarent: *nec iudicauit hoc tempore expedire*, (quid alio pôſt iudicaturus, incertum) *vt Rex* (quamuis & ipſe forſan à iure, & generatim quoque excommunicatus) *nominatim excommunicari, & pro excommunicato publicè declarari debeat: Nec ſoluit obedientia ſubditos* (ſed nec ligari ſinit iureiurando) *nec vetuit, vt Regi præſtent tam in temporalibus*, ſed vetuit tamen iurare ſe eam præſtituros. En *Paulus Pio* quid præſtet; En quantum interſit, inter *lenitatem Pauli*, & *ſeueritatem Pij*. Sed noſter tamen adhuc ſcrupulus manet. Diſcrimen enim quærimus, inter *ſoluentem* ab obedientiâ ſubditos, (quod fecit durus ille *Demea*) & (quod fecit nouus iſte *Mitio*) ſubditos, vt eâ ſe aſtringant *non ferentem*: inter *ſolutum* ab obedientiâ ſubditum, & ea ſe obligare *recuſantem*; hoc eſt, inter eum qui *ſolutus* ſit, & eum qui *ligari nolit*. Soluebat *Pius*; *ô cauterium, ô cruentâ inciſio!* non ſinit ligari

Paulus;

Digitized by Google

Paulus; ô *dulce pharmacum*, ô *lenis olei infuſio!*

Sed tamen audi (*Matthae*) ſi hoc illud tuum ſit tam *lene medicamentum*, vt interdicat ſubditis, ne ſub *interuentu ſacramenti* Regi parêre velint, vnde neceſſe eſt ſequatur, vel, vt ſinat ſe contemni Rex, & leges ſuas; vel, cum diſtinguere nequeat inter eos de ſubditis qui religionem veſtram profitentur, & animo non malo ſunt; & eos qui ſub eius prætextu, animo maligno ſunt & perfido, vt ſic *inceſto addat integrum*: atque ita rigoris nomine, malè apud exteras gentes audiat, quæ quidem religioni *Romanæ* fauent: tum vt ſeueritate illâ promiſcuâ (quia iuramento locus non eſt) ſuorum quoque, alioqui non malè affectos animos in ſe concitet: ſi hoc (inquam) illud eſt *medicamentum lene* quod laudas; non aliam equidem *lenitatem* video, quàm qualis olim erat *cicutæ*, quæ damnatis porrigi ſolebat ebibenda: noxia enim certè, & perniciosa, tum Regi, tum Reipublicæ. Quamobrem ſi *medicus* eſſe vult, & vult *lenis* eſſe, (vt dicis) petimus ab eo porrò *medicinam* adhuc paulò magis temperatam, vt *vnguentum* etiam *mollius* illinat, *pharmacum* adhuc *dulcius* propinet. Nam hoc quod dat, neſcio quàm tibi *dulce*; hoc ſcio, vt æger eſt, parum *ſalubre* eſt.

Etiámne, putas, haberi ſibi gratias *expectat* Pontifex, quòd *non iudicauit hoc tempore expedire, vt Rex nominatim excõmunicetur, vel excõmunicatus publicè declaretur? Expectet* verò; nam quod hoc tempore *non iudicauit*, poteſt alio *iudicare*; *Experiri vult* paululum, vt dicis; quare, ni filium ſe præbeat dicto audientem, & morigerum, lubrico in loco verſatur, à Papâ, ſi non *hoc tempore*, at *alio* corrigendus. Tum fortè, *lenis Paulus* fiet *ſeuerus Pius*. En, quo loco ſit Noſter; en, quo Reges reliqui per orbem Chriſtianum; quàm non certi de fide ſuorum. *Ex hypotheſi* tantùm ſubditos habent fideles, atque eâ lege, dum ne eos Papa in ius vocet. *Soluendos* enim habent ab omni obedientiâ ſubditos, ſi non *hoc* iam, at *alio* vllo *tempore*, quocunque Papa *iudex eorum competens*, id *indicet expedire*. *Non iudicauit hoc tempore expedire*. Verba ſanè ſunt attentione digna; Regum autem præcipuè, Regis cuiuſque pro ſe, eorum verò præcipuè, quorum propitium hunc ſibi *iudicem* habere præcipuè intereſt. *Noſter* enim exceptionem fori habet, &

vt

vt habet, ita ſemper habiturus eſt: *Papam* ſcilicet pro *non iudice*, vt fruſtra hic ponatur terretrum illud, *non hoc tempore:* Nam *quocunque tempore* hoc *expedire iudicet*, fortaſſe illi *expediet non iudicâſſe*.

Sed tamen & illud percontari iuuat à *Matthæo*, quorſum tam longos logos habeat *de excommunicato à iure & generatim, & de excommunicato nominatim: de excommunicato tantùm, & de excommunicato, & ſic publicè declarato?* An hoc ad rem? An totus hic proceſſus neceſſarius? At rident hæc, & irrident *Roſſeus, Philopater, Didymus*, & alij, *quorum nota vobis vera nomina*. Illis verò quæ *à iure eſt generatim* ſufficit, nec expectandam tuam hanc, quam dicis *nominatim, & à Pontifice*. Citra & *illam*, & *Pontificem*, poſſe Reges exui, palam ſcripſerunt. *Excommunicatio* ſola ſat eſt, quæ *à iure* eſt, vt nec *Pio* nec *Paulo* opus ſit. Et quidem mirum, ſi ſic (vt ais) iuridicè affectus eſt Papa *Paulus*; quòd hos homines non compeſcat, quòd coram *Collegio Inquiſitorum* ſiſti non iubeat: ſi ſic pergant vtique, & Reges abdicent, *Pontifice non vocato*, ſuperuacuum reddent totum Curiæ proceſſum; pòſt fortè & Curiam; & Pontificem quoque ipſum ſuperuacuum denique; videat verò, an quæſtionem haberi de illis, *non iudicet hoc tempore expedire*.

QVod verò dicis, *non vetuiſſe Papam, vt Regi obedientia in temporalibus* præſtaretur: cùm nihil ibi in Iuramento inſit, niſi de *temporalibus*; cur illud vetat? cur illud non ſinit ſuſcipi? Recipis ergo te tandem ad murum illum tuum ahæneum, & dicis, *non prohiberi iuramentum fidelitatis cuiuſcunque*. En iam, vt inſeruit, *cuiuſcunque*. Non *cuiuſcunque?* Cuius igitur? *Solius fidelitatis, quæ cum infidelitate coniuncta eſt*. Mira verò rerum oppoſitarum coniunctio: quaſi ſi pietatem coniungas cum impietate; cum luce tenebras; ſed quæ hæc *fidelis infidelitas?* Hic tu miſſam facis *fidem Catholicam in Deum*, quæ te hactenus detinuit, & *fidelitati* iam inhæres in *Principem* neſcio quem, certum autem eſt, non *Deum*. Comminiſceris autem nobis *principatus* duos; *terrenum*, & *ſpiritualem*: *terrenum* ſub *Principe terreno*, id eſt, Rege; *Spiritualem*, ſub *Principe ſpirituali*, id eſt, Papâ. *Fidelitatem* vtrique huic *Principi* deberi vis, *Iuramentum fidelitatis* vtrique præſtandum;

Cauen-

Cauendum ne *iuramentum iuramento* elidatur, id fieri in *Regio*, rectè ergo interdici.

Expedi primùm, cur *terreno, ſpiritualem* opponas? *Cæleſtem* oportuit. Videbas *cæleſtem Principem* tuũ non eſſe, ſed ſublunarem: maluiſti incidere in τὸ ἄκυρον, quàm in τὸ ἄτοπον, & *ſpiritualẽ* potiùs dicere, quãuis impropriè; quàm *cæleſtem*, abſurdè. Laudo verecundiam; nam [a] *Salmeron* non eſt veritus *Proregem cæleſtem nuncupare:* Frons enim durior ſolet eſſe Ieſuitis. Vbi de *cæleſti* dixiſti, dic etiam de *Principatu* hoc nouo. Nouus enim eſt, necdum nobis ſatis intellectus, credo autem nec vobis ipſis. *Papatus* certè non eſt. *Papa* enim non facit multa, quæ tamen *Princeps ſpiritualis* facit. *Papa*, vt *Papa*, *Reges non deponit*; id ſcilicet ſpirituali huic *Principi* reſeruatum, qui nuper emerſit: calet enim adhuc ab incude Domini tui, & eſt certè *Eleuſinium* ſacrum hoc de *Principe* iſto nouo, illi cum paucis cognitum. Tum dicendum tibi, vbi loci, aut in quibus ſcripturæ Sanctæ verbis fundatus ſit *Principatus* hic: Meminiſti enim obedientiam præſtandam nobis, *ſecundùm ſcripturas ſanctas.* Vetera autem verba ad eam non ſatis: in illis *Papatus*, vt Papatus creatur; Sublimiora aliqua, alicunde vobis quærenda ſunt, vt *Principatus* hic ſubſtet.

[a] In Matth. 16.

Sed & explica nobis adhuc aliud. Cùm dicas *Vicarium eſſe Chriſti hunc Principem*, quomodo id ſibi conſtet: cùm *vicarius Principis* non ſoleat dici *Princeps*, non magis quàm *Prorex Salmeronis Rex* dicendus? Chriſtus autem *Rex* ille ſit, & *Princeps* noſter *ſpiritualis*, cui iam in baptiſmo fidem ſacramento aſtrinximus, vt iam *vicario* eius non oporteat. *Regi* enim ipſi ſolet fides iurari, non *Proregi* vel *Vicario*; Gentium hoc iura non ſinunt. Quare malè omnino mentio tibi facta de *Vicario*, cùm volebas *Principem* creare. At etiam ei (quem tu vis) *Principi* vt præſtetur iuramentum à populis, inauditum antehac; *Terreno* quidem præſtatur, vbi non Gentium? At *tuo illi* hactenus haud quiſquam præſtitit, niſi fortè qui de Clero, & promoti. Qui ergo abiuret quis, quod illi nuſquam iuratum eſt? Poſtremò, quod tu ſperas, propulſabo facilè. Non enim iurabit quiſquam *ſe illi non pariturũ in ijs, quæ propriè ad ipſius pertinent poteſtatem.* Nam *ſpiritualia* propriè *ad ipſius poteſtatem ſpectant* qui vult eluere *Princeps ſpiritualis.* At hic

nulla *de ſpiritualibus* mentio. *Spirituale* ius illi non læditur, ſecurus ſit; ſaluti tantùm *terreni Principis*, Iuramento proſpectum eſt.

SIc habet *Breue*. *Vobis ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quòd huiuſmodi iuramentum ſaluâ fide Catholicâ, & ſalute animarum veſtrarum, præſtari non poteſt.* *Perſpicuum eſſe* dicit *ex verbis*, nec *verba* tamen illa indicat: *multa continere* affirmat, nec vnum tamen notat *de multis*. Quæritur, annon *parum prudenter* hoc factum à Papâ *Paulo*, annon *minùs iuſtè?* Non vult deſiderari vel *prudentiam* in Pontifice ſuo *Matthæus* vel *iuſtitiam*; non cadunt in illum *incuria*, vel *iniuria*. Defenſionem ergo meditatur. Nec ita tamen feſtinat *Matthæus*, aut zelo rapitur, ad Pontificis defenſionem, vt non impingat ad *nugas*, ad verba *impropria* adhæreſcat, & *lutum* hîc *interpretis* tranſire non poſsit. Mitte verò *interpretem*; de *Libro* dic, ſi quid habes. Fuit ibi culpa leuis *interpretis*: Quid *interpres* ad *librum*? Eóne peccauit *liber*, quòd *interpretem* nactus fortè minùs commodum? Fortè & ſatis, ſi & tu commodus *interpres*. Et tamen, vt quod verum eſt eloquar, (nam de vero, ſeuerè edixit nobis Rex ipſe, ne quid de eo quis celare audeat) tantillum temporis interfuit inter Editionem hanc & illam, Anglicam & Latinam, vt non poſſet, qui *interpres* fuit, per otium omnia ad normam exigere, & enixè voculas omnes perſcrutari, quò vel lectori *Torto* placere poſſet. Id modò penſi habuit, vt ſenſum verè redderet, fidelis magis quàm curioſus interpres. Nec erat id initio conſilium, vt Latinè quicquam ederetur. Quare enim? Cùm iuſiurandum ipſum; cùm Edictum de iureiurando, *Anglice* conceptum, vtpote *Anglis* hominibus, & ſolis illis promulgatum: Etiam *Breuia* ipſa Pontificis vtcunque Latinè miſſa, ad *Anglos* tamen miſſa, quos etiam illa ſolos ſpectabant: Quid hîc vllâ opus Apologiâ Latinâ? Neſcio tamen quomodo factum; cùm hoc ab initio propoſitum non eſſet, viſum pòſt quibuſdam factu opus; quò totius cauſæ proceſſus, quò Regis iuſtitia Orbi Chriſtiano innoteſceret; ex eo feſtinatum eſt, vt Editionem Anglicam, Latina quamprimùm ſubſequeretur. Inde adeo factum, vt properaret interpres; qui ſi tempus ſit, & ſi eò velit incumbere, polire poteſt quæ ſcribit, vt nemo *Papiæ* magis luculentè.

luculentè. Et vbi tamen *lutum* illud ſit, quod te tam malè habet, non facilè conijciat quis; aut quæ illa vocum *improprietas*, quam non libet diſcutere. Lector verò, qui nimis tibi familiarem iam nouit, *reticentiam*, nec vllam ibi *improprietatem* vocum eſſe, quam diſcutere poſsis, nec *lutum* vllum, quod excutere, facilè ſuſpicetur; ſed quòd more tuo, vbi *luti* nihil eſt, *lutum* tamen te dicis tranſilire.

Videamus iam de Pontificis prudentiâ. Ad æquiſsimum Apologiæ poſtulatum, ſi refutare nollet, *ſaltem indicaret*, quid illud eſſet in Iuramento quòd ſibi tantopere diſpliceret; vide tu hîc quàm lutulentè reſpondeas; *Non fuiſſe Pontificis propoſitum, non neceſſe illi fuiſſe, vt librum refutationis conſcriberet, Philoſophorum more, argumentis, varijs ex locis petitis.* Et quis hoc poſtulauit, *de libro Philoſophorum more*, aut *tanta argumentorum varietate*, quantam tu prædicas? Quaſi vel in Epiſtolâ ipſâ adeo hoc illi operoſum fuiſſet, *indicare paucis*, & digitum ad locos intendere, quibus peccabat illi Iuramentum. Poterat verò, ſi ita illi viſum, præſtare hoc, nec epiſtolæ tamen modum excedere. Eſſet enim *imprudentiæ ſummæ*, quam tu tamen omni conatu remouere hîc conaris à Pontifice, ſi vel exiſtimaret non poſſe ſe *indicare*, quid minùs ſibi placeat, niſi ſcripto libro integro. De actione quidem, (inquam) ſi conſter iniquam eſſe; nihil opus eam notare: ſed vbi agenti videtur æqua, ne id quidem iniquum videri ſolet, quâ parte iniquum ſit, quáue ratione, *indicare* paucis. Et hoc quotidie fit in Regum Edictis, nec ex eo tamen *Philoſophi* fiunt, aut *Philoſophorum more libros conſcribunt.* At in Pontificis hoc non fit; alius Curiæ *Romanæ* ſtylus eſt; id querimur, quòd ſe ad tantæ magnitudinis inſtar emicuiſſe, vel extumuiſſe potiùs cenſeat Pontifex, vt nec charitatis lege, nec vel æquo & bono teneri ſe putet. Æquum enim certè; & eò vſque condeſcendere, à charitatis regulâ non alienum, *aliquam* ſaltem vt *rationem redderet*, cur vnâ liturâ ita ſimul totum obduxerit. Eo magis, quòd Regi in animo (quod & ego ex ore audiui ipſius ſanctiſsimè id aſſerentis) vel *delere* ex eo, vel certe *mollire in eo*, ſi coniecturâ modò poſſet aſſequi, phraſin ibi vllam eſſe, vllam clauſulam, vnde iniſta metus cauſa veſtris hominibus; dum id tamen capiti ipſi

Digitized by Google

Iuramenti de fidelitate fraudi ne foret.

Sed dic etiam hoc, *Epiſtolæ* ne *Pontificis, vicem Edicti repræſentant*, & veſtróſne ſemper obligant? Scis ipſe, non obligare; *Edicti vim* non habere; Breuia tantùm eſſe, & vada; à pedite tutò tranſmeari poſſe: vt ſi quantum poſsint, velint Catholici tui; poſsint ſi velint; iuſiurandum etiam iurare, ni maior quàm Epiſtolæ authoritas ſuperuenerit. Quodſi recuſent, ex aliâ id cauſâ fieri, quàm Epiſtolâ, aut certè Epiſtolæ ab ijs vim ignorari, quæ, vt de aſtris dicitur, *inclinat, non neceſsitat*. Etiam, ſi vel Bulla foret; at & peti poteſt, & concedi ſolet *facultas* eius *explicandæ*, ſic *vt non obliget*, niſi cùm Pontifici viſum *facultatem* reuocare. Sed clandeſtinum hoc myſterium, nec temerè vulgandum: Non enim omnibus hoc datum, at quibuſdam certè.

Quòd enim benignitatem hîc Regis reſpuis, nec *partem vllam iuramenti circumduci* vis, ſed quaſi ex tripode (conſulto primùm, vt puto, Pontifice) *totum deleri* iubes; (*non enim particulam eius aliquam, quin ſubſtantiam ipſam iuramenti, ſcopumq́ adeo ipſum & finem penitus diſplicere*: in eo bilioſè nimis & proteruè; at alicubi vrbanior aliquanto es. Ibi enim *maximâ tantùm ex parte*, nón vt hîc, *ex totâ ſubſtantiâ*; & *vndecim modò* ibi, nón *omnes quatuordecim rejcis*; ibi, præterquam quòd métio facta *de Excommunicatione*, & aliquo modo *tacta* in eo *poteſtas Pontificis*; cætera non malum Iuramentum aiebas: hîc tanta peccati vis, vt deleat *ſubſtantiam* etiam ipſam Iuramenti, quod tamē in Scholis peccatum non facit. At *ſubſtantia* quidem eius, deteſtatió proditionis in *deponendo Rege*, *diſponendo de regnis, inuadendo, arma gerendo, tumultus concitando; vim afferendo*. Caue enim putes Papam, aut poteſtatem eius, *ſubſtantiam* eſſe hîc: Nam ſi ſit, inhærent illi accidentia peſsima. *Accidens ille* quidem eſt iuramento; *ſubſtantia* autem, proditionis eiuratio: Quod niſi Papa ſe interdum negotijs hijſce immiſceret, nec *nomen* ibi *Papæ*, nec *mentio* vlla fuiſſet. *Indirectè* hîc poteſtas eius interuenit, quemadmodum & poteſtas ipſa illi conuenit *indirectè*: *Scopus* autem & *finis* eius, Regis ſalus, Regni pax. Illa (quæ modò dixi) *media* ſunt, hic autem *finis*. Et hæccine *media*, hic *finis* Pontifici diſplicet? Nam de *ſcopo* nunquam dabimus; vt *Papienſi*, vt Papiſtæ, vt Papæ ipſi

notior ſit, quàm legiſlatori ipſi, qui Dei virtute in viuis eſt, & de legis ſuæ ſcopo, atque intentione optimè teſtari poteſt. Ei, par eſt, credamus de intentione ſuâ, & hoc leges ipſæ, æquiſſimum ſemper cenſuerunt. Quanquam quæ *ex proditione* nata lex eſt, res ipſa loquitur, quòd *contra proditionem* deſtinata fuerit. Verùm etſi *proteruè* tu in hoc, *directè* tamen; cùm ipſam dicis Iuramenti *ſubſtantiam* Pontifici non probari; *ſcopúmque* adeo, quò verba omnia *diriguntur*; *Diriguntur* autem eò, vt ſimplex ſit ſubditorum, & per ſe conſtans obedientia. Id Papæ non probatur, (vt dicis) qui ſcilicet *abſolutam* non vult *obedientiam*, quæ ad Reges eſt; ſed ex *Hypotheſi*, & conditionalem, nec *ſimplicem*, ſed *relatam* ad *aliquid*, ad *aliquem*, vt conditio ſit illis regnandi, *ſi probent* ſe; vt perſona *cui probent*, ſit ipſe ille Pontifex. Ita enim paulò ſuprà, *Principem ſpiritualem* feciſti & *terrenum*: *Spiritualem* autem, *Categoricum*, *terrenum*, *ex hypotheſi*, cui nulla obedientia deberi, nullum iuramentum præſtari debeat, niſi annexa illi conditio hæc, tantiſper dum probetur *Categorico* illi, *ſpirituali, nuper erecto Principi*; nec ſine conditione hac, ſubſtet iuſiurandum vllum, ſed ſine eâ ſemper vobis aberret à ſcopo.

Sed tu tamen in hoc magis probandus, quàm ille alter *Tortus Anglicanus*: ſpem nobis facit homo ille ineptus, *ſatis Pontifici fore*, ſi id modò conſtaret ei, Regem ita animum habere, *vt ſi quam ibi particulam Pontifex culpare poſſet, mutare vellet.* Ille autem eſt homo, neſcio quis, nihili: tibi, qui Cardinali tanto à ſacellis es, magis credendum eſt, qui *niſi tranſubſtantietur Iuramentum*, apertè dicis Pontifici non placiturum. Sed etſi nota magis *Domino* tuo mens Pontificis, & per eum tibi: tamen quid tibi in mentem venit, vt cùm *ſperare* iubeat Apologia *de mutandis* etiam in Iuramento (ſi cui bono foret) particulis quibuſdam; tu contrà, de eo prorſus *deſperare* iubeas? Non hoc tibi reuelare potuit vel Pontifex ipſe, qui *corda hominum non nouit*, qui *corda Regum in manu non habet*. Nimis ergo hoc temerè abs te dictum, nunquam hanc Regi mentem fuiſſe, *nunquam facturum fuiſſe* quod diceret: Vide autem quàm fragili ratione, quia *nihil mutauit in Iuramento Henrici octaui*, fragili ſanè, ab *alieno* facto, ad *ſuum*. Fortè enim *in alieno*, à ſe non edito, nec authoritate ſuâ, edito ante

tot annos, per tot iam annos recepto, hoc non faceret. At *in ſuo* faceret, quod ipſe nuper curâſſet edendum, & in quo ſolo, ipſius authoritas interueniſſet; faceret certè ſi diceret, cui tam facile hoc facere, quàm dicere. Quare & tu hîc nimis importunus interuenis, qui vbi nihil opus, adigis *ad deſperationem* homines tuos, & quod in procliui erat vt fieret, vt *aſpera* mutarentur *in plana, dura in mollia*, id tu impedis, cúmque dicas ferri ab illis tuis *onus importabile*, *Phariſæum* te præbes, nec vis illud vel *vno digito leuare*.

Nec hoc tibi viſum ſatis, niſi & admiſceres etiam *de Puritanis, etiam illos abhorrere à Iuramento Primatus*. Quid? numquid & *Tortus* inter *Puritanos?* An & vos iam amici illis, illi vobis, inter quos idem velle & nolle? *Atque idem iungat vulpes?* Quis non *Torto* de *illis*, iam *ſuis*; Quis non *illis* de *Torto*, iam *ſuo* gratuletur? Sed in hoc tamen, aut tu certè falleris, aut illi nos fallunt; cùm & ſuſcipiant vltrò Iuramentum hoc, & profeſsi ſint ſæpe, idque editis à ſe libris, calumniam eſſe hanc meram, nec ſe Iuramentum illud vnquã detrectâſſe. Quodſi illis ſcrupulus fuit vnquam, *de voce* fuit, *de re* non fuit. *Caput Eccleſiæ* cùm de CHRISTO dicatur, titulus ille magis auguſtus videbatur, quam vt mortali cuiquam tribui poſſet. Ita *de titulo* hæſere aliquandiu, iam non hærent: *De re* autem ipſâ, de authoritate Regiâ prolixè ſemper profeſsi ſunt. Sin intus apud ſe ſecus ſentiant, & æquiuocè vobiſcum reſpondeant; non certè tanti apud nos ſunt, vt valdè referre putemus, ſi quomodo olim *Herodes* & *Pilatus* ad interitum *Chriſti Domini*: ita vos inter vos, in præiudicium Regis (qui *Chriſtus eſt Domini*) conſpiretis; tu vt Pontifici tuo, illi vt Presbyterio ſuo, *primam atque ſummam authoritatem* diripiatis: Vterque in Reges iniurioſi ex æquo, qui *authoritatem illis ſuam*, quam vos ſub lege habuiſſe non negatis, nec ſub Euangelio exuere iuſſos, detractam vultis.

Sed & illud etiam quod ais, *Iuramentum Primatus, Regem ſub pænâ capitis ſuſcipi iuſsiſſe à quoquam*, apertè falſum eſt. Noſtri homines illud indies ſuſcipiunt, illis defertur: At veſtrûm adhuc nemo ſuſcipere iuſſus, *ſub pænâ capitali*; imò nec omninò iuſſus ſuſcipere, niſi quis mutâſſe ſe in opinione profeſſus, vltrò illud ſibi deferri poſtulârit.

Tum

Digitized by Google

Tum denique, cùm vindicare vis Pontificem iterum à ſecundâ notâ *iniuſtitiæ* in Catholicos ſuos, ſecundò iam *deſperare* te dicis *facturum Regem*, quod *diceret*: atque hîc tibi reſponſio vere ducitur à *deſperatis*, vbi nulla tamen *deſperandi* occaſio data. Quanquam enim de reliquâ tuorum *anxietate*, nihil ad hanc rem de quâ agitur: ſiqua tamen ex *Iuramento* iſto ſuo, animi *anxietas* incidiſſet, eam Rex illis eximere voluit. Cúmque vellet, næ tu parum *anxius* vidêris de tuorum hominum *anxietate*, qui malis torqueri illos, quàm animi hac ſui *anxietate* releuari; nec ceſſare vis *perſecutionem* hanc tam apud te grauem, quæ, ſi vllam partem æqui boníque dixiſſet Papa, tam facilè ceſſare potuiſſet. Totum hoc illi ἐν γούνασι κεῖται; poſset leuare ſi vellet; ſi cùm poſsit, nolit, iniquus eſto.

Tui verò illi, ſi (vt ais) ſemel iam *in coronatione Regis obedientiam illi exhibuerunt*, quid obſtat quò minùs exhibeant eam iam denuò? Et ſi *non abhorrent à Iuramento fidelitatis*, vbi *fides Catholica* non periclitatur; fatere tu illis, quod res eſt, *fidem* ibi *Catholicã non periclitari*; & ſuſcipient *Iuramentum*: quo ſuſcepto, continuò ceſſabit hæc tam *grauis* ſcilicet *perſecutio*.

E*Xordium Breuis à falſo*, negari non poteſt, túq; adeo dum negare vis, fortiùs etiam impingis, in Põtificem tuum. Negas autem *crimen falſi*, & negas ſubiratus: Vt verò placatior ſis, nolim hîc *crimen falſi* ſic accipi, vt in Iure Ciuili, quaſi ſyngrapham, aut ſcriptum aliquod *falſâſſet* Papa; tum enim dextra illi amputanda, vt Apoſtolicam pòſt benedictionem non poſsit vobis clementer impertiri. *Falſum ibi dixiſſe* volumus, (atque id tantùm vult Anglicana vox) *non falſarium fuiſſe*, vt Latina paulò durior: falſum certè, ſi in Regis contumeliam, *tribulationes* vel *calamitates* commemoret ab illo *illatas, propter quas magno animi mærore affici debuerit*. *Falſum* ergo Pontificem dicimus, ſi hæc aſſerat: te verò, *Matthæe*, qui negas aſſerere, *falſiſsimum*. Tam enim hîc cupidus es regerendi in Apologiam mendacium aliquod, vt depoſitâ omni verecundiâ, mentiri te non pudeat, *de præteritis calamitatibus*, quas Reginæ ELIZABETHAE, vel etiam Regis temporibus, *paſsi ſunt* Catholici, nullam etiam in Breui mentionem

onem fieri, quin tantùm de ijs, *quas illi hoc tempore patiuntur.* Verba enim hæc tua ſunt. *Principio, non ſcripſit Pontifex, ſe mærore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ* ELIZABETHAE, *aut initio Regni* IACOBI *in Angliâ pro retinendâ orthodoxâ fide Catholici patiebantur; ſed ob calamitates quas hoc tempore patiuntur.* Vide verò tu, quâ attentione legas, quo acumine intelligas Breue illud, quod initio præter te intelligebat nemo. *Non ſcripſit* (ais) *Pontifex, mærore affici ſe ob eas calamitates, quas patiebantur, ſed ob eas, quas iam patiuntur.* Audi iam ipſum Pontificem. *Magno animi mærore, nos ſemper affecerunt, tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter ſuſtinuiſtis. Sed cùm intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt.* Bis mœſtus hic Pontifex, duplici mœrore affectus: ſemel, vno, propter *calamitates quas iugiter ſuſtinuerunt*, periodo priore: iterum, altero, quòd *omnia hoc tempore magis exacerbentur*, periodo poſteriore. Magnus illi *mæror* ex ijs *quas ſuſtinuerunt*: Aucta autem *afflictio*, & *mirum in modum actua* ex ijs, *quas iam ſuſtinent.* Dic iam, poteſtne augeri quod priùs non fuit? Sed quid ego de priore aucto? Dic potiùs ad illa, *ſemper affecerunt, iugiter ſuſtinuiſtis*: *Affecerunt* & *ſuſtinuiſtis*, cuius *temporis?* annon *præteriti? Hoc tempore exacerbari*, nonne *præſentis?* Quid ego te, nunc Presbyterum & Theologum, Grammatica hæc doceam? *Suſtinuiſtis*, referri non poſſe niſi ad *calamitates quas patiebantur*; *exacerbari* autem *hoc tempore*, referri ſolùm ad *illas quas iam patiuntur.* Pontifex disertè dicit *affeciſſe ſe mærore calamitates, quas ſuſtinuerunt*: at tu incurris in ipſum Pontificem, & ex oppoſito dicis, *non affectum mærore vllo ob calamitates quas patiebantur*: id eſt, dicis Pontificem teneri falſi.

Nihil autem te iuuabit, quòd nulla ibi de Reginâ mentio, quòd nomen ibi Regis prætermiſſum. Dic enim bonâ fide, quænam tandem *calamitates* illæ prioris periodi, *quas antea iugiter ſuſtinuerunt, magni* illius *mæroris cauſa Pontifici?* Quando inflictæ, vel à quibus? Non enim *ſuſtinuerunt iugiter*, quas nemo impoſuit; Certè autem nemo, ſi neque Regina neq; Rex. Ita vel *calamitates* illæ nullæ, & ſine cauſa *mæſtus*, atq; ita *mendax* Pontifex: vel ſi verè *mæſtus*, horũ alter neceſſe eſt

impo-

impoſuerit quas illi ſic *ſuſtinuerunt*, atque ita *mendax Mattheus*; & quod grauius eſt, *mendax* in Pontificem ipſum, ſanctiſsimum Dominum ſuum, & Beatiſsimum Patrem, cui *crimen falſi* aſcribit, in quem ſi non regerit, egerit *mendacium*; quod non modò *conuitium*, ſed & *blaſphemia* eſt. *Blaſphemiæ* enim capax, non minùs *Paulus* quàm *Pius*, vterque quintus. Ecce tibi iam non *colorem*, ſed *veritatem* ipſam, per quam liceat *accuſare falſi Pontificem*, quem tu, dum *ne leue quidem ei veſtigium* adhærere ſinis, *totum volutas* in mendacio, dum prima ipſa Breuis verba *mendacij* arguis, vbi etſi *mendacium* reuera eſt, non id tamen quod tu affingis. Et ob *calamitates priſtinas*, & *ob recentiores has*, *mærebat* Pontifex, & *Mattheus* qui ſic *bis mærere* negat, ipſe *mærendus*, bis *mærendus*; propter intelligentiæ defectum primò, pòſt etiam propter exceſſum arrogantiæ, qui alios contemnit præ ſe, quaſi ſolus omnia ſciat, qui ſolus nihil.

Opportunè hîc videor Lectorem monere poſſe, quàm iuſta illa dehinc cauſa ſit, vt ſuſpectam habeat fidem iſtorum hominum, ſiquando de *Patrum ſcriptis*, ſi de *hiſtoriâ veteri* quicquam proferentes legat (quorum etiam vix iam breui vetera vlla & incorrupta ſuppetent exemplaria, non vlla ſanè, niſi *expurgata* ad eorum Indices, Priſcis illis verè *purgatorios*) cùm hic illuſtre ſpecimen videat in *Torto* tam ferreæ frontis homine, vt in Breui ipſo *Pontificis* ſui, re ita publicâ, ita præ manu, præ oculis lectoris ipſius, quod ante quintum vix folium, ille ipſe deſcripſit integrum, & præfixit, clauſulam tamen eius, atque omnium primam clauſulam, homo impudens impudenter inficiari audeat.

Parentaſſe ſe dixit *Reginæ defunctæ manibus Apologiæ Author*. Id tu leuiter modò perſtringis, & præteris. In eo humanior multo, altero illo *tenebrione Anglo*, qui petulanter nimis deſæuijt in *phraſin* illam, nec impropriam ei rei, nec ineruditam. Vbi quicunque tibi in *Illam* animus, etſi nihilo fortè æquior, at plus tamen eruditionis oſtendis, quàm *ille* homo non modò politioris literaturę, ſed & humanitatis expers, qui & inde occaſionem arripuit non valde idoneam, *manes* eius mordendi. Nec dubito quin lectori haud vlla videatur melior *parentandi* ratio, quàm ſiquis honoris *eius* quæ diem

P obijt,

Digitized by Google

obijt, atque exiſtimationis iuſtam defenſionem ſuſcipiat. *Parentandi* autẽ verbo, quod quidem Anglicè reſpondeat, habemus nullum, *ſacrificandi* pro eò vſurpamus, tranſumptâ voce à ritibus Ethnicorum; *quis negat?* ſed ad pium, Chriſtianúmque erga defunctos officium accommodatâ; *quis vetat?* vobis enim & qui veſtræ ſunt profeſsionis, non poteſt hoc incongruum videri, quorum tota religio conſperſa eſt illiuſmodi floſculis, quâ ex Poëtarum hortulo, quâ ex Rhetorum officinâ petitis. Nec excuſari poteſtis aliter, cùm B. Virginem *ſtellam maris* compellatis; Propria enim illa *Veneris Cypriæ* nomenclatura, quæ *mari orta*, & *de ſpumâ maris*, *mare præſtat eunti.* Nec verò de rythmis veſtris & verſibus Leoninis, quibus B. eiuſdem Virginis interulam, vittam, zonam, quibus CHRISTI faſcias, & aſcias ſalutatis, aliter ſoletis reſpondere, quàm pleraſq; in illis voculas, ex Poëtis deſumptas, & ad eorum imitationem expreſſas eſſe. Domino quidem tuo *parentandi* vel *litandi* phraſis non diſplicebit ſcio: Debet ille multum *Virgilio*, nec id modò de verbis interdum, quin de rebus ipſis etiam. Nec enim illum pœnituit, cum de Purgatario veſtro ageret, non infimo apud vos, certè non infimi precij dogmate, inter Authores quos corraſit ad fidem de eo faciendam, *Virgilium* etiam, claſsicum ſanè Authorem nominare. Vocem verò vos *parentandi* repudiare non poteſtis, quibus res ipſa tam eſt fructuoſa.

Bellar. lib. 1. cap. 2. de Purgat.

MIhi verò multò magis improprium videtur & ἀπρεπὲς vicinum, de quo commonendus mihi iam es, quòd Pontificem nouo nomine, nec ei *in ſcripturis Sanctis* vſquam attributo, *Chriſtum Domini* indigitâſti. Nec id à te figuratè dictum (vt illud *parentandi* modò nobis) ſed ſeriò vt videtur, quaſi cum ſtomacho. At non ſic feres. *Reges* quidem reperio ſic in ſacris literis, ſæpe ſæpiùs nominatos, tum ab hoc illorum nomine argumenta peti, ne quis manum contra illos leuare audeat, ne quis vt leuet diſpenſare audeat, quia nimirum *Rex* CHRISTVS *Domini eſt*: Pontifici nomen hoc tributum ibi non memini. Iuuet nos *Matthæus*, & *vel vnum locum deſignet, in toto volumine Bibliorum*, vbi nomen hoc vlli Pontifici, ſacri illi ſcriptores attribuerint. Non facies. Túque adeo ipſe, quaſi malæ fidei tibi conſcius, & ſermonis

noui

Digitized by Google

noui quem nemo intelligat, apponis hîc tuum [id eſt] & *Chriſtum Domini*, ais, id eſt *Pontificem maximum* : veritus ſcilicet, quod res erat, hoc nomine, *Regem* à Lectore aliquem intelligendum fore, (quos ſic fere ſcriptura vocat) niſi hîc tu nouam illam Gloſſam addidiſſes [id eſt *Pontificem maximum*] quam niſi addidiſſes, *Pontificem* ibi dici à te, haud quiſquam, credo, ſomniâſſet.

At tu, cùm *titulus* hic illius non ſit, quid hîc alienum *titulum* inuadis, & qui ad eum nihil attinet? Quorſum Pontifici *titulum* aſſeris, quaſi ſuum, qui ſuus non eſt? An nihil ab illo intactum oportet, nihil immune? An omnia ille quaſi gurges abſorbet, haud quicquam cuiquam relicturus? An ius illi in *titulos* quoſuis, quorumuis? nec liceat ei dicere, Mitte verò hunc; *titulus* hic *Regum* eſt, non tuus? Et quidem ſi amicus *Regum*, ſi illis, ſi illorum authoritati benè vellet, litem forte illi non facerent, non inuiti illum fortaſſe, in huius ſui *nominis* ſocietatem admitterent. Sed quorſum ei gratificentur, vt *Chriſtum Domini* appellari ſinant, qui *Chriſtos Domini* ſic inſectatur: nec illis regna ſua, nec ſubditorum ſuorum fidem ſaluam vult? An quò *Chriſtos illos Domini Reges* meliori iure deponat, *Chriſtus* & ipſe indigitari vult? *Antichriſtum* magis oportuit. Nam vt taceam de *Chriſto Domini*, certè *Chriſtus Domini* nemo illo magis [illegible] vel [illegible] eſt. Quare quicquid id eſt criminis, ſiue *falſum* eſt, ſiue eſt *mendacium*, quod hîc intentari vis: non rectè id in *Chriſtum Domini* abs te dictum eſt intentari. Si verum vis *Chriſtum Domini*, ſi eſt titulus ille (vt eſt) maximè honorarius, tua ſunt (*Matthæe*) in *Chriſtum Domini* mendacia; tu in illum committis; tu cum *Shemei*, maledicis *Chriſto Domini*. *Illi*, ſi peccatum eſt crimen inferre, magnum eſt peccatum tuum; & quod redundet in *Dominum* ipſum, cuius *Chriſtus* eſt; de quo non *parentandum* quidem tibi, ſed *litandum*, cenſeo.

Præſtituis pòſt, & preſcribis ipſe tibi, quid & quantum probare velis, quid *ſatis ſit ſi probes*; vt verax ſit, nec mendacij teneatur Pontifex, nempe *ſi anno 1606. quo tempore Breue ſcriptum eſt, Catholici tui ingentes ærumnas tulerint*. In quo, prudenter tu quidem: nec enim legem à quoquam ſumis probandi, niſi à teipſo. Illud autem etſi ſatis non ſit, (quod

nos, ſatis iam, credo, docuimus) tamen quia tibi plus probare non libet, vel non ſuppetit, videamus ſanè iam, videamus *ærumnas* illas quas dicis *ingentes.* Hîc tu *Edicta duo* nominas, *quæ duo vel ſola ſufficere*, ais, *ad omnia Apologiæ mendacia coarguenda.* Tu verò hîc *deficies*, qui *duo* dicis *ſufficere*: Etſi enim duo nominas, vnum modò recitas, cuius in *titulo* antè vellicando infœlix ſatis fuiſti, in *lege ipsâ* iam longè infœlicior. Eam verò in quatuordecim *articulos diuidis*; Credo autem vt numerus numero reſponderet, vt quatuordecim iſtis tuis Edicti, quatuordecim illis Iuramenti vicem referres, (ſic ſimiæ homines imitari ſolent) vel potiùs in *articulos* non *diuidis*, ſed in tot *fruſta comminuis*, rectène an ſecus, nihil penſi habes: nec enim ordo ibi nec methodus, ſed nec veritas vlla in numerando.

At *quatuordecim* illi *articuli* in *Iuramento*, ita omnes, & verè inde collecti, & bonâ fide, ita omnes manifeſtò veri, vt ille alter *vernaculus*, vt *tu*, vt *neuter* auſi ſitis attingere, vrerent certè tangentem; quare, laudo ingenium veſtrum, ſalutâſtis à longè & tranſijſtis; nec enim locus in ijs relictus vobis, non vel dentem imprimendi. At *quatuordecim* illi tui, quàm fraudulenter auulſi, quàm verò malè conciliati? Plures poſſem; nolo Lectori moleſtus eſſe, *quatuor tantùm tuas ibi malas artes* indicabo.

1. Dolus *primùm* in eo malus, quòd *articulos* quoſdam de tuo capite *comminiſceris*, pòſt inſeris quaſi Edicto: *quorum* in eo veſtigium nullum. 2. *Tum* fraudem olet, quòd *ordinem interturbas* eorum, nec ſinis loco ſuo ſtare quemque, ſed planè peruertis. 3. *Tertiò*, & in eo veteratorem agis, quòd & *ſtilum* immutas, & *loquendi morem*, & dialecto tuâ loqui facis non ſuâ, tuâ (inquam) ſæpe non bonâ, ſed planè Bœoticâ. 4. *Poſtremò* peſſimâ fide & illud, quòd cum multa in eo ſint ad mitigandam legis ſeueritatem, & in fauorem veſtrorum hominum, ea tamen, quaſi nihil tale ſit, *ſupprimis, & celas* omnia.

1. In eo dixi *primùm* dolo malo agier, quòd *affingis* ei *articulos*, qui nulli ibi ſunt, nec vſquam niſi in mendacis cerebri tui cellis, articulati; *Ille* ſcilicet omnium *primus* (ſolenne enim tibi auſpicari tua ſemper à mendacio) *Inprimis*,

Digitized by Google

confirmari ibi *in primo articulo leges* ELIZABETHAE *aduerſus Catholicos iam olim ſtabilitas.* At ibi nihil quicquam eâ de re. Non eſt articulo primo, vel legum, vel legis vllius, vlla renouatio, non vel Reginæ ELIZABETHAE ad eam rem mentio. Bonis auſpicijs; *primum* ergo hoc craſſum *mendacium.* Illud verò multò adhuc craſsius à te poſitum, *articulo decimo, decimum,* & *peſſimum* mendacium. *Si tertiâ vice quis poſitum ſibi iuramentum recuſauerit, capitis vitaque diſpendium patiatur.* Hîc lata nimis tua culpa eſt, & tu nimis inſignitè mendax. Nec enim cuiquam *tertiâ vice* iuramentum *proponitur,* nec *proponi* lege *iubetur,* neque *vitæ diſpendium paſſus* quiſquam eſt, neque verò *pati* debet, neque eſt *capitalis* lex iſta *cuiquam, quacunque vice, quocunque caſu,* neque eſt de totâ hac re *ſyllaba* vlla in Edicto. En vt tu res noſtras hîc intelligas ad vnguem; En vt os vobis ſublinant noſtri homines, veſtri interpretes; En vt iam transferatur in nos labor tuus. Coarguere dixti velle te *mendacia noſtra:* nobis iam *tua,* vt video, *coarguenda.* Sic iam habet lector *primitias,* & *decimas mendacitatis* tuæ.

2. Poſui loco *ſecundo, peruerſum* à te Edicti *ordinem* totum. Multùm autem refert, quo quidque *ordine,* quo *loco* dicatur; & tu quaſi ſi *loco* ſuo quidque referres, cautus homo, poſuiſti illos tuos ordinales *primò, ſecundò, tertiò,* &c. quaſi bonâ fide rem gerere velles. Poſuiſti *primum* quod *nullum* eſt, quaſi ſi *ciphram primo* loco poneres. Qui verè *primus* eſt in Edicto, de ijs eſt: qui, cùm cætera conformes ſint, concionibus, precibus, ſacris interſint; ad Euchariſtiam ſumendam tergiuerſantur. Is inter tuos nuſquam comparet, nuſquam certè vt in Edicto eſt; non vel *primo* tuo, vel *ſecundo.* Qui verò tibi eſt *tertius,* is perinde rem refert, quaſi ſi ex eo ſolo mulctentur homines veſtri, quòd *recuſent ſacram communionem ſumere;* atque ita, mulcta ſit vna, preces ipſas; altera, communionem detrectanti. Quod ipſum egregiè falſum eſt; cùm is totus articulus de ijs ſit, qui ſacrorum omnium participes eſſe volunt, Communionis nolunt; quos conſtat, vel apud vos, *Catholicos* iam non eſſe, nec pro *Catholicis* reputari, quippe *non immaculatè ambulantes in lege Domini.* Pari modo in reliquis, mira *crypſis methodi,* & quaſi fraus ſola ſub-

Digitized by Google

ſit, ſuo loco moti pene ſinguli & diſiecti, quaſi ſi fuiſſet ibi *Dauus aliquis*, qui *intertarbaſſet* omnia.

3 *Tertia* tua fuit ars mala, *mutati ſtili*, dum effers more tuo maledico, quæ in Edicto ſecus poſita. Quis enim ferat, citari legem, verbis non ſuis? non ſuis dixi? imò penitus alienis, & à viperinâ gloſſâ detortis, in ſenſum planè contrarium, quale illud eſt, *Aduerſus Catholicos*, *De perquirendis Catholicis*, *vt puniantur Catholici*, leges ſtabiliri? Quaſi vllæ apud nos leges ferantur in *nomen* illud; Imò in *Papiſtas* ibi dicitur: ita titulus, ita tenor, is ſtilus eſt legis totius. Sic enim eſtis; ſic vt eſtis, audire debetis, *vni homini*, *vnius hominis parti* addicti, vt olim *Donatiſtæ*, & ex eo quòd ſic vni addicti, *Catholici* eſſe non poteſtis, nec de eo quod *vniuerſum* eſt, (idem enim καθ' ὅλου & *vniuerſum*) niſi falsò nominari. Quale & illud, vbi lex Eccleſiam adire iubet, *ad rem diuinam* audiendam, tu iuberi dicis, (bonus legum citator) *vt templa hæreticorum adeant, quò ibi hæreticorum ſacris interſint*; quaſi hæreſis *in ipſis terminis*, eiuſque tum templa, tum ſacra Edicto ſtabiliantur.

Præcipit lex de *benedicto Sacramento cœnæ Dominicæ* participando: tu ſtatuere eam dicis, *vt cœnam Hereticorum more ſumant*. Hoccine eſt referre legem? *Quænam hunc tam barbara morem, permittat tellus?* Non hæc ſumma Edicti eſt noſtri, ſed maledicti veſtri. Nemo autem noſtrûm *Papiæ* ſtuduit vnquam, vt legerit ibi de cœnâ aliqua à *Caluino* inſtitutâ. *Profunda hæc Satanæ* ſunt, & veſtra. *Cœnam* noſtram *Dominus* ipſe inſtituit, *Paulus* recenſuit, & præiuit nobis nomine *cœnæ Dominicæ*: ita, vt recenſuit; nos, nec aliter celebramus. Vos videritis, & Papa veſter, de Miſſâ veſtrâ, & crudâ victimâ, vnde nomen illud vobis, vnde res ipſa; annon prodierit vobis è gurguſtio aliquo; annon Papæ alicuius conſtitutio ſit, poſtquam mutilâſſet inſtitutum *Domini*, & parte eius alterâ, populum *Domini* fraudaſſet. Simile verò tribus hijs & *quartum*, vt *Rex inuadat duas tertias bonorum* (quâ voce *inuaſit te Satanas, & oppleuit malitiâ cor tuum*) quaſi *inuaſor* dici poſſit odioſo nomine, qui id adeat, quod ei Curiatâ lege legitimè rogatâ, adiudicatum ſit. Simile & *quintum*, de *carcere ſicariorum & latronum*; cùm ibi nec de *ſicarijs* vel *latronibus* vlla mentio; & in *carceribus* ad quos veſtri amandantur, ex genere

hominum

Digitized by Google

hominum promiſcuo ſint, qui in ære alieno, qui Prætoris Edicto non parent, tam qui *leuiter*, quàm qui *atrociter* peccarunt; Nec opus fuit *ſicariorum* adiunctum addere, niſi quia inuidiam indc vtcunque conflare voluiſti.

4 *Poſtremò*, vide ingenium hominis, quaſi ex omni aſtus dolíque genere concretum. Nam, vt principiò ſuperaddidit de ſuo, ac de nouo conflauit, & percuſsit articulos qui nulli ibi ſunt, per fraudem, neſcio dicam, an malitiam, an vtramque: ita per vtramq; non imparem, tum malitiam, tum fraudem, ſubduxit alios datâ operâ, & de induſtriâ præterijt, quos tamen præterire minimè oportuit, ſi *ſummam Edicti* tibi (Lector) vt erat, repreſentare voluit. Eo autem ſolo nomine præterijt, quòd per eos, duriora quædam quæ videri poſſunt ineſſe in lege, in Papiſtarum ipſorum commodum & fauorem, minuantur ſaltem, atque molliantur. 1. Prouiſum ibi eſt & cautum, ne in *duabus* illis *tertijs* terrarum Regi (vt dictum eſt) adiudicatis *comprehendi* debeat, ſed excipi planè, *domus* ipſa, & fundi, in quibus illis habitandi locus. 2. Tum ſi *elocentur* reliquæ *duæ* cuiquam, id ita fiat, *ne quid* vel ædes, vel fundi *detrimenti* capiant. 3. Præterea, etſi in famulatu ſuo, vel familiâ refractarium vllum Papiſtam retinere, ſub certâ ibi pœnâ interdictum ſit: at id ſimul prouiſum, ne hoc ad *parentes* ſe extendat, aut *pupillos*, quibus ex lege *tutores*, vel *curatores* ſunt. 4 Tum *ne de* muliere vllâ *coniugatâ* exigatur mulcta, neque de marito eius, quantumuis illa ad Euchariſtiam non accedat, ſiue, quoad marito conuixerit, ſiue poſtquam marito ſuperſtes fuerit.

Vbi, perſpiciat facilè lector, abundare charitatem noſtram, ſupra *Papiſtarum* illam & *Romanam*. Nec enim illi, totius *Patriæ Patrem ipſum* cenſuris eximunt, aut (quæ illas ſequitur) ſubditorum à fide abſolutione, in eoque (quantum quidem in ipſis eſt) gentem totam, & in eâ multa millena millia, quaſi orphanos relinquunt cuiuis iam genti diripiendos; & tanquam ἀπόδηλα πλοῖα abrepto per vim *Palinuro*. Atqui nos contrà, nec vel vni vlli familiæ ita grauiter incubamus, vt velimus, vel parente liberos priuari, vel pupillos Curatore. Ita, quod Pontifici videtur leue, in *Dei ipſius Locum Tenentes* exequi, *quique ſuperiorem in terris non agnoſcunt* &c vtcunque,

cunque, totum ex eo politiæ corpus ruat in perniciem certam,& orbitatem:) id Regi noſtro grauius videtur, quàm vt vel infimo cuiquam de ſubditis ſuis, velit infligi. Tanta eſt enim miſericordia eius, in vel tenuiſsimum quemque, in vel familiæ etiam minimæ œconomiam, vt, quæ intra eam ſunt naturæ vel fidei vincula,ea, legum ſuarum ſeueritate vel euerti, vel diſſolui nullo modo patiatur.

Addo tribus hijs & quartum: vbi enim ad extrema deuentum eſt, & mortis quis reus ſit: hîc tamen (quod in cæteris ſolenne ſemper eſt capite mulctatis, vt fiat) *prouiſum eſt* ne fiat: ne vel *dos vxori* pereat, vel *facultas liberis* hæreditatis adeundæ, vel *infamia iuris redundet in ſtirpem*, vt vltra peccantem ipſum pœna non progrediatur, vt nulli ſuorum, præterquam ipſi ſoli, præiudicio ſit. *Prouiſum* etiam, vt quocunque demum tempore Papiſtæ cuiquam mens animúſque fuerit, *conformem ſe reddendi*, & *iurandi iuſiurandum*: ex eo, fas vt ei ſit, actionem vllam priorem, totúmque adeo iuris proceſſum irritum facere, & poſſeſsionem adire ſuorum omnium. Vt verò, in extremo etiam actu ſui ſimilis ſit, *Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum*, vt vnde exorſa eſt ſumma eius, in eodem & terminetur (in *mendacio* ſcilicet) verba ipſius ſunt nouiſsima, *Iuramentum in Edicto deferri contra poteſtatem Papæ in Principes Chriſtianos*. Nouiſsimum hoc eius *mendacium*, in verbis ipſis *nouiſſimis*, iam antè mihi nominatum, atque idem ipſum Omega *mendaciorum*. Hæc illa eſt *Matthæi ſumma*, ex tot mendacijs *conſummata*.

Proximum iam nobis eſt, vt de eo quæramus, ecqua illi cauſa fuerit iuſta, in ſeueritatem eam, quæ verè ibi eſt in Edicto, tam acriter inuehendi, quaſi in eo vno ſatis ſit, ad *Apologiam de mendacijs* quæ dicit *coarguendam*. Vbi vim hanc videtur complecti argumentum eius; vt cùm iam omnium in oculis tot ſint Edicti illius clauſulæ, tam rigidæ, vt videri vult illas, exinde Lectori liquidò conſtet, Catholicos eius, *ærumnas* hîc *ingentes ſuſtinere*, quò ſic Authorem Apologiæ falſi teneat, qui dixerat *nullam* hîc conſcientiæ cauſâ *grauiorem perſecutionem* ſub Rege extitiſſe. Quò ergo, quod Regi ſemper in votis, quòque nihil illi vnquam antiquius, *magna illa*

veritas

Digitized by Google

veritas hic ſemper *præualeat*, vincat ſemper, & triumphet, (quod, vt in *fronte libri* fuit, ita in *corde ſcriptoris*) en, tibi iam (Lector) vera illius *membra* pandentur & *ſcopus*; perſpectis ijs ſedeto iudex, & ſententiam ferto; illa *Apologiæ affirmatio*, & hæc *Torti negatio*, vtra vtri præponderare debeat, ab vtrâ *veritas* ſit; & quæ *veritatem* ſemper comitatur, pars potior, certa victoria.

Veruntamen etiam illud priuſquam aggredior, fac primùm quæſo cogites de *tempore ipſo*, quo lata lex eſt. *Tempus* ſemper vim magnam habet; plus in illâ circumſtantiâ, quàm in ipſa ſæpe ſubſtantiâ, ad res gerendas, momenti. Lata autem lex eſt, *illâ* (vt hîc loquimur) Parlamenti *ſeſſione illâ ipsâ ſeſſione*, quæ prima fuit & proxima, poſtquam horrendum illud, & iam iámque admittendum ſcelus, detectum eſt. Fac, quæſo, vt & illud cogites, annon *iuſta* Senatui populóque *doloris cauſa*, annon *læſi animi*, cùm conſiderent illis ipſis in *ædibus*, & *ſubſellijs*, intra illos ipſos *parietes*, quorum abeſſe non potuit quin conſpectus quotidianus eos admoneret, eíſque in mentem ſubinde reuocaret, quæ ibi in *locum* illum, ínque *ipſos* immanis, & poſt homines natos, inaudita *cædes*, *ſtrages*, *clades* deſignata tum eſſet, ídque (quod apertè faſſi ſunt criminis conſcij) *zelo tantùm*, vt obtinere poſſet hîc religio Romana; ídque intercedentibus ad conſilium hoc, & rem totam procurantibus *Presbyteris* & *Ieſuitis*, qui ſæpe ſceleratis illis Euchariſtiam *porrexerant*, quíque ipſi cum ſceleratis, ipſi magis ſcelerati, *ſumpſerant* ſacramentum illud (Deum, vt appellant, ſuum) ídque ad ipſorum animos atque fidem, ad hanc ſcilicet actionem tam piam *confirmandam*, & magis indies atque magis *obligandam*? Satis hæc, vt credo, valere potuerunt, ad Senatorum animos irritandos, cùm in *flagrantiâ criminis* hoc fieret, vt ſi etiam aſperius aliquid tum ſtatuiſſent: non id, credo, cuiquam, qui æquior modò eſſet, vel *iniquum*, vel *mirum* videretur.

Auſim verò affirmare, vbi multitudo hominum *tanta*, hominum *talium* tanta, iuſto *dolore* percitorum, iuſtâ etiam *irâ* (nam dolor addidit iram) contra illos, qui *Regem*, *qui ſe qui* quàm latè patet *Regnum* totum, conati ſic peſſundare, vt nec *parietibus*, *nec tectis* parcere; ſi non ſeueram, ſed ſæuam

aliquam *Draconis* legem, & *ſanguine ſcriptam* promulgâſſent, contra *hæreſin* illam, quíque eam ſectantur (ex quâ quotannis penè pullulant fructus tam amari) *Regem*, qui quidem ſaperet, ex ipſo rationis dictamine, & politicâ prudentiâ, *cedere* aliquantum turbæ *tantæ*, ita tum incenſæ, & graui, iuſtáque de cauſâ *ita incenſæ*, debuiſſe. Certè, tempus non fuit refragandi. Parciùs verò hîc iſta commemoro: legas enim hæc apud Regem ipſum, multò & fuſiùs, & ad viuum magis expreſſa.

Quæ modò pollicitus ſum, Edicti *membra*, nec qualia nuper *Tortus*, *Abſyrti* diuulſa, ſed ſuò loco poſita, quæque ipſe ſic agnoſcat, de illis iam, Lector, ſic habeto. Pro rerum quæ ibi ſanciuntur naturâ atque ratione, *quatuor* illius *propagines* videntur eſſe. Vna, de *Refractarÿs* in genere. Eos nos peculiari nomine, nec vſquam alibi noto quàm apud nos, *Recuſantes* dicimus. Alia eſt de *Apoſtatis*, ſiue recidiuam paſsis. Tertia, de *præſtando Iuramento*; cuius nos iam quæſtio exercet. Vltima de ijs, quæ ad *commodum Papiſtarum* ſancita ſunt. De hac verò vltimâ, niſi peſsimâ indole ſit *Tortus*, & mediâ nocte natus, etſi (vt video) gratias non meditatur, qui ſilentio premit quantum poteſt: at actionem, ſpero, haud vllam intentabit. Quò verior autem hæc tibi herciſcendi ratio conſtet eſſe, viſum hîc totius Edicti vim ob oculos ponere; non vt ille, quatuordecim, ſed viginti duobus articulis comprehenſam.

1. *Sancitur, vt quicunque conuictus fuerit, quòd rei ſacræ intereſſe pertinaciter recuſârit; pòſt autem conformem ſe reddiderit: ei vt non ſatis ſit, ſi templa adeat, niſi & intra annum ſacrâ etiam Euchariſtiâ communicet, atque ita deinceps, ſemel ſaltem quotannis. Qui ſecus faxit, pecuniariâ mulctâ luat, anno primo viginti; ſecundo, quadraginta; tertio ſexaginta librarum noſtratium: ſin vbi ſemel communicauit, pòſt detrectet iterum, quotannis ſexaginta.*

Primum hoc eſt, in quo (vt vides) nihil vſquam de *confirmatis confirmandíſue Reginæ* ELIZABETHÆ *legibus*, ſed neque vel nomen ipſum, vel *legum*, vel *Reginæ*. Temerè ergò hoc, & falſò. *Vnicum* verò hoc neſcio quo conſilio (fide quidem non bonâ) diduxiſſe videtur *Tortus* in tertium

& ſex-

& *ſextum*; atque ita, de *vno duo feciſſe*; *feciſſe* dico; de duobus enim *neutrum* verè ponitur; *vtrique* eorum affingit de ſuo.

2 *Quotannis ſemel deferantur ad Iudices, eorum nomina, qui de menſtruâ abſentiâ notati ſunt: etiam ſi quos habeant liberos nouennes, vel ſuprà, qui apud parentes agant: tum ſeruorum etiam nomina. Ni deferantur, decem floreris mulctantur, quorum id ex lege munus eſt.*

Secundum hoc, *Torti* quoque; & in eo *bis* mendax; Duplicauit enim mulctam, & pro *decem* florenorum mulctâ, *viginti* poſuit. At illud vbi iuberi dicit, *vt inquirant Catholicos omnis ætatis*, mendacium eſt hyperbolicum. Inquirunt enim non niſi nouennes, nec eos vt rei ſint; fortè vt de familiæ numero conſtet. Nec enim lege apud nos vllâ inquiri poteſt in quenquam vt reus ſit; qui annum ætatis *decimum ſextum* non attigerit.

3 *Poteſtas Iudicibus fit, vt ſtatis temporibus, quibus ius dici ſolet, bis, quatérue in anno, audiant offenſas cuiuſmodi, atque ſtatuant in reos ex legis ſententiâ. Quod ſi tum ſubducant ſe qui rei ſunt; præconio publico ſiſtendi ſunt, in terminum proximum iuridicum: quo tempore, ni ſe ſtiterint, pro conuictis habeantur.*

Hîc *Tortus* ſtatui dicit, *de Catholicis acriter puniendis qui Communionem ſumere recuſant.* Falſò autem. Nihil enim habetur in *tertio* de pœnâ eorum. Vbi verò habetur (in *primo* ſcilicet) non *Catholicos* paſsim, qui Communionem ſumere recuſant, ea mulcta attingit; nec *alios*, quàm qui, cùm templa priùs adirent nobiſcum, ac cæteris ſacris intereſſent, pòſt iterum deſciſcunt, non quidem à cæteris ſacris, ſed *à cœnâ Domini* ſumendâ. At hij vobis, puto, *Schiſmatici* ſunt, *Catholici* non ſunt, ſaltem non *immaculati*, ſed *maculoſi Catholici*.

4 *Edicitur, vt qui pertinacis abſentiæ à ſacris legitimè conuictus fuerit, (vi legis quæ iamdudum eâ de re rogata fuerat)* Paſchæ *termino vel Michaëlis, qui proximè tum ſubſequetur poſtquam ita conuictus fuerit, ſoluat* fiſco Regio, *mulctæ nomine, libras noſtrates viginti pro ratione menſium qui tabulis accuſatorijs comprehenſi ſunt: atque vt eiuſdem deinceps*

Digitized by Google

mulcta in menſes pòſt ſingulos teneatur, citra nouam vllam in iudicio poſtulationem, præterquam, ſi duæ tertiæ terrarum in manu Regiâ ſint. Hoc autem, quoaduſq; reus legi pareat, de ſacris adeundis.

Nihil verò *hoc articulo* vel accedit vel decedit legi diu iam latæ. Id tantùm cauetur, vt vbi (alio pòſt huius Edicti articulo) fiſco datur optio, malitne *duas* terrarum *tertias*, an *viginti libras* in menſem: ibi ſi *duas tertias* terrarum optauit fiſcus, ne & *viginti* quoque *libras* illas poſsit exigere, id eſt, ne vtrique pœnæ reus obnoxius ſit. Hæc huius *articuli* mens eſt. At *Tortus* ita rem refert, ac ſi *noua* articulo hoc pœna in abſentes à ſacris, & de *nouo* rogata eſſet, quæque priore aliquâ lege pridem ſancita non fuiſſet: vitiosè verò illud, & malitiosè.

5. *De ratione cauetur, quâ certiores reddantur qui* fiſco *præſunt, quid à quoque, & quo tempore perſolui debeat: tum, ſi ceſſatum ſit à quoquam in perſoluendo, quâ ratione mulcta leuari poſſit.*

Huic verò quod reſpondeat, nihil apud *Tortum*.

6 *Cùm de mulctâ illâ viginti librarum compertum ſit, magis oneroſam eſſe eam, ijs qui tenuiore fortunâ ſunt, quàm qui amplâ: quodq; ditiores hij, dum terris ſuis ſibi frui detur, viginti libras malunt pendere, vnde illis, etiam mulctâ ſolutâ copiosè ſupereſt; quod verò ita ſupereſt, in* Ieſuitas *inſumunt, alioſq;, qui regno huic Reipublicæque infeſti ſunt: edicitur, vt* fiſco Regio *optio fiat, vtrum viginti libras menſtruas im accipere, an verò illarum nomine malit duas tertias adire terrarum, relictâ Refractarijs tertiâ ſuâ. Ita tamen, 1. vt cuiq; bonæ fidei creditori ſaluum maneat ius ſuum debiti ſui exigendi: 2. vt in duabus illis tertijs (quas* Fiſcus *adeat) fundus ipſe primarius, vel ædes, comprehendi non debeat, in quibus commorari ſolent: 3. vt alteri, qui & Refractarius ipſe ſit, duas illas tertias dimittere ne liceat: 4. vt ſi cuiquam locentur duæ illæ tertiæ, de ſartis tectis præſtandis idonea ſit cautio.*

At quod in Edicto hoc *ſextum*; *Torto quintum* eſt. In *ſexto* autem ſuo; denuo iam inculcat, *de pœnâ non communicantium Euchariſtiâ*: quâ de re nihil quicquam *articulo* hoc, nec niſi *ſemel* cauetur in Edicto; ídque membro *primo*. Sed neque in

illo

Digitized by Google

illo, alia legis mens, quàm quæ explicata nobis, reſponſo ad *tertium*. Æquè verò in hoc atque in illo mendax, & malâ fide. Peccat itidem in eo non leuiter, dum ſtatui dicit *mulctam viginti librarum, leue onus eſſe copioſis hominibus.* Non enim id dicitur ſed compertum eſſe, quòd *ditiores* illi, abuſi hac moderatione legis, cùm etiam poſt ſolutionem menſtruam copioſè ſatis haberent, alerent ex reſiduo *Ieſuitas*, & eius generis alios, ciues perditos, & pernicioſos. Quò ergo ratio par ſeruetur in pœnâ partiendâ in copioſos hoſce; poteſtas Fiſco ſit, viginti libras illas repudiandi, atque eius loco duas tertias terrarum ſublegendi.

7 *Quò exploratum ſit quoad fidem in Regem, quo animo ſint ſubditi, poteſtas ſit Epiſcopo cuiuis in Diœceſi ſuâ, vel Eirenarchis duobus (quorum tamen, de Præſidentibus vnus ſit) cuicunq́, qui de Nobilium numero non ſit; quique decimum octauum annum agat, maiorue natu ſit; qui quidem poſtulatus iam antè in iudicio pertinacis à ſacris abſentiæ; ſiue qui intra annum tum elapſum Sacramento bis non communicauerit; ſiue etiam qui ignotus oberrauerit, dum, vt fit, aliquò ſe iter habere fingit, (cùm ſe tamen, de eo rogatus, non diffiteatur, ſacris intereſſe nolle, vel ſuperiore anno bis Sacramento non communicâſſe:) Iuramentum, quod nono pòſt articulo ſequitur, deferendi.*

Torto hoc *ſeptimum* non eſt; Quod illi eſt, de ijs eſt, qui relabuntur in crimen templa non frequentandi. Mendacium verò & illud. Nihil enim ibi tale, ſed nec in Edicto toto. Sicubi autem de *Relapſis* mentio ſit in Edicto, in *primo* membro eſt, nec inde tamen relatum, niſi fide peſsimâ. Nam quę ibi *recidiua* taxatur, eorum modò eſt, qui vbi communicauerunt menſâ ſacrâ, relabuntur pòſt, nec per annum integrum communicant. At, quoad recidiuam vllam de templis frequentandis, vel non frequentandis, figmentum merum.

8 *Statuitur, ſiquis Iuramentum delatum reſpuat, nec de numero Nobilium ſit, vt in carcerem communem amandetur, ad proximum vſque conuentum iuridicum. Quodſi conuentu tum illo, publicè* in ipſo Iudicum conſeſſu *delatum ei denuò, denuò reſpuat; pœnam eam incurrat; quæ eſt amiſſionis bonorum, & carceris perpetui: mulieres tamen con-*

 iuges,

iuges ibi excipiuntur, quibus nulla pœna eſt niſi ſolius carceris, nec eius, niſi tantiſper dum iuramentum ita delatum ſubeant.

Octauum hoc quoque *Torti* eſt; ſed & *nonum* eius *octaui* huius pars eſt. Verùm *carcer* ibi in Edicto *communis* eſt, is ſcilicet, quò mandari ſolent homines qui laborant ære alieno, atque adeo plerique alij, qui Prætoris decreto non parent: *Carcerem* hunc *Tortus*, vt horrorem incutiat, ſed vanum & falſum, *Sicariorum carcerem & latronum* dicit; ſed de ſuo dicit, extra Edictum ſcilicet, nec *latronis* enim ibi vſquam, nec *ſicarij* nomen eſt. Tum quod generatim ponit, *ſi quis recuſet, vt amittat bona, & perpetuo in carcere ſit*, non oportuit ita poſitum. Non enim qui minor ſit quàm *annorum octodecem*, quenquam attingit *octauus* hic articulus.

9 *Formula ipſa Iuramenti, conceptis verbis, hoc Edicti membro ponitur.*

Pars & hæc *octaui* eſt, in eaque peccat antiquùm *Tortus*. Mulieres enim *nuptæ* excipiendæ erant, quibus *ſolius carceris* pœna eſt, ſi præfractè reſpuant iuramentum, nec niſi quoad ita præfractè reſpuant.

10 *Cauetur, ne ad actionem intentatam, ſiue de re diuinâ neglectâ, ſiue de non ſumptâ Euchariſtiâ, vlli liceat diuerticula iuris quærere, ex, ſiue apicum defectu, ſiue alio quouis formulario, ſed vt rectâ rem petat, & de facto ſuo vel affirmet, vel neget; interfuiſſe nimirum rei diuinæ; Sacramenti participem fuiſſe. Quodſi tamen quiſpiam in iudicio poſtulatus, de obedientiâ ſuâ in futurum reſpondeat, quocunque id tempore faciat, ſtatim vt actionem inſtitutam, ac proceſſum iuris omnem, irritum facere liceat, nec Edicto obnoxius ſit.*

At quod *Torto decimum eſt*, adeo eſt enorme mendacium, vt nec pater ipſe mendacij par ei poſsit fingere: totum, quantum quantum, ex *Torti* cerebro. Nam nec *tertiá* vice Iuramentum proponi fas, nec de eo quenquam in capitis diſcrimen vocari, nec de totâ hac re verbum in Edicto. Tum verò in vndecimo *Torti*, quod videtur decimo huic reſpondere; vide frontem hominis, *vim ſuam obtinere* (ait) *tabulas accuſatorias, non obſtante quocunque errore, qui in accuſatione formandâ aliterue contigerit.* Partem legis allegat, quod reliquum eſt omittit:

Digitized by Google

mittit: nam quod mox ſequitur præcîdit, *præterquam ſi inficietur factum, Templum, ſcilicet, adiÿſſe ſe, Euchariſtiam accepiſſe.* Hac enim parte ſi tabulæ veræ non ſint, licet vim earum totam euertere. Id tantùm agitur, ne deluſorio, vel dilatorio reſponſo locus hîc ſit ex cauſidicorum formulis. At quæ eſt, de accuſatione totâ depellendâ, clauſula benigna, eam perfidè diſsimulat.

11 *Cùm & illud habeatur pro explorato, qui vltrò peregrè in militiam profecti ſunt exterorum Principum, plerumque ab officio ſuo, quà in Deum, quà in Regem, abduci per transfugas quoſdam noſtros, & Ieſuitas: cauetur, ne quis Regno exeat militaturus vſpiam, neue ex aliâ cauſâ egreſſus, militet Principi cuiquam extero ſeu Poteſtati, niſi ſuſcepto priùs iuramento hoc in Lege poſito: qui ſecus faxit, vt pro felone habeatur. Pariter & iÿ, qui* Equeſtris ordinis *ſunt, vel ſuperioris vllius, aut qui functi aliquo* caſtrenſi *munere, vt ne exeant regno in militiam, neue cuiquam militent, niſi ſyngrapham priùs dent, & cum fideiuſſore gemino ſe obſtringant, (ſumma autem ſit, viginti librarum, cautionis nomine) ne Papæ reconcilientur, vel in coniuratione vllâ ſint contra Regem, actu vel conſenſu, aut celent vllam, quacunque tandem ratione ſibi cognitam.*

Vndecimum hoc diſcerpſit *Tortus*, atque ex eo ***duodecimum***, & ***decimumtertium*** concinnauit: in quibus & omiſſa illi *legis ratio*, malus mos (nempe quòd fraude Ieſuitarum, animum mutant, qui trans mare currunt) vnde bona lex orta eſt. Et ***perduelles*** (in ***duodecimo***) dicit ***habendos***; falſò; cùm ***felones*** tantùm dicat lex. Aliud autem longè apud nos crimen, alia quoque pœna, ***perduellis***, & ***felonis***. Tum, vbi de coniuratione non faciendâ, non reticendâ conditio etiam eſt; eam ſilentio præterit.

12. *Siquis de ſubditis Regÿs quenquam, trans mare, vel in ipſo maris tranſitu, ſeu alio quocunque loco, intra ditiones Regias vel abſoluere tentet, vel abducere à naturali ſuâ obedientiâ Regi debitâ, aut Papæ reconciliet Sediue Romanæ; vel eò adducat, vt obedientiam ſuam ſpondeat, cuicunque authoritati prætenſæ, ſeu Sedis Romanæ, ſeu exteri vel Principis vel Poteſtatis cuiuſcunque: Qui fecerit, quiue inſtigator, conſultor, aut patrocinator, conſciuſue facti fuerit, læſæ Maieſtatis crimine*

Digitized by Google

mine teneatur. Eadémque vt pœnâ plectatur, cui perſuaſum eſt, quiue abductus à fidelitate, vel reconciliatus, vel eiuſmodi prætenſæ authoritati fidem ſpoponderit. Qui tamen ita reconciliati, ſi intra ſextum à reditu ſuo diem, Regiæ ſe Maieſtati illiúſque legibus parituros fidem dederint, ſuſcepto, eo quod hac lege propoſitum eſt, atque altero illo (quod Elizabethae *primo conceptum olim) Primatus Iuramento, eis vt hoc nomine lex iſta capitalis ne fiet. Qui inferioris ordinis ſunt: vt peragantur rei, coram* rerum capitalium Quæſitoribus, *aut qui de* ſubſellio Regio Iudices *ſunt, ex lege Maieſtatis læſæ; ídque quaſi eâ ipſâ in prouinciâ peccâſſent, quâ primùm eis manus iniecta eſt. Qui verò de ordine ſunt Procerum: vt in eos ſtatuatur, per Pares ſuos,* Iudices Honorarios.

Hoc *Torto vltimum* eſt, in quo *bis* falſi tenetur: verba ponit *Edicti,* quaſi ſi *de fide Eccleſiæ loqueretur.* Totum verò hoc commentitium eſt. Nec enim ea res agitur: tantùm ne à *Republica*, & *natiuâ in Regem* fide diſcedant: tantùm ne Papæ reconcilientur, & vel ipſius authoritati prætenſæ, vel extero cuiquam Principi ſeu Poteſtati fidem obſtringant. Tum quod ſecundò iam iterat de Iuramento Regio, nuſquã id ibi dicitur, *Iuramentum contra poteſtatem Papæ in Principes Chriſtianos,* id tantùm; *Iuramentum Edicto hoc propoſitum.* Atque ita vnde exorſus eſt, à mendacio, in eodem illi *ſummæ* terminatur. Sunt verò & alia *Edicti* membra à *Torto* prætermiſſa: Nam cauetur,

13. *Siquis à re diuinâ abſit diebus Dominicis (ex lege primo* Elizabethae *latâ) mulcta ei ſit ſemifloreni, in ſtipem & eleemoſynam eroganda eis, qui in paræciâ illâ ſunt pauperes. Qui verò huius Edicti mulctam ſoluerit, is alteri illi, in Edicto priore, obnoxius non erit.*

14. *Siquis ſeruum alat, aut aduenam contubernio excipiat, qui rei ſacræ recuſet intereſſe, niſi legitimâ cauſâ impeditus, id ſi ſciens prudens fecerit, mulcta ei in menſem dicitur (quamdiu ita penes ſe in familiâ retinuerit) decem librarum: At id ſimul ſancitur, vt ſi Parentum alter, cui res vel ædes de ſuis non ſunt: vt ſi pupillus; ſi cuſtodiæ alicuius, ex authoritate vllâ publicâ mandatus; liceat apud ſe habere, atque alere, quantumuis ſacra adire recuſantem.*

15. *Si*

Digitized by Google

15 *Si, Decreto Iudicis ad Prouinciæ Præfectum tranſmiſſo, aut alium quenquam cui id exequendi ius eſt, de refractarij alicuius Papiſtæ prehenſione, qui, ex eo quòd refractarius ſit, ſub excommunicationis cenſurâ maneat; ſancitur, vt fas ſit* Præfecto (*ſi aliter nequit) ædes eius intrare per vim; quodſi reſiſtat, etiam viciniæ opem aduocare, vt educat inde, & in cuſtodiam det.*

16 *In admiſſa omnia contra Edictum hoc inquiri poterit, atque animaduerti per* Regij ſubſellij Iudices; *vel eos qui in* Prouincias peragrant vt ius dicant: *ſeu* Quæſitores rerum capitalium. *Quæ verò citra læſam Maieſtatem conſiſtunt, ab* Eirenarchis *Prouinciarum, quo tempore Trimeſtres Conuentus agunt.*

17 *Statuitur, quicunque demum feloniæ reus peractus fuerit, ex Edicto hoc violato; vt (quod in reatu illo apud nos fere fit) dos vxori ne pereat, néue hæredes infamiæ iuris obnoxij ſint, aut hæreditate excluſi: ſed vt prærogatiuâ ſanguinis fruantur, & liberè hæreditatem adeant.*

18 *Siquis ex eo capite, actionem in quenquam inſtituat, quod fecerit iuſſeritue quæ ad Edicti huius executionem ſpectent: reo fas ſit in Genere, hunc ſibi Cauſæ Statum conſtituendi, & per idoneas rationes probandi, Quæ ita fecit, ea ſe ex mente legis feciſſe.*

19 *Cauetur, ne per Edictum hoc fraus vlla fiat Iuriſdictioni Eccleſiaſticæ; ſed vt liberæ etiam maneant Cenſuræ eius omnes, in Refractarios, quibus vti fas fuit, ante legem hanc rogatam.*

20 *Sancitur, ne vxoris non communicantis pertinacia, redundet in maritum, aut is mulctæ cuiuſquam reus ſit propter vxoris delictum: néue mulier ipſa, iam vidua, & ſui Iuris facta, mulctam eius luat, quod nupta peccauit.*

21 *Quibus in cauſis Epiſcopo ius eſt, vel duobus Eirenarchis, Iuramentum (de quo iam antè mentio) cuiuis, qui de inferiore ordine ſit, deferendi: in iiſdem ipſis, idem ius ſit quibuſdam de ſanctiore Regis Conſilio Dominis, ab iis, qui de Nobilium numero apud nos ſunt, & decimum octauum annum exceſſerint, illud ipſum Iuramentum exigendi. Quodſi præſtare renuant, (dum ne mulieres ſint nuptæ) vna eſt eademque pœna, bonorum publicationis, & carceris perpetui.*

R 22 *Quodſi*

22 *Quodſi quis peregrè in militiam profecturus nauem ſoluat, ex vllo quinque Portuum Nobiliorum, vllòue qui eis ſubſunt alio,* Illuſtri *Portuum illorum* Limenarchæ, *poteſtas datur, eiue qui vices illius obtinet, Sacramenti huius illis deferendi.*

Propago, vti vides, Lector, prima *de Refractarÿs* eſt *in genere*, multi autem eius ramuſculi ſunt. Vt verò iuſtam ſubeſſe cauſam videas, non communi illâ ratione, quæ apud omnes valet, ſed peculiari etiam quadam, quæ ad nos ſpectat, cur homines hij præfracti & contumaces, qui ſacris ſe ſubducunt, legibus hîc magis quàm alibi obnoxij eſſe debeant; operæ precium facturus videor, ſi rem repetam ab origine, *quando* ſcilicet, *quâque occaſione*, genus hoc hominum *primùm* hîc apud nos *emerſerit*.

Ineunte hîc regnum Reginâ (*exceptis aliquot de Clero Mariano*) *non multi* præterea fuerunt, qui ſacris tum noſtris & ritibus abſtinerent. Satis hoc ſuperque notum ijs, qui per ætatem poſſunt adhuc prima illa Reginæ tempora recordari. Tanta quidem tum eorum paucitas, vt per aliquot luſtra, *Recuſantem eſſe*, quid ſibi vellet, ignotum penitus; necdum enim nata hic apud nos vox ipſa, vel titulus *Recuſantis*. Vel ex vno etiam hoc facilè id ſciat Lector, numero fuiſſe non magno: quòd ſilerent Leges, quòd nihil actum in Senatu de ijs, toto decennio. Fuiſſet autem actum lege aliquâ vel Senatuſconſulto, niſi numero fuiſſent contemnendo. Intererat enim Reipub. eos non negligere, ſi ad numerum tum aliquem excreuiſſent. Tam verò exploratum hoc, vt cùm ſiſteretur pro tribunali reus *Garnettus*, hócque illi, quod modò dixi, de numero tum exiguo obiectum eſſet, diffiteri non poſſet; id tandem diceret, *nonnullos* quidem, quos ipſe vel nôſſet, vel ſic inaudîſſet, à ſacris noſtris per id tempus abſuiſſe. Nec ſi in hac tantâ Regni amplitudine, abfuerunt tum *nonnulli*, momentum in eo magnum: nobis enim ad cauſæ caput ſatis, ſi *proluuies* illa, quæ pòſt fuit, *Recuſantium*, ex *Pÿ* cenſurâ, (quaſi ex pluuiâ ranæ,) prognata primū atque propagata eſt.

Atque, hoc quidem loco, res hîc religionis, decennio primò, cùm nondum *Pius 5.* in Reginam anathema ſuum fulminâſſet. Vndecimo demum anno, cùm prodijſſet *Bulla* fulminâ-

minâtrix, non eadem in multis mens. Ilico, quibus antè, religio nulla, ſacris noſtris intereſſe, *Recuſantes fieri*. Vt quid autem *Recuſantes?* non culpâ religionis aliquâ; (erat enim non alia tum quàm antè fuerat) ſed, quòd intonuiſſet tum Pontifex: quaſi non in rebus ipſis, vel conſcientijs hominum, ſed in plumbo Pontificio religio latitaret.

Non ergo *Conſcientiæ* cauſa dicenda, vel *Religionis*, Recuſantium hîc cauſa apud nos. Nam ſi *Religionis*, quinquennio primo Reginæ ELIZABETHAE, cùm eadem per omnia fuit quæ nunc eſt *Religio*; cur non eadem tum illis *Conſcientia?* cur *Sacra* tum noſtra execrati non ſunt? cur *Templa* tum adierunt? Adierunt enim tum, ſi non omnes, at (quod faſſus vel *Garnettus*) *plurimi*. Etiam de veſtris *quidam*, (addo, & *primarij quidam*) rationes ſcripto diuulgârunt, cur id liceret facere; etiam id vt facerent, quibuſdam tum de ſuis, authores inſuper fuerunt: vt conſulenda fuerit eâ de re Synodus *Tridentina*. Quinquennio proximo, cùm iam Duodecim viri illi *Tridentini ſententiam* eâ de re ſuam interpoſuiſſent, [de non adeundo nobiſcum templa]; cur neque tum Sacris abſtinuerunt omnes? Diſceſsio quidem ex eo facta à nonnullis: pars tamen multò maxima, (ſententiâ illâ non obſtante) etiam tum, nobiſcum aſsiduè rem diuinam audiebant. Quæro iam, cùm nihil de nouo mutatum tum fuerit in religione, quod ita licuit *per decennium*, cur anno pòſt *vndecimo* cœpit non licere? Adduco & aliud argumentum huic rei; Nam ſi religio ipſa *Romana* cauſa ſit ſola, cur hij ſeſe ſacris ſubducant, cùm & alibi etiam religio *Romana* ſit, & vbique (vti præ ſe ferunt) eadem; quî fit, vt alibi, pérque alias paſsim gentes, illud quoque hominum genus non exiſtat? Non enim exiſtere, *Scotia* teſtis ſit, in quâ, etſi plerique ſint vtriuſque ſexus Papiſtæ, noti ſatis: haud quiſquam tamen ex illis fuit, quamdiu inter eos Rex, nec Sedem hîc habuit) in toto *Scotiæ* regno, qui ſe templo ſubduxerit; ſed neque nomen ibi *Recuſantis*, neque res cuiquam cognita. At illud, credo, *Matthæus* dabit, Catholicos ſuos, vbi vbi ſunt gentium, quoad conſcientiam pariter affectos eſſe, pariter quoad obedientiam erga Pontificem, quem quaſi Eccleſiæ ſuæ & *fidei caput* omnes venerentur.

 Extite-

22 *Quodſi quis peregrè in militiam profecturus nauem ſoluat, ex vllo quinque Portuum Nobiliorum, vllòue qui eis ſubſunt alio,* Illuſtri *Portuum illorum* Limenarchæ, *poteſtas datur, eiue qui vices illius obtinet, Sacramenti huius illis deferendi.*

Propago, vti vides, Lector, prima *de Refractarijs* eſt *in genere*, multi autem eius ramuſculi ſunt. Vt verò iuſtam ſubeſſe cauſam videas, non communi illâ ratione, quæ apud omnes valet, ſed peculiari etiam quadam, quæ ad nos ſpectat, cur homines hij præfracti & contumaces, qui ſacris ſe ſubducunt, legibus hîc magis quàm alibi obnoxij eſſe debeant; operæ precium facturus videor, ſi rem repetam ab origine, *quando* ſcilicet, *quáque occaſione*, genus hoc hominum *primùm* hîc apud nos *emerſerit*.

Ineunte hîc regnum Reginâ (*exceptis aliquot de Clero Mariano*) *non multi* præterea fuerunt, qui ſacris tum noſtris & ritibus abſtinerent. Satis hoc ſuperque notum ijs, qui per ætatem poſſunt adhuc prima illa Reginæ tempora recordari. Tanta quidem tum eorum paucitas, vt per aliquot luſtra, *Recuſantem eſſe*, quid ſibi vellet, ignotum penitus; necdum enim nata hic apud nos vox ipſa, vel titulus *Recuſantis*. Vel ex vno etiam hoc facilè id ſciat Lector, numero fuiſſe non magno: quòd ſilerent Leges, quòd nihil actum in Senatu de ijs, toto decennio. Fuiſſet autem actum lege aliquâ vel Senatuſconſulto, niſi numero fuiſſent contemnendo. Intererat enim Reipub. eos non negligere, ſi ad numerum tum aliquem excreuiſſent. Tam verò exploratum hoc, vt cùm ſiſteretur pro tribunali reus *Garnettus*, hócque illi, quod modò dixi, de numero tum exiguo obiectum eſſet, diffiteri non poſſet; id tandem diceret, *nonnullos* quidem, quos ipſe vel nôſſet, vel ſic inaudîſſet, à ſacris noſtris per id tempus abfuiſſe. Nec ſi in hac tantâ Regni amplitudine, abfuerunt tum *nonnulli*, momentum in eo magnum: nobis enim ad cauſæ caput ſatis, ſi *proluuies* illa, quæ pôſt fuit, *Recuſantium*, ex *Pij* cenſurâ, (quaſi ex pluuiâ ranæ,) prognata primũ atque propagata eſt.

Atque, hoc quidem loco, res hîc religionis, decennio primo, cùm nondum *Pius* 5. in Reginam anathema ſuum fulminâſſet. Vndecimo demum anno, cùm prodijſſet *Bulla* fulminâ-

minâtrix, non eadem in multis mens. Ilico, quibus antè, religio nulla, ſacris noſtris intereſſe, *Recuſantes fieri*. Vt quid autem *Recuſantes?* non culpâ religionis aliquâ; (erat enim non alia tum quàm antè fuerat) ſed, quòd intonuiſſet tum Pontifex: quaſi non in rebus ipſis, vel conſcientijs hominum, ſed in plumbo Pontificio religio latitaret.

Non ergo *Conſcientiæ* cauſa dicenda, vel *Religionis*, Recuſantium hîc cauſa apud nos. Nam ſi *Religionis*, quinquennio primo Reginæ ELIZABETHAE, cùm eadem per omnia fuit quæ nunc eſt *Religio*; cur non eadem tum illis *Conſcientia?* cur *Sacra* tum noſtra execrati non ſunt? cur *Templa* tum adierunt? Adierunt enim tum, ſi non omnes, at (quod faſſus vel *Garnettus) plurimi*. Etiam de veſtris *quidam*, (addo, & *primarij quidam*) rationes ſcripto diuulgârunt, cur id liceret facere; etiam id vt facerent, quibuſdam tum de ſuis, authores inſuper fuerunt: vt conſulenda fuerit eâ de re Synodus *Tridentina*. Quinquennio proximo, cùm iam Duodecim viri illi *Tridentini ſententiam* eâ de re ſuam interpoſuiſſent,[de non adeundo nobiſcum templa]; cur neque tum Sacris abſtinuerunt omnes? Diſceſsio quidem ex eo facta à nonnullis: pars tamen multò maxima, (ſententiâ illâ non obſtante) etiam tum, nobiſcum aſsiduè rem diuinam audiebant. Quæro iam, cùm nihil de nouo mutatum tum fuerit in religione, quod ita licuit *per decennium*, cur anno pòſt *vndecimo* cœpit non licere? Adduco & aliud argumentum huic rei; Nam ſi religio ipſa *Romana* cauſa ſit ſola, cur hij ſeſe ſacris ſubducant, cùm & alibi etiam religio *Romana* ſit, & vbique (vti præ ſe ferunt) eadem; quî fit, vt alibi, pérque alias paſsim gentes, illud quoque hominum genus non exiſtat? Non enim exiſtere, *Scotia* teſtis ſit, in quâ, etſi plerique ſint vtriuſque ſexus Papiſtæ, noti ſatis: haud quiſquam tamen ex illis fuit, quamdiu inter eos Rex, nec Sedem hîc habuit) in toto *Scotiæ* regno, qui ſe templo ſubduxerit; ſed neque nomen ibi *Recuſantis*, neque res cuiquam cognita. At illud, credo, *Matthæus* dabit, Catholicos ſuos, vbi vbi ſunt gentium, quoad conſcientiam pariter affectos eſſe, pariter quoad obedientiam erga Pontificem, quem quaſi Eccleſiæ ſuæ & *fidei caput* omnes venerentur.

Extiterunt itaq; hìc apud nos *Recuſantes* ex *Bullâ* primum; cuius ea tum vis, vt ſimul res *ſacras*, ſimul *ciuiles*, eodem anathemate inuolueret, vt non modò *ſacra* tum hìc non *ſacra*, ſed neque *Regina* tum *Regina*, vel *ſubditi* dein *ſubditi*. Duo enim hæc quaſi connexa eſſent inter ſe atque implicita, nec ſeparari poſſent, ita vnam in Bullam compingebantur, vt non liceret iam Catholico eſſe, niſi ei qui clandeſtinus hoſtis eſſet *Reginæ*, nec cuiquam caſtè Deo ſeruire, niſi *Perduelli*. Prouenerunt inde nobis, vnâ eadémq; operâ *Recuſantes* ſimul & proditores *Bullati*; & olim quidem dici ſolebat, *Homines Bullæ*: iam verò, Homines Catholici Bullæ, quaſi ex ſtillicidijs Romanæ pluuiæ, poſtquam detonuit. Simul ergo mutare tum in religione cæperunt, ſimul nutare in officio erga Principem, quaſi iam non Principem, quam ſanctiſsimus eorum Pater, pariter Eccleſiæ communione, pariter regnandi iure priuaſſet. Ita religioni permiſta ſeditionis ſemina, nec quiſquam iam in Deum pius, niſi qui in Principem, patriámque ſimul impius, nec bonus Catholicus, niſi malus ſubditus. Neque verò diu res exemplo caruit: ebullijt enim confeſtim atque efferbuit ex hâc Bullâ; quæ ſubſecuta ſtatim eſt, *Rebellio Borealis*. Inde quidem prima lex in veſtros, ex Seditione *Boreali*, vt ex eodem fonte lex vltima, ex Proditione Fulminali.

Cùm ergo fide Romanâ fidelitatem Anglicam labefactari, miſceri cum fide perfidiam, Maieſtatem cum pietate lædi cernerent; fecit ea res, vt & Reginæ ipſi, & Regni tum Ordinibus conſultum videretur, maturè hijs, qui ſic affecti erant (ſeu mális, infecti) notam aliquam inurere *lege aliquâ pænali*: quæ tum nota, quaſi diſcriminaret à bonis ciuibus, quos ita non puduit recuſare, quominus ſimul, & *Sacris* præſentiam, & *Reginæ* officium præſtarent, vſqueadeo vt non modò *Religionem*, ſed nec *authoritatem* vllam *Regiam* agnoſcerent in *Reginâ*, quam Pijſsimus eorum Dominus non minùs Regno quàm Eccleſiâ mulctâſſet. *Lege aliquâ* dixi *pœnali*, non *ærumnoſâ* tamen, vel *atroci*, nec quales ſcribuntur apud vos: *florenorum* enim ea, non *flammarum* fuit, *pecuniæ* modò *mulcta in menſem*, non *iactura* ſemel & ſimul *famæ*, *capitis*, *fortunarum omnium*. Atque hæc *vera*

origo

origo fuit, vera conditio eſt Recuſantium apud nos. Nec ex alio capite *recuſabant* initio, nec ex alio iam *recuſant:* vt aliter, apud nos habendi, aliter accipiendi ſint Papiſtæ, quàm qui vſpiam alibi gentium vel terrarum ſint. Ex ijs quæ mihi dicta iam ſunt, nemini poteſt eſſe obſcurum, leges quæ feruntur, mulctas quæ dicuntur hîc apud nos in *Recuſantes*, ferri & dici non religionis cauſâ meræ, ſed mixtæ; mixtæ cùm malâ mente & fide in Principem: nec niſi in Recuſantes *Bullatos*, quibus fides non ſolùm ſacra, ſed ciuilis etiam, ex Pontificis nutu pendet, nempe poſt miſſam ab eo Bullam vel Breue aliquod, nec præſtanda iam Principi, nec profitenda: Qui verò ſic *Sacram* confundunt cum Ciuili, vt ſub *Sacræ* obtentu *ciuilem* profiteri *recuſent*; in eos tam iniuſtè Recuſantes, iuſtè animaduerti, iuſtum omnibus videatur neceſſe eſt, apud quos profeſsionis illius *recuſatio*, iuſtam excuſationem non habet.

Venio iam ad eos, qui ſecundo loco ſunt Edicti, *Relapſos* ſcilicet, ſeu *recediuantes*, *quâ parte* articulos illos complector omnes, qui de ijs ſunt, qui poſtquam omnem à ſe contumaciam abdicârunt, cætera quidem conformes ſatis ſunt, ad *Euchariſtiam* tamen nondum accedunt. Hos autem duplici in differentiâ ſitos video. Nam vel nunquàm illius participes fuerunt priùs: vel fuerunt ſanè priùs, pôſt verò eſſe deſiêrunt. De duobus hijs, ſunt in Edicto articuli nonnulli; ſed de illis haud credo nos iubet cauſam dicere *Matthaeus*, haud alius quiſpiam veri nominis Papiſta. Nam hij quidem cùm ſacris ſæpe interſint (fruſtra toties reclamante Pontifice) *ſchiſmaticorum* in numero ſint neceſſe eſt, nec pro veſtris dehinc iam habendi, vt quicquid in illos ſtatuatur durius, id totum redundet, vel in Hypocritas, vel in Pſeudo-Catholicos, vel quocúnque alio nomine appellare libeat, nec vllo modo in illos *immaculatos fidei veſtræ Romanæ profeſſores*. Et quæ tamen vel in iſtos mulctæ irrogantur; ita non graues ſunt, præut ſunt veſtræ illæ, quibus nos mulctatis; vt puderet, credo, quenquam, qui prudens videri velit; cùm de illis mentio fit, *ingentes ærumnas* vel nominare.

Nam de *tertiâ* Edicti parte, quæ ad illos ſpectat qui iurare nolunt, conceptum in eâ iuſiurandum, mitto hîc dicere. Arx ipſa quæſtionis eſt: Nam ſi de religionis in eo rebus non

agatur, ſed de obſequio tantùm, & fide ciuili (quod & Apologia docere vult, & hæc Apologiæ defenſio) quæcunque tandem in eos pœna fertur, qui iuramentum abiurant, ærumna dici non poteſt, propter cauſam conſcientiæ vllam. Sed enim, vt ciuile delictum eſt, ita ciuilis & ipſa pœna dicenda erit. Nam de fide quidem Catholicâ ſi ſit: & hæc iam ratio hîc, & quæſtio ſtatim omnis nobis ceſſat.

De *poſtremo* verò eius membro, quo grauia multa mitigantur, idque in Papiſtarum commodum: dixi iam, gratias referre debent; ſi illas nolunt, at litem, credo non mouebunt. Vides iam, Lector, quid *montes Matthæi parturiant*; quò *ingentes* illæ *ærumnæ* iam recidant, quas ille tanti putauit, tanti venditauit eſſe, vt ſolæ ſufficerent, ad Apologiam vel totam, vno impetu refutandam.

At etiam vnum me prætérijt in Edicto, cùm cætera recenſerem, nec tamen iam prætereundum. Clauſula autem eſt, in quâ de pœnâ agitur *ÿs imponendâ*, qui ipſi cùm ſint Romanæ ſedis obſequio (vt loquuntur) iam *reconciliati*, id agunt, vt & alios auocent *ab obedientiâ Regi debitâ*. Ipſa verò ibi verba ſic poſita; *Ab obedientiâ Regi debitâ*, ſatis per ſe valere debent, quiuis vt ex illis, certò ſciat ibi de pœnis agi perditorum ciuium, & qui proiecti iam ſunt ad ſeditionem aliquam: ad *res* autem *fidei*, *religionis*, *conſcientiæ*, à nemine cui quidem mens læſa non ſit, traduci potuiſſe.

Poſt *quatuordecim* demum *articulos ſuos*, (verè dixi *ſuos*, non enim ſic in Edicto poſitos, ſed mera figmenta *ſua*) totus ad *ironiam* fertur *clementiæ Regiæ*, magis ipſe dignus *ironiâ*, qui cùm in crimen falſi incurriſſet Pontifex, propellit etiam magis. Nam quod *de Regis clementiâ* in Pontificios dictum ibi in *Apologiâ*, locum habet in Pontificis *mærore magno & primo*, non in *aucto* iam & *ſecundo*, poſt Edictum ſcilicet. Neque ſatis commodè diuiſa tibi *Matthæe* temporibus hæc. Priuſquam inhumano illo incæpto, ad iuſtam iram irritati Ordines: tùm certè *clementia ſumma* fuit, nec vlla tum Pontifici cauſa magna *mæroris*. Fortaſſe cauſa iam aliqua ex Edicto, *mærendi*; nec tanta tamen, quantam videri vis; ſed meminerit, ei faciendo homines ſuos execrando ſcelere ſuo, cauſam dediſſe. Vide verò *quid à nobis negetur* hîc:

Pontifi-

Digitized by Google

Pontificem adeo valdè *mœſtum* eſſe debuiſſe, *priuſquam* exiret Edictum hoc: vide autem *quid à te probetur*, Pontifici cauſam fuiſſe *mœrendi*, *poſtquam* exijt Edictum hoc. Hæc illa ſunt quæ in *Dialecticis* dicuntur *diſparata*; nôſti cætera.

Sed neque tantum in Edicta *ærumnarum*, quantum autumas; neque tantùm, quantum meriti ſunt illi, aut qui illorum ſimiles, in quos ferebatur; ſaltem non tantum, vt mereatur tuum illud tragicum, *Quæ maior excogitari poteſt? Mulctari in menſes ſingulos viginti librarum mulctâ*, non ita magna *ærumna* eſt, quin *maior excogitari* poſsit, nempe quam noſtros homines ſubire hîc coegiſtis regnante *Mariâ*, vt bona eorum ſimul & ſemel, primo momento, *omnia abirent in fiſcum*. *Carceri perpetuo mancipari*, *calamitas* quidem eſt; non tam magna tamen, vt non *excogitari poſsit maior*. Illa enim certè *maior*, quam vos noſtris infligitis, *damnari ad triremes*, *vel ad metalla*. Tum *morte mulctari*, etiam magna & illa; ſed *maior* adhuc *excogitari poteſt*, quod nobis ſcilicet facitis, *lento igne torreri*. Quare ſat erat, ſi *magnas ærumnas* dixiſſes, nec niſi quia *Gnathonem* volebas imitari, opus vllum vt *ingentes* diceres: *Maiores* autem *excogitari non poſſe*, id verò *Gnathonem* ſuperat. Quòd ſi *ingentes* verè *ærumnas* videre vis, & *calamitatem* quâ *maior excogitari non poteſt*, abi ad Inquiſitionem veſtram; illam ſpecta; ibi viſurus ea, præ quibus ludus iocuſque ſunt, quæ veſtri hîc patiuntur apud nos.

Sacra verò noſtra *Sacrilega*, quâ fronte dixiſti? Nihil ibi *ſacri tollitur*; vide, ne veſtra potiùs dicenda ſint, in quibus *ſacrarum* orationum pars melior, mens orantis ſcilicet & intellectus; in quibus *ſacer* calix, altera nempe Euchariſtiæ pars, auſu *ſacrilego* tollitur: in quibus diuini & Deo *ſacri* honoris pars ſimilitudini ligneæ defertur, & cruſtaceus panis pro Deo, non ſine *ſacrilegio* ſummo adoratur. En tibi, ſi quæris, *ſacrilegium*; Porrò ſi fuiſſet in noſtris tale quicquam, deſignâſſes ſcio.

Æquè & illud abſurdè, cùm id *perfidiæ Iuramentum* dicis, quod *perfidiæ* quâ in præteritum notandæ, quâ in poſterum cauendæ, conditum eſt: quod iam contra *perfidiam* fertur, quodque erit in libris & legibus noſtris æternum *perfidiæ* monumentum, & quidem veſtrorum hominum *perfidiæ*, qui gemino ſe ſacramento ad *perfidiam* in Patriam ipſam, in Patriæ

Patrem

Digitized by Google

Patrem obligârunt. Vos autem qui *fidem*, qui *fidei* vincula, iuramenta ſoluitis, quò *perfidis* eſſe liceat: vos qui *fidem* non ſeruandam, id eſt, *perfidiam* licitam, legitimamque dicitis, etiámne vos quicquam de *perfidiâ* audetis hiſcere? & in turpitudinem veſtram eius vel nomen nominare?

Ad cumulum denique accedit falſitatum & illud, quòd tu, tam magnus ſcilicet mendaciorum hoſtis, cui crimen falſi ita odioſum, tertio ibi loco falſò dicis & mendaciter, quòd ſcilicet, *exhortatio ad fidem Catholicam cuiquam hic ſit capitalis.* Veriùs ibi dictum oportuit, *Exhortatio ad perfidiam* vel (ſi *fidem* vocari vis) ad *fidem falsò nominatam*, nempe *perfidiæ* matrem, atq; nutricem. Ideo enim quia abſtrahuntur per vos à nexu naturali *fidei ſuæ in Regem*, ideo quia Pontificis nutui, contra Principem, patriam, ius faſque omne, quaſi mancipia addicuntur, & nexui dantur, (quod vos *reconciliari* dicitis) ideo plectuntur; non *quòd Catholicam* (quàm falsò ſic putant) *fidem* profitentur. Alioquin extra *perfidiæ* illius notam profiteantur illam (quam dixi) *fidem*, & (quam tu ipſe tertiâ poſt lineâ vocas) *ciuilem obedientiam*: ſentient alteram illam (quam dicis) *fidem* eis non fore capitalem.

At etiam *ærumnas* has ſuas claudit *ærumnis Archipresbyteri*, vel poſt ſuſceptum Iuramentum, *in carceribus detenti.* Quanquam ille iam *Archipresbyter* non eſt, Presbyter modò; excidit gradu ſuo; vos illum exauctorâſtis, vt mirum videri poſsit quòd tu ita iam ſis de illo ſollicitus. Non vna modò *Iuramenti*, verùm aliæ ſunt cauſæ *Archipresbyteri*: atque audi etiam, iuſtæ cauſæ inprimis, quòd ſic mulctetur *carcere*, imò & gratia magna, quòd non niſi *carcere*. Qui enim contra leges publicas capitali pœnâ ſancitas, auſus iuriſdictionem in regno hoc vllam ſumere, & de *Româ* ſumere, eámque tot iam annos hic exequi, cenſuras & facultates, & reliqua *peregrinæ poteſtatis* munia obire; is ſi in carcere modò eſt, (quæ tamen *libera* potiùs *cuſtodia* dici debet, quàm *carcer*) ſecum non malè actum putet. Quod ſi ſimile quid noſtrûm quis auſus eſſet in ditione vllâ, vbi Papa quid habet poteſtatis, vbi *Inquiſitio* vim obtinet; quid illi futurum cenſes? an ei pœna *carceris* ſatis foret? an non acerbiſsimâ morte moriendum? vel *Papam* ipſum iudicem appellare auſim, ita res eſt in manifeſto.

Id

Id verò etiam de eo affirmare auſim, *detentionem* illi ſuam beneficij loco eſſe,nec illi ipſi ſecus videri. Nam id illi,credo, ſatis exploratum eſt, ſi quò vellet, liber abire poſſet, atque ita liber in Papæ manus veniret, vbi reddenda illi ratio de ſuſcepto à ſe iuramento; peiùs etiam multò *Romæ*,quàm nunc *Londini* eſt,acceptum iri. Verè tum quidem foret *ærumnoſus* ſenex.

Sed quoniam incidit de eo mentio nobis, volo etiam à te ſciſcitari quidpiam,vnde hoc (nos enim certè ſatis mirari non poſſumus) cùm ſcripta ſit atque edita *Apologia*; (*Cuius authoritate* edita, ſcitis, ſcitis etiam *à Quo*) cùm etiam *Qui ſcripſit* eam,de Religione Suâ fateatur,vt mirum iam non ſit, liberiùs *ab Illo* dictum quid, vel in Pontificem vel Cardinales; cùm hæc (inquam) ita ſe habeant, eâ vt celeritate, & verò etiam vi, *à duobus* iam *duplex*, *duabus linguis* factus ſit in Eam impetus, *tam breui*: & tamen *Archipresbytero*, *à quo* iamdiu *Liber* extat,in quo libro ingenuè reſpondet ad interrogata ſingula, eiúſque paginis ſingulis ſubſcripſit *ſe*, nec mutauit ex eo mentem; qui *Liber* æquitatem *Iuramenti* illius *de fidelitate* non minùs aſſerit quàm *Apologia:* cui ſubiecta quoque per eum *Epiſtola*, quâ Catholicos ſuos, etiam atque etiam hortatur vt *Iuramentum* illud intrepidè, vtroque Breui non obſtante, *ſuſcipiant:* vbi etiam & ſuprema Regis *in temporalibus* poteſtas *propugnata* ab eo, & Pontificis *ad deponendos Reges poteſtas* acriter *oppugnata* eſt: fuſiùs autem vtrumque & prolixiùs multò quàm in *Apologiâ:* nec dum veſtrûm vllus vel verbo reſponderit, nec (quod cuiquam hîc conſtet) reſponſum vllum meditetur. At æquum erat vos in *illum* magis excandeſcere, *qui veſter* ſit, *qui* vos inter vos,tanquam *Cadmæos* fratres, *committit*, & eos, qui inter vos, maximi momenti, *Authores* ſunt, veſtra in vulnera *conuertit*.

NOndum tamen debellatum eſt. Quò enim rem totam hîc conficiat *de perſecutione Regiâ*; En, vt homo Stratioticus (iures ſacellum iam ſuum abiuraſſe) *volo* (inquit) *ipſum adigere, velit nolit. Audire vocem viſus ſum modò militis*; *atque eccum*; *ſalue mi Thraſo*; Quis te enim aliter alloquatur,qui vim affers, atque *adigis* homines, *velint nolint*, vt in ſe, pro te teſtimonium dicant? En verò, vt *adigat*. Quicunque intra

Regni fines ſacrificuli conſiſtunt, mortis rei ſunt omnes; La-ta ea lex eſt à Reginâ *Elizabethâ* 27°. demum anno Reg-ni ſui; lata autem neceſſariò, cùm conſtaret id genus homi-num confluere huc indies, vt flabella eſſent ſeditionum, & ad res nouas moliendas ſuorum hîc hominum animos, quaſi ſo-lum ſubactum redderent: cùm conſtaret, miſsis ad *Patrem Generalem* literis, ſubinde ſic ſcriptitare, *Ego intra proximum* (trimeſtre vel ſemeſtre) *tot* (puta quinque vel ſex) *reconcili-aui*, pro quibus ſpondere auſim, quòd *quacunque occaſio incide-rit, à parte noſtrâ* futuri ſint omnes. Moriendum ergo erat ſa-crificis, qui comprehenſi erant: moriendum & reliquis, ſi-quando comprehenſi eſſent. Hîc tu, falſi vbique prodigus, parcus veri relator, ex ſemiſſe rem decurtas. *Gratiam* vtriſq; facere rex voluit; fecit: Liberi dimiſsi ſunt quotquot tum e-rant vllo in carcere. Aude verò etiam hanc gratiam negare. Ad reliquos autem qui in latibulis tum erant, nec dum com-prehenſi, *parem gratiam* ſuam Rex permanare voluit, ne vel eorum cuiquam ea lex capitalis foret, etiam vel ſi ſe profite-rentur tales, dum intra certum diem Regni fines excederent. Tibi verò hæc nulla *gratia* videtur, mortem exilio commuta-re? & illudis ei? Certè ſub æſtu *Mariano*, & diebus illis *ca-nicularibus*, de noſtris hîc multi parem *gratiam*, vt flammas effugerent, ſummo beneficij loco erant habituri. Habe tu vt voles; *gratia* illa quidem fuit, etſi ij non *grati*, quibus facta eſt.

Quæris autem, *ſi exilium gratia ſit, quo nomine ſupplicia ap-pellanda ſint.* Dicam; *vitæ*, vel *membri* iacturâ, *ſupplicia* ſunt & appellantur, præ quibus *exilium* ſupplicium non eſt. Id tu *Matthæe*, ſi hîc ſis, ſentias, & quaſi de *gratiâ* factâ, gratias ageres, cùm capitis damnatus eſſes, ſi ſolum tibi tum dare-tur vertere. Non tum diceres, opinor, imò nolo exulare, *ſup-plicium verum eſt, calamitas magna eſt, exulem eſſe*; *gratia nulla eſt*; *nuſquam cogar pœnas grauiores exilio præuenire*. Non hoc certè tum diceres: vel ſi diceres, omnes te inſanum *Italum* dicerent, qui malles trans *Acheronta*, quàm trans mare na-uigare. Mitte verò aliquem de noſtris coram Inquiſitione veſtrâ ad flammas damnatum; iube illum intra certum tem-pus vltra *Apenninum* eſſe: vide, annon inſignem ſibi *gratiam* factam agniturus ſit: Agniturus certè, ſat ſcio. Quanquam

quid

Digitized by Google

quid ego iſta diſputo? Quis neſcit,grauiorem pœnam leuiore præuenire, ſemper beneficij loco habitum eſſe, & minùs malum, boni, tum locum, tum nomen ſortiri, ſi cum maiore conferatur? Id vel ipſa nos natura docet, quæ brachium capiti nos obtendere docuit, & illius noxam, huius, vel liuore, vel vulnere præuenire: tum pedis vel manus præciſione,vniuerſi corporis exciſionem redimere. Ad *teſtimonium* quidem nullum *adigunt* hæc tua, præterquam vt *teſtentur* omnes inſulſum eſſe te, ſi neges, morte mitius ſupplicium, eſſe exilium: & quod mitius id,præ aſperiore ſemper eligendum.

At *comprehendi non poterant*. Quî ſcis? An *Gygis* fortè annulum acceperant à Papâ,cùm huc miſsionem haberent? Poterant verò. Quidni enim ſic aſſeram, cum vix ſeptimana vlla abeat, quo non contingat ex illo numero, aliquem comprehendi? Etiam ex illis,qui legis illius *gratiâ* tum euaſerunt, erant, qui, (octiduum modò hæſiſſent hîc) ſenſiſſent ſe *poſſe comprehendi*. Etiam & illud conſtat, ex ijs qui hinc tum abierunt, & ex eo reuerſi denuò ſunt, *comprehenſos* aliquot, ac proin, vt nunc poterant, ita tum *potuiſſe comprehendi*. Quicquid ergo hîc garrit *Tortus*; & *gratioſum* illud *Edictum*, & *Rex clemens*. Nec enim iuſtior *clementiæ* laus vlla in Principe, quàm ſi legum ſuarum ſeueritatem *temperet*, & *mitiore* pœnâ contentus ſit, præut illa eſt, quam ipſa lex irrogat. *Mitior* autem illa, & in ſe, ſi ad mortem conferatur, quam auertit; & illis ipſis,in quos irrogata mitior, quibus nec exulare moleſtum: cùm, præterquam quod ſemper incedant in vitæ diſcrimine, nihil hîc habeant apud nos, nihil poſsideant eorum, quæ ad victum faciunt. Exilio autem; vnde prodierunt è Seminarijs, eò redeunt, vbi commorari tutò poſſunt, vbi religio illis ex ſententiâ, vbi *perſecutio* nulla, nec *ingentes ærumnæ*, quæ *magno animi mærore* afficiunt, adeoque pœnè *conficiunt* Pontificem ipſum. Linguæ autem Latinæ beneficio, quo ferè valent cùm educati in ſcholis ſint, ſimul & victum ſibi quæritare, & defungi ſuo munere poſsint, quod in Miſſis, Horis, Officijs è Breuiario demurmurandis, maximâ ex parte verſari ſolet.

Tum verò vt ſciat Lector, non modò *adigere* homines obiectione ſuâ, ſed & ab alijs obiecta non minùs eleganter *abi-*

 gere;

Digitized by Google

gere; ſic ipſe primò obijcit ſibi tacitè: ſiquid in Edicto durius, id eò fuiſſe, quòd *praeceſſerat* dira illa *coniuratio*; nec enim niſi detectâ demum illâ, quicquam in illos aſperius eſſe ſtatutum; ſic verò ſibi ſubijcit. *Non ad proditores puniendos pertinere Edictum, ſed ad Catholicos vexandos.* Non ad *puniendos* proditores? Non certè; Lege nouâ ad hoc nihil opus: ex vetuſtâ & fieri potuit, & factum eſt: Ad *detegendos* verò, nouâ opus. Malè autem diſiungis hîc *Catholicos* & *Proditores*, non *Catholicos*, ſed *Proditores*, quaſi hij alij eſſent ab illis. Coniunge verò, *Matthae*, & dic veriùs, ad *Catholicos proditores* pertinere; nec enim vlli erant proditores tum, niſi Catholici. Ad illorum ſimiles Catholicos *detegendos* lex; detectos autem *reprimendos*: ad reliquos verò Catholicos, qui proditores eſſe oderunt, *detegendos*, quò ne ſimili vt illi pœnâ inuoluantur. Cauſa autem iuſtiſsima certè, vt in *Papiſtas omnes* tùm inquireretur. *Papiſmus* enim, eiúſque reuocandi zelus, proditionis *cauſa vnica*. Ipſi faſſi ſunt. Ieſuitæ (qui *Papiſmi* iam Atlantes videri volunt) proditores ipſos, porrectâ eis Euchariſtiâ, in ſcelere ſæpe obfirmârant: ex ipſis etiam Patribus, nonnulli participes criminis. Intererat tum Regis, tum Reipub. ſcire quò loco res eſſet. Poterant enim in aliorum neſcio quot *diſcipulorum* animos, idem quod in hos venenum inſtillâſſe; *cuius* poterant, quod *cuiquam* poterant. Ita ferè euenit, ſcelus ad paucos peruenit, ſuſpicio ad multos: & zelotypia nulla inanis eſt, vbi Regis, vbi Regni totius ſalus agitur. *Detegantur* ſanè omnes, de quibus ſuſpicio eſt; vbi *detecti* omnes, *reprimantur* illi quos opus eſt.

Diffiſus huic ſcopæ tàm diſſolutæ, ſubiungit ei aliam; *Ante coniurationem illam conceptam, primo anno, primo Parlamento, confirmaſſe Regem omnia Reginæ Edicta, eáque non parum auxiſſe.* Vide quàm multa peccet hic. Quorſum enim ante *illam*, ſi poſt *aliam*? *Ante illam* dixit; non ſatis dixit: *ante vllam* debuit dicere; debuit, ſed non potuit. Nam ipſo ſtatim anni primi initio, & vel ante coronatum Regem, coniuratio alia prægreſſa eſt Sacerdotum; quæ an dederit fortè, haud ſcio, certè cauſam dare potuit, ei, quæ ſubſecuta eſt, legum ſeueritati. Tum *anno primo* dicit, *ante illam conceptam*. At etiam (quod antè docui) anno primò illa ipſa coniuratio

concepta

concepta eſt, etiam *articulata.* Tum de *primo Parlamento* quod dicit, prodit inſcitiam rerum noſtrarum. Nondum enim abſolutum eſt; etiamnum durat *Parlamentum primum.* *Seſſione primâ* credo dicere voluit, in quâ tum *confirmata* ſunt *Edicta* priùs edita; ſic eſt. Ad illa enim pariter, reliquáſque Regni *leges*, legitimè ſancitas, pariter etiam ad receptam tum in regno *religionem* retinendam, cùm corona illi impoſita eſt, fidei ſuæ ſponſione ſanctè interpoſitâ, ſeſe Rex de more deuinxerat. At verò quòd de *additione* ad illa *addis, additio* verè eſt, ſed tua, ficta ſcilicet à te, ab illo facta nunquam. Non ille tum Edicta *auxit*; tu *auges* maledicta tua & mendacia, ad periodos penè ſingulas. De *confirmatione* factum tum, quod facto opus fuit; de cætero nihilo illa tum fuerunt *auctiora.* Verùm ſemel hoc habeas pro reſponſo, iniquum poſtulare te, vt abrogetur hîc vlla *Lex*, vlla legis particula; quò veſtris hominibus meliùs ſit apud nos; niſi priùs refigat ipſe Pontifex, quæ vel ille, vel qui ab illius nutu pendet, in Regum omnium perniciem cùm volent, & interea dum volent, lubricam conditionem, fixerunt diu iam, & libris in lucem editis defenderunt. Faciat exuri libros illos; ſcriptores eorum adigat ad palinodiam: tum demum verba faciat de *noſtris*, poſtquam cauit de *ſuis*. Ni fecerit, fruſtra hic quicquam mutari ſperet. Quid enim, vt noſtra iam ſublata ſint; ſtent illa illius, quibus ſtantibus, ſtare non poteſt incolumitas ſua vlli Principi Chriſtiano? Qui & ſciunt hæc iamdudum, & cùm ſimile quid in illos tentatum fuerit, ſimile & ipſi facturi ſunt.

Hic oblitus iam ſui *Matthaus*, eiúſque quod *ipſe ſibi ſat fore* dixerat, ſi probaret (*de ærumnis ingentibus anni 1606.*) poſtquam benè & grauiter impudens, *nuſquam mœrore dixerat affectum Pontificem, ob calamitates, quas tempore Reginæ* ELIZABETHAE *paſſi ſunt Catholici*; recurrit iam, non vt de mendacio præcedente ſatisfaciat, ſed vt Reginam etiam paululùm *exagitare* poſsit, & illius *manes mordere.* Quid autem commiſit Regina? Non enim *Illi* vitio vertendum fuit, ſi leges ſeueriores ſciuerit, quæ & *ſententiâ excommunicationis* laceſsita fuerat, & eâ etiam, quæ ſententiam illam ſubſecuta eſt, *Rebellione.* Res adeo vera, adeoque iuſta ſui cauſa, vt & Presbyteri veſtri, editis à ſe libris fateantur, *nullam in orbe*

 Chri-

Impor. Conſid. pag. 16. 24. 37.

Chriſtiano Principem quantumuis Catholicum, ita à Pio *Pontifice acceptum, ſecus fuiſſe facturum*; nec *Matthæus* ipſe videtur abnuere *ex eo tempore*, iure illam exacerbatam eſſe.

Subjicit ergo, *ante latam illam à Pio ſententiam, ante vel Pontificem, Pium: initio ſtatim Regni Iuramentum de Primatu reuocâſſe.* Certè reuocauit. Nam quid faceret, poſtquàm vobiſcum in Religione non ſentiret; poſtquàm ritu reformato, & ſacris literis magis conformi Deum colere, fixum iam in animo haberet, ritu illo, quo fratre regnante imbuta fuerat; ſineretne, quas *Maria* ſoror paulò antè leges rogauerat contra reformatam Religionem, ſuo loco ſtare, nec abrogaret illas? Aut cùm decretum ei eſſet, morem atq; ritum meliorem Dei colendi reducere, à Sorore antiquatum; nonne & vnà, quâ ſeſe Soror exuerat, poteſtatem reuocare ad ſe debuit? Quid ergo? eam, quæ iam eſt, religionem ſtabiliret, *Papæ* tamen *Primatum* agnoſceret? Certè illud tentatum conſtat; & à *Paulo quarto* conditionem impetratam, porrò & Reginæ ipſi delatam eſſe, dum in Primatum ipſius conſentire modò vellet, de cęteris, ſi à ſe fieri peteret, ſi authoritate ſuâ factam agnoſceret, gratiam facturum Pontificem, vt ſacra hîc omnia, hoc ipſo quo nunc ſunt apud nos modo procurari fas eſſet. Vt verè, Primatus ſit illud μῆλον ἔριδος, nec quicquam penſi ſit Pontifici, quid reliquus illis fiat, ſi hoc vnum modò exorari poſſet.

At hæc *de Primatu noua Hæreſis.* At hîc iam *Matthæo vetus mos*, petere principium, & quod probare debet, miſerè illud & turpiter emendicare. Damus hoc tibi; ſi illa Hæreſis eſt, mala materia eſt iuramenti, malè vrgetur iuramentum quod de Hæreſi. Sin, quod rei veritas eſt, quod nos, cùm res feret, probando erimus, *Hæreſis in eo nulla*, nec vlla iuramento eo *obedientia* requiritur, niſi quæ *ſecundùm Scripturas ſanctas* Regibus debetur; nihil à ſuis poſtulauit, niſi quod iure poſtulare potuit, & iniuriam in eo non fecit, cùm non niſi iure ſuo vteretur. Sed neque tu impugnas illud ratione vllâ, & nobis de Primatu hîc nulla, de *fidelitatis Iuramento* tota lis eſt. Non demittimus ergo nos in quæſtionem illã, quin te potiùs remittimus ad *Gardineri Wintonienſis* Librum *De verâ obedientiâ*, ad *Boneri Londinenſis* ibi *præfationem*, ad *Tonſtalli Dunelmenſis*

menſis ad *Polum Epiſtolam*, ad *Longlandi Lincolnienſis concionem*, ad alios multos libros & tractatus (atque audi) *veſtrorum hominum* omnes, qui rem totam hanc accuratè ſcriptis ſuis complexi ſunt. Illos, ſi cuiquam alij de veſtris, ſi tibi *Matthæe* libido eſt refellere, nos ſtatim reſponſum adornamus, quod te torqueat. Satis interim hoc propoſito noſtro, quòd ineunte Regnum Reginâ, cùm pleroſque de vobis iniquiores reperîſſet in ius ipſum, & ſucceſsionem ſuam; quò ſubſiſteret ipſa per ſe, ac regno ſecuriore frueretur, iure ſuo vſa ſit, eámque à ſubditis obſeruantiam exegerit, quam exigi per ius poſſe, Deique verbum, ex tot ſuorum eruditis ſcriptis, diu iam antè didiciſſet.

Nam quod grauem Authorem imprimis *Sanderum referre, refers*, illa: non poteras ipſe tibi magis incommodare, magis fidem omnem detrahere, vel tibi, vel argumento tuo, quàm ſi illo *referente*, quicquam nobis *referas*. *Sanderum* quis neſcit? Túne vt illum perditum transfugam, virulentum calumniatorem, nefarium patriæ proditorem, inque ipſo proditionis ſuæ actu cæſum, priùs tamen (diuinâ manu) rabie percuſſum, túne vt illum hîc teſtem citare audeas? Notum verò iam orbi ſatis, quot in libello illo famoſo *de ſchiſmate* congeſſerit prodigioſa mendacia, quot in reliquis etiam ſcriptis, quæ reliqui fere omnes hauriunt ex iſto mendaciorum Patre *Sandero*. Audiat illa tantùm quis, rem neſciat; ſi non ſuffuſus illi maleuolentiâ animus, (vt tibi) ſtatim conſpuat ad ſingula: Produnt enim ipſa ſe, tam ſunt, & turpia, & tamen ſtulta; mirabitur illi ita non frontem modò, ſed & mentem omnem periiſſe, vt talia referre non pigeat, quæ ſic pigeat audire: ſilicem illi certè pro fronte, nouaculam pro linguâ fuiſſe. Quodſi nihil etiam eſſet præterquam hoc, quòd *capitalis hoſtis*, quòd *perfidus perduellis* fuerit, ecquem non pudeat hunc ſibi teſtem producere? Illene, vt hîc teſtimonium ferat, cui, quæ *duæ res* in omni teſte requiri ſolent, & quarum neutra abeſſe poteſt, *honeſta fama, æquus*, & in neutram partem propendens *animus*: eæ in hoc, *ambæ*, ex toto prorſus deficiunt. Niſi ſiquis putet, hærere poſſe *honeſtam famam* infami proditori, vel *æquam mentem* in iurato hoſte reperiri; qualem illum fuiſſe facta clamant, (nempe turpem proditorem:) qualem illum fuiſſe

fuiſſe ſcripta clamant (nempe hoſtem capitalem) non Principis modò ſuæ, ſed & Principũ qui vſpiam ſint omnium, illiúſque adeo, *quæ omnibus ineſſe* debet Principibus, *authoritatis*; *quæ omnibus præſtari* debet à ſubditis, *fidelitatis*. Apage verò *Sanderum*; quid ille *referat*, parum certè, imò (parum hîc nimium eſt) nihil omnino *refert*.

Pòſt verò *de mulctâ* multus ſermo, quam irrogauit lex illis tum, qui *ritu, veteri*, dixit, (*ritu* enim *vero* dicere non potuit) *& Romano* (qui fortè quàm Christi vel Apoſtolorum melior mos eſt) *more officium miſſæ procurabant*. Vbi Lector aduertit ſcio, qui Edictum noſtrum antè calumniatus eſt, eique mendaciter affinxit quòd *cænam Caluiniſticam* ſumi iuberet: is ipſe iam Sacramentum ſumi vult *Romano more*. Monendus mihi hîc de *more* illo *Romano*. Nos enim non ex *more* Gentis vllius ſumimus; is nobis *ſumendi modus ſolus* placet, eo *ſolo* ſumimus, quem Apoſtolus *Corinthijs* tradidit acceptum à Christo: Non illum quidem *Romanum*, quippe tum (cùm *Roma* nihil etiam audiſſet de fide) à Seruatore ipſo *more ſuo* inſtitutum. Eo & nos *ſumimus*, & *Roma* ipſa *ſumeret*, niſi Christo ſe & *Paulo* plus ſapere putaret.

De *mulctâ* quid attinet dicere? Quaſi verò quid in eâ nouum. Quis enim Princeps, niſi illi iam integrum non ſit, liberum & *ſine mulctâ ſaltem* ſinit eſſe apud ſe exercitium cultus peregrini? Hoſpes es in hiſtoriâ ſi neſcis, ſub bono, pióque Principe *Theodoſio*, & qui illum ſecuti ſunt, *Donatiſtis* (qui periiſſe de orbe toto Eccleſiam Catholicam, nuſquam eſſe, niſi apud *partem ſuam*, vt vos iam apud *veſtram*) *Donatiſtis* (inquam) refractarijs, *libram auri* mulctam dictam eſſe, fiſco tum applicandam. Quam *mulctam Auguſtinus* ſæpe, ſemper autem cum laude, commemorat. Quid? veſtrum quis aliter facit? Numquid cuique (quæ vult) ſacra cudendi, liberum apud vos, aut cuique quæ vult ſacra adeundi, copiam facitis? Non facitis. Alius verò generis mulcta vobis eſt. Quodſi *perſecutionem* addiſcere voluiſſet Regina Elizabetha; poterat certè à Maria ſorore, quæ noſtræ profeſſionis homines ſub ſe, qui *Miſſam, lege* tum (vt iam *Liturgia* noſtra) *ſancitam* audire nollent, non pecuniâ aut carcere mulctauit, *mulctam* infixit capitibus non aliam, quàm vt capita ſimul,

Digitized by Google

ſimul, & corpora eorum, in bonum & luculentum focum conijcerentur, ibi ad cineres vſque concremanda. Ea veſtra tum mitis *mulcta* fuit, ita *mulctati* nos, non lanâ, ſed *pelle* ipſâ, & (*pro quâ, cuncta quæ habet, dabit homo*) *vitâ* & ſpiritu; Et vos, qui *flammâ* rem geritis, de *florenis* hiſcere audetis? Atqui nos tum, ſi *pecuniâ*, & *re totâ* tranſigere, ſi *carcere*, ſi *exilio* licuiſſet; *gratioſum* illud *Edictum* ex animo omnes diceremus. Noli ergo rem iſtam *nummariam* magis premere; elicuiſtis *ſanguinem* de nobis; *ſanguinem* enim bibit *meretrix* veſtra. Æquus autem Lector agnoſcet ipſe per ſe, conſtare pacem, non poſſe vlli Reipublicæ, ſi *patria ſacra* aſpernari liceat, ſi *ſacris peregrinis* operari, impunitate datâ. Indignum etiam eſſe in eâ Repub. quæ legibus tenetur, diſcedi à legibus. Quod autem fecit Regina, hoc tantùm fuit; quam Ipſa Sibi, vt veram maximè, ita animæ ſuæ maximè ſalutarem, in animum induxerat; quam lege ſanciendam curauerat; eandem vt omnes religionem amplecterentur; qui ſecus facerent, eis vt vel pecuniario aliquo damno, vel libertatis (mitiùs autem id multo quàm *Soror*) impunè ne foret.

Tum quod dicis ex *Sandero*, de *plurimis Epiſcopis ſecundùm eam legem, mox in carcerem coniectis*, quàm falſum ſit, vide, & crimine ab vno, diſce reliqua. Nec enim *plurimi*, cùm & *omnes illi* quos memorat, non *plurimi*, nec tamen omnes illi coniecti; vix mediam *omnes illi* hîc partem ſuperant Epiſcoporum apud nos; Nec *mox coniecti*, Actis enim publicis conſignatum extat, cuius eorum quiſq; vel *fratris*, vel *affinis*, vel *amici* ſui, priuatæ & *liberæ cuſtodiæ* commiſſus fuerit: Nec *ſecundùm eam legem* coniecti, ſed quòd, fortè quidam ex ijs inſolenter ſe & proteruè gererent. Falſi ergo tenetur de *omnibus*: nec pigebit tamen decurrere per *ſingulos* ab eo notatos, ſi tamen pauca præfatus fuero. Enimuerò, Regina ſi in omnes fuiſſet inclementior, plurimùm id eorum merito feciſſet, cùm conſpirâſſet inter ſe maior eorum pars, ne quiſquam ei coronam imponeret, vt redierit res ad *Carlioleńſem* in illo ordine penè infimum, qui rem non inuitus præſtitit. Tum, vbi *capita religionis quædam* tractari vellet, inter Epiſcopos, atque eos qui illis ex aduerſâ parte; primò *tergiuerſari* omninò, *nec intereſſe* velle: pòſt, vbi veniſſent tandem, atque audiſſent

quid vrgerent Aduerſarij, vt reſponſum eis vllum darent, omnino *recuſare*. Meritas certè debitáſque pœnas luiſſent, ſi de contumaciâ hac ſuâ tam peruicaci, ijſſent omnes in carcerem. At Illa, cui mitior multo quàm Sorori indoles, durius in eos nihil ſtatuit; Sororem quidem imitata non eſt, quæ ad ardentem pyram omnes, non cuſtodiam amandâſſet: quemadmodum & quinque de Epiſcopis ſuis, viuos exuri iuſsit, non quòd in eam, patriámue quicquam admiſiſſent, ſed quòd fidei ſuæ renunciare & Euangelio; & quod omnia quæ ſic Pontifici viſa ſunt, vera itidem eſſe deierare, nollent.

Præfatus hæc, vt, quid optimo iure poſſet Regina ſi vellet, Lectori conſtet: redeo iam ad illud, quid fecerit, *Plurimis illis Epiſcopis ſecundùm eam legem, mox in carceres coniectis*, nec tamen *plurimis*, nec *mox*, nec *ſecundùm eam legem* coniectis. Nam vel ex illis *quatuordecim*, *nouem* extra carceres diem obierunt, *tres* vltrò excesſerunt Regno, *duo tantùm* in carcere mortui. E *primis nouem*, *primus* mihi ſit *N. Hethus* ſolus *Archiepiſcopus, Eboracenſis*, qui honorificè ſemper à Reginâ habitus eſt, nec vnquam vllâ cuſtodiâ detentus, non fortunarum vllâ parte exutus, permiſſus ſemper rure ſuo viuere, & cùm ad multam ætatem in otio vixiſſet, teſtamento etiam hæredes ſcribere. *C. Tonſtallus Dunelmenſis* qui ei *proximus*, conſenuit in contubernio Archiepiſcopi *Cantuarienſis*, vbi ſummâ ætate *octogenario* iam maior, defunctus, nec ſine pompâ funebri ſepultus eſt. Idem hoc *Thirlbeio Elienſi* factum, qui ijſdem in ædibus Archiepiſcopi lautè exceptus, decennio poſt *Tonſtallũ* fatis cõceſsit. Nam *Whitus Wintonienſis* in carcere quidem fuit ad tempus, non eam tamen ob cauſam, ſed quòd quædam minùs pro officio dixiſſet in concione; verùm dimiſſus tamen inde pòſt, atque extra carcerem, fato functus eſt. *Bournus Bathonienſis*, in *Carewi* ædibus, illuſtris viri, Decani *Exonienſis*, veteris amici ſui, poſt vndecim annos diem ſuum obijt. *Turberuillus Exonienſis*, cùm per multos annos priuatus vixiſſet, in ſummâ libertate & ipſe defunctus eſt. *Polus Petriburgẽſis*, ſummâ comitate habitus, liber ſemper, Principis beneficio, & in agro ſuo, maturâ ætate deceſsit. De *Oglethorpio Carliolenſi*, qui in Reginam officioſior quàm cæteri, dubium eſſe non poteſt, qui tamen non ita multò pòſt *apoplexiâ* extinctus eſt. De *Bayno* itidem,

Digitized by Google

itidem *Lichfieldenſi*, qui breui pòſt tempore, *ex calculi* morbo vitã cùm morte mutauit. Salutârunt fortè carcerem nonnulli ex hijs, dùm non ſatis pro officij ratione reſponderent; ſed dimiſſi tamen pòſt, maximâ ex parte, atq; amicorum fidei commiſsi ſunt. Proximi mihi tres illi, qui ad exteras ſe partes receperunt. De *Scoto* enim *Ceſtrenſi*, proteruo homine, & id conſtat, elapſum cuſtodiâ, vltro pòſt exulâſſe. De *Pato Wigornienſi*, de *Goldwello* itidem *Aſaphenſi*, & illos excesſiſſe Regno fatemur; neutrum tamen ex legis ſententiâ aliquâ, tantùm, quia ſic ipſi voluerunt. Superſunt duo iam; *Watſonus Lincolnienſis* moroſus homo, qui & ipſe tamen laxiùs aliquandiu habitus in ædibus *Epiſcopi Elienſis*, pòſt *Roffenſis*, tandem cum hîc per Emiſſarios veſtros turbatæ res, in arcem inſulæ *Elienſis* ablegatus eſt. *Bonerus* autem *Londinenſis*, qui regnante MARIA cùm lanienæ præeſſet, in odium venerat omni populo (vt nec tutum eſſet ei prodire in publicum, ne ſaxis obrueretur) ille quidem in carcere conſenuit; ſed vbi, ſi vidiſſes, inediâ confectum non diceres; viuebat opiparè; horti erant & pomaria, ſi volebat ſpatiari; denique, niſi quòd certo ſpatio circumſcriptus, haud quicquam inſtar carceris.

Habes de *quatuordecim* illis quos coniectos aiebat in carcerem. At nec hij *plurimi* erant, & de hijs quos nominauit *non plurimis*, *plurimi* mancipati non ſunt carceribus, nonnulli ne viderunt quidem; libera tantùm & priuata fuit (ſiqua fuit omninò) cuſtodia; recepti ſunt in familias vel eorum, qui ſucceſſerunt eis Epiſcopi, vel amicorum, quorum ipſi potiùs conuictum expetebant, gratis ſine ſumptu, copiosè ſine defectu, in otio ſine moleſtiâ omni, ad vltimas quas illis natura deſcripſerat annorum metas, peruenerunt. Nulli intentata vis; nulli quæſtio criminis *vel Primatus*, obiecta; quibuſdam neque priuatis de rebus quicquam imminutum. *Plurimi* tui iam, *tot* tui Epiſcopi, vides quò reciderint. Tum, *permulti illi Nobiles*, de quibus proximâ periodo idem aſſeris, vnus aut alter fortè fuerunt, nec plures. Rident enim noſtri homines, cùm *Nobiles* illos *Sanderi* audiunt; illuſit vobis *Nobilium* titulo, quem bonus ille vir anguſtiorem eſſe nouit apud nos multò, nec poſſe ex toto illo numero quem *nobilitat*, præterquam vni fortè aut alteri conuenire. Ita *plurimi* illi *Epiſcopi* tui, &

Digitized by Google

permulti Nobiles, *tot Epiſcopi*, *tot Nobiles*, ſummis coniunctis vix *ſenarium* efficiunt: & illi ipſi non *ſolùm* (quod tu ais) *religionis* cauſâ; non, ſed procacitatis & inſolentiæ ſuæ cauſâ eò amandati.

Omnino qui *vndecennium* primum meminerunt Reginæ ELIZABETHAE, haud quicquam eo mitius vel remiſsius fuiſſe prædicabunt. *Decimo tertio* demum anno, *biennio* ſcilicet poſtquam *Pius quintus* Bullam huc ſuam parum piam miſiſſet, atque ex eâ Boreales illæ turbæ extitiſſent; paulò tum facta commotior, vt par erat, ſtatuere cœpit contra Bullas & earum tabellarios; ſed prætorquàm in eos, nihil ſuperſtitionis tum veſtræ cauſâ, ſancitum eſt durius. *Decimo* pòſt, id eſt, anno 23. vt videas quàm illa Princeps pigra fuerit ad pœnas; cùm Emiſſarij illi veſtri ſacrifici, ferè vel ante Miſſas vel pòſt, venenum ſuū comperti ſunt ſpargere, nec admittere ad eas, niſi qui & ipſi miſſam facerent fidem omnem atque officium in Principem: cœptum eſt acriùs in eos animaduerti, qui ita Miſsis intereſſent; *mulcta* tum illa (quam dicis) impoſita; remittenda tamen ſtatim, cùm redirent ad mentem meliorem. *Quinquennio* pòſt, cùm ſerperent indies longiùs, & quaſi examen quoddam è nouis Seminarijs ſacrifici ſeſe per regnum effunderent; cautum eſt lege capitali, ne Nouitij iſti, qui cum religione deprauatâ in Seminarijs illis, animum etiam ab officio alienum imbiberant, & qualem ipſi imbiberant, talem aliis propinarent, ne illi (inquam) traijcerent huc in Angliam. Notum enim ſatis quid hîc, cùm veniſſent, agerent ad vnum omnes, quàm neminem Eccleſiæ ſuæ Romanæ reconciliarent, niſi, qui ſe ſponderet, cùm res poſceret, ad omnia Pontificis mandata, præſtò & paratum fore. Atque, huc Illam tandem, poſt annos 27. inuitam & quaſi reluctantem, nec ab indole ſuâ ſeueram Principem pertraxit, atque has Illi leges extorſit, hominum veſtrorum importunitas. Quam proinde etiamnum audet *Apologiæ Author* aſſerere, *Neminem veſtrum religionis cauſâ in iudicium vocâſſe*, *neminem ad ſupplicium condemnâſſe*, quamdiu ſcilicet *rem religionis* agerent, nec cum *religione*, *rebellionis* ſemina permiſcerent, neque priuſquam *Pius* Papa *per Bullas* ſuas hîc in *Angliam*, *per copias* verò & cohortes ſuas ibi etiam in *Hiberniam*,

berniam, impetum, & impreſsionem feciſſet: hic *plumbo*, ibi *ferro*; in *Angliâ* clauibus, in *Hiberniâ* gladijs rem geſsiſſet.

Nec enim tu ſatis vidêris intelligere illud *in iudicium vocare*, aut *ad ſupplicium condemnare*, quid ſibi velit. Nemo *vitæ*, nemo *membri*, nemo *fortunarum omnium* vel *perpetui carceris* diſcrimen adijt. Hic, denarijs fortè duodecim mulctatus, quòd die dominico templum non adijſſet: alius, quòd ad Euchariſtiam non acceſsiſſet: tertius, cùm in miſsificandi actu deprehenſus, per plateas in apparatu illo ſuo miſſatico traductus. Quid hæc ad ſeria? Hoccine tu *vocari in iudicium*, vel, *ad ſupplicium condemnari* vocas? Nemini *puellæ adusta manus*, (*vt Scæuolæ*) nondum reæ factæ vel vocatæ in ius: nemini *grauidæ*, cùm *apertâ aluo Embryo viuus* erumperet, *transfixus cuſpide infans* primò, pòſt etiam *in flammam reiectus*, & cum *matre* (barbaro & execrabili exemplo) ibi *exuſtus* eſt. Nemo *fame* enectus, nemo in carcere *trucidatus*; non *quadriennio quadringenti & ampliùs* flammis abſumpti ſunt. *Duodecim* toti anni erant, cùm in *Feltonum* qui *Bullam* impiam hîc auſus affigere, animaduerſum eſt: is *primus* hîc è veſtris vocatus in iudicium, atque capite mulctatus eſt; ante illum nemo. Mulcta fortè aliqua, ſed non grauis: Lex etiam, ſed non ſeuera. Exilio damnatus nemo; pauci carceribus mancipati; vbi cauſa fuit religionis nihil aſperum; vbi quid aſperum, cauſa religionis non fuit. Vis veritatem audire? vis quæ te non fallat, ex ore *hominis inimici*? Audi *Philopatrum* ipſum Ieſuitam, inſignem alioqui conuitiatorem, ſed veritatis vi victum, Reginam de Regni ſui initijs ſic alloquentem: [a] *Dum initio Regni tui mitiùs aliquantò cum Catholicis ageres, dum nullum adhuc vehementiſsimè vrgeres, nullum admodum premeres, vel ad ſectæ tuæ participationem, vel fidei antiquæ abnegationem, omnia ſanè tranquilliore curſu incedere videbantur, nec audiebantur magnæ querelæ, nec inſignis aliqua diſſenſio aut repugnantia cernebatur, nec deerant (quanquam malè) qui Eccleſias veſtras, vt vobis placerent ac gratificarentur, corpore ſaltem, etſi non animo frequentabant.* Legis hîc, Ieſuitico atramento depicta, quæ tu tum ſæua calumniaris *Regni Principia*. At tu, audire te hîc exiſtima loquentem inuidiam ipſam; puta autem minus hîc dici, plus intelligi.

[a] Pag. 103.

 Audis

Audis tamen, vel ab eo, *neminem admodum* tum *preſſum*, *non magnas* tum *querelas*, non *inſignem* aliquam *diſſenſionem* extitiſſe: Non ergò ita tum refertos carceres, non *tot Epiſcopos, tot Nobiles, fortunis omnibus exutos, actos in exilium, carceri perpetuo mancipatos.* Crede ſaltem huic Teſti: *inimicus homo eſt*, nihil in gratiam dicit: crede (inquam) vel *inimico huic homini*, & de Reginâ poſthæc obmuteſce.

Quid verò in animo tibi, quòd quæ paulò antè eâdem hâc vndecimâ ſectione dixeras; eadem ipſa denuo, totidem penè verbis repetas? Adeone profluuiâ memoriâ Lectorem putabas eſſe, vt excideret ei Primatus iuramentum, niſi vnicâ ſectione idem illi bis inculcâſſes? Sine perfungar eo ſemel. Quòd delatum illud iuramentum Epiſcopis, non ita fuit, vt tu videri vis, facinus indignum. Nihil aliud ab ijs quæſitum, vt facerent, quàm quod bis iam antè fecerant, ſub *Henrico* ſcilicet 8. & *Eduardo* 6. *Heathus, Bonerus, Tonſtallus, Thirlbeus* tum Epiſcopi: *Baynus, Bournus*, reliqui, nondum Epiſcopi; præſtiterant iam antè idem iuramentum omnes, alijs quoque vt præſtarent, authores fuerant: etiam illorum quidam, libris ſcriptis defenderant. Quid hîc iniqui, ſi de eodem iterum compellentur?

Non enim credo tam eris vecors, vt litem moueas de ſexu; *fœmina* fuit: fuit: at tu ſpero, cum *Knoxo* non ſentis, & qui illius ſectatores ſunt, vt *fœminam regnantem* non feras. *Regina* fuit, æquali per omnia iure cum regibus, nec quicquam illi negandum, quod Regi conueniat. *Debora*, cùm Iſraëli Iudex, ius illi pari authoritate dixit, nec deteriore, quàm vel *Othoniel* vel *Gedeon* vel mas quiſpiam. Vel ergo, *Salica* vobis religio fingenda eſt, quâ excludi regni iure *fœminas* oportet, atque ita Sororem quoque eius *Mariam* exhæredari; vel ſi *regnare* vultis *fœminas*; & *iura* illis omnia, quæ *Regalia* ſunt, cum *regno* pariter, ſunt deferenda. At *Tortus* æquior eſſe debet in *Reginarum iura*, cui toties honorifica mentio fit de *Regina Mariâ* Sereniſsimi Regis noſtri Matre, quæ ipſa, *Regni hæreditarij Regina* cùm eſſet, par vlli *Regi* fuit de tot proauis ſuis, atque *pari* cum illis & imperio & imperandi *authoritate* prædita.

Velim autem ex *Torto* ſcire, cur licere non poſsit Reginæ, quod

Digitized by Google

quod licet apud eos, Abbatiſſæ. *Abbatiſſa* enim *capax eſt iuriſdictionis ſpiritualis*, eámque iuriſdictonem in ſibi ſubditos exercere poteſt. Delegatam dices à Papâ; Ergo ſi& Reginæ eam ſibi à Papa delegatam, nec aliter quàm ab eo,ſumere vellent, ſalua res eſſet. Sed nihil opus; *delegari* enim *poteſt à iure poſitiuo*, quod ad inſtitutum noſtrum ſatis. Verùm nec hoc etiam premo. Nam & hoc quoque contendo, *ordinariam eſſe*, quam Abbatiſſæ apud vos habent *iuriſdictionem*. *Abbas* enim *ordinariam* habet, & *in adminiſtratione ſuâ Abbati æquiparatur Abbatiſſa*: eandem ergo, & eodem iure *ordinariam* obtinebit. Quid verò obſtat? Quiane *cenſuras exercere, excommunicare* nequeunt? At *Excommunicatio* directè *ad clauem ordinis* non pertinet. [a] *Aquinas* hoc aſſerit. *Excommunicatio non eſt actus clauis directè, ſed magis exterioris fori*. Et communis hæc apud vos ſententia eſt: Omnis habens *iuriſdictionem ſpiritualem*, etſi non habet *clauem Ordinis*, poteſt *excommunicare*. Negantur fœminis quæ *Ordinis* ſunt, vel *interioris fori*: quæ verò *ad forum exterius* ſpectant, & *Laicis* communicantur, eorum, quin & fœminæ capaces ſint, ratio nulla repugnat, vt pro Abbatiſsis ſuis acriter contendit, in eoque rem noſtram agit *Stephanus D'Aluin* * Sorbonâ ſententiam eius approbante. Quanquam nos, Principi, cenſuræ poteſtatem non facimus; in eoque, plus multo *Abbatiſſæ* vos, quàm nos *Reginæ* tribuimus.

a *In 4. Sent. diſt. 18. Q. 2. art. 2.*

* *Tract. de Abbat. poteſtate cap. 2. 3. 12*

Non eſt hæc (inquis) *fortaſſe cauſa religionis*. Vbi tuum illud *fortaſſe*, quod *ludens* ibi poſuiſti, nos quoque *ludimus*. Nec enim dubium hîc cuiquam eſt, quin quod Regi, idem & Reginæ conueniat, *ſummũ* ſcilicet *regimen* in ſuos, ſiue de Eccleſiâ, ſiue de republicâ ſint, ſeu *ſpirituales* (vt loquimur) perſonæ, ſeu *temporales*. *Præcipere* etiam poſſe & *proſpicere* de rebus religionis; *nihilo* autem *minùs* id quàm *Regem* quemcúnque *Chriſtianum*. Nam *prædicandi* munus, vel *ſacra myſteria contrectandi*, vel quæ reliqua ſunt muneris Eccleſiaſtici, nec illa attigit vnquam, nec nos vel Reginæ, vel Regi putamus fas attingere; Nec hoc ſibi *ius* ex illis quiſquam *vendicauit* vnquam, quicquid hîc garriat illuſtris ſcilicet ille teſtis tuus *Sanderus*, mortalium *mendaciſſimus*, qui Reginam, quaſi quid tale tentâſſet, auſus eſt calumniari. At tu, cui toties illud in ore

Digitized by Google

ore eſt, *repetis atque inculcas*: hîc iam, vbi nihil opus, otioſè penitus atque odioſè *repetis* ipſe atque *inculcas* iterum atque iterum, ad tædium, nauſeam, necem Lectoris: Et de *Iuramento propoſito* 1558. & de *mulctâ impoſitâ* 1559, Sectione vnâ & eâdem, poſt lineas non multas, cùm ſemel dixiſſes; ingeminas rurſus, idem ipſum, *repetis*, *inculcas*, nec *repetendi* finem vllum facis, vel *inculcandi*. *Legem* fuiſſe *latam* dicis: pòſt, quomodo *lata* non fuerit, interrogas; Mulctam aſſeris *impoſitam*: pòſt, quomodo non fuerit *impoſita*, quæris. Id, credo, voluiſti dicere, non modò *coniectos in carcerem*, ſed & *in carcerem coniectos*; nec *mulctatos* tantùm qui *audiebant Miſſam*, verùm etiam qui *Miſſam audiebant*, *mulctatos fuiſſe*. *Coccyſmus merus*, *Tortiſmus* merus.

Nam de *lectione tuâ rerum noſtrarum* quòd ita valde gloriaris: nos te, *Matthae*, neſcimus qui vir ſies, de *Torto* quàm multæ lectionis ſit, nihil dum accepimus. De Domino tuo facilè credimus, quòd & *legerit* legendas noſtras, & ex dono Authorum *legerit*. Nec nos in dubium vocamus an *legiſtis* illa quæ ſcripta ſunt multa, de noſtris rebus; ſed *quâ fide ſcripta* ſint, quæ ſic *legiſtis*. A fugitiuis enim noſtris falsò & perperam conſcripta dicimus; ſuperant ibi *mendacia* paginas, longè ſuperant; certant etiam cum clauſulis, vix enim vera in illis clauſula. Sed neque poteſt eſſe vllo in libro aeſtuus *mendaciorum* maior, quàm eſt in *Legendâ illa plumbeâ*, quæ *de perſecutione Anglicanâ* apud vos circumfertur. Ibi legas, Catholicos *inſutos ferarum pellibus à rabidis canibus dilaniari*; ibi *Glires pellibus incluſos Catholicorum viſcera exedentes*; ibi Catholicos *ad equorum præſepia religatos*, *fœno* ibi *paſcendos*, nec legas ſolum, imò & videas; ære enim ibi ſculptæ imagines. Falſa, ficta, fucata omnia. Quod ſi vacet iam, & niſi peccem in Lectoris patientiam, ſubijcerem hîc *mendaciorum faſtos*, quæ in illis ſunt; ſubijciendo facerem, vt vos *lectionis* veſtræ, & *memoriæ* pœniteret: dehinc iam vt puderet, atque pigeret gloriari, quàm ſæpe illa *legeritis*, vel quàm benè *memineritis*, quæ haud vlli rei ſunt, præterquàm vt ignominiæ maculam inurant Authoribus ipſis, ad memoriam poſteritatis ſempiternam: in quibus *malitia* cum *mendacio* certat, *perfidia* cum *impudentiâ*, ſumma *ſtultitia* cum ſummo *ſcelere*. Et

hæc

hæc tamen vos *legendo* bonas horas perditis, & ea *lecta* vobis & memori mente recondita in laude veſtrâ ponitis. Miſeret me veſtri: *miſit vobis Deus operationem erroris, vt crederetis mendacijs.* At *Lectori* etiam ſat iam notæ *omiſsiones* tuæ, ex ijs quæ prænotata mihi ſunt, agnoſcit ſtatim, *omittere* te, quæ *dicere* non potes, quòd nulla ibi ſint vt poſsis *dicere*; vt hîc iam *omittis quæ Rex ad Edicta Reginæ non pauca addidit. Non pauca* certè; non enim *vlla penitus.* Quæ autem nullâ tuâ induſtriâ proferre poſſes: ſine te exorem, vt *omittas* ſemper *de induſtriâ.*

DIxerat *Apologia, minus iuſtè Pontificem in Breui ſuo prohibuiſſe ſubditis, quò minùs de obedientiâ ſuâ erga Regem profiterentur.* Quæris, *vbi hæc prohibitio in Breui habeatur*; *nec dictum eſſe hoc, nec dici potuiſſe*; *haud vllam talem prohibitionem in Breui legi: hoc ergo inter falſa, quibus Apologia pleniſsima eſt, referendum.* Ita tu. Audi ergo vbi: Hæc Iuramenti verba ſunt. *Ego fidelitatem & veram obedientiam Maieſtati Regiæ, hæredibus, & ſucceſſoribus eius præſtabo.* Annon hijs verbis *de obedientiâ ſuâ* disertè *profitentur*? Quid poteſt eſſe clarius? Quid Pontifex? Annon & ille ſic in *Breui* ſuo primo; *Admonemus vos, vt ab hoc Iuramento præſtando omnino caueatis, idque acriùs exigimus à vobis?* Annon ſic in Breui ſecundo; *Strictè præcepimus, ne vllo modo Iuramentum illud præſtaretis?* Iam verò, quæ propria magis *profeſsio*, quàm *Iuramento* dato? Quarè, *profitentur.* Quid autem? *Ego obedientiam Regi præſtabo*; Quarè, *de obedientiâ profitentur.* Quid Pontifex? *Admoneo, acritèr exigo, ſtrictè præcipio ne præſtetis Iuramentum illud.* Qui *iuramentum prohibet*, quo *profeſsio* fit, is annon *prohibet* quò minùs *profeſsio* fiat? Iuramentum, in quo *profeſsio* diſerta eſt *obedientiæ præſtandæ*; qui *admonet*, qui *exigit*, qui *acritèr exigit*, qui *præcipit*, qui *ſtrictè præcipit, vt ne præſtetur*; is annon *prohibet obedientiam profiteri?* Quæ hæc vecordia eſt? An tu *prohibitionem* nullam putas *de obedientiâ præſtandâ*, niſi totidem ſyllabis ſic legatur in Breui; *Ego prohibeo vobis quò minùs obedientiam profiteamini?* Quòd ſi Subdito Sacroſancta tangenti, & dicenti, *Iuro* (eſt autem illa *profitendi* ratio vel certiſsima) *Iuro me præſtiturum*; dixerit tum Papa; *Admoneo* verò, *exigo, præcipio, ne iures Iuramentum*; in quo *profeſsio* talis, annon *prohibet profiteri?*

Multò ſanè illuſtrior hæc conſequentia: Prohibet *iuramentum*, in quo *profeſsio*; prohibet ergo *profeſsionem*; quàm illa tua, Ex eo quòd iuret ſubditus hoc facturum ſe, *non obſtante excommunicatione* Papæ, *negari* ab eo in Papâ *poteſtatem excommunicandi Reges*. Vides iam, hæc *prohibitio* vbi *habetur*, vbi *legitur, dici potuiſſe, dictum eſſe: mendacio* tuo locum hîc nullum eſſe, referendum proin *ad te*, reponendum *à te* inter tua, ad complendam menſuram *falſitatum* tuarum, confertam iam ſanè & ſupereffluentem.

Proximus eſt tibi locus *Apologiæ*, vbi de Breui dicitur, *multa in eo dici, haud quicquam probari*. Veriſsimum id verbum fuit, nec tu illud auſus es negare, quin fateris ipſe, nihil *probatum* eſſe, dum contendis nihil *probari* debuiſſe. *Breue* enim, *breuem fuiſſe & paternam admonitionem, Theologicam diſputationem non fuiſſe*. Cui, reſponſum à nobis ſuprà, ſemper vbi ratio quæritur, ſtatim clamare *Tortum* requiri à Pontifice, *vt diſputet in ſcholis Theologicis, vt Librum integrum conſcribat*. Clamare autem ſtultè & puerilitèr. Aduertit enim ſcio etiam *extra diſputationem Theologicam*, etiam *in paternâ admonitione*, locum habere *rationes*, miſceri monitis argumenta: & poſſe & ſolere etiam, quaſi aculeos adhiberi à *parentibus*; vbi ſic adhibentur, vbi miſcentur *monitis* rationum momenta, citiùs multò & libentiùs *monitis* obtemperari. Tum, paucis hoc fieri potuiſſe, nec exire tamen res tota in *diſputationem*, ſed *Breue* etiam ſatis breue futurum. Quid, quòd non monet ibi ſolùm, aſſerit etiam: *perſpicuum* eſſe dicit *ex verbis ipſis?* At illi, infirmis fortè oculis ſunt, tale quid ibi non *perſpiciunt*; iuuaret ſaltem caligantes eorum oculos, conſpicillis *rationum* ſuarum. Verùm illud fortè erat: non decet Pontificem ſtilus vllus, niſi *Volumus* & *Iubemus*: vel illud etiam, quò filiorum ſuorum *obedientia* meriti maioris eſſet, *cæcam* eſſe voluit: vel quod magis credibile, commodum imprimis videri Pontificibus *illud dicendi genus*, vbi nihil neceſſe ſit *probationes adiungi*. Ita ſemper, vbi quid probare debet Pontifex, nec poteſt, *Pater eſt* ſtatim; *monitiones* pias ſcribit, in quibus deprecari poteſt, (quod fit in formulis) ne arctet ſe ad onus *probationis*.

Etſi autem rem non neget [*Dixiſſe ibi multa Pontificem,*

probâſſe

Digitized by Google

probâſſe nihil] tamen, cùm nihil *probârit*, vt nihil *probâſſe* dicatur, non ſuſtinet; ſaltem non ijs verbis, *quæ fuerint Galeni, quæ Auerrois, de Chriſto.* Fauere linguis oportet, & abſtinere illis, nec Chriſti Vicario ſcilicet tam inclementer applicare. Et quidni *Galeni?* Cardinali, flagitium nullum fuit, in re Capitali *Galenum* authorem citâſſe: Rem magnam latè deducit ex eo; *beneficij loco* ſcilicet *eſſe hæreticis, vt de hac vitâ tollantur*; quaſi faueret *Galenus* Inquiſitioni. Quàm verò iniquè comparatum eſt, illi vt *liceat* rem vitæ atque necis, ex *Galeno* confirmare: *Apologiæ*, tritam omnium ſermone ſententiam *citare non liceat?* De *Auerroe* autem vt video, tota res in incerto eſt: locum nullum citat, *ferunt*, modò dicit. Verùm non vult neſcire nos, quàm bonus ſit *Galeniſta*, legiſſe libros eius *de pulſuum differentijs*; ibi autem *tale quid* reperit. Sed neque *Philoſophi* nomine *Galenus* intelligendus venit, *Medici* potiùs: & libro, quem apponit, verbum ibi nullum de CHRISTO, libro *tertio* ſcilicet: *ſecundo* autem, quem volebat (credo) apponere, non illa dicit quæ *Tortus*, *dixiſſe multa Chriſtum*; Leges quaſdam memorat modò, Moſis & Chriſti [illegible]. Quid faceret? Neſciebat Chriſtum Dei filium, neſciebat *veritatem* ipſam eſſe. Quodſi *medicus* ille, de eo crediſſet, quod nos Dei virtute, iam credimus; non quæſiſſet ab eo *demonſtrationem* vllam: quæſiſſet tamen à Vicario fortè, quippe qui *homo* ſit, non *Deus*: nec hæreſis ſit dicere quod ſcripſit ille, qui *contra hæreſes* ſcripſit, [b] *Omnis homo errare poteſt in fide, etſi Papa ſit.* [b] *Alph. de Caſtr. contr. hæreſ. l. 1. c. 4.*

Vtut autem fuerit: quicquid de *Auerroe* ſit vel *Galeno*: dictum hoc, *multa dicis, nihil probas*, tam frequens in Scholis, tam familiare, vt nullum magis. Vnde autem in Scholas venerit, difficile dictu; nec tu, credo, vnquam probâris ab *Auerroe* deſumptum hoc, aut de *libris pulſuum*, vel inde in ſcholas profluxiſſe: aut illis omnibus *Auerroen* in mentem venire, qui ea verba proferunt: immò multos ſubinde proferre, qui an tale quid in *libris de pulſuum differentiâ*, imò an vlli libri *de pulſuum differentiâ*, haud ſanè ſciant, ſi interrogentur.

Licet verò etiam, quæ Ethnici *de Chriſto* falſò dicunt, interdum *de Pontifice* verè vel affirmare vel negare. Quidſi enim *de Chriſto* impiè diceret Paganus quis, Deum non eſſe, homi-

nem merum eſſe; alter autem hoc idem *de Papâ* diceret; túne ſubijceres, *Bene habet quod Hæreticus de vicario Chriſti dicit, quod de ipſo Chriſto Paganum dixiſſe conſtat*, aut quaſi re bene geſtâ apponeres in margine, *En Hæreticus loquitur de Pontifice maximo, ſicut olim Ethnici de Chriſto?* Tum vero; quid; Pontifici tantúmne hîc licere vis quantum *Chriſto*? Etiámne hoc ipſum inter cætera, vt ei *ſatis ſit dicere, nihil opus probare quicquam, non magis, quàm Seruatori ipſi.* Permitte verò, vt plus hîc aliquid *Chriſto* tribuere liceat quàm *Vicario*; *Vicarius* ille veſter non poteſt dicere, *Ego ſum veritas:* Chriſtus potuit, & dixit. Multum ergo hic intereſt, *magna hîc pulſuum differentia*; Pontifici non licet eſſe tam αὐτόπιστοι. Et hoc, vt non ſumit ſibi niſi turpis arrogantia: ita non tribuit illi, niſi turpis adulatio. De quâ, *Theologi veſtri* nondum Paraſiti, ſugillare olim ſoliti *Canoniſtas*: iam verò ſupparaſitari & ipſi diſcunt, & tibi *Theologo Papienſi, hæreſis eſt hæc & noua ſectariorum opinio*, & ſiquis dicat, *quadrare Chriſto multa, quæ Vicario veſtro non quadrant*, Hæreticus audit. Non moror hîc lectorem; audi paucis tu: Non eſt ille *hæreticus*, qui hoc *dicit:* ſed ille *blaſphemus* qui *contradicit*.

Fingis autem ipſe pòſt, *fingere Apologiam ſibi propoſitiones, quæ nullo modo in Breui continentur, eas oppugnare, in eo autem Dialecticæ terminos, & leges excedere: aſſumere enim Breui Pontificio prohiberi fidelitatem erga Principes, quaſi ea cum religione & animarum ſalute pugnet, cùm nihil eiuſmodi habeatur in Breui Apoſtolico.* Non certè in Breui Apoſtolico; *Apoſtolorum* nullus vnquàm *Breuia* vlla conſcripſit; ſi ſcripſiſſet autem vlla, haud vnquam quale hoc veſtrum: omnium verò minimè *Petrus*, cuius expreſſa verba ſunt, *de ſubiectione Regi tanquam præcellenti; id verò, quòd Dei Voluntas illa ſit.* Sed neque *Paulus Tarſenſis* ille (*Senenſem* enim nullum nouimus *Apoſtolum*) cuius eſt illud *Breue* breuiſsimum, *Oportet ſubditos eſſe, etiam propter conſcientiam*; cuius eſt illa *paterna monitio, Admone illos, Principibus ſubditos eſſe, dicto obedire.* Repetenti autem hîc tibi negationem veterem, *non contineri in Breui hoc*; repetenda mihi quoque æquæua reſponſio, *Contineri. Profiteri* enim, qui *iurat*; *prohiberi* autem ibi ne *iuret*: *prohiberi* ergo ne *profiteatur. Prohibere* fidelitatem erga Principes, quaſi *cum animarum ſalute*

lute pugnet : qui *prohibet* Iuramentum, quo ſpondetur fidelitas, quaſi *cum animarum ſalute* præſtari nequeat.

Tum *demonſtratum* dicit à ſe, *quid illud ſit in Iuramento, cum religione pugnans, propter quod ab eo abſtineri debeat; quòd ſcilicet abnegetur eo poteſtas Apoſtolica ligandi, & ſoluendi; tum abiurari eo fidelitatem ad Chriſti Vicarium.* Nihil verò horum *demonſtratum* illi, nec vlla vſquam *Torti demonſtratio*, niſi quæ poſteriorum Analyticorum *terminos, & leges excedat.* At hîc iam *de poteſtate Reges deponendi*, nihil mutire audet: conſcius de illâ ſibi, quàm non ſit *Apoſtolica:* poteſtas autem *ligandi* non negatur omnino, omnino etiam nec *ſoluendi*, niſi ſi quem *ſoluerint* Apoſtoli ab officio ſuo. Tum nullam vnquam *fidelitatem* iuratam eſſe; proin, nec abiurari poſſe, ei, quem tu *Chriſti Vicarium* dicis, quem ſic eſſe tamen, nulla nos cogit *fides Catholica* vt credamus, præſertim cùm videamus, in hac *prohibitione* ſuâ, *Antichriſti* potiùs vices agere, quàm *Chriſti. Chriſtus* enim *Domini*, Rex eſt; qui verò quam *Chriſto Domini* Chriſtiani fidem debent, eam vetat exoluere, is *Antichriſti vicarius eſt*; niſi ſit *Antichriſtus* ipſe. *Hildebrandus* certè qui primus hoc *fieri*; *Bonifacius 8.* qui *primus* hoc *credi* voluit, neuter *Apoſtolus* fuit: & quâ id poteſtate fecerunt, *Apoſtatica* fuit, non *Apoſtolica*; vel *Apoſtatica* certè, vel *Apotactica*, quæ ordinem à Deo poſitum, apertè violabat. Cadit enim in Pontificem, *Apotacticum*, vel *Apoſtaticum* potiùs eſſe, quàm *Apoſtolicum*: quo elogio 50. plus minus *Pontifices* [a] *Genebrardus* veſter inſigniuit, per annos 150. ſibi inuicem ſuccedentes.

[a] *Initio ſecul.* 10.

Quæ verò ſubiunxit ibi *Apologia* de ſacris ſcripturis teſtimonia, *id falſum probant, non quod finxit ipſe*, (fictio hæc tua eſt) ſed quod *ſcripſit Pontifex*, ſaluâ fide iurari non poſſe in verba hæc, *Ego obedientiam præſtabo Regi. Dixit* olim *Ioſuæ populus*, (etiam, ſi iuſſus, *iuráſſet*) *in omnibus pariturum ſe ei, ſicut & Moſi paruerunt*: paruerunt autem & *Moſi in Eccleſiaſticis.* Non interceſsit tum Pontifex *Eleazarus*, ne *in omnibus*, ſed *temporalibus*: ne in omnibus, ſed ijs ſolùm (vt veſter nunc Pontifex) quæ *ſibi* tum *recta viderentur.* Quodſi quicquam hîc intereſſe putet, quòd *Ioſua* verus Dei cultor fuit, ne in Orthodoxis ſolis, locum habere videatur; *Rex Babel* certè *heretico par*, nempe *Idololatra*; cui tamen Propheta non modò

dò non diſſuaſit populo, ſed author etiam fuit *ſubmittendi colla ſub iugo eius*, eique *ſeruiendi*. Idem *Pharaoni* factum, cuius *abſq. veniâ*, nec pedem mouere voluerunt de *Aegypto, vt Deo ſacrificarent*. Idem *Cyro*, cuius itidem *abſque veniâ*, nec excedere Chaldæâ, *vt templum ædificarent*. Quid ad hæc tu? *Probari hinc obedientiam Regibus deberi, etiam Paganis, & vos hoc confiteri*. *Confiteri* ſanè, nec ſinere tamen vt eandem *iurent Principibus*, etiam *Chriſtianis*. *Verbis* hoc quidem *confiteri* eſt, *factis negare*. Verùm *non probari* dicis *à nobis*, *obediendum Regibus vel Chriſtianis, cùm fieri iubent quod non licet Chriſtianis*. Abſit verò vt *probetur à nobis, quod nobis nullo modo probatur*. Sed quid? Cùm iubet iurari ſibi obedientiam Rex, ídne fieri iubet, quo facto Chriſtianis non licet eſſe? Prorſus ergo reijcienda reſponſio ibi tua. Nec enim in Iuramento, Rex *idola coli*, vel *thurificari*, vel *præponi ſe Deo* iubet, ſed *ire* ſolùm *contra gentem perfidam*, ſalutis ſuæ hoſtem capitalem, etſi immiſſam à Pontifice, *cum opus erit*; & interea *dum erit*, ad tale ſe iter paratos fore *profiteri*.

Denique *obedire vis Regi terreno, dum ne iubeat quod Regi cœleſti diſpliceat: hoc autem inprimis diſplicere, vt vicarij ſui poteſtas negetur, vel vt ad alium transferatur*. Sed quid tu de *Rege cœleſti* verba facis, quaſi vnum modò *vicarium* habeat? Multos habet. Nam & Reges ipſi in regnis ſuis, Regis cœleſtis *vicarij* ſunt, aut nos fallit *Eleutherius* veſter: Sic enim ille *Lucio* olim Regi nòſtro, Regum Chriſtianorum primo, [a] *Vicarium Dei illum in Regno ſuo*. Aut nos fallit *Anaſtaſius* Papa: Sic enim ille, ad *Anaſtaſium* Cæſarem. [b] *Præſtantia veſtra, quam velut Vicarium præſidere Deus iuſſit in terris*. Duo Papæ, duos Reges, *Vicarios* dixerunt. Nec minùs ergo Deo diſplicet, ſi *Regi Vicario ſuo* poteſtas detrahatur, ſi quæ debetur illi (quod vos fere facitis) in *Papam* veſtrum transferatur, nec minùs illi diſplicent, veſtræ, Pontificis veſtri, *in Reges* contumeliæ. Alter iam error eſt, quòd ita videris de Papâ ſentire, quaſi de eo ſolo ſollicitus ſit Deus, & quid reliquis illis fiat, non magnopere curet; tantùm vt ſuus *Papæ* honor conſtet, cætera, vtcunque feret, non iniquo animo: Vnum hoc, ſi *Papalis poteſtas* vllâ ex parte minuatur, excandeſcet ilico. Attrahi enim vult *ad Papam*, quoad fieri poteſt, *detrahi* nihil ab illo:

a *Leg. Edw. Conf. cap.* 17.

b *Epiſt. ad Anaſt. Cæſ.*

Aliena

Aliena *tranſferri* in illum, id non grauatè feret: Illius *nihil* in alium quenquam *tranſferri*; id enim mirificè diſplicebit.

Sed cùm ita de Papâ loqueris, quaſi ſolus is ſit *Dei Vicarius*, an neſcis exiſtere, qui nec omninò *Vicarium* (nedum vt *ſolum*) agnoſcant, niſi *lectum à ſe*, *à ſeipſo* ſic *baptizatum*, quémque haud vllus Patrum illo nomine aut *nominet*, aut agnoſcat ab vllo ſic *nominatum?* Neque verò dabunt, quòd *conſtituit eum Chriſtus ſuper familiam ſuam.* Ad quid enim? Nónne *vt eſcam daret?* At certè diu iam eſt, cùm *eſcam nullam dedit familiæ*; nec *pauit verbo*: Quin neque vel *verbum* ijs permiſit, quo ipſi ſe *paſcerent.* Tùm, ſi *Vicarius* ſit etiam, at id tamen vſuuenire, vt [a] *crebrò Vicarius non ſit tantæ authoritatis, quantæ eſt ſuperior, cuius eſt Vicarius.* Sed neque *de hoc*, erit nobis lis vlla tecum, nihil opus; verè enim hîc de *poteſtate* agitur *regna transferendi*: *Vicarij* autem hæc non eſt; non enim fuit Chriſti ipſius: ſi & ille *Vicarius* eſſet *Chriſti*, quem tu maximè vis; Non eſt (inquam) *Vicarij*; non eius eſt, qui *relictus in terris*; non enim Chriſti fuit *dum fuit in terris*: Non eius *quem ſuper familiam conſtituit*; non enim illam ipſe *Paterfamilias* vnquam habuit. Paucis rem accipe. Quæ *negatur* illi *poteſtas*, ea *Vicarij* non eſt; quæ verò *Vicarij* eſt, ea *non negatur.*

[a] *Io. Maior. diſt. 24. Qu. 3. voncl. 3.*

AD Patrum *teſtimonia ſex*, ſemel reſpondet & ſimul: nec vacat ei excutere ſingula: Pungebant, credo, hominem, quare quàm potuit leuiter, attigit; quàm potuit celeritèr, tranſijt. Concedere ſe dicit, quod ex ijs probatur, *deberi Principibus infidelibus, à ſubditis etiam fidelibus obedientiam.* Concedere quidem, at *ſi Papa eos ſolu erit, expungi* ſtatim *debitum* hoc ex *tabulis*, nec pòſt Principibus *deberi* quicquam, quantumlibet etiam *fideles* ſint. Verùm & in illis, quæ dicit *concedere* ſe, vide quàm per omnia, egregiè tergiuerſetur. Non enim *veſtri homines*, ſi diceretur illis, *Producite aciem, ite contra aciem Pontificis fulminantis*, obtemperarent, ſcio, *omnes*, quin terga darent multi, quaſi *Auguſtinum* non audirent. 2. Nec vos cum *Tertulliano* Regem *à Deo ſecundum*, quin *tertium* modò, nec *Solo Deo minorem*, quin & Deo & Papâ etiam, *Domino Deo veſtro.* 3. Nec cum Iuſtino *læti inſeruitis Principibus*, ſed (quod de *Gregorio* pòſt aſſeris) *volentes nolentes*; *vireſq;* vobis, non *animus* deeſt à ſeruitute vos iſtâ *vindicandi.* 4. Tum & alia

alia vobis *arma* ſunt, quàm *Ambroſiana*, lacrymæ. Aquæ verò illæ: ignis autem & ſulphur vobis ſunt, eiſque aliter, quàm *Ambroſius*, veſtri homines *debere* ſe putant & *poſſe reſiſtere*. 5. Nec cum *Optato*, ſuper Imperatorem dicitis non eſſe *niſi ſolum Deum qui fecit Imperatorem*; ſed & alium, vel hominem, vel *nec Deum nec hominem, ſed inter vtrumque, ſemiuirumque Deum, ſemideumq; virum*. 6 Nec *Sereniſſimum* vel *Pijſſimum Dominum ſuum* dicere ſuſtineret Imperatarem Pontifex veſter, nec *accipere* vel tranſmittere alijs, leges vllas illius, nec *præbere illis obedientiam*. Imò & *Leges & Reges*, veſtri ſublatos pariter voluerunt, etiam *fundamenta* quoque, *parietes & tecta*, vbi *leges* feruntur. Omnia hæc veſtri illi. I nunc & dic, à vobis concedi, à vobis minimè negari, quæ Patres iſti aſſerunt, cùm *ſententijs* eorum *ſingulis*, *praxis* veſtra *in ſingulis* contraueniat.

At etiam ad *Gregorij* verba reſpondere voluiſti. Quanto meliùs ibi tacuiſſes? faſſus ille, ſubiectum ſe *Mauritio* Imperatori & obſequentem: tu, non *ſponte faſſum*, non id ab eo *ſponte factum* videri vis; ſed vt faceret *vellet nollet*, coactum eſſe. Præclaram verò narras *Gregorij* ſubiectionem, ſi non alia fuit quàm *volenti nolenti* expreſſa per vim. Hæccine *Gregoriana* illa *obedientia*, quam tuis, credo, proponis imitandam *Apoſtoli ſui*? Parum verò *Apoſtolica*: aliam enim longè Apoſtolus obedientiam vel *Paganis Dominis* præſtari iubet, [a] *ex animo, ſicut Domino, & non hominibus*, & [b] *in ſimplicitate cordis, ſicut Chriſto*. At *Tyrannus fuit Mauritius etiam, vt Nero*. Primùm nec hoc dignum *Gregorio*, quem in *Epiſtolis Sereniſſimum*, eum in *Commentarijs Neronem* appellare. Sed fuerit ſanè; At ſi *debita* vel infidelibus obedientia, (& tu *debitam* dicis) *ſponte* illa quidem *exhibenda* erat. Quid ego tibi verba redigam in memoriam *Petri* ipſius, *non tantùm bonis & benignis, ſed etiam Dyſcolis*; *Pauli*, *non ſolùm propter iram, ſed propter conſcientiam*, vt ſe dixit *Iuſtinus*, vt ſuos, *lætos inſeruire Cæſari*, non vt vos *Gregorium* dicitis, *inuitum & gementem*? Quin *Gregorij* ipſius mens alia longè, cuius hæc ſententia eſt: [c] *Patientia vera amat quem portat. Nam tolerаſſe, ſed odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris*. Hæc quoque non minùs ad rem. [d] *Plerumq; ideo patientes videmur, quia retribuere mala non poſſumus; ſed qui*

idcirco

a Coloſ.3.23.
b Epheſ.6.5.
c Homil.7. in Ezech.
d Homil.35. in Euangel.

Digitized by Google

idcirco malum non retribuit, quia nequaquam valet, proculdubiò patiens non eſt.

Multum verò tibi debet *Gregorius*, qui illum ita vel *meticuloſum* facis, vel *iniurioſum:* ſi vel *nolens* paruit Tyranno in eo quod illicitum ſciret, *meticuloſum:* vel ſi licitum fuit, *iniurioſum*, quòd volens non paruit. Sed & *mandatum* illud *non illicitum*, & ille *volens paruit*; & tu *inſignis calumniator*, ac in *Gregorium iniurioſus* certè, cùm impingis ei hanc culpam. [a] *Purus enim ille in omni quod locutus, in omni quod egerat.* Quod ſi iam, ita *ſubiectus* fuit, vt tu vis, *volens nolens, purus* certè non fuit: *purum* enim, quod nihil alieni habet; nec *pura* eſſe potuit *voluntas* eius, ſi ſic (vt ais) admixtam habuit *noluntatem*, nec *quod debuit, vt debuit*, exoluit, ſi ita malo animo exoluit. Magnam verò etiam inibis à Pontifice gratiam, ſi ſic Prædeceſſores illius *Summi Pontifices* tractentur à te, vt eos ſubiectos neges vnquam, niſi *velint nolint. Nolle* enim, quod ad ſe attinet, *cogi* tamen interdum *vt velint*, cùm *vires deſunt eis, adſunt Cæſari*; nec vllam ab ijs ſubiectionem expectandam fuiſſe, niſi *vellent nollent*, eam præſtare *cogerentur.* Nec ſeſe contumelia hæc ſiſtit in *Gregorio*; ad reliquos etiam redundat Chriſtianos omnes, quos ex illius ingenio iam omnes metientur, *nempe*, [b] *Vt Sacerdos, ita populus.* Quanta verò infamiæ macula, omnibus inuritur, ſi hoc ita detur, ſi itidem vt hic, illi, palpabant Epiſtolis, ſugillabant Commentarijs, ſi obedientiam nullam exhibebant, niſi *vi adhibitâ*? *Dæmonum* illa quidem potiùs eſt, quàm *Chriſtianorum:* nam & Dæmones ſic obſequuntur, *frementes & frendentes, velint nolint.* Vbi verò laus illa Chriſtianorum propria, in naſcente Eccleſiâ, obedientiæ tam *ſinceræ*, vt nec hoſtes *calumniari* poſſent; patientiæ tam *ſpontaneæ*, vt & hoſtes *admirari* cogerentur?

[a] Greg. lib. 2. Epiſt. 61.

[b] Eſa. 24. 2.

Mihi autem pro certo id conſtat, ſi hanc, quam *Gregorio* infuiſſe ais indolem, in *Martyribus* illis priſcis deprehendiſſent Imperatores *Ethnici* qui tum rerum potiebantur; ſi *Tortus* tum extitiſſet interpres, *quo* Chriſtiani illis *animo* obedirent; exploſa olim *fides noſtra*, extinctum fuiſſet *nomen Chriſtianum*, nec de tot millibus Chriſtianis, Chriſtianus vel vnus ſupereſſet: plurimùm autem id merito ſuo. Quem enim illorum miſereat? Nempe qui genus hominum ſint, qui nec

agere quid velint, nec *pati*, niſi *cùm aliter non poſſint*, qui nihil *agant* ingenuè, qui eo animo ſint, vt quicquid *faciunt*, *per vim faciant*, non *facturi ſi abeſſet* modò *vis*; quicquid *patiuntur*, *velint nolint patiuntur*, non *paſſuri*, ſi *adeſſent* illis *vires* reſiſtendi. At nec hoc, vel exemplo CHRISTVS docuit, vel præcepto. Non exemplo, qui ipſe *volens etiam oblatus eſt*; non præcepto, qui *cum angariante nos mille paſſus, vltrò, duo millia iuſſit vadere*. Non hoc à *Petro* habuit *Gregorius*, cuius illud; [a] *Non coactè, ſed ſpontanee*: Non à *Paulo*, cuius illud, [b] ἐκ ψυχῆς μετ' εὐνοίας, *ex animo cum bona voluntate ſeruientes*. Tota denique praxis repugnat Chriſtianorum veterum, quorum in *cruce* gloria, in *martyrio* triumphus, qui *læti lubentes* vitæ munia obibant, quamdiu *poterant*; quando autem iam *non poterant*, mortem etiam non minùs, vel *læti vel lubentes*. Odioſus ergo homo es, *Matthæe, velis nolis*, cum tuo hoc odioſo theoremate, *quomodo* Pontifices *paruerint* Tyrannis, *volentes* ſcilicet *nolentes*, vt Diſcipuli *Dæmonis*, non CHRISTI. Et iuſtior quidem multo cauſa eſt, vt *Tortus*, vel qui ſub *Torto* latet, *Chriſtianus* nec *ſit*, nec *habeatur* à quoquam: quàm, quem ille pòſt *Chriſtianum* negat: Ille (inquam) vt ſit, *Tortus* ne ſit *Chriſtianus*, qui hæc ita ſcribit de *Chriſtianis*, tam vel *homine* indigna, vel *nomine* Chriſtiano.

a 1. Pet. 5. 2.
b Epheſ. 6. 7.

Auertit verò ſubditos Pontifex ab obedientiâ, & hoc in *Breui* eius legitur. Legitur enim in *Breui*, *Iuramentum* de præſtandâ obedientiâ; in eodem *Breui* legitur, *acris exactio, ſtricta præceptio, de Iuramento illo non præſtando*. A *præſtando* autem Iuramento, de *præſtandâ* obedientiâ, qui *auertit*, annon is *auertit ab obedientiâ?* Nec ea *ſumma Breuis* eſt, quam dicis, in quâ nec *de poteſtate Vicarij* CHRISTI verbum vllum: poteſtas autem *de fide Catholicâ* non eſt, nec *licita* eſt, nec *ciuilis*, quæ ibi abiuratur.

AD Concilia te ſequor, vbi illud te malè habet quod dicitur, *Concilia etiam tota Epiſcoporum*, *Regibus fuiſſe ſubiecta*. Dicitur certè, & probatur. Nam *præſentare* ea Principi *ſupplenda, emendanda, perficienda*; id demum cuiuis ſanò, *ſubijcere* eſt. Quid ergo hîc nobis refers? *egiſſe ibi multa Patres de negotijs politicis, ſtatuiſſe multa, de Clericis, Laicíſque, quæ ſine Imperatoris prouidentiâ executioni mandari non poterant*. Dic primùm,

mùm, quare, ſine Imperatoris *authoritate*, non dicas: *authoritate* enim, non *prouidentiâ mandari* ſolent leges *executioni*. Tum & illud dic etiam; annon aliud longè, [a] *ſupplere, emendare, perficere*, quod illi petunt; aliud *executioni mandare*, quod tu ſomnias? *Adiutorio perficere* id fortè eſt, *mandare executioni*: at *prudentiâ ſupplere, iudicio emendare*, id quidem non eſt exequi, nec *executioni mandare*, niſi *Tortus* aliquis interpres hîc ſit.

Quæ verò *politica* illa quæ dicis? De *ſex* enim illis, quæ enumeras, *quatuor*, quæ de *Presbyteris & Epiſcopis* ſunt, *ad politica* referri non poſſunt: illa tantùm poſſunt, quæ *de menſuris*, & *de rebus pauperum*, id eſt, *duo* tantùm de *ſex*. Subiungis tandem ſatis pro authoritate; *De hijs & ſimilibus loqui Patres, cùm Imperatorem rogant, vt velit Decreta Concilij ſupplere, corrigere, perficere*. Quî ſcis de *hijs* & horum *ſimilibus* loqui tantùm? Vnde habes? Vbi legiſti? Quis tibi ſuggeſsit? Quàm eſt hoc maius quiddam, quàm *Sacellano* fas, ſic authoritate ſuâ nudâ & ſolâ res tranſigere tanti momenti? Ergonè *ſex* iſta ſolùm Imperatori præſentata? Ergone ſine cæteris? annon & reliqua cum hijs omnia? Negari nequit, aperta verba ſunt; omnia *mittunt*, omnia *præſentant*, omnia ſubijciunt. Quòdſi autem in alijs præter *ſex iſtos*, aliquid *minùs*, aliquid *ſecus* ſe quàm ratio haberet, illa non *attingeret*, nefas illi *ſupplere* quicquam, nefas *corrigere*, nihil in illis *prudentiæ* eius, nihil *iudicio*, nihil *adiutorio*, permiſſum? Et cui fidem feceris hæc ita eſſe? Habeſne fortè αὐτόγραφα Concilij illius, vbi appoſiti vel aſteriſci, vel obeliſci, ad vel *duos* vel *ſex* iſtos Canones: qui, quot ex illis *ſubiecti* Imperatori fuerint, quot verò *excepti*, indicarent, qui ſignificarent ei, *illos*, ſi voles; *ſex Canones, ſupple, corrige, perfice*: cum *reliquis*, nihil tibi negotij ſit? Vnde ergo fides ei, quod dicis? non alia, quàm hæc; *Tortus dixit*. Concilium dicit, [b] *De rebus ſpiritualibus ſe ora diffundere*: Tortus, *De politicis*. Concilium [c] *Capitula ſua* dicit *eſſe de Eccleſiaſticâ Diſciplinâ*: Tortus *de negotijs ciuilibus*. Concilium dicit, [d] Hæc quæ *emendatione digna* perſpexerat, Imperatori præſentanda decernere: Tortus dicit, non *hæc*, ſed *ſex* de hijs, *ſex de viginti ſex*, cætera *non decernere*. Vtri credimus?

a *Arelat. 4. cap. 26.*

b *Tom. 3. pag. 679.*

c *Edit. Ven. Ibid. pag. 680.*

d *Pag. 682.*

TVm, quod de alijs illis *Carolinis quinque*, quod de *primis quatuor Generalibus* dixit Apologia, *Imperatoris authoritate conueniſſe*; illius ſe prudentiæ, & pietati *ſubmiſiſſe*: id vitio vertis, *quòd verba relata, loca notata non ſint*. Breuis eſſe voluit; ni vellet, procliue illi *notare loca, referre verba*, quod me nunc non pigebit facere: perfacile enim factu eſt. De *Carolinis* quinque, *mandato* illius *congregata eſſe*. Cabilonenſe; [a] *Auxiliante Domino noſtro* IESV CHRISTO, *& imperante Carolo Sereniſſimo & inclyto Auguſto; conuenimus in vrbem Cabilonenſem*. Moguntinum; [b] *Venimus*, ſecundùm iuſsionem veſtram *in Ciuitatem Moguntiam*. Rhemenſe; [c] *In conuentu* à Domino *Carolo pijſſimo Cæſare* more priſcorum Imperatorum congregato. Turonenſe; [d] *Quod à tanto Principe* nobis iniunctum eſt, *ad ſtatuta loca conuenimus*. Francfordienſe; [e] Imperij eius *(nempe Caroli)* decreto, per *diuerſas prouincias Regni eius ditioni ſubiectas, ſummâ celeritate præcurrente, multitudo Antiſtitum* ſacris obtemperando præceptis, *in vno collegio aggregata conuenit*.

Submiſiſſe autem *ſe*. Cabilonenſe; [f] *Capitula quæ ſubter inſerta ſunt Domino Imperatori præſentanda, & ad eius ſacratiſſimum* iudicium referenda, *adnotauimus, quatenus eius prudenti* examine, *ea quæ rationabiliter decreuimus*, confirmentur; *ſicubi minùs aliquid egimus, illius* ſapientiâ ſuppleatur. Moguntinum; [g] *De hijs tamen omnibus* (Imperatorem alloquuntur, quem ibi *Rectorem religionis*, & *Sanctæ Dei Eccleſiæ defenſorem* nominant) *valde indigemus veſtro adiutorio, atque ſanâ doctrinâ, quæ & nos* iugiter admoneat, *atque* clementer erudiat, *quatenus ea quæ paucis ſubter perſtrinximus Capitulis*, à veſtrâ authoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas dignum eſſe iudicauerit, *& quicquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra magnifica Imperialis dignitas* iubeat emendari, *vt ita emendata, nobis omnibus, & Sanctæ Chriſtianæ plebi, & poſteris noſtris proficiant ad vitam & ſalutem*. Ex hijs autem, quæ mens fuerit *Arelatenſis* ſuprà citati, cuiuis facilè conſtabit. Turonenſe; [h] *Hæc nos in conuentu noſtro ita ventilauimus, ſed quomodo deinceps pijſſimo Principi noſtro de hijs agendum placebit*, nos fideles eius famuli libenti animo ad nutum & voluntatem eius parati ſumus. Francfordienſe; Quòd ibi

a Tom.3.pag. 686.
b pag. 693.
c pag. 700.
d pag. 682.
e pag. 640.
f pag. 686.
g pag. 693. 694.
h Tom.3.pag. 686.

ibi diſertis verbis dicitur, [i] *præſidente & præcipiente Carolo* congregatum: *Carolum* congregationi ibi Sacerdotum, auditorem & *arbitrum* aſſediſſe: locutum de cauſâ fidei, prolixo ſermone; etiam poſt Romanum Pontificem loco *primo*, Epiſcopos Italiæ *ſecundo*, Germaniæ, Galliæ, Britanniæ *tertio*, *quarto* loco [k] conſenſum ſuum ſcripto ſubnexuiſſe: denique cuius & illa verba ſunt, [l] *Decernimus & Deo donante decreuimus, quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum.* Erat autem cauſa fidei contra *Eliphandum Toletanum*, qui Chriſtum filium Dei adoptiuum aſſeruerat.

i Tom 3. pag. 646.
k Pag. 657.
l Pag. 658.

Refero iam *verba*, *loca* etiam *cito*, Conciliorum *quatuor Generalium*, è quibus, illa conſtet Imperatorum *authoritate conuocata*. Nicænum. I. *Conſtantini* authoritate ex *Concilij* ipſius *Synodicâ Epiſtolâ*. [a] ***Conuocata eſt, Dei amantiſſimo Rege Conſtantino congregante nos ex varijs vrbibus, & prouincijs.*** Conſtantinopolitanum primum, *Theodoſij* Senioris, ex *Concilij* ipſius *Epiſtolâ*. [b] ***Conuenientes ſecundùm reſcriptum pietatis tuæ***; & ibidem, ***literis vocationis tuæ Eccleſiam honoraſti.*** Epheſinum, ***Theodoſij*** iunioris & ***Valentiniani.*** Et quia pauca quædam ex eo verba cauſatur adiecta, ſciat extare ibi plurima, nec in vllo Concilio plura. Nam & Imperatores iubent, ſuo [c] *Oraculo* ***cogi***; & Concilium *ſeptem Epiſtolis*, *ſepties* fatetur ſe, [d] ***nutu authoritatis veſtræ coactam***, & alijs multis, [e] *ſecundùm oraculum*, ***mandatum, reſcriptum, toties***, verbis tam diſertis, vt nihil *Epheſino* clarius, nihil planius. Chalcedonenſe, *Valentiniani* & ***Martiani***; Quòd, præterquàm frons ipſa loquitur, [f] *facta eſt* ***Synodus ex decreto pijſſimorum & fideliſſimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani.*** Concilium quoque ipſum Epiſtolâ ſuâ fatetur; [g] ***Sancta & magna Synodus, ſecundùm Dei gratiam, & ſanctionem veſtræ pietatis congregata.*** Tum & *in definitione ipſâ* expreſſè idem habetur, & ab Illis denique [h] ***miſſionem petunt***, vt & ***Epheſini.***

a Συνηχθημεν τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν. Socrat. li. 1. c. 9.
b Συνελθόντες κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας. τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τιμήσας.
c Θεσπίσματι καταπείγοντος. Concil. Epheſ. Græc. pag. 99.
d Νεύματι ὑμετέρου κράτους συναχθεῖσαν. Il. pa. 201.
e Κατὰ τὸ θέσπισμα, πρόσταγμα, γράμμα. Id. pag. 202. 177.
f Tom. 2 pag. 129. Ed. 1. Par.
g ibid pag. 283.
h ibid. pa. 288.

Poſſent & *quatuor* alia hic *Generalia* ſubiungi, niſi tu hoc non poſtulâſſes; pòſt, vbi poſtulas, faxo vt & illa habeas.

Submiſiſſe autem *ſeſe* Imperatori, ab eóque *confirmationem* ſuam habuiſſe, *profero* tibi *verba*, *cito loca*. Nicænum à *Conſtantino*; [i] ***Et Synodi Decreta confirmans conſignauit.*** Conſtantinopolitanum, à *Theodoſio*; Ex ipſâ Concilij ad Eum Epiſtolâ.

i καὶ τὰ τῆς συνόδου δόγματα κυρῶν ἐπεσφραγίζετο. Euſeb. lib. 3. de vita Conſtant.

piſtolâ. [a] *Neceſſariò quæ facta ſunt in Sacrâ Synodo, ad Pietatem tuam referimus. Petimus autem vt Clementiæ tuæ Scripto confirmetur Synodi ſententia, & quemadmodum honorâſti nos literis tuis cùm huc conuocares: ita & eorum quæ decreta ſunt clauſulam velis etiam obſignare.* Epheſinum, à *Theodoſio* & *Valentiniano*, ex Concilij ipſius Epiſtolâ. [b] *Vnde confugimus omnes ad Authoritatem Pietatis veſtræ, petentes, vt quæ contra Neſtorium acta ſunt, eoſque qui cum eo deſipiunt, habeant vim ſuam atque robur; quæ verò ab illis qui Neſtorium vindicant, vacua ſint atque irrita.* Chalcedonenſe à *Martiano.* [c] *Sacro noſtro Serenitatis Edicto venerandam Synodum confirmantes.* En tibi *loca*, en *verba*.

Fateris autem *iuſſu Imperatoris congregata Concilia*, ſed addis, *interdum.* Dele verò *interdum*, vel deſigna nobis Generale vnum aliquod, de primis illis *octo*, & doce, *abſque Illius iuſſu* conuocatum. Sed nec *interdum* etiam vis factum hoc fuiſſe ab Imperatore, *niſi in executionem mandati ſummi Pontificis.* Vbi, quid tu *ſummum Pontificem* crepas, vel *mandatum* eius, vel *Executorem mandati Pontificij Cæſarem?* Nullum tum quidem *Pontificis mandatum*, quin ſubmiſſa ſupplicatio; nec *Pontifex* tum *mandauit*, ſed *Cæſar*; nec *Cæſar* executus eſt, ſed *Pontifex*. Quin nullus tum *Pontifex ſummus*; Epiſcopus tantùm *Romanus*; paruus ad *Romanum tum habebatur reſpectus*: Alij Epiſcopi illum tum, *fratrem*, & *coëpiſcopum* nominabant. Ita tum *Cyprianus* Epiſcopo Romano ſcribit; [d] *Cyprianus fratri Cornelio.* Ita *Dionyſius Corinthius Stephano* & *Sixto*, [e] *frater mi.* Ita *Marcellus Iulio*, [f] *Comminiſtro.* Ita *Iohannes Conſtantinopolitanus*, *Hormiſdæ* [g] *fratri.* Carthaginenſes, [h] *Innocentio*, [i] *Bonifacio*; Epheſini [k] Cæleſtino *fratribus ſuis*, *Comminiſtris ſuis.* *Frater* autem, *Conſacerdos*, *Comminiſter*, *Coëpiſcopus*, ſocietatis ſunt, & æqualitatis nomina; *Summitas* ibi nulla. Quid autem narras nobis *Mandati Pontificij executionem?* Etiamne Imperator tum *accenſus* Pontificis, vel *mandatarius?* Imò, *Cæſarei tum mandati executor Pontifex*, *Imperatoris Domini ſui ſeruus humilimus*; (vt *Gregorius* ſæpe de ſe) non *Cæſar* Pontificij? Nam *Gregorium Mauritij* leges *tranſmitti curâſſe*, & *mandâſſe executioni*, tu ipſe paulò antè non negabas. At, credo à *Mauritio*, vt ſua *mandaret executioni* haud vnquam poſtulâſſe, certè nunquam Illi eâ de re *mandatum* aliquod

[a] Ἀναγκαίως τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον τῇ σῇ εὐσεβείᾳ ἀνηνέγκαμεν. Δεόμεθα οὖν τῆς σῆς ἡμερότητος γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ὅπως κυρωθείη τῆς συνόδου τὸ ψῆφον, ἵνα ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος.

[b] Ὅθεν καταπεφεύγαμεν ἅπαντες ἐπὶ τὸ κράτος τῆς ὑμετέρας βασιλείας, δεόμενοι τὰ μὲν κατὰ Νεστορίου πεπραγμένα, καὶ τῶν τὰ Νεστορίου φρονούντων ἔχειν τὴν ἰδίαν ἰσχύν, τὰ δὲ παρὰ τῶν ἐκδικούντων μένειν ἄκυρα καὶ ἀργά. Concil. Epheſ. Græc. pa. 202.

[c] Tom. 2. pag. 259.

[d] Concil. Tom. 1. 388.

[e] Euſeb. 7. 59.

[f] Epiphan. hær. 21.

[g] Tom. 2. 515.

[h] Tom. 1. 788.

[i] Tom. 1. 841.

[k] Tom. 1. 1087.

liquod *dediſſe*. Iubeat verò vel iam, *Cæſari*; *mandatum* ſuum *perferre vel exequi*; fruſtra, opinor, faciet. At quantus tum *Cæſar*, præut nunc eſt, quot regnorum Dominus, quàm potens? Imperator verò, vt tum *mandata* Pontificis exequeretur? Pontifex vt tum *mandaret* ei de Concilio conuocando? Audi qualia *mandata*: audi autem de *Leone* ipſo Pontifice, non, credo, inter Pontifices animi abiectiſsimi. Sic ille, *tribus* Imperatoribus, *Theodoſio*, *Valentiniano*, *Martiano*, Mandatarijs ſcilicet ſuis. *Theodoſio*. [a] *Ecce ego (Chriſtianiſſime & venerabilis Imperator) cum conſacerdotibus meis, implens erga Reuerentiam Clementiæ tuæ ſinceri amoris officium*, obſecramus, *coram vnius Deitatis inſeparabili Trinitate, & coram Sanctis Angelis Chriſti, vt omnia in eo ſtatu eſſe iubeatis in quo fuerunt, donec maior ex toto orbe ſacerdotum numerus congregetur*. Et paulò pòſt. *Omnes partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ* cum gemitibus & lacrymis ſupplicant *Sacerdotes*, *vt Generalem Synodum* iubeatis intra *Italiam* celebrari. Qui & ita ſcribit, *Auguſtæ*. [b] *Quod vt obtinere mereamur, pietas veſtra* ſupplicationem noſtram, *apud clementiſſimum Principem dignetur aſſerere*. Etiam Clero *Conſtantinopolitano*. [c] *Et quoniam oportet vos, poſt diuinum auxilium, etiam Catholicorum Principum gratiam promereri*, humiliter & ſapienter expoſcite vt petitioni noſtræ *qua plenariam indici Synodum poſtulamus, Clementiſſimus Imperator* dignetur annuere. Nec hoc modò, ſed & [d] *Valentinianum Imperatorem, & Eudoxiam vxorem eius, ad memoriam B. Petri, cum multis Epiſcoporum*, genibus prouolutus Romanus Pontifex deprecatus eſt, *vt Imperatorem Theodoſium hortarentur, aliam fieri Synodum*. Audis iam hîc mandatum nullum, ſed *petitionem, deprecationem, ſupplicationẽ, vt iubeat Imperator*. Oſtendo ibi *obſecrantem, cum gemitibus & lacrymis ſupplicantem*, idque *genibus prouolutum deprecantem*: Quæ voces, quiq; habitus parum illi congruunt, qui *Mandatario* ſuo, *mandatum* ſuum tradit *exequendum*. Sed neque ſic tamen, obtinuit *Leo*. Nec enim intra *Italiam* indictum eſt tamen, ſed *Epheſi* à *Theodoſio*: *Niceæ* primùm, pòſt autem *Chalcedone*, à *Martiano*. Diſpunge ergo quæ de Imperatore ibi ſcribis, *in executionem mandati ſummi Pontificis*. Nimis enim certè inepta ſunt.

Citas deinde neſcio quid, de *Epiſtolâ* (vt ais) ſcriptâ *ad Damaſum*

[a] Epiſt. 24.
[b] Epiſt. 26.
[c] Epiſt. 23.
[d] Breuiar. Liberat. cap. 12.

maſum à Concilio 2°. Generali: id autem, vt doceas ad Pontificem propriè pertinere *ius Concilia conuocandi*. Sed primùm, (vt ſuprà citaui) illud ipſum Concilium *ſuâ* ad Theodoſium *Epiſtolâ verâ & genuinâ*, contrarium eius, quod tu hîc ponis, teſtatur. Tum, quod vnum eſt in *ſententiâ quam citas*, in rem tuam, *verbum operatiuum*, *ex mandato literarum*, nullum ibi eſt in Epiſtolâ: ἐκ τῆς [illegible] γράμματι ibi dicitur, de mandato, non apex ibi vllus. Tum denique, agnouit errorem ſuum Dominus tuus, *in* [a] *Recognitione* nuperâ *librorum ſuorum*, *illam* ſcilicet (vnde hoc, quicquid id eſt, citâſti) *Epiſtolam non eſſe ſecundæ Synodi Generalis*; *nec ex eâ* igitur *probari ſecundam Synodum indictam fuiſſe, iuſſu Damaſi*. Tu etiam, quem *ex eo* hauſiſti, cum *illo* itidem errorem tuum *recognoſce & depone*: nec proba, *conuocatum eſſe Concilium mandato Damaſi*, ex epiſtolâ Concilij; cùm nec *illa* iam *Epiſtola Concilij* ſit, nec ſi eſſet, ibi *de mandato* verbum vllum.

[a] Pag. 46.

Sed ſi ita eſt, vt dicis, cur non ante *annum* demum *milleſimum* & penè *centeſimum* intra *Italiam*, inque ipſo *Laterano*, *Concilium* vllum *Generale* habitum eſt, ſi ſolus Pontifex *propriè poteſtatem* habet Concilia indicendi? Cur *Conſtantinopoli* quatuor, *Nicææ* duo, *Epheſo* & *Chalcedone* ſingula, *Romæ* nullum? *Trahere*, dicunt, *id quod magis dignum eſt ad ſe, id quod minùs dignum*. *Dignior* tum *Imperator* ad ſe *traxit Pontificem*, ad Sedem ſuam, ad loca ſibi propinquiora; idemque hoc Pontifex pòſt, excuſſo demùm *Cæſare* Pontificalior iam factus, ſed non antè, factitauit. De *altero* verò quod *petijſſe* dicis *Concilia ab Imperatore*, *vt decreta ſua protegeret*, & *mandari executioni curaret*: tute ergo authoritatem *protegendi* & *exequendi* non negas ab Imperatore, accipi; nec ſine Illo *executioni mandari* poſſe, id eſt, *perinde eſſe, ac ſi non eſſent*. Sed ſerò hoc iam nimis; vides enim petijſſe non *protectionem*, aut *executionem*, ſed *ratihabitionem*, *confirmationem*, κύρωσιν, ἐπισφράγισιν. quaſi, *ſine Illis*, non *nuda*, ſed *irrita* futura, nec *executionem* *ſeram*, ſed *vim* planè *nullam* habitura.

Hîc verò, vbi de *Concilijs* modò *conuocandis* & *confirmandis* agitur, etſi nobis lis nulla de Regiâ in Eccleſiaſticis poteſtate, idque *initio* ſtatim *profeſſi ſumus*, etiam *iam* quoque *contendimus*, Primatu illo intacto, Iuramentum conſtare

poſſe:

Digitized by Google

poſſe: tamen exorari non poteſt *Matthæus*, quin in campum exeat illius controuerſiæ: & vbi quæſtio nulla nobis eâ de re, obtrudat tamen nobis teſtes minimè neceſſarios. Explicare ſcilicet voluit opes ſuas, & oſtendere quæ habebat in Aduerſarijs ſuis: habebat autem ibi ad hanc rem nonnulla, ſi incidiſſet alicubi: iam quia non incidit, occaſionem arripit non valde idoneam, ea, quoquo modo proferendi. Vult enim Lectorem videre, quàm Cupreſſum pingat eleganter. Ne tamen ſibi dicat *non reſponſum ad ſingula*, audiamus ſanè, atque excutiamus *illa*, quantumuis iam *putida*.

1. Quærit *Athanaſius* grauis Author inprimis, *Quando à condito æuo auditum, quòd iudicium Eccleſiæ authoritatem ſuam ab Imperatore accepit?* Quando? Nunquã certè; *Iudicium Eccleſiæ* à verbo Dei, à veritate ipſâ, *authoritatem ſuam* ſemper accepit: non ab *Imperatore*, non à Pontifice, non à mortali quoquam: nec ſecus, Rex quiſquam pius vel Imperator dixerit. Sed hoc, tum demum locum habet, ſi de *authoritate intrinſecâ* dicas: De *externâ* enim ſi ſenſus ſit, [vt nempe *Canon* Eccleſiæ vim *Legis* habeat,] haud quiſquam ſanæ mentis negabit, *ab Imperatore authoritatem accepiſſe Eccleſiæ iudicia*. Ei rei, abundè fidem faciunt, quæ de Conciliorum Decretis, ſuprà iam à nobis, etiam à *Torto* ipſo, allata ſunt.

2 Intercedit *Oſius*, & dicit, *Ne præcipe nobis in hoc genere, ſed ea potiùs à nobis diſce.* Multùm autem intereſt, *Quis*, *Cui* loquatur. Cui hîc loquitur *Oſius*? *Conſtantio*, ſcilicet Imperatori. *Conſtantius* autem qualis? totus, quantus quantus, *Arrianus & pro Arrianis*; tam verò, ſine iudicio, *vt nouies* mutârit fidem, [a] *nouem fidei diuerſas confeſſiones* ediderit; tam arrogans, vt hæc illius vox fuerit, [b] *Quod ego volo, pro Canone ſit*; tam prophanus, vt ſi quem Epiſcopum eſſe vellet, hoc illi dictum ſit, [c] *Sentias contra Chriſtum, nec de moribus tuis ſis anxius. Hoc enim ſufficit tibi ad commendationem, & Principis amicitiam. Huic tali*, ab *Oſio* dictum, *Ne præcipe*. At in *Quo genere*, *Quâ causâ*? Illud enim, etiam intereſt; *Intelligentia dictorum ex cauſis ſumenda dicendi*. Quid illud erat quod voluit *Conſtantius*, vt ſic illum affari opus eſſet? nimirum vt *Oſius*, qui *Athanaſium* in Synodo, perſpectâ ibi cauſâ eius & cognitâ, abſoluerat, eundem in Palatio *nec dictâ cauſâ*, nec *vocatum*, quin *abſentem*, ſub-

[a] Socrat. lib. 2. cap. 41.
[b] Athanaſ. ad ſol. t. vit. agens.
[c] Idem ibid.

 ſcripti-

Digitized by Google

ſcriptione ſuâ condemnaret. In hoc ſanè genere, tam contra ius omne & fas, *Conſtantius Oſio ne præcipiat*; *Oſius, Conſtantio* ne pareat; diſcat potiùs ab *Oſio*, quo modo, quo iudicij ordine *deponi* debeant, qui *deponi* merentur Epiſcopi. Non *Oſius* hoc illi modò, etiam Iudex Secularis, *Papinianus* diceret, *Ne præcipe nobis in hoc genere*. Quid hoc ad Primatum? Hæccine tua illa *poteſtas ſumma*, ad *damnandum indictâ cauſâ, Athanaſium, legitimè antè in Synodo abſolutum?*

3. *Ambroſium* bis producit. Is *Valentiniano* primùm dixit; *Noli te grauare, Imperator, vt putes te in ijs quæ Domini ſunt, aliquod imperiale ius habere*. Certè *ne* hoc *putet* quiſquam. Non eſt in ea, quæ *diuina* ſunt, *Imperiale*, ſed neque Pontificale *ius* vllum. At illa *diuina* hîc, quæ tandem? Ædes, Templa, Baſilicæ. Neque verò in ea quæ ita *diuina* ſunt, Rex noſter vllum ſibi ius vendicat. Neque ſibi Sacrarum Ædium *ius* commiſſum exiſtimat; vtque non domum priuatam vllius, iure: ſic neque *domum Dei* auferre fas putat, neque qui *abſtulerunt*, vnquam *probauit*. Quam eius *Mentem Heroicam*, Legibus iam ſuis teſtatam, de *non alienandis, non elocandis, in longum tempus Eccleſiæ rebus*, vtinam qui per orbem Chriſtianum Principes ſunt, ſciant omnes, vtinam & imitentur. Sed tu hîc ineptè prorſus, qui quæ *ad poſſeſſiones* referuntur, ad alia detorques, vt ſi Regi Sacrilego eſſe non liceat, neque liceat ei Eccleſiæ aliam rem vllam moderari. Quò & illa referri poſſunt, *non eſſe* eum *ſupra Eccleſiam*, vt eam tollendam *Orthodoxis*, *Arrianis* tradendam, vel debeat vel poſſit decernere. Nam quod ſubijcis, alterum *Ambroſij* dictum *de iudicijs* fuit. Prouocatus ad diſputandum *de fide Chriſti* cum *Auxentio*, ſub iudicibus *Ethnicis*, *Iudæis*, *Arrianis*, renuit. Iuſtam certè cauſam habuit, ſi noluit *in Palatio* coram *Ethnicis & Iudæis*, *de Chriſti diuinitate* tractare cum *Auxentio*. Ad *cauſas fidei* apertè ſpectabat hoc: ne quis autem de ſententiâ eius error ſit, ingeminat ibi, *in cauſâ fidei, in cauſâ (inquam) fidei*. Atqui nos, vel Deus ipſe potiùs non nos; gubernacula Regi mandauit externæ diſciplinæ: ea autem *ad cauſas fidei* torquere, nimis violentum eſt. In quibus tamen, permitteret id, ſcio, *Ambroſius Imperatori*, quod cuiuis *de populo* permiſit: permiſit autem populo, *vt auditâ diſputatione, vnuſquiſq; eligat quod ſequatur*.

Digitized by Google

tur. Et hîc etiam operæ precium ſcire, *Quis*, *Cui* loquatur: loquitur autem *Valentiniano iuniori*, imberbi adhuc, & imperito adoleſcenti, necdum baptizato, omnia ex Matris ſuæ *Arriana* arbitrio, per fas atque nefas gerenti; dum illud à Paraſitis ſuis ſubinde audiret, *Imperatori licere omnia*. Certè ad hunc talem, quis putet *iudicia*, quæ dicis, pertinere? At ad *Conſtantinum*, *Theodoſium*, *Patrem eius eiuſdem nominis alterum*, & pertinuiſſe, & delata eſſe, mox doceo.

4. *Maximum* verò tuum, Imperatorem negamus. Non enim legitimè, ſed ritu tyrannico, & tumultuante milite initiatum. Neque ergo in *Cæſarum* albo numeratur, legitimi Imperatoris Parricida, inuaſor Imperij, vir ſanguinis, tanquam perduellionis reus capite tandem cæſus *Aquileiæ*: ita verò prophanus, vt *ſacrificia* ſua Gentilibus, *aram* quoque *Victoriæ* reſtituerit, *fautor* etiam fuerit *Iudaeorum*. Notaui; vt ſciret Lector, quales tu ibi hîc Imperatores ſelegeris. Tum, quæ hæc cauſa? De *Gnoſticorum* hæreſi, à *Priſcilliano* renouatâ; quam à ſeculi Iudice dijudicandam, nemo dixerit. Eſt tamen *Maximi* iuſſu cognitum ab *Euodio* Præfecto, non de cauſâ hæreſeωs, ſed de obſcœnis *Priſcilliani* maleficijs, próque ijs, morte ab eo mulctatus eſt. Denique, inſtitutum hoc *Maximi*, vtcunque *Martino Turonenſi* diſplicuit, at *Leoni Romano* (qui vobis *Martino* maior eſt) placuiſſe teſtatur Epiſtola eius ad *Turbium* 93. Tum *Ithacius*, qui *Maximo*, conſilij eius Author, in Synodo *Treuirenſi* abſolutus.

5. De *Auguſtino* quod affers, nihil ad rem: deferri voluit cauſam *Cæciliani* ad Epiſcopos, non autem ad *Cæſarem*: æquum poſtulauit. Id voluit, quod Conciliorum Canones, Conſtantinopolitani 6°. Antiocheni 11°. & 12°. Carthaginenſis 107°. voluerunt. *Non oportere de cauſis Epiſcoporum* βασιλικοῖς ἐνοχλεῖν ὠσίν, Regijs auribus moleſtum eſſe: ſed referri primùm ad Epiſcopos, & ab ijs, ſi fieri poſſet, terminari. Sed & *Auguſtinus* ipſe, & qui cum eo erant Patres in Synodo *Carthaginenſi*, & βασιλικοῖς δικαστηρίοις in cauſâ *Primoſi* agnouerunt; & verò *de rebus Eccleſiaſticis*, *leges ab Imperatore ferri*, ab Ipſo petendum eſſe, miſſâ ad hoc ipſum legatione ſtatuerunt. Can. 100. 105. Malè id quidem à *Donato* factum, quod inter Epiſcopos placidè tranſigi potuit, de eo Imperatori

 moleſtiam

moleſtiam exhibere. Sed tamen, cùm præter ordinem, *Donatus* rem retulit ad *Conſtantinum*, is *Romano* primùm Epiſcopo, cum alijs tamen Collegis; pòſt *Arelatenſi* Synodo delegauit; poſtremò ipſe totâ de re cognouit, & ſententiam tulit. *Donatiſtas Auguſtinus* reprehendit, vt *importunos: Conſtantinum, vt ius Eccleſia inuadentem*, non reprehendit. Secus fecit *Donatus* quàm debuit, quòd rem itá moleſtè detulit: *Conſtantinus* nihilo plus ſibi ſumpſit, quàm iure ſuo potuit, quòd delatam, iuſtè iudicauit. *Diuinitus enim præcipi Regibus, vt in ſuo Regno, bona iubeant, mala prohibeant, non ſolùm quæ pertinent ad humanam ſocietatem, verùm etiam quæ ad diuinam religionem*; [a] Auguſtinus ipſe Author eſt.

[a] Cont. Creſ. lib.3.cap.51.

6. De *Gelaſio* feciſti factum *Torto* dignum; tortam enim rem refers, & mutilam, & malâ fide. De Sacramentis ibi agitur, in quibus non *ſummam*, quin *nullam* omnino *poteſtatem* Reges ſibi vendicant. Apponam verba integra. *Nôſti, fili Clementiſſime, quòd licet præſideas humano generi, dignitate rerum, tamen præſulibus diuinarum deuotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas ſalutis tuæ expetis, inque* ſumendis *cœleſtibus* Sacramentis *eiſque vt competit*, diſponendis, *ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine, potiùs quàm præeſſe. Itaque* inter hæc, *ex illorum te pendêre iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem*. Audin' *in ſumendis, in diſponendis Sacramentis?* Audin', *inter hæc?* quæ verba tu, ne quaſi Sorex tuis indicijs perires, quaſi mus Ponticus, prærosa poſuiſti.

7. *Gregorij* locus, 25[a] Epiſtolâ, non autem vt tu poſuiſti 21[a] eſt. In eo, nihilo meliore fide rem geris. Quicquid enim ſcribat *Gregorius* de *Pijſſimis Dominis*, ſcis ipſe, ſi locum inſpexiſti, ſciat & Lector ſi vacat inſpicere, *iuſsiones Imperatoris in cauſis Eccleſiaſticis* (contrà quàm tu hîc ponis) *ter* in eâ ipſâ Epiſtolâ *Gregorium* agnouiſſe. Audienda erat cauſa *Maximi Salonarum Epiſcopi*, quicum *Gregorio* lis erat. Scribit *Maximus*, *præcepiſſe Sereniſſimos Dominos, vt Salonis* cognitio eſſe deberet. Quid *Gregorius* reſpondet? *Nullas ſe, eâ de re* iuſsiones *accepiſſe; quòd ſiqua ſit* iuſsio, *eam per obreptionem elicitam, ſe credere*. At non reſpondet ibi; *nullam de hijs iubendi authoritatem penes Imperatorem eſſe, quippe in cauſâ Eccleſiaſticâ*; ſic autem reſpondere debuit, ſi cauſam tuam agere

Digitized by Google

agere voluit. 2°. Incurrerat in Cenſuras *Maximus*; *laxare eas ſe* ſcribit *Gregorius:* laxare, quomodo? *ſecundùm iuſſiones ſereniſſimi Domini Imperatoris.* 3°. Suſpendit tamen interim *Gregorius Maximum* à miſſarum ſolennibus celebrandis; ſed quoúſque? *Quoadúſq; voluntatem eiuſdem Sereniſſimi Domini cognoſceret.* Ita, *cauſam eo loco cognoſcit*, *cenſuram relaxat*, *ſuſpenſionem ſuſpendit*, omnia hæc *ex voluntate*, & *pro iuſſione* Imperatoris: *ter* in Eccleſiaſticâ cauſâ *iubet Imperator*, *ter Pontifex paret iubenti.* Potuítne à te locus adduci, vel teſtis, qui magis pro Aduerſario tuo, magis contra te faceret? Et hæc iam illa ſunt, propter quæ moratus es Lectorem; *veteramenta omnia*, detrita iam, & repetita millies. Scimus verò hinc interim, *Pijſſimos Dominos* in rebus Eccleſiæ *iuſſiones* ſuas interpoſuiſſe.

NEc meliora ſunt, nec magis ad rem illa, quæ iam ſequuntur, Principum. *Conſtantinus* ita dixit, cùm appellarent ad eum *Donatiſtæ*, *ô rabidam furoris audaciam &c.* Credimus *Optato*, *Conſtantinus* ſic dixit; ſed *Conſtantinus* quid fecit? Delegauit *primò*, *ſecundò*, qui audirent; *pòſt* audiuit ipſe, & ſententiam tulit. *Quid verba audiam, cùm facta videam?* Culpa quæ fuit, in *Donato* fuit, qui odioſè interpellauit, non in *Conſtantino*, credo, qui iuſtè rem iudicauit; Alioquin & tu exclama, *ô rabidam Conſtantini audaciam*, qui admiſit ſic appellantes, vt nos exclamemus, *ô rabidam Torti audaciam*, qui *Conſtantinum* damnat audaciæ, quem *Optatus* Author ſuus non auſus damnare. Tum & *Auguſtino* credimus, *non auſum initio.* Sed enim, qui non auſus initio de cauſis hijs cognoſcere, (quippe qui necdum aſſuetus ad illas, neſciret fortè quid illarum cognitio poſtularet) prouectior iam factus, & auſus, & fecit. Scis quid ſcripſerit ad [a] *Nicomedienſes* in cauſâ *Euſebij* & *Theogonij*, quos deportari fecerat. *Siquis faueret illorum audaciæ; Miniſtri Dei, hoc eſt, meâ authoritate coërcebitur.* Scis quid ad [b] Synodum Epiſcoporum *Tyri.* *Cuncti quotquot Synodum Tyri compléſtis, ſine morâ ad Pietatis noſtræ Caſtra properetis, ac reipſa quàm ſincerè ac rectè iudicaueritis, oſtendatis, idque coram Me; quem ſincerum eſſe Dei miniſtrum neque vos ſanè negabitis.* Imò & in *hoc* quoque *ipſo*, quod *initio* non eſt auſus facere, *paulò pòſt*, animus ei non defuit *faciendi*; *fecit* enim.

[a] *Theodoret. lib. 1 cap 13.*

[b] *Socrat. 1. 34.*

Digitized by Google

2 Quod autem de *Valentiniano* Seniore refert *Sozomenus*, & tu ex illo, non ſanè cohæret. Quid enim petebant ab eo Epiſcopi? *vt ipſis ad corrigendum dogma conuenire permitteret.* Quid autem reſpondit ille? *Fas ſibi non eſſe talia curioſiùs perſcrutari.* Quàm malè cohærent hæc? Quid opus negare quod nemo rogabat? Nam hoc illi non petebant, neque eâ de re verbum in legatione vllum; tantùm, vt conuenire permitteret; quod *ab eo permiſſum illis quocunque loco vellent.* Locus ſanè illuſtris, pro *Synodis non ſine authoritate Regiâ conuocandis:* ad rem tuam nihil. *Secundò,* Voluiſti fortè de *Hiſtoriâ tripartitâ* rem referre; nam in eâ petunt quidem [a] *vt dignetur intereſſe:* Vnde autem id referat *Caſſiodorus* vix dicas, cùm in nullâ ſit trium partium, è quibus ſuum illud confecit *Opus tripartitum.* Sed neque ſic cohæret. Illi enim de præſentiâ interpellant; ille reſpondet de ſcrutinio: Poterat autem intereſſe ſcrutinio, nec ipſe tamen perſcrutari. *Tertiò, Nicephorus* verò idem hoc ſic expedit in hiſtoriâ ſuâ. Quod hîc *Sozomenus*: *Mihi fas non eſt*; id ille, [b] *Mihi facilè non eſt, qui negotijs occupatus, & Reipublicæ curis diſtentus ſum*; vt cui vacare totus non poſſet, ei, nec fas manum admouere. Vt ita, quod Grecè οὐ θέμις; idem ſit quod Latinè, *Non licet per negotia.* *Quartò,* eſto tamen; petierint id Epiſcopi, negârit Imperator quo ipſe vis, ſenſu; vel hoc nobis dicendum, totius *Helleſponti* & *Bithyniæ* Epiſcopos Orthodoxos, neſcijſſe quid fas imperatori facere, qui *Hypatianum Heracleæ* Epiſcopum legatum ſuum miſerant, vt vellet intereſſe; vel hoc (inquam) dicendum, vel certè neſcijſſe *Valentinianum,* hominem militarem, in caſtris enutritum, *quid* ſibi fas: vel ſi ſciuit, *ex pietate,* non *debito* (vt de *Theodoſio* ſimili in re [c] Dominus tuus) id reſponſum dediſſe, modeſtè ſcilicet, non, quòd pro iure ſuo id ei non liceret. At ſi quæſtio iam ſit, liceátne in eum finem Imperatori Synodo intereſſe: quis non plus credat, tot Epiſcopis Orthodoxis, hoc ab eo petentibus, & per hoc, ius illud ei, & fas eſſe profitentibus: quàm in Caſtris ſemper verſato Imperatori, modeſtè hoc, quaſi fas non ſit, deprecanti? Cuinam veriſimile circa Synodos quid Imperatori fas, ſcîſſe illum: omnes autem hos neſcijſſe? Sed quicquid *Valentiniano* hic viſum reſpondere, caue putes, nefas exiſtimâſſe eum, rebus hijs

vaca-

a Lib.7.cap.12.

b Lib.11.cap.3.

c De Pontif. lib.5.ca.5.

vacare; Lege ſis *Theodor. 4. 10.* videbis ibi de dogmatibus Eccleſiaſticis reformandis etſi non πολυπραγμονεῖν, (quod *Conſtantio* vidit ceſsiſſe non fœliciter) at φροντίσαι τινῶν etſi non curioſum fuiſſe; at, tantum accuraſſe negotium hoc, quantum inſtituto noſtro conuenit.

3. Magis autem inſulſum multò, quod proximum ponis, de *Theodoſio iuniore*, qui *Comitem Candidianum* ad Concilium *Epheſi*, in eum finem miſerat, vt turbas ibi & tumultus compeſceret; at Epiſcoporum conſtitutionibus, quæ circa fidei dogmata inciderent, ſeſe non immiſceret. At de *Imperatore* inſtituiſti, quomodo iam delapſus ad *Comitem — amphora cæpit Inſtitui, currente rotâ cur vrceus exit?* Annon hoc eſt, à diſparatis argumentum *ducere?* Recognoſce enim, hîc quid dixeris. Prohibetur à Rege *Comiti*, ne rebus ſe fidei immiſceat: Regi ergo in ſacris poteſtas nulla. At tu, credo, *Regi* plus quàm *Comiti* deferendum putas; & extra *res fidei* multa ſunt, in quibus *poteſtas* eius ſe exerceat. *Fidei* enim nec *Rex*, ſed nec *Apoſtoli* ipſi *dominantur*. Locus ergo hic totus, *extra oleas*.

4. Nec enim de *Baſilio* illo tuo eſt quod valdè laboremus, non magni momenti Imperatore, qui & Dominum ſuum *Michaëlem* occîdit, & Imperium inuaſit; qui infimę ſortis homo, vt nec patriam nôſſet, nec parentes; inter captiuos venundatus *Conſtantinopoli*, nec liberè educatus, nec excultus vllo doctrinæ genere, bono iure, prouinciam hanc poterat deprecari. Sed quid tamen dicit? *Inueſtigare illa & quærere, ſacerdotū eſſe, non Laicorum.* Nec nos hoc negamus. At erat ibi periodo eâdem, aliud magis in rem tuam; tam enim erat ex parte tuâ teſtis ibi prodigus *Baſilius*, vt præcideris periodi huius partem priorem, in quâ *Laico nulli licere* vult, *vt vllo modo ſermonem moueat de rebus Eccleſiaſticis*. Non *ſermonem mouere* de illis, *non vllo modo mouere ſermonem?* Nimium hoc quidem viſum *Matthæo*, puduit inſerere; laudo. Sic enim non modò partes præcipuæ, ſed nec partes vllæ penès Principem forent: [a] *Gallionem*, credo, imitari vult Principes, *cui nihil horum curæ*. a. *Act.18.17.*
Parum verò baſilicum *Baſilij* hoc teſtimonium.

5. Nec *Caroli* melius. Si tamen *Caroli*, & non *Triburienſis* Concilij potiùs, diù poſt *Carolum*: Quid tamen Ille? Nihil de rebus

rebus religionis, aut de *poteſtate* circa illas vel *ſummâ* vel *imâ*. De *iugo* neſcio quo ferendo loquitur: non ſanè Chriſti *iugo*, nam *iugum* illius *leue*. Puto igitur Antichriſti, quia tam graue, vt ei ferendo vix *Carolus* ille *Magnus* par eſſet. Quid hæc ad *poteſtatem* Principum? Nihil; ad *patientiam* certè aliquid. Et quidem id quærit Pontifex, Principes *parum potentes*, *valdè patientes*, quos poſſet ſub Sanctæ Sedis *iugo vix ferendo* mittere.

6 At etiam hauris ad fæces? Ex *loco obſcuro*, *& corrupto*? (ſic enim in margine habetur Synodi illius *tertia*) Etiam *Hæreticis*, etiam *Arrianis* ſupplicas, vt opem ferant laboranti Pontifici; nec vereris ſi *Arrianũ* ſit de *poteſtate* illâ cedere, ne *Orthodoxum* ſit, eam tanto magis *tueri*? Quid verò, iſte, qui *hîc eſt*, *pòſt principia*, ſimul Barbarus, ſimul hæreticus? Quanquã hæreſis, credo, non erat: Nam & *Conſtantius* & *Valens*, qui eâdem hæreſi infecti, Synodis & intereſſe & præeſſe ſoliti. Quare mera Barbaries erat. Sed quid ait tamen? Vocabant illũ ad Concilium, Epiſcopi, vt intereſſet ſaltem: ſciebant ergo ius illi eſſe, vt poſſet intereſſe; & aliquid ad eum de Synodo, *præter reuerentiam* pertinere. Ille contrà, nihil. Nihil enim fortè apud Barbaros. Quid agimus? Vtrùm credimus Epiſcopis qui petunt, & putant *rem licitã* ſic *intereſſe*, an homini *Gottho* non putanti? Ego *Epiſcopis*: tu, ſi vis, crede *Barbaro*. Nec leuia tamen ibi ſunt per Synodum illam impreſſa veſtigia, ex quibus manifeſtò rem teneas, nempe, aliquid ad eum de rebus Eccleſiæ *præter reuerentiam* Epiſcopos ibi putâſſe *pertinere*. Nam *ex præcepto* Theodorici *congregata eſt Synodus*, Et, *decernere Synodus ſine Regiâ notitiâ non præſumit*. Et, *procedunt*, *ſecundùm principalia præcepta*, *quæ illorum hoc tribuunt poteſtati*. Et, quæ proximè ibi ſequuntur verba, hæc ſunt, *Committere Regem*, *Poteſtati Pontificum*, *vt quid magis putarent vtile*, *deliberarent*. Habuit ergo aliquid quod cõmitteret *præter reuerentiam*: *reuerentiam* enim ſuam, credo, *non commiſit*. Collige iam: *Synodum* ibi Rex *congregat*: illa, *ſine Regis notitiâ nibil præſumit*: Rex *illorum poteſtati rem committit*: illi *ſecundùm principalia præcepta*, *quæ hoc illorum tribuunt poteſtati*, *faciunt quod facto opus eſt*. Pro *Primatu*, hæc quidem argumenta ſunt, non contra *Primatum*. Nec dum igitur habetis, quæ habere vos dicitis teſtimonia; abierunt enim

Concil. Tom. 2. Pag. 470.

Pag. 472.

Pag. 471.

omnia

Digitized by Google

omnia in fumos, vt conſiſtat adhuc *poteſtas* ſua Regibus, quâ & *Synodos conuocare*, & *confirmare* poſsint, & obire reliqua omnia, quæ & olim qui Imperatores, diligenter obierunt, & qui tum Epiſcopi, libenter agnouerunt.

TVm, gratiæ tibi iam, vt video, à nobis habendæ ſunt, qui nos aptam illam ſanè diſtinctionem docuiſti, *ex hoc mundo, in hoc mundo*. Sed audi tamen, quid nos hîc obtuſi homines trans Alpes de eâ dicamus: Quod *in hoc mundo* eſt, ſi *de hoc mundo* ſit *etiam*, id ad tuum (quod ibi vis) *Regnum Chriſti* non pertinet: cuius etſi *in hoc mundo*, tamen *de hoc mundo* Regnum non eſt. *Regna* autem *mundi*, non ſolùm *in*, ſed *de hoc mundo* etiam ſunt. Quare nihil *illa* ad Pontificem veſtrum. Nihil *ei* in illa iuris, quippe cui (vt tu quidem vis) *Regnum* CHRISTI, quod *de hoc mundo non eſt*, ſolũmodo ſit creditum. Niſi id agas (& id certè agis) non ſolùm vt quæ *in mundo*, ſed *quæ extra mundum* ſunt, omnia *ſub pedibus eius ſubijcias*: ſic enim memini de veſtris [a] quiſpiam, eò torſit *Pſalmi* verſum illum, *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius*, ad Pontificem veſtrum: deinde ſic explicuit, vt per *pecora campi*, homines, per *volatilia cæli*, Angelos, per *piſces marinos*, animas, quæ in Purgatorio, intelligeret. *Pontificis pedibus ſubiectos* omnes. Sic nuper [b] *D. Marta* vt Pontifici *ſubijceret* non *Chriſtianos* modò, ſed & *Sarracenos*, ſeriò nobis id narrat eodem *Pſalmo* contineri, *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues, & boues, & pecora campi. Oues*, id eſt, Chriſtianos; *boues*, id eſt, Sarracenos; qui iam etſi de *Ouili* Pontificis non ſunt, at de *Bouili* ſunt, nec Chriſtus ſolùm *Paſce oues meas*, ſed etiam *Paſce boues meos* dixit; & Pontifex iam non *Paſtor* modò, ſed & *Bubulcus*. *Regna* quidem *mundi* à Chriſto etiam ſunt, & Chriſti ſunt, ſi non *quâ homo*, at *quâ Deus* tamen; Regnum etiam Illi, quâ *& homo* peculiare & ſuum, *Eccleſiæ* ſcilicet. Quodſi autem & Regna Principum (quæ & *in* & *ex* hoc *mundo* ſunt) Chriſti ſint, & qui eis præſunt, *Vicarij* in terris *Chriſti* Regis: ſua *Vicarijs* hijs *Chriſti*, *Regibus*, obedientia debetur, ab omnibus, non minùs quàm *tuo Chriſti Vicario*, in illo eius *Regno*, quod vtcunque *in mundo* ſit, *de mundo* tamen non eſt. Sed vt ſemel expediam. Duo hæc Regna, *Reipublicæ* & *Eccleſiæ*, quamdiu duo manent, hoc ab illo diuiſum, duos habent Primos: poſtquam in

[a] *Antonin. ſum mai. diſt.* 22. 14. 5.

[b] *Par. 1 c. 24.*

Digitized by Google

vnum coaleſcunt, non vt in duobus, *duo*, ſed vt in vno, *vnus* Primus eſt; Rex ſcilicet, cui Pontifex ſemper ſubiectus in populo Dei *Iſraele*, *Exemplari noſtro*. Nunquam ibi Rex ſubiectus Pontifici, ſemper Pontifex Regi: itidem hîc, cùm *Eccleſia* & *Reſpublica* vnum in regnum aggregantur.

Pòſt, herciſcis inter Deum & *Cæſarem*. *Cæſari tributa, honorem, & obedientiam* tribuis; ſed *obedientiam*, circumſcriptam, *rebus & negotijs ſeculi*. Quid ergo ſi bona iubeant Reges, mala prohibeant, non ſolùm quæ pertinent ad humanam ſocietatem, verùm etiam quæ ad diuinam religionem? Quid ſi *contra errorem pro ipſâ veritate decernant?* Annon eis æquum obedire? Cenſet *Auguſtinus*, & nos cum *illo*: tu ſi voles, *alia omnia*. Nam & cùm *Ioas* ærarium ſacrum componeret, & cum *Ezekias* æneum ſerpentem comminueret, & cùm *Ioas* excelſa dirueret; extra vtráque res ſeculi iubebant, *ſacra* iubebant, & populus tamen parendo nihil peccauit. Illis ergo, etiam cùm *in re religionis* iuſta iubent, debetur obedientia.

Vbi verò de *Deo* dicis, adiungis ei & *Vicarium*; ſed *ille* ibi, quem adiungis, nec *ſolus* eſt: Nam & *vicem Chriſti* Rex obit quoque, & *Chriſtus* ipſe dicitur: Nec *in ſacris ſolus*. Plures enim Chriſtus inſtituit, non vnicum modò; *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Qui vos audit, me audit*: vt rectè [a] *Euſebius* veſter de illis, *Chriſti autem Vicarij Sacerdotes ſunt*. Nam quem tu hîc nominas, *is* nec *vllus* erat, nec *vſquam*, cùm Chriſtus verba illa proferret: Chriſti enim tum, in terris præſentia, Vicarium non admiſit. Nuſquam exiſtenti nihil reddi potuit. Erant verò etiam *Reges* in terrâ tum *Chriſti Vicarij*, cùm præter eos *vicarius* alius non eſſet. Sed nec illud ſatis æquè. Cùm vtriſq; obedientiam deberi vis, *Cæſari* nudam vis: *tuo* huic veſtitam duplicibus, *fidelem*, & *puram*. Quidni autem eandem & *Cæſari*? An quam adiudicas illi, obedientia, quanquam nec *fidelis* ſit nec *pura*, debet ei ſufficere, & vel hac ſorte ſuâ ſic abire contentus, tanquam congruâ ſuâ portione? Certè ſi ſic *Cæſari* ſat eſſe putas obedientiam vllam, vtcunque *infidelis* ea ſit, vtcunque *non depurata*, non eris herciſcundæ hæreditati huic; Iudicem te iniquum oſtendis, abdicamus te hoc munere.

[a] Epiſt. 3.

Quintò

Quintò autem iam regero tibi, nec *corrumpi verba Breuis* opus eſſe, nec *verba pro verbis ſubſtitui. Poteſt annotari locus*; ſuprà à nobis annotatus eſt, Paginâ 15. lin. 19 (appono iam paginam & lineam.) Iuramentum in Breui dici *fidei & ſaluti aduerſari*, Paginâ 15. lin. 16. In Iuramento verba hæc ſunt, *præſtabo veram obedientiam.* (Ea *obedientia*, *ciuilis* modò eſt, quippe quæ ad *defenſionem* modò, *Regis* contra proditores tantùm ſe porrigat) pag. eadem, lin. 22. In *ſacris*, de Rege *præcipiente*, *ſubdito obediente*, nihil ibi quicquam. Habes *obedientiam* illam *ciuilem*, *fidei & ſaluti aduerſari*. Habes locum annotatum. Quid quæris amplius?

TV verò nota nobis locum, vbi *nugæ*, vbi *conuitia* quæ ſic omittis: vel fatère, quòd *omittendo*, *nugator* ipſe ſis. Optandum dixit Apologia, vt *Pontifex priuſquam hoc mandatum ſuum Pontificijs dediſſet, definÿſſet illud, pro re credendâ*; Habet enim hanc poteſtatem Papa, nec vos negatis. Nec tu, vt puto, *nugari* dices aut *conuitiari* illum, qui de ſpiritus Papalis infallibilitate, vel de *nouis*, ſi ille proponat, *credendis* verba fecerit. Nam hæc quidem olim erant *ſeria*, non *nugæ*; & *encomia*, non *conuitia* Pontificum veſtrorum. [a] *Tanquam Papa enim, multa poteſt declarando, nedum fidei articulum, imò & nouum inducendo.* Vis alium? [b] *Collige hic, Principem Eccleſiæ Chriſtiq́; Vicarium, poſſe ſuper fide Catholicâ, declarationem facere, etiam articulum fidei facere, ſi ſumatur articulus fidei, pro eo quod credere oporteat, cum priùs ex præcepto Eccleſiæ, neceſſario non oporteret.* Hæ: ſi *nugæ*, ſi *conuitia*, cur illa non ſuſtulit de Iure ſuo Canonico *Gregorius 13.* cùm *Augiæ* ibi ſtabulum repurgaret? ſi reliquit, ſi non *omiſit*; *omitte nos*, dic tu illum *nugatorem*, dic veſtros homines *Conuitiatores*: veſtra enim hæc ſunt, & à vobis. Imò tute ipſe pòſt, pag. 67. non *omittis* id agere, quod hîc appellas *nugas agere*. Quin ſeriò nobis narras, *ſi per articulos fidei ſignificentur quæcunque dogmata, quæ fide Catholicâ credi debent* (nec nobis hîc alia ſignificantur) *tum verò non dubitare vos, quin à Pontifice veſtro multi fidei articuli condi poſſunt*; nec tamen dum iſta dicis, *conuitiaris*, credo, Pontifici. Quid ille verò, qui nuper in os dixit Paulo ipſi 5°. [c] *Commiſſum ei munus à Deo excelſo, non modò articulos indeterminatos determinandi, ſed etiam fidei Symbolum condendi: atque hoc ipſum Orthodoxos*

a Extrauag. Quia quorund. Gloſſa. vt Pap.
b Extrau. de verb. ſignif. cum inter. verb. Declaramus.
c Benedict. in præfat.

 omnes,

Digitized by Google

omnes, omnium ſæculorum, agnouiſſe, & palam confeſſos eſſe? Annon ille inſignis *nugator*, egregius *conuitiator*, ſi hæ *nugæ* ſint & *conuitia*, quas hîc te dicis *omittere?* Quare autem librum ſuum Pontifici *inſcripſit?* Quare Pontifex ſuſcepit *inſcriptum?* Quare Academia approbauit? Quare *nugas* has & *conuitia omittere* illum non coëgit?

Sed vbi tandem *ſe iactat Author Apologiæ grauem Theologum?* tute hîc *leuem pſeudologum* te potiùs oſtendis, qui ſic *iactas mendacia*. Ille verò contrà; necdum *quatuor folia* ſunt, cùm ita ipſe de Theologiâ ſuâ, *quantulacunque ea eſt*. Nec erunt etiam *quatuor folia*, cùm deprecatur inuidiam gloriæ aucupandæ, quòd concertationem inſtituit cum Cardinale viro tam docto. Poterátne vel ille magis *modeſtè de ſe*, vel tu magis *odioſè de illo* dicere? At in te, *Torte*, quàm iure optimo *retorqueri* poteſt *iactantia* quam *torques*, qui Typographos conductitios habes, vnum è *Politâ*, qui *Libellum tuum elegantem ſanè; Opus tuum eruditiſſimum:* alterum ab extremo vſque *Rheni* littore, qui *libellum tuum inſignem, te autem excellentis ingenij Theologum*, hic *Germanis* iactet, ille *Italis*, vt in ore ſis omni populo? Da in totâ Apologiâ ſimile quid; & *ille* ſit, *tu* ne ſis ſtrenuus ille *iactator*. Quicquid autem ibi reliqui habes ad *Dilemma*, memoriter iam lector tenet, ita ſæpe inculcâſti, quàm ſine veritate, tam ſine verecundiâ omni, *cogi Catholicos ad fidei abnegationem; muniri aditum ad Iuramentum Primatus; nam hæc tibi ſuprà, nec ſemel, demonſtrata.* Credo certè *non ſemel*; ſed & *ſuprà* & *hîc* debere te Lectori ludibriū, & quoties tibi mentio fit *demonſtrationum* tuarum, aliquid ibi *monſtri* ſimile, nihil legitimæ *demonſtrationis*. *Transferunt ſcopum, petunt principium; concludunt à dicto ſecundùm quid, ducuntur à diſparatis, elenchi meri ſunt,* veræ ἀποδείξεως nihil habent, nec quicquam *demonſtrant*, niſi infœlicem fuiſſe te, qui in præceptorem non incideris, qui te Analytica poſteriora meliùs doceret. Qui *fidem Subditi* affirmat, *fidem Catholici* non negat: *fidei ergo Catholicæ negatio*, pro *medio* hîc eſſe non poteſt.

Parænesis etiam ad Martyrium, malè fundata. Arenoſum enim totum, quod dicis *de præparatione ad Iuramentum Primatus*, vt *phreneſis* potiùs quàm *parænesis* dici debeat. Nam ſi *præparatio*, cur in illo ſolo ſiſtitur? Non debuit; pergeret verò

Rex,

Rex, & *præparato* iam, ſecundum illud, de Primatu, quaſi *formam induceret*. At omnino in primo ſiſtitur, ſecundum *non inducitur*; non vlli; (cedò enim, ſi potes exemplum.) Quare in hoc *terminus* motus eſt, nec vel *principium* noui, vel aditus ad aliud de Primatu. Libero ergo te metu *Iuramenti alterius*, quod, vt video, valde te torquet, nec ſinit reſpirare, ita ſemper meticuloſus es, *ne tectè, ne obſcurè* (poteras autem dicere, *ne tortè*) *contineat nouam illam hæreſin de Primatu Regio*. Quæ tamen ſi *hæreſis*, certè non *noua* cùm & Reges ſub Teſtamento veteri omnes Primatum illum tenuerint; & Prophetæ tum omnes in eo, ac Sacerdotes acquieuerint. Vel potiùs ſi *hæreſis*; *noua*, & ab incude veſtrâ; *vetus* enim non fuit. Omnes illum Prophetæ *ad apicem* tenuerunt: nec enim *apicem vllum* nos noſtris Regibus tribuimus, quem illi tum ſuis non tribuerunt. Sed vide ne contrà prorſus ſit, quàm tu dicis; ne, quæ ibi commemorantur in Iuramento, *depoſitiones Regum, inuaſiones, tumultus, præparatio* ſint & *diſpoſitio*, & per ea aditus fiat potiùs *ad Primatum Pontificis*. Tum quod vltimum; ſtultiſsimum; *eò detineri in carcere Archipresbyterum, vt tædio victus iuret in Primatum*. Nec enim *cuſtodia* eiuſmodi eſt, quâ *detinetur*, vt eius illum valde tædere debeat, nec in eâ delatum ei vnquam illud *de Primatu*; & iuret, ne iuret, nemo hîc vel metuit vel optat, ſúſque déque eſt; & *Matthæus* hæc omnia vidit in ſomnijs, & rectè rem hanc totam concludere potuit, ᾗ πτ' [illegible].

VOluit *Apologia*, quod in Breui mittendo perperam fecerat Pontifex, id meliorem in partem interpretari; *credulum* paulò magis, quàm par erat Pontificem, quorundam ſermonibus fuiſſe. *In eam partem* peccâſſe etiam *Clementem* 8um. etiam *Pium* 5um. ſimili errore errâſſe. Nam hijſce in rebus, quæ *facti* ſunt, poſſe interdum Pontifici *errorem obrepere* (dicam cum *Matthæo*) *inter omnes conuenit*, ſaluâ tamen eius, in ijs quæ Cathedræ ſunt, infallibilitate. Vides Lector, quod mitiſsimum æquiſsimúmque fieri potuit, id hîc factum fuiſſe. Quid *Matthæus*? clamat nefas ingens, *Pontifices ſimul, tres, leuitatis & temeritatis accuſari*; *Clementem* verò *etiam perfidiæ*. Ne verò; falluntur interdum Reges prudentes & boni, falluntur & Pontifices, dum ijs adhibent *fidem*, in quibus *fidem* eſſe o-

 portuit,

Digitized by Google

portuit, nec fuit tamen; Et *Leues* tamen non ſunt, nec *temerarij:* cadunt enim, faciles hij motus in generoſam indolem. Atque ita *excuſare voluit* factum Pontificis, & *crimen* in rumores *transferre* ſæpe non veros. Non ſinit. *Humanum* eſt *errare*. Non cadit autem in Vaticanos Deos *infirmitas* hæc tanta. *Homines* non ſunt. Quicquid *humanum* eſt, ab ijs alienum putat.

De *Pio* primùm, vel verum hoc, vel non veri noſtrates veſtri, qui ſermone, hoc, nec ſolùm ſermone, etiam ſcriptis affirmârunt. Surrepſiſſe tum ei *Mortonum* & *Webbum*, transfugas noſtros, & per ſuggeſtiones mendacij plenas, decepto, *Bullam ſurripuiſſe*. Quod cum hîc conſtaret *Lincolnienſi* pridem Epiſcopo *Watſono* (qui & tum & diu pòſt in viuis) mirum illi in modum diſplicuiſſe, quòd ita ſe *Pius paſſus ſit induci in errorem*, quem prævidit *Watſonus*, & prædixit, nec Sedi *Romanæ* vtilem, & Pontificijs hîc omnibus fore pernicioſum, cùm ex eo neceſsitas quaſi quædam impoſita Reginæ fuerit, ſeueriores in eos pòſt leges ſanciendi. De *Paulo 5°.* non minùs verum: qui, hîc inter Pontificios moderati magis, ſic omnes affectos, ſic ſenſiſſe omnes, nempe vel *fictitium* fuiſſe *Breue* illud, vel certè *ſurreptum* per fraudem quorundam, vel *abreptum* per importunitatem, nec ab *Illo ſponte purâ* vnquam emanare potuiſſe. Quid ſi autem & *Pontifex ipſe* tantundem *faſſus ſit*, vbi *Breuis* ſui per quorundam Principum *Legatos* iniecta mentio? Penes Authores fides ſit. Quid ſi & *purgauit ſe de Breui* ſic emiſſo, *apud Principem aliquem* exterum, nempe, quòd *Breue primum* per *obreptionem*, ſe quidem non intento ad rem, vel tale quid cogitante, procuratum fuerit? Ad *ſecundum* verò, quòd *pertractus* quaſi inuitus, dum *Collegiũ Inquiſitorum* rem *importuniùs vrgeret:* addito, etiam *promiſſo*, & datâ *fide*, deinceps iam *cautiorem* fore ſe, ſiquid tentandum *in rebus Britannicis:* De quo viderit ipſe. Interim mitior haud vlla afferri potuit *excuſatio*, quàm quæ in Apologiâ allata eſt, & allegata; *feciſſe*, quod *fecit*, Pontificem, *non plenè informatum*, nec fuiſſe tam illi perſpecta omnia, quin, quod tum neſciret, paulò pòſt exploratum magis habere potuiſſet.

De *ſepticolli* verò ciuitate, de *Babylone* ſuâ, ludos non patitur *Tortus*; ſeriò dat; *quæ in Epiſtolâ eſt B. Petri, quæq; in Apocalypſi,*

Apocalypſi, *Babylonem*, non aliam vllam vrbem eſſe, quàm *Romam* ipſam. Nos, quod dat, accipimus non illibenter. Ità auidè auent homines, hij, *Petrum Romæ*, alicubi in ſcripturis reperire, potiùs vt *Babylonem* velint eſſe *Romam*, vbi *Petrus* fuit; quàm vt *Petrus Romæ* non fuerit. Valdè enim illorum intereſt ad *Caput fidei*, vt *Petrus Romæ credatur* fuiſſe, non *fide piâ* quæ in hiſtorijs eſt, ſed *maiore*, *Sacrarum* nempe *literarum*. Etſi & illud quidem totum, præter Leges Theologiæ, quæ ſi *Myſtica eſt*, ſeu *Symbolica*, non eſt *argumentatiua*. Etiam præter Leges Epiſtolæ; quæ etſi tota ſit *myſteriorum* plena, *locum* tamen, vnde ſcripta, deſignare non ſolet *myſticè*, ne ſi *locus* non ſit certus, nec ipſius *Epiſtolæ fides* ſit certa. Quî verò, ſi locus allegoricus *Babylon* ſit, non & allegorica perſona *Marcus*, qui mox ſequitur? vel ſi *hic* literalis, quidni & *ille*? Quorſum autem *Petrus*, *Romæ* ſcribens, *Romam* non auſus *Romam* nominare; quam *Paulus*, cùm inde ſcriberet, *vrbem Romam*, *ciues Romanos*, & auſus, & nominauit? Atque adeò Diuus *Iohannes*, cùm *librum* ſcriberet, cuius ſinguli verſus ſingula myſteria ſunt; vbi tamen ad *Eccleſias* ſcribendum fuit *ſeptem* vrbium, *proprijs* nominibus ſingulas quaſque deſignauit, eaſque voluit eſſe non *myſticas*, in libro alioquin per totum *myſtico*. Etſi verò ſint iſta, vt dixi; non piget tamen *Tortum* habere confitentem, quòd *non in Epiſtolâ modò Petri, ſed & in Apocalypſi, Babylon Roma ſit*. De eo tantùm nobis lis erit iam, *quænam* illa ibi *Roma Babylon*; aut *Roma* quo tempore *Babylon eſſe cœperit*. Cui rei tot ibi circumſtantias adhibet B. *Iohannes*, vix vt in eâ errare cuiquam contingat. Quæ enim *Babylon* ibi: eadem *meretrix magna* dicitur, *quæ ſedet ſuper aquas multas, cum quâ fornicati ſunt Reges terræ*; quæ *Beſtia ibi inſidet habenti capita ſeptem & cornua decem*. *Septem* autem illa *capita*, *ſeptem* ſunt *montes*, in quibus ſita Roma.——*Et quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem Montibus, Imperij Roma Deûmq́; locus*: Edoctum autem ibi ſe dicit B. *Iohannes* à *Spiritu*, *de rebus quæ venturæ eſſent*. Quodſi iam, *Romam* ibi (quo tu ſenſu vis) deſignauit, nihil *venturum edocuit Spiritus*; *Ethnica* enim tum *Roma* in *Auge* erat vel maximè. *Propheticus* verò is liber totus haberi ſolet; nimis autem illa *miſella* tum *prophetia* foret, ſi prædiceret, fore, vt *perſequeretur Roma Chriſtianos*. Vidit verò hoc priuſ-

Digitized by Google

priuſquàm in *Pathmon* relegatus eſſet; *fuſum Iacobi* fratris ſui, multorum *ſanguinem* ſub *Nerone fuſum*: ſenſit ipſe, & *pars magna* fuit illius tum *perſecutionis*. *Prophetiam* ergo totam *euacuat*, ſi *Ethnica* ibi *Roma* ſit. Tum *Reges* illi *decem*, (qui numerus certus pro incerto) quomodo tum *inebriati de vino proſtitutionis meretriciæ*, qui tum ſcilicet *nulli* erant? Stante enim & vigente *Româ Ethnicâ*, eclipſin paſsi ſunt, qui vſpiam tum *Reges* erant, *vectigales* omnes, *Reguli* potiùs dicendi quàm *Reges*: *Reges* tum demum, cùm illa *retro ſublapſa* ferretur. Neque verò periculum tum *ebrietatis* vllum à *meretrice*, vel ab illius amoribus. Oderant enim illam, periiſſe expetebant, & (quod tu antè dîxti de *Gregorio*) *vellent nollent*, illi tum per vim atque ingratias ſeruiebant: Etiam *Beſtia illa altera, quæ cornua duo habebat ſimilia agni*, quî poterat ſuppetias ferre *Romæ Ethnicæ*, in quâ, quamdiu quidem *Ethnica* nec Christvm profeſſa, nullum prorſus Christi veſtigium, nihil penitùs, quod vllâ ex parte referret *agnum?*

Luculentæ quidem ſatis hæ *circumſtantiæ*; mitto illas tamen: verbis ipſis ſtringo, quæ ſatis diſerta ſunt, ad tempus, quo *implenda* fuit hæc *prophetia*, perſpicuè deſignandum. Verſu 8° dicitur dilucidè; *Beſtia quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de Abyſſo, & ibit in interitum.* *Fuit* (inquit *B. Iohannes*) *& non eſt*. *Erat* autem *tum Roma Ethnica*; *erat*, & *erat* tum florentiſsima, cùm hæc agerentur. Falſò ergo tum diceretur, *non eſt, ſed aſcenſura eſt*, ſi de *Româ* quæ *tum erat* diceretur. Paulò autem infrà verſ 12°. *Decem cornua*, quæ *decem* ibi *Reges*, *regnum* (inquit) *nondum acceperunt*, ſed *poteſtatem* tanquam *Reges vnâ horâ accipient cum Beſtiâ*. Negare verò non potes, ſcribente hæc *B. Iohanne*, *Babylonem*, *Romam* eſſe tum quidem non potuiſſe. *Reges* enim tum nondum *poteſtatem acceperant*, ac neque diu poſt *acceperunt*, donec *Roma* iam *Chriſtiana*. Nec ergo *Romam Ethnicam*, *Babylonem* fuiſſe. Quin etiam *interitus ipſe*, quem interminatur ibi *Babyloni*, liquidiorem adhuc multo rem facit. Nec enim verbum ibi vllum *de conflagratione* eius, quæ *Romæ* olim *Ethnicæ* contigit à *Gothis* ac *Vandalis* incenſæ: quin de *interitu* potiùs alius & generis & modi, *repentini* ſcilicet, & tanto impetu, quaſi vi magnâ *molaris lapis mitteretur in mare*. Haud enim (inquit)

poſt

Digitized by Google

poſt, vnquam inuenietur. Non autem (quantacúnque ei potentia eſt) *merſum in mare molarem* natare denuò, facturus eſt *Pontifex.*

Porrò verò, ibi dicitur, quòd *poſtea, vox in eâ Muſicorum, vel Artificum non audietur, quòd Artifex non inuenietur in eâ ampliùs, vox molæ ampliùs non audietur, lux lucernæ ampliùs non lucebit, vox ſponſi & ſponſæ in poſterum conticeſcet.* Ibi accumulat denique quicquid vſquam eſt artis vel verborum, quæ id ponat ante oculos, deploratam & deſolatam iri *Babylonem* ſine entitatis ſpe omni, quaſi *non Ens* in æternum. Quòdſi, præterea nihil foret, ſatis eſſet tamen, ad inſtitutum præſens, in ipſâ deſcriptione illorum qui cum illâ *mercaturam facient. Mercatores eius* (inquit) *Principes terræ. Omnes Gentes errârunt in Veneficijs eius.* Nam neque hæc *Romæ Ethnicæ* quadrare poſſunt, quæ *vi* ſolâ *atque armis* gentes ſibi ſubegit, nec eas vnquam ita *Veneficijs* incantauit, vt non primâ quâque vel leuiſsimâ occaſione datâ (*vires modò eſſent*) *vindicarent* ſe in libertatem, & ad arma *conclamarent*; Verùm enim, quæ illa tandem *Roma* ſit (non enim certè *Ethnica*) quæ *merces inſtituit de animabus hominum*, optimè omnium nobis dixerit Cardinalis ipſe. Et ipſe quidem (quod in *Apologiâ* notatum eſt) fatetur rem totam: *Decem enim Reges meretricem concremabunt,* quod de *Româ* quæ *Ethnica* fuit intelligi non poſſe, puto abundè iam mihi demonſtratum eſt.

Vt verbo igitur expediam. Quæ ſunt apud *B. Iohannem* de ruinâ *Romæ* prædictiones, de quâ *Româ* ſunt? De *eâ,* cui opem feret *Beſtia cuius cornua agninis* ſimilia: quæ in *templo Dei ſedet*: Cui *cum Regibus* terræ fœderata *pactio*: Quæ *vino proſtitutionis* ſuæ *inebriat* eos: Quæ *veneficijs ſeducit.* De *eâ* (inquam) *Româ,* quæ *extollit ſe ſuper omne quod dicitur Deus,* non, quæ ipſa, neſcio quot *minutulos* & *patellares* Deos veneretur, quod illa fecit *Ethnica*: De *eâ Româ* quæ *agnum ſpecie refert,* ſcriptam tamen habet *in fronte blaſphemiam*: De *eâ Româ*, cuius *merces, hominum animæ,* dum licitari facit homines nummo ſalutem ſuam: De eâ, quæ fuit olim *ſub Regibus ſeptem,* ſed *B. Iohannis* ętate non fuit (etſi etiam tum myſterium illud occœpit operari) *non fuit* (inquam) *ſed aſcenſura fuit* tum demum ad faſtigium ſuum, cùm *decem ibi Reges poteſtatem ſuam accepturi*

turi eſſent, poſtquam ſcilicet *Romæ Ethnicæ* iugum excuſsiſſent. De *eâ Româ*, quam *decem Reges* (non eluuies illa barbara *Vandalorum* vel *Gotthorum*) poſtquàm diu *ſeducti* eſſent ipſius *veneficijs*, tandem *igne concrematuri ſunt*; non ad cladem aliquam, vnde pòſt conualeſcat, ſed *ad perniciem* eius *ſempiternam*, vt ſeges ſit, non minùs vbi *Roma*, quàm vbi *Troia* fuit. *Dabit enim Deus in corda Regum, vt Romam hanc excindant* penitus, ſicut dedit *Satanas* olim in corda Barbarorum, vt illam *ſuccenderent*. De *eâ* denique *Româ*, quæ per *Pſeudoprophetam ſuum, vim habet ſigna faciendi*, quæ cum Pſeudoprophetâ ſuo, atque ille cum eâ, *vtrique mittentur in ſtagnum ignis, ac ſulphuris, in æternum*. Verè autem à *Torto* dicitur, *Romam Chriſtianam* perditam non iri. Non certè, ſed *illam quæ inebriata eſt Sanctorum ſanguine*, & *Martyrum Ieſu Chriſti, Antichriſtianam* ſcilicet. Ea enim perdenda eſt, *cuius in fronte ſcriptum nomen blaſphemiæ*.

Minimè verò mirum, ſi iſta quæ dixi, tam vel claram, vel certam in ſcriptis Patrum interpretationem non habeant. *Operabatur* enim modò *myſterium* tum *iniquitatis*. *Signatus* adhuc *liber* erat huius *Prophetiæ*. Veriſsimum autem verbum eſt; *ænigma* eſſe *Prophetiam* omnem, *cùm nondum completa* eſt; vt, quamuis Priſci illi omni genere chariſmatum, vitæ verò ſanctimoniâ, longo nos interuallo ſuperârint: mirari tamen non debeat quis, ſi non illis tum, adeo explicita omnia fuerint, quàm nobis, per Dei gratiam, iam ſunt, qui *conſummatam* iam *Prophetiam* illam quotidie oculis vſurpamus. Et tamen id quoque miretur quiſpiam, quòd & Illi etiam horum multa, quaſi per tranſennam viderint, quòd nimirum ita [a] Tertullianus: *Sic & Babylon apud Iohannem noſtrum, Romanæ vrbis figuram portat, proinde & magnæ, & regno ſuperbæ, & Sanctorum debellatricis.* [b] Hieronymus autem. *Cùm in Babylone verſarer, & purpuratæ meretricis eſſem colonus, & iure Quiritum viuerem.* [c] Idem; cùm *Marcellam Româ Bethleem* commigrare vellet, *Hic, puto, locus ſanctior eſt Tarpeiâ rupe, quæ de cælo ſæpiùs fulminata, oſtendit quòd Domino diſpliceret. Lege Apocalypſin Iohannis, & quid de muliere purpuratâ, & ſcriptâ in fronte blaſphemiâ, ſeptem montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitu, contuere. Exite (inquit Dominus) de illâ.* At verò [d] Auguſtinus,

[a] Aduerſ. Iudæ. de prob. nat.

[b] In Prologo Didymi.

[c] Epiſt. 17.

[d] De Ciuit. Dei lib. 18. cap. 22.

Digitized by Google

ſtinus, *Condita eſt Roma velut altera in occidente Babylon, & velut prioris filia Babylonis.* [e] Victorinus quoque: *Scripta ibi in tubis, ruina magna Babylonis ciuitatis, id eſt, Romæ.* Etiam [f] Oroſius: *Ecce ſimilis Babyloniæ ortus & Romæ, ſimilis potentia, ſimilis magnitudo, ſimilia tempora.* Sed quid ego hæc, cùm vnanimis ſit iſta Patrum penè omnium ſententia? Nam de *Romæ fronte, Chriſti nomine ſignatâ* quod affers, nulla eſt in *Apocalypſi Babylon*, cuius *ſignata frons Chriſti nomine. Chriſti nomen* deleri oportuit priùs, & deletum eſt, quàm *blaſphemia* ibi ſcriberetur. Poſtquam autem ibi ſcripta *blaſphemia*, tum demum verè *Babylon* fuit, verè eſt. Sed necdum *Apocalypſis* completa vobis, necdum *cecidit Babylon* illa veſtra; quæ ſi, vt dicis, *ſcriptam* iam *habet in fronte Chriſti confeſſionem*, cadere non poterit: atque ita non *verus vates Iohannes.* Ille verò & *vates verus*, & *caſura eſt Babylon* illa veſtra; ideo autem *caſura*, quia *Chriſti confeſſionem illam expunxit*, & loco eius, *blaſphemiæ multiplicis nomen* ibi iam *inuſſit*, & quidem *maiuſculis literis, vt quiuis vel qui tranſcurrit, legere poſſit* ſic inuſtam. Quâ in re, ea veritatis vis eſt, vt etiam *Ieſuitas* veſtros adigat, qui in eum librum non ita pridem commentarios ſcripſerunt, non ſolùm de *Româ Ethnicâ*, verùm & de *Chriſtianâ*, *Babylonis* ibi nomen interpretari, ac *delendam* denuo *confeſſionem Chriſti de fronte eius, poſt deletam* autem *blaſphemiæ nomen* ibi *inſcribendum.* Sic [g] Ribera. *De Româ intelligendum, non ſolùm qualis ſub Ethnicis Imperatoribus olim fuit, ſed etiam qualis in fine ſæculi futura eſt.* Et pòſt. [h] *Babylonem dictam eſſe, non ſolùm quòd hoc illi nomen, tempore, quo Iohannes hæc ſcribebat, maximè conueniret; ſed etiam quòd tempore, quo hæc explebuntur* (necdum enim expleta eſſe) *non minùs quàm antè, conueniet.* Sic Ieſuita alter [i] Viegas. *Omnia quæ in hijs capitibus commemorantur, in Romanam vrbem apertiſſimè quadrant. Cæterùm nomen Babylonis ad eam Romam transferendum, quæ antequam reciperet fidem Chriſti, Idolis ſeruiebat: & ad eam etiam, quæ erit tempore Antichriſti:* Erit ergo tempore Antichriſti *Roma Babylon*, non ſolùm Ethnica, eáque tum *in deſertum & ſolitudinem euadet*, vt ait *Ribera* veſter. Sed hæc omnia, vix quicquam ad inſtitutum ſermonem de rumoribus, qui vos *Romæ* circumuolant; niſi quia tibi hîc digredi libuit, vt *Babylonem* ſalutares. Nam etiam *Hieronymi* ætate, cùm

e In Apocal.
f Lib. 2. cap. 3.
g In 14. Apoc. nu. 42.
h Nu 57.
i In 17. Apoc. com. 1. ſect. 3.

Digitized by Google

cùm *Chriſti* nomen *in fronte gereret Roma*, etiam tum hoc morbo laborabat, vt, eò confluerent toto ex orbe *rumores vndique*, quorum ſi nullis *Roma* tum credidit; quid, eo loco, opus *Hieronymo* ita rem referre? Profectò nec pauciores *Romæ* iam *famigeruli*, nec minus eſt *aurium* ad nouitates *prurientium*, quàm cùm *Hieronymus ibi purpuratæ meretricis colonus eſſet*.

Dum verò in eo totus eſt, vt Pontifices ſuos *Pium* & *Paulum* tam anxiè excuſet ab omni erroris labe, ſiue ex *aliorum* malâ fide, ſiue ex *ſuâ*; interſerit neſcio quomodo & *Clementis 8* defenſionem, *de Breuibus huc* ab eo *tranſmiſſis*, vergente ad occaſum tum Regno R. Elizabethæ. Ex dialecto autem *Papienſi*, more ſuo aſpergit primùm *mendacijs* Authorem Apologiæ, quorum illi copioſa domi meſsis eſt. *Breuibus enim illis*, ait, non *vt iſte mentitur*, Iacobvm, *tum Scotiæ Regem, à ſolio excluſit, ſed conſilium dedit, quale dare decebat Summum Pontificem*. Pòſt verò paulò, oblîtus perſonæ ſuæ, non quaſi *Capellanus de Sacello*, ſed quaſi *Cardinalis* ipſe *iam de Conſiſtorio* egreſſus. *Habemus* (inquit) *exemplaria Breuium illorum in manibus, & ijs diligenter inſpectis, nuſquam inuenimus nomen* Iacobi *Regis, aut alterius particularis perſonæ*. Hîc ferè iam illi *larua* de vultu *delapſa* eſt; non hæc Capellanum *ampullæ* decent, *Habemus in manibus, & nuſquam inuenimus*. *Intererit multùm, Dauuſne loquatur, an Heros*; ſed recolligat ſe, *laruam* reponat, cautiùs rem gerat in poſterum. *Mentiri* autem ſuum nuſquam magis obtrudit, quàm vbi ipſe eſt *mendaciſsimus*. Cur enim *mentitur* ipſe *de nominatim* ibi *excluſo in Breui Rege*, quod nuſquam in *Apologiâ* dictum eſt? Id modò dictum: *excluſum* ibi, *ne à Pontificijs reciperetur in regem, qui* vel noſtræ religionis *cultor eſſet* ipſe, vel *cultores toleraret*; ac per hoc, non minùs Regi obnunciatum eſſe, quàm alij cuicunq; qui alterius, quàm vos in fide, profeſsionis eſſet. Verè ergo ibi dictum, nec verius quid dici potuit; quantum in ſe erat, *Clementem* tum *Breuibus illis* egiſſe, vt *Rex* iam *noſter*, vt quiuis alius, *quocunque demum iure niteretur*, ſi ſic, vt Papa in religione non ſentiret, à capeſſendis Regni huius gubernaculis eſſet *excluſiſsimus*. Ego verò id fidenter dixerim; perinde Breuibus illis *excluſum ſolio* hoc ſuo, ac ſi *nomine* ibi proprio & natiuo, Iacobi *Regis*, deſignatus eſſet. Quid enim intereſt, *nominetur*

tur quis, an ita ad viuum *deſcribatur*, vt cuiuis in promptu ſit, quem ibi velit Pontifex? *Ius Regis hæreditarium*, quis tum neſciebat? quis verò *religionem ignorabat*, quam ille, ex quo voces primò, & literas formare potuit, voce, ſcripto, præſentiâ ſuâ ſemper profeſſus eſt? Annon ille *excluſus*? Quid illa ergo ſibi volunt verba, *Quantumcunque propinquitate ſanguinis niteretur?* Quis ille verò, qui *nixus propinquitate ſanguinis?* Quis fuit? quis eſſe potuit? An eſt quiſquam tam obtuſo pectore, vt *quò* illa *tendant, quem petant*, non intelligat, niſi *nomen nominetur?*

Quale autem conſilium illud, quod *dare decebat Pontificem?* Nempe *operam darent, vt eligeretur Rex. Eligeretur* autem? Ain' verò, vt *eligeretur?* Quid opus hoc? Erat, qui Antiquo ſtemmate, Regio ſanguine, Hæreditario iure, Stirpis proximitate, Optimo titulo, vendicare poterat. Quorſum hîc, *eligeretur?* Itáne, in Regnis, vbi *ſucceſſionis* iure Reges naſcuntur, conclamat Pontifex *ad electionem*, ad *vota*, ad *ſuffragia?* Quorum verborum, quæ mens, qui ſenſus ſit, credo iam Reges omnes per *Europam*, qui *hoc iure* regnant, ſatis aduertiſſe. Idem antè tentârat *Lutetiæ* in Regno *Gallicano*. Idem hîc iam tentat in *Noſtro*. En *quale conſilium dare deceat, dare ſoleat, quale* etiam in Regum aliorum ſucceſsione quâcunque, (cùm ſe dederit occaſio) *dare paratus ſit*; *Conclaue* credo in regna omnia *inducturus*, ſi daretur. Verùm dic porrò, quis tandem *eligeretur? Qui ad religionem Catholicam benè affectus. Mendacitèr* & hoc; vtcunque enim *affectus benè*, niſi eiuſmodi eſſet, qui religionem Catholicam non modò *toleraret*, ſed omni ope & ſtudio *promoueret*; *excluſus* tamen adhuc, quiſquis fuit ille Regum, niſi & *iureiurando* ſe id præſtiturum *ſuſciperet*. Quare, in totâ hac narratione nihil ſani, *vanitate, falſitate* referta omnia. Pòſt verò etiam, illud ſuadere vult homo lepidus; *Abfuiſſe tantùm vt excluderetur* IACOBVS *Rex, vt includeretur vel maximè ſcilicet. Spes enim maxima, illum à Romanâ fide ſuſcipiendâ non abhorrere*. Verùm vt res ibi, ita & *ſpes*, falſa vtráq;. At *miniſtri eius ſpem dederunt*: ſed *fallaces*; quibus tamen, cùm in rem ſuam eſt, cùm libet; *credulus* ſatis *Clemens, Pius, Paulus*, quis non?

Quin *Rex ipſe ad Pontificem ſcripſit, etiam ad Cardinales Aldobrandinum*

 dobrandinum

dobrandinum & Bellarminum, literas plenas humanitatis, quibus, præter cætera, petebat, vt aliquis è Gente Scotorum Cardinalis crearetur, vt haberet Romæ, per quem faciliùs & tutiùs cum Pontifice negotia ſua tractaret. Enimuerò de hoc quod iam retulit *Matthæus*, in negotio hoc *Literarum*, ſi quàm *bono* id *euentu*, tam etiam *bono* in Regem *animo* retuliſſet, meritò illi à nobis gratia habenda eſſet, quaſi de officio ſanè perhumano. Certè enim ſucceſſu non caruit, quò ſuus inde Regi honor iam ſaluus ſit. Ex eo enim occaſio illi data, atq; anſa occulti cuiuſdam maleficij eruendi: quo ſic eruto, integritatem fidei atq; honoris ſui, ſartam tectam habebit. Tecto autem ſic atque latente, vt diu iam latuit, atq; tectum fuit, aliquo pòſt alio tempore recrudiuiſſet fortè, cùm elapſa iam eſſet occaſio omnis, eius eruendi. Simul, vt de eo ipſo, certior redderetur, qui in eo *Regis fidem* de ſe *fefellit, ſuam* in Regem *fidem violauit*. Nec enim poteſt Regi accidere quicquam optatius, quàm, vnde ei detur in ſenſus eorum intimos (qui ei intimi ſunt) penitiùs introſpicere, & quorum ab eo *fidei* multa committenda ſunt, eorum certa ſit an ſubleſta *fides*, explorare. Cùm enim obieciſſet *Matthæus ſcriptas ad Pontificem à Rege literas*, (rem ita craſſam vt manu teneri poſſet) facere non potuit, quin acriùs in eam rem inquireret. Reperit autem, fouiſſe ſe in ſinu ſerpentem, & verè tandem deprehēdit, fraudem ſibi ab eo factam, qui Maieſtati ſuæ *à Secretis literarum*. De quo, etſi incertos priùs aliquos rumuſculos inaudiſſet, cùm paulò pòſt, quàm Romā perlatæ eſſent, nonnulli, neſcio quid ibi tale auditum ſibi mutirent: at, ex eo iam tempore, nunquam certi quid, eâ de re, datum eſt cognoſcere; ita, qui *facti author* fuerat, dum ſibi malè metueret, texerat rem probè, & quaſi tenebris obuelârat. Sic ergo habet. Surrepſit Regi furtim, atque ad literas, quas narras, malis artibus elicuit manus Regię ſubſcriptionem *Secretarius* tum *Regius*. Quo autem conſilio hoc; ſiue quòd propendêret animo ad religionem Pontificiam; ſiue quòd, lucro illi atque commodo fortè ea res futura fuit; ſiue quòd, impenſè faueret propinquo ſuo *Epiſcopo Vaſionenſi Cardinalatum* ambienti; (cuius in gratiam erant literæ illæ adornatæ) ſiue etiam quòd *Edwardo Dromonio Equiti* gratificari vellet, qui rem totam procurabat atque vrgebat; quo (inquàm) conſilio, aut, horum

quid

Digitized by Google

quid fuerit, *illi ipſi* notum; præterquam, *illi ipſi*, notum credo nemini. Rei autem totius modum, & cum *ſubſtantiâ* ipſâ *circumſtantias* omnes, quibus *Regi* impoſuit, dum ſurriperet ei literas, nemo meliùs magiſue ad viuum referat, quàm *Author* ipſe *criminis*: Cuius eſt, quam ſubijcio hic, non expreſſa per vim, vel per fraudem illecta, ſed *libera* ſanè *confeſſio*, atque omni modo *ſpontanea*, ad mentem *ipſius*, *ipſiuſque* manu, ſignata.

DECLARATIO, atque Confeſsio D. *de Balmerinoch*, REGIÆ *Ma^ti.* *facta*, ac DOMINIS qui ei à Sanctiore CONSILIO ſunt, de literis quibuſdam, quas ille, per fraudem ſurreptitiè ſcribendas REGIO nomine, atque ROMAM, ad Papam CLEMENTEM 8um. quaſi ſi à MAIESTATE ſuâ eſſent, mittendas curauit. *Anno 1598.*

DOMINVS *de* Balmerinoch, *habitâ in eum inquiſitione, cùm crimen hoc illi obiectum eſſet, quòd per malas artes, perque ſurreptionem literas illas procurâſſet, (quibus è literis imputatio, maximè, vt falſa, ita ſcandaloſa in Regem; quâ ad Regij nominis honorem, quâ ad Religionis caſtam profeſsionem redundâſſet) poſtquam varijs modis, offenſam negando, ſubticendo, transferendo, extenuando nihil profeciſſet, ingenuè tandem agnouit atque confeſſus eſt. Quòd ſcilicet Ann.* 1598. *adductus ad id precibus* * *Archiepiſcopi* Glaſcuenſis, *qui tum legatum agebat Reſponſalem Maieſtatis ſuæ in Galliâ, præſertim verò Epiſcopi* Vaſionenſis *ac aliorum quorundam, procurante negotium hoc* Edwardo Dromonio *Equite, quem illi tum huc legârant eo nomine, vt interuentu ſuo, mutuæ quædam inchoari poſſent atque reciprocæ vices inter Regiam Maieſtatem & Pontificem*:

* *Hæc ille: quàm verè penes authorem fides ſit. Nam vt ſcias, Lector, quod res eſt,* Glaſcuenſis *haud vnquam de tali re vllâ, apud Regem egerat, vt quicquid inter illos actum, id omne, clam Rege.*

Idem

Idem Dominus de Balmerinoch, *poſtquam ei rei aſſenſum ſuum præbuiſſet, Regem ad id ſæpenumerò incitare conatus eſt, eique, illiuſmodi delineatas à ſe literas obtulit, quas manu Regiâ ſignatas vellet ad Papam. Vbi autem, Regis animum, à quâcunque ſcriptione eius generis alienum reperiſſet; nec id modò, ſed incœptum illud damnare penitus, de commercio vllo habendo cum Pontifice; qui titulis ſcilicet illis atque attributis à Rege compellari expectaret, quibus Maieſtas eius, conſcientiâ ſuâ teneretur, ne apud eum ratione vllâ vti poſſet, quacunque de cauſâ.*

Idem Dominus de Balmerinoch, *&* Edwardus Dromonius, *cùm in manum conueniſſent tamen, de incœpto ſuo ad exitum perducendo; egerunt de modo, quo imponere poſſent Regiæ Maieſtati, & quales cupiebant literas, ab eo elicere. Itaque Se,* Dromonij *manu deſcriptas, adornâſſe pòſt literas, quaſi à Rege nimirum, ad Pontificem: Quarum hic ferè tenor: nempe vt Pontifici gratias ageret de humanitate, atque gratiâ priſtinâ: vt Epiſcopum ei* Vaſionenſem *commendaret, quem in Cardinalium Collegium cooptari cuperet, quò ſic, negotia ſua (cùm ita opus) meliùs ibi* Romæ *expedire poſſet.*

Quò verò, aſtu rem gerere, & Regiam ad eas literas ſubſcriptionem lucrifacere poſſent, hanc inter ſe rationem initam, dictus Dominus de Balmerinoch *confitetur: primùm, vt insererentur in medio multarum, cùm eſſent aliquando literæ multæ ſubſcriptione Regiâ ſignandæ: tum, vt ne offerrentur ita ſignandæ, niſi eo demum tempore quo Rex venatum ire properaret, quò, ita repentè tùm oblatas non vacaret excutere, aut quæ eſſent, aut ad quos, curioſiùs obſeruare: tertiò, vt ſtilus, atque tituli, quibus de more compellari ſolet Pontifex, omitterentur prorſus, necubi comparerent in literis; ne, ſi dum inter ſcribendum eſſet, traiectu fortè oculi in aliquem*

Digitized by Google

de titulis illis incideret, fraus tota deprehendi poſſet, ſed relicto ibi ad titulos, quod ſatis eſſet, interuallo, ij pòſt, commodè per otium addi poſſent atque inſeri. Atque ex hoc eorum inſtituto fatetur idem dictus Dominus de Balmerinoch *(fide quam ei Rex habuit, perfidè à ſe violatâ) aliquo pòſt die, manè primo, venatum exeunte Rege, atque iter quantum potuit maturante, inter literas tum alias ad Duces* Florentiæ *atque* Sabaudiæ, *atque alias ad Cardinales* [a] *quoſdam pro Epiſcopo* Vaſionenſi *latinè ſcriptas, cùm ad Pontificem antè iam Rex abnegâſſet, ſe vllo modo adduci poſſe, vt ſcriberet, nec tale quicquam proinde ſuſpicari poſſet) inſerüiſſe illas ad Pontificem, eiſque tum, Regem (inſcium, nec tale quid cogitantem) ſubſcripſiſſe.*

Id vbi factum: fatetur porrò dictus Dominus de Balmerinoch, *ſe quidem authore,* Edwardum Dromonium *titulos pòſt appoſuiſſe, atque ſtilum Pontificis, tum in capite ipſo literarum, tum verò & in imâ chartâ, vbi interſtitium inter contextum ipſum, & manus Regiæ appoſitionem, nempe vocem* Sanctitatis, *& vocem* filius, *& eiuſdem generis reliqua, quæ Pontifici tum accommoda, & ad rem ſuam putabant opportuna. Pòſt verò iuſſu ſuo, literas illas à famulo quodam ſuo obſignatas eſſe, impreſſo illis tum Regio ſignaculo. Quod ad literas autem, quæ ad Cardinales miſſæ, obſigillatas eas dicit idem D. de* Balmerinoch, *ſed ſine ſuperſcriptione vllâ appoſitâ, eidem* Edwardo Dromonio *traditas, pro arbitrio Archiepiſcopi* Glaſcuenſis, *eis, ſi & quando ei videretur, mittendas. Comperiſſe ſe autem pòſt, duas ex eis, perueniſſe ad manus Cardinalium* Aldobrandini *&* Bellarmini; *tertiam verò, quæ Cardinali* Caietano *inſcripta & deſtinata (quòd is tùm in Curiâ* Romanâ *Protectorem ageret* Scoticę *nationis) fruſtrà inſcriptã, fruſtrà deſtinatam fuiſſe, cùm is, interea dum perferretur, certè*

[a] Quoſdam autem hic quod dicit dubiâ voce, tu Lector, ad Regis animum, Cardinales intellige non alios quàm qui ex materno genere Regis affines erant; quique tum extra Curiam Romanam agebant.

Bb priuſ-

priuſquam ei traderetur, diem ſuum obijſſet. Præterea etiam, fatetur idem D. de Balmerinoch, *cùm veniret pòſt in quæſtionem tota res iſta, viuente adhuc nuper Reginâ* ELIZABETHA, *quòd Legatus eius perueniſſe diceret ad aures Reginæ de eiuſmodi literis ad Papam ſcriptis, deque ijs Regem inſimularet; ſe quidem, dictum D. de* Balmerinoch, *cùm de totâ tum re, an ita ſe haberet, Rex acriùs inquireret; quicquam eiuſmodi vnquam à ſe factum, ſeriò pernegâſſe. Fatetur præterea, egiſſe ſe etiam atque etiam cum* Edwardo Dromonio (*qui de tranſmarinis tum partibus in* Scotiam *venerat, accerſitus eò literis D. de* Balmerinoch, *quò per eum quoque huiuſce rei veritas elucere poſſet) vt & ipſe à ſe negata, negaret. Quod & ab* Edwardo Dromonio *præſtitum eſt, qui vllas à ſe literas illiuſmodi, ad Papam delatas eſſe, ſtrenuè etiam Regi inficiatus eſt. Cùm verò hæreret ei tamen ſuſpicio adhuc aliqua, atque eâ de causâ dictus* Dromonius *in carcerem amandatus eſſet in Arce* Edinburgenſi, *intercedente dicto Dno. de* Balmerinoch *apud Regem, dimiſſus pòſt, atque libertati ſuæ redditus eſt. Qui ipſe, cùm Romam reditum ſuum adornaret, fatetur idem Dominus de* Balmerinoch, *egiſſe ſe cum dicto* Dromonio *quàm poterat enixè, atque vehementer, vt quocunque modo poſſet, literas illas Regis ad Pontificem arte aliquâ recuperaret, recuperatas autem ſtatim corrumperet. Id quod* Dromonius *facturum ſe ſanctiſſimè ſuſcepit: ſe verò ipſum, D. de* Balmerinoch *fatetur, quod penes eum tum erat exemplar literarum, quodque ad id vſque tempus ſecum retinuerat, tùm demum conſcidiſſe, atque penitus corrupiſſe.*

Iam verò, vt hoc facto, operæ precium ſanè feciſti, cùm ex verbis tuis ſubſtructio per te Regi data ſit Quæſtionis huius, per quam, parùm ſancta quorundam in Regem fides patefacta eſt, quâ, nulla vna res magis exiſtimationem eius

lædere

lædere potuiſſet, (exiſtimationem dico, vitâ ſuâ longè ei antiquiorem:) ita, coronares hoc opus tuum, ſi & illud quoque ingenuè exprometes, quid occulti lateat ſub illa voce tuâ *præter cætera*, quò ita, ope tuâ atque operâ, non hoc modò, ſed & *cætera* illa nôſſe detur, quæ in fictitijs illis literis comprehenſa ſunt. Suſpicioni enim magis obnoxia vox iſta ex ore veſtro, qui de Eccleſiâ *Romanâ* eſtis, quàm ſi alius quis diceret, *præter cætera*. Nôſti quæ ſeria, imò quanta vobis myſteria lateant, in verbis Apoſtoli, *Cætera, cùm venero, diſponam*. Totum enim Officium Miſſæ, vt nunc quidem eam celebratis, proximo ſuo ad *Corinthum* appulſu edocuiſſe, & diſpoſuiſſe *Apoſtolum*, cùm *cætera illi* diſponeret. Iniecta autem inde Regi, nec ſine iuſtâ cauſâ, ſuſpicio, ne prolixæ aliquæ promiſsiones in ijs literis factæ fuerint, cùm ex eis *Clementi* facta fides, Regem à Catholicâ veſtrâ fide non abhorrere.

Sed vt appoſitè dicam; *Cætera illa* quæcumq; fuerint, quicquid ibi ſcriptum: nego tamen *Clementē* Papam ex ijs veniſſe in ſpem vllam Regem in Religione mutaturum. Ratio autem cuiuis obuia, ſiue *ad Clementis actiones* reſpicias, quæ literas demum illas ſubſecutæ ſunt, ſiue etiam *ad ipſius Regis*. *Ad Clementis*, parum *illum* eis literis fidei habuiſſe; Nam niſi parum habuiſſet, celâſſet ſaltem in ſinu: ſi enim eo ipſo tempore, arcanum illud euulgaret, in magnum id Regis & dedecus & diſcrimen cederet. At *ille* (quod quidem iam compertum, poſtquam res exijt in vulgus) ille (inquam) tantum aberat, vt celâret, vt vix quiſquam eò de Gente *Scotorum* venerit, cui non ſtatim oſtenderit, etiam percontatus ſit, *illáne ipſa Regis manus videretur, ipſiuſne* αὐτόγραφον, etiam, à quibuſdam *tranſcribi* paſſus ſit. Tum, quod *moratus* quiuis ex humanitate ipſâ, *cordatus* quiuis ex ſolertiâ politicâ facturus fuerat, *reſpondiſſe* ſaltem debuit *comiter*, ſi *petitioni* de Cardinali *nollet annuere*. Ille verò, nec verbo *reſpondit*, nec poſtulationi quicquam vnquam *detulit*. Hoc autem, *diffidentiæ* eius ſanè tribuendum, quòd literis illis parum crederet, tanquam fucatis, non veris: Non enim certè *arrogantiæ*; cùm ipſe *Clemens* aliquot pòſt annis vltrò ad Regem literas dederit, perferente illas *Iacobo Lindſeio Equite*. Quæ etſi erant profectò plenæ humanitatis, vſitatis tamen ibi *Clemens* titulis abſtinuit, nec ſe *Patrem* ibi,

nec Regem *filium ſuum*, nec eum *Apoſtolicâ* vllâ *benedictione* impertijt: quod tamen ſolenne eſt *ei*, cùm ſalutat per literas Principem vllum, qui ex ipſius Catechiſmo, *Catholicus* eſt. Quaſi ſi *Princeps Principi*, ita *Regi* tum ſcripſit, quòd ſatis ſcilicet exploratū haberet, *Regi* eum *eo* in religione minimè conuenire. At verò de literis ibi, quas aliquanto antè à *Rege* acceperat, altum ſilentium. Sanè, verbum ibi de illis additum oportuit, poſtquam quod per illas petijt non impetrauit. Ita quidem par fuit, quando id multo magis ex dignitate Principis, ſalutanti per literas comiter, comiter *reſpondere*; quàm ſi ipſe, alteri occupet *prior ſcribere*; præſertim, ſi quas ſcribit *literæ petitoriæ* ſint, vt erant tum Pontificis, nec mentio in ijs tamen vlla *literarum*, quas ipſe prior acceperat. Atque hæc, ſi *Pontificem*.

Sin *Regem* ſpectes, conſtans *Ille* quidem, ſuíque ſemper ſimilis, in toto vitæ curriculo, Religionis *Profeſſor*. Sermo domeſticus, forenſis; quæ ſcripſit, quæ fecit, quâcunque demum occaſione, *teſtimonia* ſunt, imò *præconia* ſunt, tam publica, tam ſonora, vt credibile non ſit, ita deſipuiſſe vnquam Papam, vt ſecus de eo ſentiret. Quòd ſi, præterea nullus eſſet (qui tamen ſunt plurimi) *Teſtem vnum* cito tibi *omni exceptione maiorem*, Βασιλικὸν δῶρον, *Librum*, quem iam pridem ſcripſit, & inſcripſit *Primogenito ſuo Nobiliſsimo Principi* HENRICO; quem Librum & in lucem edidit, priuſquam regnum hîc ſuum apud nos capeſſeret. *Liber ille*, per ſe ſolus ſufficere debet ſenſato cuiquam, ad *furtiuas* illas *literas*, aſpectu ipſo primo profligandas. Ludibrium ergo merum, & quod indignetur quiſpiam, eſſe quempiam, qui perſuaderi ſibi patiatur (cui nota ſit Regis ab ineunte ætate *educatio*, iterata ſæpe fidei ſuæ *profeſsio* publica, aſsidua dicta, ſcripta, facta, concionum ſacrarum nunquam intermiſſa *conſectatio*, Euchariſtiæ ſacroſanctæ, bis térue quotannis *participatio*) qui perſuaderi (inquam) ſibi patiatur, *omnibus* tamen *hijs*, *hijs* (inquam) *omnibus*, *vnas illas literulas* apud Pontificem momento ſuo præponderâſſe. Quò tamen hîc, mente, atque fide optimâ gererentur omnia, quò & Pontifici & Clero ſuo æternùm occluderetur os; ipſo in Limine regni ſatis ſupérque proſpexit huic rei Rex; dum in mandatis daret *D. Iacobo Lindſeio Equiti*,

vt

vt referret ad Pontificem, quæ illum rationes, (quâ, *conſcientiæ*; quâ, *exiſtimationis* ſuæ) retinerent, quò minùs ad literas illas reſponſum daret, quas *Lindſeius* pertulerat; vnáque certiorem redderet, ſiquas vnquam *literas* accepiſſet quaſi à Rege ſcriptas, eas, vt abſque omni dubio pro *fucatis* vel *furtiuis* haberet. Quod ipſum etiam Rex *Legato Reſponſali* ſuo apud *Regem Galliæ* præcepit, vt & ille *Nuncio Pontificis* ſignificandum curaret, qui tum erat *Lutetiæ*. Quod ſupereſt, perſtringo breui: Luce clariùs hinc conſequi, haud vnquam iuſtam Pontifici cauſam fuiſſe, vt in animum ſuum induceret, propendêre Regem ad Catholiciſmum ſuum. Proinde cùm per *Breuia illa ſua* omni aditu *excluderet*, quibus præſcriptio vlla iuris ad regnum, niſi qui ſimul procliues eſſent ad Romanam religionem; mentem illi atque animum fuiſſe, IACOBI Regis, à ſolio excludendi.

Quodſi ſpem fortè aliquam in ſinu ſuo foueret Pontifex, Regem in religione mutaturum, ſiuè id *è literis*, ſiue quòd ita *narrarent* Regis *ſubditi*, quorum fides ſuſpecta: at hoc, *de literis ad Papam Regijs* quî potuit, vniuerſis, qui per Angliam tum erant conſtare? vel illud etiam, quid malè feriati illi, Papæ auribus inſuſurrâſſent? Verùm enim, Bullæ illæ Clementinæ ad *omnes* erant: *Ad dilectos filios eius Nobiles Catholicos omnes per Angliam. Ad Clerum totum, & Populum Anglicanum*, quas, illi ad vnum omnes, qui ſcirent, quis Regi tum in Religione animus, non poterant non eo ſenſu interpretari, quaſi contra Regem ex profeſſo mugirent. *Literæ* autem *illæ*, *ſuſurrus ille* clandeſtinus *ſoli Pontifici* notus, aut fortè *illis*, qui intimi tum erant ei à Conſilijs. Euincam autem hoc, exemplo vnico. Erat non ignobili familiâ quidam, in fidem Romanam propenſus, (qui tamen æquus eſſet & faueret iuri Regio) is paulò ante Reginæ obitum, eò adduxit ſacerdotem quendam familiarem ſuum, vt ad *Garnetium* literas daret, peteretque ab eo, vti operam ſuam in eo poneret apud Catholicos ſuos, quò in Regis ius, cùm tempus ferret, vellent eſſe æquiores. Ibi *Garnettus* ſic reſpondit; *Nihil ſibi negotij fore, cum iure Regis, vel eo promouendo: inueteraſſe enim adeo Regem in religione ſibi contrariâ, in eâque duxiſſe callum, vt ſpes nulla conuerſionis iam de eo ſupereſſet.* Audiſne *Garnettum*, qui agmen hîc ducebat Ieſuitarũ, vt Breuium Pa-

palium (quæ tum illi in manibus erant) *interpretem* egerit; nec illi vnquàm in mentem venerit, (quod vos iam facitis) in eum ſenſum trahere, vt *includi potiùs* intra illa Regem, quàm *excludi* per illa diceret, aut ſpecioſâ hac fraude mentem Pontificis infucaret? Immò, ecce tibi ex tranſuerſo penitus, cùm præconio publico denunciatus vbique Rex, Breuia illa, quaſi quæ nulli iam rei eſſent, quaſi prorſus iam irrita, quaſi actum de ijs, abiecit in focum, atque exuſsit ilico. Non faceres *Garnette*; *ſeruares* apud te ſedulò, poſtquàm *Regi fauebant*, *proferres in lucem*, cum maximè opus, oſtenderes palam, fidem ex illis faceres, *quàm in Regem propitius Clementis animus*, qui non *excluſerit* eum Solio, non; *ſed incluſerit potiùs*. Sed neque *Garnettus* hæc ipſe credidit; & tu, à nobis poſtulas vt credamus? Verùm nec bonâ fide *Matthæus* euaſionem hîc iſtam afferre potuit. Etſi enim acceptis hijs tum literis, ſubdubitare potuit *Clemens*, vel Clerus *Romanus*, & in obſcuram ſpem venire conuerſionis Regiæ: at quæ deinceps *ab eo ipſo die* ſubſecutæ ſunt Regis actiones omnes, *ad eum ipſum diem* quo ſcribebat hæc *Tortus*, ita in illuſtri rem ponunt, ſiue quæ exin ſcripſerit, egeritue ſpectes; ſiue quæ Pontifici de ſententiâ ſuâ totâ *per internuncios ſuos bis* iam ſignificârit, (quod & ſuprà retuli:) vt ex ſolâ maleuolentiâ, nec aliâ ratione vllâ, latebram hanc iam modò quæſierit, & diuerticulum perfidiæ ſuæ. Quæ ipſa, iam tandem in ſcenam hic producit, poſtquam tam multis, tam liquidis indicijs innotuit orbi terrarum vniuerſo, de Regis noſtri, in pietate & officio, ſtabili & perpetuâ manſione. Nec ergo, (vt concludit *Tortus*) *non perfidus Clemens, ſed ſpe ſuâ fruſtratus*: verùm & *ſpe ſuâ fruſtratus*, & tamen *perfidus*; atque ipſe *Clementem purgare* cùm voluit, & illum non *purgauit*, & ſeipſum inſuper *inquinauit*.

F*Viſſe in Angliâ* non negat *Tortus*; *qui primum Breue confictum exiſtimârunt*. Quare autem *exiſtimârunt confictum*? *Quòd cuperent hac fraude, Catholicis imponere, & ad iuramentum ſuſcipiendum perducere*. Quinam verò hij qui ſic exiſtimârunt? *Catholici*, ſcio, dicet. Ergone *Catholici*, *Catholicis imponunt* per fraudem? Ergone *Catholici impoſtores* ſunt, & *artem Dæmonis* factitant? ſic videtur; ſic beare ſolet *Tortus Catholicos ſuos*. Sed dic dum obſecro hoc rurſum; ideone hoc exiſtimabant,

ſtimabant, quia *cupiebant hac fraude Catholicis imponere?* Quàm verò hæc non cohærent? Imò ideo potiùs *non exiſtimabant*. Certè enim ſi alijs in eo fucum facere voluerunt, ipſi id nunquam in animum induxerant. Nemo alij *per fraudem imponit*, qui quod ipſe ſentit, id alij author eſt vt, ſentiat. Error in eo eſſe poteſt, ſed bonâ fide agit, *fraus* eſſe non poteſt; quæ tum demum interuenit, cùm *quod ipſe non credit, alios vt credant inducit*. Illi verò (vt *Tortus* fatetur) *confictum* Breue *crediderunt*. Quare *Torti* cauſa non cauſa, & medicus indoctus Pontifex, qui errauit primùm in morbi cauſâ, pòſt etiam in *pharmaco* ſuo *ſpirituali* adhibendo, quo *fraudem* curare voluit, quæ nulla ibi fuit. Inſcitia hominis fortaſſe aliqua; *Dæmonis ars*, vel *fraus*, ibi nulla. Sed neque hominis inſcitia etiam: Cauſa illa fuit vera, quæ in *Apologiâ* eſt; quòd ſanè nihil in eo cenſerent Pontifice dignum, *Theologicum* in toto Breui nil, ſed neque *Logicum*. *Perſpicuum debere eſſe* ait, quod tamen Archipresbyter *non perſpicit, non alij* præter illum, cætera ſatis *perſpicaces*. *Multa fidei aduerſa contineri dicit* in Iuramento, ſed tantùm *dicit*: vbi, quâ parte *contineantur*, non indicat. Excuſſerunt verò omnes eius angulos Archipresbyter cum ſuis, nec, in quicquam ibi *fidei aduerſum*, inciderunt. *Pontificaliter* tandem ſatis, *ne ſuſcipiatur prohibet*, idq; ſub pœnâ ſalutis animarum; at illi *ſuſceperunt*, & benè tamen *de ſalute ſuâ* ſperare non deſinunt. Politicæ verò in eo prudentiæ non ſanè multum. Regis enim animum læſit, iam antè illis infenſum ex ſcelere tam infando; quem proin placare debuit, & mitiorem reddere Potuit verò, ſi damnâſſet facinus, ſi animaduertiſſet in participes criminis, &, (vel eo nomine, quòd ſcelus tam fœdum quidam è ſuis admiſiſſent) edixiſſet reliquis omnibus, vt ſuſcepto promptè Iuramento & præteritum illud nefas expiarent, & omnem ſimilis pòſt machinandi, ſuſpicionem auerterent. Nec ſanè, vel ſenſum communem ſapuit, quin cerebroſa magis hæc Pontificis, quàm cordata prohibitio. Cui enim bono? Nihil lucri, plurimum incommodi allatura: exin durior futura ſuorum conditio, & *Breue* hoc illos in noua vada & *breuia* detruſurum. Iam verò illud, in quo, *Theologiæ, prudentiæ, ſenſati hominis* veſtigium vix vllum; *quæ fraus* amoliri à Pontifice, & vel *confictum* alicubi *in*

angulo

angulo ſuſpicari, vel ſi à *Roma* fuit, per malè feriatos quoſdam *Pontifici excuſſum* eſſe?

Omninò autem in nouo hoc pharmaco, ſecus ſe res habet quam *Tortus* autumat. Primùm, eo ſumpto, *deteriùs ægro quàm antè*: tum, nulla id ægri *culpa*, ſed *medici* ipſius, qui *lenire* debuit pharmaco, & (manifeſto errore) quo *lenire* debuit, magis *irritauit*. *Non geminauit culpam*; Imò *bis geminauit*. *Gemina culpa*, dum quod *temerè* primò fecerat, *iterum* iam facit, vt conſultò ſeciſſe videatur: Dein *gemina altera*; *prior*, interdicti antè Iuramenti, *ne iurent*; *poſterior*, indicti iam periurij, *vt abiurent*. *Fraudem detexit*: At nulla erat quam *detegeret*; (ſuprà docui) *Tenebras diſsipauit*; *Tenebræ* verò etiam manent, *nec lucem* vllam appoſuit *Breui ſecundo*; quo *perſpicuum* fieret, quod *obſcurum in primo*: tantùm eâdem, quâ priùs, caligine, rem inuoluit denuo. *Veritati aditum patefecit*; Imò poſteriore hoc, quaſi nouo repagulo, *aditus* ei magis etiam *intercluſus*. Et hoc tu *ſpiritúale pharmacum* appellas? Egregium verò pharmacum; egregius medicus, qui temperauit, quo hauſto recurrit acrior paroxyſmus: morbus *ægro*, *medico* mœror augetur. Quanquam de *medico* minùs curandum: illum credo non conficiet *mæror*. Interim *ægri* tinguntur, qui ipſi cùm videant, peiore loco quotidie res ſuas; demiſsâ voce (ſic tamen vt audiantur interdum) mutire ſic ſolent; *Durus Pater Papa Paulus*, ſi mitigare noluit mala noſtra, at grauiora non redderet, nec ſemper de *tolerando* onere verba faceret; aliquando de *tollendo* cogitaret; vtinam verò *manum* ſaltem, à Breuibus ſcriptitandis *contineret*.

IN

IN breuiculo breuiore id agit *Tortus*; vt ſiqui *iurârunt* Iuramentum, *abiurent* denuo. Quid opus? faciat Pontifex ipſe, qui *iurati*, vt *iniurati* ſint. Tu hoc poſſe dixiſti; nodos ſcilicet hos reſoluere: iam *ipſos* qui nexi ſunt, iubes *abrumpere*, & redire illis iuramenta per iugulum. Sed *abrumpant* ſanè, ſi *illicitum*: An doces *illicitum*? Petis, imò ſumis hoc, quod nemo tibi dederit, atque hæc ferè eſt *Papienſis* probatio. Nos *licitum* probamus, quia *congenitum*, quia nobiſcum in ipſo ortu *coortum*, quia de *iure naturali*: quando, ciuis quiſque patriæ, vt *pars toti*: patriæ patri, vt *membrum capiti* ſubijcitur, atque obligatur; naturæ nexu, qui omni *ſponſione* fortior. Nec tu hoc negas (nec enim potes) ſed diuertis aliò vt dicas, *neminem in ortu illo obligari ad Pontificis poteſtatem abnegandam*. Non ſanè *ad abnegandam*, niſi in caſu, quo *poteſtas eius*, nexui *primo* illi atque *naturali* contrauenîat. Vt patriæ in quâ; ita Principi ſub quo naſcitur quis, *ex Iuramento congenito* debetur ab eo fides. Affirmatiua hæc: ad affirmatiuam ſemper ſequitur negatio oppoſiti. Siqua ergo me *poteſtas* adiget *ad fidei oppoſitum*, naturâ ſic debitæ & datæ: illam mihi *poteſtatem abnegare*, religio non erit. *Tenetur* quis ſummo Principi contra hoſtes ſuos, quicunque tandem illi ſunt, opem ferre? Eo ipſo *tenetur* opem non ferre, imò opem negare hoſti cuicunq; , ſummum illum Principem ſuum, oppugnanti. *Nexus* ergo, quem dixi *naturalis*, haud quenquam obligat *ad poteſtatem* Pontificis *abnegandam*, niſi in caſu, quo *poteſtatem* ſuam exercet Pontifex, quo minùs ſubdito *nexum* illum ſuum *naturalem* retinere liceat. Vel (ſi ita malis) *poteſtatem* Pontificis non negabit, negabit *impotentiam*. *Poteſtas* enim quæ ad malum, *poteſtas* non eſt, *impotentia* eſt. Malum autem naturæ legem violare: contra quam ſiquid moliatur Pontifex, *impotentia* illa in illo eſt, *poteſtas* non eſt. *Poteſtas* enim non datur, niſi contra vitia, contra quæ ſi Pontifex *potens* eſſe nolit, ſed contra bonum *naturæ nexum*, non *poteſtatem* ei vllam negabit quiſpiam, ſed hanc quam negat, negabit eſſe *poteſtatem*.

Quod pòſt affers, ſublime certè eſt, & de nouâ *Kabalâ*, forte à *Torto* primùm, vix enim credo priùs, à quoquam promulgatâ. *Ortus cuique duplex*; *naturalis*, *ſupernaturalis*: Certè.

Digitized by Google

Eſt verò cuique, *naturali in ortu*, *iuramentum connaturale ad obediendum Principi Politico*: De hoc etiam conuenit. At eſt etiam cuique *in ortu ſupernaturali*, ſeu παλιγγενεσίᾳ *ſuâ*, *congenitum aliud, & tacitum Iuramentum, ad obediendum Principi ſpirituali, Chriſti vicario, Papæ.* Malè, *congenitum*, primò; Subditi quidem *gignuntur*, & naſcuntur, non *fiunt*: Chriſtianus nemo vel *gignitur*, vel naſcitur, ſed *fit*. Non ergo *congenitum* ei, qui *genitus* non eſt. Benè tamen certè dixti, *tacitum*. *Tacitum* enim quidem, &, ſi voles, *ſurdum* iuramentum hoc, adde etiam, ſi libet, *abſurdum*. *Tacitum*; *tacuerunt* enim de eo, ante te omnes. *Surdum*; nemo enim audijt. *Abſurdum*; quia extra modum, *abſonum*, vt cuiquam *in Baptiſmo* noſtro *præſtetur iuſiurandum, præterquam Seruatori Chriſto*; aut cuiuſquam *in nomine*, præterquàm *Sanctiſſimæ Trinitatis*. Nam quò te proripis? An tu *perſonam quartam*, aſcriptam iam vis *Baptiſmo?* Et cui tandem *Baptiſmo?* non *Iohannis*; nam nondum tum in rerum naturâ *Pontifex*; Non Enti autem, vix quiſpiam ſponſionem facit. Sed neque *Baptiſmo* CHRISTI. Quî potuit, cum poſt reſurrectionem CHRISTI demum, *Petrus paſcere iuſſus?* priùs enim *Dominus tuus* non permittit. Quotquot ergo ante illum diem baptizati, cùm nullus præter CHRISTVM *Princeps ſpiritualis* eſſet; *nulli præter eum Principi* illud tum iuſiurandum in ſe receperunt. Tum *Petrus* ipſe, (nam & ipſe *Baptiſmo* initiatus eſt) an iurauit *Iuramentum hoc?* Cui verò iurauit? Aut an fuit illi *Baptiſmus* peculiaris per ſe? At nos hîc, qui ſcripturas ſolas ſapimus, nec ad *Kabalam* veſtram admiſſi ſumus, *myſterium* illud credidimus à CHRISTO inſtitutum, abluendis peccatis noſtris, nobiſque in *myſticum corpus* ſuum, quod eſt *Eccleſia cuius ipſe caput*, initiandis. Atque vt *beneficium* hoc *totum* nobis ab *Illo vno*: ita *vni Illi* proinde *officium* hoc *totum* deberi à nobis, *vni Illi* præſtandum eſſe, nec præter eum, mortalium vlli. Credo autem Apoſtolorum ſæculo inauditum, vt in quenquam illorum baptizatus tum quiſquam fuerit, præterquam in CHRISTVM ſolum, & mortem eius, *cui & conſepultus eſt*, *quem & induit*. Nec qui tum baptizabant, *in nomine ſuo* id faciebant; non *Paulus Criſpum* in *ſuo*, nec *Petrus Cornelium* in *ſuo*; nec ſeculo, nec à ſæculo Apoſtolorum, tale quid auditum. Vnde ergo emerſit,

ſit, nouum hoc & nuperum dogma? In *Baptiſmo* noſtro vel *expreſſam*, vel *tacitam* nos ſponſionem facere de vllo alio Capite, vel agnoſcendo, vel ei obediendo, quàm CHRISTO ſolo, capite, *cuius membra ſumus pro parte ſuâ quiſq;*: CHRISTO, *qui eſt Saluator corporis ſui.*: CHRISTO, *qui eſt primogenitus ex mortuis vt ſit in omnibus ipſe Primatum tenens*: Capite, *ex quo totum corpus compactum eſt & connexum, recipitq; ab ea & veritatis ſenſum & Charitatis motum per influxum gratiæ?* Tum, (quod antè memini monere me,) ſi *Vicarius* modò eſt, non is honor haberi *Vicario* ſolet, vt *iuretur* ei *fides*, cùm *Principi* ipſi tantùm proprius ille ſit, & peculiaris. Deniq; ſi *iuretur* etiam; at illud *Principi* Politico interpoſitum in ortu naturali, *prius* eſt; veſtrum hoc, *poſterius*. *Prius* enim naſcimur, quàm renaſcimur; *prius quod naturale, deinde quod ſpirituale*; illud, *naturæ*; veſtrum hoc, *gratiæ*. *Naturam* autem *gratiâ* non tolli, non labefactari, quin perfici potiùs, & quaſi nouâ acceſsione firmari magis; id verò diu iam in Theologorum Scholis receptum eſt. Idem enim vtriuſque Legis author, & *naturæ*, & *gratiæ*: quod poſuit *vnâ*, non tollit *alterâ*; nec ſuperinducit *gratiam*, vt ſoluat *naturæ* vinculum, ſed vt aſtringat magis; vt, apud nullos tam ſancta ſint *naturæ* officia, quàm apud Chriſtianos. Superueniente ergo pòſt, Baptiſmo, *naturæ* nexui non derogatur, nec eo fit, quò minùs ſua in quemque officia cōſtent, filij in *Patrem*, Patriæ filij in *Patriæ patrem*. Quare, ſi à capite rem arceſſas, obtinemus. Deſponſam in ortu ipſo *fidem*, *poſterius* aliquod ſiue recentius *Iuramentum* (ſi modò eſt aliquod tale) exauthorare non poteſt. Hoc verò noſtrum, de *fide*, *obſequio*, *defenſione* Principi præſtandâ, expreſsio tantùm eſt illius *primi*: quocirca nullo modo licebit eiurare. Et tu fruſtra *ortum ſupernaturalem* inuocas, vel opem ex poſcis à Baptiſmo, qui, ad datam *naturâ dictante fidem*, vel laxandam, vel minuendam, rogatu tuo manum ſuam nunquam vllo modo porriget. Nihil ergo affers, cur, quod bene iuratum eſt *Iuramentum*, eiurari debeat. Atque hæc ad Breue, breuius breui.

(*)

Digitized by Google

PRæTERVECTI iam ſumus *Breuia* & Vada *Pontificis*. Nihil ibi profundum; depreſſa omnia. Ventum iam, ad *Cardinalis* Epiſtolam, dicerem non tam *vadoſam*: niſi, pariter *ad laudem*, pariter, *ad conuitia* moueri illum, *Tortus* monuiſſet. Neſcias quid agendum: *laudes, non laudes*, par gratia eſt: *Ad dogmata Catholica*, ad *ſinceritatem fidei*, ſenſus ei ineſt aliquis: ad reliqua, ſtupidum planè prædicat. Ergo ille, vt videtur, pluſquam homo eſt, vt *nec benedictione*, nec *maledictione moueatur*: *Tortus* autem, minùs quàm homo, qui etſi *laudes* Domini ſui, fortè, at *conuitia* tamen, quæ dicit in eum torta, diſsimulare non debuit. *Sacellanus* meritò *exſacellandus*; qui, vtcunque minùs moueatur Dominus ipſius; tamen is ità ſe tortum monſtare, *Papiam, Romam, Capuam*, permiſcere debuit. Cùm non fecerit, & ad *contumelias* (quas dicit) in Dominum, tam lentus ſit, (quod *Itali* vix faciunt, præſertim *Capellani*) in ſuſpicionem adducor, vt credam, non hîc perſonam *Torti*, ſed perſonatum *Tortum* in ſcenam nobis prodiſſe; vereor autem ne *Cardinalis* ipſe ſit. Poteſt enim *Cardinalis* conuitijs non moueri: ſed quis, ingeri *conuitia* in Dominum ſuum, *Sacellanus* ferret, æquo animo? quis *Sacellanum* ferret, ſic ferentem? Characterem vbique Cardinalis agnoſcas, ſed clarâ luce clarius, duxiſſe hîc calamum. Nec enim *vox Sacellanum ſonat; Dominus ipſe certè.*

At, illud *de benedictione & maledictione, ſimul ex vno ore prodeunte*, magis *Tortum* ſapit. Coniecit enim in equuleum, & fidiculis ſuis prauè *detorſit* & verba & mentem *Apologiæ*; in quâ nuſquam niſi blanda mentio (nuſquam penè ſine laude aliquâ) de perſonâ *Cardinalis*. Sed habet tamen *recognitione* digna quædam (& ipſe iam quædam *recognouit*) *habet* & alia fortè quæ nondum *recognouit*; de quibus cùm ſermo eſt *Apologiæ*, non blanditur ei ſanè, ſcapham, ſcapham dicit, & hoc, malè tu dicis, *maledicere*. Verè enim & benè taxatur, quod malè ab eo dictum, ſeruatâ tamen perſonæ eius (quàm par fuit) ratione, nec vſquam vel verbo violatæ. At te, credo, malè habet, quòd in perſonam eius non inuolârit, quod tu facis vbique, ita petulanter, quaſi ſatiram ſcribas, & quaſi

ex

ex ore, quaſi ex calamo, ſola quidem tibi maledictio procedat.

Duo ſunt autem apud nos *Iuramenta: alterum* diu iam de *Primatu Regio ad res Eccleſiæ; alterum*, quod nuper editum, *de Rege incolumi ſeruando*. Status cauſæ hic iam eſt. An liceat *Iuramentum* hoc ſuſcipere nuper Edicto propoſitum. Qui *poſteriore* hoc iam omiſſo, totus fertur in *prius* illud, annon aberrat à ſtatu cauſæ? Fateris ipſe rem, cùm dicis *Cardinalem* ad *detegendas* neſcio quas *fraudes* collineâſſe: *Detexit* ergo *fraudem*, ſed *reliquit cauſam*. Sed quæ tandem *fraus* illa? Omnino enim ſine *fraude* hic res geritur. Si fidem cuiuſquam & religionem explorare volumus, defertur illi *Iuramentum* illud *prius de Primatu*; perrarò id, & perpaucis: Si non fidem, ſed fidelitatem pertentare, proponitur *ſecundum hoc pro incolumitate Regiâ* Vbi inſidiæ hîc vllæ? Vis ſcire, Lector, vbi? Vis & aliud hic à *Torto* myſterium diſcere? In eo; quòd *non ſolùm iurent, quid præſtare debeant erga Regem, ſed etiã quid poßit vel non poßit ſummus Pontifex*. Nec prius illud tamen valde ſollicitos habet, *quid poßit*. *Poßit*, quantum vis, quantum vult ipſe; quanto plus *poßit*, tanto meliùs, *deponere, diſponere, inuadendi, tumultuandi, vim afferendi authoritatẽ dare; leges, vota iuramenta ſoluere*: ſed, *quid non poßit*, id demum grande nefas attingere. Quid enim *non poteſt* Pontifex? Quis *poteſtati* eius limitem ponat vel metam? Hoc illud erat ſcilicet tam *fraudulentum*, in *modificato illo Iuramento*, quòd *modificata* ibi *poteſtas Pontificis*, vt non *poßit* in Regem noſtrum (& quod non in *illum*, nec in alios) omnia, pro ſuo arbitratu, ſtatuere, facere, fieri iubere. Hæc enim cauſa erat (ait *Tortus*) cur *Cardinalis* ibi dixerit *Catholicam fidem peti*. Illius enim *fidei, articulus eſt*, ne quis, quâcunque de cauſâ attingere audeat, *quid poßit vel non poßit ſummus Pontifex*. *Oceanus* enim limites ſuos habet; vltra quos progredi non poſsit: *poteſtas Pontificis* non habet. Atque hæc illa *fraus* eſt, quam vt *detegeret Cardinalis*, *aberrauit à causâ*, nec ſine *fraude* tamen. Dicit enim: *peti Catholicam fidem de Primatu*; dicendum erat, *peti Catholicam fidem de omnipotentiâ Sedis Apoſtolicæ*. Poteſt *Primatus* (credo) conſiſtere, etſi *aliquid non poßit*: *omnipotentia* verò non poteſt, *niſi poßit omnia*: Atqui de illâ hîc agitur Pontificis *omnipotentiâ*, Symboli noui patefaciendâ; noui

(inquam) Symboli, quod nunc *Romæ* procudi dicitur, cuius præludia vidimus in *Paulo* 5°. depicto, cum hac inſcriptione: *Summo Monarchæ, Vicedeo, & Omnipotentiæ Pontificiæ propugnatori acerrimo.* Nos verò ingenuè fatemur, contineri eâ *Iuramenti* formulâ, & quid ſubditi præſtare debeant erga Regem, & quòd Pontifici *poteſtas* nulla prohibendi ne præſtent, quod præſtare debent; ne faciant, quod officij ſui eſt, vt faciant; ne reddant *Cæſari*, quæ Cæſaris ſunt. Quòd niſi hoc tentet Pontifex, nihil ibi contra, *quem gerere amat*, Primatum. Nec enim *potentia* eius in formulâ illâ attingitur *abſolutè*, tantùm *ex hypotheſi*, vt quæ, *conditionalis* ſit tota; nec, niſi *diſponat de regnis* non ſuis; *exteros ad inuaſionem, ſubditos ad rebellionem* ſollicitet. Quo caſu, fas, & affirmare, & iurare, quòd hoc *non poſſit* Pontifex.

APerit ſe etiam magis Sectione proximâ. Primò tamen philoſophatur pauca, *de Bono, ex cauſâ integrâ; Malo, ex ſingulis defectibus*: vt ergo *iuramentum* ſit malum, vt reſpuendum, *non id neceſſarium eſſe, vt ſingulæ eius partes malæ ſint; ſatis enim ſi vel vna ſit mala.* Sed huic (ſi vllam partem æqui dixiſſet Pontifex) Regis optimi clementiâ abunde iam antè ſatiſfactum erat, cùm facta fides, delata conditio, ſi notâſſet, quæ *vna* illa eſſet, quæ *plures*, vel *delendi* eas, vel benignâ interpretatione *molliendi*. Tum verò; non *partem* vllam, *ſubſtantiam* ipſam damnauit, & *ſcopum*: iam ad *partes* nos reuocat; & ſi de illis vel *vna* maculam habet, ſatis in eo putat ad *totum* reijciendum. Ita illic, vbi *pars* vlla corrigi potuit, *totum* diſplicet: hic, vbi *totum* damnare non poteſt, *pars* vlla ſufficit, ſi ad eius ſtomachum non ſit. Nam de *quatuordecim* illis *propoſitionibus* (quæ quaſi artus ſunt & membra Iuramenti) *plurimas* dicit *attingere Sacroſanctam poteſtatem Vicarij Chriſti. Plurimæ* illæ, *quot* ſint, & id quoque mox narrat ſubſequente ſectione, *vndecim* ſcilicet *de quatuordecim. Tres* tantùm excipit, putà *primam* & *duas vltimas*; quanquam *penultimam arroſit* iam antè, quæ eſt *de plenâ authoritate Iuramenti deferendi*; ſed *tres* iſtas iam excipit, quæ tam fœlices fuerunt, vt nuſquam in ijs vel *nomen Papæ* legeretur. Vbi enim *Papæ nomen* (quaſi eſſet *in nomine illo* contagio quædam) malæ ſunt *omnes*, eas *omnes* reijcit: reijcit autem, eo quòd imminutam eant Pontificis poteſtatem;

Digitized by Google

teſtatem; quòd dicant hoc vel illud, *Papam non poſſe*, *cui* nempe liceant, penes *quem* ſint, *qui* poſsit omnia: Hæc eſt enim *fides Catholica*. Hîc tamen ſi non tergiuerſari, ſed bonâ fide rem gerere velles, *vndecim illis*, quas ſic vellicare videri vis, *vndecim alias opponere* debuiſti, pro more ſcholæ, *contradictorias*, vt ſic collato pede, conſerta manu, non *cauponari bellum* liceret, ſed *belligerare*. Non eſt factum. Quare autem non, Lector facilè coniecerit. Deforme enim ſpectaculum, *vndecim illas* in *terminis* ſuis, ſic contradicentes, ſub vno aſpectu ponere; caput quatiat, contrahat frontem Lector, ſi videat; videat, detractâ laruâ, Eccleſiam veſtram, quàm *parum propitia* ſit Regibus. Quid ergo fit? *Attingere dicis, vndecim illas, primatum in ſpiritualibus*. Quid ſi autem *attingant*, dum citra noxam? ſed neq; *attingunt primatum in ſpiritualibus vndecim* illæ; & tu, cum *omnes* debebas, *duas* tantũ delibas de *vndecim*, nec illas tamen. Quæro enim, *vtrùm Princeps hæreticus à Pontifice excommunicari poſſit*, an *vlli* quæ ibi ſit *propoſitioni* repugnet? an vſpiam ibi mentio *hæretici?* an vſpiam quem *poſſit* vel *non poſſit* Pontifex *excommunicare?* Luſtra oculis, deſigna locum, appone numerum. Videbis tuam hanc cauſam *ſpiritualem* nullam ibi eſſe. Hæc ibi nuſquam eſt: Dic de illis quæ ſunt. 1. Poteſt Pontifex *deponere Reges*. 2. Poteſt *diſponere de regnis*. 3. Poteſt *extraneo cuicunq; inuadendi licentiam dare*. 4. Poteſt *ſubditos contra Regem ſuum armare*. 5. Poteſt *vim perſonæ Regis afferendi*, *authoritatẽ concedere*. 6. Poteſt *interdicere*, *nè Regem defendant*. 7. Poteſt, *ſiquas ſciant contra Regem initas proditiones, eas, ne retegant*. 8. Poteſt inſtillare opinionem hanc: *Principes à ſubditis deponi poſſe, aut occidi*. An & hæ *cauſæ ſpirituales* ſunt? An hæ *Primatum* eius *in ſpiritualibus attingunt?* In *Iuramento* inſunt omnes hæ. Cur tu igitur *has*, cur *decem* de *hijs*, quæ ſic (vt ais) Pontificem *attingunt*, non excuſsiſti? imò cur non *attigiſti?* Piguit, credo; vidiſti nihil in illis *ſpirituale*, niſi [a] *ſpiritualia nequitiæ* fortè, quæ dicit Apoſtolus. a. Eph. 6. 12.

QVaſi de lubrico loco igitur elapſus, citò recipit inde ſe *ad excõmunicandi poteſtatem* in *Iuramento negatam* Pontifici; nec tamen ibi *negatam* vſquam: quámq; ille *negatam* & hîc & alibi, ſæpe iam, ſed fruſtrà, & falsò ſemper aſſerit. Non obſtat *Iuramentũ*, quò minùs *ſententiam* ſi velet *proferat*; id modò agit

vt

Digitized by Google

vt non obſtet *ſententia illa prolata*, quò minùs maneant in fide *ſubditi*, & vel inuito Pontifice officiũ faciant; ac illam *falſi nominis libertatem* nolint, quâ ſolet *liberare* Papa à *debitâ* per eos *ſubiectione*. Et cur tu hîc *populũ* nominas, quaſi gentem vel cœtum per ſe, & ſui iuris, quos Iuramentum dicit *vllos ſubditorum ſuorum: ſubditi* autem *ſui* dum ſint, *Catholici* an *Hæretici* ſint, nihil intereſt; *reddere* debent Regi, quã debent *obedientiam*; quo debito, non magis *liberare* eos poteſt Pontifex, quàm ære alieno? Quodſi *authoritatẽ* habet à *fide liberandi*, vnde habet? Quo authore habet? vbi in ſacris literis *poteſtas* hæc illi data? Nos
b Matt 22.21. locum notamus, vbi [b] Chriſtus *reddi* iubet, vbi [c] Apoſtolus
c Rom.13.7. ὀφειλὰς, id eſt *debita* dicit: Tu fac, alium notes, ſi habeas modò, vbi *ne reddantur*, quæ ſic *debita* ſunt, *authoritatem* cuiquam indulſit, vel Chriſtus, vel Apoſtolus, quenquam *liberandi*.

Nec enim Doctores tui Scholaſtici hîc audiendi ſunt, nec facultatem vllam habent, quo Chriſtus, quo Apoſtoli nuſquam *liberârunt*, eo, Pontifici, vt *liberet, nouum ius faciendi*. Scholaſtici enim Doctores tui, qui ſunt, aut vnde? quam verò antiqui? quo *ſæculo* nati? Annon *ſæculo* demum *decimotertio* emerſerunt, poſt *Henricum quartum, quintum, ſextum*; poſt *Fredericum primum* & *ſecundum*; poſt *Philippum*, Imperatores indignè habitos? Nonne poſtquàm Pontificibus illis *vires adeſſent*; virus hoc ſuum in Scholam effuderunt, & *licere* tum cœpit hoc quod dicis, cùm quicquid *libuit licuit*, cùm *quid poſſet* vel *non poſſet* Papa nefas *attingere?* Altiùs verò repetenda vobis res eſt de iure magis adhuc antiquo, vltra ſcilicet ſæculum *Hildebrandi*, qui, author libertatis huius, iuris conditor, doctrinæ traditor fuit, qui primus graſſari auſus in *Henricum Cæſarem*. *Vel vnum proferri* vis à nobis *Catholicum authorem* cui, non probetur hæc ſubditorum *abſolutio* à debitâ Principi *obedientiâ?* Factum id iam antea, & plures vno prolati. *Venericus, Conradus, Walthramus, Sigebertus, Eberhardus. Io. Pariſienſis, Petrus de Vineis, Occam, Dantes, Marſil. Patauinus, Maior, Author Libri*, cuius initium *Rex pacificus*. Nos vel vnum proferri volumus à vobis, qui ante *Hildebrandum* hoc *fecerit*,
a Part.17.pag. 498. qui ante *Henricum quartum, paſſus fuerit. Ante hunc non legimus aliquem*, ait [a] Viterbienſis. *Lego & relego* (ait [b] *Friſingenſis*)
b 6. 35.
c Ad ann.1068 *& nuſquam inuenio quenquam ante hunc*. [c] Gemblacenſis verò:

Cum

Cum pace omnium bonorum, *hæc* (inquit) *nouitas, non dicam hæreſis*, *nec dum in mundo emerſerat*. Habes à *tribus*, qui circiter id tempus vixerunt, ex *Italiâ, Germaniâ, Galliâ*; ante *Hildebrandum*, quæ vobis *Catholicæ* iam *fidei* pars eſt, *ſi non hæreſin*, *nouitatem* tum quidem *habitam* fuiſſe. *Hildebrandi* de ſcholâ diſcipuli, Doctores tui omnes; vt, hîc iam inter *nos controuerſiæ* finis non ſit, ſi inter *illos* nullæ ſint *controuerſiæ*. Quis enim tum *illorum* auſus eſt hiſcere? Quis aliter de Papâ, quàm *cum ſtupore* ſummo, cum interiectione (*Papè*) verba facere? Alterius hæc fori ſunt.

Tum, quales ibi Doctores, talia Concilia; nec *antiqua*, quæ ab *Innocentio* 3°. modò ſunt, poſt *annos* à Chriſto *mille ducentos*; neq; *Generalia*, quæ *ſolius*, nec *totius Europæ*; nec *libera*, quæ, vt ais, erant, SVB *Innocentio, Gregorio, Clemente, Leone*, reliquis. Et verè quidem SVB *ijs* erant, & *illi* SVPER Concilia hæc, nec quicquam definitum ab *iſtis*, quæ SVB, niſi quod ab *illis* qui SVPER præfinitum eſſet. Tum, neque ſic, *Concilia* de *ipſis*, ſed *ipſi* de *ſe* Pontifices verba faciunt, & *inſinuando* dicuntur, quæ ibi dicuntur, potiùs quàm *definiendo*. *Lateranenſe*, nihil habet de Pontifice, tum neque ſi haberet, magnoperè id ad rem. Concilia enim non habent *poteſtatem* diſponendi de rebus ſęculi; nec *vlla conſtitutio Iuris Canonici poteſt Regno præiudicare*, *circa adminiſtrationem temporalem*. Lupold. de Babenb. Tria quæ ſuccedunt, *Lugduni* duo, vnum *Viennæ*, nuſquam in Concilijs locum habent: inter Decretalia Pontificum referuntur ex illis quędam, vnde & tu citâſti. Sed quid dicit tamen *Lugdunenſe* prius? *Cardinales eoſdem obſecrantes, vt penſantes attentiùs quid ijs immineat, cùm agitur de creatione Vicarij Ieſu Chriſti, &c.* Quis hîc loquitur? Pontifex *ipſe* de *ſeipſo*. Quid verò *Lugdunenſe* poſterius? *Vnde & nos, eiuſdem Apoſtoli effecti ſucceſſores, & ipſius Redemptoris in terris locum tenentes.* Cuius verba? Pontificis; qui *ipſe ſe* dicit locum Chriſti tenentem. In *Viennenſi* autem; ſi ibi cum *Summâ Trinitate* & *fide Catholicâ* locum habeat Pontifex, mira narras; ſed nuſquam apparet locus ille, niſi de procemio dicas, cui, nihil cum Concilio. *Conſtantienſe*, [a] Dominus tuus reijcit ex numero *Generaliū*, quæ probata ſint, ſed tamen *illud* quid refert? Inter articulos *Iohanni Hus* impoſitos (verè an ſecus non diſputo,) damnatur vnus, quòd diceret

[a] De Concil. lib. 1. cap. 5.

Dd *Papam*

Digitized by Google

a De Concil. lib. 2. cap. 13.

b Euſeb. 1. Ep. 3.

c Concil Mogunt. 1um. 2um. in præfat.

Papam non eſſe Vicarium Chriſti, vel Succeſſorem Petri, ſi viuat moribus illi contrarius. nempe Papam, qui nequam ſit, Papam tamen eſſe. Quis negat? Quid hæc ad rem? Tum *Lateranenſe* ſub *Leone* (etſi nec [a] vobis Concilium ſit) tamen ex eo, quid affertur? *Paſtor æternus in ſoliditate Petræ, Petrum eiuſque Succeſſores inſtituit.* Quis dicit? *Leo decimus*, qui, (ſi *Leoni* decimo credimus) Vicarius Chriſti eſt. Poſtulatum haud æquum ſanè, vt credatur *ipſis* in cauſâ *ipſorum*. Sed quò tamen euadent hæc? Vt ſit *Vicarius Chriſti Pontifex*. Sit, ſi voles. Omnes enim Sacerdotes [b] *Vicarij* eius ſunt. Vel ſi *ſingularem* malis, Imperator Vicarius eſt Dei, ita *Anaſtaſius Papa* ad *Anaſtaſium Cæſarem*: Rex quiſque in Regno ſuo, ita *Eleutherius* ad *Lucium* noſtrum; Et [c] *Carolus Magnus Rector Religionis* & *Ludouicus*. Quare ſi in *Vicario*, ſi in *Rectore* vis vlla eſt; & ad illos ſpectat, vt Pontificem *corrigant*, & cogant in ordinem.

Quòd ſi autem, cauſa hæc vtique *ſpiritualis* ſit, correptio etiam debet eſſe, qualis *ſpiritualem* cauſam & offenſam decet, *ſpiritualis* & ipſa; nec vltra cenſuras *ſpirituales*, Rector *ſpiritualis* progredi. Nam fides & obſeruantia, quâ Principi tenetur ſubditus, *ſpirituale* debitum non eſt, aut eccleſiaſticum. Debetur enim & defertur Principi, qui extra Eccleſiam, vbi *ſpirituale* nihil eſt: ſolutio igitur ab illâ, *ſpiritualis* pœna non eſt, & cùm *ſpiritualis* pœna non ſit, in cauſâ *ſpirituali*, propter delictum *ſpirituale* infligi non debet. Congeneres enim æquum eſt eſſe culpam & pœnam; nec mucrone Epiſcopali feriri quæ in Rempublicam, nec gladio ſæculari quæ in Eccleſiam: altera alterius opem, ſi videtur, expoſcat, altera alterius fines non inuadat. Eò vſque igitur rectè procedit res. Hæreſis cauſa *ſpiritualis*: excommunicatio pœna *ſpiritualis*. Plectere vult, cùm *ſpiritualis* Rector ſit, crimen *ſpirituale*? plectat verò, ſed pœna *ſpirituali*: Siſtat ibi modò. Sin & *ſubditos* fide *ſoluendos*, & *terras*, inuaſioni *ſubijciendas* porrò *iuſſerit*, fruſtra *iuſſerit*, egreſſus iam fines poteſtatis ſuæ; quæ vbi crimen *ſpirituale*, ſupplicio *ſpirituali* affecit, non habet vltra, quod agat. Supplicet eis cenſeo, quibus illius *ſupplicij* ius eſt: ipſe non inuadat, nec *gladio* rem gerat, quem *Petrus* anteceſſor eius in meliore multò cauſâ *iuſſus* eſt *recondere*: nec *igne*, quem *Zebedæi* filios, *Dominus* de cœlo *non eſt paſſus deuocare*. Manumitten-

mittendi vel *ſeruos*, vel *ſubditos*: alienandi vel *fundos*: vel *Imperia*: ius illi nullum.

Recurris dein ad *Lateranenſe*, quaſi ad *aſylum*: in eo *triarij* tui ſunt. Quod, neſcio cur *maximum* dicis, niſi propter 800. ibi Priores & Abbates; nam Epiſcoporum numero maiora multò fuerunt: nec cur *celeberrimum*; nec enim ibi celebre quicquam, niſi quod tam multi tum conuenerunt, vt nihil agerent. Quare autem ad *Lateranenſe*, *ſæculo* demum *decimo tertio?* An per *mille* annos & *ducentos*, quibus ſteterat tum Chriſtiana res, ſatis cautum non erat, vel prouiſum *contra hæreſes*, vt *Lateranenſi* primùm hoc curæ fuerit? Nullúmne priùs ab *hæreſi* periculum? Et an, tum demum cœpit periculum, quod tum primùm neceſſe, vt *ſubditi fide ſoluerentur?* Qui fuit ab *Abbate Ioachim*, quem nemo; vel ab *Almerico*, quem non multi ſectati ſunt, timor tantus, (nam hij ſoli à *Platinâ* nominantur) vt tam violentum hoc, & morbo penè peius remedium adhibendum eſſet, quod tamen in *Manichæis*, *Arrianis*, *Neſtorianis*, *Pelagianis*, *Eutychianis*, *Monothelitis*, tot alijs *hæreſibus* multò & magis pernicioſis, & latiùs proſeminatis, Eccleſia non adhibuit. Quid autem ibi actum in Concilio? Nihil quidem de eo quod dicis, *Conciliariter decretum*, aut definitum: *Significetur id ſummo Pontifici, qui ſubditos fidelitate ſoluet, & terras inuadendas concedet*. Arrogatur hîc quidem Pontifici ius, non datur; & præſumitur quod fuerat antè in praxi, non decernitur; quaſi incidenter ibi modus præſcribitur, res ipſa ex propoſito non definitur; Concilium *ei* vt faciat *poteſtatem* non *decernit*. Tum nec rectè rem refers; præcidis ibi, multa; *excommunicetur* ibi, dicitur, ſed *per quem? per Metropolitanum & comprouinciales Epiſcopos*. Ante ergo *monitiones præuias*, ante *ſententiam ab Epiſcopis dictam*, nihil Pontifici quod agat; Expectanda ei ſaltem *cenſura Epiſcoporum*, etiam *annus poſt* cenſuram *integer*. Tum in *Dominos principales* ibi nihil ſtatuitur, ſed vel in eos, *qui non habent*, vel *ſi habent*, *ſaluo iure Domini principalis*: Omiſſus autem ibi caſus, ſi *Domini principales* ipſi ſint. Apud nos quidem *non* magis vnquam *receptum* celebre illud tuum Concilium *Lateranenſe*, quàm *Tridentinum in Galliâ*. Nam & *Principi* hîc *ſubſidia* ſoluuntur; addo etiam *ſoluta ſunt* iam indè *ad Henrico tertio*, qui mox ſuum

poſt Concilium, *inconſulto Pontifice* contra 46um. capitulum. Et *tametſi ſæpè ex bonâ fide ortum non habeat*, tamen hîc apud nos *currit præſcriptio*, contra 41um. Et verò, contra *ipſum hoc*, quod in manibus iam habemus *capitulum 3um. Clericorum bona, qui de hæreſi conuicti, Eccleſiis non applicantur, ſed abeunt in fiſcum*; vt nihil quidem ad nos Concilium tuum *Lateranenſe*. Neque verò vim ſuam videtur habuiſſe Decretum hoc *Innocentij tertij*: vt elicienda proin paulò pòſt fuerit à *Frederico 2°.* Conſtitutio eius triplex, *Patauij*, contra Hæreticos. Quæ ipſa Conſtitutio plus ſemper in ſe momenti habere viſa eſt, quàm Decretũ hoc. Agere enim & procedere voluerunt in Hæreticos ex Conſtitutione illâ Iudices ſuos, *Innocentius 4°. Alexander 4°.* & *Clemens 4°.* Pontifices, non ex capitulo hoc *Lateranenſi*: nunquam id facturi ex *Cæſaris* lege, non ſuâ, niſi *Cæſaris*, quàm ſuam, plus in ſe momenti, ac roboris habere ſtatuiſſent.

Direct. Inquiſ. Lit. Apoſtol. pag. 13. 27. 51.

Quanquam non malè id à me quæſitum, *Quid ibi actum?* Nihil enim actum, quod quidem conſtet. Et ille *locus* ad *marginem*, caput illud tertium, nec illud ſolum, ſed & reliqua, & corpus ipſum Concilij iugulauit. *Platina* de toto hoc Concilio, tam *magno*, tam *celebri*, verba ſic ſe habent. *Venère multa, tum quidem in conſultationem, nec decerni tamen quicquam apertè potuit. Venère multa*, ait Platina; tu fidus interpres *Platina*, non *multa*, ſed *vnum modò de multis* veniſſe ais, nempe *de terrâ Sanctâ recuperandâ* ſolùm. Nec potuit *de multis quicquam*, (ait ille) tu verò non *de multis quicquam*, ſed *de vno hoc articulo* inter multa; *nihil certi definiri potuit*. Non dicit hoc *Platina*; dicit, *multa quidem tum in conſultationem veniſſe*, (non vnum illud) *neque tamen* (non vnum de multis, ſed) *neque quicquam ibi tum decerni potuiſſe*: Non quidem *apertè*, vt ſiquid ibi habeatur decretum, *clanculum* & *malis artibus* obtruſum ſit. Sed neque tute tibi hîc conſtas. Nam quod ibi *definitum* eſſe negas de *terrâ Sanctâ*, non minùs certè definitum eſt quàm cætera, nempe *cap. 71*, *Ad liberandam terram Sanctam de manibus impiorum, &c.* vt ſi non *illud*, nec *alia* decerni potuerint; vel enim nihil tum *aliud*, vel ſi *alia*, & *illud* inter *alia*, nec minùs quàm *alia* decretum fuerit. Sed vt fides Concilij huius ſuſpecta ſit; multa certè faciunt. Facit primò, quòd ante *Cochlæum* nuſquam extiterit: qui *primus* illud (quod ſciam) mortalium

edidit,

Digitized by Google

edidit, idque non ante annum 1538. Nam qui *triennio* antè, Concilia nobis dedit *Iacobus Merlin*, *nullum* tum habebat quod ederet: *Cochlæus* autem (*quis verò neſcit Cochlæi mendacia?*) deſcripta ſibi dicit *Decreta hæc*, ex *antiquo codice*; ſed neque vnde ſibi *Codex* ille, vel *à quo*, nec *quâ fide* fuerit, verbum vllum addit. Nec alius credo fuit *Codex ille antiquus*, quàm *Codex Decretalium*, in quo illa ſparſim inſerta: quæ ille *inde collecta*, ſic in vnum corpus *conſarcinauit*; ſed *ſtultè* tamen *conſarcinauit*, atque ita vt pereat indicio ſuo. Quis enim credat? quis ferat *celeberrimum* tuum *Lateranenſe* Concilium, citare & Decreta ſua referre ex *Lateranenſi Concilio*, id eſt, ex *ſeipſo*? *Concilia* quidem vbi de *ſeipſis* loquunur, ſic ferè loqui ſolent, *Hæc Sancta Synodus: Placuit huic Sancto Concilio* At hoc *Concilium*, *de Lateranenſi*, id eſt, de *ſeipſo*, ſic loquitur, tanquam de *Concilio alio peregrino: Fuit*, & *Noſcitur fuiſſe*, tanquam de *præterito*, non iam *ſedente*, idque *Sex* minimùm in locis *cap. 11.* bis autem *cap. 29. cap. 33. cap. 46. cap. 61.* *In Lateranenſi Concilio piâ fuit inſtitutione prouiſum. De multâ prouidentiâ, fuit in Lateranenſi Concilio prohibitum.* Et *Deuoluatur collatio ſecundùm ſtatutum Lateranenſis Concilij. In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum*: Hæc, quiſquam *Concilij* ipſius verba *putet*? Annon de *alio quodam* mentionem fieri? Quid ergo [a] *Cochlæus* ſomniat? *Ab ipſo Papâ Innocentio hæc Decreta in formam hanc redacta fuiſſe, aliquantò poſt celebratum Concilium? Aliquanto poſt?* Non placet illud, *poſt Concilium* celebratum *Concilij Decreta ſcribi*; *Id quod* (inquit Cochlæus) *cordatus Lector facilè deprehendet ex capitulis quibuſdam*; vbi *tria* notat de *Sex* illis quæ mihi antè indicata ſunt. Sed non ita vappa fuit *Innocentius*, vt hac verborum formulâ Decreta conderet, vt Synodum ſic loquentem induceret, *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum*, vel *fiat hoc*, *ſecundùm quod prouiſum eſt in Lateranenſi Concilio*, cùm *Synodum* ibi *ipſam* loquentem inducat. Quid ergo fuit? *Platinæ* credimus; *Non eſt decretum ibi quicquam, non potuit ibi decerni quicquam. Improbauit Innocentius ipſe Abbatis Ioachim libellum, damnauit ipſe Almericum.* Verba ſunt *Platinæ*. Non enim *Concilio* ea aſcribit, ſed *ipſi*. Et vt hæc, ita cætera, de quibus *decerni nihil potuit*, relata pòſt, per eum in *Decretalia* ſua. Si qua in Concilio tractata, placuerunt; appoſita men-

[a] *In Præfat. Later. Concil. ſecundùm Crab.*

Digitized by Google

tio de illis, quòd in *Lateranenſi* proviſa ſint: vt de *Sex illis* quæ paulò antè mihi notata, inter quæ tamen *Caput* illud Cochlæi *tertium*, non eſt vllum. Non enim *Concilij*, caput illud; verè autem *Caput 13. Extrau: De Hæreticis*, nempe *Innocentij ipſius* Decretum, non *Concilij*, *vbi quicquam decerni non potuit.*

Audi verò *Matthæum Pariſienſem* qui ipſe tum vixit, de *maximo* illo tuo & *celeberrimo* Concilio, rem vt erat, referentem. [b] *Concilium autem illud Generale, quod, more Papali, grandia primâ fronte præ ſe tulit, in riſum & ſcomma deſijt, quo Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Decanos, Archidiaconos, omneſque ad id Concilium accedentes, ludificatus eſt.* Poſtquam enim profectus *Innocentius*, vt litem inter *Genuenſes*, & *Piſanos* componeret; quid factum fuerit, narrat *Pariſienſis*. *Cùm iam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad ſua cupidi, veniam ſigillatim petierunt. Quibus Papa non conceſſit, antequam ſibi grandem pecuniam promiſiſſent, quam à Mercatoribus Romanis, prius accipere mutuò, Papæq; ſoluere coacti ſunt. Papa, iam acceptâ pecuniâ quæſtuoſum hoc Concilium diſſoluit gratis, totuſque Clerus abijt triſtis.* En, quod *vnum* tibi erat *Lateranenſe*, quò ceſſerit; *vnum* erat, iam *nullum* eſt, vt iam, *ſpes ſibi Pontifex*, nec vllum ſuperſit refugium, niſi in *Decretis ſibi ſuis*: quibus, niſi inſerat quod ſuo propoſito ſatis futurum ſit; dignus ſanè qui *ſacer* ſit.

b Antiq. Britan. in vitâ. Steph. Langton. Ex minor. Hiſt. Matt. Pariſ.

Vbi autem nominatus fortè *Platina*, opportunum duxit *Concilium* ſuum *Lateranenſe* in medio relinquere, ei valedicere; quaſi an ibi *quicquam decerni potuerit annon potuerit*, aut quid Concilio fiat, non magnopere curet; & delabi ad *Iohannem* Angliæ *Regem*, ibi in *Platinâ* in vitâ *Innocentij* vectigalem factum; ad *Othonem* etiam inibi depoſitum; magis ſcilicet, de gloriâ *Pontificis* anxius, quàm de *Concilij authoritate*; pòſt autem acclamat quaſi ad facinus à ſe factum, magnum & memorabile: Non potuit adduci author, qui minùs faceret ad rem noſtram, vbi Imperator exactus, Rex ad vectigal redactus eſt. *Pergat igitur Adverſarius, & ſimiles Authores ad nos conuincendos frequenter adducat.* Quid reſtat iam, niſi vt pœniteat, *Platinam* vnquam adduxiſſe, nec quiſquam dehinc aliquid de eo citare audeat? Non tamen hoc, *Torte*, ſubductâ ſatis ratione. Primùm enim, vbi nos *de iure* quærimus; tu reſpondes *de facto*: *Nullo iure* factum, nec ipſe negare potes, cum *prius* factum fu-

erit

erit, *quàm ius* fuerit *faciendi*; cum *Othonem* ipſe *Platina* dicat *depoſitum* priùs fuiſſe, quàm *Concilium* vllum aut ſtatuerit, aut fuerit quod ſtatuere poſſet, *deponendum* eſſe. An is Pontificum mos, *primò*, rem facere, *poſt*, faciendum decernere? Qui *Concilium* affers, vt doceas *propter hæreſin* deponi poſſe, *exemplum* ſubijcis *Imperatoris*, ante Concilium vllum *depoſiti*, nec tamen propter hæreſin vllam *depoſiti*. Nam nec illius *hæreſis* vlla legitur, propter quam *deponi* debuit: Recuperata tantùm quædam oppida, vnde iram Pontificis in ſe concitârat. [a] *Tempore enim quo vacabat Imperium, Papa Caſtella plurima occupauerat, quæ ad Imperium pertinebant: vnde Imperator, quia quod ſuum erat reuocare ſtuduit, ipſum Papam ſine merito, ad iram prouocauit.* Sed & illud fortè *hæreſin* ſapiebat, vt & alia ſæpe, quæcunque non ad ſtomachum Pontificis. Iurare compulit, vt diſperſa Imperij iura reuocaret: Reuocantem ex iuramenti religione, anathemate percutit. Certè *Innocentio* ipſo, *Otho* magis innocens. Hoc *Othoni* factum, quem *Innocentius eleuans alliſit*; quem enim paulò ante confirmauerat, eundem pòſt, nullâ ſuâ culpâ turpiter deſeruit; cùm contra *Philippum* riualem Imperij *Cæſarem ipſum verum*, infœliciter rem geſſiſſet. Huic quoque ipſi *Othoni*, titulis Imperij priuato, qui ſubſtitutus eſt *Fridericus 2*. quàm lubrico loco ſederit, quis neſcit? Miris modis tum *Papæ* ludos faciebant *Imperatoribus*, & illa *Tyrannidis* in Pontifice indicia erant, non *authoritatis iuſtæ*; & *debilitatis* in Cæſare, non *cauſæ iniuſtæ*.

[a] Matt.Paris ad ann.1210.

De Rege *Iohanne* quid mirum? ſi ſic *Cæſares* tum habuit *Innocentius*, quòd metuerit ſibi, cùm eſſet ei *Othonis* exemplum ante oculos Nepotis ſui, cuique ipſe fauiſſet contra Pontificem; præſertim cùm & *Iohannem* ipſum *Innocentius* (nullo etiam tum edito *Lateranenſi* Decreto, nec ſanè *propter hæreſin*) expoſuiſſet prædæ *Gallorum*? Nec id, quia Nepotem ſuum *Arthurum*, legitimum regni heredem, contra ius fáſq; mandaſſet trucidari; lentus enim ad facinus tam leue Pontifex: ſed, quia grande ſcelus admiſit, dum quem ei *Papa* nolenti & neſcienti obtruſit *Archiepiſcopum*, eum non primo quoque tempore ſuſcepiſſet. Egregiam verò laudem Pontificis: Exciderat tum *Iohannes* ſuorũ beneuolentiâ; inciderat in diſcrimen vltimum; factus à Papa ſacer; deſertus à ſuis; *Gallus quaſi Hannibal* ad portas;

portas; vndique anguſtiæ. Quo in diſcrimine ſuo, cùm *Innocentij* Papæ *auxilio diuino* (vt ait *Platina*) *Iohannes vti vellet*, parum in eo expertus eſt *mentis diuinæ*. Senſit enim clauſum ſibi *diuinum* eius *auxilium* omne, niſi grandi pretio, *vtriúſque* ſcilicet *regni*, paciſci cum eo vellet. Credo autem, ſi ſe conuertiſſet ad Deum, vel ſi *Innocentius* Deo plenus, minoris multò cum eo tráſigere potuiſſe. Ille tum, niſi ſe regno *Iohannes* exuat, nihil audit: atque ita vt ſe exueret, planè per vim perpulit. O virum ſanctum! ô ſpeculum *innocentiæ!* Nam quòd tu *voluiſſe* refers *Iohannem*: haud alia in eo facto fuit *voluntas* eius, quàm qualem dixiſti *Gregorij* fuiſſe erga Imperatorem, *vellet nollet*, cùm domi turbatæ res, cùm foris, hoſtis immineret. Sed quid tum ſi *voluit* Rex? Regnum ipſum *noluit, vniuerſitas regni*; quæ in cauſâ hâc *contradicere* potuit, per os Archiepiſcopi *contradixit*, eaque *contradictio* eius de iure fuit admittenda. Noli ergo nimis blandiri tibi de re nihili: multis enim modis *nulla* fuit, ea tum ſubiectio. Conceſſa *primùm* non ſine periurio, nam contra ſolenne iuramentũ Deo à Rege præſtitũ, ante impoſitam illi de more coronam. Secundò, Reſeruata in eo *Iuſtitia, Libertates, Regalia*, per verba, [*Saluis nobis, & hæredibus noſtris, Iuſtitijs, Libertatibus & Regalibus noſtris*] atq; ita conceſsio de iure *nulla*. Tertiò, *Reclamatum* ei eſt à Regno, [a] *Semper clàm & palàm reclamante, cum profundis ſuſpirijs Stephano Archiepiſcopo Cantuarienſi*. Quartò, *Relaxatum* pòſt, quicquid in eo pactum: ſic habet Eulogij Author. *An. 1214. Conuocatum eſt Parlamentum Londonijs, præſidente Archiepiſcopo, cum toto Clero, & ſectâ Laicali; in quo, per Domini Papæ præceptum; illa obligatio præfata, quam Rex Domino Papæ fecerat, cum fidelitate & homagio relaxatur omnino, ſeptimo die Iulij*. Apud *Tortum* quidem [b] *Thomas Morus* ius teſtis habeat neceſſe, qui *Cancellarius Regni*, vt verum poſſet cognoſcere, & *Martyr ſanctus*, vt nollet fallere. Vis ab *illo ipſo* audire, quæ *eius* ſententia de veſtro hoc *vectigali?* Verba *eius* ſunt: *Quod ſi dicat quis, (quod verum eſt, dicere non nullos) vectigales factas à Rege Iohanne Angliam & Hiberniam Papæ, & Sedi Apoſtolicæ, ſub cenſu annuo mille marcarum; & nos verè viciſſim audemus dicere, verè id ab eis non dici; quodq; nec Roma tota, diploma vel conceſſionem talem proferre vel poſſit iam, vel vnquam potuerit. Quod ſi autem*

a *Mat. Par. Hiſto. min. in ann 1213.*

b *Supplicat. animar. in purg.*

tem poſſet, tamen id nihili prorſus eſſet: nam neque Regem Angliæ vllum, Papæ vnquam Regnum ſuum dono dare potuiſſe, nec terram ſuam veſtigalem facere, etiamſi id maximè vellet: nec iam ſoluitur ei pecunia, nec vnquam ſoluta eſt.

Quodſi, quæ tum fuerit hominum ſententia de facto illo, ſcire vis; potes ex *Stephano* Cardinale ipſo *Romanæ* Curiæ, ex Papali gratiâ ſpeciali, inuito etiam Rege *Iohanne*, facto hîc *Archiepiſcopo.* Is, vtcunque conceſsio Regis ſui in rem Papæ erat, [a] *ante altare S. Pauli in Eccleſiâ Cathedrali Londinenſi, cùm redderet coronam Rex, conficiens ſcriptum toti mundo execrabile,* contradixit, appellationẽ interpoſuit. Potes & ex ore Capitalis tum Hoſtis eius *Philippi Galliarum* Regis, cuius hæc verba referuntur à *Matthæo Pariſ.* [b] *Regnum Angliæ patrimonium B. Petri nunquam erat, nec eſt, nec erit. Nullus Rex vel Princeps poteſt dare regnum ſuum, quod eſt Reſpublica, ſine aſſenſu Baronum ſuorum, qui Regnum illud tenentur defendere. Et ſi Papa hunc errorem defendere decreuerit, perniciosum Regnis omnibus exemplum perhibebit. Heu quantum deterior Regum omnium per eum conditio? Ita enim poterit, proceſſu temporis, per aliquem deſidem Hæredem meum, fieri de Franciâ: & tendens manus ad cœlum, addidit, Quod Deus, quod Deus, quod Deus auertat: & eruperunt lacrymæ ab oculis eius. Tunc quoque magnates omnes vno ore clamare cœperunt; quòd pro illo articulo ſtarent vſque ad mortem: ne videlicet Rex aut Princeps per ſolam voluntatem ſuam poſſet Regnum dare, vel tributarium quomodo libet facere, vnde nobiles Regni efficerentur ſerui.*

a Matt. Pariſ Hiſtor. maio. in ann. 1231.

b Matt. Par. Hiſtor. min. in ann. 1216.

Sed quorſum hæc de Rege *Iohanne?* An vt vras nos, dum commemoras *Regnum* hoc *noſtrum, Eccleſiæ Romanæ* eſſe? Nihil agis. Nam antiquiſsimo tempore, etiam antequam ſic oblatum eſſet à Rege *Iohanne, Eccleſiæ Romanæ* fuit. Ita rem refert *Auguſtinus Steuchus*, Bibliothecarius Pontificis, idque ex Regiſtro *Alexandri 3*[i]. iam indè ſcilicet à *Donatione Conſtantini*, vt nulli rei conceſsio illa *Iohannis* fuerit, tantúmque Papæ dederit, quod ſuum iam erat. Quid tu autem, *Regnum noſtrum* commemoras vnum, quaſi & alia omnia Regna eodem loco non ſint? Faxo verò vt habeatur mihi à te gratia: augebo enim *Petri* patrimonium. Non enim *Regnum* hoc *Angliæ* ſolùm, ſed & reliqua omnia, quæ per *Europam*

Digitized by Google

pam ſunt Regna (nec vel vnum excipio) *omnia* (inquam) ſunt Pontificis. Conſtat hoc ex Regiſtro *Gregorij* 7[i]. apud *Steuchum* ſecundo libro contra *Vallam* pro Donatione *Conſtantini.*

Petrus Rex ARRAGONIAE *venit Romam quinto anno Innocentij tertij, obtulitq́; ſponte totum Regnum B. Petro & S. R. Eccleſiæ, ibiq́; accepit in feudum prædictum Regnum. Itemq́; pro Regno* SARDINIAE *certam pecuniæ ſummũ conſtituit ſe daturũ.* Melior autem hæc multò conceſsio, magis in honorem ſedis Apoſtolicę, quia ſponte oblata: quàm Regis *Iohannis*, quę per vim extorta & metum, metum (inquam) qui vel in cõſtantem virum cadere potuiſſet.

Regnum HISPANIAE *ex antiquis conſtitutionibus B. Petro & S. R. Eccleſiæ in ius & proprietatem traditum eſt, quod omnes Hiſpaniæ Reges ſciunt.*

Regnum HVNGARIAE *etiam antequam à Saracenis occuparetur, S. R. Eccleſiæ proprium eſt à Rege Stephano traditum.*

Regnum DANORVM *eſt peculium, & vectigal S. R. Eccleſiæ, & vt ſubiectioni obnoxiũ, Apoſtolicæ ſedi annuũ vectigal perſoluit.*

Regnum CROATIAE & DALMATIAE *à Demetrio Rege tributarium factum ducentorum Byzanticorum tributo.*

Regnum RVSSIAE *iuris eſt & diſtrictionis R. Eccleſiæ, donatum Regi Demetrio à Gregorio ſeptimo.*

Regnum PORTVGALLIAE *Eccleſiæ Romanæ eſt.*

Regnum BOHEMIAE *vectigal pendit Apoſtolicæ ſedi centum librarum argenti.*

SVECIA *quoq́; ac* NORVEGIA *vt ſubiectæ, ſoluunt R. Eccleſiæ vectigal.* Nam de GALLIA notum, quid Bonifacius 8[9]. ſcripſerit *Philippo* tum Regi, & quomodo ei *vetera monumẽta explicuerit, quòd Romanæ Eccleſiæ, & in ſacris, & in prophanis, ſpiritualibus & temporalibus, Gallia ſubeſſet*; quo neceſſe eſſet, Pontificem, vti Dominum Regni ſui, eum venerari & colere.

[a] Lib 8 Wandal. cap. 2.

De POLONIA ſic [a] *Krantzius: Lakoldus à Pontifice Rex nominatus omne regnum fecit B. Petro tributarium.*

[b] Lib. 17. A.S. H. 1299.

De SCOTIA ſic [b] *Polydorus Virgilius. Bonifacius Pontifex indixit Eduardo Regi, ne amplius poſthac Scotos bello vexaret, quòd, id Regnum anteà in Romani Pontificis fidem & poteſtatem à Scotis ipſis permiſſum fuiſſet. Et ideo aſſeuerabat, ſibi ſoli integrum eſſe, cuicunq́; libêret dare, auferréue.*

De SICILIA, ſic *Clemens* 5[9]. *Non eſt ſilentio relinquendũ, quod ipſe Rex Siciliæ, noſter, & Eccleſiæ Romanæ, ratione Regni prædicti,*

notoriè

notoriè ſubditus, homoq́; ligeus, & vaſallus, in eodem regno continuum habet domicilium.

Rex item Inſularum de MAII *accepit eas à S.R. Eccleſiâ in feudum*, ſi *Steucho* credas. Quod niſi credas, videas iam apud *Martam* nuper recocta, vt ſi non *Regnis ipſis* Papa, at eorum [illegible] ſeipſum oblectare poſsit, Satin' hoc Regnorum? Satin' vectigalium? Cur tu igitur nos ſolos recenſes? Cur non & omnes hos, nobiſcum vnà? Dic vno verbo, Pōtificis *omnia Regna mundi ſunt*. Pontifex *Princeps eſt mundi huius*. Ita Pontificis honori conſultum erit magis, ita & ærario. In quod tamen ærarium non admodum multa inferri credo de vectigalibus hijs, nec *Paulum quintum* multò ex illis ditiorem, quàm ex Noſtris: Rationes quidem conſtant probè, argentum [illegible].

At etiam *Platinam* vis *à nobis frequenter adduci?* Quâ verò de re? An de vitis Pontificū Romanorū, de quibus ſcripſit? An de 40. Capitulis & ampliùs contra *Iohannem* 24um. probatis in *Concilio Conſtantienſi, in quibus, crimina multa, & quidē grauiſsima, propter quæ depoſitus?* An de *Paulo ſecundo* qui *Hæreticos pronunciauit, qui nomen Academiæ, vel ioco vel ſeriò, nominâſſent?* An de Simoniacâ prauitate *Bonifacij noni* contra ius fáſq; omnia vendentis, &, quæ ab eo palam habitæ ſūt, nūndinis indulgētiarū? An verò de *ruſticitate Vrbani ſexti*, an *ſtupiditate Cæleſtini quinti*, an *ſtoliditate Iohannis* 22i? Siue de *fraude, ambitione, arrogantiâ Bonifacij octaui*, & de præclaro, quod eius vitæ ſubnectit, epiphonemate, *Diſcant igitur huius exemplo &c.* An illud magis, quomodo illis conuenerit cum Senatu ſuo, Populóq; Romano per annos *quinquaginta*, quanquā nec per *quadringentos* pax inter eos conſtans fuerit, vel certa. Quoties ab illis, *Sanctiſsimi Domini, Vicarij Chriſti, vrbe pulſi*, quoties, *peiùs etiam accepti?* Niſi velis potiùs, de *Benedicto nono, Silueſtro tertio, Gregorio ſexto*, qui ſedem vno tempore occupârunt, quos tres *Platina* ille tuus [a] *tria* dicit *monſtra teterrima* quibus *Onuphrius* 4um. addit, *Iohannem* quendam, *quo ſedes tum Apoſtolica vexabatur.* Quanquam non *tres* modò iſtos, ſed & alios pleróſq; in Benedicto 4o. *portenta*, in *Chriſtophoro primo*, *monſtra*, veritus non eſt appellare. *Peperit nobis tanta licentia peccandi hæc* portenta. *Quos tanquam* monſtra *quædam è medio, breui Deus ſuſtulit. Quot fures & latrones per poſticum ingrediuntur.* Quomodo *Bonifacius octauus Cæleſtinum* impoſturâ deluſerit: *Chriſtophorus Leonem* VI detruſerit: *Damaſus Clementem* veneno ſuſtulerit. Quàm

[a] *In vitâ Gregor.6.*

Digitized by Google

benè de *Formoſo* inter *Stephanum ſextum*, & *Sergium tertium*, inter *Theodorum ſecundum*, & *Iohannem decimum* conuenerit: qui illum *exhumârunt, digitos præſciderunt, in Tiberim cadauer proiecerunt.* De *Silueſtro ſecundo*, Mago: *Iohanne* 13°. inceſto: *Bonifacio ſeptimo* ſacrilego: *Iohanne* 8°. fœminâ. Pergere vis etiam & *Platinam* adducere, qui triginta S. R. Eccleſiæ *Schiſmata* recenſet, in quibus *biceps, triceps*, S. R. Eccleſia per annos 50. Apud quem *per annos* 180. perque *Pontifices* 50. plus minus, ſeriatim ſibi ſuccedentes, vix quenquam *Pontificis nomine dignum* potes adducere; quos ita *nominâſſe* quenquam, miratur ipſe qui *nominat.* Qui in *Romano, Benedicto quarto, Chriſtophoro, Sergio tertio, Silueſtro tertio, Bonifacio octauo*, epiphonemata ſubiungit, per *quas artes* Papatus occupari, *quibus ſtudijs* adminiſtrari, *quo ferè exitu* concludi ſoleat. Da veniam Lector; iubet, vrget *Matthæus*, *hæc adducere, ad ſe ſuosq́; conuincendos.* Pergat igitur *Matthæus*, & remittat nos ad *Platinam*, ei ſimiles Authores iubeat nos frequenter adducere, & anſam ipſe det ſæpe, ſimiles Authores adducendi.

REperto in Concilijs *Toletanis* Iuramento *fidei*, reperto in *Aquisgranenſi* Iuramento *fidelitatis*, de ſalute Regiâ, *ne quiſquam quolibet machinamento, tractet de nece, vel interitu Regis, de Rege poteſtate ſuâ exuendo, Regni gubernaculis priuando, ne quis, quâlibet ſuaſione à Rege deficiat, vel eius Contrarijs ſe copulet:* vtroq; autem Iuramento in Concilijs illis approbato, ſeuerè etiam ſancito, cùm eadem ſumma ſit, idem ſcopus *Iuramenti Regij*: quò ſe vertat neſcit; in omnes partes ſe verſat, vt declinare poſsit, nec poteſt tamen. *Primò* enim cauſatur, quod illi tum *Reges Catholici & Orthodoxi fuerint, noſter autem Rex ab Eccleſiâ alienus.* Quaſi *Regibus* niſi *Catholicis*, niſi intra Eccleſiam ſint, *fides* nulla debeatur; quaſi Regibus *Aegypti, Babylonis, Perſiæ* fidem non præſtare; quaſi *Achabo, Iehoramo, Manaſſæ*, iuſiurandum detrectare; quaſi *Conſtantio, Iuliano, Valenti*, ſacramento ſe non obligare liceret. Dic hoc ergo apertè, Regem qui ab Eccleſiâ alienus eſt, Regem iam non eſſe. *Catholico* deberi fidem, *non Catholico* non deberi; iuſiurandum negare, fidem temerare ei fas eſſe; veteres in populo Dei *ſub lege*, in Eccleſiâ primitiua *ſub Chriſto*, peccâſſe in eo omnes, quòd fidem ſeruauerint: Dic (inquam) hoc, & nouæ hereſeos

Digitized by Google

author eſto. Sed neque tamen ſic effugies. Nam ſi Rex *alienus* eſt ab Eccleſiâ, quid Papæ cum *alienis*? Cur limites ſuos ęgreditur? *Quid ei de ijs, qui foris ſunt, iudicare?* Cum ijs Regibus agat qui intra Eccleſiam, *aliena* ne curet, & quæ ad eum nihil attinent: Niſi & dogma etiam fabricari vis de *nouo*, & proferre imperium Papæ, etiam in *Reges qui extrà ſunt*; hôc argumento, quod *Paulus* ea verba dixerit, *Quid mihi de ijs qui foris ſunt iudicare? Petrus* non dixerit; vt ſatis inſulsè [a] quidam è vobis Ieſuita.

[a] *Paul. Comitol. de ſeit. Theol.*

Diffiſus *huic*, *aliud* mox arripit. Non enim quâ Catholici, ſed quâ Reges, iuratur illis; *In illis Concilijs non agi de nouo & illicito iuramento: Regium autem nouum & illicitum.* Da hoc illi, *nouum* eſſe & *illicitum*, & obtinebit in cauſâ; Nega: & nullus eſt. Nos verò vtrumque *negamus*: nam neque *nouum* eſt, ſed *vetus* renouatum: & ſi *nouum*, dum è re natum, *nouitatis* nulla culpa eſt. *Nouum* eſt à *Pio* 4°. inſtitutum, mox à Synodo *Tridentinâ*: cur Papæ *nouum* liceat condere; Regibus, ſi cauſa eſt, *noui* condendi ius non ſit? Quis hoc vnquam reprehendit? *Licitum* verò hoc, ſi illa duo *licita*. Nec enim in noſtro quicquam, cuius in *Toletano*, & *Aquiſgranenſi* illo, vis omnis non continetur. Nam quod ibi poſitum *de non copulando ſe ijs, qui Regis Contrarij ſunt*, facile ad Pontificem ipſum extendi potuit; & illi tum extendiſſent, ſi tum fuiſſet, vt nunc eſt, *Regum Contrarius*.

Cùm nec acquieſcere poſſet in *hoc* reſponſo ſuo, *alium* adhuc lapidem mouet. *In illis Conciliorum Iuramentis nihil addi, quòd poteſtatem Chriſti Vicarij vllo modo attingat.* Sanè nec in *noſtro* hoc, niſi *Regis Cõtrarius* ſit, niſi ſuadeat à Rege deficere: tum enim *illi*, & nos cum *illis*, *copulam omnem cum illo abiuramus*. Sed quid? *Vlcuſne* fortè habet poteſtas Pontificis, an *vlcus* ipſa eſt, vt nullo modo *attingere* liceat; vt *Tortus* hic Pontificalem vocem vſurpet, & quaſi de Cathedrâ dicat, *Nos decernimus? Nos Iuramentum illud, nullo modo à Catholicis viris ſuſcipi poſſe decernimus.* Nobis verò, libido nulla inceſsit Pontificis *nominandi*, libenter *nomini* eius parceremus; adigit ille nos, dum per *Emiſſarios* ſuos, per *Breuia* ſua miſcet ſe *temporalibus*, ingerit ſe Regum rebus, momentiſque Rerumpublicarum, dum *poteſtate ſuâ* vtitur, ad *non ſua*; vt ſi maximè vellemus ab

illo *nominando*, à *poteſtate eius attrectandâ*, abſtinere, non liceat. Is ipſe neceſsitatem nobis iniecit, *de poteſtate ſuâ* mentionem faciendi, dum *poteſtate ſuâ* abutitur ad malum, (ſi *poteſtas* illa dicenda ſit, quæ *ad malum* eſt) nempè ad *Reges poteſtate exuendos, gubernaculis priuandos*, quorum vtrunque ne fiat, expreſſè cauetur in *Toletanis*.

Poſt ſuum illud *Decernimus*, & poſtquàm iam contra ſcelus illud inexpiabile detonuit, quod illi in ſe omnes admittunt, qui *Pontificis poteſtatem vllo modo attingunt:* pergit porrò *Satis pro imperio*, & rationem præſcribit, quam Reges omnes tenere vult, ſiquando illis ex tetro aliquo facinore (quale fuit hîc Catholicorum apud nos in Regem) aliquos de ſubditis ſuis ſuſpectos habeant. Locus ſanè, Lectoris attentione dignus. Si metuat ſibi Rex à proditione aliquâ, non Iuramentum vllum condat, quò diffluentem ſubditorum fidem aſtringat ſibi arctiùs; non; ſed adeat ſanè Pontificem, *ab eo petat, vt præcipiat omnibus, ſub excommunicationis pœnâ ipſo facto incurrendâ, vt nemo iuramentum præſtitum violare, aut aduersùs Principem coniurare, aut hoſtes ipſius iuuare præſumat.* Audi iam *Matthæi* ſententiam, de tam pulchrâ hac ratione ſuâ, quam Regibus præſcripſit. *Petitio* (inquit) *iuſtiſsima, & omnino admittenda. Primò ergo*, ſic Iuramentum condere oportet, vt ſit abſque vllâ omnino Papæ mentione. *Pòſt*, Papæ *ſupplicare*, vt ille ſubditis præcipere dignetur, ne violent. *Papa* autem, petitionem *tum* benignus *admittet*; atque ita omnia recto ordine procedent.

Quid ſi autem non ſupplicet Rex, nec præcipiat Pontifex, de non violando iuramento? Tum verò, anne *coniurare* fas, & *hoſtes iuuare Regis*, ſic (vt iubetur) non ſupplicantis? ita videtur ſanè. Quid ſi autem *petat Rex, Papa* verò *non admittat*? Quid ſi *iuſta* ei *non videatur* Regis petitio? Quo in loco tum res noſtræ? Quid ſi denique admittat petitionem, & *præcipiat ſub excommunicationis pœnâ ipſo facto incurrendâ, ne fidem violent, ne hoſtes iuuent?* Annon qui præcepit, quod præcepit, *reuocare*, cùm volet, poterit? Tum verò quid agimus? vbi ſumus? quid tum fiet denique? Videtíſne id agi, vt omnia ab illius *beneplacito, arbitrio, nutu* pendeant, vt *violare fidem* liceat, liceat *coniurare*, *hoſtes iuuare* liceat, niſi Ille ne velit, vt

niſi

Digitized by Google

niſi Illi petitio porrigatur, niſi Ille *petitionem admittat*, niſi Ille ſic ſemel *admiſſam* pòſt *non reuocet*, Reges in tuto ne ſint? Manifeſtè hoc quæritur. At quæ (malùm) *petitio* hæc, vt quod *officium* cuiuſque eſt, id ei non liceat facere, niſi *Papâ propitio*, niſi *impetratâ* ab eo *veniâ? Officium* enim certè, *non violare iuſiurandum*, non aduerſùs Regem *coniurare*, non *hoſtes* eius vel *rebelles iuuare*: at, niſi Rex *ſupplicandum* cenſeat Pontifici, niſi *ſupplicanti* Pontifex annuat, nuſquam tuta *fides*; *officium*, iam *officium* non eſt.

At etiam hæc hactenus omnia tum demum concedit *Matthæus*, ſi ſit, nec niſi ſit, *Princeps Catholicus*. Quidſi autem ab Eccleſiâ alienus? Ne ſic quidem *improbabit tamen ſedes Apoſtolica, neque prohibebit, dum concludat iuramentum à ſe propoſitum intra hos limites, vt ne mentionem ibi faciat vllam de excommunicatione Pontificiâ, vt ne poteſtatem Pontificis vllo modo attingat, ſed verba iuramenti contra proditores ipſos & inuaſores dirigat*. En ſcelus, quod omninò cauere oportet; non, ne *comprimat* aut *contrectet*, ſed *ne attingat*; non, ne *duro* aliquo & *inciuili*, ſed *ne vllo modo*. Ergo, quòd *ab Eccleſiâ alienus*, ergo quòd *de nouo Iuramentum instituit*, (quæ priùs obiecit) nihil iam ad rem: ergo illa tum allegata, nihili. Alienus ſit; Iuramentum condat; dum ne *illicitum*: illicitum autem, non aliâ de cauſâ, quàm *quòd attingat aliquo modo Pontificis poteſtatem*; petat proditores ipſos; taceat de Pontifice; nihil peccat Iuramentum; nec quia *abnegat fidem*: nec quia *Iuramentum perfidiæ eſt*: nec quia *coniunctum cum infidelitate*.

Quid ergo? Delemúſne de *iureiurando nomen* Pontificis, vt nuſquam ibi de eo mentio ſit? Non illibenter id quidem, ſi integrum nobis eſſet, & niſi *deleto* eius *nomine*, *iuſiurandum* quoque integrum eſſet *delendum*, quippe nulli rei tum futurum, ſi omiſſa Papæ mentio. Dicam autem, quo argumento, & rem à fonte deducam: iam enim deduxit nos Cardinalis confeſſio, ad ipſum *Cauſæ* totius *Cardinem*. Vnum hoc (vt vides) iam, illos malè habet, quòd Pontifex ibi *nominatus*; alioquin parſiſſet Breuibus, non *improbâſſet* Iuramentum, non *prohibuiſſet* Statim patefactâ proditione pulueriariâ, quæſitum, (vt moris eſt) qui authores, qui participes tam nefandi criminis: *viginti* (plùs minùs) eruti; nemo inter eos *alienus*

ab

Digitized by Google

ab Eccleſia, hæreticus nemo: ad vnum omnes (quales Roma Catholicos facit) *Catholici Catholiciſſimi*. Quæſitum deinde, quâ re adducti, quidue dolentes, hoc tam atrox & immane facinus in animum induxiſſent: reſpondent ad vnum omnes, non aliâ vllâ de cauſâ, quàm *Catholicæ* hic in regno religionis reuocandæ. Denique quæſitum, quare cum iis, qui inter eos locum præerant (vt ſunt Sacerdotes, vt Patres ſocietatis) prius rem non communicâſſent, quàm in tam vetitum nefas ruerent: Illi enim deteſtati eſſent ſine dubio, & ab Illis diſcere potuiſſent, quàm ſe execrando ſceleri in eo deuouiſſent. Fasſi autem ſunt non modò *conſcios* fuiſſe ſceleris, (quos duo Sacerdotes & Patres) ſed, magnopere etiam *authores* ſibi fuiſſe: ſe *ab illis, per Sacramenta, tum Pœnitentiæ, tum Euchariſtiæ, ad illud obeundum, quaſi ad opus Catholicum, ſæpe confirmatos*. Nihil hîc niſi *Catholicum*, ſiue *finem* ſpectes, propter quem: ſiue *actores*, ſiue *authores* ipſos facinoris. *Catholici* omnes.

Quid ergo? Omniúmne Catholicorum eadem mens, votum idem? Abſit: De *multis* ſpes melior. An verò *illi ſoli* ſic affecti, & *cum illis mortua proditio*? Optet hoc quis; ſed quis ſperet? Fortè ergo *alij* quidam malè affecti; *videtur*: alij *quidem* ſecus; *ita ſpes eſt*. Conuenit, vt inter hos ſit diſcrimen aliquod: vt enim, periculoſum, *malis* tanquam *bonis* fidere; ita, iniquum *bonos* cum *malis* perdere. Quæſitum tum inter Regni Proceres, Quid agimus, vt detur *hos* ab *illis* internoſcere? Concluſum ita tandem: Probentur ſanè *Iuramento*, quo de Regis, de Regni ſecuritate caueatur; Eo cauto, cætera quæ illis ſcrupulo futura, quoad eius fieri poteſt, ne attingantur. Quorſum itaque *tam multa* ibi, quorſum vlla ibi Papæ mentio? Poterat caueri illud, *nec ille nominari*. Imò *non poterat*; *Non poterat, non attingi poteſtas eius*: nam niſi interiecta ibi eius mentio, perinde erat, ac ſi *nullum* omnino *iuſiurandũ* foret. *Ad homines*, appoſita hęc Papæ mentio. Habent enim hi homines, clauſam in pectore, in omni ſermone, pacto, promiſſo, iuramento, clauſulam hanc tacitam [*niſi Papa ſecus ſenſerit*, *niſi Papa toll ſerit*, *niſi aliter Papæ viſum fuerit*] Tum etiam, cum iurant, hanc [*Age, iurabo, ſi ita neceſſe eſt, obligabo* … *qui me ſoluat dein* …]. *Duo hæc myſteria* …

techiſmo ſtatim docentur; *prima* hæc cura eſt, [illegible] tanquam rudimentis; pòſt eadem ſemper [illegible]. Quid iuuat autem, aut cui bono eſt, *iurare fidelem ſe fore*, ſi ſic mentem gerat, fidelis ero, *quoad hoc me ſiuerit Pontifex*; [illegible] *non ſiuerit*, vale fides? *Nemo pius eſt qui pietatem cauet*, ait Ethnicus. Qui, cum *cautione*, cum [illegible] *(niſi hoc, niſi illud)* *pius eſt*, is certè, vel apud Ethnicos, *pius non eſt*. Abſoluta res eſt Pietas, *caueri* non vult: at hijs, [illegible] res, niſi Papa probet, *non bona*. Fecit ea res, vt [illegible] adiectio illa, *Papâ non obſtante*, cùm abſque illâ, quod reliquum eſt, inane prorſus.

Verùm hoc *Papa non faciet*. Non faciet? Quis hoc præſtabit? Qui in *Henrico 8º*. qui in Reginâ *Elizabethâ Angliæ*, fecit: Qui in *Henrico 3º. & 4º. Galliæ*, fecit: Qui in *Leonardo Donato* Veneto, fecit; idem denuo cum volet, faciet. *Pius 5º. Sixtus 5º*. ſi fecerunt: *Paulus 5º*. vbi volet, faciet. Imò *Paulus 5º*. in Venetis, ſi iam fecit; idem *Paulus*, cùm viſum fuerit, [illegible] non idem in Anglis facturus eſt? Quis vetabit, *cùm iudicabit expedire*? *Iudicabit* autem *expedire*, *cùm vires aderunt*. Quare nulli rei *iuſiurandum* vllum, abſque hoc clauſulâ; [illegible] orium *iuramenti* merum, non *iuramentum*, ſi hæc defuiſſet: *Non deponam, non deponenti conſentiam*, non ſi Papa me [illegible] *eus ero iuramenti*, etſi Papa me ſoluerit. Sic oportuit, aut omnino non oportuit.

Habemus interim confitentem *Matthæum*, ſi intra hos limites conſtitiſſet Iuramentum, *nec mentionem Cenſuræ Pontificiæ feciſſet*, nec *attigiſſet vllo modo poteſtatem eius*, non improbaret, non *prohiberet*. Attendiſtiſne? Illud ergo eſt. Non [illegible] iſtum eſt, quod iuratum eſt: Iuramentum non malum de [illegible]; deferri poteſt, præſtari poteſt, *ſine exiſtimatione*, [illegible] *â que iniuriâ diuini honoris*; *ſalua etiam fide*; neque præter hoc [illegible] num peccat quicquam, quòd *mentio ibi facta excommunicationis Pontificiæ*, quòd *poteſtatem Pontificis aliquo modo attigerit*: abſque [illegible] js foret, quiuis exigere, quiuis ſubire poſſet. Nefas e[illegible] m vel *mentionem facere Cenſuræ*: [illegible] *poteſtatem eius vllo modo, vllo (inquam) modo attin*[illegible] ſta ſit, ipſi viderint. Nam cen[illegible] causa [illegible] *ſaltem* [illegible] *quo ſaltem modo attingat poteſta*[illegible] aliqua [illegible]

portas; vndique anguſtiæ. Quo in diſcrimine ſuo, cùm *Innocentij* Papæ *auxilio diuino* (vt ait *Platina*) *Iohannes vti vellet*, parum in eo expertus eſt *mentis diuinæ*. Senſit enim clauſum ſibi *diuinum* eius *auxilium* omne, niſi grandi pretio, *vtriúſque* ſcilicet *regni*, paciſci cum eo vellet. Credo autem, ſi ſe conuertiſſet ad Deum, vel ſi *Innocentius* Deo plenus, minoris multò cum eo trãſigere potuiſſe. Ille tum, niſi ſe regno *Iohannes* exuat, nihil audit: atque ita vt ſe exueret, planè per vim perpulit. O virum ſanctum! ô ſpeculum *innocentiæ!* Nam quòd tu *voluiſſe* refers *Iohannem*: haud alia in eo facto fuit *voluntas* eius, quàm qualem dixiſti *Gregorij* fuiſſe erga Imperatorem, *vellet nollet*, cùm domi turbatæ res, cùm foris, hoſtis immineret. Sed quid tum ſi *voluit* Rex? Regnum ipſum *noluit, vniuerſitas regni*; quæ in cauſâ hâc *contradicere* potuit, per os Archiepiſcopi *contradixit*, eaque *contradictio* eius de iure fuit admittenda. Noli ergo nimis blandiri tibi de re nihili: multis enim modis *nulla* fuit, ea tum ſubiectio. Conceſſa *primùm* non ſine periurio, nam contra ſolenne iuramentũ Deo à Rege præſtitũ, ante impoſitam illi de more coronam. Secundò, Reſeruata in eo *Iuſtitia, Libertates, Regalia*, per verba, [*Saluis nobis, & hæredibus noſtris, Iuſtitijs, Libertatibus & Regalibus noſtris*] atq; ita conceſsio de iure *nulla*. Tertiò, *Reclamatum* ei eſt à Regno,[a] *Semper clàm & palam reclamante, cum profundis ſuſpirijs Stephano Archiepiſcopo Cantuarienſi*. Quartò, *Relaxatum* pòſt, quicquid in eo pactum: ſic habet Eulogij Author. *An. 1214. Conuocatum eſt Parlamentum Londonijs, præſidente Archiepiſcopo, cum toto Clero, & ſectâ Laicali; in quo, per Domini Papæ præceptum; illa obligatio præfata, quam Rex Domino Papæ fecerat, cum fidelitate & homagio relaxatur omnino, ſeptimo die Iulij*. Apud *Tortum* quidem [b] *Thomas Morus* ius teſtis habeat neceſſe, qui *Cancellarius Regni*, vt verum poſſet cognoſcere, & *Martyr ſanctus*, vt nollet fallere. Vis ab *illo ipſo* audire, quæ *eius* ſententia de veſtro hoc *vectigali?* Verba *eius* ſunt: *Quod ſi dicat quis, (quod verum eſt, dicere non nullos) vectigales factas à Rege Iohanne Angliam & Hiberniam Papæ, & Sedi Apoſtolicæ, ſub cenſu annuo mille marcarum; & nos verè viciſsim audemus dicere, verè id ab eis non dici; quodq; nec Roma tota, diploma vel conceſsionem talem proferre vel poſſit iam, vel vnquam potuerit. Quodſi autem*

a *Matt. Par. Hiſto. min. in ann 1213.*

b *Supplicat. animar. in purg.*

tem poſſet, tamen id nihili prorſus eſſet: nam neque Regem Angliæ vllum, Papæ vnquam Regnum ſuum dono dare potuiſſe, nec terram ſuam veſtigalem facere, etiamſi id maximè vellet: nec iam ſoluitur ei pecunia, nec vnquam ſoluta eſt.

Quodſi, quæ tum fuerit hominum ſententia de facto illo, ſcire vis; potes ex *Stephano* Cardinale ipſo *Romanæ* Curiæ, ex Papali gratiâ ſpeciali, inuito etiam Rege *Iohanne*, facto hîc *Archiepiſcopo.* Is, vtcunque conceſsio Regis ſui in rem Papæ erat, [a] *ante altare S. Pauli in Eccleſiâ Cathedrali Londinenſi, cùm redderet coronam Rex, conficiens ſcriptum toti mundo execrabile,* contradixit, appellationẽ interpoſuit. Potes & ex ore Capitalis tum Hoſtis eius *Philippi Galliarum* Regis, cuius hæc verba referuntur à *Matthæo Pariſ.* [b] *Regnum Angliæ patrimonium B. Petri nunquam erat, nec eſt, nec erit. Nullus Rex vel Princeps poteſt dare regnum ſuum, quod eſt Reſpublica, ſine aſſenſu Baronum ſuorum, qui Regnum illud tenentur defendere. Et ſi Papa hunc errorem defendere decreuerit, pernicioſum Regnis omnibus exemplum perhibebit. Heu quantum deterior Regum omnium per eum conditio? Ita enim poterit, proceſſu temporis, per aliquem deſidem Hæredem meum, fieri de Franciâ: & tendens manus ad cælum, addidit, Quod Deus, quod Deus, quod Deus auertat: & eruperunt lacrymæ ab oculis eius. Tunc quòque magnates omnes vno ore clamare cœperunt, quòd pro illo articulo ſtarent vſque ad mortem: ne videlicet Rex aut Princeps per ſolam voluntatem ſuam poſſet Regnum dare, vel tributarium quomodo libet facere, vnde nobiles Regni efficerentur ſerui.*

[a] Matt. Pariſ. Hiſtor. maio. in ann. 1231.

[b] Matt. Par. Hiſtor. min. in ann. 1216.

Sed quorſum hæc de Rege *Iohanne?* An vt vras nos, dum commemoras *Regnum* hoc *noſtrum, Eccleſiæ Romanæ* eſſe? Nihil agis. Nam antiquiſsimo tempore, etiam antequam ſic oblatum eſſet à Rege *Iohanne*, *Eccleſiæ Romanæ* fuit. Ita rem refert *Auguſtinus Steuchus*, Bibliothecarius Pontificis, idque ex Regiſtro *Alexandri 3*[i]. iam inde ſcilicet à *Donatione Conſtantini*, vt nulli rei conceſsio illa *Iohannis* fuerit, tantúmque Papæ dederit, quod ſuum iam erat. Quid tu autem, *Regnum noſtrum* commemoras vnum, quaſi & alia omnia Regna eodem loco non ſint? Faxo verò vt habeatur mihi à te gratia: augebo enim *Petri* patrimonium. Non enim *Regnum* hoc *Angliæ* ſolùm, ſed & reliqua omnia, quæ per *Europam*

Digitized by Google

pam ſunt Regna (nec vel vnum excipio) *omnia* (inquam) ſunt Pontificis. Conſtat hoc ex Regiſtro *Gregorij* 7[i]. apud *Steuchum* ſecundo libro contra *Vallam* pro Donatione *Conſtantini.*

Petrus Rex ARRAGONIAE *venit Romam quinto anno Innocentij tertij, obtulitq; ſponte totum Regnum B. Petro & S. R. Eccleſiæ, ibiq; accepit in feudum prædictum Regnum. Itemq; pro Regno* SARDINIAE *certam pecuniæ ſummũ conſtituit ſe daturũ.* Melior autem hæc multò conceſsio, magis in honorem ſedis Apoſtolicę, quia ſponte oblata: quàm Regis *Iohannis*, quę per vim extorta & metum, metum (inquam) qui vel in cõſtantem virum cadere potuiſſet.

Regnum HISPANIAE *ex antiquis conſtitutionibus B. Petro & S. R. Eccleſiæ in ius & proprietatem traditum eſt, quod omnes Hiſpaniæ Reges ſciunt.*

Regnum HVNGARIAE *etiam antequam à Saracenis occuparetur, S. R. Eccleſiæ proprium eſt à Rege Stephano traditum.*

Regnum DANORVM *eſt peculium, & vectigal S. R. Eccleſiæ, & vt ſubiectioni obnoxiũ, Apoſtolicæ ſedi annuũ vectigal perſoluit.*

Regnum CROATIAE *&* DALMATIAE *à Demetrio Rege tributarium factum ducentorum Byzantiorum tributo.*

Regnum RVSSIAE *iuris eſt & diſtrictionis R. Eccleſiæ, donatum Regi Demetrio à Gregorio ſeptimo.*

Regnum PORTVGALLIAE *Eccleſiæ Romanæ eſt.*

Regnum BOHEMIAE *vectigal pendit Apoſtolicæ ſedi centum librarum argenti.*

SVECIA *quoq; ac* NORVEGIA *vt ſubiectæ, ſoluunt R. Eccleſiæ vectigal.* Nam de GALLIA notum, quid Bonifacius 8[9]. ſcripſerit *Philippo* tum Regi, & quomodo ei *vetera monumẽta explicuerit, quòd Romanæ Eccleſiæ, & in ſacris, & in prophanis, ſpiritualibus & temporalibus, Gallia ſubeſſet*; quo neceſſe eſſet, Pontificem, vti Dominum Regni ſui, eum venerari & colere.

De POLONIA ſic [a] *Krantzius: Lakoldus à Pontifice Rex nominatus omne regnum fecit B. Petro tributarium.*

De SCOTIA ſic [b] *Polydorus Virgilius. Bonifacius Pontifex indixit Eduardo Regi, ne ampliùs poſthæc Scotos bello vexaret, quòd, id Regnum anteà in Romani Pontificis fidem & poteſtatem à Scotis ipſis permiſſum fuiſſet. Et ideo aſſeuerabat, ſibi ſoli integrum eſſe, cuicunq; libêret dare, auferréue.*

De SICILIA, ſic *Clemens* 5[9]. *Non eſt ſilentio relinquendũ, quod ipſe Rex Siciliæ, noſter, & Eccleſiæ Romanæ, ratione Regni prædicti,*

notoriè

[a] Lib 8 Wandal. c. ap. 1.

[b] Lib. 17 A. S. H. 1193.

Digitized by Google

notoriè ſubditus, homoq́; ligeus, & vaſallus, in eodem regno continuum habet domicilium.

Rex item Inſularum de MAII *accepit eas à S.R. Eccleſiâ in feudum,* ſi *Steucho* credas. Quod niſi credas, videas iam apud *Martam* nuper recocta, vt ſi non *Regnis ipſis* Papa, at eorum [illegible] ſeipſum oblectare poſsit, Satin' hoc Regnorum? Satin' vectigalium? Cur tu igitur nos ſolos recenſes? Cur non & omnes hos, nobiſcum vnà? Dic vno verbo, Pōtificis *omnia Regna mundi ſunt.* Pontifex *Princeps eſt mundi huius.* Ita Pontificis honori conſultum erit magis, ita & ærario. In quod tamen ærarium non admodum multa inferri credo de vectigalibus hijs, nec *Paulum quintum* multò ex illis ditiorem, quàm ex Noſtris: Rationes quidem conſtant probè, argentum [illegible].

At etiam *Platinam* vis *à nobis frequenter adduci?* Quâ verò de re? An de vitis Pontificū Romanorū, de quibus ſcripſit? An de 40. Capitulis & ampliùs contra *Iohannem* 24um. probatis in *Concilio Conſtantienſi, in quibus, crimina multa, & quidē grauiſsima, propter quæ depoſitus?* An de *Paulo ſecundo* qui *Hæreticos pronunciauit, qui nomen Academiæ, vel ioco vel ſeriò, nominâſſent?* An de Simoniacâ prauitate *Bonifacij noni* contra ius fáſq; omnia vendentis, &, quæ ab eo palam habitæ ſunt, nundinis indulgentiarū? An verò de *ruſticitate Vrbani ſexti*, an *ſtupiditate Cœleſtini quinti*, an *ſtoliditate Iohannis* 22^i^? Siue de *fraude, ambitione, arrogantiâ Bonifacij octaui*, & de præclaro, quod eius vitæ ſubnectit, epiphonemate, *Diſcant igitur huius exemplo &c.* An illud mauis, quomodo illis conuenerit cum Senatu ſuo, Populóq; Romano per annos *quinquaginta*, quanquā nec per *quadringentos* pax inter eos conſtans fuerit, vel certa. Quoties ab illis, *Sanctiſsimi Domini, Vicarij Chriſti, vrbe pulſi*, quoties, *peiùs etiam accepti?* Niſi velis potiùs, de *Benedicto nono, Silueſtro tertio, Gregorio ſexto*, qui ſedem vno tempore occupârunt, quos tres *Platina* ille tuus [a] *tria* dicit *monſtra teterrima* quibus *Onuphrius* 4um. addit, *Iohannem* quendam, *quo ſedes tum Apoſtolica vexabatur.* Quanquam non *tres* modò iſtos, ſed & alios pleróſq; in Benedicto 4°. *portenta*, in *Chriſtophoro primo, monſtra*, veritus non eſt appellare. *Peperit nobis tanta licentia peccandi hæc* portenta. *Quos tanquam* monſtra *quædam è medio, breui Deus ſuſtulit. Quot fures & latrones per poſticum ingrediuntur.* Quomodo *Bonifacius octauus Cœleſtinum* impoſturâ deluſerit: *Chriſtophorus Leonem* vi detruſerit: *Damaſus Clementem* veneno ſuſtulerit. Quàm

a *In vitâ Greg.* 6.

 benè

benè de *Formoſo* inter *Stephanum ſextum*, & *Sergium tertium*, inter *Theodorum ſecundum*, & *Iohannem decimum* conuenerit: qui illum *exhumârunt, digitos præſciderunt, in Tiberim cadauer proiecerunt.* De *Silueſtro ſecundo*, Mago: *Iohanne* 13°. inceſto: *Bonifacio ſeptimo* ſacrilego: *Iohanne* 8°. fœminâ. Pergere vis etiam & *Platinam* adducere, qui triginta S. R. Eccleſiæ *Schiſmata* recenſet, in quibus *biceps, triceps*, S. R. Eccleſia per annos 50. Apud quem *per annos* 180. perque *Pontifices* 50. plus minus, ſeriatim ſibi ſuccedentes, vix quenquam *Pontificis nomine dignum* potes adducere; quos ita *nominâſſe* quenquam, miratur ipſe qui *nominat*. Qui in *Romano, Benedicto quarto, Christophoro, Sergio tertio, Silueſtro tertio, Bonifacio octauo*, epiphonemata ſubiungit, per *quas artes* Papatus occupari, *quibus ſtudijs* adminiſtrari, *quo ferè exitu* concludi ſoleat. Da veniam Lector; iubet, vrget *Matthæus*, *hæc adducere, ad ſe ſuoſq́; conuincendos*. Pergat igitur *Matthæus*, & remittat nos ad *Platinam*, ei ſimiles Authores iubeat nos frequenter adducere, & anſam ipſe det ſæpe, ſimiles Authores adducendi.

REperto in Concilijs *Toletanis* Iuramento *fidei*, reperto in *Aquisgranenſi* Iuramento *fidelitatis*, de ſalute Regiâ, *ne quiſquam quolibet machinamento, tractet de nece, vel interitu Regis, de Rege poteſtate ſuâ exuendo, Regni gubernaculis priuando, ne quis, quâlibet ſuaſione à Rege deficiat, vel eius Contrarijs ſe copulet:* vtroq; autem Iuramento in Concilijs illis approbato, ſeuerè etiam ſancito, cùm eadem ſumma ſit, idem ſcopus *Iuramenti Regij*: quò ſe vertat neſcit; in omnes partes ſe verſat, vt declinare poſsit, nec poteſt tamen. *Primò* enim cauſatur, quod illi tum *Reges Catholici & Orthodoxi fuerint, noſter autem Rex ab Eccleſiâ alienus*. Quaſi *Regibus* niſi *Catholicis*, niſi intra Eccleſiam ſint, *fides* nulla debeatur; quaſi Regibus *Aegypti, Babylonis, Perſiæ* fidem non præſtare; quaſi *Achabo, Iehoramo, Manaſſæ*, iuſiurandum detrectare; quaſi *Conſtantio, Iuliano, Valenti*, ſacramento ſe non obligare liceret. Dic hoc ergo apertè, Regem qui ab Eccleſiâ alienus eſt, Regem iam non eſſe. *Catholico* deberi fidem, *non Catholico* non deberi; iuſiurandum negare, fidem temerare ei fas eſſe; veteres in populo Dei *ſub lege*, in Eccleſiâ primitiua *ſub Chriſto*, peccâſſe in eo omnes, quòd fidem ſeruauerint: Dic (inquam) hoc, & nouæ hereſeos an-

Digitized by Google

author eſto. Sed neque tamen ſic effugies. Nam ſi Rex *alienus* eſt ab Eccleſiâ, quid Papæ cum *alienis*? Cur limites ſuos egreditur? *Quid ei de ijs, qui foris ſunt, iudicare?* Cum ijs Regibus agat qui intra Eccleſiam, *aliena* ne curet, & quæ ad eum nihil attinent: Niſi & dogma etiam fabricari vis de *nouo*, & proferre imperium Papæ, etiam in *Reges qui extrà ſunt*; hôc argumento, quod *Paulus* ea verba dixerit, *Quid mihi de ijs qui foris ſunt iudicare?* *Petrus* non dixerit; vt ſatis inſulsè [a] quidam è vobis Ieſuita.

[a] *Paul. Comitol. de ſett. Theol.*

Diffiſus *huic*, *aliud* mox arripit. Non enim quâ Catholici, ſed quâ Reges, iuratur illis; *In illis Concilijs non agi de nouo & illicito iuramento: Regium autem nouum & illicitum.* Da hoc illi, *nouum* eſſe & *illicitum*, & obtinebit in cauſâ; Nega: & nullus eſt. Nos verò vtrumque *negamus*: nam neque *nouum* eſt, ſed *vetus* renouatum: & ſi *nouum*, dum è re natum, *nouitatis* nulla culpa eſt. *Nouum* eſt à *Pio 4°.* inſtitutum, mox à Synodo *Tridentinâ*: cur Papæ *nouum* liceat condere; Regibus, ſi cauſa eſt, *noui* condendi ius non ſit? Quis hoc vnquam reprehendit? *Licitum* verò hoc, ſi illa duo *licita*. Nec enim in noſtro quicquam, cuius in *Toletano*, & *Aquiſgranenſi* illo, vis omnis non continetur. Nam quod ibi poſitum *de non copulando ſe ijs, qui Regis Contrarij ſunt*, facile ad Pontificem ipſum extendi potuit; & illi tum extendiſſent, ſi tum fuiſſet, vt nunc eſt, *Regum Contrarius*.

Cùm nec acquieſcere poſſet in *hoc* reſponſo ſuo, *alium* adhuc lapidem mouet. *In illis Conciliorum Iuramentis nihil addi, quòd poteſtatem Chriſti Vicarij vllo modo attingat.* Sanè nec in *noſtro* hoc, niſi *Regis Cōtrarius* ſit, niſi ſuadeat à Rege deficere: tum enim *illi*, & nos cum *illis*, *copulam omnem cum illo abiuramus*. Sed quid? *Vlcuſne* fortè habet poteſtas Pontificis, an *vlcus* ipſa eſt, vt nullo modo *attingere* liceat; vt *Tortus* hic Pontificalem vocem vſurpet, & quaſi de Cathedrâ dicat, *Nos decernimus? Nos Iuramentum illud, nullo modo à Catholicis viris ſuſcipi poſſe decernimus.* Nobis verò, libido nulla inceſsit Pontificis *nominandi*, libenter *nomini* eius parceremus; adigit ille nos, dum per *Emiſſarios* ſuos, per *Breuia* ſua miſcet ſe *temporalibus*, ingerit ſe Regum rebus, momentiſque Rerumpublicarum, dum *poteſtate ſuâ* vtitur, ad *non ſua*; vt ſi maximè vellemus ab

illo *nominando*, à *poteſtate eius attrectandâ*, abſtinere, non liceat. Is ipſe neceſsitatem nobis iniecit, *de poteſtate ſuâ* mentionem faciendi, dum *poteſtate ſuâ* abutitur ad malum, (ſi *poteſtas* illa dicenda ſit, quæ *ad malum* eſt) nempè ad *Reges poteſtate exuendos, gubernaculis priuandos*, quorum vtrunque ne fiat, expreſſè cauetur in *Toletanis*.

Poſt ſuum illud *Decernimus*, & poſtquàm iam contra ſcelus illud inexpiabile detonuit, quod illi in ſe omnes admittunt, qui *Pontificis poteſtatem vllo modo attingunt*: pergit porrò *Satis pro imperio*, & rationem præſcribit, quam Reges omnes tenere vult, ſiquando illis ex tetro aliquo facinore (quale fuit hîc Catholicorum apud nos in Regem) aliquos de ſubditis ſuis ſuſpectos habeant. Locus ſanè, Lectoris attentione dignus. Si metuat ſibi Rex à proditione aliquâ, non Iuramentum vllum condat, quò diffluentem ſubditorum fidem aſtringat ſibi arctiùs; non; ſed adeat ſanè Pontificem, *ab eo petat, vt præcipiat omnibus, ſub excommunicationis pœnâ ipſo facto incurrendâ, vt nemo iuramentum præſtitum violare, aut aduersùs Principem coniurare, aut hoſtes ipſius iuuare præſumat*. Audi iam *Matthæi* ſententiam, de tam pulchrâ hac ratione ſuâ, quam Regibus præſcripſit. *Petitio* (inquit) *iuſtiſsima, & omnino admittenda. Primò ergo*, ſic Iuramentum condere oportet, vt ſit abſque vllâ omnino Papæ mentione. *Pòſt*, Papæ *ſupplicare*, vt ille ſubditis præcipere dignetur, ne violent. *Papa* autem, petitionem *tum* benignus *admittet*; atque ita omnia recto ordine procedent.

Quid ſi autem non ſupplicet Rex, nec præcipiat Pontifex, de non violando iuramento? Tum verò, anne *coniurare* fas, & *hoſtes iuuare Regis*, ſic (vt iubetur) non ſupplicantis? ita videtur ſanè. Quid ſi autem *petat Rex, Papa* verò *non admittat?* Quid ſi *iuſta* ei *non videatur* Regis petitio? Quo in loco tum res noſtræ? Quid ſi denique admittat petitionem, & *præcipiat ſub excommunicationis pœnâ ipſo facto incurrendâ, ne fidem violent, ne hoſtes iuuent?* Annon qui præcepit, quod præcepit, reuocare, cùm volet, poterit? Tum verò quid agimus? vbi ſumus? quid tum fiet denique? Videtiſne id agi, vt omnia ab illius *beneplacito, arbitrio, nutu* pendeant, vt *violare fidem* liceat, liceat *coniurare*, *hoſtes iuuare* liceat, niſi Ille ne velit, vt

niſi

niſi Illi petitio porrigatur, niſi Ille *petitionem admittat*, niſi Ille ſic ſemel *admiſſam* pòſt *non reuocet*, Reges in tuto ne ſint? Manifeſtè hoc quæritur. At quæ (malùm) *petitio* hæc, vt quod *officium* cuiuſque eſt, id ei non liceat facere, niſi *Papà propitio*, niſi *impetratâ* ab eo *veniâ?* *Officium* enim certè, *non violare iuſiurandum*, non aduerſùs Regem *coniurare*, non *hoſtes* eius vel *rebelles iuuare:* at, niſi Rex *ſupplicandum* cenſeat Pontifici, niſi *ſupplicanti* Pontifex annuat, nuſquam tuta *fides*; *officium*, iam *officium* non eſt.

At etiam hæc hactenus omnia tum demum concedit *Matthæus*, ſi ſit, nec niſi ſit, *Princeps Catholicus*. Quidſi autem ab Eccleſiâ alienus? Ne ſic quidem *improbabit tamen ſedes Apoſtolica, neque prohibebit, dum concludat iuramentum à ſe propoſitum intra hos limites, vt ne mentionem ibi faciat vllam de excommunicatione Pontificiâ, vt ne poteſtatem Pontificis vllo modo attingat, ſed verba iuramenti contra proditores ipſos & inuaſores dirigat*. En ſcelus, quod omninò cauere oportet; non, ne *comprimat* aut *contrectet*, ſed *ne attingat*; non, ne *duro* aliquo & *inciuili*, ſed *ne vllo modo*. Ergo, quòd *ab Eccleſiâ alienus*, ergo quòd *de nouo Iuramentum inſtituit*, (quæ priùs obiecit) nihil iam ad rem: ergo illa tum allegata, nihili. Alienus ſit; Iuramentum condat; dum ne *illicitum*: illicitum autem, non aliâ de cauſâ, quàm *quòd attingat aliquo modo Pontificis poteſtatem*; petat proditores ipſos; taceat de Pontifice; nihil peccat Iuramentum; nec quia *abnegat fidem:* nec quia *Iuramentum perfidiæ eſt:* nec quia *coniunctum cum infidelitate*.

Quid ergo? Delemúſne de *iureiurando nomen* Pontificis, vt nuſquam ibi de eo mentio ſit? Non illibenter id quidem, ſi integrum nobis eſſet, & niſi *deleto* eius *nomine*, *iuſiurandum* quoque integrum eſſet *delendum*, quippe nulli rei tum futurum, ſi omiſſa Papæ mentio. Dicam autem, quo argumento, & rem à fonte deducam: iam enim deduxit nos Cardinalis confeſſio, ad ipſum *Cauſæ* totius *Cardinem*. Vnum hoc (vt vides) iam, illos malè habet, quòd Pontifex ibi *nominatus*; alioquin parſiſſet Breuibus, non *improbâſſet* Iuramentum, non *prohibuiſſet* Statim patefactâ proditione pulueriâ, quæſitum, (vt moris eſt) qui authores, qui participes tam nefandi criminis: *viginti* (plùs minùs) eruti; nemo inter eos *alienus*

ab

ab Eccleſiâ, *hæreticus* nemo: ad vnum omnes (quales Roma Catholicos facit) *Catholici Catholiciſſimi*. Quæſitum deinde, quâ re adducti, quídue dolentes, hoc tam atrox & immane facinus, in animum induxiſſent: reſpondent ad vnum omnes, non aliâ vllâ de cauſâ, quàm *Catholicæ* hîc in regno religionis reuocandæ. Denique quæſitum, quare cum ijs, qui inter eos ſacris præerant (vt ſunt Sacerdotes, vt Patres ſocietatis) priùs rem non communicâſſent, quàm in tam vetitum nefas ruerent: Illi enim deteſtati eſſent ſine dubio, & ab Illis diſcere potuiſſent, quàm ſe execrando ſceleri in eo deuouiſſent. Faſsi autem ſunt non modò *conſcios* fuiſſe ſceleris, (quos dixi Sacerdotes & Patres) ſed, magnopere etiam *authores* ſibi fuiſſe: ſe ab illis, per Sacramenta, tum Pœnitentiæ, tum Euchariſtiæ, ad illud obeundum, quaſi ad opus Catholicum, ſæpè confirmatos. Nihil hîc niſi *Catholicum*, ſiue *finem* ſpectes, propter quem: ſiue *actores*, ſiue *authores* ipſos facinoris. *Catholici* omnes.

Quid ergo? Omniúmne Catholicorum eadem mens, votum idem? Abſit; De *multis* ſpes melior. An verò *illi ſoli* ſic affecti, & *cum illis mortua proditio?* Optet hoc quis; ſed quis ſperet? Fortè ergo *alij* quidam malè affecti; *videtur*: alij *quidam* ſecus; *ita ſpes eſt*. Conuenit, vt inter hos ſit diſcrimen aliquod: vt enim, periculoſum, *malis* tanquam *bonis* fidere; ita, iniquum *bonos* cum *malis* perdere. Quæſitum tum inter Regni Proceres, Quid agimus, vt detur *hos* ab *illis* internoſcere? Concluſum ita tandem: Probentur ſanè *Iuramento*, quo de Regis, de Regni ſecuritate caueatur; Eo cauto, cætera quæ illis ſcrupulo futura, quoad eius fieri poteſt, ne attingantur. Quorſum itaque *tam multa* ibi, quorſum *vlla* ibi Papæ mentio? Poterat caueri illud, *nec ille nominari*. Imò *non poterat*; *Non poterat, non attingi poteſtas eius*: nam niſi interiecta ibi eius mentio, perinde erat, acſi *nullum* omnino *iuſiurandũ* foret. *Ad homines*, appoſita hęc Papæ mentio. Habent enim hij homines, clauſam in pectore, in omni ſermone, pacto, promiſſo, iuramento, clauſulam hanc tacitam [*niſi Papa ſecus ſenſerit, niſi aliud Papa iuſſerit, niſi aliter Papæ viſum fuerit*] Tum etiam, qui laxiores, hanc [*Age, iurabo, ſi ita neceſſe eſt, obligabo me: Romæ eſt, qui me ſoluat denuò*]. *Duo* hæc *myſteria*, cum *Catechiſmo*

techiſmo ſtatim docentur; *prima* hæc cura eſt, initiantur ijs tanquam rudimentis; pòſt eadem ſemper inculcantur ſedulò. Quid iuuat autem, aut cui bono eſt, iurare fidelem ſe fore, ſi ſic mentem gerat, fidelis ero, *quoad hoc me ſiuerit Pontifex*; *vbi non ſiuerit*, vale fides? *Nemo pius eſt, qui pietatem cauet*, ait Ethnicus. Qui, cum *cautione*, cum *conditione* (*niſi hoc*, *niſi illud*) *pius eſt*, is certè, vel apud Ethnicos, *pius non eſt*. Abſoluta res eſt Pietas, *caueri* non vult: at hijs, quantumcunque *bona* res, niſi Papa probet, *non bona*. Fecit ea res, vt pernecesſaria additio illa, *Papâ non obſtante*, cùm abſque illâ, quod reliquum eſt, inane prorſus.

Verùm hoc *Papa non faciet*. Non faciet? Quis hoc præſtabit? Qui in *Henrico 8°*. qui in Reginâ *Elizabethâ* Anglis, fecit: Qui in *Henrico 3°. & 4°. Gallis*, fecit: Qui in *Laurentio Donato* Veneto, fecit; idem denuo cum volet, faciet. *Pius 5°. Sixtus 5°*. ſi fecerunt: *Paulus 5°*. vbi volet, faciet. Imò *Paulus 5°*. in Venetis, ſi iam fecit; idem *Paulus*, cùm viſum fuerit, annon idem in Anglis facturus eſt? Quis vetabit, *cùm iudicabit expedire? Iudicabit* autem *expedire*, *cùm vires aderunt*. Quare nulli rei *iuſiurandum* vllum, abſque hac clauſulâ; quin ludibrium *iuramenti* merum, non *iuramentum*, ſi hæc defuiſſet: *Non deponam, non deponenti conſentiam*, non ſi Papa me iuſſerit; *reus ero iuramenti*, etſi Papa me ſoluerit. Sic oportuit, aut omnino non oportuit.

Habemus interim confitentem *Matthæum*, ſi intra hos limites conſtitiſſet Iuramentum, *nec mentionem Cenſuræ Pontificiæ feciſſet*, nec *attigiſſet vllo modo poteſtatem eius*, non *improbaret*, non *prohiberet*. Attenditiſne? Illud ergo eſt. Non iniuſtum eſt, quod iuratum eſt: Iuramentum non malum de ſe; deferri poteſt, præſtari poteſt, *ſine euidentiſſimâ*, *grauiſſimâque iniuriâ diuini honoris*; *ſaluâ etiam fide*; neque præter hoc vnum peccat quicquam, quòd *mentio ibi facta excõmunicationis Pontificiæ*, quòd *poteſtatem Pontificis aliquo modo attigit*: abſque hijs foret, quiuis exigere, quiuis ſubire poſſet. Nefas enim vel *mentionem facere Cenſuræ*; nefas *poteſtatem* eius *vllo modo*, *vllo* (inquam) *modo attingere*. Quæ an cauſa ſatis iuſta ſit, ipſi viderint. Nam certè niſi *mentio* de ijs *aliqua*, niſi *aliquo ſaltem modo attingas poteſtatem* eius, incerta erunt hîc

 omnia;

Digitized by Google

omnia; omnia ex illius arbitrio pendebunt, omnia durante beneplacito eius manebunt, nec vlterius. Et hoc quidem à Pontifice quæritur. Inſere Papæ mentionem, *non iurabunt*: exime, *iurabunt*. Quis hæc interpretari neſcit? Quis quò tendant non videt? Dandum ergo neceſsitati, quòd *nominatus* Pontifex, quòd *tacta* ibi ●●s *poteſtas*. Et illa, in veteribus Concilijs laudata iuramenta, etſi verbis non ijſdem, idem hoc volunt. Iurant ibi, quòd ſe *Regis Contrarijs non copulabunt*: *Regis Contrarius* tantundem valet. Eâ enim voce (vt ſe res habet) Papa continetur, *Contrarius Regum*, & *Regnorum omnium, vbi ipſe non regnat*. Nec tu hoc vidêris abnuere. Cauſaris enim quòd Iuramentum, *adiunctam* habeat *mentionem Pontificis*, & poteſtatis ſuæ; dein, quòd adiunctam habeat *perfidiæ notam*: ita *nota perfidiæ* tibi *Pontifex*, cum *poteſtate* ſuâ. Vnum enim hoc ibi appoſitum criminaris.

TVA verò eſt, non Apologiæ, *calumnia illa de Bellarmino proditionum in Reginam, vel authore, vel conſcio*. Non enim Author eius id voluit dicere, nec id ei vnquam in mentem venit. Illud autem & voluit, & meritò potuit: non ſatis auſpicatam fuiſſe illam inter Cardinalem & transfugas noſtros familiaritatem. Nam *hij illum falſis rumoribus: Ille hos prauis opinionibus* oppleuit. Dum enim auidiùs *illas* (*quas circumferri* tum dicebas) *lectiones illius* imbiberent; *de tantiſper præſtandâ à ſubditis obedientiâ, dum vires adſint*; cùm adſint autem, excutiendo Principes: egerunt id apud nos omni ope, & operâ, vt in vtrum illum *diem vires* colligerent. Dum credunt illi, *de indirectâ Pontificis poteſtate in Principes*, facti ſunt ipſi ſubditi indirecti, & indirectè hic multa in Principem machinati ſunt. Hoc illud erat quod dicebat *Apologia, prodijſſe* illos *è ſcholâ Bellarmini*, cum ſuis hijſce deprauatis dogmatibus: *illum* enim *Authorem citâſſe* ſæpe, illius vocem pro oraculo habuiſſe. De *Campiano* familiari ſuo, ſi eum non pudeat, unde eſt, quia *excaruit* iam fortè in eo *color ille virtutis*. Nam quod tu ſcire illum ais: nos hic ſcimus, *inſcitiam* eſſe meram. Martyrem *cauſa* facit, *non pœna*. *Cauſa* autem illi, quæ religionem attingeret, haud vlla obiecta eſt: non vel illa, quæ potuit de Primatu Pontificis. *Cauſa*, de quâ legitimo iudicio publicè conuictus, quòd procurandi cauſâ, non ſalutem ciuium, ſed ruinam

nam ciuitatis, totiúſque Reipublicæ, & ad res nouas animos addendi, *vires colligendi*, veniſſet in Angliam. Propter *cauſam* verò eius naturæ, non magni, credo, habenda, mors cuiuſquam; nec enim id vſquam legitur, *pretioſam in conſpectu Domini, mortem proditorum.* Vis autem pro certo ſcire, quantus ille, quàm capitalis proditor? Vbi ab illo, damnato iam capitis, quæreretur, Eſſétne *Regina* de *iure, & legitima*, an *prætenſa* ſolùm & *de facto* Regina: reſpondere renuit. Tum, ſi immitteret huc Papa copias ſuas, contra Patriam, contra Principem, quid ageret: cuius à partibus ſtaret; reſpondit, à Papæ; reſponſum manu conſignauit. Poterat verò ſuperſtes eſſe, ſi ibi tum ſenſiſſet, vt ciuem bonum ſentire par erat. Senſit *Hartus*, & ſententiam in eo ſuam, ſibi prodeſſe ſenſit: venia illi data, vt & *Boſgrauio* Ieſuitæ, & *Riſhtono*, & *Hortono*, qui cum *Harto* eadem ſenſerunt (& contrà quàm *Campianus*) *ne ſi Papa quidem ipſe cum copijs ſuis veniret, defecturos ſe tamen, à Reginâ, vel ab officio diſceſſuros.* Sed bene habet, quòd *excuſa eſt illa pòſt* (quam dicis) *Collatio:* & in eâ nonnihil habetur, quod *Hartus* ibi, *bonus vir* (vt tu eum appellas) & *bonus Catholicus*, Pontificis *poteſtatem, ad Principes deponendos* (quam tu ita totus aſtruis) planè pernegat; idémque ſecum *ſentire Catholicos multos* aſſerit; vt vel *Hartus* non *bonus Confeſſor*, vel *malus* certè *Martyr Campianus.* Nam quod hic *extruxit*, ille *diruit*: non *vnius fidei* vtérque, in hoc *grauiſſimo fidei dogmate.*

DE eo autem, quod pòſt vellicas, *conſcientiæ causâ nihil in quenquam à Rege ſtatutum*; cùm mulctæ tamen ſoluendæ ſint; cùm niſi ſoluantur, carceres adeundi ſint: ſatis iam antè reſponſum, vbi de Legis Mulctatitiæ æquitate egimus; quæ tamen ipſa *Lex*, diu iam antè, nec à Rege primùm ſtatuta eſt. Sacerdos haud vllus actus in exilium, niſi qui lege, capitis damnatus, cum mitiore *exilij* pœnâ *mortem* commutare poſſe, beneficij loco numerauit. *Blackwellus* ipſe, *non multo*, credo, *habitior*, cùm in carcerem veniret, quàm iam eſt: quem, quaſi *maceratum* ibi, mœres. Nec tibi notum, quid illi poſsit obijci: id conſtat, non modò *functionem Presbyteri*, ſed & *iuriſdictionem Archipresbyteri* exercuiſſe; idque diu, ídque authoritate peregrinâ, cuius apud nos multò quàm ſimplicis *Presbyteri*, vt *cauſa grauior*, ita *pœna ſeuerior*: nihil in eum ſtatutum

Digitized by Google

eſt, niſi mite. Nemo verò *ſuſpenſus*, nemo *diſſectus*, propter *Iuramentum* non ſuſceptum, nec *factum* id, nec *fieri poteſt*; Lex nulla patitur; calumnia hæc mera eſt.

Garnettus autem plurimùm merito ſuo morte mulctatus, quem tu, neſcio cur *dicis, virum omni genere doctrina, & vita ſanctitate incomparabilem. Doctrinā* ſiquam habuit, ſibi habuit; Nemo illi eam *elicere*, nemo *extundere* potuit; deprecatus ſemper in re literariâ, collationē omnem. Profectò, in chartis eius, quæ repertæ ſunt, in toto ſermone nihil vſquam *reconditæ eruditionis*: *Bacchum* enim certè magis *redolebat*, quàm *Apollinem*. Siquid autem *de Theologiâ* incidiſſet, ablegabat ad alium, neſcio quem, collegam ſuum: ſe enim per annos iam multos rebus gerendis fuiſſe, totum in praxim politicam incubuiſſe: eam praxim, doctrinam ſibi omnem (*ſiqua vnquam fuit*) expectorâſſe: vt noſtri, qui hominem adierunt, non alio ſenſu, *doctrinam eius incomparabilem* putârint, quàm quod eam ſibi nunquam *comparare* potuerit. *De Sanctitate* verò eius, vellem mitteres; atque vtinam de *Sobrietate* dicere poſſes, vix enim eſt, vt qui *ſobriè* non bibat, ſanctè *viuat*, vel *ſanctitatem* ſibi veram *comparare* poſsit. Ille verò, quàm ſæpe non *ſobrius*, nimis multis notum: quod tu, niſi *incomparabilem eius ſanctitatem* prædicâſſes, à me nunquam audijſſes. Tace verò deinceps *de ſanctitate*, ne plus etiam adhuc, quod nolis, audias.

Eſt & illa calumnia, *affectū eum ſupplicio, quia reuelare noluit, quæ ſaluâ conſcientiâ reuelare non potuit*. Non enim *ab vno* rem reſciuit, ſed *pluribus*; & *ab vno* illo, qui vobis fortè notus, non *vnâ ratione*, ſed *pluribus*, nec *ſemel*, ſed *ſæpiùs* reſciuit, nec à *ſolo*, ſed cum comite, vt ſi, *vnâ* ratione reuelare non potuerit, potuerit *alijs*: Tum, ſi maximè *in confeſſione* reſciuiſſet; at potuit tamen, perſonâ non reuelatâ, *tantum* reuelare, *quantum ſat* erat, immâni illi *ſceleri auertendo*. Potuit, & debuit, idque ex doctrinâ veſtrâ debuit, vt cui venia ſit *à confitente* facta, *vt reuelare poſſet*. Tùm, *reuelauit* etiam, in pudorem tum veſtrum, tum ſuum: nimirum, rem totam illi à conſcio criminis ſignificatam, *non vt peccatum*, ſed *quam ipſe priùs intellexerat*. Signata hæc manu eius, prolata palam, palam probata ſunt; Et vos tamen negatis, qui *Romæ* eſtis, qui *præter auditum* nihil habetis: *auditum* autem ab ijs, qui vobis illudunt;

ipſi

Digitized by Google

ipſi rem ſecus ſe habere ſciunt. *Admirabilis profectò impudentia eſt, ea mendacia literis mandare*, ex *mendacis* alicuius *transfugæ* pertuſâ fide, quæ *Garnetti* hîc *autographo*, quæ *Actis publicis* refutantur.

SI Iuramentum, cùm *rigidum* eſt, *diſplicet*, cùm *temperatum*, ne ſic quidem *placet*, annon iuſta reprehenſio? Annon *Chriſtus* ipſe reprehendat, quibus nec *Iohannes Baptiſta rigorem* ſuum, nec *Ipſe lenitatē* ſuam probare potuit; præſertim, cùm, non minùs *res* ipſa, quàm *verba* moderata? Quî enim euadas hîc? Effer aliquid planè; ad *irritandum* tendit: tempera; ad *decipiendum* Si *rigidè* quid dictum, *furor* eſt: ſi *moderatè*, *fraus*: & ibi *fraus*, vbi tamen *fraus* vel maximè cauetur. Quæ verò ibi *fraus? Quòd non apertè introducis Primatum Regium in Spiritualibus*, *ſed tectè tendit ad eundem finem*, *ſub prætextu*, *& colore fidelitatis*. Nec *apertè* verò, nec *tectè* etiam. Age enim; percurrre mihi *vndecim* illa Iuramenti *capita*, torque quantum potes; pòſt, frontem *ter* perfrica, ac dic, vbi in toto Iuramento, *Spirituale* aliquid Regi tribuitur. Vult in eo Rex *non deponi*, *non ditione ſpoliari*, *non inuadi*, *non ſine ſubditis relinqui*, *arma contra ſe non geri*, *vim non afferri*, vult *fidem à ſuis*, vult *defenſionem ſibi præſtari*, vult *mala conſilia detegi*, vult *non occidi*, vult *Iuramentum hoc non eludi*, vult *fraude veſtrâ non decipi*. Hæc (ni fallor) tua illa *vndecim* ſunt. Vbi hîc *Spirituale* quicquam? Vbi, vel *tectè*, primatus vllus *in ſpiritualibus*? Erue nobis ſi potes, ſi eſt tibi pudor aliquis, quâ clauſulâ lateat, *negatio* illa *Apoſtolici, aſſertio Regij* Primatus: oſtende veſtigia alicubi impreſſa, per quæ, ad *fictitium* illum *finem* tuum tendat Iuramentum. Annon poteſt *ſaluus* Pontifici Primatus eſſe, niſi Rege *non ſaluo?* Tædet me calumniæ tam putidæ. *Præſtigiæ Satanæ* (quas dicis) in oculis tuis ſunt, in quodcunque ſpeculum contueris, reflectunt in te; nec aliam *calcas ſpinam*, quàm eam, *quam fers* infixam: in Iuramento enim nulla eſt, nec tendit ad *fraudem*; tu vbique pertendis, & pertingis ad ſtultitiam, denique & tranſcurris etiam; nec quicquam tibi penſi eſt quid dicas, dum dicas malè. Poſſet autem eludi artificium hoc veſtrum, caueri poſſet illi *de Primatu* ſuo *ſpirituali*. Quid ſi enim ſic præfari detur? Regi fidem ſeruabo, etſi hoc nolit Pontifex; quantumuis *primus* haberi

vult *in ſpiritualibus*. En Regi *negatus*; Pontifici *aſſertus* Primatus: Non minùs tamen, ſcio, illud tum Pontifex, quàm hoc iam, iurare permitteret.

VBi dixit Apologia, *Rex nouum fidei articulum non cōdit, nec ſe de articulo aliquo iudicem conſtituit*; rapit ille ſtatim *ad Pontificem*. Nihil autem opus hoc; nemo *illum* id facere, dixerat: ſed tamen rapit, contradicendi ſtudio ſolo. Ecce autem, vt ſe expediat. Negat, *à Pontifice nouos fidei articulos condi poſſe: ſi tamen per articulos fidei ſignificentur, quæcunque dogmata quæ fide Catholicâ credi debent, tum concedit, poſſe; nec dubitat ſic multos fidei articulos ab eo conditos*. Nihil egit: nam nos *neutros*, nec *hos*, nec *illos* articulos à Rege condi poſſe dicimus. En ergo, vt aërem verberauit. *Articulos* autē hîc nobis facit *duûm* generum. Quì *immediatæ reuelationis ſunt*; *eos autem non condi*. Quidni vero? *Quia à Prophetis & Apoſtolis, illis literis mandati ſunt*. Quid tum poſtea, niſi Papa illis authoritatem ſuam impertiat? Audi gloſſam veſtram:[a] *Aduerte, quòd verba textus non ſunt verba Papæ, ſed* Salomonis *in Prou ca. 26: ſed, quia textus hic, eſt Canonizatus, facit fidem, & inducit neceſſitatem, ſicut ſi editus eſſet à Papâ: quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatem noſtram impertimus*. Quodſi ergo *authoritatem ſuam* non *impertijſſet* ei Papa; quodſi ergo *canonizatus* non fuiſſet, *non feciſſet fidem, ſicut ſi editus eſſet à Papâ*: proinde non valuiſſet. Tum[b] *Stapletoni* nota ſententia. *Paſtorem Hermæ*, vel *Clementis Conſtitutiones*, etiam ad Canonem addi poſſe, ſi id ita videatur. Nec tu ergo plenè nobis hîc ediſſeris *authoritatem* Pontificis. De altero genere dogmatum, quæ fide Catholicâ credi debent, *à Pontifice* dicis *eiuſmodi multa condi*: Sed *coadiuuantibus Concilijs Epiſcoporum*. Nec in eo ſatis conſulis dignitati Pontificis; vel *ſine Concilijs* ab eo *conduntur*, cur illis moleſtus ſit? Errare ſine illo poſſunt Concilia, quantumuis numeroſa: Ille ſi ſolus ſit, ſi ſine illis, errare non poteſt, memor modò ſit *vt ſedeat in Cathedrâ*. Noli ergo abundare in ſuperfluis: ſerua autem Pontifici illibatum honorem hunc *poteſtatis ſuæ*, abeat quò volet oneroſa hæc multitudo *coadiutorum*. Sed, nec illud artificiosè ſatis à te poſitum, vt *articulus fidei dici debeat, quod ex articulo deductum ſit*. Articuli enim *principia* ſunt; quæ verò deducta ex ijs, ſunt *concluſiones*. Tum, quis ita loquitur, quis locutus

[a] *Decretal. lib. 2. de præſumpt. tit. 23. cap. ſicut nox ius in Gloſſa*

[b] *Controu. 5. lib 9. cap. 14.*

locutus eſt vnquam, *condere immediatas reuelationes Dei?* Quis ita ceritus, vt diceret, Pontifex *condit reuelationes Dei?* Imò *condit reuelationes ſuas*, carnis & ſanguinis, atque illas obtrudit Eccleſiæ, ac ſuſcipi vult tanquam *reuelationes Dei*. Quis etiam tam infœlici genio natus, vt neſciat, *explicare* & *deducere*, non eſſe *condere*? Omnino *conditam* rem eſſe oportere, priuſquàm ex eâ *deduci* poſſit quid, aut de eâ *explicari*. Sed hæc tua eſt dexteritas in diſtinguendo. Abſit autem, vt quoties *explicatur* quid, aut *deducitur ex articulis, condantur noui*.

Illud autem cecidit ſanè incommodè, quòd in *Concilijs* quę nominas, *Niceno*, *C P^{lit}ano.* *Epheſino*, nullus Pontifex comparuit; Omnia ibi ab Epiſcopis *deducta, explicata:* Pontifex nihil vel *explicuit*, vel *deduxit*. Sed poſtea *approbauit*, inquies: ſuffragio quidem ſuo, ſicut cæteri; at *explicata*, & *deducta* ab alijs Verùm eôdem res recidit. Nec enim *facerent fidem* hæc, non magis quàm *Prouerbia Salomonis*, niſi illis *authoritatem* ſuam Papa *impertijſſet*. Quare, nihil opus, vt ſic, in *duo* genera diſpeſceres: par eſt enim eademque de *vtriſque* ratio. Sed eſt, & adhuc genus *tertium*, quale nimirum de ſtigmatibus *Franciſci*; nec *primarius* articulus, nec *primarij explicatio*: de quo tamen, ſic decernit non nemo Pontifex, *vt qui oppoſitum teneret, hæreticus cenſeretur*. Conform. Franc. 234. Col. 3.

Atque hæc de Articulis Simile autem *iudicium* eſt, *de* Pontificis *iudicio*. *Non conſtituit ſe iudicem, an articulus fidei recipiendus ſit: conſtituit ſe iudicem, quando dubium eſt, an quid ad fidem pertineat, annon pertineat, & tum diſcernit à quâ parte ſit veritas. Duplex* eſt ergo *iudicium* de articulis fidei; prius, *an articuli ſint recipiendi*: ſic *non iudicat* Papa *de articulis fidei*, ſed illis iudicium ſuum ſubijcit: *poſterius*, an quid *ad fidem pertineat*: ſic autem *iudicat*, & *ſubijcit Articulos iudicio* ſuo. Mira verò loquendi proprietas: vt ſententia, *de quâ dubium eſt, pertineatne ad fidem, annon pertineat, atque in quâ diſcerni non poteſt, à quâ parte ſit veritas*, dicatur *articulus fidei*, id eſt, *principium* Theologicum; ſic enim ſunt *articuli*. Mira autem diſtinctio: Non eſt Papa iudex de articulo, *an recipiendus ſit*; eſt tamen iudex de ſententiâ, *an pertineat ad fidem*: Quaſi articulus ipſe, *ad fidem non pertineat*, non ſit de ijs, *quæ ad fidem pertinent*: Quaſi etiam, quod *ad fidem pertinet*, ad *articulum aliquem*

liquem non *pertineat:* Quod autem pertinet ad *articulum, articulus* dici non poteſt; nihil enim *pertinere* poteſt, ad *ſeipſum*; nam duo ſunt; *id quod*; *id ad quod pertinet.* Quaſi denique alia ſit, & non vna apud vos *fides*, eademque tum de *articulis*, tum de *ſententijs ad fidem pertinentibus:* Quaſi pari fide non credatis *purgatorium*, & *Paſsionem*; *Sanctorum* inuocationem, & *Dei*; *Franciſci* ſtigmata, & *Chriſti*; *articulos*, & *dogmata*; cùm vtrobique *Medium proponens* idem ſit, nec in hijs magis quàm in illis *infallibile.* Mira verò ſubtilitas hæc tua, quámque alius *nugas* diceret. *Tolli* verò iubes *æquiuocationem*; tollatur ſanè, *tolli* enim digna eſt: *Calumnia* verò nulla eſt ibi, niſi tua. Nemo enim Pontificem, tute ipſe ſolus, huius eum criminis allegâſti.

Ad odioſam illam Cardinalis collationem, *Succeſſoris Petri*, & *Succeſſoris Henrici octaui*, reſpondet *Apologia*, *faciliùs probari poſſe, ſuccedere Regem ſuis maioribus, tam perſonâ quàm virtutibus; quàm ſuccedere Papam Petro, ſiue quoad perſonam id, ſiue quoad doctrinam.* Mittis *doctrinam*, laudo; eſt enim difficillimæ probationis: De *perſonâ* aſſumis; *Fide Catholicâ credi, vbi nullus hæſitandi relinquitur locus, Romanum* Pontificem, *Sancto Petro*, in Apoſtolicâ *dignitate & poteſtate* ſuccedere. Crudè tamen nimis à te ponuntur iſta, & indiſtinctè. Mittis enim, de *perſonâ:* De Pontifice dicis *in genere.* At Regi Iacobo Papam *Paulum* 5^tum^. debebas opponere, non Pontificem *Romanum* indefinitè. Tametſi enim *de Pontifice* (vt quidem confuſè capitur) multa vobis implicitâ fide credantur: at (puto) *quid actum in Conclaui* de *Paulo* 5°. in Pontificem aſſumendo, non *fide Catholicâ* credi vobis, aut, præterquàm *morali certitudine* vllâ poſſe concludi. Noli tamen de Pontifice ipſo, ne *in genere* quidem, fidem tuam ita valde præcipitare: nam, & de eo, ſaltem aliquem *relinqui locum hæreſitandi*, faxo mox videas. De Rege noſtro, quòd is *Henrico* 8°. ſuccedat, eſt ita vt dicis, *Catholicâ fide* non tenemus; veſtra ſit illa impudentia, de Pontifice. Qui negat, *hæreticus* non ſit: certè, vt neque qui ſolem meridie lucere; ſed ſtips, ſed caudex, ſed fungus. *Moralis* hîc certitudo ſola; ſic eſt; ſed maior quàm Pontificis veſtri. Naturâ enim conſtat & ſtirpe, non Comitijs, quibus, nullus *Euripus* incertus magis; atque,

Digitized by Google

in quæ ſi liceat inquirere, quàm multa ſunt, quæ aliquã admittunt *Iuris exceptionem?* vnde, illa vobis tot *Schiſmata* extiterunt.

Interim verò, ſi fortè *lib. 2. cap. 12.* voces illæ non ſunt, *piè credi,* (nam de *morali certitudine,* verba ibi nulla citantur) nodus ille, vix dignus vindice; *Res ipſa* ibi eſt: nec te hoc latêre potuit. Nam *lib. 4°. cap. 6°.* Synonyma ſunt Cardinali, *probabile eſt,* & *piè credi poteſt: Probabilia* ergo quæ ſunt, *piè* vobis *creduntur.* Reperies autem eo ipſo in loco, nempe *lib. 2. cap. 12.* *Non eſt improbabile, Petri Sedem Romæ locatam, Domino iubente,* vnde tota vobis pendet Succeſsionis ratio. *Non* eſt hoc *improbabile*; tantùm ergo *probabile* hoc eſt; Quare *piè* tantùm *credi* poteſt. *Res ergo* ibi eſt, atque *affatim.* Neq; verò *vnum* modò hoc; *permulta,* ibi dicuntur à Cardinale, quæ ſi *credi* oportet à vobis, *piè* oportet; ex *pietate,* non *debito*; ex *deuotione,* non *neceſſitate* vllâ; atque adeò, de quibus ſi detur Cardinali *certitudo moralis,* haud amplius, credo, poſtulet. Sunt enim non pauca illic, de quibus præclarè vobiſcum agatur, ſi vel *moraliter certa* ſint. Nam illud ibi, *Tametſi fortè non ſit, tamen omninò aſſerendum eſſe quod ſit,* *ſatis* fortè ſit, *nimis* fortè, ſiquis in animum inducat, vt *piè* velit *credere.*

Fide verò *Catholicâ* qui poteſt? cùm tot neceſſe eſt concurrant *hypotheſes,* vt conſtet Succeſsionis negotium illud; nec *omnes* poſsint eſſe *de fide, vbi nullus relinquitur hæſitandi locus.* Quis autem neſcit, vbi *præmiſſa moraliter* tantùm *certa* ſunt, non elici *concluſionem* niſi *moralis certitudinis?* Ita quidem, hîc apud nos Tranſalpinos, *deteriorem* ſemper *atq; debiliorem partem ſequitur concluſio.* Vide militiam de tuâ hac *Succeſsionis fide.*

Quod, totius ſtructuræ fundamentum eſt illi, nempè, *Monarchia eſt Regimen optimum,* id aliâ ratione conſtat fortè, *de fide* certè *Catholicâ* non eſt.

Tum, ſi *optimum* ſit; an *Eccleſiæ* quoq; *optimum,* de eo etiam quæri porrò poteſt. Non enim ſemper quod *de ſe optimum,* id ita, τῷδε, ὧδε, νῦν, ait Philoſophus, *huic, hîc, nunc.* Non ita forſitan *Eccleſiæ.* Nec enim ſi Eccleſia cœtus ſit *optimus*; ſequitur, vt ei propterea *optimum de ſe* regimen conueniat. Non ſanè. Color purpureus, color *optimus*; at quo nolletis colorari vultus

tus veſtros, vel Dominus tuus, vel tu, quæ eſt tamen corporis veſtri *pars optima*.

Deinde verò, an dici poſſit *Petrus Monarcha*, aut liber ei ita inſcribi, *Petro Monarchæ ſummo*; hæſitet quis, propter Chriſti verbum, *Reges Gentium ſic: vos autem non ſic*: Reges Gentium *Monarchæ*; quare haud quenquam de Apoſtolis *Monarcham* dici voluit. Et tu bonâ fide dic; an credis, notam fuiſſe *Petro Monarchiam* hanc ſuam; & cùm *Romæ* iam eſſet, ac *Neronem* ibi conſpiceret, vnquamne illi veniſſe putas in mentem, cogitationem hanc; vtut *Iſte* nunc imperat: at ego tamen *Monarcha ſummus* ſum, quando, Chriſtus mihi dixit, *Paſce*, id eſt, *Regio more impera*.

Etiam Primatus ipſe, *in petrâ* fundatus non eſt. Nisi enim inprimis loco Scripturæ, de quo liberum nobis vult eſſe a *Auguſtinus*, velimúſne de *Petro* intelligere, annon velimus. *Harum duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior, eligat Lector*. Se quidem *ſemel* aliquo in loco, de *Petro*: pòſt autem *ſæpiſſimè*, aliter interpretatum eſſe. Quare probabilior illi ſententia, *vt non ſit de Petro*. Vt ergò *piè poſſit, neceſſariò* non *debeat*, ſic intelligi. Saltē in medio rem reliquit *Auguſtinus*: Non oportuit; ſi *baſis* in eâ ſit totius *Monarchiæ*. Senſus enim *loci illius*, niſi *de fide Catholicâ ſit*, labaſcit vobis ſtatim Monarchia veſtra omnis.

a Retract. lib 1. cap. 21.

Iam ſi de *Petro* fateamur; at *in Illo, dignitas hæc perſonalis tantùm ex Chriſti inſtitutione fuit, nec à Chriſto, vlli certo loco alligata*, ſed *abſolutè* in *perſonam Petri collata*; Vt ergo, quod de Chriſti inſtitutione eſt, *in perſonâ Petri, Catholicâ fide* credamus: at, quod non eſt de Chriſti inſtitutione, *in perſonâ Pontificis ſi piè credatur*, ſat eſt.

De Pont. lib. 2. cap. 12.

Dein, *de dignitate hâc in Petro, hæſitatio* noua; an in eâ *Petro ſuccedatur*: cùm de Apoſtolis reliquis nemo *ſucceſſorem* habeat. vbi *piè credendum* eſt (non enim, credo, *de Catholicâ fide*) ſummam in Eccleſiam poteſtatem in *Petro* fuiſſe *ordinariam*: in reliquis omnibus Apoſtolis, *delegatam, & extraordinariam*.

Ibidem.

Sed ſi *ordinaria*; quomodo *localis* fit, vt Pontifici *Romano* ſit locus? *Ex facto Petri* (non inſtitutione Chriſti) *poſtea localis facta eſt*. ſeu *potiùs mixta*, (nam de eo etiam *hæſitat* a Cardinalis, ac proin nobis etiam *relinquit hæſitandi locum*)

Lib. 2. c. 12.

a Ibidem.

&

& Succeſsio hæc tota, *ex inſtituto Chriſti:* Succeſsionis ratio *ex facto Petri.* Vbi, *pietate* magnâ opus puto, quâ credat quis, vt *factum Petri*, id eſt *humanum*, ſit rei ratio, quæ ab *inſtituto Chriſti* eſt, id eſt, *diuina*; vt *Succeſsionis ratio*, ab *hominis facto* ſit, *Succeſsio ipſa*, non ſit *humana*, & *humani iuris:* Denique vt ex facto humano *fides Catholica* cuiquam pendeat.

Magnus verò hîc *hæſitandi relinquitur locus.* Nam, qui hîc, in facto *Petri* rem ponit *Cardinalis*, idem tamen *eodem ipſo capite* affirmat, *quòd Romanum Pontificem, totius Eccleſiæ Pontificem, ſiue Apoſtolicum Pontificem* Chriſtus ipſe [a] creârit. Si Chriſtus ipſe, quid *facto Petri* opus? Fœda obliuio. Redit tamen pòſt ad *Petri factum* denuò; Ita totus hîc fluctuat. [a] *Ibidem.*

De facto *Petri* (in quo *ratio* tota illi *Succeſsionis* eſt) *hæſitatio* noua, an *à ſe* fecerit, an verò *à Chriſto.* Interdum enim Chriſti *nutu*, interdum *iuſſu*, interdum *inſpiratione* factum aſſerit. *Non ſine diuino nutu* id factum ait: Nutus autem non ſatis certus: Locum remotum, vt erat tum *Roma*, nòn ſatis certò deſignat. Quare inſiſtit in reliquis, ac primò dicit, [b] *Non eſt improbabile Dominum etiam apertè iuſsiſſe, vt Sedem ſuam Petrus ita figeret Romæ, vt Romanus Epiſcopus abſolutè ei ſuccederet.* At puto, *piam credulitatem*, ſatis eſſe ad illud credendum, quod *non* eſt *improbabile*; *Catholicam* verò *fidem* non requiri. [b] *Ibidem.*

Sed in hoc non acquieſcit, tranſit enim & dicit, [c] *Sed quicquid de hoc ſit*, quaſi de re momenti non magni, ſit, ne ſit. Et meritò. Nam ſi Dominus perſpicuè *Petro* apparens, hoc illi imperâſſet, tunc verè *diuino præcepto* diceretur, Sedes *Petri Romæ* eſſe conſtituta. Non enim *facto Petri*, ſed *verbo Chriſti.* Tum verò *de fide* eſſet; at, nec Ipſe quidem vult eſſe *de fide.* Quare eò potiùs propendet, vt *Chriſtus* quidem id *apertè* non iuſſerit, ſed [d] *dicatur iuſsiſſe*, quia *id Petrus fecit Deo inſpirante, quomodo omnia Decreta & præcepta Eccleſiæ, dici poſſunt diuina, quæ tamen mutabilia ſunt.* *Mutabilia* autem quæ ſunt, annon ſufficit, ſi *piè credantur?* [c] *De Pont. lib. 2. cap. 12.* [d] *De Pont. lib. 4 cap. 4.*

Etiamſi verò conſtaret, Chriſtum imperâſſe *Petro*, vt *Romæ* Sedem *collocaret*; (quod tamen non liquet) at vt eam ibi *immobiliter collocaret*, non ſequitur, non conſtat. Audi ergo ſententiam Cardinalis. [e] *Quoniam ergò non conſtat, quomodo Chriſtus iuſſerit Petro vt Romæ Sedem collocaret; ideo non eſt de* [e] *Ibidem.*

Digitized by Google

ſide, diuino & immutabili præcepto Romæ Sedem eſſe conſtitutam, ſed tamen, vt diximus, eſt probabiliſſimum, & piè credendum. Vbi habes *piè credendum* in *terminis terminantibus*: & iam ſubito, *probabiliſſimum* id, in ſuperlatiuo gradu, de quo paulò antè, ſat illi erat, *non eſt improbabile.*

At illud, quem non perplexum relinquat, quod ab eo ibi poſitum eſt? [a] *Tametſi fortè non ſit de iure diuino, Romanum Pontificem, quia Romanus Pontifex eſt, Petro ſuccedere in Præfecturam totius Eccleſiæ: tamen ſiquis abſolutè petat, an iure diuino Romanus Pontifex ſit Caput totius Eccleſiæ* (non eſt autem, niſi ſic *Petro* ſuccedat) *omnino id aſſerendum eſſe?* Annon hîc meritò quis *hæſitet?* Primùm, num *Catholica* fides veſtra, pro obiecto habet, *quod fortè non eſt?* nam quod fortè non eſt, fortè etiam & eſt. Tum illud, *Fortè non eſt, tametſi autem fortè non ſit: tamen ſiquis petat an ſit, omnino id aſſerendum eſſe:* Cuius verò, hæc, fides concoquat?

a De Pont. lib. 2. cap. 12.

Nec minùs in eo iuſta *hæſitandi* ratio, quod dicit: [b] *Licet fortè non ſit de iure diuino, Romanum Pontificem, vt Romanum Pontificem, Petro ſuccedere: tamen id ad fidem Catholicam pertinere. Pertinere* dicit *ad fidem*, non eſſe *de fide*; ac lepidè ſanè rem explicat, de *Pauli* penulâ, *quam etſi iure diuino non habuit Paulus, nec Troade reliquit; habuiſſe tamen, ac reliquiſſe ibi, de fide eſt.* Eſt certè; expreſsè enim hoc habetur in ſacris literis de *Pauli penulâ*: at de *Petri Pallio*, vel *Sede Apoſtolicâ*, aut quòd *Pontifex Petro ſucceſſurus* eſſet, non habetur ibi quicquam. Fatetur verò hoc. Etſi autem non habeatur in Scripturis: illud tamen (quod perinde eſt) haberi ex *Traditione* Apoſtolicâ *Petri*. Apoſtolica verò Traditio illa *Petri*, vnde habetur? *Declaratur*, inquit. At *Pauli* Epiſtola per ſe *clara* eſt; *Petri* traditio *declaratione* opus habet. Multùm intereſt. Et qui tandem *declarant?* Duo Pontifices, *Marcellus* & Leo, qui *Petrum* dicunt *Romam* iuiſſe CHRISTI iuſſu. *Duo* teſtes *domeſtici*; *alter* verò *ſuppoſititius*. At de hijs ipſis ita pòſt Cardinalis: [c] *Non definiunt hanc rem, tanquam de fide, ſed narrant vt hiſtoriam. Non ſunt autem de fide Pontificum narrationes, ſed Decreta.* Ita, nec *poſt declarationem*, de fide ſunt iſta, *relinquitur* etiam *hæſitandi locus.*

b Ibidem.

c De Pont. lib. 4 cap. 4.

Sed videamus etiam *factum Petri* à quo *localis* iſta, ſeu

mixta

mixta dignitas, habet vim omnem. *Petrus* primùm, *Romam* iuerit, *Romæ* fuerit, neceſſe eſt. Quòd *Babylone* fuerit, eſto ſanè *de fide*. Quòd *Roma Babylon*, alius fortè non daret (non enim ducitur argumentum *à Senſu myſtico*) verùm eſto ſanè. Sit *Roma Babylon*, potiùs quàm locus in Scripturis nullus ſit, qui dicat *Romæ* fuiſſe *Petrum*: at *de Senſu myſtico* poteſt fortè *pia*, *Catholica fides* eſſe non poteſt.

Vt verò *Romæ* ſederit Epiſcopus, ex *hiſtoriâ* id habetur: *Hiſtoriæ* autem *hiſtoricâ*, non *Catholicâ fide* habentur: Certitudo de illis omnis, *moralis* eſt, *Catholica* non eſt. *Sulpitius* dixit, vel *Optatus*; creditur ijs, ſed *morali*, non *Catholicâ fide*. *Lib. 2. cap. 4.*

Sederit *Epiſcopus*; tranſmiſit ergo *Epiſcopatum*: ſed quis nobis fidem faciet, cum *Epiſcopatu Apoſtolicam* quoque *dignitatem*, *& poteſtatem*, vel non [illegible]*tam*, ſed *duas eius tertias*, tranſmiſiſſe, aut aliam quàm quæ illi, tanquam *Epiſcopo* competebat? An & hoc *de fide Catholicâ?* Vnde verò habetur? quis ſcripſit? *Lib. 2. cap. 12.*

Illud autem, quis nobis expediat? *Petrum* non *adiunxiſſe Pontificatui Epiſcopatum vrbis Romæ*, ſed *euexiſſe Epiſcopatum Romanum in Pontificatum*, *vt iam Pontifici vno tantùm Pallio opus ſit*. Non enim eſſe *duo* iam *Epiſcopatum* Vrbis, & *Pontificatum* Orbis, *niſi potentiâ*. An requiris etiam ad hoc *fidem Catholicam, in quâ nullus hæſitandi relinquitur locus?* An parem fidem de *Pallio* Pontificis, & de *Pauli penulâ?* An ægrè feres, ſi hæc *piè* tantùm *credamus?* *Ibidem.*

Tum & alia adhuc difficultas: *Electionis formam ipſam* quæ nunc eſt, quæque Succeſſores *Petro* facit, quis probabit nobis, quòd *de fide Catholicâ* ſit? *Fides Catholica* de ijs eſt, quæ ſemper eadem: hæc verò mutata ſæpè. *Olim* per Clerum fuit, populumque *Romanum*; *poſt*, interuentu authoritatis Imperatoriæ. *Hij* diu iam *ambo* excluſi ſunt. Qui iam ſucceſſor *Petri*, per *Cardinales* eligitur *in Conclaui*: *Petri* verò ætate, diu poſt *Petrum*, neque *Conclauis*, neque *Dominorum Cardinalium* in Orbe nomen auditum eſt.

Alia etiam in *Succeſſione* hæſitatio. Nam ipſe hîc Cardinalis hæſitat, qui *Romanum* Pontificem dicit [a] *propriè ſuccedere Petro, non vt Apoſtolo*. Non ergo niſi *impropriè* in *Apoſtolicâ dignitate, & poteſtate ſuccedere*. De eo verò quod *propriè* non eſt, annon ſi *piè credatur* ſat eſt? *a De Pontif. lib. 4 cap. 25.*

 Nec

Nec minor in *Succeſſionis ſerie*; Ibi, vel in limine ipſo impingimus. Quaſi enim niti nos nollet *Succeſſione* veſtrâ Deus: ita, de *primâ* omnium *Succeſſione*, de *primo* omnium *Petri Succeſſore*, rem voluit eſſe incertam. Scis ipſe, poſt *mille* demum, ac *ducentos ampliùs* annos, *verſum* illum editum de *Clemente*.——*Nutat adhuc mundus, ſit quartus, ſit ne ſecundus.* Ità nec ibi omnia *explicata* ſunt.

Pòſt verò, intercurrunt *illinc*, tot *Hæretici*, *Liberius*, *Anaſtaſius*, *Honorius*, *Iohannes* 22[us], tot *monſtra*, & *portenta teterrima*: *hinc* tot *ſchiſmata*, quæ vos ipſi ad *triginta* numeratis, in quibus, quis de *tribus*, vter de *duobus*, *Petri* Succeſſor fuerit, tot ſcrupuli; vt ſi *de morali* certi eſſe poſsîtis, maior vobis *certitudo* quærenda non ſit. Poſſem & alia accumulare; ſed hæc ſatis ſunt. Concurrant omnia hæc neceſſe eſt. Hæc ſi tu poſtules, *de fide Catholicâ* facere, vnà operam des (quod ille in Comœdiâ) vt cum ratione inſanias; niſi *certitudine* enim *moralis* non conſiſtunt hæc: benè etiam, ſi *illa*. Et ſi *credendi* vobis vox allubeſcit, *piè credenda* ſunt; aliter enim à vobis *credi* nequeunt.

Redeo iam ad illud, quod initio poſui: poſui autem ex *Alphonſo*, & *Mirandulâ*. Sic habet [a] *Alphonſus*: *Quamuis credere teneamur ex fide verum Petri ſucceſſorem, eſſe ſupremum totius Eccleſiæ paſtorem: non tamen tenemur eâdem fide credere* Leonem *aut* Clementem *eſſe verum Petri ſucceſſorem: quoniam non tenemur ex fide Catholicâ credere, eorum quemlibet rectè, & canonicè fuiſſe electum.* [b] *Picus* etiam *Mirandula*, qui ſcripſit nobis *Theoremata de fide*, non ſinit nos *Catholicâ fide* hoc credere, niſi & *Catholicâ* nobis *fide* conſtet Pontificem *Canonicè electum* eſſe. Iam verò, vtrum à *duabus tertijs* Cardinaliũ, vtrum *Canonicè* electus, id verò *fide Catholicâ* conſtare non poteſt. Aliquis ibi ſaltem *hæſitandi locus*. Sedit Pontifex *quidam*, cuius electioni duæ partes aſſenſæ non ſunt. Rem refert eo loco *Mirandula*. Annon ergo *locus hæſitandi?* Sedit *alter*, qui dubius animi, an anima ſua immortalis, *referente eodem*. De eo certè *relinquitur hæſitandi locus*. Deniq; ſederunt ſimul *tres* Pontifices; *Balthaſar de Coſsâ*, *Angelus de Corarijs*, *Petrus de Lunâ*. Ibi verò nutauit *fides Catholica*, nec vllus tum locus, niſi *hæſitationi*; Succeſſor *Petri* quis fuerit, nec dum conſtat: ſi *vllus* fuit, iniuria illi facta; Omnes

enim

a *Adu. Hær. lib.1.cap.9.*

b *Theor.4.*

Digitized by Google

enim depoſiti: ſi *nullus* fuit, quid *fide* tum factũ? Certè *Henrici* 5ⁱ, qui fuit per id tempus Rex *Angliæ*, certa magis Succeſsio, quàm Romani tum Põtificis: & tu tamen, *de fide* vis eſſe, & *de Catholicâ fide*? Neq; verò ſemel hoc contigit; *Benedictus 9º, Silueſter 3º, Greg. 6º, tria teterrima monſtra* (ſic enim *Platina, quem nos iubes frequenter adducere*) ſimul *Petri Succeſſores*: *Onuphrius* verò addit & *quartum, Iohannem*. Quis iſtorum fuit *Chiron*? Difficile dictu, *locus hæſitandi*. Abi ergo cum tuâ *Catholicâ fide*: *morali certitudine* contentus eſto, quando an *Canonicè* intret, non poteſt eſſe *certitudo* vlla niſi *moralis*, nempe, ſi rectè rem referant, qui de Conclaui ſunt. Quid opus ergo hîc tentare *per nefas* quicquam, cùm per fas liceat; aut *malâ fide* rem gerere, cùm ſi optimâ fide gerat, propoſiti compos eſſe potuerit?

QVæritur iam, *an Principem vllum vnquam Pontifex cædi mandauerit*. Quæritur, ſed malè. Quæſtionis is *ſtatus* non eſt: ſed, *an Princeps vllus iuſtam ſibi vnquam à Papâ timendi cauſam habuerit*. Hîc importunè, *de cæde* mentio fit à Cardinale; quaſi nullum Principi periculum, niſi *vitæ*; quaſi extra *cædem*, nihil Principi *metuendum*. Vbi, ſemel hoc habeto. Generoſa indoles pro pari habet, de *vitâ*, & de *Regno* deponi: *cædi* mandet Pontifex, ſi de Regno *cedere*: Perindè enim eſt. Verùm, *Cædi* non *mandauit*, ex mente Cardinalis iam, nihil aliud ſignificare dicit *Tortus*, quàm quòd *nõ ſubmiſit Sicariũ*. Quid intereſt ad *cædem*; ſi immiſit *Exercitũ*, ſi concitauit *Seditionem*? Parui enim refert, per *vim* pereas, an *fraudem*, (quanquam in vtroque *vis*) per fraudem dico *Sicarij*, an per vim *Militis*. Mallet verò Rex quiuis, (ſi eſt illi animus verè Regius) perire *ſolus, Sicarij* manu, quàm cum Ciuium ſuorum *ſtrage ingenti, ingenti* ditionum *vaſtitate*. Sed ſiue id per *hoſtes*; ſiue per *rebelles*, ſiue per *Sicarios* fiat, ſiue denique nihil horum fiat, nec *vitâ*, ſed *Regno* tantùm quærat exuere: ſtat quod initio poſitum, *Iuſta Principibus cauſa metuendi*.

Verùm *Põtificum aduerſus Imperatores bella vix leguntur, niſi defenſionis causâ*: *Leguntur* ergo & *ab ipſis geſta*: ſed quot putas ab alijs *geſta, ab ipſis excitata*? Ars enim illa Pontificum, domi ſedere in otio, per alios bella gerere, ſubditis interdicere ne pareant, maledicere ſi pareant, edicere vt inſurgant, maledicere niſi inſurgant in Principem, Regna illorum prædæ exponere,

ponere, ſine *labore*, *periculo*, ſæpe & ſine *ſumptu*, hoſtes ſuos debellare. *Non approbauit* (aïs); fortaſſe non *diplomate*, non conſenſu expreſſo; ſed habet alterum, (quem vos dicere ſoletis) *interpretatiuum*. Quid ſi autem, quod *Ipſi* facere non libet, Cardinalium alicui mandet? verbi gratiâ, *Comenſi*; qui cùm Reginam ELIZABETHAM cædi mandauit, & *Parreio* vt id faceret author fuit; an id quiſquam, inſcio atque inuito Pontifice, mandatum putet, aut, ſi executioni mandatum fuiſſet, ab *Illo* improbatũ iri? *Leguntur tamen* (inquis) *Imperatorum Bella aduerſus Pontifices.* Sed quis *Imperatorũ*, Pontifici bellum indixit, non ab *eo* priùs laceſſitus, non vel ictus fulmine, vel tonitru exterritus, non vel Riuali, vel Rebelli aliquo priùs in *eum* concitato?

De *Henrico* autẽ *quarto* Imperatore, ***Nihílne hoc ad rem facit***, quòd Filio non licuit Patri parentare? quòd interdicta illi Patris ſepultura? *Nihílne hoc ad rem*, quòd in Patrem & ***viuentem***, & *mortuum*, Filius coactus ſit eſſe impius: in ***viuentem***, contra quem arma geſſerit: in ***mortuum***, quem exhumatũ proiecerit? quòd non ſatis in viuo *paſtus* ſit Papæ *liuor*, ſed neque *poſt fata quieuerit*? Neq; enim *honorificam* Papa *Sepulturam* (vt tu vis) reprehendit, ſed *ſepulturam*: quam non *honorificam*, ſed omnino *nullam* eſſe voluit. *Humari* enim noluit, *humatum exhumari* iuſsit: nec potuit reconciliari Epiſcopus *Leodienſis*, niſi conditione hâc, vt *effoderetur* denuò cadauer *Henrici*. *Exhumatum* eſt cadauer, *Spiram* pheretro delatum; ibi in *Capellâ* quadam S. *Afræ* deſertâ, ſiue in Cellâ quadam eius, ſtetit *quinque* annis *inhumatum*. *Mandato* (inquit [a] *Viterbienſis*) *Romani Pontificis è cœmeterio eÿcitur, eique omnis Chriſtiana ſepultura denegatur.* —*Papa caput cleri iubet hinc corpus remoueri: Filius oſſa Patris doluit fore cum ſceleratis.* *Tanta ſeueritas Papæ, vt mortuum humari non ſineret*, ait [b] *Helmoldus*. Factum verò hoc *Pontifice eum ſepeliri vetante*, [c] *Sigonius*: *hortatu Papæ*, ipſe [d] *Binnius*. *Nihilne hoc ad rem*, quòd *morientibus inſtet* Pontifex, *Manes mordeat, ſæuiat in morticina*, nec vel *ipſâ morte* ſatietur?

Nec id nouum iam, affigere ei; vel affingere *hæreſin* aut *Schiſma*, cui cum Pontifice lis vlla. quando *Illi* non parêre, *peccatum* eſt *ariolandi*, ſcelus *Idololatriæ*, hæreſis denique *hæreticiſſima*. Quæ enim illa *hæreſis* fuerit, docet [e] *Sigonius*; *Filius*, *Paternâ*

a Chron. part. 17.

b Lib. 1. c. 33.

c De regn. Ital. lib. 9 in fin.

d In Paſchal. 2.

e De Regn. Ital. Lib. 9.

ternâ hæreſi repudiatâ Pontificiam obedientiam ſuſcepit. Obedientiam Pontificis non ſuſcipere ea demum *hæreſis* fuit Patris. Filius autem Orthodoxus, vt *Pontifici obſequium* præſtaret, impius fuit in Patrem. Nam quòd *ſub Cenſurâ defunctus* eſt: idem hoc *Ignatio Patriarchæ Conſtantinopolitano* contigit, qui & ipſe, cùm ſic obiret, in eius, quod ius ſuum putauit defenſione (quæ & *Imperatoris* quoque *Henrici cauſa fuit*) non modò non ſepulturâ caruiſſe, ſed & miraculis claruiſſe dicitur. Quòd verò *naturali morbo extinctum* dicis; *naturalis* is *morbus* non erat; nec tu hoc neſcis. Deiectus iam, & deſertus à ſubditis ſuis, à propinquis, & (quod omnem immanitatem ſuperat) *à filio ſuo; filio ſuo*, qui ex vtero ſuo egreſſus erat, quærente iam animam eius: ipſo animi angore, ipſo carceris fœtore contabuit; cóque *præter naturam morbo*, non *naturali* vllo extinctus *eſt*.

Ad *Sixti quinti* orationem illam de cæde *Henrici tertij* Francorum Regis, verecundatur paululùm *Tortus*; & hoc *primum* in reſponſo, *ingenuitatis ſignum* dedit. Quin tu age, quod *ingenuum* agere par eſt. Poteſtis, rem *tu* à *Domino*; *ille* de *Conſiſtorio* reſciſcere, *veráne* an *ſecus*. Si *vera*, cur pudet fateri? ſi *ſecus*, cur piget negare? Quorſum illud tuum, *eſto tamen*, ſi rem putas Pontifici probroſam fore? Ægrè ergo *admittit*, ſed tamen *admittit* tandem. Vidit enim in Conſiſtorio *Secreto*, non tam eſſe *ſecreta* omnia, vt non emanent in vulgus; & quanquam nullus *excepit*, at dum adhuc in memoriâ recens erat, ſtatim à diſceſſu poterat quis, capita eius & vim omnem referre in Cõmentarios. Sed quid coniecturis opus eſt? *Tortus* ipſe, vt alibi ſæpe, ita ſui *hîc parum memor*, qui primò *neminem* dicit *excepiſſe*: idem, *aliquos*, pôſt dicit, *acta Conſiſtorij breuiter annotâſſe*. Admittit ergo. *Et quid in eâ reperies*, inquit, *niſi laudes & admirationem ſapientiæ & prudentiæ Dei?* Et quodnam illud *ſapientiæ* opus, quod ita vnicè *admiratur? Quod ſimplex Monachus, non mutato habitu, non gladio clypeóue armatus, ad Regem liberè penetrauit*. At hoc ſanè non ita valde *mirandum*: illud potiùs, ſi *penetrâſſet ad Regem Monachus, gladio, clypeóue armatus*: Nam quòd *inermis*, ſuſpicio de eo nulla; ſin *armatus*, non ita credo per medios Satellites, viam expeditam habuiſſet. Nihil ergo in *admiratione* illâ *Sixti, admiratione* dignum.

Monitio verò magis adhuc inſana. Eum, qui dixit, *Nolite*

 tangere

tangere Chriſtos meos, velle, à quoquam occidi *Chriſtos ſuos*: quo, nullus erat in *Scripturâ* locus, (ſi vniuerſam euoluiſſet) *Sixti* propoſito magis ex toto diametro contrarius, nec qui, quod ille probare voluit, magis apertè refutaret. Locus, qui à *Rege* ſcriptus, *nominatim* verò de *Regibus non tangendis*, cum aliquis tam inſulſus ſit, vt adducat ad *cædem Regis* probandam, tanquam opus diuinæ voluntati conſentaneum? Certè, [a] *Toletano* Concilio id monſtri ſimile viſum: Cùm Dominus dicat, *Nolite tangere Chriſtos meos*, & Dauid, *Quis* (inquit) *extendet manum ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit? Eſſe tamen quoſdam, quibus nec vitare metus ſit periurium, nec Regibus inferre exitium*. Sic Patres illi, ſecus longè quàm *Sixtus, locum illum* accommodant: *monitionem* inde longè *aliam*, quàm *Sixtus* eliciunt, vt hinc Lector intelligat, quàm aptè *cuneos* ſuos ad *nodos* applicent Pontifices, quàm benè illis & Concilijs ſuis, inter ſe conueniat. Concilia *ad Reges*; imò Propheta *ad Reges*; Pontifex *ad Cardinales*, quos & ipſos iam *Chriſtos Domini* appellat, non *Pontificem ſolum*. At hos *Chriſtos nouos*, viros *Cardinalitiâ dignitate fulgentes*, Dauid, nec *vnctos Domini* agnouit, nec (quamuis *propheta* eſſet) *prauidit vngendos*. Hunc iam *Sixti Chriſtum* (nempe Cardinalem) *tangi* non oportuit: at illum *Dauidis Chriſtum*, (*Regem* ſcilicet) vnico cultelli ictu necari! Et hoc *dignum, illius prudentiâ, opus*, qui dixit, *Nolite tangere Chriſtos meos*! Meliùs certè inſiſteres in Oratione hac negandâ (nimirum *Sixti* illam fuiſſe) quàm vt hæc tam malè cohærentia illius ſic nomine effutires.

[a] Can. 74.

At *Cardinalis ille Regi noſtro affinis*; Etiam Dux frater eius. Quodſi, morte tum per ius fáſque mulctatus *Cardinalis*, (de quo inſtituti iam noſtri non eſt quicquam decernere) quid attinebat de *Cardinale* verba facere, ſilere de *Duce*? vterque enim ex æquo *Regi propinquus* ſanguine. Sin præter ius fáſque ea cædes facta eſt, pariter in *Duce* læſus Rex. Quorſum ergo (*Fratre* omiſſo, & quidem *natu maiore*) *Cardinalem* Regi occinit, quaſi *propinquum* ſuum? Non enim *quâ Cardinalis, vel Sacerdos*, Regi *propinquus*: ſed quâ *Princeps* de ſtirpe & ſtemmate *Guiſiorum*; vt hæc de affinitate res tota ſilentio potuerit præteriri.

Iam verò, *vir Sacratus Fraterculus* dicitur, (*nec tamen laudatur*)

tur) mirum autem quòd & illum *Chriſtum Domini* non ſcripſe[redacted]*r* autem iſte *Sacratus*, vltus eſt *virum Sacratum* alium, & *Chriſtum Domini*, nempe Cardinalem, nece Regis *Henrici*; quaſi ille, neque *Sacratus* eſſet, neque *Chriſtus Domini*. Vbi tu, ſi *Scripturam* ſaperes, ſi *Concilia* ſpirares, Regem *Sacratum* diceres, & *Chriſtum Domini*: illum, execrabilem *parricidam*, & *Chriſticidam*. Iam, quod adhuc magis *execrandum*, Deum ipſum in ſceleris ſocietatem vocat, nec ſatis illi dicere, *ſiuit*, *permiſit*; ſed, *vltus eſt* (inquit) *Deus Chriſtum ſuum. Regem Deus per alium ſacratum virum*, id eſt, Monachum, *interfecit*. Ita *Deus Regem* interfecit, per Monachi manum: *manum* commodauit *Monachus*; interfector, & *author cædis Deus* ipſe, etiam mors *Chriſti* eius *opus manus Dei*. Et hæc *Conſiſtorij* ſecreti *Theologia* eſt: hæ ibi *Pontificis Theologicæ* prælectiones.

Quodſi Deus tam ægrè ferat, *tangi* à quoquam *Chriſtos veſtros* Cardinales: Cùm [a] *Pius 4.* Cardinalem *Caraſam*, virum Sacratum, Chriſtum Domini, & *Paulo 4o arctiſſimo ſanguinis vinculo* coniunctum, in carcere ſtrangulari iuſſit; vbi tum vltio diuina ſubſtitit? Cur id ſine *manifeſto diuinæ prouidentiæ miraculo* tulit inultum *Pius 4us*? Cur & [b] *Vrbanus 6us*, qui ſeptem *ſacratos viros*, & *Chriſtos Domini*, Cardinales, duriùs quidem habuit? *Quinque* enim immiſſos atque obſtrictos in ſaccis, *demerſit* in mari: *duorum* autem reliquorum corpora (poſtquàm morte mulctâſſet,) *in furno exiccata*, iuſſit aſſeruari *in ſarcinis*, & mulis impoſita, (cùm iter vſpiam haberet) ante ſe cum *Petaſis* ſuis *Purpureis*, pompam ducere: nec tamen vllum *Sacratum virum Fraterculum* excitauit Dei prouidentia, qui *Chriſtos illos veſtros Domini*, tam indignè habitos vlciſceretur.

[a] *Platin. in vitâ Pij 4.*

[b] *Pandulp. Collen Hiſtor. Neapol. lib. 5. ad ann. 1385.*

Illud verò ibi multos malè habet: quòd qui definire omnia tam facilè potuit Pontifex, tamen *Monachus ille, rectè an ſecus egerit, non definiuit*; quódque, cùm *opus Dei prædicandum* ſuſcepiſſet, non & *opus hominis damnandum* quoque ſuſcepit; ſed pendêre ſiuit orbem Chriſtianum animi dubium, fueritne Regis mors, quaſi *Seruatoris* noſtri, an verò quaſi *Holophernis* & *Madianitæ*: Monachus autem ipſe *Herodi* & *Pilato*; an verò *Iudithæ* & *Phineæ* annumerandus. Secretum hoc ſeruare ſibi voluit & ſuis, inter *arcana Conſiſtorij*, ne fortè, ſi *virum*

Hh 2 *tam*

tam ſacratum execratus eſſet, ne, ſi in *Clementem* illum fuiſſet inclementior, ſi *Pilatum* aliquem definijſſet vel *Herodem*: deeſſet pòſt Pontifici materia, *diuinæ prouidentiæ laudibus euehendæ*, quam ille ex *ſimili euentu*, ſæpiùs cupit decantare. Enimuerò, ibi de *Pilato*, de *Herode*, in totâ oratione mentio nulla; tantùm *Eleazari* & *Iuditha* exempla ibi ſunt; Monachum cum *illis confert*, *præfert*, vt quid de illo ſenſerit, facilis ſit coniectura.

Multos (inquam) hoc habet malè: illud verò omnes peſſimè, quòd vbi *mactatus* Rex aliquis; tum *Conſiſtorium habet* Pontifex, Cardinales conuocat, orationem meditatur, meditatam profert, *Dei prouidentiam, iuſtitiam*, laudibus in cœlum extollit: Vbi diram proditionem *euaſit* Rex aliquis, nihil horum; *vacuum conſiſtorium*, orationes nullæ, mutus Pontifex, non manifeſtum ibi *miraculum* vllum, non *encomium* vllum, aut oratio panegyrica, de laudibus *diuinæ prouidentiæ*. Perditio Regis, *laudes* habet ſuas, & *admirationem*: ex ſalute Regum, nec *admiratio* Dei, nec laus. Ad *mortem Cardinalis* venit illi in mentem ſtatim: ad *necem Regis*, excidit illi prorſus quis dixerit, *Nolite tangere Chriſtos meos*. Quin ſi ſtatuatur in viros ſacratos, *Garnettum* & *Oldcornum*, illum criminis *conſcium*, hunc *laudatorem*: ſi lex aliqua feratur, ad reliquos participes eruendos, *magno* ſtatim *animi mærore* conſternatur Pontifex, & *afflictio* illi *mirum in modum augetur*.

Quod fuit autem dictum de referendo in *Sanctos fraterculo* illo, *ſine authore non dicitur*, etſi *author* non dicitur; puta, aliquem de ijs, qui acta Conſiſtorij *breuitèr annotare* ſolent. Nec diſſimile verò, quoniam qui ita Deum tum laudare geſtiebat, eum veriſimile eſt, & *in Sanctis Deum* laudare voluiſſe. Poterat autem pleno ore, atque in *concreto*, ſi vt illud, *opus Dei* fuit, ita ille, *Sanctus Dei* qui perpetrauit. Quidni autem *Sanctus*, cui apparuit *Angelus*, & facti *author* fuit? Cui *pater ſpiritualis* (conſpirans in eo cum Pontifice prorſus, atque eodem ſpiritu afflatus) idem ipſum *Iuditha* exemplum, imitandum propoſuit; in quo *Sixtus* ipſe laudando, pòſt tam diligenter inſiſtit; cui denique, de operis merito præmióque prolixè pollicitus eſt. Proditio quidem multo etiam magis terra erat, in quâ comprehenſi *Garnettus* cum *Oldcorno* ſuo, quàm fuit

fuit illa *fraterculi:* qui tamen ambo relati iam inter *Martyres*, & (quâ à Ieſuitis) Sancti ſunt, vt non *careat omni veriſimilitudine conſilium* illud: proin eximendum *albis*, inſerendum inter *nigra Torti* mendacia; vtpote de ijs, qui non in *album ſanctorum*; ſed in *nigrum Dæmoniorum* referri mereantur.

DIcendum iam, ecquam vim habeant, quæ in *Bellarmino contradictiones* notatæ ſunt: an nuſquam ſecum pugnet, ſed conſtans vbique ſit, & ſui ſimilis. Certè *recognouit* ſua nuper, in quibus diſcedit ſæpe à ſeipſo; Quid ergo deſperet quis, fieri poſſe, vt & in alijs vniformis non fuerit, eandem ſemper ſententiam non dixerit?

Neque verò *contemni* potuit à te, niſi immeritò, contradictio ibi *prima*. Maior enim certè eſt, ac proin *minùs contemnenda* contradictio, quæ tractatum integrum, quàm quę ſententiolam vnicam euertit. Quodſi totum illud *pentabiblon* eius de Iuſtificatione, eò tendat, vt *inherentem* in nobis iuſtitiæ habitum, & *emanantem* ex eo operum iuſtitiam ſtatuat; quò ita, non ſolâ CHRISTI iuſtitiâ nobis reputatâ niti, ſed & *in noſtrâ* etiam pariter liceat *fiduciam ponere*; annon vno quaſi impetu funditus euertit diſputationem illam omnem, qui tandem ſic concludit, *Tutiſſimum non eſſe nobis niſi hoc, vt fiduciam noſtram totam in miſericordia Dei ſolâ, totam* inquam in *ſolâ* reponamus? Eludis illud; *Non quaſi nulla* (inquis) *poſſit fiducia in bonis operibus collocari*. Poteſt ergo fiducia *aliqua* in bonis operibus collocari; at niſi *tutius* hoc ſit, ne poteſt quidem. Nec tu illud, credo, volebas; *poteſt*, ſed hoc *tutius* non eſt; id eſt, *poteſt*, ſed temerè. Poteſt ergò *aliqua:* at contradicit, *Non poteſt* fiduciæ pars *aliqua*, ſed oportet *totam in ſolâ* miſericordiâ collocare: *Tutiſſimum* enim hoc eſt. Quod námque *tutius*, quod *tutiſſimum* eſt, id in *rebus animæ* ſemper cuique faciendum.

Quod verò è *Bernardo* affers de *præſumptione*, alienum planè à propoſito. Obſecro te, an *fiducia* iam tibi *præſumptio* eſt? *Præſumptio* in vitio ſemper; *fiducia* virtus, quippe confirmata Spes. Aliud longè *præſumere*, aliud *fiduciam ponere*. *Præſumit*, qui merita nulla habet, vel falſa: *fiduciam ponit*, qui & *aliqua* habet & *vera*. Tu dicis *aliqua*, dicis & *vera* merita noſtra eſſe, *fiduciam* ergo in illis *collocabimus*; *ad fidendum* merita habe-

 bimus,

bimus, *non præſumendum*, quod iure, meritò poſſumus: *præſumptionem* longùm valere iubebimus, quæ fallax eſt, quia falſis innixa; nos *veris fidimus*, in quibus poteſt (dicis ipſe) *fiducia aliqua*, dicit Dominus tuus, *fiducia nulla*, collocari. *Nulla* enim in *meritis*, ſi *tota* nobis *in ſolâ* miſericordia Dei collocanda eſt: collocanda autem, ſi id *tutius*.

Vtile tamen eſt, inquis: Meritò contemni poſſet reſponſio hæc tua. Quæſtio primùm, nobis de *vtili* non eſt. Sit tamen; ſi *inutile* factu, ne faciendum quidem. Si *non poteſt* in bonis operibus fiducia *collocari*, niſi *inutiliter*; non poteſt in illis *collocari*. *Non eſt vtile* (inquis) *reſpicere propria merita*. Si non *reſpicere*, certè nec *fidere*; ſi *non vtile*, nunquam faciendum *quod vtile non eſt*. An id dicis licere nobis, quod niſi *inutiliter* non licet? An id poſſumus, quod *tutò* non poſſumus? *Ad ſuperbiam euitandam, non eſt vtile*. At hîc etiam aliud *fiducia*, aliud *ſuperbia*; *fidere* licet, ipſe dicis, *ſuperbire* haud vnquam licet. Sed neque vel ſi non *ſuperbias*, ſed *fidas* tantùm, *tutiſſimum*, vt fiduciæ partem vllam in meritis, ſed *vt totam in ſolâ Dei miſericordiâ reponas, in eamque ſolam reſpicias*.

Æquè ridiculum; *Non eſt vtile*, quia *incerti ſumus* an habeamus merita. At non poteſt vlla in meritis *fiducia* poni, ſi an habeamus *incerti ſimus*. Incertis enim non eſt *fidendum*. Et quæ eſt iſta Lectoris ludificatio, *licet, non licet*; licet, *quia veræ ſalutis cauſæ ſunt*; non licet, *quia an tales tibi ſint, incertus es?* Eccleſia docet, *præcipuam ſpem & fiduciam in Deo ponendam eſſe; aliquam tamen etiam in meritis poni poſſe:* Bellarminus docet, *totam in ſolâ miſericordiâ Dei ponendam eſſe*; id eſt, nullam in meritis poni poſſe. *Tutiſſimum* ergo non facere, quod Eccleſia docet. Illa docet *in meritis aliquam:* Ille docet, *tutiſſimum, non aliquam*, id eſt, *nullam in meritis*, ſed *totam in ſolâ* Dei miſericordiâ. *Nulla*, & *Aliqua*, notæ contradictionis ſunt. Annon hoc eſt miſerè fluctuare?

SEcundum, vt potes, expedi. Nunquam *Charybdin* ſic vitabis, quin in *Scyllam* incidas. *Non mouet Deus, vel inclinat, ad malum moraliter: Mouet Deus vel inclinat ad malum moraliter*. Charybdis eſt; vitas ſic; *Non mouet moraliter* (id eſt) *imperando*: mouet moraliter (id eſt) *occaſionem immittendo*. Eſto. *Moraliter mouere*, id eſt, *morali modo: Morali* ergo *modo*. Genus

nus eſt: *per modum imperij*, *per modum occaſionis*, Species duæ. Poſterior rectè dicitur, *Deum moraliter mouere*, id eſt, *per modum occaſionis*: affirmatur enim ibi Genus de Specie. Prior verò, non rectè, *Moralitèr* enim *mouere* Genus eſt; *Per modum imperij*, Species. Non debet negari Genus, vbi de ſolâ Speciè agitur. En tibi Scyllam. Falſum enim hoc, *Non mouet Deus moralitèr*; nec explicatio iuuat, id eſt *imperando non mouet*, quià inſiſtit ſtatìm Aduerſarius, Imo id ſolum, non eſt *moralitèr mouere*; eſt & modus alter apud *Thomam*: *occaſionem* ſcilicet *immittendo*; atque ita *mouet* Deus. Debuit verò, primo loco Speciem nominâſſe, non Genus totum; *non mouere* ſcilicet *Deum imperando*, dicere debuit; *non mouere moraliter*, dicere non debuit: quia & *occaſione mouere*, *moraliter* etiam mouere eſt. Vis in exemplo rem videre? *Non mouet Deus ad malum moraliter*, id eſt, *imperando*: *Aſinus non eſt animal*, *id eſt*, *ratione præditum*. Ita, verò ſi loqui liceat, quis ſibi vnquam contradicet?

IN *tertiâ*, tibi id vſu venit, quod Cardinali pòſt dicit *Apologia*, *dum præſentem iam impetum declines, quid causâ ipsâ fiat, nihil moraris*. Adhibes enim hîc (cùm melior ad manum non eſſet) *mucidam* illam *diſtinctionem*, quâ cuiuis telo occurritur apud te, *Succedunt*, & *propriè non Succedunt*; quàm tamen hîc adhibes ſatis *impropriè*; *Epiſcopos Apoſtolis ſuccedere impropriè*: *Non ſuccedere* autem *propriè*. Atque inter duo illa cùm diſtinctio nulla ſit, omnes te *Logicæ peritiſſimum* eſſe, & *communi ſenſu abundare* prædicent, neceſſe eſt. *Priore loco* affirmat Cardinalis, *ſuccedere*, *ſed non propriè*: *poſteriore* autem, *non ſuccedere propriè*: Et hæc tu putas Cardinale digna! Nec vides Cardinalem ex eo probare, quòd *Epiſcopi iure diuino, maiores ſunt Presbyteris*, quia ſuccedunt Apoſtolis: quibus ſi non ſuccedant *niſi impropriè*, argumenti Eius vis omnis corruit; nec enim, maiores erunt tum Epiſcopi presbyteris, *niſi impropriè*. Ita dum hîc euadat modò; quid alibi patiatur Dominus tuus, an *ignoret Logicam*, an *careat communi ſenſu*, an probet *propriè*, quod probare ibi inſtituit, an *impropriè*: tuâ nihil refert. Oportet enim certè, vt Apoſtolis *loco illo priore* ſuccedant, & *propriè* ſuccedant: Nam niſi Apoſtoli *propriè* maiores fuerint *ſeptuaginta* Diſcipulis, niſi Epiſcopi Apoſtolis ſuccedant item *propriè*, non concludit ibi propoſitum.

tum. *Propriè* ergo, eo loco ſuccedunt Apoſtolis, vbi tu vis, *non proprie*.

Tum quod addis, *de Apoſtolis, quatenus Epiſcopis particularium Eccleſiarum affirmare hæc* Cardinalem, de tuo addis. Nihil ibi de *particularibus Eccleſijs Epheſi*, vel *Hieroſolymæ*; ſed neque de *Iacobo* vel *Iohanne*. Nam ſi eſſet *Epheſi* Epiſcopus *Iohannes, Timotheo* ſuccederet, quem *Paulus* ibi Epiſcopum conſtituerat; non *Timotheus Iohanni*. Deinde verò etiam, eneruaret argumentum eius penitus. Nec enim plures Epiſcopi, ſuccederent Apoſtolis, quàm *duodecim illi* qui *particularibus illis Eccleſiis* præerant, quarum *Apoſtoli* fuerant *Epiſcopi primi*. Quid reliquis iam fieret? Illi *Presbyteris maiores* non eſſent; non certè. Non enim *Succeſſores* niſi *duodecim* illi *ſoli*: reliqui verò non *maiores Presbyteris*, nimirum, qui *Apoſtolis* non ſuccederent. En vt agas cauſam Domini tui! En quàm futilia facis vt dicat, ne ſibi contradicat! Nam in loco altero, tam magna Cardinali cauſa præ manibus fuit, ita totus ei intentus (quò ſcilicet *omnes Epiſcopi non aliunde accipiant iuriſdictionem ſuam, quàm à Papâ*) vt oblitus planè Clericorum ſuorum, ac totus defixus in Pontifice, nolit ſuccedere Epiſcopos Apoſtolis iuriſdictione vllâ, ſed ſolo ordine: Magnum enim incommodum, ſi *ex æquo* omnes ſuccederent Apoſtolis, *ex æquo* omnes iuriſdictionem ſuam ab Apoſtolis haberent, nec pendêrent omnes à Papâ; cùm tamen in [a] *libro de Clericis, quatuor* argumentis probet, non *ordine* ſolùm, ſed etiam *iuriſdictione* Epiſcopos Apoſtolis ſucceſſiſſe. Quin eum ipſum locum, quem adducit, *libro de Clericis*, *quòd Spiritus Sanctus eos poſuit Epiſcopos*, vt probet, *ipſo Domino inſtituente, Epiſcoporum propriam eſſe curam, & gubernationem Eccleſiæ: eum ipſum* (inquam) [b] *libro de Pontifice*, *ſoluit*; nec *à Spiritu Sancto poſitos* vult, niſi mediante Pontifice. Quòd enim ibi dicit, *Epiſcopos non propriè ſuccedere Apoſtolis*, quatenus *Apoſtoli* erant, id eſt, *miſſi in omnem terram*: non minùs militat contra Pontificem, qui *non prædicat in toto Orbe*: nec *miſſus eſt in omnem terram*: nec *ſcribit libros Canonicos*: nec *habet donum linguarum aut miraculorum* magis, quàm reliqui Epiſcopi. Tum, & *eo ipſo in loco*, ita Cardinalis: *Romanus Pontifex propriè ſuccedit Petro, non vt Apoſtolo*. Vt iam, per vos, Apoſtoli ſucceſſores nullos

habeant

a Cap. 14.

b Lib. 4. cap. 25

habeant, nec vel *Petrus* ipſe, Pontificem ipſum. Tàm tu dextrè concilias hîc nobis contradictionem hanc tertiam.

AT in *Quartâ*, verbo rem conficis. *Diſtingue* (inquis) *tempora*. Verùm hîc nihil opus eſt, *tempora diſtinguas*, ſi *nullo tempore Iudas* credidit. Nullo autem tempore credidiſſe euincit locus ille *Chryſoſtomi* (è loco enim *Chryſoſtomi* affert [a] Cardinalis) *nos enim* (aiebat ibi *Petrus*) *credidimus & cognouimus, quia tu es* CHRISTVS *filius Dei viuentis. Cùm dixiſſet Petrus, Et nos credidimus; eximit* CHRISTVS *è numero Iudam*, Iudam excipit Dominus de Collegio credentium. CHRISTVS ergo monuit, *non eſſe verum de omnibus*. Quid tandem? *credidiſſe illos omnes*: non enim credidit *Iudas*. Non tum, dices. Imò verò *credidimus*, de præterito dicitur, quaſi diu iam antè credidiſſent. Eximit ergo, ex eorum numero *Iudam*, qui *ante crediderant*. Tum paulò antè, *verſ. 64*. ita loquitur; *Sciebat enim ab initio, quinam erant non credentes. Ab initio* dicit, non tum demum; ſed ab initio conuerſationis ſuæ cum Diſcipulis: Et *quinam eſſent credentes ab initio*, non, quinam pòſt eſſent à fide defecturi. Non enim, ideo quia ſcandalizati ſunt, dici potuerunt *non credentes*: ſed *non in fide permanentes*. At ille, ſimpliciter dicit, *quinam eſſent non credentes*. Nec modò *infideles* fuiſſe oſtendit, ſed cauſam etiam aſsignat *infidelitatis*; quæ eſt, ex remotione gratiæ attrahentis. Subijcit enim, quod multò adhuc magis rem ponit in aperto: *propterea dixi vobis, nemo poteſt venire ad me, niſi datum ſit ei à patre*. Cuius vocis, *propterea*, is ſenſus eſt; Sciſſe ideo Chriſtum, *qui eſſent non credentes*, quòd ſciſſet niſi eis à Patre datum eſſet, vt credendo *venirent*, *venire* non poſſe. Non veniſſe ergo *Iudam*, quòd ei *à Patre datum* non eſſet, vt veniret: A Patre, (inquam) *Iudæ datum non eſſe*: non igitur *veniſſe*. Qui autem non *venerat diſcedere* non poterat. Denique [b] *Alcuinus* noſter diſertè rem exprimit. *Vnus ex duodecim erat Iudas*, non *fide*, ſed numero: non *veritate*, ſed ſimulatione.

[a] De Pontif. lib. 1. cap. 12.

[b] In Iohn 6.

IN *Quintâ*; Præcepto morali de ſubſtantia operis iubetur quis, non ſolùm obſeruare, vel implere præceptum; ſed ita obſeruare, vt peccatum non committat; id eſt, (Cardinale ipſo interprete) præceptum cum omnibus circumſtantijs obſeruare. Nam quid? Operis ſubſtantiam, intelligis nudam

nec debitis veſtitam circumſtantijs : id eſt *vtcunq;* factam, nec *modo*, nec *loco*, nec *tempore*, quo oportet? Imò fateris ipſe de tempore, dum dicis; *Qui facit eleemoſynam quando tenetur ex præcepto*; *Qui facit quando*, ita tu: Quidni autem, *qui facit vbi?* &, *qui cui?* &, *qui vnde* etiam tenetur? Ex præcepto enim tenetur, non modò vt faciat *quando*, quæ *temporis* circumſtantia eſt, ſed vt faciat *vbi*, quæ *loci*. Tu, *temporis* circumſtantiam apponis: nos, eodem iure *cæteras*.

Sed mitto & illam, & cæteras. Quæro quæ ſit operis ſubſtantia? Ea ſcilicet, quæ ſpeciem operi dant, ad *ſubſtantiam operis* concurrere, ne tu quidem negabis. In Eleemoſynâ, quæ tandem illa? Tria ſcilicet hæc inſunt in ſubſtantiâ Eleemoſynæ: vt demus *noſtrum*; vt *indigenti*; vt *ex miſericordiâ* demus. Horum trium ſiquid deſit, perit de operis ſubſtantiâ. De pecuniâ *furtiuâ* ſi faciat quis Eleemoſynam, peccatum admittit: non enim de *ſuo*. Pariter, ſi *diuiti*: non enim *indiget*. Pariter ſi non *ex miſericordiâ*: non autem *ex miſericordiâ*, ſi ex *inani gloriâ*, ſi vt laudetur, ſi fine deprauato faciat. Finis enim hîc ſpeciem dat in *moralibus*. Præceptum autem morale eſt de Eleemoſynâ; vt quod tu de vitioſo fine ſuggeris, planè ſit *extra oleas*. Cùm enim Cardinalis ipſe nobis explicat, quid ſit *ſecundùm ſubſtantiam operis*, requirit, *vt fiat bonum opus, ſecundùm moralem quandam honeſtatem*: Moralis autem honeſtas, *ſine fine debito*, nulla eſt. Quin ſi Cardinalem ipſum audimus; Opera infidelium, ob finem prauum, ad quem referuntur, peccata ſimpliciter ſunt. Quare excludat alios fines, alia peccata, *bonum morale*: finem in præcepti moralis opere, excludit præceptum ipſum; ſine quo, nec *ſubſtantia* eſt, nec *ſpecies* operis, *ſecundùm moralem honeſtatem*. Nec ergo hîc verba ſola ſonant contrarium, ſenſus ipſe contrarius eſt. *Præceptum ſeruare, vt peccatum non committatur*: *Seruare* etiam *cum peccato*, id eſt, *etiamſi peccatum committatur*.

De grat. & lib. arb. lib. 5. cap. 5.

QVale & illud in *Sextâ*: Contradictiones ab Apologiâ proponi ad Lutheranos, quaſi Cardinalis ſit Lutheranus. *Apud Lutheranos* (inquis) *contradictio hæc*. Apud vos verò quæ? *Retinere fidem, quæ per dilectionem operatur*; & *læthalitèr peccare*. *Petrus* autem *fidem* illam ex *dilectione operantem* non retinuit, ſed aliam *mortuam*, & *ſine operibus*. Vide hoc primùm,

mũm, quàm obtuſè. Id enim agit, eo loco Cardinalis, vt miris modis efferat B. *Petri* priuilegium, quod ei conceſſum, vi orationis Chriſti, *Ego rogaui pro te*, *ne deficeret fides tua.* Fides tua (interprete iam *Torto*) *mortua* ſcilicet *ſine operibus, ſine dilectione*, quę S. *Iacobo*, *fides Dæmonum*, & pro hâc *fide rogauit* Chriſtus, *ne* in *Petro deficeret.* Illuſtrem verò (vt narras) *Petri* prærogatiuam, & Chriſti orationem magni ſanè faciendam, quæ *Petro* impetrauit, vt permaneret in eo *fides* neſcio quæ *cadaueroſa, informis, æquiuoca, falſi nominis*, quæ & *in Dæmone* poſsit permanere. Ita tu, dum aliquid chartæ illinas, non valde referre putas, quam *Chriſto* oranti, quam *Petro*, pro quo oratum eſt, quam *Cardinali* ipſi iniuriam afferas, quam etiam *Pontifici* cuius ibi res agitur, ne poſsit in eo deficere *fides Dæmonum*, à quâ, veſtra omnium fides pendet. Aliam, credo, Cardinalis *Petro* prærogatiuam vindicare voluit, quàm vt perſeueraret in *fide Dæmonum*; aliam *Pontifici*.

Tum, quæ fuit in *Petro* fides, cum Chriſtus hoc promitteret, *mortua* non fuit; pro *mortuâ* ergo Chriſtus non orauit. Nam ſi *mortua*, *defecerat* iam: ſi iam autem *defecerat*, quomodo, *ne deficeret* orare potuit Chriſtus? Addo etiam, quòd ſi *mortua*, potiùs vt in eo talis fides *deficeret* orare debuit; quàm *vt ne deficeret.* Tum, fidem illam Paulinam, *quâ creditur ad iuſtitiam*, fidem *mortuam* eſſe, quis te docuit? Non certè Apoſtolus, qui proximo ſtatim verſu ſubiungit; idque rationem reddendo, *Dicit enim ſcriptura, omnis, qui in eum credit, non confundetur.* Nec *Petrus* ergo confuſus ita fuiſſet, coram ancillulâ, ſi non amiſiſſet eam; ſed retinuiſſet, & vel ſic ſaltem in Chriſtum credere potuiſſet. Non [a] *Theophylactus* (vnde citauit hæc Cardinalis) qui, *fidem radicem* dicit, & *radicem eam vixiſſe*, id eſt, *fidem* in eo *viuam* adhuc fuiſſe.

[a] In Luc. 22.

Pòſt verò etiam ais, *amiſiſſe Petrum confeſſionem oris, non fuiſſe tamen hæreticum, vel infidelem.* Nulla ergo in oratione Chriſti vis, nullum ex eâ *Petro* priuilegium. *Non ſibi ipſi*; læthaliter enim peccauit. *Non Eccleſiæ*: nam ſi *confeſſionem oris* amittere poſsit, (Chriſti oratione non obſtante,) quicquid intus *in corde* ſentiat, non *confirmabit*, ſed peruertet *Eccleſiam*, quę ab *ore* illius pendet, in *corde* quid lateat ſcire non poteſt. Sed hoc, credo, à te poſitum, in gratiam *Liberij, Honorij, Iohan-*

Digitized by Google

nis 22[i]. qui, etſi *oris confeſſionem*, addo, & *manus ſubſcriptionem* amiſerunt; non tamen (*vt piè credendum eſt*) fuerunt hæretici. Quid tum? *confeſſione ſuâ* interim, Eccleſiæ nocuerunt: quæ magis in tuto foret, ſi ſalua illis ſit *confeſſio oris*, pereat autem *de corde* fides, id eſt, hæreſin corde *credant*, ore *ne confiteantur*.

Tertiò, *lethaliter peccare* vis, *& fidem retinuiſſe, quæ eſſet ad iuſtitiam diſpoſitio*; id eſt, *diſpoſitionem* ad vitam habuiſſe, & tamen *mortuam* fuiſſe. Quod tibi (credo) accidit, ex nimiâ logicæ peritiâ, vbi niſi *diſpoſitio* omnis ad *habitum* ſublata ſit, *priuatio* (qualis læthi) non ſolet introduci. Tu verò vnâ operâ & *diſponere* potes ad vitam, & tamen *letho* homines dare. Quemadmodum & illud, acutè ſanè vidiſti. *ſi Apoſtolus exiſtimaret fidem, quâ creditur ad iuſtitiam, ſufficere ad perfectam iuſtitiam ſine charitate, non adderet, Ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Certè ſi *ad ſalutem* ſufficere crederet, vt *corde* quis *credat*; non adderet, *ore fit confeſſio ad ſalutem*. Ad *iuſtitiam* autem credidit ſufficere, alioqui non diceret, *Credi corde ad iuſtitiam*. Ad *iuſtitiam* enim non *creditur*, ſi non ſatis illud *ad iuſtitiam, corde credere*, ſi plus *ad iuſtitiam* quæratur, quàm vt *corde* ad eam *credatur*. Nec diceret tum, *ore autem*, ſed, *ore etiam*, non *ad ſalutem*, ſed *ad iuſtitiam confeſſio* facienda eſt.

Tum, quale illud, ex *defectu Charitatis, caruit confeſſione oris*. Quaſi, *confeſſio oris*, *charitatis*, & non fidei actus proprius, & primarius; Quaſi non diſerta ſit, tam *Prophetæ* vox, quàm *Apoſtoli*, *Credidi, propter quod loquutus ſum.* Quaſi *Theophylactus* hoc ibi non dicat, *confeſſionem folia*, fidem radicem, & *radicem viuam* non, (vt tu ais) *emortuam* fuiſſe. Quaſi *Gloſſa* ipſa hoc, quaſi *Thomas* & *Schola* tota non teneant; vt ſi propriè, ex *confeſſionis* defectu quis arguat; dicendum ſit ei, ex defectu *fidei* caruit *confeſſione* oris, potiùs quàm ex defectu *charitatis*. Denique, vt modis omnibus miſerè iacere videas reſponſionem hîc tuam; Nec defectus in B. *Petro* tum charitatis. Ita [a] *Bernardus*. *Petrus cùm peccauit, charitatem non amiſit, quia peccauit in veritatem, potiùs quàm charitatem*. Ita [b] *Leo*: *Vidit in te Dominus, non fidem fictam, non dilectionem auerſam, ſed conſtantiam fuiſſe turbatam: abundauit fletus, vbi defecit affectus, & fons charitatis lauit verba formidinis.* Ecce, *non auerſam* tum in *Petro* charitatem: Ecce etiam, vel tum in eo *fontem charitatis*.

a De nat. dil. amor. cap. 6.
b De Paſſ. Dom. Serm. 9.

Digitized by Google

tis. Ita, qui ſibi nunquam contra dicit [c] *Cardinalis* ipſe, in *Petro*, (cùm Chriſtum negauit,) *non fuiſſe extinctam charitatem ſed manſiſſe* dicit; *Leo non auerſam*, *Bernardus non amiſſam*. Manet ergo adhuc contradictio. *Non amiſit fidem*, adde iam, *nec charitatem*, Et, *Peccauit* tamen *Petrus peccatum lethale*.

[c] De pænitent. lib. 2. c. 14.

IN *Septimâ* verò, oſtendis ipſe te terris, dein occultas; occultas, dein oſtendis, ſub nouâ illâ diſtinctione tuâ, *clam* & *palam*, *occultè* & *apertè*: fruſtra tamen, nec ſecus quàm *Cumanus* veſter *aures ſuas*. Nam etſi oppugnare *facto*, & execrari *verbo* idola poteſt Antichriſtus; at abhorrere (quod animo & cordis eſt) non poteſt idola, ſi illa clam habeat. Nimis apertè [d] Cyrillus, *idola odio habebit*. Poteſtne autem *odio habere* quis, non quod in *aperto*, ſed quod in *occulto* veneratur? Quare, ludendum erat tibi hîc, terminis æquiuocis, & adhibenda *Gloſſa veſtra* noua: *Abhorrebit*, *odio habebit*, id eſt, *non abhorrebit*, *non odio habebit*: *odio* tantùm *habere*, *abhorrere* ſe tantùm ſimulabit; alioqui locum hunc nunquam conciliâſſes. Patres fortè Societatis, ſic loquuntur, *Odi Diabolum*, id eſt, odiſſe me ſimulo: Patres Antiqui ſic loquuti non ſunt: quem *oderant* ex animo *oderant*, tectè non *oderant*; teque *odiſſent*, qui affingis illorum ſententijs, parum ex illorum ſententiâ, ſenſum hunc *odioſum*, & compingis eos in numerum veſtrorum Æquiuocantium. Dic autem, ſodes, quæ erit vſquam, vnquam, contradictio, ſi ſic liceat conciliare? *Eſt*, id eſt, *non* eſt; ſed videtur *eſſe*: *Abhorret*, id eſt, *non abhorret*, *ſed ſimulat ſe abhorrere*. *Abhorret* credo, lector, te iſta ſic *conciliantem*.

[d] Catechiſ. 5.

IN *Octauâ*, poſtquam verecundiæ limites ſemel tranſilijt, facit, quod *ibi ſequitur*, *apud Oratorem*. De *oblatione* ſeu (quod idem eſt) *Sacrificio* quæritur. De *oblatione* autem, id eſt, *actione ipsâ offerendi*: non de *re oblatâ*. De *Sacrificio*, id eſt, *actione ſacrificandi*; non *re*, *quæ ſacrificatur*. In Miſsâ enim iam ſumus, quæ quidem, res *oblata* non eſt, ſed tantùm *offerendi actio*. *Vera* ergo *offerendi actio*, *celebratur verbis conſecrationis*. Locus hic primus eſt. Locus verò ſecundus. *Poſitio ſuper altare*, *eſt actio offerendi*. At *conſecratio verborum*, & *poſitio ſuper altare*, re, ratione, naturâ, tempore, ordine, diuerſa ſunt; nec *poſitio* ſuper altare incipit, niſi *conſecratione* peractâ, id eſt, (ſi Cardinali credimus) niſi *verâ oblatione* celebratâ atque peractâ,

De Miſſ. 1. cap. 27.

vera oblatio non inchoatur. Hæc quis non videt, quàm pugnantia? Hîc conciliator *Tortus* officium ſuum facit, id eſt, torquet voces *duas*, *Oblatio: Celebratur*. *Oblatio*, id eſt, *res oblata*, *Celebratur*, id eſt, *in altari eſſe incipit*. Locus certè malè conciliatus. *Prior* malè, de *oblatione*. *Octo* in *capite illo* propoſitiones Cardinalis facit: poſtquam *tribus primis* expediuit de ſacrificio, (accipiendo ſacrificium, pro re, quæ ſacrificatur, ſiue oblationem, pro re quæ offertur;) *quinque* reliquis, explicat, quid ſit propriè *ſacrificium ſiue oblatio*, (accipendo ſacrificium pro actione ſacrificandi, ſiue oblationem, pro actione offerendi) nempe, è *quinque* Miſſæ partibus, quâ parte, ſit ipſa *oblatio*, id eſt, *actio offerendi*. Propoſitione *quartâ*, docet, non eſſe in *oblatione* præcedente conſecrationem: *quintâ*, non eſſe in *oblatione* conſecrationem ſubſequente: *ſextâ*, non eſſe in fractione: *ſeptimâ*, non eſſe in conſumptione, niſi ex parte: *octauâ* demum, *in Conſecratione conſiſtere Sacrificij eſſentiam.* Bis autem hoc. *Per conſecrationem veram & realem immolationem fieri: Verbis conſecrationis, veram & ſolennem oblationem celebrari:* Denique hoc ipſum ita eſſe, *quinque* argumentis confirmat; & niſi ſit: non Chriſtum, non Apoſtolos obtuliſſe vnquam, aut ſacrificâſſe. Benè ergo, & grauiter officium ſuum facit, qui negat verba conſecrationis, ad oblationem concurrere formaliter: cùm toties ibi Cardinalis ingeminet, *in conſecratione conſiſtere Sacrificij eſſentiam*: & maiuſculis literis oppoſuit, vt ſi luſcus ſit *Tortus*, legere tamen poſſit, *conſecrationem ad eſſentiam ſacrificij pertinere*. Ad *materiam* certè non pertinet: ad *formam igitur*. At ille tamen, *non formaliter* ait. Atque hæc prior eius tortura, *oblationis*, id eſt, *actionis offerendi* pro re oblatâ.

De Miſſ. lib. 1. cap. 27.

Poſterior; quod Cardinalis *celebrari* dicit, id *Tortus in altari eſſe incipere*. Sed manifeſtâ fraude. *In altari* enim *eſſe incipere*, dicit Cardinalis, *mediante manu Sacerdotis*; atque hæc ipſius ibi verba ſunt, *Manu*, non ore, & digitis, non verbis. Hanc Sacerdotis *manum* bis præcîdit *Tortus* duobus in locis, & ſperauit impoſiturum ſe lectori, *victimam per verba conſecrationis effici, & in arâ Domini collocari*. Effici quidem *per verba*, verum eſt: ſed *per manum* Sacerdotis; non *per verba*, in arâ collocari, quis non videt? Verbis & conſecratione, obla-

tio

tio illa fit, *priore* loco: manibus autem & poſitione fit, *poſteriore*. Atque ita hæc per *Tortum* contradictio, niſi malâ fide, conciliari non poteſt.

DE *Nonâ*. Mundi finem ignotum, diem nouiſsimum incertum *eſſe*, nec *eſſe* ſolum incertum, ſed & *fore*, ſubitò prorſus & *inopinatò ſuperuenturum in omnes, qui ſunt ſuper faciem terræ; ſicut diem Diluuij, Sodomæ; quaſi laqueum in volucres, furem nocturnum, partum mulieris, inſtar fulguris repentini*, multis in locis monet Saluator. Tu hoc arripis; incertum *eſſe* iam, ſed non, ſi iam eſt, ita ſemper *fore*; Non enim cùm ANTICHRISTVS regnare cæperit. Nam ſcient tum omnes (Cardinale Calculatore) diebus *quadraginta quinque* poſt *annos tres & dimidium*; ſiue *menſes quadraginta duos*; ſiue *dies 1260*, Chriſtum certò venturum, mundi finem, diem nouiſsimum certò futurum. Non ergo illis *improuisò* veniet *filius hominis*. Illorum erit tum *ſcire tempora & momenta, per vos iam poſita extra poteſtatem Patris*: Illis notum erit, *quod Angelis ignotum*: Nec *repentinus*, vt *Diluuij*; ita *Iudicij* dies. Veniet enim Antichriſtus (vti vos aſſeritis) ſic, vt latêre non poſſit. Is vbi venerit, in digitis ſtatim ſupputabunt, *annos* & *menſes* exactè (nec in eo ambigui erunt, ſolares ſint, an lunares: *Lunares* enim erunt, ſponſore [a] Domino tuo) imò, & *dies* ipſos præcisè; nec falli poterunt: certo enim certiùs, *dies* abeſſe non poterit, *quadraginta quinque* diebus ab Antichriſto mortuo, Chriſtum ſine dubio venturum, Mundi finem fore. Conſtat enim *quòd non erunt niſi quadraginta quinque dies ad finem mundi poſt mortem Antichriſti*. Habebunt ergo in numerato, & expectabunt diem nouiſsimũ, diem nempe *quadrageſimum quintum*, nec dicent, *pax & tuta omnia*. Et illa de *aduentu ſecundo* in Euangelio, quaſi *furis, laquei, partus, fulguris*, fabulæ meræ ſunt, falſa omnia. Vidéſne tam concinnâ hac *conciliatione* tuâ euerti Scripturæ vim omnem, Euangelium, Epiſtolas, Chriſtum ipſum denique, falſi teneri?

[a] *De Pontif. lib. 3. cap. 8.*

Et tamen Scripturam ipſam pertrahere audet in ſocietatem ſceleris, & dicere; *Si hæc contradictio eſt, in ipſâ Scripturâ diuinâ eſt: vtrumque enim in Scripturâ diuinâ habetur.* Verba fortè in *Apocalypſi* ſunt: ſenſus in *Apocryphi* cerebri tui. Non enim ſeruo reuelauit, quod non *Filio*; nec *Iohannes* Chriſto

con-

contradicit: contradiceret, ſi *certum* daret tempus, quod Chriſtus *incertum*; ſi diem *præuiſum*, quem Chriſtus *improuiſum*. Sed *nemo ſcit quando Antichriſtus veniet*. Quid tum? Cùm venerit, ecquis tum ſciet? Ecquis tum exploratum habebit, mundi terminum definitum? Ergo fruſtrà *vigilare* tum iuſsit Chriſtus, *vigilare* quidem ſemper *omnes*, ſed *illos* qui *tum* futuri, peculiari quadam ratione; fruſtrà (inquam:) quæ enim aliàs *incerta*, tum fore *certiſsima*. Sed *neq; quiſquam ſcit, quando in toto mundo Euangelij prædicatio ſit complenda*. Quàm verò diſsimile? Ibi, *quando complenda*; nemo ſcit: Hîc verò ſcit quiſque, quando *complendum* ſit regnum Antichriſti, *tali anno, menſe, die*. Sine verò, vt Cardinalem hîc alloquar verbis ſuis. *Sequitur ex hoc errore, noſſe* Cardinalem, *quando finietur mundus, quod tamen eſt contra verba Domini*. Sic verò (vt tu facis) Scripturas inter ſe conciliare, quid aliud eſt, quàm *Paulum* cum *Chriſto* conculcare? In fine mundi, *de fine*, homines *incertiſsimos* fore, dicunt illi: tu verò, tum *certiſsimos* fore.

Atque, vt tua hæc quàm malè conciliata ſint; & vobis inter vos, quàm non benè conueniat, Lectori conſtet; appono hîc [a] *Blaſij de Viegas* Ieſuitæ, ſententiam hâc totâ de re. Sic ille, longè ſecus, quàm vos. *Verùm, vtrùm plures quàm quadraginta quinque dies à morte Antichriſti, vſque ad diem iudicij excurrere debeant, incertum eſt, & illud etiam minimè exploratum, vt ait Lyranus in Cap. 39. Ezek. vtrùm illi dies futuri ſunt vſuales vt noſtri, an pro annis computari debeant, quemadmodum & Ezek. cap. 4 dicitur* diem pro anno dedi tibi. *Iuxta quam ſententiam, incognitus adhuc manet dies iudicij. Sanè admodum probabile eſt, incertas futuras eius temporis inducias. Etenim Dominus, Matth. 24. agens de ſuo aduentu ad iudicium; ſic ait,* Sicut erant in diebus ante diluuium, comedentes, & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes, vſque ad eum diem quo intrauit *Noe* in arcam, & non cognouerunt, donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit aduentus filij hominis. *Quam Chriſti ſententiam, Doctores referunt, ad illud tempus quod effluet, à morte Antichriſti, vſque ad diem iudicij, & 1. Theſſ. 5.* Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet: cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus ſuperueniet interitus. *Non eſt autem veriſimile tam breui, quadraginta quinque dierum ſpacio, poſt mortem Anti-*

[a] *In 13. cap. Apoc. Com. 2. Sect. 15.*

chriſti, homines vſque adeo depoſituros tantæ perſecutionis memoriam, vt, in eâ viuant ſecuritate, otio, & delicijs, quæ ante diluuium præceſſiſſe memorantur. Accedit, quod Chriſtus Dominus docet, diem iudicij incognitum omnibus mortalibus futurum. Si autem quadraginta quinque tantùm dies à morte Antichriſti vſque ad diem iudicij deberent excurrere, certè poſſent eius temporis homines, eum diem certò deſignare. Pater itaque *Blaſius* conciliare hæc nunquam poſſet, *Tortus* viderit.

DE *Decimâ.* Sedes Antichriſti vbi futura, *Romanè*, an *Hieroſolymis*, nihil hîc ad *contradictionem*, neque controuerſia de eo nobis vlla. Nec tamen opus tibi eâ de re tantopere tumultuari. Non enim *Lutherani* ſoli *Romæ* fore cenſent Sedem Antichriſti: cenſent & *Ieſuitæ*; atque Illi inter eos qui debent rem optimè cognoſcere, vtpote qui in *Apocalypſin*, *lucubrationes* ſuas ediderunt, *Ribera* & *Viegas*; nec leuiter perſtrinxerunt, vt Dominus tuus, ſed incubuerunt penitus, vt fides ex eo maior illis habenda ſit. Eſto verò tu, vel propter Patres illos, *Luthero* æquior; neque rem adeo indignè feras, ſi dicatur dixiſſe Dominus tuus, quod duos Compatres eius dixiſſe non pœnitet. Lis tota eſt de *incendio.* Neque ibi *venatione* opus vllum; proſilit enim ipſa per ſe, & procurrit *contradictio, abſque cane* vllo venatico. In *eodem* enim *capite* Roma *bis* ardet; *ſemel* à decem Regibus: *iterum* ab Antichriſto incenſa. In cineres *ſemel* verſa, quî poteſt *iterum* conflagrare? Hæc contradictio eſt: Hanc expedi.

Si decem Reges (inquis) *comburent purpuream Meretricem, id eſt Romam, & ſi Antichriſtus illam odio habebit, & per illos decem Reges comburet, quomodo Sedes illius erit? Decem Reges* comburent, & Antichriſtus *per decem illos Reges* comburet; *vnicane* hæc, an *gemina* combuſtio? Videtur *gemina.* Vltrò enim *Reges*, & ſponte ſuâ eam comburent: pôſt verò, iuſſu *Antichriſti.* An verò ſedens *Hieroſolymis Antichriſtus*, mittet inde *Romam, Reges decem*, combuſtum eam? Nequaquam; non mittet; non miſſione vllâ, vel iuſſione Antichriſti comburent eam: *Deus dabit in corda eorum, vt id faciant.* Si enim Reges mittat, cur *Decem?* Vnus ſat erat ei negotio, vnus *Alaricus*, vnus *Totila.* Et cur *Reges*? Calones multò meliores ſunt incendiarij. Sed *mittet ne combuſtum?* Quî poteſt, quæ iam antè

 combuſta

combuſta eſt? Sic reſpondebunt enim Reges; factum hoc iam antè, *Iam cinis eſt, vbi Roma fuit.* Tuum verò commentum, quòd *Antichriſtus per Reges* combureret, atque ita vna modò ſit, *Antichriſti* & *decem Regum* combuſtio, commentum merum eſt. *Antichriſti* enim illa concrematio, non niſi *ſerò fiet, in fine mundi. Non autem veniet Antichriſtus ante deſolationem Imperij Romani. Decem verò Reges, vno ſimul tempore regnabunt, qui diuident inter ſe Romanum Imperium, vt ita penitùs deſolatum faciant.* Ita *primò* per decem Reges combureretur *Roma*, vt ita diuidatur, & *deſoletur Imperium. Deſolato Imperio*, venit *Antichriſtus*; *Antichriſtus* tandem in fine mundi *Romam comburet. Bis* ergo arſura *Roma*: atque hoc eſt, in quo ſeſe exerceat facultas illa tua *conciliatiua*, quomodo conflagrare *ſecundò* poſsit, quæ ſemel deflagrauit: quomodo, vel exurat eam *pòſt Antichriſtus*, quæ à *decem Regibus antè* exuſta eſt; vel *decem Reges*, *antè* exurere poſſunt, ab *Antichriſto pòſt* exurendam. Quam tu, haud vnquam, credo, *conciliabis*, niſi *Romam* dicas, quaſi *Phœnicem*, ex ſuis cineribus *renaſci*, atque ita demum *renatam*, quaſi *Titij* iecur, *nouam* eſſe Antichriſto *materiam*, & *ſyluam* denuò comburendi. *Venare* verò tu nobis hîc aliquam, ſi potes, cohærentiam.

De Rom. Pont. lib. 3. cap. 5.

DE *vndecimâ*, faxo intelligas, vbi contradictio ſit. Si in *Papâ ſolo* omnis iuriſdictio, nec in alijs vlla *niſi ab ipſo* deriuata; *ſolus* ille atque *vnus* veri nominis *Epiſcopus*, reliqui titulo tenus; & (vtcunque nomenclaturam illam declinas) *verè Vicarij*. Quid enim *Vicario* faciat quiſquam, quod illis Papa non facit, quoties libet; *dat, aufert, ſublimat, deprimit, committit, reſeruat, concedit, reuocat, creat, auget, minuit, penitus ad nihil redigit?* Quid ampliùs *Præſidi* Princeps, aut *Prætori* ſuo? Quare neceſſe habent, non *Dei* ſolùm, ſed etiam *Apoſtolicæ Sedis gratiâ*, Epiſcopos ſe eſſe confiteri. Vis etiam quod maius, adhuc? Optarent verò eſſe *Vicarij* eius Epiſcopi; (niſi *minorum Gentium Vicarios* libeat dicere) minus enim ſæpe ſunt quàm *Vicarij*. Nam ſi *Presbyterum* aliquem, *cum Vicariâ poteſtate* ablegârit ad eos Pontifex in remotas regiones; omnes iſti Principes Epiſcopi, *Vicario* illi *Presbytero* faſces ſubmittunt, *pro ſuperiore* ſuo agnoſcunt, mandata ab *Illo* accipiunt, vt qui, maiorem à Papâ iuriſdictionem acceperit, *maior Vica-*

rius

Digitized by Google

rius ſit, quàm Epiſcopi. Sed tu, qui *Apologiæ Authorem ſomniare* putas contradictiones, abi ad *Auguſtinum Triumphum*, magni apud vos nominis Authorem; vide, an ibi vigilans apud eum legere poſsis, Epiſcopum *Romanum*, immediatè eſſe Epiſcopum cuiuſque Eccleſiæ; quare, reliquos *mediatè*; quare, *illius tantùm Vicarios*, nec iam *Coepiſcopos* (vt *Romanus* olim reliquos, reliqui *Romanum* ſcripſerunt) ſed planè *Chorepiſcopos* ſuos.

Quem verò dicis contradictionis ſpiritum, in vobis eſt; ni eſſet, *Gregorio* ſaltem parceretis. Is, *Vniuerſalis* titulum, velut *ſacrilegum* & *profanum*, non in *Iohanne* ſolùm *Conſtantinopolitano*, ſed etiam in *ſeipſo Romano* damnat, explodit, execratur; idque non hoc, aut illo ſenſu, ſed *ſimpliciter & abſolutè*. Ita *Gregorium* ſibi ipſi facitis contrarium. Illud verò conciliat Cardinalis (ſcilicet vt tu hîc omnia) *Simpliciter & abſolutè, damnauit, nimirũ, quatenus tribuitur Epiſc. Conſtantinopolitano, Abſolutè, quatenus*. Et hoc vobis *conciliare* eſt, ſed vnde non magna vobis opinio *conciliatur* apud bonos, cum bonis benè agendi. De Pont. lib. 2. cap. 31.

AGedum verò, videamus an *iuſta* Chriſtianis Principibus *cauſa* iam ſit, *vt metuant ſibi à Pontifice*. Fuit quidem olim. Vbi id queritur *Tortus*, quod de vllo metu, præterquam mortis nobis ſermo ſit, & interiecta dicit *verba, de attentatis per Pontificem contra Reges*, quæ apud Cardinalem nulla ſunt. Id vnũ *de cæde per ſicarios* affirmâſſe; de hoc vno *timore* dixiſſe. Vbi, quanam *Torti* fortunâ, ſeu potiùs quonam infortunio id accidat neſcio; vbi *ficti* meminit vel *falſi*, ſemper *ficti falſiq́;* tenetur ipſe, vt hîc iam, *de cæde per Sicarios videlicet*; videlicet hoc in *Bellarmino nuſquam* eſt. Aſſumentum hoc *Torti* eſt, qui verba hæc *fingit*, & *affingit* Domino ſuo. Poteſt verò *mandari* cædes, nec *conduci* Sicarius. Tam enim *cædi mandauit* Reginam *Pius quintus*, cùm *Rebelles* hîc excitauit; quàm *Sixtus quintus*, cùm *Parrcium* huc *parricidam* immiſit. Vide ergo hîc, quàm ſis iniquus. *Attentare in Reges* dixit Apologia: *cædem imperare* dixit Cardinalis; annón eòdem ambo recidunt? Vix intelligas ſanè, quid interſit. Non *attentat in Reges*, niſi qui *hoſtili* in eos *animo*; quo *animo* qui ſit, annon *cædem fieri* iubebit, *factam* approbabit? Abeſſe quidem non poteſt, quin eiuſdem hominis ſit, qui in animum inducat in *Reges attentare*, Claſsicum etiam canere, & de medio *ſublatos* velle.

 Quan-

Digitized by Google

Quanquam, vſurpata illi vox *attentandi*, quòd de *Coronâ ſuâ* etiam Reges, non de *vitâ ſolâ* ſolliciti ſint. Tace verò *tu*, niſi vis eſſe inſulſus: quaſi de *vitâ ſolâ* ſolliciti ſint Principes, *de imperio* non ſint: quaſi dum eos Pontifex *de vitâ* ſecuros reddat, nihil vltrà quærant, æquo animo ſinant *de regnis* ſuis ſtatuere pro arbitratu: quaſi denique apud generoſas indoles (quales aut in Regibus ſunt, aut nuſquam) idem planè non ſit, in *Coronam*, & in *vitam* attentare. Apud ingenuum quemq; ita res eſt: *Honor & vita pari paſſu ambulant*, imò Honor vitam contrà non carus: *Honoris intereſſe maius eſt omni intereſſe*, etiam vel vitæ ipſius; & *generoſæ indoli*, emori ſic ſatius eſt per honorem, quàm per dedecus viuere. Rectè ergo illud ſubiecit Apologia; *diu iactatos à Pontifice Imperatores, tandem verò penitus ſubmerſos etiam, periſſe.* Idem hęc illis ſunt, eòdem redeunt, *non eſſe*, &, *non imperare.* De Regibus certè verum, ſi vſquam verum, *vbi non ſint qui fuerint, non eſt cur velint viuere.* Et eſt eorum Principum apud viuentes exiſtimatio melior, in hiſtorijs memoria multò glorioſior, qui cùm imperare non poſſent, fortiter occubuerunt; quàm eorum, qui cum imperio priuati, priuatâ vitâ contenti, dum viuere modò poſſent, turpiter ſuccubuerunt. Quanquam nec qui ſic ſuccubuerunt, diu fuerunt ſuperſtites, pudor illis & dedecus exederunt cor: Scribetur & illis Pontifex mortis cauſa. Parum enim intereſt, *mœrore* quis, an *plagâ*; *corpore* quis, an *Spiritu* vulnerato intereat. Vel ergo hoc dixit Cardinalis, vel nihil dixit. Sed tu nunquam Dominum tuum finges tam ineptum, vt Reges ita miſerè ſolari velit: Bono animo eſtote: nolite verò *timere*; nihil *attentabit* Papa ad *cædem* veſtram, tantummodò *depoſitionem* minatur; nec *vitam* vobis, ſed *ſceptra* ereptum venit; nec per *Sicarios* hoc, ſed per *Legiones exteras*, vel per *Rebelles de ſubditis* veſtris effectum dabit. Viden' hęc quam putidè, vt vel iſthuc dicere debeat, vel de totâ cauſâ penitus ſilere? Nam & hoc antè illi obiectum, quòd cùm ineſſent in Iuramento multæ, præter hanc vnam de *cæde*; *depoſitio* ſcilicet, *expoſitio in prædam*, *tumaſio*, *incitatio ad Rebellionem*, *Rebellio* denique ipſa; *vnam* illam de *cæde* arripuit, *cætera*, quaſi non vidiſſet, ſciens prudens *diſſimulauit*. Nec id, quia parum idonea ab illis

cauſa *metuendi*, ſed quòd illa omnia, & facta ſæpe fuiſſe à Pontifice, & verò etiam fieri potuiſſe, varijs per Controuerſias ſuas locis, non dixiſſet modò, ſed ſeriò etiam triumphâſſet. Vt ergò ne ſit Regibus terrori Pontifex; non modò nihil moliri debet *in perſonas*, ſed neque in *ſtatus* eorum. Nec ſpecimen hoc *argumenti ficti* eſt; ſed ſine hòc nec ſpecimen argumenti fingi poteſt; nec *finxit* ibi quicquam, ſed monuit Cardinalem, quid ab eo nequiter prætermiſſum; quid porrò probatum oportuit, niſi cauſâ cadere vellet. Sed quare tandem non tranſijt hæc *Tortus*, ſi *ficta*, ſi *lenia*, ſi *non* à Cardinale *prolata?* Non auſus eſt. Sunt enim & hæ, non vanæ *timoris* cauſæ, nec minùs *iuſtæ*, quàm Illius illa. Vidit hoc *Tortus*, & cum *timorem* inde *iuſtum* Regibus incuti videret, *timuit* ipſe tranſire; Cuique exemplo reſponſum ſuum, quale quale, commentus eſt. *De Pontif. lib. 5. cap. 8.*

FAtetur primò extimuiſſe *Henricum quartum*, ſed *filialem* eius *timorem* fuiſſe, *Cenſuræ* Papalis, non *ſeruilem*, *mortis*, vel (quæ morte peior) *depoſitionis*; nec impulſum terrore amittendi Imperij, ſed *ſponte* (ô os!) & conſcientiâ merâ ad illam ſeſe humilitatem deieciſſe. Crede huic (Lector) inpoſterùm. Verè enim hîc mihi fas verba ipſius vſurpare de ipſo, *vt ſemper ſui ſimilis perſeueret, cùm non habeat, quod verè reſpondeat, ipſe fingit.* Explico enim tibi *eos Authores* tantùm, qui ibi in *Apologiâ* annotati *in margine. Hâc commotione coactus Rex, Romam humiliter, vt pote veniam ab Apoſtolico poſtulaturus, inimicis non ſperantibus, tetendit.* Audin' [a] Vrſpergenſem? *Commotione coactus Principum & Populi quaſi Regno exui vereretur*, non *ſponte* autem, vt abſolui mereretur. [b] *Platina. Decernunt Principes Alemanniæ, vt à Gregorio, Henricus ſupplex veniam errati petat: Quod ſe facturum, Rex ipſe interpoſito iuramento, pollicitus eſt.* Ex *decreto Principum* igitur, non dictamine conſcientiæ. [c] Schafnaburgenſis verò qui tum vixit: *Cùm his terue, miſſis Legatis, à Principibus ſuis pacem petÿſſet, neque vllum ſupplicationis genus prætermiſiſſet, & reiectus eſſet, & nuncium accepiſſet ab eis, ſi ante diem anniuerſariam Excommunicationis ſuæ non abſoluëretur*, regnum deinceps repetere non poſſe; *Romam contendit.* Neceſſariò ergo id factum, vt *regnum repetere poſſet*: non ſponte, vt Cenſurâ abſolui. Etiam & illis adijcio

a Ad an. 1075.

b In vita Gregor. 7.

c Ad an. 1076.

 alios.

Digitized by Google

alios. [d] Authorem vitæ *Henrici* 4[ti.] *Plerique Epiſcopi ſe ab eius auxilio retrahebant, quod & maior pars Procerum factitabat. Tum verò* (non conſcientiâ vllâ adductus, ſed) *videns rem ſuam in arcto ſitam, inito tam occulto, quàm aſtuto conſilio, ſubitum & inopinatum iter, in occurſum Apoſtolici arripuit.* [e] Brunonem. *Henricus autem vagans per Italiam, loco, ſed magis animo, quid ageret neſciebat, quia quicquid ageret*, Regnum perdere timebat. *Niſi enim ſupplex ad Apoſtolicum veniret, & per eum ſolutus à Banno fuiſſet, regnum ſe non recepturum pro certo ſciebat.* [f] Cuſpinianum. *Omnes Regnicolas Pontifex ab obedientiâ abſoluit; quod magnum peperit in imperio diſsidium, adeo vt Rex Henricus*, compelleretur etiam inuitus *Romam petere, & ſummo Pontifici adhærere, vt ſecum gratiam iniret.* Tu, *ſponte*, dicis: Ille, *adeo vt compelleretur etiam inuitus.* Quid quod [g] Sigonius, in *ſummum diſcrimen Regni admittendi adductum, feciſſe* id dicit? Tum [h] Laziardus, *Partem regni ab eo defeciſſe, Saxones aduerſus eum bella paraſſe*, quâ re motum, ac ſibi timentem, *Pontificem adijſſe.* Vbi hîc *meritum abſolutionis?* vbi *metus Excommunicationis?* vbi vel huius, vel illius mentio? *Cùm Regnum timeret perdere*, ait Bruno; *Cùm Regnum alioqui repetere non poſſet*, Schafnaburgenſis; *In ſummum diſcrimen adductus Regni amittendi*, Sigonius. Audis, non Cenſuram, ſed *ne Regnum perderet*, timuiſſe? Vbi *ſpontanea* illa tua *deiectio?* Imò, *Coactus*, ait Vrſpergenſis, *commotione*; *Decreto Principum*, Platina; *Videns res ſuas in arcto ſitas*, Author vitæ; *adeo vt compelleretur etiam inuitus*, Cuſpinianus. Et hoccine tu vocas, *ſponte ſe deijcere?* Denique qui *Henricum* bene nouerit, & quomodo pòſt, *bis* ab eodem *Gregorio*, etiam ab *Vrbano ſecundo, & Paſchali ſecundo*, ter minimùm excommunicatus, nihili id fecerit, perſtiterit, innodatus etiam Cenſuræ diem extremum obierit, non multùm ei à Cenſurâ Pontificiâ; ſed (qui erat) *timorem* omnem, à Regni *amiſsione* fuiſſe, neceſſe eſt fateatur.

[d] In Helmo.

[e] De Bello. Saxon. in an. 1067.

[f] In Henri. 4°.

[g] De Reg. Ital. l.9. in an. 1076.

[h] Epit. Hiſt. vniuer. ca. 193.

DE *Friderico primo* ſcrupulum primò inijcit, de *Hiſtoria dubiâ fide. Dubiâ?* Quare? Quòd eam non referant quatuor ſaltem Hiſtorici, *Genebrardus, Platina, Sigonius, Sabellicus.* Poterat ex *Sabellico* ipſe ſibi reſponſum dare. *Non tradunt hoc illi*, fateor; ſed *num propterea negant?* At tradunt alij. Non *Genebrardus*; at *Maſſonius* popularis eius, in vitâ *Alexandri*

andri refert. Non *Platina*, qui vitas Pontificum ſcripſit; at *Ciacconius*, qui & ipſe ſcripſit, nec minùs accuratè. Non *Sigonius*, at *Bergomenſis*: non *Sabellicus*; at *Petrus Iuſtinianus. Addo*, & de Germaniâ *Nauclerus*, & *Mutius*, & de Græciâ ipſâ *Gennadius*, & *Beſſarion Cardinalis*. Nec dubitanter hoc. Inter eos, qui res *Venetas* ſcripſit [a] *Iuſtinianus*, & quid *Venetijs* factum optimè noſſe poterat. *Depoſuit purpuram Fridericus, & humi procumbens Pontificis pedes exoſculatus eſt. Alexander autem Friderici collo plantâ ſuperpoſitâ, Dauidicum illud protuliſſe dicitur*, Super aſpidem, &c. *Cùm autem diceret Imperator, Non tibi, ſed Petro; Pontifex impreſſâ fortiùs plantâ, Et mihi, ait, & Petro.* [b] Bergomenſis itidem. *Alexander vniuerſo aſtante populo Imperatori iuſſit, vt ſe humi proſterneret, & veniã denuò poſtularet. Quo facto, Alexander Pontifex Imperatoris collum pede comprimens, ait, ſcriptum eſt*, Super aſpidem &c. Ac *hij* quidem *ambo* de ditione *Venetâ*, quibus *Sabellicus* tuus plurimũ tribuit, cæteríſque, in Patriæ ſuæ rebus præferendos cenſet. Denique (quia fieri hîc cupio compendium) qui huic ipſi hiſtoriæ totus incubuit *Hieronymus Bardus* excuſus *Venetijs* 1584: Viginti minimùm Authores commemorat, omnes *Catholicos*, *Antiquos* omnes; etiam *verba* apponit *eorum*, qui calcatas à Papâ *Cæſaris* ceruices, diſertis verbis teſtantur *omnes*; Fac legas, ſi otiũ eſt, nec eris iam dubius fidei; *Hiſtoria* enim *dubiæ fidei* non eſt. Genebrardus quidem *procubuiſſe* dicit; piguit, credo, plura: Sed nec hoc, *exemplo Petri. Petrus*, non vel hoc tulit in *Centurione*, tulit in *Cæſare* ipſo, qui *Petri* Succeſſor ἐυχῆς ἄνευ. Regem verò Petrus *Præcellentem* diceret, & *Honorandum*, non *aſpidem* & *conculcandum*. Etſi verò *Genebrardum*, plura piguit; at [c] *Maſſonium* non piguit de calcatâ ceruice meminiſſe, *Cùm Cæſar inclinatâ ceruice collum pedi Alexandri ſubmiſiſſet, dixiſſetque Pontifex*, Super aſpidem, &c. Vel ergo, reclamante *Baronio*, conſtat Hiſtoriæ fides ſua, à *Græcis, Italis, Gallis, Germanis. Timuit*, inquis, *nihil Fridericus, niſi excommunicationem*. Timuit verò. [d] *Platina* ipſe tuus, aliud timuiſſe narrat. *Quòd Proceres palam illi minati eſſent, redituros ſe in Germaniam, ni properè cum Pontifice in gratiam rediret.* [e] Laziardus & [f] Polonus, *Timens ne à Dominio ſuo caderet. Vt cum Pontifice Romano pacis fœdera libenter inire coactus ſit; Et maximè, quod eius filius à Venetiarum*

Principe

a Lib 2. rerum venet.

b Ad an. 1160.

c In Alexan. 3.

d In vita Alex. 3.

e Epito. Hiſt. vniuerſ. cap. 212.

f Ad an. 1166.

Digitized by Google

a Ad an. 1155.
b Generat. 40.

Principe captiuus tenebatur: a Bergomenſis. b Nauclerus, *Proteſtati ſunt ſe eum derelicturos, & Succeſſorem ab Electoribus poſtulaturos, quibus deterritus minis, &c.* Timuit ergo, *Ne Proceres deſciſcerent; Ne dominio excideret; Ne in filium captum durius quid ſtatueret Pontifex; Deterritus eſt minis;* Quarè abrogationem Imperij timuit, excommunicationem non timuit.

DE *Henrico ſexto, Hiſtoriam parum veriſimilem eſſe* dicis; Et eſt certè; idque vitio vertimus Pontifici, quòd *vera* ſit de *faſtu* illius narratio, quæ *veri* vix *ſimilis* eſt. Quam tamen ipſe hìc dicis parum *veriſimilem*, nec *vllam rationem pati, vt credamus*, fateris pòſt veram, & à *Baronio* admiſſam, & *credis* ipſe *homo conſtans*, & nos ſinis *credere.* Quid verò, ſi *annoſus* ſenex *Cæleſtinus?* An neſcis *ambitionem non ſeneſcere?* Quid porrò ſi *ſummâ* antea comitate? *Papatus ſuperbum, aut inuenit, aut facit.* At *Simultates illi cum Henrico nullæ.* Quid opus, quem tam *placidum* habeat *vt ouem?* At fuiſſent fortè, niſi *paſſus* hanc ab eo *contumeliam. Ranulphus* autem *noſter* eâ diligentiâ, eruditione, fide Author eſt, vt à multis præclaris viris, etiam *Polydoro Virgilio* veſtro, *egregius Hiſtoricus* habeatur, nec *Sigonijs* aut *Sabellicis* veſtris cedit, quique, ſi in rem veſtram, quicquam vel ſolus retuliſſet, quantiuis pretij foret.

a Annal. part. poſt. in Rich. 1°.

Verùm, non ille ſolùm hoc; *Rogerius* etiam [a] *Houedenus, Ranulpho* prior, quique ipſe tum vixit, & Hiſtoriam ſuam ſcripſit, cùm hæc *Henrico ſexto* fierent, ita rem geſtam narrat: *Sedebat Dominus Papa in Cathedrâ Pontificali, tenens Coronam auream Imperialem inter pedes ſuos, & Imperator inclinato capite, recepit Coronam, & Imperatrix ſimiliter, de pedibus Domini Papæ. Dominus autem Papa ſtatim percuſſit cum pede ſuo Coronam Imperatoris, & deiecit eam in terrà.* Nec tamen, ſi tibi credimus, *timuit* Imperator. Non valdè quidem *ſperauit* hoc omine. Non enim bonæ ſpei ſignum *Coronæ excuſſio*, aut læti auſpicij: præſertim ab hoc Pontifice, cui *Buboni* verum cognomen erat, *aue malè auſpicatâ. Nec iratus fuit*, inquis. Quî ſcis? An exta eius tum, & cor inſpexiſti (nouus aruſpex) quòd bilem omnem à præcordijs abfuiſſe affirmas? Imò non potuit iraſci facto, *quoniam intellexit*, latêre in eo myſterium (nec enim *ſine myſterio* calcari Coronas à Papâ) nempe, *poſſe malis meritis amitti Coronam.* Tria verò hic inſunt; 1. *quod decuſſa ei Corona fuit;*

2. quòd

2. *quòd à Pontifice decuſſa*; 3. *quòd pede Pontificis.* Quicunque demum Coronam ei *decuſsiſſet*; *decuſsio* illa *à quocunque demum* facta, ſatis monere potuit, Coronam amitti poſſe, etſi alius id feciſſet, quàm Papa. Quid Papâ opus fuit? *Houedenus*, myſterium illud explicat, *ſignificans, quòd ipſe Papa poteſtatem eÿciendi eum, ab Imperio habet, ſi ille demeruerit.* Non in eo ergo *myſterium* quòd *amitti Corona*, ſed quòd *tollente eam Pontifice amitti poſſet.* Meliùs adhuc [a] *Ceſtrenſis. Deſignans per hoc, quòd ipſe Papa habet poteſtatem creandi Imperatorem, ſi meruerit, & deÿciendi, ſi demeruerit.* Pleniùs hoc quidem multò, & magis ad rem: non quid *Imperator pati*, ſed quid *Papa facere*; *creare*, ſi mereri iudicet; *deÿcere*, ſi demereri.

[a] Polychron. lib.7° cap.26.

Hactenus verò edocti ſumus, cur *decuſſa corona*, cur *à Pontifice*: Sed ſi, vel *manu* deieciſſet Pontifex Coronam, ſatis per illud, priuatiua illa poteſtas Pontificis ſignificari potuit; quorſum *pede* factum? nam neque illud *myſterio ſuo* carere potuit: Fortè vt admoneret, Pontificiſ *pedem*, partem infimam, Imperatoris *vertice* ſummo ſublimiorem, & vel *ſupploſione pedis*, efficere, cùm libet, vt *decidat ei de capite diadema.* Mira verò (vt video) *myſteria* latent, in *calcibus Pontificÿs. Vnus ibi Patrem*, calcibus ſuis *docuit*, quomodò *pſalmi verſum illum* intelligeret, *Super aſpidem, &c. Alter* hîc *filium* calcibus *docet*, quâ ratione poſsit Coronam amittere. Quis non deoſculetur *pedes* tam *myſticos?* Ridicula hæc ſunt, ſed *Tortus* magis, qui *Pontifices* ſcribit, circumferre in *calcibus, monitiones* tam ſanctas, & ſalubres.

DE *Philippo dixiſſe* fatetur *Apologiam quod ad rem facit, niſi quòd admiſta ibi manifeſta falſitas.* Illa verò quę? *Philippum ab Othone interemptum.* Id verum fuerit, an falſum, quid *ad timorem* Philippi? Timuit *Innocentÿ, verba minantia* & metuenda, magis apta *Sicario*, quàm *Vicario* Chriſti: AVT *Ego Illum, aut Ille Me.* Erupiſſe verò illum in verba hæc, qui eâ ætate fuit, & pleriſque eorum quæ ſcribit ipſe interfuit, narrat [b] *Vrſpergenſis. Audita* ſibi dicit. Non enim adfuit loquenti fortè; ſed *à fide dignis audita*; alioqui haud vnquam retuliſſet in Hiſtoriam. *Relatu* verò *difficilia* & *vix credenda*, tam erant *indigna Pontifice*: quò fuit *Innocentÿ* minor innocentia. Sed quæ *vix credenda, credenda tamen.* Non enim *primus* in exemplo hoc

[b] ad an. 1191.

 Inno-

Digitized by Google

Innocentius: *Eadem* ipſa dixerat *Henrico quarto Gregorius ſeptimus*, vel *eadem*, vel certè *grauiora*. Sic *Greg.* obijcit per Epiſtolam Imperator; [a] *Scilicet vt tuis verbis vtar*, Quod aut Tu morereris, aut Mihi animũ Regnúmq; tolleres. Eadẽ verò verba (præter *Cuſpinianũ*) *grauiſsimus Author tuus* [b] *Nauclerus* repetit. *Timor* verò, è *verbis* illis; quod inſtituto ſatis erat, præſertim ſi non dixit modò Pontifex, ſed & ſanctè deierauit (vt [c] *Cuſpinianus* Author eſt) nec Pontifici fas vnquã peierare. Excitâſſe dein, atq; incitâſſe *Bertholdũ* primò, pòſt etiã *Othonem* illi æmulũ conſtat; abrogâſſe ei imperiũ; *Othonem* contra ius fáſq; omne coronâſſe; (quem igitur ne nunc quidẽ *Germani* habent pro Imperatore *legitimo*;) multa in *Philippi* perniciem machinatũ eſſe. Hæc illi *timorem* auxerint neceſſe eſt. Reſpondit tandem verbis exitus. Cæſus autem eſt, ſiue ab *Othone Palatino*, ſiue ab *Othone Landgrauio*, ſiue à *Vitelſpachio* tuo, nec tamen, vt tu vis, *priuato*, ſed *Comite*, non id, credo, magnopere refert, quis *Otho* cæſor fuit: *Philippus* cæſus eſt. Ita, non peierauit *Innocentius*; Ademptum illi *diadema*, *vita* quoque adempta eſt. Neq; verò, quòd Hiſtoricis inter ſe non conuenit, quis *ille percuſſor* fuerit, valdè hoc ad rem. Illud ad rem: Pontificem *minis terruiſſe*, nec fruſtra *terruiſſe*; *ademiſſe* enim ei *diadema*. *Timuiſſe* verò *Philippum*, nec fruſtra *timuiſſe*; *amiſiſſe* enim *diadema*. *Timor* autem ibi probandus erat, *cædes* non erat.

QVi verò *Philippum* primò, dein *Othonem*, imperio viderat excuſſos ab Innocentio, *Fridericus ſecundus*: annon verſabatur illi ante oculos, *iuſta metus occaſio?* Cùm & tertiò, *fulmine afflatus* & *deiectus Imperio*, & Principum ſuorum *fide nudatus*: Et nonne vita eius etiam petita eſt? [d] Qui in expugnato *Scalæ* caſtro capti, annon hoc morientes faſsi ſunt; *authore ſe Pontifice*, negotium illud in ſe ſuſcepiſſe? Pòſt verò etiam, *Theobaldus* cum alijs quinque, nonne idem aggreſsi ſunt; & annon Imperatori in animo *ſex illos*, poſtquam in poteſtatem iam eius veniſſent, [e] *per diuerſa mundi climata, ad omnes Reges & Principes, cum Bullâ Papali impreſſâ in fronte, ibidem inuentâ, in publicam proditionis notitiam deſtinare*? Sat erant hæc *timori* probando. Præteris omnia hæc, *vnum* vellicas, in quo tamen multa peccas. De *veneno* negas. At qui ætate illâ vixit [f] *Matthæus Pariſienſis*, affirmat; *Redijt*, inquit, *in*

[a] *Conſtit. Impe. Hauninsf. ad annum.* 1080.
[b] *Generat.* 40.
[c] *In Philipp.*
[d] *Pet. de Vin. lib.* 2. *cap.* 10.
[e] *Mat. Par. pag.* 166.
[f] *In Henr.* 3 *ad ann.* 1249.

Digitized by Google

in Apuliam, vt dicitur, potionatus. Affirmat & [a] *Chronicon Auguſtenſe. In Apuliam rediјt, & veneno extinctus, ſepultus eſt in Fungiâ.* Etiam [b] Chronologica Compilatio apud Piſtorium. *Fridericus anathematizatus, & imperiali honore priuatus, veneno interiјt.* Etiam [c] *Sigonius* veſter. *In Apuliâ, idibus Decembris veneno eſt mortuus, cuius mortis Manfredus ſuſpicionem tulit.* Tu rem totam reijcis in *Manfredum. Manfredus* autem *maturauit* modò illi *exitũ* puluillo, potiùs quàm *exitus cauſa fuit.* Nam ſi, vt narrat *Pariſienſis, venenum lathiferum & efficax valdè potioni immiſtum eſt*, præuertit modò horam *Manfredus*; ſi conceſsiſſet ei exigui temporis vſuram, ſi paululùm modò ſuſtinuiſſet, *veneni* vi expirâſſet: vt ille, mori modò fecerit, iamiã moriturum.

a *Ad ann.* 1250

b *Ad ann.* 1252

c *De Regn. Ital. lib.* 18.

Manfredum verò, quem *terræ filium* fateris ipſe, potuit & Apologia *Manfredum quendam* appellare. Nullâ enim re, niſi ſcelere *magnum, viperam* potiùs quandam, & fœdum parricidam, qui ei, à quo ſpiritum *acceperat*, ſpiritum *intercluſit.* Ab eo [d] *Cuſpinianus* factum, id nullus dubitat, *ſiue ab hoſtibus, aut Pontifice corruptus id fecerit*, (omnes autem illi hoſtes à Pontifice tum erant) *ſiue quia ad Siciliæ regnum aſpiraret.* Non autem poſterius hoc, quòd *Siciliæ* regnum ambiret, *cùm teſtamento ſcriptus eſſet hæres Siciliæ,* ait [e] *Sigonius.* Quare, prius illud: quòd à Pontifice *corruptus* fuerat. Sed *Cuſpinianus rem refert, ex Petro de Vineis.* Qui poteſt? cùm & *Petrus de Vineis* in ſuſpicionem ipſe venerit, quaſi criminis particeps? *Eius* enim (apud [f] *Pariſienſem*) *Dominus Papa cor, eneruando muneribus & pollicitis maximis inclinarât*; vt, de *Manfredo* per Pontificem *corrupto*, magis adhuc *veriſimile* ſit. Verùm *Cuſpinianus, in Pontifices affectus vix bene.* At erat tamen *bonus Catholicus*, nec *de hæreſi* ſuſpectus vnquam, nec à *Pontifice læſus. Malè* tamen *affectus.* Quis verò poſſet in illos *bene affici*, qui tot illorum *ſcelera, fraudes, cædes*, legerit, ſciuerit, ſcripſerit, quot *Cuſpinianus? Veneno* ergo *mortuus Fridericus,* vt *Pariſienſis:* Cuius mortis *Manfredus ſuſpicionem tulit*, vt *Sigonius:* Is autem à *Pontifice corruptus*, vt *Cuſpinianus.*

d *In vita Frider.* 2.

e *De Reg. Ital. lib.* 18. *in fin.*

f *In Henric.* 2. *ad ann.* 1249.

QVem verò ibi proximo in loco *Alexandrum* Apologia innuat, non eſt quòd te valdè de eo torqueas. *Alexander* is *tertius* eſt. Nihil autem in *Iouio* de *Alexandro tertio*: ſatis illi negotium faceſsit qui *tertius* ab hoc. Quæ erat ibi in

margine allegatio *Iouij*, ea ſequens *Sexti* exemplum ſpectabat, Typographi errore factum, vt poneretur ſummâ in paginâ, loco non ſuo. At, quam ibi recitat ab *Alexandro tertio* datam timendi cauſam, ea *Friderico primo* data fuit. *Illius expreſſam ad viuum imaginem miſit Sultano Pontifex, tum cùm Fridericus pugnaret in Aſiâ, vnáq; per literas egit, curaret illum de medio tollendum, ſi ſecurus regnare vellet.* Atque hæc è Germanicâ Hiſtoriâ, de *Friderico Barbaroſſâ*, & apud *Barnum* de vitis Pontificum, in vitâ *Alexandri tertij*, qui illi *vltimus* eſt de Pontificum numero. Apud *Balaum* idem, qui *Iohannem Marium* authorem citat: idem apud *Schardium* reperies, qui *Cremonenſem*. Admodum autem infenſus erat *Alexander Friderico*: veſtra hoc *Papia* ſenſit: mulctatus Epiſcopus veſter *Pallio* & *Cruce*, quòd à partibus *Friderici* ſteterat. Quo tempore, *Papia* in Synodo, maiores tui *Papienſes* omnes Theologi & Iuriſconſulti longè aliter ſentiebant, quam tu modò. Siquidem *inter omnes tum conuênit*, poſſe Pontificem ab Imperatore iure *deponi*, vt & reipſâ ibi *depoſitus* eſt Pontifex.

QVi verò in *Pauli Iouij ſecundo* Hiſtoriarum Libro, vidiſti *Alexandri tertij* Epiſtolam nullam ad Sultanum, (nulla enim ibi erat, quam videres) at *poteras* verba hæc; ſaltem iam poteris, poſtquã tibi delineata ſunt. *Nec multò pòſt, ipſe Gemes, ad Caietam moritur, erátq; conſtans fama Alexandrum, (vt Barbarus Princeps inimici Regis gloriæ atq; ſpectaculo ſubtraheretur, & ipſe obiter propoſita à Baiazethe præmia promereret) lethiferum puluerem Saccharis, quibus Turca poculis omnibus vteretur, miſcuiſſe. Is erat puluis ad fallendum candore mirabili, nec iniucundo admodum ſapore, qui non acriore vi protinus, ſicuti præſentanea venena, ſpiritus vitales opprimeret, ſed ſenſim illabendo, exitiali tarditate graſſaretur.* [a] Guicciardinus etiam. *Non defuere, qui crederent Baiazethem, cognito Regis Galliæ in Italiam apparatu, per Iacobum Bucciardum, apud Baiazethem Pontificis Legatum, Pontificem pecuniâ corrupiſſe, vt Gemen vitâ priuaret. Eius mors, à Pontifice, lento veneno procurata fuiſſe, conſtanti hominum opinione credita eſt.* Pariter [b] Sabellicus. *Zizimum vt veneno tolleret, ab initio Gallici tumultus, per literas, cum Alexandro egerat Barbarus Rex, magnũ auri pondus, ſi eam ſibi operam nauâſſet, pollicitus.* Quæ & ipſa [c] *Cuſpiniani* quoque verba ſunt. Quod verò *Cuſpinianus* dicit,

[a] *Hiſt. Ital. lib.* 2.

[b] *Enn.* 10. *li.* 9.

[c] *In Baiazeth.* 2°.

dicit; *mortuus eſt veneno Zizimus Alexandro Pontifice haud ignorante*, id ipſum quoque Sabellicus: *Fuerunt qui crederent, eum veneno ſublatum, fuiſſeq; Alexandrum Pontificem eius conſilij non ignarum.* Vt ſi iniquior ſis in *Cuſpinianum*, quòd Catholicus cùm ſit, malè tamen fuerit affectus in Pontificem; habeas iam veſtros homines, *Iouium, Guicciardinum, Sabellicum*, quibus tutò credas, nec fides in hoc tua vacillet ampliùs.

Vt tu autem hìc delitias facis, vt minutias quæris; *Scribit factum haud ignorante Pontifice, ſed iuſſu Pontificis id factum, non ſcribit.* Quaſi neſcias quid valeat, *Non ignorante*. Diſce ex *Conradini* nece. *Non negauit* ibi Pontifex, Iuriſconſulti veſtri exponunt, id eſt, *conceſſit*. Ita hìc, *Non ignarus*, id eſt, *conſcius criminis* fuit, atque adeo Author. Vbi enim Pontifex *pars, prima pars eſt*, *caput* eſt; Nunquam *Acceſſorij* naturam ſequitur, ſemper *Principalis*. Alios ad *Illum* accedere æquum, non *Illum* ad alios. Tum *de ſummâ* hæſitas. *Propoſita* à Baiazethe *præmia ſunt*, ait *Iouius*. Pontifex *pecuniâ corruptus*, ait *Guicciardinus*. Pecunia illa, *magnum auri pondus*, ait *Sabellicus*. (Atque ita quidem par, vt *Magnus* Pontifex, *Magni* Turcæ fratrem, non niſi *Magno* pretio tolleret.) Summa ipſa denique, notata atque nominata à [d] *Iouio*. *Ducenta millia aureorum nummûm*: *pacta* ſcilicet, nec tu ſcio, dubitas, quin numerata. Non ita ſolet oſcitanter *paciſci* Pontifex, vt *illudi* ſibi patiatur; nec æquum erat, à Turcâ præcipuè: ſic enim ſummo veſtro cum dedecore, *Turca Sanctiſſimo* impoſuiſſe diceretur. En ergo, vt *poteſtatem* nullam hìc habeat *Apologiæ Author ad hiſtorias addendi*: tu fac poteſtatem habeas *de calumnijs detrahendi*.

d Lib. 2.

AT de *Henrico ſecundo* noſtro, nimis in aperto res eſt, *vapulâſſe eum*. [e] *Carnem ſuam nudam disciplinæ virgarum ſupponens, à ſingulis viris Religioſis, quorum multitudo magna conuenerat, ictus ternos vel quinos excepit.* Ita *Matthæus Pariſienſis, Houedenus, Neubrigenſis, Walſinghamus, Capgrauius, Author vitæ & proceſſus Thomæ.* Atq; hoc *ex mandato Pontificis*. Sic enim *Houedenus*, [a] *Promiſit & alia quedã, quæ non oportet ſcripturæ ſerie denotare.* Et [b] *Author vitæ. Iniunxêrunt Legati Papæ etiam ei ſecretiùs alia quædam, quæ ad communem audientiam non peruenêrunt;* quæ *noſtri homines* de *virgæ* diſciplinâ ferè intelligunt. Hæc ille cùm paſſus eſſet; *timuiſſe* illum concedis, ſed *iudicium*

e Matt. Par. in Henric. 2. in ann. 1174. pag. 125.
a Pag. 303. b
b Lib. 4. ca. 5.

Dei, *& Cenſuras Eccleſiæ. Cenſuras Eccleſiæ* fortè, erant enim timendæ, quæ tam erant rigidæ; nam *de Iudicio Dei* bene ſperare potuit. Quia [c] *auditâ Thomæ nece, per quadraginta dies, ſedit mœrens, & acerbiorẽ multò plus quàm mortuorum fecit luctum, lugentium cibos comedit, equum non aſcendit, nulla cauſa, nulla conſultatio, nulla querela ingrediebatur ad eum, ſedebat ſolitarius, ingemiſcens, & dolens, ſæpius hoc iterans, Heu, heu accidiſſe ſic.* [d] Qui *accepto primùm nuncio de morte Thomæ, Omnipotentem Deum teſtem inuocauit, quòd opus illud nefarium, nec ſuâ voluntate vel conſcientiâ commiſſum eſt, nec ſuo artificio perquiſitum.* Qui, [e] *coram Legatis Papæ iurauit, quòd neque mandauit, neque voluit, quòd Archiepiſcopus interficeretur, & quando audiuit, vehementer mortem eius doluit.* [f] *Addidit etiam ex propriâ voluntate, quòd pro morte Patris ſui, vel Matris ſuæ, nunquam tantùm doluit.* Qui denique [g] *vltro ad tumulum eius proteſtatus eſt publicè, quòd mortem eius nec mandauit, nec voluit, nec ſuo artificio perquiſiuit.*

c Capgrau. fol. 192.

d Mat. Par. pag 120.

e Capgrau. ibid.

f Author. Vitæ. lib. 4 cap. 5.

g Mat. Par. pag. 125.

At *præter Deum*, Pontifex placandus fuit, cui nulla tum Imperatori pœna congrua, niſi *curuata ceruicis* viſa eſt: nulla Regi præterquam puerilis illa *virgarum pœnitentia. Miſit primò Rex ad Pontificem, qui eum de crimine purgaret, Richardum Barre. Is receptus non eſt. Poſt illum, alios quatuor; Nec eos videre voluit. Tum, ab admiſſis, Regem nec nominari ſuſtinuit, tanquam Papæ abominabile eſſet nomen Regis. Ac etiam, de Regis Regniq; grauamine diutiſſimè tractauit, & immutabiliter diſpoſuit Dominus Papa in Regem nominatim, & totam terram eius, ciſmarinam & tranſmarinam, interdicti ferre ſententiam.* Denique & hoc ipſum per Senonenſem Archiepiſcopum, in ciſmarinas eius ditiones executioni mandatum eſt. *Et miſſi erant tum à Pontifice duo Legati, Gratianus & Viuianus, qui magnis, & diuerſis vexationibus* Regem *angariauerunt, volentes eum & terrã ſuam interdicto ſupponere. Sed Rex Angliæ, inde præmonitus, ante illorum ingreſſum, ad præſentiã ſummi Pontificis appellauit, & ſic ſe & terram ſuam à grauamine illorum cuſtodiuit. At tum, Apoſtolicam timens ſeueritatem, ad mare properauit, & de Normanniâ in Angliã transfretauit, præcipiens quòd nullus Breuis lator, cuiuſcunque fuerit conditionis vel ordinis, permitteretur transfretare neque de Normanniâ in Angliam, neque de Angliâ in Normanniam, niſi priùs datâ ſecuritate, quòd nullum malum vel grauamen quæreret Regi, nec Regno ſuo.*

Houel. p. 3. 301. a

Pag. 301. b

Pag. 301. b

Hæc

Digitized by Google

Hæc *Houedenus*. A quo habes, Regem *Henricum: Papæ ſeueritatem, Cardinalium vexationes, & angarias, latores Breuium, malum & grauamen*, & *regni ſui*, & *ſuum extimuiſſe*.

DE *Nauarræ* regno abalienato, non temerè eſt quòd omittis dicere, iubes *conſulere Hiſtoricos*. Quid opus? Fatere tu quod res eſt. Quodcunque præterea *Hiſpanis* Regibus ius eſt; ſcis tamen Hiſtoricos, ſi conſulantur, reſponſuros ſtatim, mulctatum Regno *Nauarrenum à Iulio ſecundo*; mulctatitio regno donatum ab eo *Hiſpanum*: Ita ſcilicet *voluit, iuſſit* Summus tum Pontifex. De Regum titulis nemo te diſſerere vult. Quid ad nos de illis? Alio fortè titulo nititur *Hiſpanus*: De eo non quæritur: De *Pontificis* tui, de *Iulij donatione* quæritur. De *Pontificis facto* dicendum tibi erat; & dixiſſes ſcio, lubens, niſi vidiſſes, nodum hunc, te vindice, expediri non poſſe. Quanquam autem ibi, *de re ipsâ* nihil attingas; at ex indole tuâ viſum eſt, *voculam* ſaltem vellicare. Dixerat enim Apologia Regem *Nauarræ*, qui ſic Regno ſpoliatus, *Regis patrem*, qui iam regnat: *Auus* is erat, vel *proauus*. At vel apud Iuriſconſultos, qui *loquuntur ad libram*, *Patris* nomine *Auus Filij Nepos* demonſtrari intelligitur, atque ita leges ipſæ loquuntur. Conſule, ſi placet, & te hîc fatere *canem Æſopicum*, qui captâſti *vmbram*, dimiſſâ *ſubſtantiâ*; *neutram* tamen tenuiſti. Res verò ita ſe habuit de Regno *Nauarreno* apud [a] *Nebriſſ*. Papæ *Iulio*, bellum tum erat cum *Ludouico* Galliæ Rege, cuius à parte erat *Iohannes* Rex *Nauarrenus*, qui & *Gallus* ipſe eſſet, & partem maximam patrimonij in *Galliâ* haberet. A Pontifice tum ſtabat *Hiſpaniæ* Rex. Is exercitum ducebat in *Aquitaniam*, contra Regem *Galliarum*. Per *Nauarram* verò mediam tranſire voluit, nec tranſire modò, ſed dum iret, rediret, *tres*, (quas nominare ei viſum) *arces* munitas ſibi tradi à *Nauarreno*, quæ in *Hiſpanorum* ſuorum interea manibus eſſent: Niſi è veſtigio petitas arces in quos vſus dictum eſt, traderet; ſe omnia rapturum. Iniquum ſanè poſtulatum. Ab *Hiſpano* tamen res relata ad Pontificem. Ab eo Rex *Nauarræ* (quòd *Ludouico* Galliæ Regi, hoſti ſuo faueret) declaratur Schiſmaticus, atq; proinde Hæreticus. Quia verò identidem admonitus pertinaciùs agebat, & ſe iam non obſcurè *Gallum* profitebatur; mulctatur regno, & omnibus fortunis, non modò *ipſe*, ſed & *Uxor*

[a] *Lib. 1. cap. 3.*

Digitized by Google

& *Filij*, cum *omni Poſteritate* ſuâ: In *Hiſpanum* omne ius regnandi transfertur. Ita nimirum *Albanus* belli Dux pro *Hiſpano*, Regis ſui ius explicat apud *Pampilonæ* ciues, in regno *Nauarræ* vrbis primariæ, quam *Albanus* tum obſidebat. [a] *De titulo dubitatis? Vniuerſali Eccleſiæ atque Apoſtolico ſenatui credite, qui Regem veſtrum Schiſmaticum, Hæreticum, Apoſtolicæ ſedis hoſtem publicum, atque reum læſæ Maieſtatis declarârunt, bona publicârunt, primo occupanti, & nominatim Principi noſtro conceſſerunt. Aut igitur totum hoc Orthodoxæ fidei nomen inane eſt, aut Rex veſter, Dijs & hominibus inuiſus, infamis, inteſtabilis, & à Chriſtianorum communione ſegregandus eſt.* Pergit dein, atque ſibi ipſi obijcit: *At dicet quiſpiam, Quis vnquam audiuit Regem, & eum quidem Regem, qui ſuperiorem non habet, vocari in ius, inauditum, cauſâque indictâ, condemnari, regnoque ſpoliari?* Reſpondet autem: *Quaſi nouum ſit, & nunc primùm ad aures veſtras peruenerit, à ſummo Pontifice Reges mulctari regno, imperio Imperatores.* [b] Guicciardinus verò confert in pauca rem totam. *Rex Arragoniæ, cùm ſe Regnum Nauarræ legitimè poßidere alio nomine affirmare non poſſet, occupationem iure Pontificij Imperij factam eſſe Sacroſanctæ Sedis authoritate aſſerebat.* Habes quo titulo; *Pontificis anathemate:* Quâ de cauſâ; *quia fidem ſeruabat Regi ſuo.* Et annon *propter fidem* ſeruatam *Regno exui, metus cauſâ* ſatis *iuſta, conſtanti viro?*

a Nebriſſ. lib. 1. cap. 6.

b Lib. 11.

SEquitur *Proauum, Pronepos.* Et *in eo* animus *tibi* vagatur: Apologia rem premit. Non enim *vno Gladio* diu iam pugnauit Pontifex: Gladius Gladium ſequitur, *materialis ſpiritualem:* id quod de *Proauo* eius *Iohanne* dixit *Iulius ſecundus* (apud [c] Nebriſſenſem) *vterque in Nauarrenum ſtringendus eſt Gladius, ac interim dum acuitur ſecularis, ſpiritualem in ceruices eius intentemus.* Nec dixit modò, ſed & reipſâ oſtendit, proiectis in Tiberim clauibus, *Gladio* ſuo *ſpirituali:* Deinceps verò plus ſibi præſidij futurum in *Pauli Gladio* quàm *Petri Claue*, palam profeſſus eſt. In Nepote itidem *ecce duo Gladij.* Non ille modò *Sixti 5ti* & Gregorij 14ti de *militiâ* ſpirituali: ſed & *Gladius Ligæ Sanctæ.* Ille verò non vnicus: aliquot *Gladiorum millia* in ceruices eius intentata; & illa, propter quotidianas ſtrages quas edebant, Regi (quem ſuorum cura tangeret) certè *metuenda.* Tu *ſpiritualem* magis timuiſſe vis: Exiſtet

c Lib. 1. de bell. Nauar. cap. 3.

forte alius, qui *materialem*, magis. Vtrumque fortè *timuiſſe*, nec tam illum tamen, quàm hunc, cordatus nemo negauerit. Quare *intra rem* conſiſtit Apologia. Sed ea ſemper eſt charitas veſtra in hoc negotio, Qui *cedit* vobis, ex *ſolâ conſcientiâ* id facit, nec niſi Cenſuræ metu, vt nuper *Dux Mutinenſis* cùm Ferrarâ cederet, non dubium, quin ex cauſâ, & motu merè Spirituali ex mero in *Clementem* officio: Nec ceſsionem eius fas, aliam in partem interpretari.

Cæremonias verò vbi *riſit*? Doluit potiùs collapſam ita iam apud vos Diſciplinam, vt res tota ad *frigidam Cæremoniam* redierit. Olim, per Legatos cædi non ſolebant Reges, (paulò antè id in *Henrico* noſtro vidimus) Ipſi *flagellari* ſolebant *cum hominibus*, & ab hominibus, idq; *grauiter*, ad *verū dolorem*, non *leuiter* modò *ad ſignificationem* neſcio quam. At iam, quia equum non poteſtis, ephippium cæditis: & cùm *ſignificatum* ipſum vobis periit, *vmbratilem*, & inanem modò *ritum* retinetis. Quodſi cui *ridere* libeat; *rideat* illud licet (*ridiculum* enim profectò) quod tu ita ſeriò quæris, *an magnum illi videatur, quòd Legatus Regius leuiter percuſſus ſit virgâ Sacerdotali, non ad dolorem vllum, ſed ſenſum aliquem myſticum.* Ne metuas; vobis fortè hoc (quicquid id eſt) quantumuis leue, *magnum* videtur: nobis non *magnum*, quin perpuſillum hoc quidem, atque adeo inſtar *nihili*, pro *tam longâ Apoſtaſiâ*, *tam leuiter* corripi; niſi quia, *pro peccato magno paululùm ſupplicij ſatis eſt Patri.*

Quanquam Apologiam ibi nolo ſic intelligas, quaſi ex illâ *virgæ percuſſione* dolor magnus, vel *liuor*, vel *vibex* extiterint; aut quaſi ſupra modum in pœnâ illâ *crudelis* Pontifex. Non ille quidem *crudelis* in eâ; *ſuperbus* magis & *inſolens*, qui Principem tantum in Legati ſui perſonâ tàm *indignis modis* tractauerit. *Dolor* fortè *minor*: *indignitas* verò in virgâ *non minor*, ſi eâ vel *leuiter attingas* modò, ingenuum quemuis, quàm ſi *cædas vel ad ſanguinem*. *Ingenuum* dico *quemuis*: Quanto autem maior, ſi *tantum Regem* in Legato ſuo; ſiue Pontificem reſpicias, *inſolentia* fuit, qui fecit; ſiue Regem, *indignitas*, qui paſſus hanc contumeliam. Niſi quòd Regem excuſent turbæ domeſticæ, quæ tum illi ita grauiter incubuerunt, vt neceſſe ei fuerit (cum *Carolo Magno, de quo antè*) ferre vix ferenda:

Digitized by Google

ſcialia ſeu Proceſſus omnes Iuridicos, (*ex quo publicata eius Excommunicatio*) *Diuino atque Humano iure prorſus irritos fuiſſe, atq; nullos: ita nec Bellum per Eam licitè, quamuis iuſtiſſimâ de cauſâ, vel indici potuiſſe, vel geri. Primam enim illam conditionem eſſe in Bello legitimo, vt indici debeat ab ijs, quibus Suprema eſt, atque iuſta authoritas indicendi: quam Illa iam Excommunicata non habet; præſertim cùm præter Excommunicationem, Depoſita quoq; ſit de Dignitate Regiâ, à Vicario* Christi, *cuius eſt in terris poteſtas Summa: ſubditiq; eius non ſolùm ſoluti à fidelitate omni, iuramento, obſeruantiâ, obedientiâ; ſed eis expreſsè etiam interdictum, ne vel ſeruiant vel obſequantur, Perſonæ cuiquam, ita Canonicè damnatæ. Abſque culpâ omni potuiſſe Dauidem à Saule deficere; potuiſſe Duces Saulis, quæ Regis erant omnia, Dauidi tradere. Nec modò licitam fuiſſe rebellionem Idumeæ, quam prius ſibi ſubiecerat Rex Iehoram: ſed & Libnam vrbē propriam & ſuam iuſtè deſciſcere ab eo, & in hoſtiles manus ſeſe in perpetuum tradere potuiſſe.* Quorſum verò hæc, niſi vt doceat *fas* cuiquam eſſe (quid dixi *fas?*) id cuique *incumbere* iam, poſſe & debere, & ad illud, tum *officij*, tum *conſcientiæ* nexu quemque obligatum eſſe, vt *diripiant* Eius omnia, & *hoſtibus tradant*: Rapere, Clepere, quæ Eius flagitium nullum eſſe. Hæc illius ibi *conſilia*: & *mendacia tua*, ſi negas *conſilia illius* fuiſſe. *Alani theoremata* hæc non potuiſti, maluiſti *peſſimum* illud, & *turpiſſimum Stanlei facinus* tueri; ſed vt decet *proditionem, mendacio*. Non enim abſtulerunt *Angli ab Hiſpano Dauentriam*; ſed inter *vrbes alias*, quas tum Regina *Cautionis loco* habuit, ab *Ordinibus Belgicis* acceperunt. Ea *boni cuſtodis Stanlei* fidei concredita eſt. Is, ſi *Catholicus* prodire repentè voluit, redderet *depoſitum* ſuum, Ei redderet à *quâ* acceperat, *quæ* illam *fide optimâ* acceperat, quò per eam caueret indemnitati ſuæ. Quid ad illum quis verus vrbis Dominus? Alia *Depoſiti* lex eſt, quàm vt ſedeat quis iudex, de *alieno Depoſito*: fidem *Depoſitario* liberaret, nec à facto tam fœdo, auſpicia ſumeret *religionis nouæ*; nec hijs primitijs *perfidiæ & proditionis Catholiciſmum ſuum* conſecraret. De cuius *Catholicâ fide* quid ſenſerint, haud ſanè ſcio; *de eâ fide*, quam Principi ſuæ datam violauit, videntur non admodum ſenſiſſe honorificè ad quos deſciuit. Ecquid enim ex eo *fidei illius* con-

 creditum

creditum eſt,ab illis, quorũ cauſâ *fidem* ſic fefellit? Non ſanè; meritò autem illud. *Perfidia placuit,perfidus diſplicuit*,nec dignus ex eo vnquam eſt habitus, cuius *fidei* (quantumuis iam Catholicæ) vlla apud eos *Dauentria* crederetur. Sed ab hoc *Stanlei* facto, *iactura* aliqua, *timor* nullus; quare ad illud *Matthæus* diuertit: *timor* potiùs à *libro* illo *virulento*, quem *Mattheus* propterea planè prætermiſit.

QVæ Regi cauſa fuit,vt ſibi proſpiceret,à *Bullis* prima fuit, quibus inclementer obnũtiatum eſt ei, à *Clemente* Papâ. Huic tu *Nodo,Cuneum* malè applicas; primò, non in fuiſſe illis *vllius certæ Perſonæ aut Nominis deſignationem*. Non certè *Nomen* eius,connexis ſyllabis,ſed *deſignatio* certa *Perſonæ*. Verba enim illa [*Quantumcunq; niteretur Propinquitate Sanguinis*] quis neſcit quem *deſignarent?* Quis alius tum *Propinquitate Sanguinis nitebatur?* Eâdem operâ, Nomen inſerere potuiſſet IACOBI *Scotorum Regis*, atque eo verborum circuitu deſcribere, quem nôrant omnes, præter,ſupráque Mortales omnes niti *Proximâ, Maximâq; Sanguinis Propinquitate*. Vacaturo propediè m Regno, Catholicum potiri voluit *Clemens*, atq; vt *id populus curet ſcilicet*. Scribit Catholicis Anglis, *vt curent, Catholicus regno potiatur*. Quidſi autem non *maximè Propinquus* Sanguine? Quidſi Hæreditarium illi Regnandi *Ius nullum?* *Curent* tamen *Catholici* (dum Catholicus ſit) *vt Regno potiatur*. Quò ergo Sanguis,vel Semẽ Regium? Quò Vis & Iura Succeſsionis? Quid iuuat Hæredem eſſe? Videtis quænam *Romæ* conſilia coquat Pontifex, quàm infeſta Regibus, quàm turbulenta. Laudat tamen conſilium hoc *Tortus* dicítque, *nullum eo magis ſalutare, magis Chriſtianum, magis pium vel vtile dari potuiſſe*. Nimirum,vt vbi Regnum vacat,*curent ſubditi*,ne proximus tum Hæres Regnum adeat; niſi cum parte vnâ populi ſui, de Religione tranſigat: Curent, vt alius nullâ *Propinquitate* nixus,*potiatur Regno*, nullo iure Suo,dummodò Papam veneretur. Ilicet ergo,actum eſt: Regnorum Succeſsio, *cura* iam *populi:* & ad hoc conclamat *Pontifex*, & *Tortus* laudat, & *Salutare* dicit conſilium hoc tam *perditum*; *Chriſtianum*, quale nec *inter Gentes* nominatum Quas verò per *Europam* turbas dabit, ſi quæ ab antiquo Stemmate pendet Succeſsio, ea iam *ad popularem curam* transferatur? Quid proximum huic,

Digitized by Google

huic, *curent ne potiantur*; niſi illud, *curent, ſi potiti, ne diu potiantur.* *Catisbeij* conſequentia.

Quodſi *populo cura* nulla, vt conſtet Regi ius ſuum, excidétne Iure omni? Quidni? Neque miſeret quicquam? Cur miſereat? *Ipſe in cauſâ erat:* penes *Ipſum* culpa omnis, iacturam Suam *Sibi* acceptam ferat: *Nemo læditur niſi à ſeipſo.* En iam vt cohæreant hæc. *Non nominauit:* Nec opus erat; ita *deſignauit*, cuiuis vt in procliui ſit, *celato nomine, de quo fabula narretur.* *Populo* dein *mandat* quòd *curatum* vult *ne potiatur regno.* Poſtremò inclementer dicit, *totius mali cauſam* à nullo præterquàm *à ſeipſo*; *ſi excluſus, ipſe in cauſâ erat.* Quomodò in causâ? Quid tandem peccauit? *ſpem fecit Pontifici* & feſellit. Non fecit Ipſe: vel *Ipſe* vel *miniſtri Eius.* Miniſtri verò; Et an ea Papalis iuſtitia *viſitandi iniquitatem ſeruorum in Dominos*, plectendi *Reges*, ſi *Miniſtri* delirârunt? An cuiquam incumbet, *præſtare culpam non ſuam?* Nec id quidem dicit, ſed, *vel Rex in causâ, vel certè eius adminiſtri reprehendi debent. Debent* fortè *reprehendi*; *reprehendantur* ergo, ſiquid tale promiſerint, Rex *in causâ ne ſit*; Quam nunquam meritus, *reprehenſione* careat. Sed huc res redit. Propter malos *miniſtros* obnunciauit Regi Pontifex. Atque ita *qui* animum gerit, *qui Sanguinis Ius* nihili facit, *qui populo ius facit* Hæredes iuſtos excludendi, *qui* vbi miniſter in culpâ, cudit in Regem, annon *Hic Niger*, annon Regi *timendus* & cauendus, ac bonis omnibus?

DEſcēdit pòſt, in *puluerem Puluerariæ Proditionis*, ſed in Nomine *Mendacij, Calumniæ*, & *Impudentiæ*: ita enim ſua ferè auſpicari ſolet. *Pontificē* negat *maculæ vllius ſuſpicione aſperſum.* Non *ſuſpicione*? Atqui, crimen cuius tot Ieſuitæ participes, *biennio toto* non celatum à Patre *Claudio* Generali, & per eum ſuboluiiſſe Pontifici, iure *ſuſpicetur* quiſpiam. Atqui, non alio fundamento nixa eſt tota hæc proditio, quàm Breuibus Pontificijs, à quibus æterna ei macula, ab illâ nempe clauſulâ, *Curarent Catholici ne Regno potiretur.* Cùm Coniurati è Breuibus illis, mentem Pontificis interpretati, non obſcurè affirmarent, Pontificem, *cùm curare vellet Catholicos, ne regno potiretur*, eâdem operâ voluiſſe curare illos, *ne diu potiretur*: *Si excluſum cupiebat, extruſum* etiam *cupere*. Sed & in

co

eo ſuſpicio non leuis, quòd neque reformidabant in eo conſcientiam Papæ: Miſſus enim *Romam*, qui totam Ei rem enarraret; ſed ita miſſus, ne priùs eò, rei *conficiendæ*, quàm *confectæ* iam notitia perueniret.

Ad Ieſuitas venio. *Garnettus* (vt ais) *conſtanter affirmauit, in eo ſcelere, non ſe, non vllum Ieſuitam, vel conſultorem, vel conſentientem vllo modo fuiſſe.* De *Garnetto* mox. *Non vllum Ieſuitam? Non vllo modo?* vide, *quâ fide*. Quid ergo ſibi volebat, vox illa illius, ad primum nuncium detecti iam facinoris: *At'at! actum ergo de Societate totâ?* Quid illa, quâ ſæpe vſus apud D D. Delegatos Regios, qui quæſtioni præerant: *Ne, quicquid ſe fieret, vnius ob noxam, Societas tota peiore apud eos exiſtimatione foret?* Quid illa, cùm excuſaret ſe illis, quòd ita piger eſſet ad ea confitenda, quæ illum conſcium arguebant, & quæ *Delegatis* tamen nota ſatis: *Eò ſe inuitum magis ad confitendum acceſſiſſe, ne Societas ex facto ſuo malè audiret, aut incurreret in reprehenſiones hominum?* Extant Reorum apud Acta publica ſpontaneæ confeſsiones; nec ipſi Rei pòſt, vel in *iudicio*, vel in vltimo *ſupplicio* negabant, Ieſuitas, & *Conſultores*, & *Conſentientes* fuiſſe.

Ieſuita vnus *Teſmundus* quidam, ad quem remiſſus *Bateſius*, poſtquam aſcitus eſt in numerum proditorum; cui ille *in confeſſione ſuâ* rem totam aperuit. Is *Bateſio* perſuaſit, nec *periculum* ibi, nec *peccatum* ſubeſſe, rem *licitam* eſſe, & magno bono futuram; animúmque eius ad facinus *firmauit*, *firmando* Euchariſtiam dedit. Hæc ille, *Bateſio* rem confitente; nec *conſultor* tamen fuit, nec vllo modo *conſenſit* in ſcelus?

Ieſuita alter *Gerardus*, *conſcius* fuit, *conſentiens* & *conſultor*; qui vno eodémque tempore *quinque ſimul* viris, de conſpiratorum numero, *iuramentum taciturnitatis* detulit, quòd *per Sacram Trinitatem*, *pérque quod tum ſumpturi erant Sacramentum, nec reuelarent rem illam eorum tum fidei commendandam, nec niſi veniâ à reliquis datâ, vnquam ab executione deſiſterent*; Iuramentum pòſt, datâ illis *Euchariſtiâ* obſignauit. Ille quidem, credo, *conſenſit* ſaltem.

Ieſuita tertius *Oldcornus*, *detectâ* demum *Coniuratione*, quaſi *bonum factum* defendit; nec quia ſucceſſu caruit, ideo non laudandum; cùm & *vndecim Tribus* iuſſu Dei ipſius contra *Beniam in*

Digitized by Google

iamin pugnantes, *bis profligata* ſint: cùm & *Ludouici* Galliæ Regis in *Terrâ Sanctâ* recuperandâ; & Chriſtianorum *in Rhodo retinendâ* ſanctum fuerit inſtitutum, nec euentus tamen reſponderit. Puto *conſentire* in ſcelus, qui *defendit*, & *laudat*. *Actio.p.86.131*

Quanquam quid iſtis immoror? Vno enim hoc, *Tortus manifeſtò opprimitur. Is ipſe*, à quo rem totam, reſque partes ſingulas reſciuit *Garnettus*, à quo omnia *ſpeciatim* audiuit, *is ipſe* annon Ieſuita? Et tu tamen negas, aut negat ille, *vllum Ieſuitam vllo modo*, illius conſpirationis, *complicem* vel *conſcium* fuiſſe? O vos verecundos, ô veraces homines! *Actio.p.102.*

Æquè verum, nec Garnettum, vllo modo Authorem fuiſſe. Ille verò Authori ipſi *Catubeio* Author fuit: Bis Author; *Primò* cùm *Breuia* illa *Clementis* cum eo communicauit: peſſimo conſilio id; nam conſpectis illis ſemel, *fundauit ſe ſtatim Catiſbeius, atque ſuper illis, omnes intentiones ſuas exædificauit*: Verba *Garnetti* ſunt. Audi enim, quale Dux inde Sceleris argumentum duxerit. *Quem reijcere tum licuit, eijcere iam licet. Æquè licet curare iam, ne pergat potiri, atque tum ne potiretur Rex. Curare nos Catholicos hoc voluit* Clemens. Age; *ea mihi res cura iam erit* Ita omne malum à Breuibus, Breuia à Pontifice; Verè vt ouum ipſum à Baſiliſco hoc excluſum fuerit. Cùm incubaret pòſt huic Baſiliſci ouo *Catubeius*, ac multa ſecum verſaret animo, de modo *curandi ne diù potiretur Rex*: venit illi in mentem inter alia, *de Puluere*. Hæſit aliquantiſper animi anceps; cùm videret, id ſine ſuorum etiam magnâ ſtrage, perfici non poſſe. Etiam vel *illi* bipedum nequiſſimo, tam *horrendum, informe* id ſcelus viſum eſt, vt principio nec tentandum exiſtimaret. Subſtitit ergo pauliſper; at cùm collegiſſet ſe, placuit eâ de re Patris *Garnetti* oraculum conſulere. Hîc iam *Secundò*, & Author, & Conſultor eſt. *Apud Acta.*

Adit ergo *Garnettum* rectâ; quem de conſilio ſuo *bis* conuênit, *Semel* in ædibus vbi latitabat. Adit autem non ſolus, ſed vnà cum eo *Grenwellus* (Is *Teſmundus* eſt Ieſuita, ſed æquiuoco hoc *Grenwelli* nomine magis hîc notus, quàm vero, atq; *eo* dehinc nobis nominandus,) & [c] ipſe Conſcius & Conſultor, Ambo, *vt in ſuſcepto ſcelere confirmarentur*. Quærunt: *Caſúne aliquo fas eſſet, inſontes vnà cum ſontibus internecioni dare?* Ibi *Garnettus* faſſus, *perculſum ſe quæſtione* *Actio.p.79.* *c Autogr. Apr.4*

 illâ,

illâ, & in ſuſpicionem ſtatim veniſſe (id quod res erat) magnum aliquod maleficium meditari *Catisbeium*. Sed reſpondit tamen, homo pius, & qui *nullius in morte ſe miſcere voluit, Quidni? Si tantum ex eâ re boni prouenturum eſſet, quantum, aliquot inſontum necem compenſare poſſet.* Nec ſemel hoc: alio

Autogr. Ap. 11. etiam id tempore factum eſt, in *Campis Suburbanis*, quibus à *Palude* nomen eſt; vbi, cum eâdem de re pleniùs cum adhuc conſuluiſſet, pleniùs ei *Garnettus* per omnia ſatisfecit: *Poſſe & licere cum noxijs innoxios ſufflari,* & *magni meriti rem fore, ſi id magno alicui bono Catholicis futurum eſſet.* Atque eo reſponſo ſuo, eos animos *Catisbeio* addidit, vt nihil ampliùs deliberaret vnquam, ſed ferretur pòſt totus ad Facinus. Quòd ſiqui, poſtea *inhorruerunt* ad Scelus tantum, (& quiſque ferè primo auditu *inhorruit*) ſtatim illi in promptu reſponſio: Conſtare verò ſibi Authoritate optimâ rem licitam eſſe; conſtare autem *Authore* Patre *Garnetto*, cuius ſibi *vox* eſſet pro *Oraculo*. Nec quiſquam pòſt in ſocietatem Sceleris aſcitus, niſi illo quaſi authoramento. Eo enim reſponſo adducti *Winterus*, *Rookwodus*, reliqui, *Incendiarius* ipſe denique *Fauxius*, alioquin hæſitantes, animos ſumpſerunt ad Scelus. Pater enim *Garnettus* Conſultor fuit.

Vide verò an credibile ſit, *Garnettum*, qui cum ijſdem ipſis

Actio p. 86. hominibus *Catisbeio, Wintero, Grenwello*, non ita multò antè in

Apud Acta. *vnâ*, atque *alterâ Coniuratione* fuerat, (*vnâ*, paulò antè obitum Reginæ: Rege Regnum ineunte, *alterâ*) de Regis *Hiſpani* Copijs ad *inuaſionem* huc aduocandis; cum *tertiâ* hâc iam excluſum penitùs fuiſſe. Vide an & illud credibile, cùm

Actio p. 130. *vix vnquam à latere eius* Catisbeius *diſcederet*, ſemper autem remotis arbitris rem ſuam agerent: quòd, (vt ſcripto habetur illius) *haud vnquam libenter ferret rem ſibi vllam eſſe cum* Catisbeio *niſi ſoli cum ſolo*: eum, *quæſtione* hâc nunquam niſi *in theſi* pertentatum fuiſſe: Eſto tamen; *vna hæc quæſtio fuerit*; Ex eâ *quæſtione* nihilne ſubodoratus eſt *Garnettus*? adeone *obtuſum pectus geſtabat?* Imò vel ex ipſâ illâ *quæſtione*, ſubolere ſibi tum aiebat, moliri neſcio quid *Catisbeium*, vnde multorum neces, nocentum, innocentum conſequi oporteret. Venit ergo vel inde in *cognitionem generalem*, & quanta ſat erat *Reo conſtituendo*. Verba ipſius in vltimo ſupplicio, hæc.

A Catis-

Digitized by Google

A Catisbeio *ſe, rem in genere intellexiſſe, & in hoc peccâſſe, quod celâſſet & prauertere neglexiſſet.* Tum etiam. *Quod, quæ ſibi comperta, Regiæ Maieſtati non aperuiſſet, mortis ſententiam iuſtiſſimè in ſe pronunciatam. Extra confeſſionem* ergo *Sacramentalem, Generatim* rem cognouit. Negat *Tortus,* Fatetur *Garnettus,* Cui credimus? *Actio in Supplicio.p.2.* *Ibid.p.3.*

Debebat verò, cuius ſic *in Genere* cognitionem habuit, eius, & vt *in Specie* cognitionem haberet, operam omnem dare, ſi (vt aïs) *operam omnem dedit vt à* Conſpiratione *deſiſti poſſet.* Poterat autem id, non dico, ſi *operam* dediſſet, ſed ſi vel *ſine operâ* vllâ ſuâ audire rem modò voluiſſet. Per *ſeipſum* enim ſtetiſſe, quò minùs *Speciatim* cognoſceret, *& id quoque recognouit.* Cùm enim, aliquantò pòſt cum *Catisbeio* ageret, ne in ſuo illo (quicquid id erat) Incepto progredi vellet, niſi Pontificis animo priùs explorato: *Mitte verò de Pontifice,* (ait *Catisbeius*) *de Illius animo mihi dubium non eſt; atque adeo, tute ipſe ſi audire vis, rem ipſam faxo ſcias; & eo dicto occepit ei rem totam pandere.* Ibi verò, inſtare *Garnettus* ne faceret: non enim adduci poſſe ſe, vt audiat. Cur verò, rem *cùm poſſet* tum, reſcire *noluit?* Quæ poteſt reddi ratio, niſi quòd *Noluit intelligere vt benè ageret:* Voluit *neſcire,* quia noluit *impedire?* Fruſtrà ergo à te dictum & falsò; *dedit omnem operam, vt à tali conſpiratione deſiſteretur.* Si *dediſſet, audiſſet, damnâſſet, auerruncâſſet.* Iam res ipſa loquitur: *Ignorare* maluit, quàm *auertere.* *Actio.p.128.* *Actio.p.100.*

Sed dic, etiam; *deditne omnem operam vt deſiſteretur? Quam* verò? *Romam* ſcripſit ad Patrem Generalem quò is curaret ſcilicet Coniurationem *Pontificis Breui* aliquo *præueniri.* Ridiculum; *Romam* ſcribere, vt inde hùc *Româ* reſcriberetur, quo ſe hîc Catholici continerent; quorſum ambages hæ? cur compendium non fecit itineris huius, *hinc Romam, Româ huc* denuo? cur idem hoc vnâ operâ, cùm *Superior* ipſe eſſet, *domi hîc cùm ſuis* conficere non potuit? Quando autem *Romam* ſic ſcripſit? *Non priùs hoc,* quàm id illi compertum, *confectam iri rem,* antequàm *is,* quem miſit, *nuncius Romam* perueniret poſſet. Verùm egit cum *Grenwello,* vt cum *Catisbeio* ageret, quò vellet *deſiſtere.* Cur verò rem reiecit in *Grenwelum?* Cur ipſe cum *Catisbeio* non egit? Acturus erat ſcilicet. Quando autem? Nimirum, *ſexto demum Nouembris,* po- *Actio.p.99.* *Actio.p.127.* *Actio.p.128.*

ſtridiè

ſtridiè eius diei qui *Sceleri deſignatus:* Cùm peracta iam res, *omnem operam daturus*, nè peragi poſſet. Qui per *ſex menſes* operam nullam dederat, qui nullam, *decimo* antè *die* cùm ab Vrbe diſcederet, poſtridiè Diei *fatalis omnem operam daturus* erat: Sed non antè. Sed *Grenwello* monente *Catisbeius* an deſtitit? Imò *Grenwellus* ipſe an deſtitit? Imò, perſtitit homo

Actio. p. 16. nequam, ac *reuelatâ* tandem *proditione*, huc illuc circumcurſitauit, vt concitaret Papiſtas quoſcunque poterat, ad arma contra Regem palam capienda. Et hoccine erat hominis, alios ex Superioris ſui iuſſu, *ab incepto reuocantis?* Quis credat *Grenwellum* Superiori ſuo tam immorigerum fuiſſe? *Grenwellum*, qui *Contritus* erat, qui *Confeſſus* de Scelere, qui &

Actio. 127. *Abſolutus* à *Garnetto*, nec aliâ lege, quàm vt deſiſteret: *non tamen deſtitiſſe*? perſtitiſſe in ſcelere, alios vt perſiſterent animâſſe, *Incendiarium animorum* præſtitiſſe ſe, *Incendia-*

Actio. 111. 101. *rio Pulueris* tum comprehenſo? Verùm *Garnettus*, ſi *deſiſti*, vt dicis, *voluit, atque vt poſſet, omnem operam dedit*; quorſum *Vota Precéſque* aſsiduè fecit, aſsiduè *Miſſificauit*, pro fœlici fortunatóque *illius Actionis* ſucceſſu? Ecquis pro eo Orat, pro eo Offert, quod factum nollet, à quo vellet *deſiſti*? Cúmq; illud Ieſuitis in more poſitum; vt *Miſſæ* quædam ſubinde, atque *Oratiunculæ ſpeciales* fiant, pro impetrandâ re aliquâ, quæ ſoli Patri Generali cognita: cur eo ipſo tempore à *Patre* ipſo

Apud Acta. *Generali, exijt Edictum* vt *Miſſæ* illæ omnes, & *Orationes* iam, ex *voto & ſententiâ* Patris *Garnetti* fierent, *& pro ſucceſſu eius rei*, quæ tum illi præ manibus, quæq; magno bono futura erat toti hîc rei Catholicæ?

Quodſi ita, vt ais, *deteſtatus eſt facinus*, quid *Coughtonæ* egit *inter facinoroſos* eo ipſo tempore, quo *ignem pulueri admotum* oportuit? Cur aliò, ſe non recepit? Cur eò? *Coughtonam*, inquam, qui *locus condictus* erat, quò Coniuratos omnes (ſi ſucceſſu Scelus non caruiſſet) oportuit ad Eum conuolare? Cur *ibi* vix *quatriduum* ante deſignatum Sceleri diem, concionem habuit, in quâ hortatus auditores ſuos, ſedulò orarent ſinguli, pro fauſto eius actionis euentu, quæ tum erat in foribus? Quare, vbi detecta demum Coniuratio, literæ eò ad *Garnettũ* cum omni feſtinatione tranſmiſſæ à Coniuratis, qui tum in

Aurg. Apr. 4. Vrbe, perferente eas *Bateſio*? Cur acceptis ſtatim literis ijs erupit

erupit ei vox illa, *Scelus hoc detectum, Societati toti, exitio fore?* Cur communicato tum inter ſe conſilio *Grenwellus* mox in *Walliam* feſtinauit, vt, quod *occultâ proditione* non poterant, *apertâ Seditione* effectum darent? ad eamque rem *Henlipæ* in ædibus *Abingtoni*, *ſe à Patre Prouinciali Garnetto miſſum*, idque *ab eo in mandatis habere*, palam conteſtatus eſt? Hæccine erant hominis *vt deſiſteretur* ab incepto, *ſatagentis*? *Actio.129.*

Nam *de Sacramentali Confeſſione*, quod ita *Tortus* vrget, vide quàm vacillet, nec *vera* fuit ibi Confeſſio: nec ſi *vera*, quicquam ad rem. Nihil autem hîc referam, quod *manu ipſius conſignatum* non ſit. An Confeſſio illa fuerit, *Garnettus* ipſe mirificè *trepidauit*. Nam *primò*, non aliter innotuiſſe ſibi quàm *in ipſâ Confeſſione*. Pòſt, *extra Confeſſionem* quidem, ſed *relatione aliquâ ad Confeſſionem* futuram habitâ. Tum, ne id quidem: ſed *per viam Conſultationis*, non *quaſi culpam aliquam delatam* ad ſe, ſed quaſi rem aliunde cognitam. Tandem, ſeriò iuſſus reſpondere, id quod res erat, an reuerà *in Confeſſione* rem *primò* accepiſſet? *Reſpondeo* (inquit) *Inambulâſſe nos, & Grenwellum enunciâſſe mihi rem totam ſub Sigillo maximo; quod ego, de Sigillo Confeſſionis accepi, quanquam Ille fortaſſe de minore aliquo intellexit.* Biduò pòſt *Quod ad ea quæ à Grenwello audiui, non poſſum pro certo affirmare, animum illi fuiſſe ea narrandi tanquam ſub Confeſſione.* Poteſt verò & *audet affirmare* hæc *Tortus*, quæ *Garnettus* ipſe non audet, *non poteſt pro certo affirmare.* Dicam autem vnde tanta hæc illius *trepidatio*. Initio confidentior erat; ſciebat perijſſe *Catisbeium*, ſupereſſe quidem *Grenwellum*, ſed elapſum fugâ putabat; ita, niſi vnum illum, neminem iam eſſe in viuis *cognitionis ſuæ* conſcium. Pòſt verò, *Grenwellum* (per errorem) putabat comprehenſum; metuebat autem, ne exiret per *Grenwellum* res, neue fateretur ille in Quæſtione, de totâ re ſermonem ſibi fuiſſe cum *Garnetto*, idque *extra Confeſſionem*. Hinc ita fluctuabat miſer. Res tota in luce ponitur per *Garnetti* literas, ipſius manu ſcriptas *ad dilectiſſimos Patres ſuos & Fratres*, *datas*, *Dominicâ in ramis palmarum.* Literis verò illis purgabat ipſe ſe *de duplici crimine*; quo (vt videtur) ſcandalo magno fuerat, *Patribus illis Fratribuſque* ſuis: *vno*, quòd omnino faſſus eſſet, *innotuiſſe ſibi* Proditionis negotium: *altero*, quòd *Grenwellum* inſuper de eo accu- *Autogr.* *Actio.Suppl. p.2.* *Autogr.Mar.31* *Autogr.Apr.4.* *Autogr.Apr.6.*

ſiſſet. Ad primum reſpondet: *Nam quid facerem? Primò accuſabant me reliqui omnes Coniurati; Secundò, Catisbeius vſus ſemper apud eos fuerat Authoritate meâ, quâ adduxit penè omnes, vt benè ſentirent de Negotio: quò factum, vt ad vnum omnes me haberent pro Reo. Tertiò, Duo quidam Corycæi inaudierant me, cum Oldcorno colloquentem, atque totâ de re apud eum diſſerentem, quid ad obiecta ſingula reſponſurus eſſem. Quartò, Literæ etiam à me Aurantiarum ſucco ſcriptæ ad D.* Annam, *neſcio quomodò in illorum manus peruenerant, quibus ſcientiam meam non obſcurè confeſſus ſum.* Vides ergo *reſciuiſſe* rem; tum *in reprehenſiones* ſuorum *incurriſſe* quòd hoc ipſum præ ſe tuliſſet: Literis verò hijs, *Patribus* ſuis, & *Fratribus* rationes idoneas *reddere*, cur de ſcientiâ ſuâ (quod *Patres illi* valdè optabant) *tergiuerſari* non poſſet.

Ad crimen alterum de accuſato *Grenwello*, ita ibi reſpondet: *Sibi quidem, ſi fugâ ſibi conſuluiſſet Grenwellus* (putabat enim eum captũ & in Cuſtodiâ) *aliam aliquam rationem ineundam fuiſſe, atq.* (vt verbis ipſis ipſius vtar) fabulã *aliam* formalem *ſibi fuiſſe* fingendam *Iam verò Ille cùm comprehenſus ſit; ita facto opus exiſtimâſſe, vt offenſæ partem aliquam in Grenwellũ reijceret, quòd, Fratrem ſuum pro charitate ſuâ fraternâ non ægrè laturum ſperabat. Cùm enim rem ſcire me iam ſcirent omnes: alicunde petenda mihi fuit origo cognitionis meæ. A Conſpiratoribus Laicis non poterã, quod ſæpe illis dicto, ſcripto ſanctè proteſtatus eſſem, me illos non proditurum vnquam. Secundò, Multorum mihi Confeſſiones viſæ erant. Omnes autem illæ, peræquè Grenwellum accuſabant atque me. Tertiò, Conſultum ergo putaui, vt faterer de Illo, quò & me ſimul atque illum excuſare poſſem; neutri* (ſcilicet) *noſtrum, conſilium illud placuiſſe.* Vides vt geſta fuerint hæc *ex compoſito*; vides, vnde *fabula* hæc noua de *Grenwello*, & ipſius Confeſſione. At hæc iam nulla fuiſſet, ſed *formalis* alia *fabula fingenda* ei fuerat, niſi, per errorem, *Grenwellum* putaſſet in vinculis eſſe, & valdè ſibi metuiſſet, ne *Grenwellus* confiteri *prior occuparet*, confeſſione aliquâ ſuâ *rem* (vt erat) *in aperto poneret*, atque ita duriùs *ſecum* ageretur. Hinc illæ eius fluctuationes; *Confeſſus eſt: Non eſt fortè confeſſus: Illi fortè animus non erat confitendi: Ego non auſim affirmare confeſſionem illam fuiſſe.*

Verùm, ſi vel *maximè* detur (quod tu *maximè* vis) *Confeſſionem*

nem fuiſſe *illam*, at non *aliâ lege* admiſit eam *Garnettus* vel audire voluit, quàm vt ei integrum eſſet eam reuelare, ſi quæſtio de eo vnquam haberetur; atque hoc præ ſe tuliſſe, teneri nolle ſe ad reticenda ea, quæ tum *Grenwellus* narrabat, apud Superiores ſuos, ſiquando eâ de re in quæſtionem veniret. *Cautum* enim *hoc* à ſe, *ſcripto* eius habetur ad *Grenwellum* ipſum: atque ita, eâ *cautione*, *Sigilli* vim omnem eneruauit. Nam *liberum* illi enunciare rem omnem, qui ius ſibi fecerat ac *libertatem* eius enunciandæ. *Autogr. ad D. Annam. 3. Apr.* *Autogr. ad Patres Ramiſp.* *Autogr. ad Grenw. Apr. 4.*

At *bona illa exhortatio* quam dicis *ab Vrbe tum tranſmiſſam, vt continerent ſe ab omni tumultu*, vetus ea *techna* eſt, *ſæpè* quidem *detecta*, ac proin *ſemper ſuſpecta*: vt non alio magis tempore ſcribant inde Pontifices in eum finem, quàm cùm maleficium maximè meditantur. Mulcere ſic volunt *Argos* noſtros, vt ſibi ipſis dicant, *pax & tuta omnia*, quò ſic *repentina clades irruat in eos*, nil tale ſuſpicantes. Non erat certè, cur *Monitionem* illam nominares, quæ nobis *prænuncia* eſt *procellæ* certò tum ſemper imminentis. Quin & alia tum erat *Monitionis* huius ratio. Tam enim placuit, tam certæ ſpei erat Negotium hoc de Puluere, vt nollent interturbari illud tumultu vllo, iuberent verò quieſcere alios omnes, vt huic vni locus eſſet, in quo repoſita illis ſpes omnis. *Act. p. 102.*

Videamus iam paucis de *Garnettó*, quidque ille in *Publico Iudicio* in rem veſtram ſuámue dixerit. Faſſus ibi primò, quod negare non potuit, *reſponſione ſuâ, de tollendis ſimul innoxijs cum noxijs, Catisbeio* conſilium ſuum *confirmâſſe, prolicito*, atque ita animos addidiſſe, authorémque fuiſſe ſceleris adeundi: Ex eoque reſponſo eius, fontem pòſt extitiſſe malorum omnium. Quicquid inde extructum, hâc baſî nixum: quiſquis poſt pertractus in *Coniurationem*, hâc *Authoritate* pertractus eſt. *Faſſus* etiam, ſe ex illâ *Catisbeij* quæſtione ſuſpicatum eſſe, *monſtri quid alere Catisbeium*, ac in *Generalem* de facinore toto *notitiam, extra confeſſionem* veniſſe. Præterea cùm idem pòſt *Catisbeius monſtrum* illud ſuum *monſtrare* ei, atque *rem totam ſpeciatim enarrare* vellet, deprecatum eſſe ſe. Potuit autem, quod ſuſpicatus erat, certò ſcire tum: niſi & ipſe *monſtrum* illud *ali* etiam, quàm *tolli* maluiſſet. *Faſſus*, egiſſe cum *Catisbeio, ne Pontifice inconſulto procedere* vellet: *Ad quid* verò *Ibid.* *Act. p. 100.* *Ibid.*

pro-

procedere, niſi aliquid ei tum innotuiſſet? Actum etiam cum *Catisbeio de Pontificis* conſenſu *impetrando. Conſenſu* autem; *quam ad rem? Admodum ſe cautum fuiſſe ſemper, ne intentionem Coniuratorũ, probari ſibi quiſquam eorum exiſtimare poſſet*. Quam verò *intentionem? Miſſificâſſe* pro *rei ſucceſſu proſpero* iam tum initio *Parlamenti* peragendæ. Atque hæc quidem omnia *extra Confeſſionem*. Scriptæ etiam ab eo tum *Garnetto* ſuo *Literæ*, in quibus ſpem bonam ſibi dixit ſupereſſe, depulſurum ſe ſatis commodè accuſationem de *Pulueraria proditione*, atque euaſurum, *eò quòd defecturi eſſent in probatione:* In *probatione*, dixit; non enim dicere potuit, in *rei veritate*. Agnoſce autem has eius pro Tribunali voces, in Publico Iudicio. Confeſsionem: *Se plura admiſiſſe, quàm quibus diluendis iuſtam aliquam poſſet excuſationem affingere*. Petitionem alio loco, quâ, læſæ Conſcientiæ perfoſſus ſtimulo, *Deum & Regem ſupplex orat, ne cum Catholicorum reliquis ſuam vnius ob noxam aſperiùs ageretur*. Votum etiam, ex abrupto, cùm commotus eſſet, (vt videtur) vehementiùs: *Vtinam verò Coniurationis huius fulminalis negotium, mihi haud vnquam innotuiſſet*. Credo *vel voces has*, votis quamuis auari hominis ſatis eſſe poſſe, vt doceant *Garnetti* ad facinus illud, notitiam atque conſenſum interueniſſe.

Autogr. Mar. 31. — *Actio. p. 86.* — *Actio. p. 117* — *Actio. p. 129.* — *Ibidem.*

Inſtante autem pòſt morte, narrat *Tortus* quid fecerit; *Longam orationem habuit:* Nec id verè: *non* enim ſanè *longam. In eâ fidem Catholicam profeſſus: & hæreſes Anglicanas liberrimè deteſtatus eſt*. Neutrum verum. *Eâdem libertate negauit, ſe Authorem, Complicem, Conſultorem, aut vllo modo Conſentientem Sceleris fuiſſe:* Imò verò apertè faſſus eſt, peccâſſe ſe, bis peccâſſe, *Rem enim in genere ſe à* Catisbeio *intellexiſſe, & in hoc peccâſſe, quòd tum celauerit, tum prauertere neglexerit*. Cùm verò etiã tum ſubijcere vellet *Garnettus*, reliqua illa proditionis particularia, in confeſsione ſe à *Grenwello* habuiſſe, reuocabat illi in mentem *Henricus Montague*, Eques illuſtris, qui Ciuitati *Londinenſi à Memoriâ* eſt, quiq; *autographum* eius tum penès ſe habebat *in promptu*, *Quatuor* iſta. Primò, *Grenwellum illi rem ſignificâſſe, non vt peccatum, ſed quam ipſe priùs intellexerat, idq; conſultandi gratiâ*. Secundò, *Catisbeium & Grenwellum, ipſum ſimul acceſſiſſe, vt in ſcelere ſuſcepto confirmarentur*. Tertiò, *Grenwel-*

Act. in Supplic. p. 2. — *Ibidem.*

Grenwellum atq; Ipſum, Colloquium de particularibus in Proditione illâ per Puluerem Fulminalem, ſatis longo pòſt tempore in Eſſexiâ habuiſſe. Quartò, *Grenwellum percontatum eſſe à* Garnetto, *quis Regni Protector futurus eſſet;* Garnettumque *ei reſpondiſſe, id differendum eſſe, donec res eſſet acta & transacta.* *Ex* quatuor *hÿs euinci, ſcelera illa aliunde quàm ex confeſſione, ille comperta fuiſſe: Hacque ipſa manu ipſius haberi conſignata.* Ad ea Garnettus: *Quicquid ſub manu ſuâ conſignatum eſſet, verum eſſe.* Secundò autem, *Quòd, quæ ſibi comperta, Regiæ Maieſtati non aperuiſſet, mortis ſententiam iuſtiſſimè in ſe* pronunciatam, *veniámque à Regiâ Maieſtate precatus eſt.* Tertiò verò ad populum conuerſus, iterum *ſe in Regem peccâſſe* confitetur, *idque ſibi dolori eſſe, quòd malè conſcius fuiſſet, ſcilicet reticendo; & eo nomine veniam à Regiâ Maieſtate iterum ſupplex petÿt.* Aduerte lector animum ad hæc; *Ter confeſſum videbis Peccâſſe ſe, quòd celâſſet; Peccâſſe etiam quòd præuertere neglexiſſet; Iuſtiſſimè ſe Capitis damnatum quod non aperuiſſet; Peccâſse quòd malè conſcius fuiſſet, idque reticendo; Ter peccati veniam petÿſſe.* Quin & apud Annam ſuam, (apud quam æquiuocè nunquam, candidè ſemper animum eloqui ſolebat, & in cuius ſinu omnia deponere) per literas, quæ etiamnum extant, vicem ſuam doluit, *quòd non propter Religionem iam, ſed Proditionem ſibi tanquam Latroni moriendum eſſet.* Et tamen audet *Tortus contra conſcientiam propriam, & contra teſtimonium multorum millium hominum, qui ſpectaculo interfuerunt, dicere, eum mortuum eſſe in abnegatione facinoris.* Quod ille Spectaculum cur *crudeliſſimum* dicat, ne ipſe quidem, credo, dixerit. Nec enim in eo factum quod *ex legis ſententiâ* fieri debuit: Nihil enim ſemiuiuus pertulit. Emortui cadauer diſſectum modò: Hoc námque iure vtimur in eos qui proditionis damnati. Quæ verò hîc *crudelitas* fuit, cùm multò mitior fuerit pœna, quàm Lex ipſa poſtulabat? Multò autem adhuc minùs *crudele ſpectaculum,* quàm quæ *Romæ* apud vos ſubinde conſpiciuntur.

De *deteſtatione* quod dicis, verè quidem, Dixit enim, bis dixit: Semel, *Conſilium ſceleratum, & ſuſceptum ſcelus fuiſſe immane, atque huiuſmodi, vt ſi peractum fuiſſet, non potuiſſet ipſe: non ex intimis ſenſibus totóque animo deteſtari.* Iterùm, *dolere ſe maximè & peracerbè ferre,* Catholicos *tam atrox & immane faci-*

nus vnquam ſuſcepiſſe. Verè ego dixti, mortuus eſt in *deteſtatione* facinoris. At etiam cùm mutire vellet de *Confeſſione* nonnihil, admonitus de *autographo ſuo*, ſtatim ſubticuit, nec *abnegauit* pòſt quicquam. *Profeſſio* autem *fidei*, quam dixti, *hæreſeωs deteſtatio* haud vlla. Quicquid enim à *Deteſtatione Facinoris* reliquum erat temporis, id totum conſumpſit, in *purgatione ſuâ, & fœminæ cuiuſdam, de quâ malè audiebat*. Atque hæc vera eorum Summa, quæ *inſtante morte* ab illius ore excepta ſunt, eáque pòſt *Edita*, dein *Verſa in Latinum*, *Excuſa Typis* extant. Alia ſi tu, ſi quiſquam orbi venditet, ſcito non in *Authorem Apologiæ*, ſed *in vos* quadrare *tuum* illud, *Tam ſtolida à vobis mendacia, ſine vllo teſtimonio, vel probatione congeri, vt neceſſe ſit, vos omnem omninò pudorem & conſcientiam exuiſſe.*

Ex ijs, quæ iam dicta mihi, ſi nihil etiam quis addat, conſtat opinor, ſerò nimis te *Sigilli veſtri* meminiſſe. Qui *Ternâ vice* confeſſus, *Peccâſſe ſe quòd Facinus celâſſet: Morte iuſtiſsimè mulctatum, quòd non aperuiſſet: Peccâſſe quòd malè conſcius fuiſſet: Qui Ter huius admiſſi* veniam ſuppliciter rogauit; aliter rem certè reſciuerat quàm *ex Confeſſione*. Nullum enim, quæ ſic inaudiuit celare, *peccatum*, imò *peccatum* non celare, & *peccatum* apud vos graue. Non debuit *peccatum confiteri*, non *veniam petere* eius, in quo *non peccâſſet*. Non *peccauit* Sigillum non violando, propter quod tu (*ob non violatum Sacramentum diuinum*) capiti eius Martyrij Coronam induis. Verùm erras, *Matthæe*, erras. Durum eſt contra ſtimulum calcare; læſa illi conſcientia. Non de nihilo erat, quòd *Semel, Iterum, Tertiò peccâſſe* ſe teſtatus, & *veniam orare*. Dictamen id erat conſcientiæ: *Illâ accuſante*, fruſtra defenſionem paras, *Illâ veniam petente*, fruſtra Martyrem acclamas.

Conuictus ergo eſt in Publico Iudicio, *Confeſſus* in vltimo Supplicio, nec tu dehinc iam negabis: vt nec Bibliopola *Bernardus*, qui cùm perpotâſſet alicubi ad veſperam, auſus in Præfatione ſuâ conſcribellare, *Garnettum neſcio qui, falſo proditionis Anglicanæ rumore aſperſerant*; ſumptâ, vt par erat, de liquidis ſimilitudine. Scias verò tu, ſciat & ille, vbi villum edormijt ſiccus iam & ſobrius, non *falſo* aliquo *rumore Garnettum*, ſed veritatis voce & vi, Tabularum, Teſtium, Probationum luce, ſoliditate, pondere *conuictum*, ore proprio, manu

propriâ

Digitized by Google

propriâ *confeſſum.* *Conuictum* autem & *confeſſum* coram *Conſeſſu* Honorario, ſummâ hominum *Frequentiâ*, *Loco* non minùs Celebri, quàm *Camera* veſtra *Imperialis* : vbi *rumori* locus non eſt.

Ibi *Actio* tum *in eo inſtituta* , in quâ, prolixè & diù, quamdiu quidem voluit ipſe, cauſam dixit, ſi potuiſſet excutere aſpergines illas. At ille, miſer, non potuit. Non enim leuiter aſperſus (natabant tum oculi *Bernardo*) ſed penitus immerſus Puteo ipſi Proditionis, Etiam Putei Profundo.

At de quibus ſic dicit *Neſcio qui*, homo ſtolidus ſciat ſi volet, *Qui* & *Quanti* fuerint. Quinque enim Comites Illuſtriſsimi, omnes Nobilitatis, Iuſtitiæ, Prudentiæ laude præſtantes, Actioni præfuerunt : Qui & Aſſeſſores habebant, præter Vrbanum Prætorem, Primarios tres Regni Iudices, Iuris hîc noſtri prudentiſsimos, coram quibus *Duodecimuirali inquiſitione renunciatus* eſt *Reus.* Tam verò enucleata in eo fuit Eorum ſententia, vt in *Comitijs* pòſt *Regni*, & *Senatu*, quo Sol Illuſtriorem non aſpicit, vim *Legis* acceperit.

Et iſte tamen neſcio quis, *Colonienſis* homo nihili, audet ſic Iuſtitiam Regni Publicam traducere: Et *aſperſum* modò dicere *rumore*, *à neſcio quibus*: aſperſus ipſe, credo, tum, imò perfuſus humore aliquo, vt verè tum quidem *neſciret qui*, etiam, audeo dicere, *neſciret quid* ſcriberet.

Quod ſi neque *conuictus* neque *confeſſus*, quare *capitis damnatus? Tantùm* inquis, quia *Sigillum illæſum ſeruare voluit confitentis*. Reſponde ſodes. *Duo tantùm* erant conſcij, *Titius* & *Titij Sodalis* : Is *qui*, Is *cui* confeſſus eſt. *Is qui* confeſſus, comprehenſus non eſt, proripuit ſe in pedes, abijt, euaſit. Ille ergo nullus reuelauit. Quis iam reuelare alius potuit, quod ſub Sigillo erat, niſi *Is cui* confeſſus erat: Is autem erat *Garnettus*, *Titius ipſe*. Solue verò nodum hunc. Quî potuit mortem oppetere pro eo, quod *reuelatum non eſt?* Non eſt enim *reuelatum* niſi ſi ab *ipſo* fuit. Nam *ab altero* non fuit : *tertius* autem præter *duos hos*, nemo reſciuit rem. Sic ergo ſe veritas habet : Mortuus eſt, quia *Sigillum* fregit, quia *reuelauit*, & *vel te Iudice*, optimo iure mortuus, qui tantum in ſe ſcelus, & vix morte piandum admiſit, vt *Sigillum violaret*. Dic verò *miram* illam *verſutiam*. Mira e-

nim profectò erat, quá quis cognoſcere potuit *de Confeſſione*, quam *ſolus Garnettus* audierat, *Garnetto* ipſo *non reuelante*. Vides, quàm hæc à te poſita, parum cautè. Verè enim omnino dictum ab Illuſtriſsimo Comite, qui tum erat vnus in Conſeſſu Iudicum; *Confeſſionis ſecretum, quod priùs detegere noluit Garnettus in alienam perniciem, pòſt detexiſſe in ſuam*: in

Act. p. 103. eóque reſponſionem *friuolam & futilem* tum ab Illo, iam *à vobis* adhiberi. *Friuolum* enim & *futile*, ſiquis dicat, quod tu tamen vt dicas, neceſſe iam habes, *Garnettum, qui ipſe reuelauit*, ideo capitis damnatum, *quia reuelare noluit*. *Reuelauit* enim ipſe, nec alius præter eum quiſpiam, quód præter ipſum nemo ſi maximè vellet, potuit *reuelare*. Credo equidem ſubridere *Noſtrates, qui apud vos ſunt*, quod rem hanc ita ſedulo agamus, vt conſtet conſcium fuiſſe *Garnettum: quibus* ea res iamdudum notiſsima. Quin *Mulierculæ ipſæ* rem reſcibant; &, *Quò tandem nos duos recipiemus interim, dum pertranſierit procella hac*, aiebat *Garnetto* ſuo, *Anna* ſua? Ita *Garnettus* manu propriâ ſcripſit, ita videas licet in Ipſius *autographo*. An & *Domina Anna* confeſsionem Ieſuitæ alicuius exceperat ſub *Sigillo*, cui res ita perſpecta? aut tu cuiquam vt perſuadeas, quæ nec *Mulierculis ipſis* ignota erant; ea *Garnetto ipſi* nota non fuiſſe?

Sed & minuendus error eſt *de Sigillo: Catholica doctrina* (inquis) *non permittit ad vllum malum vitandum Secretum Confeſſionis detegi. Non permittit?* Quare *non?* Ne ſi *id permiſſum ſit, odioſa fiat confeſſio. Odioſa ne?* Caue verò ne contrà *odioſa* magis fiat, ſi tegat, ſi foueat in ſinu ſcelera talia, tam & *odioſa*, & pernicioſa. *Odioſa* facta eſt olim & ſublata ſub *Nectario*, dum leuius multò ſcelus occultaret. Idem ipſum denuò ne contingat cauendum vobis: ſi non permittat *Catholica veſtra doctrina, tam infandum Scelus*, (vt auerti poſsit maturè) in cognitionem venire. Non enim ſemel eâ de re *Garnetto & Grenwello*, quin neſcio quàm ſæpe, ſermo illis fuerat. Nec hoc *Garnettus* negabat, ſed quantumuis id ſæpe factum, factum ſemper, ſub *virtuali* neſcio quâ ad *primam* illam *relatione*; eaque *relatio*, ſi vel *centies* de eâ egiſſent inter ſe, effecit, vt ſemper *ſcilicet* eſſet *Sacramenti Secretum*. Quodſi ſic

Autog. Apr. 11 liceat inter ſe *Scelera* verſare *Confeſſario* & *Confitenti*; vt, etſi

verà

Digitized by Google

vera tum *Confeſsio* nulla ſit, tamen id ſatis ſit, ſi *relatio* habeatur ad aliquam vel *antè factam* confeſsionem, vel *pòſt faciendam*; quæ melior vſquam *Sceleri Latebra?* Cui enim id dicere non licebit; *Extra confeſsionem* rem audiui, & ſæpe quidem: verùm *aliqua* tamen fuit inter nos *relatio* ad confeſsionem, vel aliquam quæ tum *antegreſſa*, vel ſaltem aliquam quæ *pòſt aliquando, ſubſecutura* eſſet. *Autog. Apr. 6.*

Sed *inſtas* tamen, *Nec permittit* (ais) hoc *Catholica doctrina*. Nuſquámne gentium? In *Galliâ permittit* certè. Námque ibi cum è *Neuſtriâ* Vir Nobilis Fratri Minori confeſſus eſſet, aliquando in animo ſibi fuiſſe, vt Regem *Franciſcum* occideret, pœnituiſſe autem ſe illius conſilij: cúmque datâ illi pœnitentiâ à *Fratre*, abſolutus eſſet; *Frater* rem reticere noluit, Regi indicauit. Re ipſâ à Rege ad Senatum Pariſienſem delatâ, quæſtio de re totâ habita eſt. Reus comprehenſus ſupplicio vltimo affectus eſt: *Fratri* autem intentata nec Cenſura, nec Lis vlla. Nec eſt quòd dicas, timuiſſe ſibi *Senatum*, à *Rege*; proinde voluntati eius licet minùs iuſtæ, paruiſſe. Notum enim non cadere in *Senatum* illum ſuſpicionem eam, vt cui non infrequens ſit, miſſa ad ſe, vel *Edicta* ipſa *Regia*, niſi ſibi probentur, ſæpe non exequi. *Bodin. de repub. lib. 2. cap. 5.*

Nec id ſolùm, ſed & è *Curia* etiam *Pariſienſis* Archiuis conſtat, capite mulctatum etiam [a] *Dominum* de *Haulteuille*, cùm denuò conualuiſſet, poſtquam moribundus, in *Sacramento*, reuelâſſet *Confeſſario* ſuo intentionem ſibi aliquando fuiſſe *Regis* de medio tollendi. Eam tamen rem conſtat pòſt à *Confeſſario* patefactam, fuiſſe *Domino* illi capitalem.

[a] *Hiſt. de Pais. pag. 307.*

Tum quod recenti adhuc memoriâ eſt, [b] *Petri* Barierij ſupplicium vltimum, qui *Meluni* fractus in Rotâ, ſententiam in Eum ferente Hoſpitij Regij Præpoſito. Is *Lugduni*, *Fratri* cuidam *Iacobino* (cui nomen *Seraphino Banchi*) propoſitum ſuum de nece *Regiâ* procurandâ, *Sacramentaliter confeſſus eſt*; nec vt mentem mutaret, à *Fratre* illo adduci potuit. *Regis* ergo *Secretario*, *Seraphinus* rem refert: *Barierius* in Iudicio Publico damnatus, ad Supplicium tractus eſt. *Permittit* ergo, quæ in *Galliâ* eſt, *Catholica doctrina*, vt ad *Regis* internecionem deuitandam, *Sigillum reſignare* liceat. Quidni idem hoc liceat in *Britanniâ* noſtra? Saltem *Catholica* hæc *doctrina*, vbique non

[b] *Hiſt. de Pais. pag. 144.*

 valet,

valet, ac proinde neq; *Catholica* eſt. Verùm res tota in opinione eſt. Quidam *tetrici* magis ſunt: nonnulli ſunt *æquiores*, quibus totum hoc *reuelare, in caſu* non diſplicet: aut vt fidem quis *Principi* & *Patriæ* maiorem debeat, quàm *Confitenti*. Vera quidem omninò fuit illa *Garnetti* vox, *Vltrò fateor, Leges quæ celare hæc prohibent apprimè eſſe iuſtas & ſalutares. Neque enim æquum eſt vt Principis ſalus ab alterius conſcientiâ pendere debeat.*

Actio p. 99.

Rectè verò tu; *Non permittit* dicis *Catholica doctrina, crimen vllum in Confeſſione reuelatum detegi.* Non iam fortè *permittit*, at *permiſit* olim. Olim, quis neſcit carmen —*Hæreſis eſt crimen, quod nec confeſſio celat.*— Nec maior ratio certè eſt, cur non debeat celari *Hæreſis*, quàm cur non *Proditio tam Immanis.* Sed olim *permiſit Catholica doctrina*, in crimine quidem nondum *Commiſſo*, ſed *Committendo*: præſertim (vt cum Scholâ loquar) *Si Inconueniens inde Graue ſequeretur.* Sequebatur autem in veſtro *Grauiſſimum*, & fuit illud inter *Committenda*. Sic olim [a] *Halenſis noſter*, ex quo ſcias quid hîc *Catholica doctrina* permiſerit *apud Nos. Poteſt quis confiteri peccatum, non tamen vt præſens, ſed potiùs vt eſt in propoſito, de futuro*, vt cùm dicit ſe velle fornicari, & nolle deſiſtere. *Dico ergo quòd non tenetur celare ſimpliciter, nec ſi Sacerdos talem Confeſſionem reuelaret, poſſet condemnari tanquam violator Sigilli confeſſionis: tamen quia hoc ſpecies eſſet mali, & infamia ſequeretur, propter hoc credo, etſi non tenetur* de iure *talem confeſſionem occultare, debet tamen celare ratione publicæ honeſtatis*, niſi Inconueniens aliquod Graue ſequeretur. *Tunc enim credo, quod non eſſet confeſſio talis penitus tacenda, nec tamen publicè reuelanda propter periculū infamiæ, ſed* cautè & ſecretò *alicui qui poſſet & vellet prodeſſe innoteſcenda.* Nec ea vnius *Halenſis* mens, eadem & apud Italos veſtros. Sic [b] *Angelus. Quando quis confitetur, ſe velle facere aliquod malum, iſtud* non eſt dictum in Pœnitentiali Foro, *& ideo propter rationem iſtius Sacramenti, non tenetur celare; ſed quando peccatum committendum* vergeret in periculum Communitatis, *credo ſine præiudicio, quòd* non ſolum poteſt, imò tenetur reuelare, *ei qui poteſt prodeſſe, & vult non obeſſe, vt malo obuietur.* Eadem [c] *Silueſtri*, qui Magiſter fuit Palatij Papalis. *Licet* reuelare Secretum Confeſſionis, *ſiquis confitetur ſe velle facere aliquod malum, puta homicidium, quia iſtud* non eſt dictum in Pœnitētiali Foro.

a Part 4. Q. 28. memb. 2. art. 2. in reſpon.

b In Confeſſ. vlt. num. 7.

c In Confeſſ. 3. num. 2.

Quando

Quando autem peccatum committendum vergeret in damnum vel periculum Communitatis, *vel etiam priuatæ perſonæ* tertiæ, *non ſolùm* non tenetur celare, ſed tenetur manifeſtare; *ſi id poteſt commodè ſine damno ſuo, & cum proximi vtilitate & peccantis.* Ex *Panormitano* autem acerrimi iudicij viro, vnà ſcias; & quę apud illum Catholica doctrina tum fuerit hâc de re, & verò etiam quæ apud *Innocentium quartum* Pontificem maximum, cuius *Authoritati* quis *Tortus* opponet ſuam? Ita enim ᵃ *Panormitanus. Sed circa vltimam partem quæro. Quidam fuit confeſſus Sacerdoti, quòd intendebat interficere Sempronium, vel aliud maleficium committere, & non poterat abſtinere; numquid Sacerdos peccet reuelando? Innocentius inſtat, & tandem concludit, Quod hoc peccatum* non dicitur detectum in Pœnitentiâ, *tum quia* non habet Contritionem, *tum quia* eſt peccatum Cõmittendum. *Vnde Sacerdos* debet, *quantum cautiùs poteſt*, reuelare, *vt peccatum impediatur.* Plures referre non libet, vnum modò adijciam ᵇ *Dominicum Sotum*, qui rigidior eſt in *Cuſtodiâ Sigilli*, at ille tamen ſic. *Veruntamen ſunt qui fingunt ſe accedere ad Confeſſionem, & tamen non veniunt, quò ſe accuſent & remedium poſtulent animæ ſuæ, ſed vt Confeſſorem fortè peruertant, aut* fauorem aut auxilium *petant in perpetrandis flagitijs, vt temporibus noſtris vſu veniſſe fertur quibuſdam* qui in Pontificem conſpirauerunt, *& huiuſmodi peccata* celanda non ſunt, *ſed ſtatim potiùs denuncianda, quod plurimùm timendum eſt in crimine hæreſis.* Quod ante illum docuit *Innocentius, Non credimus iſtos confiteri vt Miniſtris Dei, qui non vt pæniteant, ſed vt conſilium vel auxilium ab aliquo recipiant, dicunt eis peccatum ſuum: licèt dicant, Hoc dico tibi in Confeſſione vel Pænitentiâ. Quia non eſt verum quod dicit, in Pænitentiâ nec vt Dei Miniſtro, cùm conſilium animæ non requirat: Et tales benè ſunt cogendi ſuper præmiſſis ferre teſtimonium*

ᵃ Cap. Omnis de pænit. & remiſſ. num. 24.

Hoſtienſ. ſuper 5° cap. omnis. Archid. de pænit. d. 6. Anchor. ſuper 5° cap. omnis. Ripa de remed. 38. Col. 2.

ᵇ De rat. deteg. Secret. memb 3. Q. 4 Concluſ. 2.

In cap. omnis verbo Tradit.

Collige iam iſta. Peccatum quod quis confitetur vt *Perpetrandum*, non ſpectat *ad Pænitẽtiale Forum; non cadit ſub Sigillo*: Hoc verò *Perpetrandum* tum fuit. Peccatum quod *vergit in periculum Communitatis*, celandum non eſt, ſed reuelandum: vergebat hoc *in Periculum Maximum Communitatis Maximæ.* Peccatum de quo *non accuſat ſe* Confitens, nec *animæ remedium quærit*, detegi poteſt. In hoc, *accuſatio nulla.* Non ergò in

Autogr. Mar. 31.

in Pœnitentiâ dictum, vel *vt Dei Miniſtro.* Potuit ergo *cogi ad ferendum de re totâ teſtimonium.* Poſtremò, vna eademque videtur ratio eorum, *qui in Pontificem conſpirauerant*, atque *Horum*, niſi quòd intereſt multùm, & Grauior multo *Horum;* qui non in Regem ſolum, ſed vnà cum Rege Sobolem Regiam, Sacrum Senatum, Cætum *tam immenſum*, inſontes *tam multos*, perniciem *tam tetram* machinati ſunt. Præcipuè, ſi (vt *Sotus*) non eò venit, *quò ſe accuſet* Confeſſor, ſed vt *conſilium petat vel auxilium.* Id quod in hoc factum. Non enim *eò venit* Grenwellus *quò ſe accuſaret* (ait hoc *Garnettus*) *aut remedium poſtularet animæ ſuæ*; ſed *conſultandi* (id eſt) *conſilij petendi* gratiâ: *Non vt crimen, quod reprehenderet, ſed vt de exequendi ratione* Garnettus *ei, conſilium adhiberet.* Quid enim illæ ſibi quæſtiones volebant, cùm ſæpe pòſt, *alter alteri* obuius eſſet? *Quomodo ſuccedit? quos progreſſus habet Res Pulueraria?* Quid illa autem? *Sublato Rege, atque Ordinibus, quiſs Regni demum Protector futurus eſſet?* Vel vnica verò hæc *Grenwelli* quæſtio, ſatis ſupérque eſt, ad *Laruam* huic *Confeſſioni* detrahendam; ſatis ſupérque vt ex eâ conſtet, quo animo *Grenwellus* ad *Confeſſionem* acceſſerit. Aduertit enim, ſcio, Lector, quæſiuiſſe hoc *Grenwellum* à *Garnetto*; *Grenwellum, qui ipſe Garnetto rem omnem reuelauit*; *à Garnetto, qui tamen niſi reuelante Grenwello, rem planè neſciebat.* Cui verò hinc non liquet, *Garnettum*, ad quem non aliter peruênit res, quàm ex confeſsione *Grenwelli,* plus hîc ſciſſe *Grenwello* ipſo de *Protectore*, atq; multò, quàm is qui ei rem retulit, in Negotio toto peritiorem fuiſſe? Sed vos, an bonâ fide ſoletis quęſtiones huiuſmodi, *Succedítne? Progreſſus ne facit proditio? Quis futurus Regni Protector?* pœnitentes atque inter confitendum percontari ídque *ſub Sigillo?* Malum verò *Sigillum*, & meritò comminuendum, quo hæc tam turpia *obſignantur.*

Actio, p. 110.

Sed &, qui in materiâ *Sigilli* Stoici ſunt vel maximè, requirunt tamen, vt *Confeſſio ipſa Sacramentalis ſit.* At fueritne iſta *Confeſſio:* aut *per viã:* aut *nec per viam Confeſſionis:* *Garnettus* ipſe ad mortem vſque incertus. Tum & illud requirunt, vt verè ſit *Accuſatio:* Ita Sotus: Hæc vèro *Accuſatio* planè non fuit, quaſi *peccatum* eſſet: ſed *Conſultatio* (teſte vel *ipſo*) putà, de *Nouo Protectore*, & alijs eiuſdem generis. Poſtremò, vt maximè

fuerit

Digitized by Google

fuerit *Confeſſio*, tamen eo vno excepto, vt ne prodat Confitentem, [a] *debet confeſſarius, cum maximâ diligentiâ præcauere pro Poſſe* ne peccatum perpetrandum *ſibi in confeſſione detectum* opere perpetretur. [b] *Poteſt Superiori dicere*, Vigila, *quia Lupus eſt in Grege*. [c] *Debet monere eum, cui ea res curæ fuit, vt inuigilet*, & debet facere omnia quibus obuietur *delicto committendo*. [d] *Debet admonere Rempublicam, aut illum cui periculum imminet, vt caueant* tali horâ, *aut* tali loco. [e] *Debet occurrere* quantũ poteſt; *Ciues ad cuſtodiam ciuitatis incitare, atque* omnia alia, *quæ ad obuiandum Proditioni facere conuenit.* Non enim alia Canonis cautio quàm hæc, [f] *Caueat ne reuelet Peccatorem. Cap. Omnis vtriuſq;*: non autem *Peccata*, ſi poteſt illa ſine *Peccatore*.

[a] Mediauil in 4m. Diſt. 21. A. 4. Q. 2 Biel. in 4m. Diſt. 21.
[b] Bonauent. in 4m. Diſt. 21. par. 2. Art. 2. Q. 2.
[c] Nauarr. de Pœn. Diſtinct. 6. num. 124.
[d] Soto memb 3 Q 4 Conclu. 2.
[e] Adrian. de ſacra. Confeſſ. p. 77. col. 2.
[f] Suarez. Tom. 4. Diſ. 33.

Iam verò veſter hic *Confeſſarius*, eſto, vt detur ei, reticere de perſonâ *Confitentis*; præcauítne rem, *pro poſſe ſuo cum maximâ diligentiâ?* Fecítne omnia, *ne perpetrari poſſet hoc Flagitium tam Atrox? Dixítne Superiori, Vigila? Admonuitne, vt caueret*, tali Horâ, tali Loco? *Excitauitne Ciues*, ac alia omnia fecit, *quæ ad obuiandum Proditioni tali, facere conueniebat*? Nihil horum. Imò ad horam mortis *in hoc peccaſſe* ſe faſſus eſt, *quòd præuertere neglexiſſet*. Quid ergo hijs vlteriùs immoramur? Quocunq; ſe vertat *Matthæus, Martyrem* ſuum Scelere plus magis inuoluit. Mortem pati debuit, potiùs quàm vt *Sigillum violaret: violauit*, eóque facto, factus eſt author mortis ſuæ. Poterat ſeuerè interdicere Confitenti, vt *deſiſteret ipſe, alios* à Scelere *reuocaret, ſub pœnâ reuelandi*, ni intra certum tempus id efficeret. Poterat credere Papæ *Innocentio*, & illæſo *Sigillo* Sacramenti ſui, Scelus adhuc *perpetrandum, vergens in Periculum Summum totius Reipublicæ, detegere*. Poterat vel *Soto* credere, & cùm non eſſet *Accuſatio* ibi vlla, tutò reuelare, atq; ita perniciem à Patriâ, *pœnam à ſeipſo Capitalem* auertere. Poterat ſubticere Confitentem, & de *Horâ* & *Loco* commonefacere *illorum aliquem, quibus periculum imminebat*. Nihil horum fecit; iuſta ergo illius percuſsio. *Piè* autem profecto *credere* non poteſtis coronandum illum à Deo propter Sacramentum diuinum *non violatum: Violauit* enim illud turpiter. Nec propter *fidei Catholicæ confeſſionem*: Flagitioſè enim eius oblitus eſt. Sed neque *deteſtationem hæreſeon Proteſtantium*: Ita enim erat intentus *Charitati*, & purgandæ *Sorori mulieri*,

lieri, quam vbique ſecum circumduxit, vt *Fidei*, vt *Hæreſis* mentio omnis ei penitus tum exciderit; Vt iam alia vobis merita quęrenda ſint ex theſauro Eccleſiæ & Societatis, quæ *Martyri* veſtro applicetis, alioqui *Coronâ* ſuâ (vt *piè credi* poteſt) carituro.

Poſtquam autem *Martyrium Garnetti* conſummâſſet: proximum erat, vt, qui ſe tum in pedes coniecerunt Ieſuitæ, etiam *ex Congruo, pro Confeſſoribus* haberentur. *Perſecutione* enim, illis *propter iuſtitiam* ingruente, *ex conſilio Chriſti* fugerunt *de vnâ ciuitate in aliam*. Quis hæc ſine ſtomacho legat? Ergo, cui non par fuit vnquam Nefaria Proditio, *Iuſtitia* iam eſt? Animaduerſio in Proditores, *Perſecutio?* Proditores iam *Noui Confeſſores?* *Chriſtus* ipſe fugæ Illis *conſilium* dat? Chriſti *Vicarius* fugientes *excipit?* Imò *Conſcientia* illis *Facinoris* illius nulla, non *Teſtium indicia* vlla: Manſiſſent ergo ſi *nulla*; cur fugerunt? Redirent verò iam cum *Muro ſuo Aheneo*; ſubirent examen legitimum; ſentirent nec *Indicia*, nec *Teſtes* deeſſe probandæ de illis proditionis. *Teſtes* erunt, & *Indicia*, *Grenwellum* rem totam *Garnetto* partéſque eius ſingulas *reuelâſſe*: *Gerardum*, Proditoribus *iuramentum detuliſſe* de non deſiſtendo; Miſſâ etiam & Sacramento obſtrinxiſſe ad ſcelus: *Hamondum* Proditores omnes *abſoluiſſe à ſcelere*, *& Reatu eius omni* etiam tum, cùm patefactâ proditione, in Seditionem apertam ruerent. *Conſcientia* illis *cauterizata* fortè eſt, atque ita, vt tu dicis, *ſine Conſcientiâ* ſunt; ſed *Teſtium* ſatis erit, *Indiciorum* pluſquam ſatis, ſi legitimâ Actione experiri volunt. Neq; verò fugerunt, niſi priùs omnia experti, an poſſent tubæ, & faces eſſe, Seditionis nouæ. An & id *conſilium Chriſti?* Cùm fruſtra id tentâſſent, bis iam Rei, receperunt ſe ad bonum illum *Hoſpitem ſuum* & (quales illi ſunt) *Confeſſorum* omnium.

Quodſi Papæ *conſuetudo non ſit, vocandi in ius* vbi accuſator abeſt, vel teſtes; ne faciat ſanè: Tantùm expellat *à ſe*, faciat reuerti *ad ſuos*, vbi *extant Indicia* clara, vbi *Teſtes* omni exceptione maiores. Ne *afficiat* ſanè *Supplicio*, ſed *ne excipiat Hoſpitio*. Nam de Sereniſsimo *Archi-duce* quod ſubiungis, ſuauis homo es; ſcis *Baldwino* exceptionem eſſe *fori*. E *Venetâ* iam cauſâ, ſat illi conſtat, Sacerdotes, præſertim verò *Ieſuitas*, non conueniendos, niſi coram vel Pontifice, vel eius Delegato: Subditos Illos Ducum, Archi-ducum, Regum

Digitized by Google

gum non eſſe, quin Papæ ſolius; abſque eius voluntate, nihil de illis ſtatui poſſe: voluntatem verò illius eſſe, vt de *Confeſſoribus ſuis* nemo pereat. Fallor autem, ſi non eadem hæc Regi reſponderit Legatus hîc Sereniſsimi Archi-ducis, cùm ad iuſtitiam poſtularetur *Baldwinus: Ieſuitam* eſſe *Baldwinum*, apud *Superiores ſuos conueniendum:* apud Archi-ducem enim *conueniri* non poſſe. Sed tu tamen multum hallucinaris; non inſpexiſti ſanè, quæ nobis apud Acta ſunt. Nominârunt verò, qui ſupplicio ſic affecti, *Baldwinum* (atque fœdâ notâ notarunt) alioſque nonnullos, conſcios, complices, conſultores ſuos. Probari hæc contra abſentes, ſcio, non probares; fac veniant modò; Abundè probatum erit, nec tu negabis: hîc *Teſtes*, hic *Tabulæ* obſignatæ. Interim autem, dum probent innocentiam ſuam: exulent à vobis, à bonis omnibus: *Tortus* ne ſit Patronus: Pontifex ne Fautor, Roma ne latebra ſit tam perditorum ciuium. Hoc ſi faciat *ſapientiſsimus ille tuus Princeps*, rem faciet ſe dignam; eluet maculam hanc omnem. Ni faciat, adhærebit illi, *ſuſpicionis* nota non leuis: quod *factum* iam *nolle* dicit, *fieri voluiſſe*. Nec leuitas in *ſuſpicando* vlla; ratio enim ſubeſt *ſuſpicandi*, *fauere* illis, quos *fouet*; quos nec *iubet*, nec *ſinit* cauſam dicere; nec *vocat* ipſe, nec *remittit* in ius; quos ſecum retinet, in *conſpectum* ſuum *venire* ſinit, nec vel *abigit* ſaltem à ſe, qui famâ laborant, quòd in ſocietate fuerint tam Nefandi Criminis. Tu, quantum voles *excuſa* factum; quantum potes deprecare: Intereſt Pontificis, ſi Famæ ſuæ conſultum vult, ſi Exiſtimationi; Scandalum iſtud à ſe quàm primùm amoliri.

AD illud *Cardinalis*, *Cur ſolus Rex Angliæ timet*; *Quis vnquam alius, ex omni Chriſtianorum Principum numero, aut timuit, aut timet præter eum:* reſpondit & *alios aliquando*, & *ſæpe multos*, ſibi à Pontifice *timendi cauſam* habuiſſe, etiam *timuiſſe*; nec ita eſſe affirmauit modò (quod *tu ferè facis*,) ſed probauit affatim. Falſum ergò quod *non alius vnquam:* Falſum etiam quòd *Ille ſolus* timeat. *Non temerè* quidem *Noſter*, *ſic vt Illi*; non enim facere quæ *Illi* fecerunt, quæq; facere ſolent, qui *timent:* *Confugere* aliquò, *ſupplices eſſe*, aliorum operam *implorare*, *mittere* qui *intercedant*. Potuítne magis appoſitè? Quis vnquàm alius timuit? *Alij multi*, & *ſæpe*; Cur ſolus Rex timet? *Noſter ne*

 timet

timet quidem. Vbi ergo hîc *paradoxum?* Timuerunt illi, *Rex non timet*. Illi enim vexati bellis, ad extrema redacti, ab hoſte fuſi, à vicinis deſerti, denique, ne ſuis quidem ſatis fidere, ſed & ab illis ſibi *timere: timuerunt* ergo, & iure quidem. Regis ea cauſa non eſt. Nihil horum. A bellis, pax; non hoſtis vllus ad portas; vicini omnes fœderati; Sui verò illum in oculis ferunt, in corde: ſimul, vt viuant, ſimul vt moriantur. Illi *timent*, Illum ſibi plus *timere* vellent. Quàm diſpar hîc cauſa? Quàm verò diſparata hæc inter ſe? vt *Illi tum* quidem debuerint: *Rex iam noſter* non debeat *timere?* Temerarij illi quidem fuiſſent, niſi *timuiſſent*, vt illorum res erant: Rex parum conſtans, ſi *timeat*. Sed neque, debet iam *timere* Rex vllus, (vt quod res eſt dicam.) Prælonga tum erant, præut nunc ſunt Pontificis *cornua: exſecta* ſunt, ex eo; quanquam etiam nunc *mutilâ fronte* minitetur. Verùm vix vlla iam Illi vis, à ſe. Quæ eſt à *Principibus* eſt; ſi poteſt claſsicum canere, atque committere illos inter ſe: aut etiam à *Plebe*, ſi commouere poteſt vt diſceſsionem faciat, vel per Emiſſarios ſuos, ad atrox aliquod facinus præcipitem dare. Et annon magna *Pontifici* laus, quòd ita *Regibus*, & *Regnis terrori* ſit, quaſi *Demogorgon* aliquis, vt cui, poteſtas iam omnis ad *Deſtructionem* ſit?

Quodſi autem *locum illum* meliore oculo inſpexeris, contendes ipſe, falſum eſſe, quod ibi poſuiſti; nimirum *omnem* ibi à Rege *timorem* prorſus remoueri. *Panicum* ibi timorem negat euinci poſſe, non *omnem*: Eſt enim *Panicus*, qui ſine cauſâ eſt vllâ, *attonitos* tamen homines reddit, atque, vt ibi eſt, *ſtupidos*: eſt *alter*, qui cautos modò & ſolertes, vbi cauſa tamen ſubſit. *Prior ille* eſt, qui (apud te) *degeneres animos* arguit: *Hic* verò etiam in *Generoſos atque conſtantes* cadit. Ac vt *Leporinum* illum à Rege abeſſe ſcimus, quàm longiſsimè: ita hunc, plus magis augeri, ſummis in votis nobis eſt. Minor enim multo eſt, quàm aut vellemus, aut fortaſſe etiam expedit. Ex eo autem *timore* erat, quòd Regni Ordines, magis Illi *timentes*, quàm Ipſe ſibi, voluerint *Hircos* veſtros & *Capras* noxias ab *Ouibus* ſeparare; ſeparare autem quaſi Vocali Signo Iuramenti illius, quo Illis, cauerent omnes pòſt occurſare. Nec *trepidatum* tamen in eo eſt; ſed & ad tempus interrupta atque dilata Comitia ſunt: & cùm conueniſ-

ſent

ſent denuo, *lentè* res acta, *diu*, *multùmque* deliberata, *ſerò* tandem *poſt Semeſtre*, concluſa. Maturâſſent magis, ſi magno illo, quem tu fingis, *timore* correptus Rex. Non fuit Illorum, qui *exterriti* eſſent, tam Elephantinis paſsibus incedere; Ceruinis pedibus proſilijſſent, ſi *timidi*. Nihil autem ibi *feſtinatum*: cura maior, vt *cautè*, quàm vt *properè* res ageretur. Quo in Iuramento, niſi oculus tibi malus fuiſſet, vidiſſes non *timorem* noſtrum, qui non alius erat, quàm debuit; ſed *dedecus* veſtrum vidiſſes, & æternum opprobrium Pontificis veſtri, contra quem, cauſa tam magna fuit, & tam iuſta *muniendi Reges*, *Subditos* iuramentis *conſtringendi*, ne violentiam inferrent in Perſonam Regis, neue *Coniurationes* inirent, in Salutem Reipublicæ. Vidiſſes hoc, & meritò correptus *pudore*, de *timore* tacuiſſes.

Quanquam videris & tu, qui ſic *paradoxa* venaris, vt hic te expedias, ne incurras Seruus in Dominum; cùm ille *nolit*, tu *iubeas* timere Regem; ille *ſi* timeat, *temerarium* dicat; tu *temerarium*, *niſi* timeat; ille *cauſam nullam* eſſe dicat, cur timeat; tu *cauſas magnas*, & graues; ille, *nullum* vnquam *è numero* Principum; tu, *tot magnos Imperatores*, *& Reges* extimuiſſe; ille, *Ne time*; temerè enim facias, *Conſtans* non eris, ſi quem *nemo* Princeps timuit, tu timeas: Tu, *Time verò*; *Multi* enim timuerunt, & *Magni*; vide, ne dum *Conſtantem* te videre vult Dominus meus, *Temerarium* faciat. Ita, ait *hic*, negat *ille*; iubet *alter*, *alter* vetat. Quis hos homines ſpiritus agitat, niſi *Contradictionis?* Quis hæc illorum conciliet? Et tu tamen *paradoxa* crepas? Paradoxum hoc quidem tuum eſt, à te poſitum, niſi ſit plus etiam quàm *paradoxum*, id eſt, *paralogum:* Contra enim rationem omnem, & vel ſenſum communem, ſimul quem *reprehendis*, quòd omninò *timeat*; eundem quòd *plus magis non timeat*, *reprehendere*.

TRanſit pòſt, ad *odioſam* illam, & *odioſè* poſitam à Cardinale, *Iuliani ſimilitudinem*. Primò verò, in *Rebus* dicit ſimilitudinis ſummam poſitam, non in *Perſonis*. Cur ergò ita crudè rem reliquit Cardinalis? Cur non præfatus deferre ſe *Perſonæ Regis*; nec ad eam trahi velle, quæ de *Iuliano* ſic diceret? Cur neque pòſt reſtrinxit ad *rem?* & duritiem exempli honeſtâ aliquâ deprecatione molliuit, ſed ſic, quaſi *dimiſſo aculeo*,

culeo, ſtatim *auolauit?* Denique cur non ſubmiſit *Alium*, cui plus cordis, minus oris, quàm *Torto*, qui nec *Perſonæ* parcit iam; qui quaſi non ſatis iam eſſet per ſe, magis etiam adhuc *odioſam* reddidit? Ab vno hoc diſcat quiuis, quo animo ſit in Reges Pontifex, cum ſuis Cardinalibus, qui ſic immittunt *Scurras* ſuos, in Reges ipſos, & *ore ſpurco* liberè *graſſari* ſinunt, in eorum nomina; quibus, tempus erat, cùm Pontifices quoque ipſi *aſſurgebant*. Quid autem affert *bonus* iſte *Chriſtianus?* Primò *Iuliani* rem agit; patronum illi ſe præſtat, & attollit *Apoſtatam*, vt *Regem tantum* deprimat. *Non eſt* (inquit) *verum, Iulianum Atheum* fuiſſe. Atque idem, credo, diceret Apoſtolo

a Epheſ. 2. 12. *Paulo*, qui *Epheſios* idola multa colentes, dixit ἀθέους fuiſſe. Non eſt verum, *Paule, Atheos* eſſe *Epheſios, Polytheos* dicere debuiſti. Atque hæc illius Auſpicia ſunt, vt mendacium impingat Apoſtolo, & Spiritum Sanctum loqui doceat.

At neque *Polytheus* erat *Iulianus*, ſed planè *Atheus*, quamuis eſſet tum *Pontifex Maximus*, Nempe *Irriſor Religionis ſuæ*, & Deorum, ad quos deſciuerat. Quis hoc neget, qui vel legerit *Cæſares* eius, vt, ibi de *Ioue*, de reliquis *Dijs ſuis* ludos faciat? Perinde bonus Ethnicus *Pontifex* iſte *Iulianus*, atque bonus Chriſtianus Pontifex *veſter, Leo decimus*, qui fabulam illam de Chriſto, ſibi vobiſque lucroſam valde fuiſſe, *Bembo* ridens aſſerebat; nec *Chriſtianus* hic, nec *Polytheus* ille, ſed vtérque *Atheus*. Veriſsimum ergo verbum hoc, *Atheum* dici debere Clientem tuum (bone *Patrone Iuliani*) nec tamen minùs verùm, *Atheum quoque* pari iure dici debere *Leonem*; atque illum etiam *Atheum*, qui apud [b] *Mirandulam* affirmabat qui-

b Theorem. 4. buſdam domeſticis ſuis, *nullum ſe Deum*, etiam dum Pontificis ſedem teneret, crediđiſſe. Illum quoq; *Atheum* apud eundem, qui viuens familiari cuidam aperuit, apud ſe animarum immortalitatē minimè creditam. Omnes *Catholicos*, omnes *Pontifices*, nec tamen *Chriſtianos*. Nihil ergo dicis cùm id aſſeris, *Cùm Catholicus non ſit, neq; Chriſtianus eſt*. Plus hîc multò dicitur. Cùm *Catholicus* ſit, tamē, non eſt *Chriſtianus*; imò cùm *Catholicæ Eccleſiæ Caput* ſit, *Chriſtianus* tamen non eſt. En tibi, quò *Iulianus* tuus te perduxit. Poteſt quis, Miſſas audire, poteſt facere, poteſt Caput Catholicæ Eccleſiæ Papam *credere*, poteſt Eccleſiæ Catholicæ Caput & Papa *eſſe*; nec tamen *Chriſtianus*.

Quàm

Quàm verò ineptè philoſophatur de *ſecundo? Cùm Catholicus non ſit, neque Chriſtianus eſt*. Vbi primò, Catholicum intelligit *Romano more* (vt ipſe paulò pòſt explicat) *qui Romani Pontificis religionem ſequitur*. At hic talis, *niſi falſi nominis, Catholicus* non eſt. Vbi vide quam rem agam. Etſi *Catholicus* ſit dixi modò, *Chriſtianum* tamen non eſſe: *Ne Catholicum* quidem iam eſſe dico Tu de *Iacobo* Rege quæris, ego de *Paulo Papa quinto*, vter *Catholicus* verior, vter *Catholicam*, id eſt, *diffuſam Eccleſiam magis* credat (ea enim vocis, *Catholici*, vis eſt) vter *Nulli loco alligatam?* Ac Rex quidem *Catholicam* planè agnoſcit, pérque omnes terras vbique diſſeminatam, nec vlli loco aſtrictam vult, nec vllo circumſcriptam. *Paulus* Papa veſter non ſic audet, non vel *Catholicam* nominare, niſi *Romanam* addat. *Romanam* autem ſic addendo, euertit *Catholicam*, quaſi ſi credat, *nulli loco* aſcriptam, *vni* tamen *loco certo* aſcriptam; *Catholicam Romanam*, quaſi dicat *vniuerſalem particularem*, vel *totum partem*, quaſi ſi *Orbem* compingat in *Vrbem*. Atque hoc qui credat, *Catholicus* non eſt, proin nec *Chriſtianus*. En Vicarius iam Chriſti, cùm *Catholicus* non ſit, *Chriſtianus* non eſt. Sed nolo delirantem ſequi. Hoc qui credit, *Catholicus* non eſt, *Donatiſta* eſt; ſic enim illi olim credebant Eccleſiam *Catholicam Africanam*: ſic vos nunc, illis per omnia ſimiles, *Catholicam Romanam*. Atq; vt illorum, quia *Africana* erat, *Catholica* non erat, ſed pars *Donati*: ita & veſtra, quia *Romana* eſt, *Catholica* non eſt, ſed pars *Papæ Romani*. Atq; hoc qui neget, ad exemplum *Torti* [*Catholicam Romanam*] [*Animal Aſinum*] appellandum cenſeo. Poſtremò, quid ita malè vobis conſcij *Catholicam* non audetis vſurpare *ſolam?* Quorſum additis *Romanam?* Quid illâ opus eſt, ſi præter *Romanam*, *Catholicâ* nulla eſt? Neq; enim eâ voce opus vllum, niſi vt diſtinguat veſtram ab aliâ *Catholicâ* quæ *Romana* non eſt. Ea quia merè *Catholica*, verè *Catholica*: veſtra non *verè*, quia *additione* illâ *detrahitis*; & *priori* illi [*Catholicam*] per *poſteriorem* hanc [*Romanam*] derogatis.

Sed vt *Sycophantam* hunc pauliſper inſanire patiamur, atq; vt Horatianus ille, *Nauem omnem quam conſpexit in portu, ſuam putare*, blandiri ſibi de nomine *Catholici*, vbi & quando occurrit, quaſi *proprium* ſit *ſuis* & *peculiare*; *ex ore proprio* iudicemus ipſum. Pòſt enim ex *Paciano* citat, *Chriſtianus, mihi nomen; Catholicus, cognomen*. At non omnes, quibus nomen Pag. vlt.

idem

idem, idem & cognomen? Quàm ridiculè? Omnes ne *Matthæi, Torti*, nulli *recti*? *Euangeliſta* ipſe cùm *Tortus* non ſit, nec erit *Matthæus*? aut Typographus noſter, cùm *Bellarminus* non ſit, nec *Robertus* erit? Annon ea Lex, vti *Nomen cognomine*: ita *Chriſtianus Catholico*, latiùs vt patêre debeat? Et quid ergo *Paciano* opus, *Chriſtiano Catholicum* addere? Sed dic etiam, qui *Romani pontificis religionem non ſequitur*, id eſt, qui eo ſenſu *Catholicus* non eſt, non eſt *Chriſtianus*? Non *Chriſtianus*? Quid ergo eſt, ſi *Chriſtianus non eſt?* vel cuius Sectæ dicendus? *Turcáne?* At nemo contra illos *noſtris hominibus*, acriùs fortiúſue dimicat. An *Iudæus*? At illos *Romæ* Papa impunè ſinit habitare. Ergo Paganus? At illi *Polythei*, *Papiſtis* in eo, quàm *noſtris*, ſimiliores. Quarta verò iam Secta nulla eſt. Et illud quoque reſponde, an iam nulli ſub Turcâ gemant *Chriſtiani*, nullæne ibi ſint Eccleſiæ *Chriſtianorum?* Vnde tamen, *eo nomine* commendati etiam *à vobis*, & *veſtris hominibus* commendati, crebrò huc ad nos Captiui multi commeant. Nullíne in *Greciâ*, *Ruſsiâ*, *Armeniâ*, *Ethiopiâ*, Chriſtiani? *Tortus* deleuit omnes. Atque vt modò *Eccleſiam Catholicam Romanam* fabricatus eſt: ita iam *Religionem Chriſtianam Romanam* meditatur; vt de Eccleſiâ non ſit, Religionis expers ſit, nec *Catholicus* iam, nec *Chriſtianus*, qui Romanus non ſit. At *Chriſtiana Romana Religio* hactenus inaudita. Olim autem qui Hæretici, non inter *Turcas*, vel *Iudæos*, vel *Ethnicos* cenſebantur; neque niſi qui de Chriſtianis eſſent, Hæretici audiebant: nuper exortus *Tortus*, qui Chriſtianos negat.

Quin vos ergo diruitis *Conſiſtorium*, feriari iubetis *Inquiſitores* veſtros: *Foris* enim *ſunt Hæretici*, Chriſtiani iam non ſunt. De ijs *qui foris ſunt quid ad illos iudicare?* Quid ad *Chriſti* Vicarium eos, qui *Chriſtiani* non ſunt? Cur *Eccleſiæ vocem* audiant, qui nihil habent commune cum *Eccleſiâ?* Quàm verò hîc ſeſe *Tortus* memorem non præſtat, quod tamen (cùm *mendax* ſit) maximè præſtare oportuit? Antè, Pontifici vindicat Hæreticos *excommunicandi* poteſtatem: hîc materiam tollit poteſtatis. Quî enim poterit iam *excommunicare* qui intra *communionem* non ſunt? Ita excutit iam fulmen de manu Iouis ſui; abnegat *Catholicam fidem de poteſtate Pontificis*, atque ita *Tortus* ipſe iam, cùm *Catholicus* non ſit, neque *Chriſtianus* eſt. Sed hæc illius vecordia eſt. Vecordia certè,

qui

qui tot Regna & Gentes, quæ *Romani* Pontificis religionem non ſequuntur, ſemel & ſimul proſcribit omnes; *Paganas* aſſerit, *Chriſtianas* negat. Ita *Europæ* pars longè maxima, in *Paganiſmo* eſt. Quod niſi hunc *tam procacem Scurram* compeſcat Pontifex, videat ne *aſſertio hæc erumpat in neruum denique*. Quare autem non *Chriſtianos?* Quid tanti vel in fidem, vel Legem CHRISTI peccârunt, vt mulctandi ſint hoc *Chriſtiani* nomine? Quia ne *mente* Deo ſeruire volunt, non minùs quàm *Spiritu*, nec *ignoratâ Linguâ* Sacra ſua murmurare? An quia bibunt *ex calice omnes*, nec ſumunt ex *Semiſſe* Sacramentum? Seu quia *ſimilitudinem* ſibi nullam faciunt, quam *adorent vel colant?* vel id etiam, quia Sanctam Eccleſiam *Catholicam*, de *Veteri* Symbolo credunt, *Romanam* de *Nouo* non credunt? An denique, quia CHRISTO *nimio plus* tribuunt, nec ei *Sanctorum Suffragia* in munere intercedendi adiungunt, *operum merita* in iuſtificandi, *indulgentias Papales* in ſatisfaciendi? Videtur ergo, quòd per exceſſum peccent, & nimis Chriſtiani ſint.

At etiam *Patres* per vim torquet, vt cum eo vnà inſaniant. *Auguſtinum*, qui *Pelagium debere* dicit, *gratiam confiteri, ſi velit non ſolùm vocari, ſed eſſe Chriſtianus.* Quid tum? Et pari operâ dicat *Torto* quis, debere & illum de *Scurrili hac ſuâ* in Regem *petulantiâ* pœnitere, *ſi velit non ſolùm vocari, verùm etiam eſſe Chriſtianus. Eſſe Chriſtianus*, id eſt, *verè & re ipsâ* eſſe, quod titulo tenus erat: *Eſſe Chriſtianus*, id eſt, *intus & apud Deum* eſſe, quod extra videri voluit & haberi apud homines. Multi enim & apud vos, tum Chriſtiani, tum Catholici, credo, vocantur: quibus non magna cura, vt ſint quod vocantur, non magis quàm *Pelagio*. Nec qui hæreſes ergò ſectantur ſolùm: quis enim neſcit *Auguſtinũ* locis multis negare *Chriſtianos*, qui verbo confiteãtur *Chriſtum*, factis negent? Scit hoc ita eſſe, qui legerit *Homiliam* eius ſecundã in illa Apoſtoli verba, *Omnis Spiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt*. Quid agimus iam? Negamus Chriſtianos, qui Chriſtum *vitâ negant, ore confitentur?* Vide, ne ita ad miram paucitatem res Chriſtiana redeat: Vide ne ſic, Eccleſia vera, quæcunque tandem aut vbicunque ſit, non vel ipſa multos habitura ſit Chriſtianos. Semper autem peſſimè

Digitized by Google

ſuccedunt *Torto* exempla quæ adducit, vt *Iuliani* antè cum *polytheiſmo* ſuo: Vtri enim *Polytheo* ſimiliores, ac proin *Iuliano?* Quoſne *Catholicos* dicit, qui neſcio quot, minorum Gentium Deos habent Medioxumos interceſſores ſuos, non pauciores *Iuliano* ipſo, atque in eâ ſimilitudinis parte ſtrenuè *Iulianizant*: An quos negat Chriſtianos, Paganos eſſe vult, quos tamen *Deo vno*, *vnoque Mediatore* tum *Redemptionis* tum *Interceſſionis* contentos eſſe, nec ipſe negare poteſt? Ac *Iuliani* quidem ibi ſimilitudo: hic verò etiam *Pelagij*, redit illi in verticem. Vtri enim meliùs, vtri magis honorificè ſentiunt de *gratiâ* illâ; qui Pontificis religionem ſequuntur, an qui Reformatam? Quis neſcit, ſi ij Chriſtiani non ſunt, qui *in gratiam* ingrati ſunt, qui *Pelagium* ſapiunt: quàm cuiuis in procliui ſit dicere, veſtros Catholicos hîc potiùs *Chriſtianos* non eſſe, vtpote *Pelagij* pelago (qui ſic *vocari voluit, non eſſe Chriſtianus*) gradibus aliquammultis propinquiores? Quo in pelago cauendum vobis ne naufragium faciatis. Nos enim longè longiùs ab eo abſumus.

Athanaſio autem & *Cypriano*, eadem ipſa reſponſio ſatisfaciet. *Chriſtiani* vocem ibi ab illis premi ſtrictiùs multò, quàm communi loquendi more vſurpari ſolet; nec *de rigore* dicendum *Chriſtianum*; qui vt *Arius* in *Deitatem Chriſti*, vt *Nouatus* in *pœnitentiam* iniurioſus ſit. Etiam, cùm de moribus indignis nomine *Chriſtiano*, ſermo illis eſt in *Homilijs*, ſiquis vt *Tortus* hîc, mendax, vel maledicus; & eum Chriſtianum verè vel eſſe, vel dici, Patres iidem negabunt. Alioqui, cùm diſcedunt à ſtricto hoc dicendi genere, nec rem ad viuum reſecant; quis neſcit, paſsim apud omnes, qui locuti ſunt, omnes qui ſcripſerunt, etiam Ethnicos ipſos; *Chriſtiani* nomine cenſeri, qui *Chriſti* nomen ſeruabant, cuicúnque demum Sectæ addicti fuerant? Quis neſcit etiam Hæreticos multa paſſos, vt *Chriſtianos*, cùm ſufficeret hoc nomen, vt reos tum conſtitueret? Nec vlla ratio patitur, vt *Chriſtiani* nomenclaturâ excludantur magis, qui *errant*, quàm qui *operantur malum*. Neutri enim *Spiritu Chriſti* aguntur: Qui autem *Spiritu Chriſti non aguntur, hij non ſunt eius*, nec niſi illius nomine *dealbati*. Rom. 8. 14. Non enim *doctrina* tantùm, *vita* etiam *bona* requiritur, vt *nomini* reſpondeant; vtrumque qui non adhibet; fruſtra *Chri-*

ſtianus

ſtianus appellatur. Patiatur ergo *Tortus*, qui idiomate ſuo *Catholici* non ſunt, *Chriſtianos* eſſe, ne exurgat fortè aliquis, qui pariter contendat, eum quoque, vtpote Obtrectatorem, *Chriſtianum* non eſſe.

Dixit autem Pontificios Apologiæ Author, alicubi *Catholicos*; quare ij iam ſoli *Catholici*, ipſe non Catholicus. Nec id tamen ſic feret. Dixit Orator *Sextum Næuium* virum optimum; Senex in Comœdiâ *Dauo: Heus bone vir!* Vterque tamen, & *Næuius*, & *Dauus*, haud multò quam *Tortus* meliores. Dixit quidem, ſed feriò non dixit: auribus dedit. Dicet quis *Turcam* (ſi eum alloqui contingat) *Muſſulmanum*; amant enim *Turcæ* ſic appellari, libenter audiunt, faciliùs capiuntur: nec, ex eo tamen concludes, qui ſic appellet, ſentire de *Turcis* quaſi ij ſoli homines *Conſummati* ſint & *Perfecti*; quæ tamen illius vocis vis eſt. Vos quoque gaudetis *Catholici* non minùs appellari; nempe vt titulis Maiorum gaudent, qui Maiorum tamen rem omnem decoxerunt: Demulſit eò vos, vt æquioribus vteretur. Poſtquàm argumentum inde ducitis, *Turcæ*, vt ſe ſolos *Conſummatos*; vos, vt ſolos vos rectè in religione *ſapere* putetis: quid reſtat iam, quàm vt dehinc, vos *Papiſtæ* ſitis, illi *Turcæ*; nec vel *Catholici*, vel *Muſſulmani* ampliùs audiatis? Ita minimè expedit, delinire malas indoles. Salomonis vera vox fuit; b *Quod curuum, tortúmue eſt*, tractes vt voles, *rectum* fieri non Eccles.1.15.
poteſt.

Æquè inſulſum quod mox ſubijcit: *Qui Catholicus non eſt, hoc ipſo Hæreticus eſt*. At ſi *Hæreticus*, hoc ipſo *Chriſtianus*. Nam id certum: Qui *Chriſtianus* non eſt, eo ipſo *Hæreticus* non eſt. Niſi enim qui *Chriſtianus* ſit, *Hæreticus* nemo eſt. *Qui Catholicus non eſt, hoc ipſo Hæreticus eſt*? *Turcæ* ergo omnes *Iudæi*, *Pagani*, *Athei*, *hæreticæ prauitatis* accuſantur; Et *de nouo* iam feruet opus *Inquiſitoribus*, ampla illis materia iam, plena Curia; *qui intus* ſunt, *qui foris*, totum iam Orbem conuenturi ſunt. Inquirunt enim in *Hæreticos*: at quiſquis *Catholicus* non eſt, eo ipſo *Hæreticus* ſcilicet. Nec illud ſanè minùs. *Catholicum, atque Hæreticum contraria eſſe, vt diem & noctem, vt lumen & tenebras*. Dies autem & nox, lumen & tenebræ, *contraria* non ſunt; *priuantia* ſunt, quorum ea natura

tura eſt, vt niſi vni ineſſe, niſi de vno dici nequeant. *Habitus* præceſſerit neceſſe, vbi *priuatio* iam ineſt; vt iam *Hæreticus* nemo eſſe poſsit, niſi qui *Catholicus* prius fuerit, vt euertat iam Periodo hâc, quod præcedente poſuit. *Turcæ* enim, *Iudæi, Pagani*, Catholici nunquam fuerunt. *Dies* illis aut *lumen* haud vnquam luxit, vt iam *nocte*, vel *tenebris* comprehendi queant. Tum, vt ſingula verba ſingula abſurda ſcias; nec illa quidem *Priuantium* Lex eſt. Nam nec ibi id ſequitur, vt qui *non videat, cæcus* ſtatim ſit: Non enim *Lapis*; qui *nec vidit* vnquam; nec tamen *cæcus* eſt, cùm nunquam *viderit*, vt viſu pòſt *priuari* poſsit, & *cæcus* fieri; Vt ſi *priuantia* maximè ſint *Catholicus* & *Hæreticus*; non tamen negato *Catholico*, vt *hæreticus* ſit, ex eo ſtatim cõſequatur. Quanquam, quid ego hæc conſector, tàm leuicula? niſi vt videat Lector, duo hæc, *Tortum*, & *Dialecticum, diſparata* eſſe, cumque è *paruis* ſuis *Logicalibus*, præproperè nimis ſe ad *Theologiæ Scholas* contuliſſe.

Nec multò tamen melior *Theologia*. Non enim contraria ibi *Catholicus* & *Hæreticus*: *Orthodoxus* potiùs, & *Hæreticus*, qui ſcilicet vel *rectè* vel *ſecus* de Religionis rebus ſentiat. Nam vox *Catholica* quid valeat, vel è *Symbolo* petendum: vbi poſita, vt *Eccleſiam, quæ poſt Chriſtum*, ab *eâ* quæ fuerat *ante*, diſtinguat; *Chriſtianam* à *Iudaicâ*. Illa tum, *intra vnam* Gentem *concluſa*: Hæc iam, quàm latè patet *Orbis*, tam latè *diffuſa* eſt. Neq; verò legitima vlla *Catholici* oppoſitio, ad *hæreſin* vllam, præterquam *Donatiſtarum* olim, qui ad ſuam *ſolam Africanam*: *Papiſtarum* hodiè, qui ad ſuam *ſolam Romanam* arctant quaſi Eccleſiam, & de *Catholicâ* faciunt *non Catholicam*: ad Papiſtarum (inquam) aut ſiqua alia eſt, quæ ad locum vnum præ alijs *Eccleſiæ vniuerſitatem* reuocat. Benè inter ſe hæc contrariantur; *Vniuerſalis*, & *pars Africæ*: *Vniuerſalis*, & quæ *à Româ* pendet; *Locum* enim ſpectant hæc, qui vel *vbique* vel *alicubi tantùm* eſt. *Vniuerſalis* autem, reſpectu *Loci* (quod ſonat *Catholicus*) & *Hæreticus*, ratione *Peruerſi Dogmatis*, quid habent cõtrariũ? Dic ergo ſiquid habes de *Orthodoxo*: id enim propriè *Hæretico* aduerſatur. Quanquã etiam ſi *Catholicum* vrgeas; ne ſic quidẽ res tibi rectè ceciderit, Nulli enim quàm vos minùs *Catholici*, minùs *vniuerſitati fauentes*, proinde (ſi tu quidem rectè ratiocinaris) nec *magis Hæretici*, nec minùs *Chriſtiani*.

Toti ſimul Fidei Chriſtianæ renunciauit Iulianus; *Nunquam deſeruit Religionem Rex*, quam ſemel profeſſus eſt; à *Veſtrâ*, cui nunquam fauit, nunquam deſciuit. Ecquid magis ex Diametro? Imò, *non omninò verum eſt, nunquam deſeruiſse.* Imò *omninò verum* eſt, te hìc Sycophantam *omninò* agere. Quâ parte *verum* non eſt? *Parentes Catholici erant.* Non erant; vel *Pater*, vel *Auus*. Quid tum ſi erant? *Parentes* omnium, qui olim *Chriſtiani* de *Ethnicis*, Ethnici fuerunt. Parentes omnium, qui iam apud *Indos* baptizãtur, *Ethnici* & ipſi. Religio hæreditaria non eſt. At *Ritu* veſtro ſuſcepit *Baptiſmũ*; Quid *Ritus* ad Baptiſmum? Vtrobique *Baptiſmus* vnus eſt; nec qui *Ritu* noſtro *Baptizati*, vos de nouo *tingitis*, nec *nos* qui *veſtro*; vtrobique *Catholicæ fidei* profeſsio: quâ ipſâ in profeſsione, *non mutamus, in quibus nobiſcum eſtis*; *in multis enim nobiſcum eſtis.* Vbi mutatum quid, id eò factum, quòd in *Ritu* veſtro diſceſſum eſt, à caſto integróque Dei cultu: & quòd, *Ab initio non fuit ſic.* Vt in *Cultu ſimilitudinum* contra *Mandatum ſecundum*, cuius vos vobis conſcij, etiam olim *Mandatum ipſum* de Libris veſtris expunxiſtis: Vt in *Sacramento Euchariſtiæ dimidiato, contra mentem Chriſti* expreſſam: vt in *Liturgiâ non intellectâ*, contra *mentem Apoſtoli*. Denique (quod & [a] *Tridentina* Synodus veſtra fatetur) *quæ, ſiue temporum vitio, ſiue hominum incuriâ, & improbitate irrepſerunt in Miſſam ipſam*, in melius mutata, *Reformata* hæc *apud nos: apud vos* etiam cùm fuerint, *proteſtati* noſtri ſunt, nobiſcum vos in gratiam facilè redituros, nec niſi ſub iſtâ *proteſtatione* ſeceſſum à vobis, quàm tantiſper dum iſta in melius mutarẽtur. Quicquid autem apud vos, *priſtinæ Fidei* aut *Religionis*: intactum *apud nos* manet. Nam *Caluiniſtæ* conuitium, protritum iam eſt. Nemo hìc, addictus iurare in verba *illius*. Tanti eſt, quanti rationes quas affert pro ſe, nec pluris. Et vos ſi non magis addicti *Papæ* & *Pontifici*, non eſſetis qui iam eſtis, quodque (merito veſtro plurimùm) auditis, *Pontificij*, & *Papiſtæ*.

[a] *Seſſ. 22. Decret. de Miſſ. celeb.*

At verò, Quæ hæc tempora ſunt? Quod ſeculum, vt ſic audeat Sophiſta impudens, ore ſacrilego bacchari in *Reges*, idque non alio fundamento, quàm, *ſi vera ſunt quæ narrantur?* *Fabulæ* ſunt, quę *tibi narrantur*, & à te. *Idem* iam, *Rex* qui *ſemper fuit*, & ex quo per ætatẽ ſapere potuit, *vna* illi ſemper, *eademq;* mens,

mens, nec *mutata* vnquam ſententia, vel de *Eccleſiæ Regimine.* Intimè ſemper ſenſit, extimè præ ſe tulit illam *exterioris Regiminis* formam, ferendam fortè ad tempus: hanc verò magis placere ſibi, vti *meliorem*, vt magis *ex mente Sacræ Scripturæ*, vt cui *Antiquitas* magis faueat, vt quæ *Monarchiæ* magis conueniat. Enimuerò, quod tu hîc de *Populari Formâ* vellicas; qui de vobis cordati ſunt, idem hoc facturos autumant Ieſuitas, vbi ſat illis virium, & tale quid, *altâ mente* illis *repôſtum* eſſe. Deinde, ſi poſtquam vidiſſet iam, *noſtram Regiminis Formam*, illã magis probâſſet, quàm *alteram* cui aſſueuerat; an vel ſic *Religionem* deſereret? Quàm hoc verò abſonum? Quando & apud vos *dictio iuris exterior*, *Clauis* propriè non ſit; eamque vos multis ſæpe mandatis, qui *Laicorum* in ſorte ſunt, exortes planè *Sacri Ordinis* vniuerſi. Nec Religio eſt vobis ſentire, & facere; quod ſiquis hîc, vel faciat, vel ſentiat, mutet in Religione. Sed tu *pudori* omni ſemel *renunciâſti*, qui hoc eſſe dicis *fidei renunciare.*

Sequitur verò, vexata iam illi calumnia de Mulctis: ſed ea iam ſæpiùs mihi obtrita: quam hîc tamen, quia noui nihil habet quod afferat, *obtrudit* iterum; ego viciſsim *extrudo:* quòd, & longè *impar pœna*, (id quod ſcit ipſe, ſi quicquam ſcit in Hiſtoriâ) & *cauſa longiſsimè.* *Cauſa* enim ſub *Iuliano*, *Chriſti nomen confiteri*; dic tu hanc veſtram eſſe apud nos —*Clamabo periſse* — *Frontem de rebus:* Néque verò de vllâ veſtrâ quam dicis *Religione deſerendâ* agitur, niſi illa *Religio* veſtra eſt, in Regem machinari atque adeo inſurgere, vbi Pontifex digito concrepuerit. Hæc illa eſt *fides Catholica* de Pontificis poteſtate, quæ vna vobis *abneganda* eſt: quam, ni *abnegetis*, *fides Catholica* vos, etiam Pontificem veſtrum, *pro ſuis abnegabit.*

Fines pòſt, conferuntur inter ſe. Finis *Iuliani* vnus, *Chriſtianitatis euerſio.* Mutus ad hunc *Tortus*; vellicat tantùm Regis finem, is eſt *Regni, & Religionis in Regno tranquillitas.* Quàm verò ridiculè; fieri id à Rege, vt *Catholici primùm, pòſt etiam Puritani opprimantur?* Vt hic homo ſolicitus eſt, non tantùm de *Catholicis* ſuis, ſed de *Puritanis* etiam; quaſi Cordi ſint illi atque Curæ; quaſi eis ex animo bene vellet, nollet *opprimi*: Putaſne, de *Illis* laborat *Tortus?* Non ſanè; id tantùm ſatagit, vt & *Illos* quoque ad tempus fœderatos habeat, vt & *illos* quoque

Digitized by Google

quoque tumultuari faciat in pacem publicam; ni faciant, mox *opprimendſo* à Rege: vt inuidiâ verbi hâc, illis quoque calcar admoueat, contra Principem & patriam attentandi. Et notum tamen ſatis, animum *illi* eſſe, ſi eſſent *vires*, & *illos* ſimul, & *nos* opprimendi. Finis alter *Iuliani*, vt *Idololatriam reduceret*. De hoc tacet etiam. Regis *finem* carpit, qui eſt, *vt naturalis fidei ſuæ, ac ciuilis obedientiæ profeſsionem obſignent ita ſubditi*. Quid hic carpit autem? ſcilicet, *quòd in toto Iuramento, naturalis fides, aut ciuilis obedientia ne ſemel quidem nominentur*. Et ô rem *carpendam!* Atqui *fidelitas* & *obedientia* nominantur ibi, quod niſi *vappa* ſit, *fidem*, (ſeu malis dicere *fidelitatem*) quæ ibi nominatur, non niſi *naturalem*; & *obedientiam* non niſi *ciuilem* poteſt intelligere. Nec enim Catholica illa *fides* (quanquam cum *illâ* amicè conſpiret & *hæc*) nec *obedientia*, quam *Creaturæ Deo*, ſed quam *ciues Principi* præſtant, (etſi nec hæc quidem *ab illâ Dei*, aliena eſt.) Quâ *fide*, quâque *obedientiâ Iuliano* etiam parêrent Chriſtiani; *irent contra Gentem, contra quam illos ire iuberet*, memores, *fidem, obedientiam* in Deum: fidei, *obedientiæ* in Cæſarem non officere.

Negatur verò *perpetuò poteſtas Pontificis*. *Negatur* verò *poteſtas* ad malum; *poteſtas* ad *Rebelliones*, *Proditiones*, *Seditiones* excitandas; *negatur*, & *ad campos Elyſios negabitur* à nobis. *Dixi Phormio*. Sed vbi interim *ſimilitudo* vlla cum Iuliano; *Tres capellæ* nobis vbi ſunt? Quid? an Iuliano in hoc Rex noſter ſimilis? Fauetne (κατὰ ὄναρ.) *Idololatriæ?* Audet penè quiduis *Tortus*, hoc tamen *non audet* dicere. At *de hoc* nobis ſermo, *in hoc* collatio omnis eſt. Ille verò ſe, relictâ re, confert ad *modum*, quo *Iulianus perduxit* ad Idololatriam. Quid hoc ad rem? Perducit ne eôdem Rex? non *perducit*, imò *abducit*, quàm poteſt longiſsimè. Diſsimile ergo totum. De *re* verò iam, non de *modo* quæritur. Non poteſt de *re* mutire quicquam, audiamus de *modo*. *Sub colore Ciuilis obedientiæ* id agit Rex, *vt ſibi obedientia Sacra* tanquam *Primati in Spiritualibus*, præſtetur. *Vbi* id agit? *Quâ parte* Iuramenti? *Quoto articulo de quatuordecim* illis? Deſigna locum, adhibe verba; tortorem age; exprime ſi potes inde ſenſum hunc, vt vſquam ibi agatur vel de *Spiritualibus*, vel de *Primatu in Spiritualibus*, vel de *Rege in Spiritualibus Primate*, vel de *Sacrâ vllâ obedientiâ* ei deferendâ: Sub

colore,

colore, imò *ſubſtantiâ ipſâ* mendacij affirmat hoc *Tortus*: affirmat etiam *ſuprà ſibi demonſtratum eſse*, quod neque *ſuprà* neque *ſubter*; neque factum eſt, neq; *fiet* vnquam. Nec eſt enim ibi, vt *monſtrari* poſsit, nec verbum ibi pertrahi poteſt ad *Sacram obedientiam*, aut *Primatum Spiritualium*: nec cui candor inſit vllus, ſi legat, relegatque Iuſiurandum vel millies, tale quid ex eo vnquam eruat: *Tortum* autem, quaſi *monſtrum* habeat, qui id ibi *monſtrari* poſſe autumat.

Dicendum illi iam erat, de ſuâ illâ *maximâ ſimilitudine Regis* & *Iuliani*, quoad *Idololatriam*. Non potuit miſer; vidit Regem, vt initio à Iuliani *Polytheiſmo*, ita hîc ab *Idololatriâ* abeſſe quàm longiſsimè. Vtriuſque quidem maculam fœdam, ſed Idololatriæ hanc imprimis, *ſibi* & *Catholicis ſuis* adhærere; *Defenſionem* ſibi potiùs *pro ſe*, quàm *Accuſationem* vllam *in nos* inſtituendam hîc eſſe. *Vbi, quâ parte* ſit Idololatria, facilè videt, non *noſtrâ* ſcilicet, ſed *ſuâ*. Vnus enim hic articulus inter multos, quorum cauſâ, Papiſtæ, Hæretici à nobis (hâc quidem in re) verè Catholicis, cenſeantur. Hinc autem vt ſe explicet, inducit ſe in nouã *Hæreſin*, neſcio dicam an *veſaniam*, an *vtrâmque*; *vtráque* enim eſt. *Se quidem Idololatras non eſſe, idola non colere, quòd ſcilicet colant imagines rerum exiſtentium: Eas autem Idola non eſſe, quòd Idolum, non niſi imago ſit, rei nuſquam exiſtentis.* O iecur Theologiæ! Nec aduertit homo acutus, dum hoc dicit, apertè ſe & *Moſi*, & verò etiam *Deo* ipſi contradicere, qui Lege ſuâ, quâ vetat *Idola*, vetat fieri *omnem ſimilitudinem eorum, quæ in cœlis ſunt, vel in terrâ, vel in aquis ſubter terram*, quæ ſunt *Omnes* puto *Res alicubi exiſtẽtes.* Tam *Torto* cum Deo præclarè conuenit; vt abſterreat Deus, *à cultu ſimilitudinis omnis Rerum quæ vſquam exiſtant*: Tortus autem contrà iubeat, *Faciant* verò, *colant* etiam *ſimilitudines Rerum vllas*, ſi modò exiſtant vſquam. *Idola* enim (quicquid dixerit Deus) non eſſe niſi *imagines* ſolas Rerum nuſquam exiſtentium. Quare ex nouâ Theologiâ *Torti* dum Res modò *exiſtat*, in cœlo, terrâ, aquis, ſubter aquas, ſit vel *malus Dæmon*, *coram eo* incuruare ſe, & *in eo Deum adorare* poſſe. Ad hanc enim inſaniam nuper iam deuentum eſt, eámque libris editis docent, & defendunt boni Theologi, in eóque rem agunt Apoſtatæ *Iuliani*, qui ſi viueret iam, hoc idem ipſe pro

ſe di-

Digitized by Google

ſe diceret: non ſe *Iouem lapidem*, ſed *in lapide Iouem* adorare; atque id multò minùs abſurdè quàm [a] Vaſquius *in Diabolo Deum*: vt ſi quærat iam quiſquam vbi illa ſimilitudo *maxima*; reperiet inter duos *Pontifices Maximos*, *Iulianum* & *Papam*, in hâc quidem *maximam*: atque ſimilitudine hâc ſenſim diſceſſionem fieri à *Christianiſmo* ad *Paganiſmum*, à *nouo* iam iſto *Iuliano*.

[a] Lib.3.num. 31.7.

Proxima huic, *de modo* collatio. Iulianus *ſubrepſit incautis*: Rex nec ab *incautis* ſuſcipi vult, nec *incautè*, ſed ſumpto ad cogitandum ſpacio. Nec *ſurrepſit*: nihil enim proponit ibi niſi explicatum & planum. Hîc verò *Tortus*, craſſum ſe fingit, & ſimplicem, vt qui vias *planas*, ab *aſperis* nequeat diſcernere; ſed in *planitie ipſâ* impingat in montes, nec vbi ſint indicat tamen, nec *de modo* diſsimili vel verbum facit, aut totâ de re. Tantùm ſcias vbi ægrè illi ſit, vbi dolor; iterum iam, & iam & ſemper ad *negatam Pontificis poteſtatem* manum habet, ibi dolor eſt, is mons eſt, quem *in planitie*, non ſentit, ſed ſomniat. Sed annon modus diſsimilis? Nam quicquid hîc *negatur*, *apertè negatur*, nemini ſubrepitur incauto. *Non poſſe Pontificem ab obedientiâ Regis ſubditos abſoluere*, dicitur ibi dilucidè, disertè, non tectè, non tortuosè. Nec enim, quâ *Ille Rex* eſt, quâ *illi ſubditi*, *poteſtas* vlla in illos Pontifici; tantùm quâ *Christiani*. Reliqua ne dicuntur quidem, quæ tu ibi fingis. Non dicitur, *Iuro non eſſe parendum excommunicationi Pontificis*: quin *parebit*, quouſque locum habet Cenſura Eccleſiaſtica, in *Sacris*, in *rebus Eccleſiæ*: in *Politicis* enim Cenſura locum non habet. Sed neque illud dicitur, *Iuro Pontificem ab hoc Iuramento me liberare non poſſe, quia legitimâ plenâq; authoritate mihi miniſtratum eſt*. Diſiuncta ſunt ibi hæc, nec *poſterior prioris* cauſa, nec quia *legitimâ authoritate miniſtratum*, ſed quia *legitimum*, ideo liberare non poteſt. Poteſt enim & *legitima authoritas* eſſe, quæ *miniſtrat*, & *Iuramentum* interdum *minùs legitimum*, quod miniſtratur. Hîc verò, & quod defertur *Iuſiurandum*, & à quâ defertur *authoritas*, legitima vtraque, vt neutro nomine detrectari debeat.

Benè autem habet, quòd *omnes naturaliter horrent*, quæ ibi *de Proditionibus*, *Conſpirationibus*, *Regiæ perſonæ violentiâ & cæde*. Benè quòd hoc Tortus *fatetur* tandem; ſi tamen *fatetur*, nec

 reſer-

Digitized by Google

reſeruatam habet in mente euaſionem [*niſi Pontifex illa præceperit*] Quid ergo? non vel illa iurent, ſe nullius *Proditionis, Conſpirationis in Regem, vis* vel *cædus Perſonæ* eius inferendæ conſcios fore, vel participes, ne *ſi id ita iubeat Pontifex?* Nec tamen neſcius eſt, quò tendant illa, *abſoluere ab obedientiâ, interdicere ne pareant?* Vbi eò ventum; *Proditiones, Conſpirationes, Cædes, quas ita naturaliter horret*, non longè abeſſe? Ecquando enim viſum, qui *parêre* ſemel Regi noluit, vt ei religio fuerit *conſpirandi*, aut cui *conſpirandi* religio non fuit, fuerit vlla, *vim afferendi?* Conſequuntur iſta ſe mutuò, & ferè ita ſemper factum eſt, ſi ſemel interdixit ne pareant, edixit non ita multò pòſt, vt arma teneant. Quæro enim, cùm *abſoluti*, vt Regi ne *pareant*, cui parêre eos velit Pontifex? Non enim *nulli*; non fauet *Anarchiæ*: Ergo *alij*, cui Regnum in prædam addixit. Quid ille vero? annon *æmulum ſuum* primo quoque tempore *cæſum* vult? Reliquum eſt, vt qui *naturaliter horrent* hæc *facientem*, *naturaliter* etiam *horrere debeant*, ad hæc ſubditos *ſoluentem*, & ab eo *Iuramento*, quo cauentur hæc, Breuibus ſuis *arcentem*, atque *abſterrentem*.

Vltimum autem eſt; *Iuliani* omnia eò facta, vt *Idololatriam* perpetrarent ſubditi: *Rex* & ipſe, & ſubditi *ab Idololatriâ* remotiſsimi; atque adeo *non boni Catholici* (ſtilo nouo) quòd adeo *remoti*. Hæc, vel primò intuenti *diſsimilitudo* ſumma: *Tortus* verò ſic *torquebit*, vt *ſimilitudo* ſumma ſit. Neque tamen, nuper natâ hac ſuâ *Idoli* definitione, excutiet à ſe *Iulianum ſuum*. Dicet enim, *extitiſse* initio *Iouem* ſuum paulò ante tempora Heroica, *Saturni* atque *Opis* filium: reliquos autem, quos colit *Deos, Iouis Sobolem* fuiſſe. Ita, ne ſe quidem *Idola colere*, magis quàm *Tortum*: non enim *Chimæram*, vel *Tragelaphum*, non corpus humanum cum capite equino, nec *imaginem* vllam, niſi rei quæ aliquando *extitit*. Tum, quòd *Tortus Idolum* eſſe dicit *imaginem* falſi Dei; agnoſcet etiam & hoc *Iulianus*, & de *Torti* Sanctis illis *haud vllum, verum Deum* fuiſſe, *Tortum* collegam ſuum ſtatim admonebit. Quid reſtat igitur, quàm vt ruant alter in alterius complexus, atque de ſummâ hâc inter ſe *ſimilitudine* mutuò gratulentur?

Nam quod Apoſtolum pertrahere cupit ad ſe, quòd is *Idolum nihil eſſe* dicat; nihil dicit. Non enim alio ſenſu *Idolum*

nihil

Digitized by Google

nihil eſſe dixit Apoſtolus, niſi quantum *ad id, quod eſſe putatur, rem* ſcilicet, *quam refert non habere*, nec *vim vllam*, vt vel *iuuet* quicquam vel *noceat*, & (quod erat tibi inſtituti Apoſtolici) vt cibum vel *ſanctificet*, vel *polluat*. Hæc vna Patrum, vna omnium interpretum mens, déque eo expreſſè cauent, ne cum *Torto* tam plumbei ſimus, vt veniſſe vnquam putemus Apoſtolo in mentem, vt *planè nihil* putârit eſſe: cùm & *materia* Idoli aliquid ſit, vt lapis, lignum, metallum; & *forma* ab artifice in materiam inducta, *aliquid* etiam; nimirum *qualitas*: ſed quoad id *quod refert*; id, *pro quo ſit* vel *colitur*; id, quod illi *de Idolo ſentiunt*; eâ quidem ratione *nihil* eſſe: proinde, *nihil in mundo*, dixiſſe. *In mundo* quidem, non in vltramundanâ, non in Metaphyſicâ *Vaſquij* vel *Torti* phantaſiâ, in quâ *aliquid* eſt, quod *nihil* eſt; & *alicubi*, quod *nuſquam*. Phantaſmata hæc mera ſunt, & cerebri veſtri Idola. Illa verò etiam dementia tua, vt quenquam exiſtimes tam dementem, qui eo ſenſu *Imagines*, vel Chriſti, vel Sanctorum Idola putet, quòd Chriſtus, vel Sancti *nuſquam* ſint, vel *nihil*. Scis ipſe (niſi non vis ſcire) eas alio longè ſenſu *Idola* à nobis haberi; quo ſcilicet ſenſu, Idolum erat Serpens æneus, qui *imago Serpentis* fuit, *Serpentis* dico, proin *rei exiſtentis*, & tamen *Idolum*, quòd cultus iam abuſum pateretur. Quâ ratione, etſi Dei iuſſu conflatus fuerat *Serpens* ille, etſi miraculis inſignis, etſi Chriſti ipſius Symbolum; tamen cùm abuſus illos pateretur (neque tamen tantos, quantos quotidie patiuntur Imagines apud vos) ab *Ezekiâ* ſine ſcrupulo comminutus eſt: vt &, ſi *Ezekiam* vos haberetis vllum, veſtræ quoque illæ eſſent comminuendæ.

Neque verò *Anathema* illud *Septimæ Synodi* quicquam ad nos. Non enim Imagines, ſeu Chriſti, ſeu Sanctorum, *Idola* nominamus. Non ſunt, quâ à ſe certè; ſed tamen *Idola fieri* poſſe dicimus, quâ à vobis; non minùs quàm *Serpens æneus* à Iudæis, tum demum ſcilicet, ſi *adorentur*. Sunt enim *ſimilitudines eorum, qui in cælis*, coram quibus prociditis, quaſque *colitis*; quod diſertis verbis vetitum, lege Diuinâ. *Imagines* ergo in ſe, *Idola* autem *Torto*, vbi colere occepit: quo facto, & ille, & qui idem cum illo faciunt omnes, *Idololatræ* ſunt.

ACcedit iam *Tortus* ad exemplum *Eleazari*: impeditus in viâ nonnihil *conuitijs, & nugis*, quæ tamen *omittit* ſemper, *dimittit*

Digitized by Google

dimittit nunquam. Ibi verò, *audet dicere* (*audet* certè *dicere* multa, vtinam etiam vacaret probare) *Eleazaro, non tam iuſtam cauſam fuiſſe carnis porcinæ non guſtandæ, quàm Papiſtis Iuramenti recuſandi.* Vbi, ſumit primò eandem vtrobique eſſe, imperantis authoritatem. Nos non damus. Multum enim intereſſe, *Breui Pauli quinti*, Iuramentum; *Verbo Dei*, eſum carnis porcinæ interdictum: multum autem intereſſe inter *Verbum Dei*, & *Breue Pontificis*. Tum, ſeriò nobis narrat, & extra iocum, myſterium magnum; *poteſtatem* Pontificis ſui, *rem eſſe longè ſuperiorem carne porcinâ*. Ridet, credo, Lector, ad *ſublimitatem carnis porcinæ*, & collationem eius cum *poteſtate Papali*, vtra *ſublimior*. At ſi *è macello* petere voluit, ſi *de carne* inſtituere comparationem; de *ſapore* vel *precio* debuit, non de *ſublimitate* diſputare, præſertim autem non de *carne porcinâ*, quæ certè ſublimis non eſt, fere ſemper in cœno volutatur, vt non multum accedat *ad poteſtatem Papalem*, ſi longè ſit quàm illa *ſublimior*. Ridet hæc Lector: Pontifex non ridet, quòd cum *porco* ſe, *poteſtatem* ſuam cum *ſuillis carnibus* in comparationem adduxerit. Certè res erant non eiuſdem generis, nec inſtitui debebat inter eas, vlla comparatio: *Iacta* autem *eſt alea*: Etiam *ſublimè*, in *fumo pendente carne porcinâ*, *ſublimior* tamen eſt *poteſtas Pontificia*. Hæret verò adhuc nobis ſcrupulus. Nam ſi (quod opinor Aduerſarius non negabit) impar ſit, longéque ſublimior *authoritas verbi Diuini*, quàm *Breuis Pontificij*; magis peccabit *Eleazarus*, qui *porcinam* guſtabit, quod *verbo Diuino*; quàm qui Iuramentum ſuſcipiet, quod *Breui vtróque* prohibetur. Nec abnegabit tamen quis, *poteſtatem* Pontificis, aut *ſublimitatem* eius præ *carne porcinâ*; ſed *authoritatem Dei* dicentis, *Ne guſta*; *ſublimiorem* putabit *Pontificis authoritate*, dicentis, *Ne iura*: & quidem tanto ſubliniorem *Diuinam* hanc illâ Pontificiâ, adeóque plus tantò, quàm eſt *poteſtas Papæ* ſublimior *carne porcinâ*. Quare *Eleazari* in hac quidem re cauſa potior. Sed in hoc decipitur *Tortus*, vel decipere alios nititur, quòd cùm de eo agitur, vtri parendum; Deo legem ferenti, an *Papæ* Breue ſcribenti; ille aliam rem agi affirmat, cum *porco Papam*, & *poteſtatem Papæ* cum *porcinâ carne* comparari.

Pòſt autem *quæri* dicit *ab Apologiæ Authore, exemplum è Scriptura*

pturâ Diuinâ, quo detractio obedientiæ ſtabiliatur. Et *quærit* quidem, ſed nullum *Torto* ad manum erat, *nullum profert*; & dum *nullum profert*, nullum fatetur eſſe: Sed ſi velis *pro ſtabiliendâ Pontificis poteſtate*, tum verò habere ſe in promptu. At hoc nemo *quærit*. Quorſum enim? Quia *labefactatur Iuramento poteſtas illa*. Ne id quidem; intra limites ſuos tantùm concluditur, vt decurrat alueo ſuo, ne exundet in negotia quæ *Eccleſiæ* non ſunt, ſed *Sæculi*; quæ inter *Principem* ſunt & *Subditos officia*, ijs ne ſe immiſceat; reliquis in rebus ſtabilis Pontifici poteſtas & immota maneat. Verùm omninò audiendæ nobis ſunt, quæ annotatæ illi ſunt ſententiæ pro Pontifice ſuo ſtabiliendo. Credo equidem vix venales, ita obtrudit. Agedum, inſpiciamus. In *Deuteronomio* præceptum eſt; *Satis apertè ibi legitur, Qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, &c. Satis* ibi aliquid *apertè* legitur, ſed non *ſatis integrè* citatur. Quid enim? an *imperio Sacerdotis* vtcunq;, qualicunque? An *Aaronis imperio*, vitulum adorare iubentis? An *Abiathari imperio*, contra *Salomonem* cum *Adoniâ* conſpirantis? An *Caiphæ imperio* Chriſtum morte dignum pronunciantis? Non opinor. Eſt ibi, præter ea, quæ *Torto* citare viſum, vel *ſuprà* paulò vel *infrà*, quod doceat nos quali Sacerdotis *imperio*; id *Tortus* non bonâ fide celauit. Ita præcedentia verba habent; *Imperio Sacerdotis iuxta Legem Dei docentis*, tum, ſequêris ſententiam eius; tum *ſi ſuperbieris nolens obedire*, currit Lex iſta contra te. Iam verò noua lis; An *docuerit* nos *Paulus quintus* Breui ſuo *iuxta Legem Dei*; imo lis nulla: Non enim docet ibi *iuxta Legem Dei*, ne docet quidem, loquitur *ſine lege*, iubet, terret, ex mero imperio agit in Breuibus ſuis, non eſt *Sacerdos iuxta Legem Dei docens*. Non ergo præcepto hoc vlla eius poteſtas ſtabilitur.

Placetne etiam exemplum eius inſpicere? dices non magis appoſitum *Horrendum Dei iudicium in* Core, Dathan, & Abiron, *propter ſchiſma & defectionem à* Moſe *&* Aaron, *qui tum ſummi Sacerdotes*. Hîc, ne exemplum eius periret, neceſſe habuit *Duos* ſimul eodem tempore *Summos Sacerdotes* creare. *Duos* autem *Summos?* Phocâ nobis opus eſt, vt vter hîc ſummus, *Romanus* an *Conſtantinopolitanus*: Concilio *Piſano* opus, vt, *Gregorius* an *Benedictus* vter *Summus*, expediat. Quod ſi *duo*

Summi, quid *Phocâ* opus, quidue *Piſano* Concilio? Sint *Cyriacus* & *Bonifacius*, ſint *Gregorius* & *Benedictus*, vt *Moſes* & *Aaron*, *Summi ambo*; Credo autem non æquis oculis aſpecturum *Paulum quintum* doctrinam hanc de *duobus Summis*; & *Cenſori Voſmero* malam gratiam habiturum, quòd ita oſcitanter hunc locum præterierit. Mallet enim omiſſum *inter nugas Torti & conuitia*, horrendum hoc exemplum, quàm ita adhibitum, vnde ſuboleat cuiquam *plures vno Pontifices Summos* vnquam extitiſſe; ad illud exemplum, *plures vno* iam poſſe exiſtere. Puto etiam ad illorum hæreſin acceſſurũ Pontificem non multum, qui poſtquam à Deo vocatus *Aaron*, *Moſen* exauthoratum ſentiunt; nihil *Moſi* pòſt, cum *Pontificatu* fuiſſe. Magis ad rem Pontificis, magis ad guſtum opinio illa; qui mallet *fratrem nullum* habere (ne *Moſen* quidem) quàm non ſolus *pontificari* ſine *fratre*.

Ne labaſcat authoritas Papalis, vides quæ fulcra ſuppoſuerit è *Veteri*; vult etiam & de *Nouo*; exorari non poteſt: ſed non noua, vel de *nouo* edolata; imò *vetera* illa, quæ iam tempus erat vt reſpirarent paululùm, ita vexata diu, ita ſæpe angarias paſſa; *Quodcunque ligaueris*; & *Paſce oues*. Prius illud, dictum à Chriſto, *non Imperatori vel Regi*; debebat autem addere, cùm *multi* tum Imperatores eſſent & *Reges* Chriſtiani; atque ita aliquid diceret. Nam cùm nullus tum eſſet cui diceret, quî potuit *vlli dicere?* Quanquam etiam, ſi tum *Reges* fuiſſent, non dediſſet illis ligandi, ſoluendique poteſtatem: nec Imperator illam, nec Rex vllus vendicat: quare fruſtra adiectum, *Non Imperatori vel Regi. Petro autem dictum illud*, *Petro, quem vicarium conſtituit ſuper familiam ſuam. Sitonomum*, credo, dicere voluit, quem dixit *Vicarium*, cui de *tritici menſurâ diſtribuendâ* munus incumbit. Verùm eſto. Quis ille ergo ibi, *quem conſtituit ſuper omnia quæ poſſidet?* Ei enim, qui *ſuper familiam* conſtitutus σιτομέτριον cuique dando, & munere ſuo probè perfunctus fuerat, merces hæc eſt, *ſuper omnia quæ poſſidet Dominus conſtitui*. Mallet poſterius hoc Papa; vna enim illi *tritici cura* nimis anguſta eſt. Locus malè adductus, non ſatis in eo rem egiſti, vel *Petri*, vel *Pauli quinti*.

Sed *ligat*, & *ſoluit Petrus*. *Liget* verò, & *ſoluat*, ſed *iniuſta vincula*; *Vinculum*, quo Principi ſubditus ligatur, *iuſtum* (etſi

Principi

Principi dyſcolo) *& ſecundùm voluntatem Dei*,[a] ait *Petrus* ipſe; [a] 1. Pet.2.19.
quare *Petrus* haud ſolueret: *Debitum*, idque *ex debito conſcientiæ* maximo, ait [b] *Paulus*; quare nec *Paulus*. Siquis ergo [b] Rom.13.5.
Pontificum ſoluere *præſumpſerit*, *iram Omnipotentis Dei*, *& Apoſtolorum eius* Petri & Pauli *ſe nouerit incurſurum*. Verùm & *mandauit vt oues ſuas paſceret*; ſanè, mandauit; & in eo, *Ouibus etiam*, *vt ſe paſci regique permitterent*. Stabiliuit ergo poteſtatem eius, *poteſtatem paſcendi*, quis negat? Sed duo hæc Deus ipſe nos docuit oppoſita eſſe: *Paſcere*, & *cum auſteritate imperare*, *ac potentiâ*. *Auſterum* autem *imperium* hoc, *amarum pabulum*; *Regi ne iurate*; *Quod iurâſtis iuramentum eierate*; *Regem deſerite*; *Regi alij adhærete*, *cui ego Regnum conceſſero*. *Suffocat*, non *paſcit* doctrina hæc. *Eleazarus*, aut cuicunque bona mens, non magis eam guſtaret, quàm *carnes porcinas*.

Ad rem verò vel maximè *Iuramentum Saulis*, ſed non veſtram. Ad arma clamatum eſt; ingruebât hoſtis, defuit tempus; deferri non potuit ſingulis; ſimul omnes adiurauit. Etſi autem Rex ſolus *ſuſcepit*, nec vir quiſquam de populo: tamen quaſi ſinguli ſuſcepiſſent, ita religio fuit omni populo illud violare; etſi fatiſcerent iam, etſi deliquium paterentur; mori illis ſatius fuit, quàm *Regis iuſiurandum* tranſgredi. Fuerit verò temerè emiſſum; fuerit per illud, non ſatis conſultum victoriæ ſuæ; qualecunque fuerit; at Populus tamen interim, quàm ſollicitus de eo ſeruando? Vides, vt exhorruit ille, qui *Ionathanem* vidit de melle guſtantem. Quanta tum *cura Prophetis* edocendi populum, vt [c] *os Regis obſeruarent*, *& præcepta* [c] Eccl. 8.2.
iuramenti Dei? Quanta autem *Legum ſeueritas*, vt morte luendum eſſet illi, qui *Regem adiurantem* audîſſet, nec quaſi ipſe iuratus eſſet, ita ſe, & non minùs, *iuramento Regio* constrictum putaret? Quid quærimus? Datæ ſunt *ſortes*; Deus ipſe *de ſinu ſuo oſtenſionem* dedit, & quaſi protraxit ad pœnam *Ionathanem*, de ſpreto *iureiurando Paterno*. Hæc eò adducta vt doceant, *quanti* olim fuerit *iuſiurandum* quo Rex ſuos conſtrinxit, quanta eius religio, quam nemo detrectârit. Tu aliorſum trahis, & temeritatem eius inculcas, ſed fruſtrà. Eſto enim; temeritas in *Saule* fuit, quam luit penè periculo Primogeniti. At argumenti maior ex eo vis eſt, magis vos ſtringit. Si enim

populus.

Digitized by Google

populus Dei *iuramento* tum tantum *detulit*, tam *parum conſulto: diu multùmq; conſulto*, Comitijs Curiatis legitimè rogato, quale hoc noſtrum eſt, plus adhuc multò magiſque *detuliſſet*; veſter quoque populus ſi Dei eſſet, non minùs deferret.

AD *Baſilij* exemplum, agnoſcas *Tortum* ſtatim ex reſponſo ſuo. Par ſanè fuit, nec iniquum ibi poſtulabat Apologia, quæ inibi erant *verba* planè *proxima*, à Cardinale apponi, nec ita ſententiam decurtari: Eſſe enim verba illa nonnihil ad rem. Hîc *Tortus* more ſuo, *proteruè* primùm. *Noluit Bellarminus librum Theodoreti deſcribere.* Lineæ ſunt vix duæ, quas adiectas cupiebat; lineas vix duas addere, hoc eſt *Torto* Theodoreti *Librum totum* exſcribere. Quàm importunè! Verùm antiquum hîc obtinet. Vbi priùs, rationem aliquam allatam voluit Apologia in Breui; hôc ipſo dicebat, pertrahere nos Pontificem *ad diſputandum in Scholis Theologicis*, vel *ad librum integrum in Theologiâ conſcribendum.* Quod ſex aut octo Lineis abſolui poterat, id erat tum illi *Librum conſcribere*: quod *Lineâ vnâ*, atque alterâ poteſt, id eſt illi iam *Theodoreti Librum deſcribere.* Auferte autem iſtam proteruiam. Pôſt verò effert (homo garrulus) conſilium Domini ſui, & fatetur id quod res eſt, *quod ad rem ſuam facit, hoc Bellarminum adducere voluiſſe.* Cur autem *adducat, quod ad rem ſuam non facit?* At hoc iam ingenui non eſt; *Locum integrum* adducat, *faciat* ad rem ſuam, *non faciat*; id bonæ fidei eſt, de quâ non valde ſe torquet *Tortus*, agat eâ, an non agat Dominus; niſi *faciat ad rem ſuam.* Neſcias, *proteruè* magis hîc ab eo reſponſum ſit, an *ineptè*.

Tandem etiam, *magni pendere Regis amicitiam* dicit *Cardinalem*. Quod ſi faceret, næ ille rationes longè alias iniret, eius *conciliandæ*; nec ſi eam quæreret, factum Eius ſatis à ſe legitimum, quodque nemo eſt, qui meliorem in partem non poſſit interpretari, ita totus operam poneret, ſcriptiunculis ſuis odioſum reddere. *Exempla* ſibi ſeligeret longè *alia*, & *perſonarum*, quibuſcum Regem; & *rerum*, quibuſcum Regis in eo conſilium exæquaret: terminos etiam qui magis deceant (quíque ei non deſunt, ſi ita animatus foret) adhiberet. *Cum pietate verò* dicis; Quidni? Et eſt hîc pietatis ſatis, eiuſque *ſumma* in patriam, prolem, Principem, addo, & Deum ipſum,

Digitized by Google

ſum, in ſummâ contra hos omnes impietate reprimendâ. Sed *pietatem cauet* Cardinalis, ex Pontificis arbitrio *pius*, *pietas* illi tota ex eo pendet: quod illi placet *pium* eſt; quod ſecus, *piandum*. Fruatur ſanè hâc *pietate ſuâ*.

At etiam *Tortum* malè habet, *longa narratio de Valente, adhibita ſolùm, vt liber grandior redderetur*. Non adeo verò grandeſcit liber *paginâ* vix *vnâ*; *factum* narrare opus erat, non vt *Liber grandior*, ſed vt *fraus* ibi veſtra *apertior* redderetur. Nec *illud* priùs à vobis poſitum: at *Breue vtrumq;* & *non breuis Epiſtola*, priùs in Apologiâ poſita, integra iterum à vobis repoſita ſunt. Et ea quidem conſtant non *vnicâ*, *ſedecim* ad minus *paginis*; non hoc credo, vt liber tuus multò *gracilior* redderetur. Poterat quidem, has verè *nugas omittere omiſſor* iſte *nugarum*. Illa verò non rectè à te inſtituta *comparatio*; quî potuit rectè à *Torto?* Non debuit cum Ariano *componi* oſor *Arij*, atque Arianorm omnium; etiam *Liberij* Pontificis, quâ in Arianam hæreſin ſubſcripſit. Tum cauſa longè diſpar. *Valentis* perſecutio Catholicorum fuit, *quòd Catholici* eſſent, quòd CHRISTVM *Deum* dicerent: veſtra ſi qua eſt vexatio, ex cauſâ multum diſsimili, quòd *proditores eſtis*; *quidam* certè fuiſtis, *reliqui* eiurare non vultis *proditionem*, *non obſtante Pontifice* quem CHRISTI *Vicarium* dicitis; atque in eo CHRISTVM infamatis, quaſi ille obſtare vellet *Vicarium vllum ſuum*, ne Reges tuti, *Subditi* fideles ſint. Quæ, ſi *Catholicorum olim* cauſa fuiſſet apud *Valentem*, non ille tum Eccleſias preſbyteris *nudâſſet*, ſed Eccleſias ipſas cum presbyteris ſimul, adeoque nomen ipſum Catholicum *eradicâſſet*. Quodſi *Baſilij* hæc tum cauſa fuiſſet, qui *diuinis innutritus erat ſermonibus*, *ſaluâ pietate*, *non renuiſſet Imperatoris gratiam*: ſed quam *Iuliano Apoſtatæ*, vix ante annum; eandem iam *Valenti Ariano* fidem, atque obedientiam ciuilem lætus lubens detuliſſet: nec à *Liberio* ſententiâ expectâſſet, an Imperatori fidelis eſſe poſſet, quanquam obſtaret ipſe Pontifex; quin, ſi Ille Breui aliquo ſuo obſtitiſſet, *Illum cum Breuibus ſuis* valere longùm iuſſiſſet.

Atqui illa *Dogmatis ſubtilitas* quam dicis, ad veſtras *æquiuocationes* non malè quadrare poſſet: tenues enim certè ſunt, nec aranearum telæ, magis eis ſubtiles: Ad *Iuramentum* nullo modo poſſunt; cauetur ibi *contra illas* apertè; lumen ibi apponitur

pitur, contra colores veſtros. De *negato* autem ibi *Primatu*, vide an perſuadere poſſis *nuper-Archipreſbytero*. Ille verò & Iuſiurandum iurauit, & zelator tamen eſt Primatus, quàm *iniuratus*, tàm *iuratus*; nec occultè in eo vſpiam latêre deprehendit, quam vos fingitis abnegationem; & vos ſi colorem vllum ibi cernitis niſi candidum, *ſtrabos* & *tortis oculorum radijs eſſe iurabit*. Quære verò ex *Illo* (ſi credis Illi) qui optimè tibi poteſt, & libentiſsimè vult confirmare, nec *interrogatum ſe* de cauſâ *fidei* vel *religionis*. Comprehenſus eſt, etiam detinetur ex aliâ cauſâ. Plures enim ſunt cauſæ ei, qui Archipresbyter hîc tam diu fuerit, quàm vna, *fidei*: ſat illi quod vixit *ex fide ſuâ*, fide (inquam) ſuâ *Iuramento ſuo* datâ. De cætero, quòd in cuſtodiâ eſt, cuſtodia illa fortaſſe facit, non tam ne liber ſit, quàm vt in viuis ſit: vt quæ, illum ab inſidijs cuſtodiat, quæ, ſi vt antea aberraret, non difficilè illi intentari poſſent. Sed illud à te factum malè, quod omittis loco hoc, quo minimè omnium oportet, *ſententias illas labefactatrices poteſtatis Pontificia*. Si noluiſti id in gratiam noſtram facere, at dediſſes hoc *Archipresbytero*, qui labaſceret fortè, ſi *labefactatam* ibi cerneret Papę authoritatem, *authoritatem* dico quam à Deo habet, non quam ſibi nuper in Reges per fas, nefáſq; arrogauit. Quare, & *ſententiam illam* quam tu, quaſi Delphica eſſet, ad omnes vſus accommodas, retorqueret in te; *obedire* enim *ſe Deo*, qui *dat ſalutem Regibus*, dum *Regem ſaluum* vult, *magis quàm hominibus* malè conciliatis, (quorum te, in numero fortè habet) qui *Pontifici obtruditis*: *magis* quàm *Pontifici* ipſi, qui cupidè *arripit* poteſtatem in ſalutem Regum, quam *Petrus*, nec *exercuit* vnquam, nec *habuit*, vt *exerceret*.

Tum etiam amicè te admoneret, etſi familiaris eius olim, Cardinalis non dixit in Epiſtolâ totidem verbis, *de reijciendâ Regis gratiâ*: tamen *cùm ſuadeat* de Iuramento facilè abiurando, quod ille, diu antè deliberatâ re, ſuſcepit (ſaluâ autem, tum conſcientiâ, tum pietate, quas nullâ in re, ex eo ſibi læſas ſentit) *cùm* hoc (inquam) *ſuadeat*; id ex eo conſequi, vt *gratiam*, quam ei fecit Rex benignam atque vberem, ingratus reijciat. Contineri verò in Epiſtolâ, non ea ſolùm, de quibus verba ibi ſiunt, ſed & ea, quæ inde conſequuntur. Quod niſi te præceptor hoc olim tuus, *Papiæ* docuerit, cum te magno precio nihil

nihil ſapere, docuiſſe. Interim verò *aliam Baſilij cauſam* fuiſſe, quàm ſua eſt; Valentis hoc exemplum non valere quicquam; ſibi in animo non eſſe, reducere calculum; facti enim non pœnitere.

QVò pergit autem vlteriùs, vergit ſemper in deterius Cardinalis. Quale verò peccatum peccauit Archipresbyter? Peccatum *Iuliani, Valentis, Marcellini, Petri: Apoſtatæ, hæretici, idolis ſacrificantis, Chriſtum cum anathemate abiurantis.* Quò verò hæc? niſi vt præcipitem agat veterem olim amicum Cardinalis, in *barathrum* ipſum *deſperationis*. Accedit ergò iam *Cõſolator Tortus*, & meliùs ſperare iubet: non enim *ex toto* illos imitatum eſſe, nec planè in *Apoſtaſiam, hæreſin, Idololatriam, blaſphemiam* demerſum eſſe. *Aliquâ* ergo *ex parte* mitigat, aliquâ verò ex parte relinquit; vt, *non omni ex parte* ſit; ſit tamen hæc omnia: non tam quàm *illi* reus, ſed reus tamen eorundem criminum: vt minor quantitas ſit, eadem ſubſtantia. At ille, pueris vos iſta narrare iubet; ſe *omni ex parte* illis diſsimilem: inſpexit in omnes *Iuramenti* partes, excuſsit ſingulas, nuſquam ibi *Iouis Linteum*, non *Multi Dij*, nihil *quò minùs Chriſtus ſit Deus*, non *Ara*, vel *Victima*. Quare nec illud quidem veſtrum agnoſcit [*aliquâ ex parte*] nec Lapſum ſuum minorem, ſed omnino nullum fuiſſe.

Neque ipſe tibi tamen conſtas. Poſtquam enim ſimilitudinem ſic, *aliquâ ex parte* poſuiſſes, ſtatim eodem ſpiritu, negas planè *ſimilitudinem in lapſu poſitam, ſed in cauſâ.* Nec id tamen verum eſt. Non enim aliud ibi agit Cardinalis, quàm quia in *Lapſu ſimilis* fuit, in eo quoque *ſimilis* ſit, vt de *prolapſione* reſurgat. Quorſum autem de *causâ* curaret? Neque enim ſi cecidit quis, id valdè ad rem, quomodo aut quâ tandem ex *causâ* ita cecidit; ſed vt de caſu ſuo, ſe quàm primùm erigat. Tu verò omnium hominum ineptiſsimus, qui *cauſam* tam accuratè enarras *caſus* ſui, ei homini, cui *ſtare* ſe etiam, virtute Dei, nec omnino cecidiſſe perſuaſum eſt. Rectè ergo vobis regerat, quod olim *Iob* amicis ſuis, [a] *Oneroſi conſolatores eſtis ambo.* At illud certè non malè, quod ad lapſum ſuum corrigendum, qui *certæ fidei* non erat: hortati eſtis eum, ex Hiſtoriâ *fidei non certa*, Marcellini Hiſtoriâ, vt ſimilia inter ſe eſſent, *à quo* hortatio ſumpta, & *ad quid, incerta* vtráq;. Multũ a Iob 16.2.

 autem

autem rem veſtram iuuat, quod ſubiungis: *Satis* id eſſe inſtituto veſtro, *etſi dubia hiſtoria illa, quòd communi tamen conſenſu recepta ſit*. Sic eſt certè. Multa quæ *dubia fidei, recepta* apud vos *communi conſenſu*; atque dum *ita recepta* ſint, vobis id *ſatis: certa* an *dubia*, *hiſtoria* an *fabula*, parum refert; æquè procedit res veſtra. Hæc *Tortus* ipſe nobis, *ex ore proprio*.

Sed vana *Torti conſolatio*, & mendax; recrudeſcit vulnus. Quò enim non *causâ*, ſed *lapſu* ſimilem, & non *multo minorem*, (vt *Tortus* fabulatur) ſed *grauem inprimis* Archipresbytero lapſum ſuum fuiſſe conſtet, *adduci* dicit Cardinalis *in diſcrimen* Iuramento Regio, *vnum ex præcipuis fidei noſtræ capitibus, ex præcipuis religionis Catholicæ fundamentis*. Quaſi ſcilicet Archipresbyter Iuramentum iurando, *præcipuum* illud *fundamentum* & *caput* eiuràſſet. Quid grauius vel *Petrus* commiſit, vel *Marcellinus*? in *caput* tantùm *fidei præcipuum*, in *fundamentum* modò *religionis* vtérque commiſit. Idem, & *non minor* lapſus Archipresbyteri, Cardinale cenſore. Et *Tortus* ipſe magni momenti fatetur eſſe, dum *Gregorium* adduci fatetur à Domino ſuo, vt doceat *quanti momenti* ſit, Primatum Apoſtolicum denegare; quod ſcilicet Iuramento fit; quod, eo ſuſcepto, fecit Archipresbyter. Verùm *Primatus* ibi *Apoſtolicus* non negatur; abſit verò: *Papalis* modò, qui longè diſtat ab *Apoſtolico*, ſuperátque illum multis gradibus. Neque verò *Papalis Primatus* pars vlla natiua; ſtruma tantùm adnata, quæ neque *caput* eſt, neque *cauda fidei Catholicæ*. Ad *Papalem* autem *Primatum* confirmandum adduci *Gregorium*, (quo, vix quenquam magis ab eo conſtat abhorruiſſe) id verò *fidem* omnem *ſuperat*. Verùm quò magis *ſuperat*, eò magis Cardinale dignum; cuius non eſt probare, niſi quæ *paradoxa* mera ſunt.

DE *Gregorio* ipſo, pauca *primùm*; *poſt* autem de *ſententiâ* ipſius. *Torto*, hæc iam mora debetur, qui ex ingenio ſuo quod in Apologiâ rectè poſitum, peruertit per calumniam. Dixit ibi *Author*, neſcire ſe, cur *Apoſtolus noſter* vocetur *Gregorius*, niſi quod *legârit huc Auguſtinum* cum ſocijs, qui *Saxones* ad fidem traduceret. Id *Tortus* ſic detorquet, quaſi dixiſſet *neſcire ſe omnino, cur Gregorius Apoſtolus noſter dicendus ſit*, neque addidiſſet *cauſam, veram cauſam*, nec aliam, quam adderet Cardinalis ipſe ſi, cur vocet Apoſtolum noſtrum, cauſam

Digitized by Google

ſam redderet. Hæc, *docta* eſt & ſolida *Torti* reſponſio. Reponam illi vicem. Cur *Tortum* ſycophantam vocet quis neſcio, niſi quòd vbi cauſa nulla eſt, ibi per ſummam nequitiam, aliquid ſemper calumniatur. Non hîc dico *neſcire* me: ſed & *ſcire* quòd ſit, & *cauſam ſcire cur* calumniator dicendus ſit. Sed illud ſcilicet erat; Salſum illud dicterium ſuum de *Bucero* & *Martyre*, quo grauidum illi ingenium, lucem aſpicere non poterat, niſi, quòd ſe *ſcire* dixit Apologia, *cuiuſque cauſam ſcire*, id *Tortus* neſcire eum, finxiſſet ſaltem. Periiſſet alioqui nobis tam lepida hæc facetia. Verùm, diu antequam huc intuliſſent pedem vel *Bucerus* vel *Martyr*, *præcipuum* hoc *caput fidei* de Primatu Papæ, expunctum è Symbolo *nobis*. Nihil ergo illi contulerunt ad ſectam *de Primatus capite execto*; quæ vos peſſimè habet, præ quâ, reliquæ omnes veniales ſunt. Quanquam ſi ad *duos iſtos*, quos dicis, *duos illos* conferas, *Hildebrandum* atque *Turbanum* ſectæ veſtræ authores: minùs in illis reperies *literarum, virtutis, humilitatis*, denique *ſpiritus Apoſtolici*.

Eſto igitur; vocetur Apoſtolus *Gregorius*, quando ita *Bedæ* placuit (quanquam ſiquis ſeuerior exiſtat, litem ei mouere poſſit de hoc nomine) Non enim, ſi verè Apoſtolus dicendus ſit, *alios mittere*; *ire ipſe* debebat: Nam non dicit Chriſtus, *Sedete*, & *mittite*; ſed, *Ite, prædicate*, Apoſtolis ſuis. Sed neque *omnium Primus* in Inſulam hanc miſit: tute hoc fateris, *Quadringentis* plùs annis ante illum, *Eleutherium* huc miſiſſe. Neque etiam (quod Apoſtoli faciebant) *fundamenta hîc iecit fidei*, quin *ſuper alieno fundamento extruxit*. Nam prærerquam quòd *Britones* hîc ſub *Septem Epiſcopis* fidem Chriſtianam, (quam initio ſtatim ſuſceperant) ſaluam ſemper retinuerunt: etiam eo ipſo loco, quò miſsi à *Gregorio* appulerunt, ante eorum appulſum, Eccleſia erat, quæ hodiè *Cantuariæ* ſupereſt; in quâ, Regina, cum *Lethardo presbytero* ſuo, ritu Chriſtiano Rem Diuinam, palàm, quotidie procurabat. Multum ergo abeſt, vt propriè loquendo Apoſtolus ille fuerit, ſi cui animus ſit vobiſcum funem ducere. Verùm ceſsit de eo vobis *Apologia*; ego etiam cedo; placet dilatare vocem Apoſtoli, vt vocetur eo nomine; quia miſit, qui operam hîc ſuam collocarent. Optauit ergo Apologia, vt ſiquos hodiè huc Pontifex immitteret,

ret, Maiores ſuos imitari vellet, *Gregorium*, qui non niſi *permiſſu* Regis: *Eleutherium*, qui non niſi *rogatu* Regis, ſuos huc legârunt. Rectè autem optauit. Nam neque tu hoc ipſum pòſt *optandum* negas, ſi impetrari poſſet. Sed redis ad ingenium; aberras à propoſito; votum aliud nuncupas, vt *tam vellet retinere Gregorij & Eleutherij doctrinam Rex cum ſuis, quàm ſuorum Prædeceſſorum veſtigijs per omnia diligenter inſiſtit Pontifex. Eleutherij* verò doctrinam, auſim dicere, per omnia retinet: nec à *Gregorio* diſcedit, niſi quantum ipſe ab *Eleutherio*. Habes ergo votum prius. De poſteriore videris; an ſe *Catholicæ* totius *Eccleſiæ Epiſcopum* ſcripſiſſet *Gregorius*, quod veſter hodiè facit: an *Regem Dei Vicarium* in regno ſuo diceret, quod dixit *Eleutherius*, veſter hodie negat.

Pertexit pòſt Catalogum eorum, qui ſub Principibus Paganis, atque Arianis Chriſtianam fidem, etiam abſque Principum veniâ propagârunt. Quid opus hoc? Hoc idem *prædicent* veſtri, nec aliud prætereа quid, quàm illi, & bonâ cum veniâ *prædicent*. Verùm, hæc illis conditio non placet: non ſatis eſt prædicare CHRISTVM: eſt illis, non *vnum ex præcipuis*, ſed *præcipuum fidei caput* Papalis poteſtas; atque eius proinde *præcipua* illis cura eſt; idque ita, vt neminem recipiant, niſi ſtipulantibus ſibi ante omnia ſpondeat, ſe ad omnia Papæ iuſſa paratum fore, nec Regi diutiùs pariturum, quàm id ita Papæ viſum fuerit. Hoc *Cardinalis* dixit *Caput præcipuum eſſe*; hoc illi, quaſi *præcipuum* ſit, inculcant ſedulò. Atqui, quos memoras ſub *Diocletiano* & *Conſtantio*, tum *Euſebius* ille, qui mutato habitu peragrabat prouincias; alius generis, alia longè ab hijs diuerſa prædicabant: ſi clam Regnum vſpiam ingreſsi ſunt, ita ſunt ingreſsi, vt *fidem in Chriſtum plantarent*, non vt *fidem* in Principem *ſupplantarent*; Subditos ita animatos redderent, ita ſuſpenſos à nutu Pontificis, vt ſi ille propitius, tum *ciues*: ſin infenſus, tum *hoſtes* haberent. Veſtri hoc faciunt, ex *præcipuo illo fidei capite* hoc faciunt. Intereſt Pontificis, vt ſit illud non *vnum* modò, ſed *primum de Capitibus fidei*, atque illud ergo Cardinalis ita, non temere nuncupauit. Vides hîc quantum interſit. Neque verò veſtri ſic inuitos haberent Principes, neque mutato habitu opus eſſet, niſi iamdudum hîc ſatis compertum eſſet, vos cum doctrinâ veſtrâ Seditionis

tionis ſemina permiſcere, ac in religione Latebram proditioni quærere. *Euangelium veſtrum, Euangelium pacis non eſt*; & Gentium, non *conuerſio* ſed *peruerſio*; nec tam *Eccleſiæ ædificatio*, quàm *ruina Reipublicæ*. Tot veſtris inſidijs, tot machinis toties petiti, *nupero hoc* tam tetro ſcelere admoniti (etſi Cardinalis nullus monuiſſet) ſciunt ſatis, quòd ſit vnum illud de *præcipuis Capitibus fidei veſtræ*, ac proinde *fidem* illam ſuſpectam habent, cuius eſt illud *Caput præcipuum*. Neque quicquam tibi honeſtæ frontis reliquum eſt, qui hæc *ad calumnias pertinere* calumniaris. Tam ſunt enim multa, tam multis vicibus repetita, tam non leuiter impreſſa, ſed notis igneis inuſta, tam denique manifeſtò deprehenſa, vt *calumniæ* locum non relinquant.

Quàm verò miſerum eſt, negare non poſſe, quod turpe eſt confiteri? *Fuiſſe* dicis: adde *fuiſſe multos, fuiſſe ſæpè, fuiſſe* non *de vulgo*, ſed *primarios* viros, qui in actu ipſo proditionis perierint; *fuiſſe Sacerdotes*, etiam *Patres Ieſuitas*, qui conſilijs iſtis præïerint; nec *ſemel inierint*, ſed ſæpe redierint ad *conſilia iſta proditoria*. *Ex deſperatione* hoc dicis; imò deſperatæ, ſunt res veſtræ, cùm ad *deſperationem* confugitis. Tu quidem ſuprà *dixiſti*: ego plus etiam quàm *dixi*, *probaui*; nullum eis tum *deſperandi* cauſam fuiſſe, quin *ſperandi* potiùs, ſi poterat illos *ſpes* vlla mitiores reddere. *Non tamen ex Catholicâ doctrinâ*, (inquis) *neq; ex rectâ ratione*. Non ſanè *ex Catholicâ verâ*, ſed *Catholicâ veſtrâ* tamen, quam rectè hîc disiungis à *ratione rectâ*, quæ homines non perducit ad ea, quæ tu ipſe paulò antè dixeras, *horrere omnes naturaliter*. *Veſtra* enim *doctrina* eſt; niſi Princeps vobis ex animo ſit, quantumuis legitimus hæres ſit, Regno excludi, alium eligi poſſe; *poſſe* dixi? imò *oportere*. Hæc Clementina veſtra fuit: quâ ex *doctrinâ*, tota illa nupera proditio proſeminata eſt. *Veſtra* hæc *ratio* eſt: quem excludi oportuit, certè illum oportebit, quàm primùm exturbari. *Veſtra* hæc *doctrina* ex *Garnetti* tripode, *Fiat iuſtus, ſicut impius*, pereant ſimul: Parum autem hoc viſum in oculis veſtris; non Regem perire vnum, ſed Patrem vnà cum ſtirpe & familiâ ſuâ, Regem vnà cum Senatu ſuo Populoque perire voluiſtis. *Veſtra* hæc *ratio*: Poteſt etiam & locus Comitijs habendis ex antiquo ſacer, ſubiecto puluere fulminis inſtar, diſſlari. *Ve-*

ſtra

Digitized by Google

ſtra hæc *doctrina*, Poſſe homines ad Conſilia hæc, *Catholicæ Confeſſionis ſigillo*, *Catholici Iuramenti vinculo*, *Catholici Sacramenti voto*, *atque nexu*, *Catholicarum precum ſolenni indictione*, *Catholici Sacrificij oblatione* firmiter obligari. *Veſtra* hæc *doctrina* rebellionem ſpirans, *Ex radice colubri egrediatur regulus: Detectâ proditione ſubſequatur aperta rebellio*, palam edocta à Patre Societatis, in quâ, *quinque* è primarijs extincti ſunt. *Veſtra* hæc *ratio*: De propoſito tam Catholico, tam ex doctrinâ Catholicâ pœnitendum non eſt. Quare, fuerunt, qui cùm laqueo collum inſererent, ad extremum vſque ſpiritum, ſpirârunt *doctrinam* hanc, nec huius *doctrinæ* praxin vt damnarent adduci potuerunt; imò, qui *animos alijs addiderunt*, *vt facerent*, imò qui *mirati ſunt*, *à nullo veſtrûm Apologiã ſcribi* ſui huius tam præclari facinoris. Quod & vos iam ſtrenuè præſtitiſtis, poſtquam *Garnettum* & *Oldcornum* in Martyrologium veſtrum retuliſtis. Quorum ille, *Garnettus*, (pòſt *Clementem* 8um. qui quem *admiſſum* noluit, nec *permiſſum* voluit) vnus fuit *è præcipuis Capitibus* Catholicæ huius Conſpirationis, cùm contra *Ieſum* bonus Ieſuita iuſsit audacter eos, *vnà eradicare triticum cum Zizanijs*: Hic, *Oldcornus*, alterum *Caput præcipuum*, qui laudauit pro concione *factum* iam *infectum*: & cum expeditione *Iſraëlis* contra *Gibeam*, *Ludouici* in terram ſanctam, non ſine *rectâ ratione* exæquauit. Atque ita Illi, ex Catholicâ quidem *doctrinâ veſtrâ* rem aggreſsi ſunt, & *ratione* ex *doctrina veſtra capitibus* rectè petitâ; nec tamen *rectâ*: vóſque ipſi partim ex ſympathiâ veſtrâ Catholicâ, partim ex mirabili quodam, ſed *ſtramineo* ſigno, quantum quidem in vobis, rem totam comprobâſtis.

Alteram verò illam, ne tu quidem diffiteris, *doctrinam veſtram* eſſe, de *defectione* ſubditorum à Principe ad ſibilum *Muſcæ*, quæ eſt in *Babylone*, id eſt, *Roma*. Te enim dicis *hoc ſuprà docuiſſe*; *dixiſſe* memini, non *docuiſſe*, niſi *dicere* tuum *docere* ſit. Verùm ſiquando Doctorem ſtrenuum te præſtiteris *defectionis* illius, intrabit ſtatim proditio, per feneſtram illam. Fiat de *Principe*, *non Princeps*, de *Subdito non Subditus*: non Subditus, contra non Principem, quid non tentabit? Non parcet hoſti iam Eccleſiæ; non abſtinebit ab ijs, quæ *naturaliter omnes horrent*, *Cæde*, & *Violentiâ*. Non tamen hoc fiet (inquies)

Digitized by Google

quies) niſi in *ſchiſma* priùs incidat, vel *hæreſin*. Quaſi hoc *ſchiſma* non ſit & *hæreſis*, Pontifici per omnia obſequentem non eſſe: Quaſi *hæreſis* vlla fuerit *Iohannis Regis Nauarræ*, præterquàm quòd in bello à Pontificis parte non ſteterit: *Hæreſis* vlla *Philippi Pulchri*, præterquàm quòd ſe totum non permiſerit arbitrio Papæ. In omni enim re, ſi *non primas* deferant Primatui eius, ſtatim Rei ſunt *Hæreſis*; & meritò: negant enim *vnum ex præcipuis capitibus fidei Chriſtianæ*. *Non eſt* tamen *doctrina hæc noua*. Imò noua, ſi ad veterem conferatur. Agnoſcis ipſe hoc, dum *non ante Lateranenſe Concilium*, id eſt, non ante *ſeculum decimumtertium* dicis approbatam. Per annos *mille ducentos* vbi latuit? Tum, neque *vſu Chriſtiani populi per multa ſecula receptam*, ſed *abuſu Pontificum* in *Chriſtianum populum* per aliquot ſecula vſurpatam; *receptam* autem niſi per vim, *haud vllo ſeculo*, reclamante ſemper Principe, cui facta vis eſt, etiam, quâ potuit, reſiſtente: *Populo* autem *Chriſtiano*, cui vix vllo inde ſeculo tranquillitate frui licuit, Papalem in eo faſtum, atque violentiam deteſtante.

AT quò Pontificis Primatus vnum iam fiat de *præcipuis capitibus fidei noſtræ*; Pontifex ipſe *Caput fidei* faciendus eſt, atque ad hanc rem *Gregorius* teſtis quæritur. Largitur *Gregorius Iohanni Panormitano* Pallium, monet Palliatum, *ne reuerentiâ Sedis Apoſtolicæ turbari ab vllo ſinat*; rationem reddit: *manſurum enim integrum membrorum ſtatum, ſi* Caput fidei *iniuriâ non pulſetur, & Canonum authoritas maneat incolumis*. Hic ergo *Gregorius*, ac proin Papa, *fidei Caput*. Quid agimus iam? Credimúſne in Papam? Quidni? Papa *in fide*, vt *Caput* in corpore, Summitas ipſa totius *fidei*. *Fidei* autem cuius, quo ſenſu acceptæ? an inhærentis virtutis Theologicæ, quæ cuique in corde eſt? Nemo ſanus dixerit. *Obiecti* igitur *fidei*, id eſt, *rerum credendarum*. *Rerum* ergo *credendarum Caput* Papa; *Credenda, membra* ſunt; inter *Credenda, Caput* principalem locum habet, Papa ſcilicet. In quid verò *fidei* credimus, ſi *in Caput* non credimus? Non habet *fides* ipſa, altius, illuſtrius, eminentius quicquam quàm *Caput* ſuum, in quod tendat, in quod recumbat, in quo ſpem omnem ponat ac fiduciam.

Occurrit tamen *Papa primus* (vt volunt) qui non aliam ob cauſam *Chriſtum glorificatum* dicit, a *quàm vt fides noſtra ſit in* a 1.Pet.1.21.

Tt *Deum.*

Deum. Ergóne Papa *Deus*, vt *fides* noſtr[a] *in eum*, *in Deum* ſit? *Petrus* verò [a] *& ipſe homo erat*. Occurrit & alius qui tam de *Petro*, quàm de *ſe* affirmat, [b] *Non dominamur fidei veſtræ*. At certè æquum, vt *dominetur Caput* corpori ſuo; ſi Papa *fidei* Caput, *fides* Papæ corpus, vt & *dominetur Papa fidei*. Hæc *Paulus* de ſe negat, de reliquis Apoſtolis: non debet verò licere Sedi Apoſtolicæ, quod Apoſtolis non licuit. Occurrunt & alia multa. *Duo* enim ſæpe, *tres*, *quatuor* interdum Papæ; ita *tria* fidei Capita, non vnum: fides triceps, *tricephala*. Interdum *biennio*, *ſeptennio*, Papa nullus; toto ergo tempore hoc fides carebat Capite: fides *acephala*. Papa ſæpe, contra Papam, vt *Sabinianus* contra *Gregorium*, *Stephanus* contra *Formoſum*, *Sergius* contra *Stephanum*; ita *fidei Caput*, contra *Caput fidei*, quaſi Amphisbæna: fides *anticephala*. Papa interdum Arianus, Eutychianus, Monothelita, (quod adhuc peius) Atheus eſt: ita *Caput fidei* fidem deſtruet. Papa interdum *vnum pecus* (vt ſcribit de *Cæleſtino* Baldus) *qui quod de mane faciebat, de ſero reuocabat*: ita *Caput fidei* iam cerebrum non habet. Denique quod hîc metuit *Gregorius*, venit ſuper illum; Non ſolùm enim *turbatum*, atque *pulſatum* iniuriâ *Caput* hoc *fidei*, ſed aliquando etiam (quæ ſumma *iniuria* eſt, ſumma *pulſatio*) *deturbatum* eſt, atque amputatum. Quid dixi *Caput*? Tria ſimul *Capita* præciſa ſunt in Concilio *Conſtantienſi*, & iacuit Eccleſia tum (vt Poëta) *ingens litore truncus*. Atque hoc ipſum iam metuere videtur Cardinalis. *Agi* enim dicit *de ipſo fidei Capite amputando*. Pulſant hæc quidem nec leuiter Gregorianum hoc *Caput* veſtrum. Conſultum itaque ſibi hoc fore putant Eccleſiæ *membra*; ſi relinquant Cardinali atque tibi *Caput* hoc *fidei* veſtræ; adhæreant autem *Authori fidei* ſuæ & *Capiti* vero Chriſto, qui conſedit iam, non in *Apoſtolicâ Sede*, ſed in *Throno Patris Cæleſtis*, vbi *turbari*, vbi *iniuriâ pulſari* non poteſt, de quo vel tollendo, vel amputando ſecura ſint.

Huic *Capitis* languori, dum *Tortus* mederi vult, *Caput fidei* dicit eſſe Papam ſuum, *tropicè*, non *ſecundùm literam*; atque ad [*Hoc eſt Caput*] adhibet Metonymiam, quam ſiquis adhiberet, ad [*Hoc eſt corpus*] cœlum terræ, ſcio, permiſceret. *Caput fidei*, id eſt, *Caput fidelium* ſiue *Eccleſiæ*. Sed nihil agit. Ex eo

a *Act.10.26.*
b *2.Cor.1.24.*

Digitized by Google

eo enim probat Cardinalis, Primatum veſtrum vnum eſſe de *præcipuis capitibus fidei* veſtræ & *Catholicæ religionis fundamentis*, quòd *Gregorius* ſeipſum dicat *Caput fidei.* Vtrobique ergo *fides* eadem, non *alio* ſenſu in *præmiſſis*, nempe *res credenda*, *obiectum fidei*; in *concluſione*, *alio*, nempe *fideles*, *ſubiectum fidei.* Non ſi te rotes, ſi te torqueas, quaſi lumbricus, hîc te expedias. Quicquid enim de *fidelibus* ſit, non eſt *Caput præcipuum fidei* veſtræ, non eſt *Fundamentum religionis Pontifex.* Verùm neque ſic ſenſu tuo *Caput* eſt. [a] *Caput* enim *Eccleſiæ*, [b] *Caput corporis Eccleſiæ*, CHRISTI tituli ſunt. Eodem autem modo *Caput*, quo *Fundamentum*: veſter hic argumentandi modus, à *Fundamento ad Caput*. [c] *Fundamentum* autem *aliud nemo poteſt ponere*; quare *Caput* aliud nemo poteſt *imponere*; vt ſi nec aliud *Fundamentum*, nec aliud *Caput*. Quanquam *Fundamenti* facilior multiplicatio, quàm *Capitis*: Plura enim & in Sacris literis [d] *Fundamenta*; at *Capita* plura nec ibi reperias, nec Corporis analogia patitur. At Eccleſia *Corpus* vnum. Monſtroſum verò *Corpus*, cui plus vno ſit *Capite*; (atque vt vobis occurram) cui *duo Capita*, quanquam alterum *principale*, *miniſteriale* alterum. Vbi *Corpora* multa ſunt, vt familiæ, *Capita* multa dicuntur: vbi *varia* doctrinæ *genera*, *Capita* multa: vbi *Corpus vnum* Eccleſiæ, *Caput* non niſi *vnum*. *Fides* hîc nobis ſuadet, extra Scripturã non ſapere; *Ratio*, à naturâ corporis non diſcedere.

[a] Epheſ.5.23.
[b] Coloſſ.1.18.
[c] 1.Cor.3.11.
[d] Apo.21.14.

Verùm, vt *Mus vni non fidit antro*: alterum habet Caput fidei, (id eſt) *Caput per quod Eccleſia fidem diſcit & docet.* Quid audio? Caput *diſcentis*, Caput *docentis*; at hæc, *duo* iam Capita ſunt. Qui *docet*, diſcentem docet; qui *diſcit*, à docente diſcit: *Ibi* intellectus agens, *hic* patiens; *ibi* dat, *hic* accipit. Idemne Caput, præceptoris & diſcipuli? Idemne agit *Caput* in ſe, & eodem ſimul tempore patitur à ſe? Idem ſibi dat, à ſe accipit? Torques nos, *Torte.* Eccleſia hæc, vnane quæ *diſcit* ſimul & *docet?* Non opinor. Certè alij *docent*, alij *diſcunt* in Eccleſiâ. An hij qui *docent*, omnes Pontificis caput ſumunt mutuum, nec ſine eo *docere* poſſunt? Illi etiam qui *diſcunt*, caput idem, nec ſine eo diſcere? Iam ſi Eccleſia *Fidem diſcit*, per *Caput* Pontificis, eademque per *Caput* Pontificis *Fidem docet*, mirum narras *Caput* Pontificis, ſuper *docentis* humeros, ſuperque *diſcentis*, vno eodemque tempore.

Digitized by Google

Monſtroſum antè *Corpus*, iam *Caput*. Sed neque id propriè, vt *Caput* ſeu Fidei, ſeu doctrinæ; de *docente* (qui iam habet) & de *diſcente* (qui nondum habet, capax modò eſt) ex æquo prædicetur. Minùs autem adhuc propriè; Primatum vtrique *Capiti, docenti* atque *diſcenti* ex æquo conuenire. *Primus* enim qui *docet*; qui *diſcit*, in *ſecundis* conſiſtit. Atque hoc iam *ex præcipuis fidei capitibus* vnum eſſe dicitur, vt credamus Pontificem Eccleſiæ *Caput* eſſe, *per quod & diſcit, & docet* fidem ſuam; ſine eo neminem in Eccleſiâ quicquam vel docere vel diſcere, à ſummo præceptore ad diſcipulum infimum: vt anima potiùs, quàm Caput dici mereatur, qui ita ſit *totus in toto*, & *totus in qualibet parte*. Atque hic ſanè *titulus*; longè ſupra *titulum* eſt *Vniuerſalis Epiſcopi*, etiamſi tuo ſenſu ſumatur. Solus enim eſt, qui *docet* in Epiſcopis, nec id modò, ſed ſolus etiam, qui *diſcit* in populis; *ſolus*, *lingua* docentium, *ſolus* etiam *auris* audientium: Verè *vniuerſalis*.

Quæro autem, quid *Panormitani Pallio* cum Fide? aut, (ſi ita malis) quid *Sedi* cum Fide? Quòd enim *Sedes* ibi ſit, ex *facto Petri* initium habuit: Facta autem *Petri* (quæ quidem in Sacris literis non habentur) *de Fide* non ſunt. Quodſi autem *Fides de Sede* fuerat, quid opus ei, *Canones adiungere*? Quorſum ibi de *Illis* mentio, aut *Illorum* authoritate incolumi ſeruandâ? An de *Gregorio* etiam prædicantur *Canones*, aut eorum *Authoritas*, vt dicere liceat, ſicut *Gregorius eſt Caput*, ita *Gregorius eſt Authoritas Canonum*? Inaudita prædicatio, & cui ſimilis vix legenda, credo, in libro περὶ ἑρμηνείας. Sed enim ſi *Caput* eſt, eſt & *Authoritas*: copulantur enim illa, nec licet diſiungere. Atque in hæc ſe abſurda præcipites dare coguntur, dum *Gregorio* vim faciunt, cuius ea mens eſt: Statum membrorum pacatum tum fore, ſi non modò *Fidei Caput* ſeruetur illæſum, ſed & *Canonum* quoque authoritas maneat intemerata: à *quibus* ſcilicet *Canonibus* habeat reſpectum ſuum Sedes Apoſtoli, & à quibus ius habeat Pallij conferendi: vt nihil ad *fidem* aut *Fidei caput*, vel *Pallium* vel *Sedes*; verùm ad *Canones* à quibus eſt illis, ſua omnis, quam habent *authoritas*: quos *ipſos*, non *fidem* ſolùm, *incolumes* Gregorius vult eſſe. Ab vtriſque enim, & *fide* illæſâ, & *illis* intemeratis, pendêre *incolumitatem* & pacem *membrorum* Eccleſiæ.

Ad

Ad libram *Torti* iam venio. Sic enim dixerat Apologia. Noluit Gregorius *Oecumenicus* Epiſcopus dici: noluit ergo *Caput fidei*, qui titulus multò plus habet ponderis; *Torto* autem leuiùs pendit. Atque hîc obtrudit nobis primò commentitium ſenſum *Oecumenici*, quaſi ſiquis ſit *Oecumenicus*, *ſolus* is ſit; atque ita *ſolus*, vt præter eum Epiſcopus non ſit in Orbe vniuerſo. Commentitius hic ſenſus eſt: res ipſa loquitur. Vtriuſque *Romæ* Epiſcopi, tum *veteris* tum *nouæ*, iam ſunt, iamdudum fuerunt *Oecumenici*; & ſunt tamen (per Dei gratiam) Epiſcopi ex eo, nihilo pauciores. At *hoc* Gregorius *dicit*. Non *dicit*. Dicit enim [a] Mauritio Augusto, *vtinam vel ſine aliorum* (non ſublatione ſed) *imminutione vnus ſit, qui vocari appetit vniuerſalis*. Dicit [b] Conſtantiæ Auguſtæ: *illud appetere* Iohannem (non vt alij ne ſint, ſed) *vt omnibus dignior eſſe videatur*. Dicit [c] Eulogio Alexandrino: *Per elationem pompatici ſermonis, Christi ſibi ſtudet membra ſubiugare* Subiugare dixit, non amputare vlla. Dixit [d] Iohanni ipſi; *appetere enim vocabulum hoc* (non vt ſolus eſſe, ſed) *vt nulli ſubeſſe, & ſolus omnibus præeſſe videretur*. Dicit *id conari* (non vt vllum tollat, ſed) *vt cuncta Christi membra ſibimet, Vniuerſalis appellatione ſupponat*. Dicit ei, [e] *Quid dicturus es, qui non ſolum Pater, ſed Generalis Pater in mundo vocari appetis?* Generalis Pater dixit, ſolus non dixit. Et, quod omnem hîc ſcrupulum tollit, dicit, [f] *cupere Iohannem Epiſcopis ſemetipſum vocabulo elationis præponere, eoſque ſub ſe premere*. At *præponere* ſe, *premere* ſub ſe non poteſt niſi ſint quos *premat*, quibus ſe *præponat*. Voluit ergo *præeſſe* Iohannes, *præponere ſe, dignior illis eſſe, Pater Generalis vocari*: reliquos autem Epiſcopos, non abdicare, ſed *premere ſub ſe, ſupponere, ſubiugare, imminuere* illos, non ad nihilum redigere.

At *dicit hoc, locus citatis*. Imò euincam è locis ipſis quos citat *Tortus*, Gregorium hoc non dicere. Non in *primo*; proximis enim planè verbis ſubiungit: [g] *Quia illum* (Iohannes videlicet) *imitatur, qui ſpretis in ſociali gaudio Angelorum Legionibus, ad culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere: dicens, Super aſtra cæli exaltabo Solium meum.* Luciferi imitatorem dicit hîc *Iohannem*: at is conatus non eſt ſolus Angelus appellari; ille verò cæteros paſſus eſt Angelorum, & locum & titulum retinere:

a Lib.4.Ep.32.
b Lib.4.Ep.34.
c Lib.4.Ep.36.
d Lib.4.Ep.[illegible]
e Ibidem.
f Ibidem.
g Lib.4.Ep.34

tantùm *eminere* inter illos voluit, *exaltare* ſolium ſuum, & eſſe quaſi dicas, *Papa Angelorum.* Ad illius ergo exemplum id egit *Iohannes*, vt eſſet inter *Epiſcopos*, quaſi *Lucifer* inter *Angelos*; vt eſſent quidem Epiſcopi, ſed ipſe *Lucifer* eſſet Epiſcoporum.

Lib.4.Ep.36. Non in *ſecundo.* Nihil in eo quod moretur nos; *derogari* dicit *ceteris*, non *abrogari* Patriarcharum nomen; id quod ſubſequente ſtatim periodo magis explicat, dum dicit, *fratrum ſuorum honorem imminuere.* Imminuere dixit, non in totum tollere.

Lib.7.Ep.69. Non in *tertio.* Tota enim ibi res in aperto ponitur, quàm ſit hic, quem *Tortus* affert, ſenſus inſenſatus. Mortuus enim tum *Iohannes*; *Cyriacus* Succeſſor eius ſedebat Conſtantinopoli; *Decennio* toto ſederat *Iohannes*, vſurpârat *Oecumenici* titulum ad mortem vſque; neglexerat *Gregorij* monita. Quanquam autem geſsit ſe per totos decem annos pro *Oecumenico*; nullum tamen, ne vnum quidem, per tempus illud, Epiſcopum exauthorauit. Quare commentum hoc merum, de *nullo* tum futuro vel Epiſcopo vel Patriarchâ, ſi Epiſcopus ſit vllus *Oecumenicus*. *Cyriacus* ipſe, vt in *Sede*, ſic in *titulo*, ſucceſsit *Iohanni*; Epiſcopos non abrogauit: Synodum Epiſcoporum indixit, cui cùm *Euſebius* intereſſe vellet, petit ab eo *Gregorius* Epiſtolâ hac ſuâ, ne ei *titulo* ſubſcribat, ne quid circa *locum* aliquem vel *perſonam* (putà ſuam) *praiudicialiter ibi cenſeatur.* Atqui nec in Synodo illâ, nec *vndecim* pòſt annis, quibus præfuit illi Sedi *Cyriacus* (idque cum *titulo Oecumenici*) aut loco motus Epiſcopus quiſquam, aut metus iniectus vlli, vt moueretur. Quare, ſomnia hæc veſtra ſunt. De *Cyriaco* certum, non ceſsiſſe illum priùs *titulo* hoc *Oecumenici*, quàm abiudicâſſet illum *Phocas* Conſtantinopolitano, atq; eundem in Romanum tranſtuliſſet. Factum verò hoc in odium *Cyriaci* à *Phocâ* illi infenſo, & in *Bonifacij* hoc rogantis fauorem, qui ſe cùm Apocriſiarius eſſet, in gratiam *Phocæ* inſinuâſſet, filiúmque tum eius è Baptiſmo ſuſcepiſſet. *Phocæ* autem decretum hoc ita refert [a] *Baronius, Solum Romanum Pontificem eſſe dicendum Oecumenicum, nempe Vniuerſalem. Conſtantinopolitanum verò nequaquam.*

a Ad ann.606.

Nihil ergo vſurpârunt *Iohannes* atque *Cyriacus*, quàm quod ſtatuente *Phocâ*, ex eo iam *Romanus* ſibi vendicat; ſub quo manent loco ſuo, atque Epiſcopi ſunt, atque ita ſub *Iohanne* manſiſſent,

ſiſſent, nec ijs, titulus *Oecumenici* quicquam obſtitiſſet. Interim, perpauxillo temporis interuallo, magna in *nomine* hoc mutatio facta eſt. In *Conſtantinopolitano* cùm fuit, *ſtultum, ſuperbum, ſceleſtum peruerſum, prophanum, blaſphemum* fuit: idem autem intra *bienny* vnius ſpacium in *Romano*, nihil horum eſt. Mira autem *Phocæ* ſententia, qui ſtatuerit nomen (ſi *Gregorio* credimus) *ſceleſtum* & *blaſphemum Conſtantinopolitano* non conuenire; eſſe enim *Romano* proprium. Mira etiam *Bonifacij* mens qui acceptauerit; nec præferri, vel præeſſe omnibus voluit *Conſtantinopolitanum*; ſibi enim & *Romanis* Pontificibus, deberi hoc, quanquam qui hoc faceret (Gregorio teſte) *Luciferi* imitator in eo eſſet, prçcurſor *Antichriſti*. Verus autem Propheta *Gregorius*, quò ſe tandem daret vox iſta. Dixit enim *Imperatori* de vocabulo illo, [a] *qui eo gauderet, honori ſe per illud Imperij ſuperponere*, & annon id ita factum eſt? Dixit Aniano, [b] *in iſto ſceleſto vocabulo conſentire, nihil eſt aliud, quam fidem perdere*; & *fides* nihilne detrimenti paſſa eſt, ex quo conſenſit in titulum illum *Phocas*? Verum quidem vtrumque *Gregorij* vaticinium; & *Imperio* & *Eccleſiæ* pernicioſa vox iſta: & Succeſſor eius *Bonifacius*; quoad imperium *Lucifer*, quoad Eccleſiam *Antichriſtus*. a Lib.4.Ep.32. b Lib.4.Ep.39.

Sed diſerta verba ſunt, *Reſtat vt vos Epiſcopi non ſitis: Solus conetur Epiſcopus appellari.* Explicet ergo *Gregorius* ipſe ſe. Sic autem ipſe ad Iohannem, [c] *Cupis Epiſcoporum nomen, tui comparatione calcare. Tui comparatione*, dicit. Quæ dicit ergo, *comparatè* dicit, non *abſolutè*. *Sitis* quidem Epiſcopi, ſed *illius comparatione ne ſitis*, & ille *non abſolutè ſolus, comparatione* tamen veſtri *ſolus* appellandus. Admiſſo enim *Oecumenico*, qui *vnus* immineat reliquis, reliquos ſub ſe premat, excidere illos iure priſtino Epiſcoporum, quo omnes *eiuſdem meriti, eiuſdem* erant & *Sacerdotij*; nec potentia Romæ *ſublimiorem* Epiſcopum, nec paupertas *Eugubij inferiorem* faciebat; [d] *Priuari omnes honore hoc debito, ſi priuatum aliquod vni detur* (vt ad *Mauritium* Gregorius) ac proinde *eius* quidem (quod antè fuerant) *comparatione*, ne Epiſcopos quidem dicendos eſſe: loquendi more vetuſto, quo, vbi quis *non ſit qui fuerat, ne eſſe* quidem dicitur: atque vt *ſolus eſſe* dicatur, qui aliquâ in re *ſingularis* eſt. Qui enim *Patres* erant, fieri *Filios*, *Patris* huius *Generalis*; qui c Lib.4.Ep.38. d Lib.4.Ep.32.

Paſtores

Paſtores erant, tranſire in *Gregem* illius, atque eius compa ratione *Gregem* iam dicendos eſſe. Atque hanc vim habent verba *Gregorij*; huc ſpectant: Aliò non poſſunt, niſi contra hiſtoriarum fidem, quâ id conſtat, etſi per annos *Viginti*, titulum *Oecumenici* mordicus retinerent *Iohannes* primùm, & pòſt eum *Cyriacus*: toto tamen tempore illo, haud vnquam conatos Epiſcopatum vlli abrogare, aut, quaſi *ſoli* Epiſcopi eſſent, ſe gerere, vel ſibi *ſolus* Epiſcopi nomen vſurpare. Nihil ergo erat quòd exhorreſceret hoc vocabulum *Oecumenici* Gregorius, nihil cur non æquè libenter acciperet: æquè libenter (inquam) atque vix *biennio* poſt mortem eius, accepit id *Bonifacius*, quippe qui non minorem in eo vim ſciret *ad Hierarchiam* conſtituendam, quàm in *Capitis fidei* vocabulo, imò maiorem; quid enim *fides* ad *Hierarchiam?* qui hoc (inquam) ſciret, & id vnum in eo quæreret, vt quaſi *Caput*, vnus omnibus præſideret. Quærat ab Authoribus ſuis [a] *Paulo Diacono*, & [b] *Anaſtaſio:* dicent illi Conſtantinopolim, *primam* eſſe voluiſſe, non *ſolam*; atque eum primatum Romæ pòſt à *Phocâ* attributum. Quære tu à [c] *Platinâ*, & [d] *Sabellico:* dicent tibi, *Bonifacium tertium* à *Phocâ* obtinuiſſe, vt Romana Eccleſia eſſet omnium aliarum *Caput*; *idque ægrè, nec ſine multâ magnâque contentione* Romano *datum eſſe:* Vocabula *Oecumenici*, & *Capitis* (quæ vos iam ſerò diſtinguitis) eandem apud illos rem (*primatum* vtraque) denotâſſe: nec magis *Capitis* hoc, quàm illud *Oecumenici*, ne ſi oblatum quidem ei fuiſſet, *Gregorium* libenter vel accepturum, vel vſurum fuiſſe.

a Lib.4.ca.11.
b In Boniſac.3.
c In Boniſac.3.
d Enn.8.li.6.

Atque vt ſemel dicam de voce *Capitis*. *Gregorius* illam non obſcurè docet, perinde exhorruiſſe ſe, atque alteram *Oecumenici*. Lege quæ ſcribit ad [e] *Eulogium*. *Eâ*, inquit, *quam prætendebat humilitate, iactantiam ſumpſit Iohannes, ita vt vniuerſa ſibi tentet aſcribere, & omnia, quæ* ſoli vni Capiti *cohærent, videlicet* Chriſto, *per elationem pompatici Sermonis, eiuſdem* Chriſti *ſibi audet membra ſubiugare.* En vt hoc reprehendit *Gregorius* in *Iohanne*, quòd ſibi *tanquam Capiti* omnia conatus ſit ſubiugare CHRISTI membra, quæ *ſoli vni Capiti* cohærent CHRISTO. Qui, ſi *ſolus Caput* eſt, *Gregorius* ne *Capitis* quidem nomen libenter accepturus erat, quo, ad *Iohannis* exemplum omnia ſibi CHRISTI membra ſubiugaret. Nec aliter

e Lib.4.Ep.36.

Digitized by Google

aliter [f] *Iohannem* ipſum alloquitur. *Si Paulus Apoſtolus, membra Dominici corporis, certis extra* Chriſtum *quaſi Capitibus, & ipſis quidem Apoſtolis, ſubijci particulariter euitabat: tu, quid* Chriſto *vniuerſalis ſcilicet Eccleſiæ* Capiti, *in extremi iudicij es dicturus examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris* vniuerſalis *appellatione ſupponere?* Vides, nec Apoſtolis quidem ipſis concedere *Gregorium*, vt illis *quaſi Capitibus* membra Chriſti ſubijciantur vel particularia: tantùm abeſt, vt vel *Iohannem*, vel ſe, *Caput fidei*, id eſt, (te interprete) *Caput fidelium*, vel *Eccleſiæ* vniuerſalis, vel haberi, vel appellari, æquo animo vnquam pateretur. Rectè ergo *Apologia*, & ad rem. Noluit *Hierarchiæ Caput* dici *Gregorius*, noluit ergo *Fidei*; plus enim multo *Fides*, quàm *Hierarchia*, plus multò *illius*, quàm *huius Caput* denominari.

f Lib. 4. Ep. 38.

Nec *ſenſit* Author *argumentum ſuum debile:* Tu potiùs vidêris non ſentire, quando *firmum* ſit argumentum, quando *debile*. Sic enim ille. *Non dixit hoc Gregorius: ſi dixit, minùs id cautè dixit:* id eſt, *non dixit*, quod ſi *diceret*, *parùm* certè *cautè* loqueretur. *Parùm* enim *cautè* ſanè, (idque Cardinale téque ipſo ſuffragante) ſi *vnus* hoc affirmaret, *tanquam proprij aliquid, cæteris repugnantibus.* Cæteri enim certè repugnarent, vt *Caput fidei* præter Chriſtum quis diceretur; nec cæteri ſolùm repugnarent illi, ſed & *ipſe ſibi*, ſi, quod nulli Apoſtolo, ſed *ſoli vni Chriſto* conuenire dixiſſet, vt *Caput* eſſet, id ſibi aſſumeret. *Sibi* autem *ipſi repugnare*, hominis eſt, ad ſe *parum attenti*, & de quo rectè dici poteſt, *minùs cautè locutus eſt*. Quid ergo eſt, quod hîc cauſaris dictum eſſe in Apologiâ, *dixiſſe interdum de Patribus Cardinalem, minùs eos cautè locutos eſſe?* Tute hoc agnoſcis ipſe. Nam ſi in eâdem omnes ſententiâ non conueniant aliquando, is qui *aliquid proprij vnus affirmat*, cuíque cæteri refragantur, non id ſatis *cautè* affirmauit, vel conſultò; ac per hoc inter eos cenſendus, qui *minùs cautè locuti* ſunt: fatetur autem (fatente te) Cardinalis *illud interdum Patribus* euenire; fatetur ergo *Patres* non ſemper *cautè loqui.* Conueniet, credo, inter nos facilè, Patres, *cùm in eâdem ſententiâ non conueniunt*, non omnes *ſatis*, aliquos ſaltem *minùs cautè* locutos; illos dico, *quorum doctrina ſequenda non eſt*, quibus (tanquam minùs cautis) *minùs credimus*. Quare vel in eo

loco inuenitur, ſecundùm vim quidem ſententiæ, etſi non totidem verbis: *minus cautè locutus eſt*. Adeone verò hoc tibi videtur indignum Cardinale, vt Patres dicat, *minùs interdum cautè locutos eſſe?* At non vbique tamen ſic Patres habet, quaſi loquantur ſemper ad libram. Dicit [a] *per exceſſum interdum loqui*; dicit, [b] *minùs propriè*; dicit, [c] *ſi ſic accipiatur in ijs ſententia, vt verba ſonant, ferendam non videri*. Atqui ita *per exceſſum loqui: minùs propriè: vt alius ſit ſenſus, quàm verba ſonant: cautè loqui* non eſt. Dicit, [d] *benignâ expoſitione opus habere*. Non haberent, ſi ſermo illis *minùs cautus* nunquam excideret. Tum vbi [e] *Ambroſium* opponit *Chryſoſtomo*, alter eorum *vix locutus* eſt *cautè*. Tum vbi ex [f] Auguſtino loca duo, duo ex [g] Hieronymo adducit, ſibi inuicem contraria; vtroque certe loco, *non ſatis*: altero ſaltem, *minùs cautè* videntur locuti. Cùm [h] *exiſtimauit à Cypriano verba quædam referri, vbi Cypriani verba nil tale ſonant, parum* in eo *cautus Auguſtinus*. Cùm [i] *exceptionem* dicit *admittere* teſtimonium eius, *non ſatis cautum* eius teſtimonium: ſi *cautum* enim, exceptione careret. Cùm [k] *in errore fuiſſe videtur Hieronymus*, atque *idem* eâdem de re, *in errore non fuiſſe*, vbi fuiſſe videtur in errore, videtur certè, *non ſatis cautè* ſententiam ſuam eloquutus. Denique qui Patres, qui [l] è Patribus *præcipuos, in quibuſdam non leuiter lapſos* affirmat, plus dicit, quàm *minùs cautè* locutos. Plus enim eſt *minùs rectè ſentire*, quàm *minùs cautè loqui*; nec debet cui plus licet, minus non licere. Noli ergo phraſin illam ita refugere. Hæc enim qui dicat de Patribus, quę dixiſſe illum conſtat; ei religio haud vlla erit dicere, *minùs* aliquando vel accuratè, vel *cautè*, animi ſui ſenſa eloquutos eſſe.

a De Miſſ. lib. 2. cap. 10.
b De Eccleſ. lib. 3. c. 4.
c De amiſſ. grat. lib. 4. c. 12.
d De amiſſ. grat. l. 1. c. 6.
e & l. lib. 3. c. 9.
f De Purg. lib. 1. c. 11.
g De Pontif. lib. 3. c. 6.
h De Eccleſ. lib. 3. c. 4.
i De amiſſ. grat. lib. 1. c. 6.
k De Purg. lib. 2. c. 2.
l De verb. Dei. lib. 3. c. 10.

IAm verò, vt nomen *Capitis* ad Regem reuocetur, vel à *Gregorio*, vel alio quoquam, *arte mirabili* opus non eſt. Præiuit nobis voce, Spiritus ſanctus; Sic Regi ſuo Propheta *Samuel*. [m] *Nonne cùm paruulus eſſes in oculis tuis*, Caput *in tribus Iſrael factus es?* Inter tribus verò Iſrael, tribus Leui: *Caput* ergo Rex, vel tribus Leuiticæ; quâ in tribu tum, Pontifex *Ahimelech* ſub Rege Capite ſuo. *Mirabilis inertiæ, negare* hoc, non *artis*, hoc *probare*. Tum Eccleſiæ Catholicæ Præſul (nec *Gregorio* minus vel ſanctus vel doctus) *Chryſoſtomus*, eandem hanc vocem *Capitis*, reuocauit ad *Theodoſium*, cùmque κορυφὴν, ἢ κεφαλὴν dixit,

m 1. Sam. 15. 17.
Homil. ad Pop. Antioch. Homil. 2.

dixit, non ſolùm Caput, ſed quod in Capite ipſo maximè ſublime eſt, Capitis Verticem, idque *omnium in terris hominum.* Puto autem fuiſſe tum *in terris hominem*, qui *Romanus Epiſcopus* diceretur, vt *poßit expoſitio hæc in hominem cadere, qui ſanæ mentis ſit.* Tu vide, ſatin' ſanus ſis, qui in *Samuelem*, & *Chryſoſtomum* quaſi *audaces* & *impudentes*, ita debaccharis.

Sed *Gregorius* tamen, ad nos reuocari non vult, nec Regem *Caput* agnoſcere. Ille verò vult. Agnouit enim, atque in hâc ipſâ cum *Iohanne* de Primatu controuerſiâ ſuâ agnouit; petijtque Pontifex ipſe (per *Sabinianum* Pontificem & ipſum, ei proximum) *vt pijßimus Dominus Mauritius ipſum illud negotium iudicare dignaretur.* Credo, pro Capite agnouit, cuius iudicio, capitalem hanc de *Capite* litem volens vltrò ſubmiſit, ad cuius arbitrium Primatus, vel ſtaret, vel caderet. Verùm *Gregorius* ibi de Sede Apoſtolicâ non turbandâ loquitur. Loquitur; ſed, non eò referenda verba illa, quæ ponis de *Capite fidei* illæſo; ſed illa quæ ſupprimis, *De Canonum authoritate intemeratâ conſeruandâ*, à quibus ſuus, quem habet, honor Sedi Romanæ. Nullũ enim *fidei Caput* eſt, Apoſtolum ibi ſediſſe; *Canones* fortè fauent. *Ad integrum* ergò *membrorũ ſtatum* vtrumque requirit, *vt & Fidei ne fiat iniuria*, & *vt Canones ne temerentur.* Vtcunque enim *Caput Fidei* non pulſetur, turbidum tamen fore ſtatum membrorum, niſi & *Canonibus* ſua conſtet authoritas, à quibus in ordine continentur. Nec Tortus negat. *Epiſtolam* enim dicit *eſſe de vſu Pallij*; & eſt certè integra. Quid verò *fidei* cum *Pallio?* Ecquid, *fidei caput* vllum pulſabitur iniuriâ, ſiue *Panormitanus Epiſcopus* incedat *Palliatus*, ſiue *Pallio careat?* In *Canonem* fortè aliquem peccetur venialiter, ſi Iohannes *Pallio* vtatur parum concinnè; ſi *locis* minùs opportunis, ſi *Feſtis* non duplicibus: *Fidei* quidem nihil intereſt. Quare ad hoc propoſitum verba illa non ponit *de fidei capite*; quæ ſi poneret, extra propoſitum eſſent, cùm *vſus Pallij*, *Fidei* nullus ſit, quæ tantò melior, quanto minùs palliata. Lib. 4. Epiſt. 32.

Quærit autem hic, ſubiratus: *Quid in hoc negotio habent Reges?* Habent verò *in negotio fidei*: ſed in *fidei negotio*, *Pallio* nihil negotij eſt. Sed & nonnihil *habuerunt negotij* Imperatores circa inueſtituram Pontificum: nec *Panormitani* modò, ſed Romani etiam ipſius. Nam ſi nihil, qui factum, vt tam mul-

Digitized by Google

loco inuenitur, ſecundùm vim quidem ſententiæ, etſi non totidem verbis: *minùs cautè locutus eſt.* Adeone verò hoc tibi videtur indignum Cardinale, vt Patres dicat, *minùs interdum cautè locutos eſſe?* At non vbique tamen ſic Patres habet, quaſi loquantur ſemper ad libram. Dicit [a] *per exceſſum interdum loqui*; dicit, [b] *minùs propriè*; dicit, [c] *ſi ſic accipiatur in ijs ſententia, vt verba ſonant, ferendam non videri.* Atqui ita *per exceſſum loqui: minùs propriè: vt alius ſit ſenſus, quàm verba ſonant: cautè loqui* non eſt. Dicit, [d] *benignâ expoſitione opus habere.* Non haberent, ſi ſermo illis *minùs cautus* nunquam excideret. Tum vbi [e] *Ambroſium* opponit *Chryſoſtomo*, alter eorum *vix locutus* eſt *cautè*. Tum vbi ex [f] Auguſtino loca duo, duo ex [g] Hieronymo adducit, ſibi inuicem contraria; vtroque certe loco, *non ſatis*: altero ſaltem, *minùs cautè* videntur locuti. Cùm [h] *exiſtimauit à Cypriano verba quædam referri, vbi Cypriani verba nil tale ſonant, parum* in eo *cautus Auguſtinus.* Cùm [i] *exceptionem* dicit *admittere* teſtimonium eius, *non ſatis cautum* eius teſtimonium: ſi *cautum* enim, exceptione careret. Cùm [k] *in errore fuiſſe videtur Hieronymus*, atque *idem* eâdem de re, *in errore non fuiſſe*, vbi fuiſſe videtur in errore, videtur certè, *non ſatis cautè* ſententiam ſuam eloquutus. Denique qui Patres, qui [l] è Patribus *præcipuos, in quibuſdam non leuiter lapſos* affirmat, plus dicit, quàm *minùs cautè* locutos. Plus enim eſt *minùs rectè ſentire*, quàm *minùs cautè loqui*; nec debet cui plus licet, minus non licere. Noli ergo phraſin illam ita refugere. Hæc enim qui dicat de Patribus, quę dixiſſe illum conſtat; ei religio haud vlla erit dicere, *minùs* aliquando vel accuratè, vel *cautè*, animi ſui ſenſa eloquutos eſſe.

[a] De Miſſ. lib. 2. cap. 10.
[b] De Eccleſ. lib. 3. c. 4.
[d] De amiſſ. grat. lib. 4. c. 12.
[e] De amiſſ. grat. l. 1. c. 6. & l. lib. 3. c. 9.
[f] De Purg. lib. 1. c. 11.
[g] De Pontif. lib. 3. c. 6.
[h] De Eccleſ. lib. 3. c. 4.
[i] De amiſſ. grat. lib. 1. c. 6.
[k] De Purg. lib. 2. c. 2.
[l] De verb. Dei. lib. 3. c. 10.

IAm verò, vt nomen *Capitis* ad Regem reuocetur, vel à *Gregorio*, vel alio quoquam, *arte mirabili* opus non eſt. Præiuit nobis voce, Spiritus ſanctus; Sic Regi ſuo Propheta *Samuel*. [m] *Nonne cùm paruulus eſſes in oculis tuis*, Caput *in tribus Iſrael factus es?* Inter tribus verò Iſrael, tribus Leui: *Caput* ergo Rex, vel tribus Leuiticæ; quâ in tribu tum, Pontifex *Ahimelech* ſub Rege Capite ſuo. *Mirabilis inertiæ, negare* hoc, non *artis*, hoc *probare*. Tum Eccleſiæ Catholicæ Præſul (nec *Gregorio* minus vel ſanctus vel doctus) *Chryſoſtomus*, eandem hanc vocem *Capitis*, reuocauit ad *Theodoſium*, eumque κεφαλὴν, ἢ κορυφὴν dixit,

[m] 1. Sam. 15. 17.

Homil. ad Pop. Antioch. Homil. 2.

dixit, non ſolùm Caput, ſed quod in Capite ipſo maximè ſublime eſt, Capitis Verticem, ídque *omnium in terris hominum*. Puto autem fuiſſe tum *in terris hominem*, qui *Romanus Epiſcopus* diceretur, vt *poſſit expoſitio hæc in hominem cadere, qui ſanæ mentis ſit*. Tu vide, ſatin' ſanus ſis, qui in *Samuelem*, & *Chryſoſtomum* quaſi *audaces & impudentes*, ita debaccharis.

Sed *Gregorius* tamen, ad nos reuocari non vult, nec Regem *Caput* agnoſcere. Ille verò vult. Agnouit enim, atque in hâc ipſâ cum *Iohanne* de Primatu controuerſiâ ſuâ agnouit; petijt que Pontifex ipſe (per *Sabinianum* Pontificem & ipſum, ei proximum) *vt pijſſimus Dominus Mauritius ipſum illud negotium iudicare dignaretur*. Credo, pro Capite agnouit, cuius iudicio, capitalem hanc de *Capite* litem volens vltrò ſubmiſit, ad cuius arbitrium Primatus, vel ſtaret, vel caderet. Verùm *Gregorius* ibi de Sede Apoſtolicâ non turbandâ loquitur. Loquitur; ſed, non eò referenda verba illa, quæ ponis de *Capite fidei* illæſo; ſed illa quæ ſupprimis, *De Canonum authoritate intemeratâ conſeruandâ*, à quibus ſuus, quem habet, honor Sedi Romanæ. Nullũ enim *fidei Caput* eſt, Apoſtolum ibi ſediſſe; *Canones* fortè fauent. *Ad integrum* ergò *membrorũ ſtatum* vtrumque requirit, *vt & Fidei ne fiat iniuria*, & *vt Canones ne temerentur*. Vtcunque enim *Caput Fidei* non pulſetur, turbidum tamen fore ſtatum membrorum, niſi & *Canonibus* ſuâ conſtet authoritas, à quibus in ordine continentur. Nec Tortus negat. *Epiſtolam* enim dicit *eſſe de vſu Pallij*; & eſt certè integra. Quid verò *fidei* cum *Pallio*? Ecquid, *fidei caput* vllum pulſabitur iniuriâ, ſiue *Panormitanus Epiſcopus* incedat *Palliatus*, ſiue *Pallio careat*? In *Canonem* fortè aliquem peccetur venialiter, ſi Iohannes *Pallio* vtatur parum concinnè; ſi *locis* minùs opportunis, ſi *Feſtis* non duplicibus: *Fidei* quidem nihil intereſt. Quare ad hoc propoſitum verba illa non ponit *de fidei capite*; quæ ſi poneret, extra propoſitum eſſent, cùm *vſus Pallij*, *Fidei* nullus ſit, quæ tantò melior, quanto minùs palliata. Lib.4.Epiſt.32.

Quærit autem hîc, ſubiratus: *Quid in hoc negotio habent Reges?* Habent verò *in negotio fidei*: ſed in *fidei negotio*, *Pallio* nihil negotij eſt. Sed & nonnihil *habuerunt negotij* Imperatores circa inueſtituram Pontificum: nec *Panormitani* modò, ſed Romani etiam ipſius. Nam ſi nihil, quî factum, vt tam mul-

tum *Illis negotij* Pontifices olim circa id faceſſerent? *Quid Regibus cum Pallio, quod eſt inſigne Archiepiſcoporum?* Certè cum *Baculo* & *Annulo* aliquid, abſque quibus frigeret *Pallium*, & Gerenti, & verò etiam Mittenti; nec tam *modica lana* tam *immodico precio* venderetur. Etiam *Tortus*, cui tam ſæpe in ore *impudentia*, niſi ei & in fronte foret, non tam hæc ſuperbè interrogaret: qui vel imperitiâ ſummâ eſt, ſi neſciat, vel non ſummâ verecundiâ, ſi neget, etiam in *Gregorio ipſo Pontifice* faciendo, Imperatorem *negotium* habuiſſe, nec ſine eo *Pallium* vel ipſum gerere, vel alijs mittere potuiſſe. Quare ſi eſt aliquid *Pallio cum Fide*, etiam in illâ Fidei procuratione *Caput*, Imperatorem fuiſſe.

Quàm verò impotenter fert, ſubnexam ibi in Apologiâ *Gregorij* ſuggeſtionem Putes, *Gregorium* iam *fidei ſuæ Caput* non credere. Nam ſi crederet, paulò magis patienter monentem ſuſtineret, vt *Caput fidei* Pontifex Deum timeret, nec *in mortem cuiuſlibet* (nedum Principum) ſe miſceret. Non fuit *Sabinianus* Præfectus: certè, nec Cardinalis: ſucceſſit in Pontificatu *Gregorio*; ſed inter *duo* hæc *fidei Capita* vix bene conueniebat. vterq; tamen fuit Pontifex. Tantò æquius *Pontificem* audire, quod & à *Pontifice vno* ſuggeritur, & per *Pontificem alterum*. Sed *nihil ad rem ſuggeſtio hæc*. Nihilne ad rem, *Ne in mortem ſe miſceat?* Pòſt ſalutem animæ, quid magis ad rem quàm vita corporis? At Pontifex *non occultè per Sicarios, ſed publicè per Cenſuras agit cum Principibus, ſi inobedientes ſint*. Agit. Quid hoc verò ad rem? Id dicere debebas, *non occultè per Sicarios, ſed publicè per Cenſuras*, miſcet ſe in morte Regum: De eo enim ſuggeſtio erat. Quod ſi *agendi* verbum, tam illi placuit, etiam cum quibuſdam, ita *per Cenſuras* egit, vt animas *egerint*. Etſi enim Cenſuræ eius aciem nullam habeant, agunt tamen, & quaſi *Tubæ* ſunt & *Claſſica*, quaſi Prętextus & Latebrę ſeditionum: vt poſtquam emiſſa ſemel ſunt, cum *Principe* non ſecus agere liceat, quàm cum *hoſte*, & ſine ſcrupulo, cuique *ſe in illius morte miſcere*. Vbi, malè à te oppoſitæ *Cenſuræ Sicarijs*. Sicarij mortem inferunt vel Regibus. At Rex iam vſpiam eſt, qui poſt neſcio quot Pontificum, neſcio quoties iteratas Cenſuras, ſuperſtes tamen eſt. Illud dictum oportuit: non *occultè* per *Sicarios*, ſed *publicè* per armatas *cohortes*, miſcere ſe in

morte

morte cuiuſlibet hominis. Ita enim præter illa, quæ Patres narrauerunt nobis, vidimus ipſi, *miſcentem* ſe Pontificem *in morte* multorum millium, fame, peſte, gladio, quotidie pereuntium, potiùs quàm Regi ſuo legitimo, vrbis portas aperirent. *Per Sicarios* tamen, non facit. Quaſi referat *Sicarij* manu quis cadat, an *militis*; cadat modò. Quaſi valdè interſit, ſubmittatne *Sicarium*, an *Cardinalem* qui authoritate, *Ieſuitam* qui diſputando, *Concionatorem*, qui declamando animos addant ſubditis, ad Regem quoque modo trucidandum: *Dolus an virtus quis in hoſte requirat?* Fortè autem *Sicarius* ad manum non eſt, qui operam deferat. Nam ſi ſit *Parreius*, non deerit *Comenſis*, qui operam illam, pergratam Pontifici ſpondeat, & (ſi effectam dederit) amplâ mercede tranſigat.

Sed quorſum nobis, aut vnde mentio *de Sicarijs?* Quis *Sicarios* hic nobis ſubmiſit? Tortus. Nam de *Sicarijs* apud Cardinalem, ne ſyllaba. Sic ille: *Pontifex nunquam Principem vllum cædi mandauit. Vi, an fraude*; Marte, an *arte* mandârit, ſi mandârit, *Cardinalis* non verax. *Occultène ſe in morte miſceat* an *apertè*; *clam*, an *palàm miſceat ſe in morte*, *Tortus* mendax eſt. *Palàm* id & *publicè* factum à Pontifice non ibit inficias: *Gregorius* id non faceret, ne ſic quidem *in morte ſe miſceret*. Satis id inſtituto noſtro. Nouæ *Fidei* iam *Caput* Pontifex, per *quam* plus ei licet, quàm licuit *Gregorio*. Remittimus ergo *Torto Sicarios* ſuos, ac quamuis ei doleat, iterum Pontifici breuiter *ſuggeſtionem* illam *Gregorij*, ne ſe *in morte* cuiuſlibet hominis *miſceat*, ſi vult *Gregorij* Prædeceſſoris ſui veſtigijs diligenter inſiſtere.

ETſi autem iniquum eſt, vt in cauſâ ſuâ quis teſtimonium dicat (vel ſi ipſe Papa ſit) tamen cùm Cardinali vix alij ad manum eſſent, quos proferret, poſt *Gregorium* iam, *Leonem* audire cogimur. *Maximos viros (vt erant maximè)* ſed tamen in hac Sedis ſuæ cauſâ, parciùs adhibendos. Vix enim erat, vt *Spartam ſuam ornare* nollent, quâ & ipſi viciſsim *ornarentur*. Verùm alij non ſuppetunt, niſi qui tepidè hanc cauſam agunt. Nec enim facilè reperias qui tam velint zelatores eſſe Sedis *alienæ* quàm *ſuæ*. *Leonis* verò *verba peruerti* nihil opus; concedi vobis poſſunt. *Prima* quidem ſpectare, ad Petri perſonam ipſam, Papam nihil attinere: Etiam nec *Vltima*. [*Cui quiſquis*, ibi dicitur, non, [Quiſquis *huic Sedi*;] *Huic Sedi*,

Cardinalis addidit de ſuo. *Cui* autem, de *Petro* dicitur, non de *Sede*. *Media* verò, quis non concedat? Abiit vt quiſquam *recedat à ſoliditate Petri*; ſed *ſoliditas eius*, non in *Sede* eius, putri ligno, ſed in *Fide*, quouis ſaxo *ſolidiore*, in quo & ipſam, *Leo* ipſe conſtituit. Sed neque nos *Sedi* dignitatem vllam inuidemus: quam *ab vltimâ vſque antiquitate habuit* eam retineat, dum à *ſoliditate* tamen Petri non *recedat*. Quorſum autem ad hæc verba, Tortum quis agat?

Quàm verò in eo importunus, quòd traducit Authorem Apologię, quaſi *Leoni* ibi *conuitium* dixerit. Quàm tu à *modeſtiâ* omni, tam ille abeſt à *conuitio*; nec qui vir fuerit *Leo*, quàm gloriæ appetens, quàm dominandi cupidus, attingit ibi vel verbo. *Alius* fecit: ſi ratione᷈ facti reddidit, quid *culpas?* Si non reddidit, *quis laudat?* Malè quod fecit, ſibi fecit. Quid hæc ad Noſtrum? Vbi candor? Sed à te quis candorem requirat, qui, eo quòd *Leonem ambitioſum ad laudes Petri* dixerit (quod & poteſt & ſolet dici in bonam partem) *notâſſe* dicis *ambitionis* bonum Patrem. Vbi vix dicat lector quid magis miretur, *inſcitiam*, an *nequitiam*, an *vtramq;*, an vtrâque deteriorem *malitiam*. Quis enim niſi iniquæ mentis, *ambitionem* dicat, ſiquis in laudes non *ſuas*, verùm *alienas* (Sancti ſcilicet alicuius) non ſtudioſus modò, ſed etiam *ambitioſus* exiſtat? *Ambitionem*, de alieno honore quis audiuit vnquam? Quid quod neque *Leonem* diſtinguit ab Hortenſio; *immodicè laudâſſe Hortenſius* ibi dicitur, *Leo* non dicitur. Excellat verò *Leo* Sanctitatis gloriâ; excelluit & *Petrus*; alicubi tamen, *non recto pede ambulauit*. Nec piaculum ſit, ſiquis idem *Leoni* accidiſſe dicat, quod *Petro* Domino ſuo: dum tamen verbo non violet, dum (quod facit Apologia) arbitrium ponat in aduerſarij ſui Cardinalis ipſius conſcientiâ. Qui ſi id expromat nobis ingenuè, quod dictat ei conſcientia, fateatur ſcio, in illis [a] *de aſſumpto Petro in conſortium Indiuiduæ Trinitatis: de non ſolùm Deo, ſed Petro etiam inſpirante:* Et illis, [b] *nihil à bonorum fonte Deo, in quenquam ſine Petri participatione tranſire:* à medio diſceſſum eſſe, eaq; *condonari* potiùs iam poſſe *eloquentiæ*, quàm ſanctè ab eo tum *affirmari* potuiſſe.

a *Epiſt.* 89.

b *Serm.* 3. *in anniuer. aſſump.*

Falſa ergo quæ de ambitione. Æquè falſa quæ de Hiſtoriâ non verè relatâ. Vbi, non negat *paria* ibi *Priuilegia* vtrique tributa.

tributa. Negat *Contentionem*, ſed quâ fronte? Annon à *Leonis Legatis* ibi contentio eſt manifeſtè mota? Pridiè enim cùm de *æqualitate* iſtâ *Priuilegiorum* vtriuſque *Romæ* referretur ad Concilium: vltrò ſtatim diſceſſerunt, *Leonis* tum Legati. [a] Rogati vt ſubſiſterent, & de iſtis communicarent, penitus recuſârunt; cauſam etiam addiderunt: *aliter ſe habere in mandatis*. Poſt diſceſſum eorum, relatum ad Iudices, qui iuſſerunt, vt Patres negotium hoc Priuilegiorum inſpicerent. Poſtridiè verò Legati rurſus interceſſerunt; [b] circumuentos ſe dixerunt; Patres ei Canoni ſubſcribere *coactos*. Reclamârunt ibi omnes; Neminem *coactum*. Tum Legati negare Canones *Conſtantinopolitani* primi in Synodicis Canonibus haberi. Pòſt, iuſſi mandatum ſuum proferre, protulerunt; quo (ne quis putet Leonem contentionis huius immunem) mandauit [c] *Leo, vt ſeruarent omnimodis Perſonæ ſuæ dignitatem, & ſi qui fortè Ciuitatum ſuarum ſplendore confiſi, aliquid ſibi tentarent vſurpare, hoc quâ dignum erat Conſtantiâ) retunderent*. Præuidit ergo *Contentionem* ibi tum gliſcere, & *Conſtantinopolitanum Ciuitatis ſuæ ſplendore confiſum*, aliquid moliri, quo par fieret Romano: Non obſtante tamen hoc *Leonis* mandato, de integro relatum ad *Patres*; ſinguli ibi, præſentibus Legatis ſuffragati ſunt. Iudices ſententiam tulerunt, [d] *oportere Epiſcopum vrbis Regiæ, nouæ Romæ, iiſdem primatibus Honoris, & Ipſum dignum eſſe*. Patres omnes acclamârunt, *Sententiam iuſtam; Omnes ſe eadem ſentire, Omnes in ſententiâ permanere, Hoc omnibus placere, Omnia ordinatè decreta eſſe*: Quid tum *Lucentius* vicarius *Leonis*? [e] *Sedes Apoſtolica præſentibus humiliari non debet*; (*humiliata* ergo tum Romana Sedes, vel Legato Romano iudice) petit circumduci Canonem; queritur de iniuriâ Sedis Romanæ; repulſam tulit à Iudicibus, à Synodo totâ. Paucis rem totam retuli, cuiuis vt perſpicuum fiat quàm bonus vir *Tortus*, quàm veridicus, qui *Contentionem* inter eos vllam negat tum extitiſſe.

[a] Concill. Edit. Venet. Tom. 2. Pag. 334.
[b] Pag. 337.
[c] Ibidem.
[d] Ibidem 339.
[e] Ibidem.

De *paribus* verò ibi vtrique conceſsis *Priuilegijs*, quomodo ſe expediet *Tortus*? *Paria* (inquit) *Priuilegia intelligebant, reſpectu inferiorum*. Sed quis *Tortum* hîc Concilij interpretem conſtituit? aut vnde hunc habuit intellectum ſuum? *Lucentius*, credo, rem meliùs intellexit *Torto*. Is de *iniuriâ* Sedis *Romanæ*,

&

& Leonis, ibi queritur; non de *Antiochena*, aut *Alexandrinæ*; & Sedem ibi Apoſtolicam *humiliatam* dicit. Tum ratio quam ibi reddunt Patres Decreti ſui, non *inferiorum* modò *reſpectu* redditur, ſed ad *pares* quoque ſe porrigit. Quæ enim
a Tom.2.332. habuerat tum Sedes Senioris Romæ honoris *Priuilegia*, [a] à Patribus habuiſſe, quòd *penes eam tum Imperium* fuiſſet: cùm *Imperium* iam, & *Senatus*, *ſint penes Conſtantinopolim*, *eadem* quæ *Roma* olim tributa ſunt, ratione eâdem *Conſtantinopoli* iam eſſe tribuenda. Ratio hæc omnes reſpicit; non inferiores ſolùm. *Omnium* ergo *reſpectu* intelligendus Canon. Satis hæc clara per ſe: & *Torto* negotium exhibebant. Sudat ergo hìc & in omnem partem ſe torquet. Arx enim iſta cauſæ; quare, ruenti *quatuor* rationum fulcimenta ſubijcit, ſed *caduca*. Primò, *Renouari tantùm à Chalcedonenſi Canonem Conſtantinopolitanum*, quo, honor habetur *Conſtantinopolitano*, ſed poſt *Romanum*. Falſum hoc primò. Agnoſcere ſe quidem dicunt Canonem illum Patres Chalcedonenſes; quæ verò ipſi ibi ſta-
b In Concil. Græc. Tilij. Pariſ. a.n. 1540. tuunt, [b] ὁρίζειν καὶ ψηφίζεσθαι, *definire* ſe dicunt & *decernere*; *renouare* non dicunt: agnoſcere autem alijs terminis, quàm qui ponuntur à te; *æqualia* nempe *ibi vtriſque* (etiam in *Conſtantinopolitano*) *Priuilegia* eſſe *decreta*.

Idem quoque haberi dicit in *Epiſtolâ Concilij ad Leonem*; falſò & id etiã. Ac primò quidem ludit voce *Cõfirmationis*. Non enim aliter, quàm *ſuffragio* ſuo *confirmari* à *Leone* petit Decreta ſua Synodus, nec *Leo* ipſe aliter reſpondet, quàm ea ſe *toto corde complexum eſſe*. Martiani *Sacrâ* (quod ſuprà docui) Synodus confirmata eſt, Leonis *ſuffragio approbata*. Sed *in eâ epiſtolâ* (ait Tortus) *nullam mentionem faciunt parium Priuilegiorum*. Nam quid opus hoc vt facerent, cùm Canones ipſos integros, ad Leonem tum tranſmitterent; Dicunt autem ibi, *ſe renouâſſe Canonem ſecundæ Synodi*. Ne id quidem; *confirmâſſe*
c Tom.2.344. ſe dicunt, renouâſſe non dicunt. Sed & prætereà [c] *opportunum credidiſſe ſe, propter Imperatores ipſos, qui ſuper eo delectabantur, propter Senatum, propter Vrbem ipſam, honoris eius confirmationem ab Vniuerſali Concilio celebrari*. Quæ verba quid ſibi velint, exinde ſcias, quod ſcribant ibi Patres, Leonis locum tenentes in Concilio *vehementer* illis *reſiſtere* tentâſſe. Non autem ſine dubio *reſiſterent*, ſi *confirmatus* ibi modò fuiſſet canon Synodi

ſecundæ;

Digitized by Google

ſecundæ; qui ipſe priùs à *Damaſo* fuerat approbatus. Tum neque *Leo* ipſe tot poſtea Epiſtolis ſuis apud *Imperatorem, Imperatricem*, *Anatolium*, *alios* neſcio quot, tam in *Canonem* illum acriter inueheretur, ſi nihil ibi aliud actum, quàm priùs in Concilio Generali, cui & prædeceſſor ſuus aſſenſum præbuiſſet. Non cohærent hæc *Torti*. Illa verba Leonem pupugerunt, [c] μεγαλύνεσθαι Conſtantinopolitanum, ὡς ἐκείνην ἐν ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι; quæ verba reperias in *hoc*; in *Concilio ſecundo* Generali nuſquam reperias. Nec ex eo quicquam efficitur, quòd *in Epiſtolis ſuis Leo non meminit parium Priuilegiorum*. Sed de *Alexandrino* atque *Antiocheno* meminit modò, qui paulò depreſsi erant, antepoſito illis tum Conſtantinopolitano. Quis enim non videt liberiorem multò Leonem eſſe potuiſſe, addo & acriorem, ſi *illorum*, (id eſt) ſi *alienam* cauſam ageret, non *ſuam? Sibi* factam iniuriam, negligeret, *alijs*, acerbè perſequeretur? Sed *humiliatam* eo Canone Sedem Romanam: *iniuriam* Leoni factam, credimus Leonis Legatis in Synodo clamantibus; *Torto* fruſtra reclamante, ſi ad rauim vſque clamet.

[c] *In Concil. Græc. Tilij. Pariſ. 1540.*

De *Gregorij* autem Epiſtolâ illâ *ad Euſebium* viderit *Tortus*, atque ampliùs etiam deliberet cenſeo. *Dominus* enim *pijſſimus Imperator*; ſiue is *Mauritius* fuit, nunquam *Gregorio* profeſſus eſt Conſtantinopolitanum ſubijci, nec Conſtantinopolitano titulum *Oecumenici* negauit: ſiue *Phocas*; nec is, niſi poſt mortem *Gregorij* demum, hoc agnouit. Viderit etiam, quis ille fuerit *Gregorij* Frater, *Euſebius Epiſcopus ciuitatis Conſtantinopolitanæ*, cùm certum ſit, nullum Conſtantinopoli *Euſebium*, vel ætate *Gregorij*, vel *centum*, ſiue ante ſiue poſt eum annis Epiſcopum fuiſſe. Viderit annon Epiſtola illa meritò in dubium vocari debeat, tanquã adulterina. Viderit annon plures apud *Gregorium* eiuſdem *furfuris* (non enim *farinæ*,) ſi ſit otium excutere. Sed annon mira *Torti* arrogantia, qui putet perſuadere ſe poſſe cuiquam, etiam conetur probare, è Leone, è *Gregorio* ἴσα πρεσβεῖα (quæ bis ibi in Canone Chalcedonenſi leguntur) *æqualia* ſeu *paria* Priuilegia non ſignificare? Videmus, nec ſemel, *Paria* ibi *Priuilegia*. Ille ibi non videre nos probat, quæ videmus; quòd *Leonis* Epiſtolæ *parium Priuilegiorum* mentionem non faciunt. Quæ verò eſt, ſi hæc non eſt

 impu-

impudentia? Verè ergo ſcriptum in Apologiâ, *Concilij Chalcedonenſis Patres æqualem* Authoritatem Conſtantinopolitano Patriarchæ aſcripſiſſe, nec vllo modo paſſos eſſe Romanæ ſedis ſuper illam Priuilegium, *non* [*vnum*] *illud* à *Torto* eſt; ſed non *Authoritatis*. Nam de primâ ſede non contendimus. Verè & illud, *contendiſſe cum Romano Conſtantinopolitanum de Primatu*, non quòd *prior illo* eſſe voluerit, vt *Iohannes* pòſt: ſed quòd *æqualis* illi, quod tum *Anatolius* ſatagebat.

ETſi autem (dicit ibi Apologia,) *tantum Petro detulit* (*tantum*, non *nimis multa*, vt *Tortus*, qui in hijs nimis multus eſt) *tamen nihil Cæſari ademit, ſed & honoris vocabula, & Authoritatis Priuilegia ei cuncta attribuit, poteſtatémque eius agnouit Concilia conuocandi, arbitratu ſuo.* Hîc *Tortus* ad tria illa priora mutus vt quæ negare non poſsit, vellicat poteſtatem *conuocandi Concilia.* Relabimur ergò quò priùs, ad vim atque iura Concilia indicendi. *Torti* ea culpa eſt; qui experiri iterum vult in hac cauſâ τὸν δεύτερον πλοῦν; quotieſcunque tamen fecerit, inauſpicatò id facturus. Nec enim vſquam laborat magis *Cauſa Pontificia*, quàm hac vnâ in re; nec vllius Pontificis, magis quàm Leonis; cuius tot extant Epiſtolæ, non mandantes Concilium fieri; non, ſed *demiſſè petentes*, nec tamen impetrantes; *non impetrantes* vel *de loco* vel *de tempore*, & tamen obtemperantes: vt penè referre pigeat. Quid autem hîc iam refert? *Negari non poſſe, quin in Concilijs Generalibus indicendis aliqua eſſet Imperatoris Authoritas.* Suprà, *interdum congregata* dixit *ab Imperatore*: at nos ibi *ſemper*, nec niſi ab Illo. Hîc iam *aliqua* (inquit *fuit Authoritas Imperatoris*: nos verò non *aliqua*, ſed *ſumma*, & *ſola*, quoadusque quidem res Imperij inclinatæ non ſunt.

Docui de *primis quatuor* Concilijs Generalibus iam antè: addo iam de *quatuor poſterioribus*. Concilium *Conſtantinopolitanum ſecundum*, ac *Generale Quintum*, [a] iuxta pium iuſſum *à Deo cuſtoditi Imperatoris Iuſtiniani conueniſſe*, habetur pluribus locis Concilij. Dico autem illud hîc. Si Pontifici ius ſit, vt mandet Concilia fieri, cur Concilio huic *Quinto* (ſi ipſe illud fieri mandauerat) *ſuo*, à *ſe* conuocato, intereſſe noluit, cùm tamen per id tempus eſſet Conſtantinopoli Pontifex ipſe Romanus, legatus eò *ex mandato Theodahati* Gotthorum Regis?

[a] Tom.2.p.571

Con-

Concilium *Conſtantinopolitanum tertium*, ac *Generale Sextum*, (vt & de ſe teſtatur ipſum) [b] *ſecundùm* Imperialem ſanctionem *congregatum eſt:* Præſidente in ſingulis eius Actionibus Imperatore Conſtantino. Extat ibi *Diualis Sacra* ab Imperatore ad *Donum* Pontificem. Quo interea de de viuis ſublato *Agatho*, qui ei in Sede Romanâ ſucceſsit, [c] reſpondet *Diuali.* Audi verò quo ſtilo, quàm ſine mandato vllo. *Hijs Manſuetiſsimi rerum Domini Diualibus Apicibus animatus, meliori ſum refectus confidentiâ paulatim, ijs, quæ per Manſuetiſsimæ Fortitudinis veſtræ Sacram dudum præcepta ſunt* efficaciter promptam obedientiam exhibere, *vt perſonas, quales ſecundùm temporis huius defectum, ac ſeruilis Prouinciæ qualitatem poterant inueniri*, pro obedientiæ ſatisfactione *inquirerem, & vt* ad Pijſsimæ Tranquillitatis veſtræ veſtigia *properarent, hortarer.* Et paulò pòſt. *Ideoque ſecundùm* Pijſsimam Iuſsionem *à Deo Protegendæ Manſuetudinis veſtræ* pro obedientiâ quam debuimus, *non pro confidentiâ eorum ſcientiæ, quos dirigimus: præſentes confamulos*, cum omni cordis deuotione, *curauimus demandare.* Pòſt etiam. *Pro quibus* flexò mentis poplite ſuppliciter *Veſtram ad manſuetudinem ſemper intentam Clementiam* deprecamur, *vt iuxta Benigniſsimam atq; Auguſtiſsimam Imperialis Sacræ promiſsionem acceptione eos dignos efficiat, atque placabiles aditus, eorum, humillimis ſuggeſtionibus accommodare dignetur.* Denique. *Non enim nobis eorum ſcientia confidentiam dedit, vt de hâc* Seruili *Veſtri Sereniſsimi Principatus* Romanâ vrbe *ad Pia veſtra veſtigia auderemus eos dirigere, ſed hoc Imperialis veſtra Benignitas*, clementer iubens *hortata eſt, &* noſtra puſillitas quod iuſtum eſt obſequenter *impleuit.* Audis hìc Pontificem, *Imperiali iuſsioni* in Concilij negotio *efficaciter promptam obedientiam exhibentem: Vrbem Romanam & Prouinciam, Imperialis Principatus Seruilem vrbem & Prouinciam eſſe*, profitentem: *Pro obedientiæ (quam debere ſe fatetur Imperatori) ſatisfactione, Legatos ad Sacra eius Veſtigia demandantem: Flexo mentis poplite, ſuppliciter deprecantem: Puſillitatem Pontificalem, quæ Benignitas Imperialis iubet, obſequenter implentem.* Quàm hæc verò verba, mandantis non ſunt?

[b] Tom 3.237.

[c] Tom.3.244.

Concilium *Nicenum ſecundum*, ac *Generale Septimum*, [a] *per pium Imperatorum Decretum, congregatum ſe*, ipſâ in fronte loquitur.

[a] Tom 3.pag. 453.

quitur. Legitur ibi Diploma Imperatoris, in quo, *Synodum*
b Tom.3.457. *ſe congregâſſe* bis aſſerit. [b] *Huic* (inquit) *petitioni* (*Tharaſij* ſcilicet Conſtantinopolitani Epiſcopi) *annuere tum viſum eſt, meoque nutu iuſſu conuenire, imò, vt veriùs loquar, Deo ſic volente, Nobis verò Praeuntibus congregaui vos.* Legitur ibi in Epiſtolâ
c Tom.3.471. *Adriani* Papæ ad Imperatores: [c] *Nuper verò per piam veſtram* iuſsionem, *de voluntate veſtrâ inſtructi, Omnipotentem Deum pro*
d 475. *veſtro Imperio precibus ſollicitauimus.* [d] *Hæc Serenitatis veſtræ Potentiæ* cum omni humilitate, *& ſincero corde diſcutienda offerimus*; obſecrantes *interim, ex animi fauore veſtram Manſuetudinem obteſtando, & veluti præſentes* Genibus aduoluti & coram Veſtigia Pedum volutando *ego cum fratribus meis, coram Deo ſupplico, vt Sacras Imagines reſtitui, & firmari iubeatis.* Legitur
e Tom.3.595. in Epiſtolâ Concilij ad Imperatores: [e] *Vos Sacrum hunc noſtrum copioſum in hac Nicaenſium Metropoli conuenire* iuſſiſtis *cœ-*
596. *tum.* Etiam in Synodicâ ad omnes vbique Epiſcopos: *Deo placuit, Pios & fideles Imperatores excitare, qui nos in ſplendidam Metropolim Nicæam conuocarent.*

De *Conſtantinopolitano quarto*, ac *Generali Octauo* (vt vos quidem vultis) dicendum iam. *Græci* verò *octauum* nullum agnoſcunt, *Septem* tantùm. Hoc *Patriarchicum* potiùs fuiſſe quàm *Generale*, quòd in eo tractatum non ſit de *Fidei* negotiò vllo: quòd *particularis* tantùm cauſa inter *Ignatium* & *Photium* acta, quæ totam Eccleſiam nihil attinebat. Permulta autem fidem illi detrahunt. Nam *Iulianus* Cardinalis de *Octauo* iſto, nihil ſibi vobiſque curæ eſſe
f Tom.4.799. apertè dixit in Concilio *Florentino.* Et Canonum numerus non concordat. Vos enim *viginti ſeptem* edidiſtis, at Codices Græci, quatuordecim tantùm habent. Tum veſtrum hoc *Octauum*, quod ſub *Adriano* fuiſſe vultis, ab *altero ſubſequente*, quod ſub eius Succeſſore *Iohanne* fuit, antiquatum eſt. *Photius* enim, qui in *veſtro* hoc depoſitus, *in illo altero Iohannis*, reſtitutus, preſentibus tum Legatis, *Iohannis locum tenentibus* Paulo & Eugenio, *Iohanne* ipſo etiam *Romano* reſtitutionem eius approbante. Prætereà, facies ipſa Concilij poſterioris, *Generali* ſimilior, in quo *trecenti* & *octoginta* Epiſcopi fuerint, cùm in veſtro *centum* modò eſſent. Denique, Imperator ipſe *Baſilius*, quantum fuerit mutatus in *Photium*, quo a-

nimo

Digitized by Google

nimo in veſtrum illud prius Concilium, in *Martinum* Pontificem, in Eccleſiam ipſam *Romanam*; legas ex [a] Epiſtolâ *Stephani*, ibi ad *Baſilium*. [a] *Apud Binn. Tom.3.part.2. pag.900.*

Sed non contendam; fuerit *Generale*. Sic initio loquitur *Baſilius* apud Surium, [b] *Cùm diuina & benigniſſima prouidentia nobis, Gubernacula Vniuerſalis Nauis commiſiſſet, omne ſtudium arripuimus, ante publicas curas, Eccleſiaſticas diſſoluere procellas.* Hìc *Surio*, opus fuit marginali Notâ; quę hæc eſt, *De ciuili adminiſtratione hac accipienda ſunt.* Fruſtrà. [c] *Binnius* enim iam pòſt *Nauis*, appoſuit, *Eccleſiaſticæ*, vt *Baſilius* iam Gubernator ſit *Vniuerſalis Nauis Eccleſiaſticæ.* Scio *Binnium* pro, *nobis*, legere, *vobis*, ſed perperam. Ita enim ſenſus erit ibi nullus. Sic enim dicturus Imperator. Cùm *illis* (putà Epiſcopis) non ſibi, *gubernacula* commiſſa ſint, *ſe* tamen operam dediſſe, vt Eccleſiæ controuerſiæ componerentur. Sed ita ſunt Editiones veſtræ: vtinam exemplaria ipſa Græca aſpicere liceat; facilè ſic veſtra fraus omnis eluceret. [b] *Tom 4 part. 11. Edit.Venet.* [c] *Tom.3.part. 2.pag 880.*

Sed & *in veſtro hoc*, veſtigia ſunt veritatis. Actione *ſextâ*, [d] *Perſuaſum eſt nobis, Sanctæ huic & Oecumenicæ Synodo, quam à Deo coronatus Imperator noſter, de componendâ, & reſtituendâ Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ coëgit.* Actione *ſeptimâ*: [e] *Imperator omnem operam dedit, vt ex alijs Patriarchijs Legatos* euocaret, *Conciliumque Generale* cogeret, *eamque rem perfecit.* Poſtremò, ſic [f] *Stephanus* Papa, in Epiſtolâ ſuâ ad *Baſilium*. Quid *peccauit Romana Eccleſia? Nonne pro veteri Synodorum Conſtantinopolitanarum more, te imperante, Legatos miſit?* Quid quærimus? *Mandauit* atque *imperauit* Imperator: Eo *imperante* Pontifex Legatos mittit. Reliqua verò pòſt, *Concilia* nihil moramur, quæ [illegible] fortaſſe, *Oecumenica* dici non merentur, quippe ſolius *Occidentis*, non totius [illegible]. [d] *Idem ibidem. pag 886.* [e] *Pag.892.* [f] *Pag.900.*

Rationem verò reddit *Tortus*, cur aliquam ſaltem Imperatoribus relinquat in Concilijs habendis authoritatem: *Quòd non deceret conuenire tot Epiſcopos, abſque eius conſenſu.* Non *deceret* autem? Quidni? ſi Pontificem conuocare *deceat*, cur illis *turpe ſit* conuocanti parêre, adeóque etiam *conuenire?* Fortè & indecorum Pontifici conuocare: Nihil enim illum *decet*, niſi mandata *Cæſari* dare. *Cæſar* tamen, ſi conſenſum Epiſcopis negare poteſt in ciuitate quæ ſua ſit, *conueniendi*; poteſt

teſt & Pontifici (credo) *conuocandi.* Verùm alia res erat. Nec enim illud *non decuit*, ſed *non licuit*; cùm lege de Conuenticulis cautum eſſet, ne vel *Religionis causâ* haberi poſſent Conuentus, niſi conſenſu *Cæſaris* priùs interueniente.

Addit verò, quod mireris. *Pios Imperatores ſæpe de Eccleſiæ bono & pace ſollicitos Concilia indixiſſe, ſed poſtquam à Pontifice mandatum accepiſſent.* Imperatores verò *ſollicitos de Eccleſiâ?* Non oportuit. Nihil ad illos pertinet de rebus Eccleſiaſticis, *præter reuerentiam.* Ad illos *ſollicitudo* illa non pertinet. Quid Pontifex interim? Hæc enim illius prouincia; Sinetne Imperatorem ſic limites tranſilire? Sinit vtique, vt videtur, *mandato dato.* Eo *dato* licet; *non dato*, non licet. De ſe igitur non *illicitum.* Poſſet & hæc etiam Reges cura decere, & pertinere ad omnes. Tota res *in Pontifice* vel annuente, vel abnuente. Petant *ab eo*, *ab eo* ſumant mandatum, & fruantur ſanè. Quodſi ita ſit, vtinam vnico mandato rem tranſigat; exoneret ſe qui tam longè abeſt; in illos transfundat, qui quid Eccleſiæ neceſsitates poſtulent, propiùs intuentur: Alius hoc iam diceret. Quin ſi *non licet* hoc illis, qui in plebis ſorte ſunt; nec Pontificis *mandatum* facere poteſt, vt poſsit *licere.* Sin ſic poteſt, ſi res à ſe honeſta; quidni idem *liceat*, *Pontificis nutu* non expectato? Debet verò negari (falſum enim eſt) *præcipuam fuiſſe Romani Pontificis authoritatem in Conciliys indicendis.* Probat autem: Quàm verò id apte? *Non enim rata fuiſſe ſine eius conſenſu.* At neque verum illud. Rata enim Concilia, in quibus *Pontifices depoſiti*, ſine eorum autem, qui *depoſiti*, *conſenſu*, quis non videt? At verò *abſque Principis conſenſu* rata fortè vt *Canones*, apud conſcientias fidelium; rata vt *leges* nunquam erant vt contumaces conſtringerent, quibúſque *Cenſura*, verbalis eſt, non realis gladius. Ita & rata ſine Pontifice, & ſine Imperatore non rata.

Verùm *in Chalcedonenſi Synodo iubetur Dioſcorus ſurgere, nec ſedere inter Epiſcopos, quòd Synodum auſus facere, abſque Pontificis authoritate*, quod, inquiunt, *nunquam licuit*, *nunquam factum eſt. Iubetur?* à quibus? A Legatis *Leonis. Inquiunt* qui? ijdem ipſi *Leonis* Legati. Verùm, non ex eo quod iubetur quid, ſed ex eo quòd iubenti paretur, concludi ſolet. At *Dioſcorus* non paruit. Legati ſurgere illum: Iudices ſedere etiam iuſſerunt,

Tom 2. pa. 135. Edit. Venet.

runt, niſi & Legati ipſi vnà ſurgerent. Damnatus tum quidem *Dioſcorus*, non quòd abſque Pontificis authoritate Synodum feciſſet, quin ex cauſâ longè aliâ, [a] *contumacis abſentiæ*, quòd ſiſtere ſe nollet vocatus à Concilio, cùm ſibi malè conſcius eſſet, propter iniuſtè, & per vim à ſe depoſitos *Flauianum* & *Euſebium*. Quam tu verò affers, nulla damnationis cauſa; ac ne *audita* quidem eſt à Iudicibus, neque verò *audiri* debuit. Legitimè enim indicta Synodus illa *Epheſina*, non minùs legitimè, nec aliâ authoritate, quàm hæc *Chalcedonenſis* ipſa. Legitur ibi Sacra Imperatorum *Theodoſij* & *Valentiniani*, [b] quâ iubent *Epheſi* Concilium fieri: cui & *Leo* ipſe paruit, eóque miſit Legatos ſuos *Iulianum* Epiſcopum, ac *Hilarium* Diaconum, qui & ipſi ibi tum interfuerunt, & inuiti fortaſſe audierunt, ſed audierunt tamen, primatum, & primam authoritatem in Synodo illâ, *Dioſcoro* ab Imperatoribus delegatam. Non ergo de Synodo illegitimè factâ reus ibi *Dioſcorus*, non magis quàm *Leo*. Licuit fieri, factum eſt, vt *Epheſinum* illud, ita [c] *Chalcedonenſe* hoc Concilium, ſine *Leonis* authoritate vtrumque: In vtroque *mandatum illi eſt* ab Imperatore, in vtroque *paruit*, in neutro *mandauit*. Sed ideo reus *Dioſcorus*, quia contra ius & fas ſuffragia extorſit per vim, & *Flauianum*, nullo ſeruato Iuris ordine, condemnauit immerentem.

[a] Tom. 2. pag. 242. & 243.

[b] Tom. 2. pag. 136.

Pag. 141.

[c] Pag. 226.

Falſum & illud nihilominùs, quod affers è Synodo *ſeptimâ, irritum ibi iudicatum fuiſſe Conſtantinopolitanum quoddam, quod ab Imperatore congregatum fuiſſet, ſine conſenſu Apoſtolicæ Sedis.* Nulla ibi mentio de Imperatoris poteſtate, nulla de eo, quod *ſine conſenſu* Papæ Romani congregatum ab eo fuiſſet. Quod ibi dicitur, hoc eſt: Non potuiſſe Synodum illam *Vniuerſalem* dici, [d] quòd ei neque Papa Romanus, neque *Alexandrinus*, neque vel *Antiochenus*, vel *Hieroſolymitanus*, vel per ſe, vel per Legatos, aut literas interfuiſſent, quemadmodum fieri in Synodis amat. Neque certè cùm hij omnes abeſſent, *Vniuerſalis* ea Synodus dici potuit. Verùm, tam ex reliquorum abſentiâ hoc, quàm ex Romani, qui *cooperarius* in eâ negatur fuiſſe, cum reliquis ſcilicet ibi *cooperarijs* ſuis. Verbum autem vel de indictâ Synodo, vel de indicendi authoritate ibi nullum. Nec authoritas ibi defuit, eâdem enim etiam illa authoritate congregata eſt, quâ *Nicena ſecunda*. Illa iuxta De-

[d] Tom. 3. pag. 545.

cretum

Digitized by Google

cretum *Conſtantini* & *Leonis* : *Nicena* iuxta Decretum *Conſtantini* & *Irenæ*. Sed præſentia defuit Patriarcharum; ea vna res in cauſâ fuit, ne *Generalis* haberi poſſet.

Satis autem eſſet de Concilio *Romano* in cauſâ *Symmachi* reſpondere, *Generale* id non fuiſſe, de quo nobis iam quæritur: Nihil ergo ad propoſitum noſtrum : Etſi in eo etiam, non tam *de poteſtate Congregandi*, quàm de cauſa Congregationis quæſitum eſt. Non *de poteſtate*. [a] *Præcepto* enim *Glorioſiſsimi Regis Theodorici è Regionibus diuerſis conuenerunt*; in eoque, *poteſtatem* in eo *agnouerunt Congregandi*, vel ſine Pontifice. Alioquin enim ne conueniſſent quidem, ſubſtitiſſent domi; præter Regis præceptum, Pontificis Authoritatem expectâſſent, nec vel domo aliter pedem mouiſſent. Quare cùm ex præcepto Regio conuenerint, non vocati à Pontifice; *poteſtatem ad hoc* in Rege ſciuerunt, eique detulerunt. Poſtquam verò conuocati iam de cauſâ quærerent, eamque audirent eſſe, vt de Pontifice ſuo ferrent ſententiam; ſcirent autem, minoribus in maiorem poteſtatem nullam eſſe, niſi qui Maior eſt, minorum ſe iudicio ſpontè ſubmittat; in eâ quidem cauſâ reſponderunt, quod res erat, abſque Pontificis conſenſu, ne vocandos quidem fuiſſe, nec iam cùm adeſſent, poſſe de cauſâ cognoſcere: nec enim Antiſtitem ſuum, minorum iudicio, id eſt, ſuo, ſubiacere poſſe, niſi ipſe ſe ſubijciat. In hac itaque cauſâ opus erat, vt Rex ijs teſtatum faceret, præter Pontificis conſcientiam, nihil ab illis, nec in aduentu factum, nec in iudicio faciendum eſſe. Actum ergo ibi de cauſâ, & Epiſcoporum ad cauſæ cognitionem poteſtate, non autem Regiâ ad Synodum conuocandam: Satis tamen vel in eo Concilio elucet Regia poteſtas: [b] *iuſſus* enim *Regijs præceptionibus* Symmachus ipſe Papa, *ante patrimonij vel Eccleſiarum receptionem in diſceptationem venire*. Tùm, vbi dicerent accuſatores Symmachi, *crimina apud Regiam notitiam conſtare*; reſponſum, *ſi conſtitiſſent illa Regi, non illorum audientiæ rem commiſſurum, ſed ipſum de re totâ cogniturum fuiſſe*. Pòſt, *conferunt ſe ad iuſtitiam Principalem, eique omnia per relationis ſeriem ingerunt*, fatentur *Dominum Regem facultatem habere quod vellet faciendi*. *Sine Regiâ notitiâ aliquid decernere non præſumunt*. Quod decernunt, id *iuxta mandatum Principis*, *ſecun-*

a Tom. 2. pag. 470.

b Tom. 2. pag. 470. 471.

Digitized by Google

ſecundùm Principalia præcepta ſe facere teſtantur, quæ illorum hoc poteſtati tribuebant. Poſtremò, quæ *Theodorici* Regis in *Symmachum* poteſtas, ex eo ſcias, quòd cum in electione eius Schiſma extitiſſet, inter *Laurentium* & *Symmachum*; Rauennam ambo euocati coram Rege, vbi poteſtati Regiæ delatũ vt de electione pronunciaret: nec, niſi ex ſententiâ Regis [a] *Symmachus* tum Papa factus eſt. Papam qui facere potuit, potuit & iudicare. [b] *Iohannem* qui paulò pòſt in ſede ſucceſsit, ſcis ipſe iudicio *Theodorici* in carcere diem obijſſe. Ad *Conſtantinopolitani primi* Epiſtolam, reſponſum à me ſuprà, Non eſſe Epiſtolam illam Concilij: Non eſſe in Epiſtolâ verba illa *ex mandato*: Germanam Concilij Epiſtolam, illud ab Imperatore indictum profiteri.

a Platina in vita Sym.

b Idem in vita Iohan.

Ad literas *Hadriani ſecundi* in Synodo veſtrâ *Octauâ*, in quibus verba illa; *Volumus per Tuæ Pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum conuocare Concilium.* Primùm, ibi per Torti *induſtriam*, verbum aliud pro alio poſitum. *Conuocare* dicit Tortus, [c] *celebrari* dicit Hadrianus. Intereſt autem nonnihil, inter *volumus conuocare*, & *celebrari volumus*; *celebrari* poteſt ab Imperatore; *volumus conuocare*, niſi ad Pontificem, referri non poteſt. Tùm, *volumus* ibi dicit, ſed ſine *iubemus*; quæ vox per ſe poſita, *mandandi* vim non habet; docet potiùs quid *cupiat*, quàm quid *mandet* fieri. Sumere licet exemplum ex ipſâ illâ Synodo. Sic ibi Legati Patriarchales. Imperatorem alloquuntur, Actione *ſextâ*. [d] *Volumus omnino vt legatur libellus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*: ſine imperio tamen. Nimium id quidem foret, *mandare* Imperatori, non *Papam* modò, ſed *Legatos* etiam Patriarcharum. Quare, quid *cupiant* eâ voce, non quid *iubeant* exprimere voluerunt, vt ibi Legati, ſic in Epiſtolâ ſuâ *Hadrianus*. Quanquam poſt *nongentos* iam annos, excuſſo tum penè, obnoxio certè valdè illis Imperatore Orientis, (*Baſilio* hoc præſertim, qui per cædem Domini ſui, inuaſor Imperij) elato magis ſtilo vſus Pontifex, quàm quo compellare ſolebant Imperatores priſcos, Pontifices qui prædeceſſores eius. Cui rei, præiuit illi viam *Nicolaus* cui ſucceſsit, qui in * *Michaelem* fuerat immodeſtior. Eo enim iam tempore, cœperunt *Genebrardi* Pontifices Apoſtatici.

c Binius Tom. 3. Part. 2. p. 881

d Idem. p. 887

* Vid. Epiſt. 8. apud Binn. Tom. 3 part. 1. p. 682.

Digitized by Google

In *Sixto* ſui ſimilis *Tortus*. Quod in Epiſtolâ eſt, [a] *noſtrâ authoritate Synodum congregari iuſſit*; id ille ſic poſuit, *noſtrâ authoritate Synodum conuocauit*. Nec enim Imperator conuocauit Synodum illam ex Pontificis authoritate, ſed iuſsit eam congregari à Pontifice, authoritate non Pontificis, ſed ſuâ; propter cauſam ſuperiùs à me redditam in *Symmacho*. Purgabat in eâ Synodo *Sixtus* ſeſe, atque ſubijciebat ſe Epiſcoporum iudicio; quorum in illum iuriſdictio nulla, niſi *Sixtus* eam ipſe volens illis detuliſſet. Ad eam rem, *Sixti* interuentu opus. Nec ergo hoc quicquam ad rem. Taceo quod nec Concilium illud *Generale*; & Epiſtolæ datæ ibi *ſub Conſulibus*, qui nulli vnquam fuerunt, & vel [b] *Baronio* ipſi, Concilij illius Acta *corruptiſsima, nec vllo modò conſiſtunt*. Pars etiam *huius Epiſtolæ* poſterior, aſſumentum integrum *alterius* (*Fabiani*) Epiſtolæ, ante annos *centum* ſcriptæ. Succeſſit *Fabiano Cornelius*, cuius qui Epiſtolas legerit apud *Cyprianum*, & cum veſtris *Fabiani* contulerit; niſi illi naſus ſit nullus, totam hanc fraudem ſtatim odoretur.

a Tom 2.p.3. Edit.Venet.

b Ad ann.Chr. 433.

Ad vltimum denique & in vltimo, quaſi totus ex fraude compoſitus, doloſè rem gerit *Tortus*: Putes Synodum ibi *Generalem* indici. Celauit enim coepiſcopos ibi *Leonis Tarraconenſes*, *Aſturicenſes*, *Carthaginenſes*, *Luſitanos* Epiſcopos, quos omnes in Prouinciali *Galæciæ* Synodo conuenire voluit, procurante rem *Turbio Aſturicenſi*. *Generalis* ea quidem, ſi ad Prouinciæ illius Diœceſes referatur, vt ſiquis *Italiæ Generalem* diceret; Sin abſolutè *Generalem* quæras, nihil minùs quàm *Generalis*, de quâ tamen probandum ſuſcepit *Tortus*. Mirum autem citari de *Leone* locum; cuius tot ſint in tam multis Epiſtolis, petitiones pro Synodis ab Imperatore indicendis, ſingulæ autem, ſingula teſtimonia, nihil *Leoni* iuris in Synodos *Generales*. Citat tamen vel *ex eo*. Collige iam. *Septem* protulit; *tres* particulares, *Leoni*, *Sixti*, *Symmachi*; *vnam* ſuſpectam, nempe *Octauam*. De reliquis, *Secundâ*, *Tertiâ*, *Septimâ*, teſtimonia manifeſtò falſa.

Leo.Epiſt.93. cap. 17.

D*Igreſſio* autem eſt *Torto*, ſiquis de *lege diuinâ* verba faciat, *ad eámque* optet, & hanc & reliquas omnes quæſtiones noſtras reuocari. Quid ergo *eius* mentio fuit Cardinali? Quid Pontifici, qui *obedientiam* non poſtulat, niſi quę ſit *ſecun-*

dùm

Digitized by Google

dùm Scripturas Sanctas: ſi ſua nolunt ad hanc amuſsim exigi? Si eius memoriam ſepultam cupiant,cur ipſi tam importunè ſermonem inijciunt de *præſtandâ ſecundùm Scripturas Sanctas obedientiâ,de morte vel pro ſyllabâ vnâ diuinæ legis oppetendâ?* Video autem iam,quid rei ſit. Vbi de *Capite fidei*, Pontifice agitur, recta via eſt; vbi de *lege Dei*, *digreſsio* ſtatim. Vtinam verò ne ſit; vtinam frequentior vobis *illius* memoria; ſed tam rara eius apud vos mentio, vt ſiquis de *Lege Dei* loqui velit, neceſſariò illi *digrediendum* ſit.

Tria verò notauit *Apologia*, quibuſcum Legi Dei malè conuenit. *Euchariſtiam mutilatam*; *Miſſam priuatam*; *verba Canonis non integra.* Vbi nouam rationem init *Tortus,ex vno de tribus* (quod *falſum* autumat) reliqua duo docere vult non *vera*. Verè noua docendi ratio; quamque ratio vix patitur, cùm in *tribus* tam inter ſe diſsitis, poſsit *vnum* fortè vix ſcopum ferire,vt duo tamen reliqua non aberrent. Sed aberrat ibi in nullo; ne in *tertio* quidem. Nam de *duobus primis*, Euchariſtiâ mutilâ, Priuatâ Miſſâ,habemus,vt video, Tortum reum & confitentem. Sic enim Synodus ipſa [a] *Tridentina: Etſi Chriſtus Dominus in vltimâ Cœnâ venerabile hoc Sacramentum in vtrâque ſpecie inſtituit,& Apoſtolis tradidit*; [b] *licèt ab initio Chriſtianæ religionis,non infrequens vtriuſque ſpeciei vſus fuerit: tamen, ſe grauibus & iuſtis cauſis adductam,hanc conſuetudinem ſub alterâ ſpecie approbare, & pro lege habendam decernere?* id eſt, digredi à *lege Dei*,quæ eſt *de vtrâque ſpecie*, & *legem alteram*, quæ eſt *de vnâ tantùm*, ei ſuperinducere. Sed & ex ſummo honore,quo Patres Sanctos & antiquos, Tridentini ibi Patres proſequuntur, [c] *Ex ſexto Iohannis non rectè colligi* dicunt, *vtriuſque ſpeciei communionem à Domino praeceptam eſſe*, vtcunque *iuxta varias* Sanctorum Patrum & Doctorũ *interpretationes ita intelligatur.* De Miſſâ priuatâ optat Sancta Synodus, [d] *vt in ſingulis Miſsis fideles Euchariſtiæ participatione communicent*, id eſt, vt nulla ſit Miſſa priuata: contrarium tamen ſtatuit eius quod optat. Dicit [e] *continere Miſſam,magnam populi fidelis eruditionem:* non tamen videtur ei expedire, vt *vulgari linguâ* celebretur; quâ vnâ ratione perciperet populus eruditionem illam, quæ in Miſſâ continetur. Vt ille, qui contra *Apologiam Eccleſiæ noſtræ* ſcripſit, [a] *optare* dicit *vos, vt intelligat populus totam Liturgiam*

a Seſſ.21.c.1.

b Cap.2.

c Cap.1.

d Seſſ.22. cap.6.

e Cap.8.

a Defenſio Apolog.pag. 515. Edit.1567

b Replicatio in Harding. pag 206. Edit. an. 1566.

giam publicam: Nec[b] *negare ſe, bonum eſſe, ſi intelligerent.* Non negare id *bonum* eſſe, *optare* vt fiat; ne tamen fiat, decernere.

In Canone Miſſæ veſtro, deſunt verba [*Quod pro vobis traditur*, vel *frangitur*] quæ apud *Paulum* & *Lucam* habentur. Ea Canonis natura iam, nihil vt ei deeſſe, nihil ſupereſſe debeat. Paulus verò, ea ſe à Domino accepiſſe aſſerit, à Domino accepta *Corinthijs* tradere. Quandoquidem ergò Paulus ea ſic à Domino dicit ſibi tradita; Canoni *verba illa* deeſſe, minimè conſentaneum. Aliud autem eſt rem referre, quod Euangeliſtæ faciunt; aliud ex ſparſâ per omnes relatione, Canonem ſolenni modo contexere, quod incumbit Eccleſiæ. Vel ergo, non accepit à Domino illa *Paulus*, vel ſi accepit, vobis detrahenda non erant. Tametſi verò *Iuſtinus*, *Cyrillus*, *Emeſenus* cùm aliud agerent, verba fortè non referant; tametſi verba omittant, quid hij omnes ad *Paulum*? Verùm *Iuſtinus* apud Ethnicos Canonem euulgare non debuit; perſtrinxiſſe ſat erat vtcunque. *Cyrillus* autem ſumpſit ſibi pro *themate* ipſa illa *Pauli* verba, ad Catecheſin illam. Quæ autem ſic ſumpſit (puto) omiſſa noluit. At verò *Emeſenus* delibat tantùm pauca carptim per totam Homiliam, nec in rem ſeriò incumbit. Nec nos illos reprehendimus; leuiter, & in tranſcurſu rem attigerunt: *Canonem* ex profeſſo recenſet nemo. Vos autem reprehenſione digni, qui pro *Canone* obtruditis, qui *Canon* non eſt: forma enim verborum, quam CHRISTVS tradidit, per omnia debuit à vobis illibata ſeruari.

Sed quæ *Torto* mens, cùm de *Canone* ageretur, vt nullum nobis *Canonem* citârit; cùm tam multi extitant, pro diuerſis Eccleſijs diuerſi; omnes tamen in verbis hijs conſentientes? Videas enim in Canone Miſſarum[a] *Iacobi*,[b] *Clementis*,[c] *Baſilij*,[d] *Chryſoſtomi*,[e] *Ambroſij*, in[f] *Anaphorâ Syrorum*, in[g] *Canone Vniuerſali Æthiopum* religioſiſsimè recitata verba hæc, quæ deſunt in *veſtro*. Oppoſitio verò ſatis hìc clara, *non integri*, ad *integrum*: nec conciliabitis vnquam, neque Cardinalis, neque tu, vt CHRISTVS & dixerit, *Quod pro vobis traditur*, & non dixerit. Et fatetur reus hìc *Tortus addidiſſe* Paulum & Lucam *verba hæc, quod pro vobis frangitur*. *Addidiſſe* autem cui? Cui, niſi *Petri Canoni* antiquiori, iam antè

a Liturg Græc. Patr pag.13.
b Conſtit. lib 8. cap. 17.
c Liturg. Patr. pag 56.
d Pag.96.
e Liturg. Pamel. pa 301.
f Sacra Biblioth. Tom.4 col.41.
g Ibid. col.123.

pleno

pleno atque integro, vt iſta iam *ſuperflua* fuerint: Quod enim pleno additur, ſuperfluum ſit neceſſe. Quæ vox, parum abeſt à blaſphemiâ; *addidiſſe Paulum & Lucam* ad Chriſti verba; *Suppleuiſſe* (credo) dicere voluit, debuit quidem, omiſſa ſcilicet priùs à *Matthæo & Marco*, quæ proinde *ſupplenda* in Canone veſtro. Alioqui Canonem habetis, in quo aliquid *omiſſum*, atque ita *imperfectum*. Sic enim Papa veſter [a] *Innocentius: Inter Euangeliſtas, quæ omittuntur ab vno, ſupplentur ab alio.* Optimè ergo non habet ſe Canon veſter, eò quòd deſint ei verba vlla, vtcunque pauca, Chriſti tamen, & à Chriſto, *Paulo* tradita, vt nobis traderet. a De offic. Miſſ. lib. 5. c. 17.

Nec argumentis euincit quicquam. Referunt quidem *Matthæus & Marcus* cœnam Domini, *omiſſis* verbis illis; quod eſt argumentum certiſſimum ex *Matthæo & Marco* Canonem conficiendum non eſſe. Ex *Paulo* potiùs & *Lucâ*, qui verba illa ſupplent. Ex pleno enim texendus nobis *Canon*, non inde vbi aliquid prætermiſſum eſt. Nam, quod ſubijcit de ijs, qui cùm ſolius *Matthæi* vel *Marci* Euangelium haberent, non rectè conſecrarent, ſi apud eos *verba integra* non eſſent; quis perdat operam reſpondendo? cùm certum ſit, ſi fuiſſent *integra*, *Paulum* illis vel *Lucam* nihil *addituros*: cúmque apud eos *Canon* non pendeat ab Euangelio vllo, vt quibus dubium non ſit, per annos aliquot *Canonem* extitiſſe conſecrandi, priùſquam vllum adhuc de quatuor Euangelijs conſcriptum eſſet. 2o. Non fauent *Canoni* veſtro tres illi, *Iuſtinus, Cyrillus, Emeſenus*; Canonem enim non referunt aut edunt vllum. Qui verò *edunt*, adhibent verba hæc: *Iacobus, Clemens, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius*, in eoque damnant *Canonem* veſtrum imperfecti. 3o. Si fuit à *Petro Canon Romanus, antiquior eſt*, Pauli *Epiſtolâ*, Lucæ *Euangelio*; ac tum ſerò nimis illa ſupplentur à *Paulo*. *Si fuit*; primùm, de tempore totum illud incertum an fuerit antiquior; tum, an à *Petro* fuerit. *Imò à Petro fuit*; ita narrant *Leo nonus*, & *Aquinas*. Qui homines? *Duo*; quorum *hic* plus *mille ducentis*: ille plus *mille quinquaginta* annis *Petro* poſterior. Quâ fide narrant? Suâ. Quid verò narrant? [a] Leo *nonus*, *Aliquid contuliſſe Eccleſiæ Romanæ Petri præſentiam in memoriâ paſſionis recolendâ.* Quid ad rem? [b] Aquinas. *In* [hoc eſt enim] *enim, de formâ non eſſe ſed dicendum*, a Epiſt. I. ad [illegible] cap. 5. b In 3 Qu. 78. art. 2. ad 5.

dum,

dum, appoſitum in verbis formæ, ſecundùm conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, à B. Petro deriuatam. Dicendum hoc quidem *non eſt* ab homine tam recenti. *Dicendum* potiùs vobis cum *Clemente* veſtro *Pontifice Romano Petri* ipſius *Diſcipulo. Epiſtolâ ſecundâ* ad fratrem Domini. Sic ille, *Sicut* (inquit) *à Beato Petro accepimus, omnium Apoſtolorum Patre, qui claues Regni cœleſtis accepit, qualiter tenere debemus de Sacramentis, quæ geruntur in Sanctis, te ex ordine nos decet inſtruere.* Habes, *octauo* eius *libro, vbi inſtruit*, ex *Petri* ipſius *ore deſcriptum* Canonem, in quo habentur verba quæ deſunt in veſtro, *Quod pro vobis frangitur*; Eadem & in *Iacobi* Miſſâ ſunt; Eadem ſunt apud *Paulum*, vt iam tribus Apoſtolis nixi, *Leonem* veſtrum *nonum* & *Aquinatem*, nihili faciamus.

Poſtremò, prudenter mones *verba inter ſe contraria non eſſe, quæ in Canone veſtro, quæq; apud Paulum & Lucam.* Non ſanè verba; ſed *habere verba illa* & *carere illis*, contraria inter ſe ſunt. Eſt ergo contrarietas aliqua. Sed neque *Matthæus* & *Marcus* breuiùs, *Paulus* & *Lucas* fuſiùs rem eandem ſcribunt; ſed illi nec *fuſiùs* nec *breuiùs*, nec *omnino* rem ſcribunt, *pro nobis traditum*: hij verò, penitus *omiſſum ab illis* (præſertim cùm à Domino id accepiſſent) ſcribere voluerunt. Vos, quaſi à Domino non eſſet, vel quaſi quæ à Domino ſunt, vobis curæ non eſſent, neglexiſtis; atque ita *Canonem* Miſſæ habetis, à *Canone* Scripturæ alienum.

S*Anderus* verò, qui laudauit *perduelles* Anglos, fax fuit ad *perduellionem* Hybernicam, *ipſe* in eâ *perduellis*, viſus eſt Author dignus inprimis, quem laudatus vir *Bellarminus*, veteri amico ſuo commendaret. Sic ſunt hodie Cardinales: ſiquis operam locet, vt in dubiâ hac luce, *Viſibilitatem* adiuuet *Monarchiæ* Pontificiæ (quæ iam ſubit crepuſcula) quò infirmis oculis ea paulò magis conſpicua reddatur: ſit maledicus, maleficus, ſit fœdus proditor, tangent eum ſtatim virgulâ ſuâ, exibit ſubitò *Scriptor Aureus*; *Sententiæ* eius verè *aureæ*; quæ, ſi cor requiras, *plumbeæ*; ſi frontem, *ferreæ* potiùs dicendæ erant. Sed dic ſeriò, verène *aureæ*? Etiámne *prima*, quâ dicitur Regina, a *Exercuiſſe officium docendi, & Euangelizandi hîc in Angliâ, idque non minore authoritate, quàm Chriſtus, aut Moſes vnquam fecerunt?* quod omnes norunt *æruginoſum* eſſe mendacium.

a *Clan. Dauid. lib. 6.*

dacium. Etiamne illa, quâ [b] *Subditi non tolerare Principem ſuum iubentur, ſed alium illi ſurrogare?* At hoc priùs, omnes dicebas *naturaliter horrere:* iam *aurum* eſt purum, poſtquam *Midas* ei digitum admouit. Et illa, quâ [c] *Epiſcopis poteſtas aſſeritur, ſententiâ ſuâ Regem deponendi, & remouendi à Regno?* Illa quoque, quâ [d] *Rex Sacerdote minor, nec vllam poteſtatem, niſi ab hominibus habere dicitur?* Quale verò *lutum* habetis Romæ, ſi hoc vobis *aurum* videtur? Bene tamen, quòd *videri* dixit. *Videtur* enim *aurum* quibuſdam, quicquid ſplendet; & ſunt *mendacia* ibi quidem valdè *ſplendida*. Bene etiam, quòd *omittit hæc aurea*; qui tamen *omittere* ſolet, non niſi *nugas* & *mendacia*. Verè autem hæc quidem *talia*, & hîc iam Torti *omiſſio* locum habet. Perinde enim verum, Papam Rhinocerotis naſum habere, ac *Reginam hîc docendi officium exercuiſſe*; perinde ſerium, Papam *Oſtienſi* minorem, ac *Regem Epiſcopo, ex eo quòd Regem inungat.* Quæ, cur quis refellat, ita putida, vt ſuâ ſponte diffluant? Satis eſt Lectori enarrâſſe, quales tibi ſententiæ verè *aureæ* eſſe videantur, vt tu illi verè *Aureum* animal videaris, quale olim fuit *Madaurenſis*, aut quale nuper nobis edidit veſter * *Atrebatenſis*; *Aſinus* ſi velis, ſin malis *Vitulus aureus*.

[b] *Viſib. Monar lib. 2. c. 4.*

[c] *Ibidem.*

[d] *Clau. Dauid. lib. 5. c. 2.*

* *Aaron purgatus.*

PRo *vno* illo fidei veſtræ *grauiſſimo dogmate*, *Roffenſem & Morum, ſupplicio affectos*, cùm diceret Cardinalis, idem erat, ac ſi diceret, pro *ſolo*. Non autem pro *ſolo*, vel *vno* illo Primatus, ſi pro hoc *altero* nuptiarum, & prolis Regiæ. At neque *Duces* dicendi erant *duo illi*, quos nemo ſequeretur. Non ſanè ſub Reginâ ELIZABETHA, ſub quâ non vnum vllum reperias, pro causâ Primatus, Capitis damnatum. *Nugatorem* verò agit *Tortus*. Nec enim pro *illo* negat *Apologiæ Author* morte mulctatos, ſed pro *vno illo*; idque non alio Teſte euincit, quàm *Moro* ipſo, qui, quod res erat, ingenuè faſſus eſt, quodque omnes ſciunt rerum noſtrarum non imperiti. Credisne Cardinali? Lege ergo totidem verbis apud Cardinalem [e] *Capuanum*, Confeſsionem hanc *Mori* ipſius, etiam pro Tribunali. Quòd niſi in negotio Succeſsionis proteruè ſe geſsiſſent, non habita tum quidem fuiſſet de illis quæſtio Capitalis. Illa ergo cauſa, nec *ſola* fuit, nec *prima*. *Prima* enim de prole Regis; acceſsit ad *primam illam* hæc tanquam ad cumulum: per quam tamen non ſtetit, quin ſuper-

[e] *Idea Zucchi. pag. 21.*

ſtites

Digitized by Google

ſtites eſſe poſſent, abſque *primâ illâ* fuiſſet. Malè ergo à vobis *pro vnâ illâ causâ* paſsi dicuntur, quæ non *vna*, quæque ſi vlla fuit, *in poſtremis fuit* cur paterentur.

Pergit autem etiam nugas agere, & *reuocari poſſe* dicit cauſam principalem pro quâ paſsi *ad Primatum Pontificis*. Et quid tandem *eo reuocari* non poteſt? Audi verò Soritem. Succeſſio in Regno, ad prolem; proles legitima, ad nuptias legitimas; nuptiæ illæ ad alias illegitimas; illæ, ad irritam diſpenſationem; diſpenſatio ad poteſtatem ſoluendi; poteſtas ſoluendi *ad Primatum. Vtinam ne in nemore*: Propius quidem abſunt *abiegnæ* illæ *trabes* in *nemore Pelio*, à Bello *Troiano*, quàm *Succeſsionis* negotium *à Primatu*. Eâdem operâ reuoces ad Primatus cauſam, quam voles *rebellionem*; vel Sanderi in *Hyberniâ*; Nec enim *tantum diſtat, vt non poſsit etiam ad Primatus cauſam reuocari*. Rebellio eius a Reginæ depoſitione; depoſitio à Bullâ Papali; Bulla Papalis à poteſtate deponendi Principes; poteſtas *à Primatu*. Ex quo ſequitur, vt *Sanderus*, qui mori maluit, quàm in Hyberniâ perduellem non agere, pro legitimâ poteſtate Summi Pontificis in Regnis diſponendis, mortem oppetierit. Denique reuoces eò, vel ſi libet, *atomos Democriti*, & earum concurſum; eſt enim (vt Gloſſatores aſſerunt) *cauſa cauſarum*.

Illud autem non optimè ſuccedit *Torto*, quod *de cauſâ carnali* ſubijcit, vt ferè infœlix eſt ſemper in *parallelis* ſuis. Dixerat *Apologiæ Author* potiùs *copulam carnalem quàm Primatum Spiritualem Roffenſi* atque *Moro*, Martyrij cauſam fuiſſe. Non malè id dixerat. Hîc *Tortus*; *Carnalem* ergo *etiam Sanctiſsimo Domini Præcurſori fuiſſe Martyrij cauſam, cùm illata illi mors fuerit ab Herode, propter improbatum à Baptiſtâ liberè matrimonium eius illegitimum*. Quo verbo ipſe ſe *miſer* cruentat. Quod enim illud *(Torte) matrimonium*? Annon cum *fratris vxore*? Annon hæc Baptiſtæ, vox, vitâ ſuâ conſtitit, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*? Quæ verò *Mori* cauſa atque *Roffenſis*? Annon ex toto diametro contraria? *Non licet tibi non habere vxorem fratris tui*; *Licet verò habere, Non licet dimittere*. Vt, ſi iniuſta fuerit *Præcurſoris* mors, *illorum* ſit iuſtiſsima; ſi *ille* Martyr, *hij*, aliud quid, quod dicere nolo. *Ille* enim, ne fratris vxorem retineret, mortuus eſt: *hij*, ne dimitteret. *Ille*, non licere

hoc

hoc Herodi dixit: *hŷ* Henrico & *licere*; & *verò etiam vt ſecus faceret, non licere*. Poterátne Martyrum ſuorum cauſæ magis incommodare? Sed fatale hoc *Torto* malum, nihil vt ab eo torqueri contingat, quod multò in illum magis non poſsit retorqueri. Pergat igitur, & exempla talia nobis frequenter adducat. Valdè enim hæc Primatus cauſam agunt, *grauiſſimum hoc fidei dogma* mirum in modum roborant.

OPponit Apologia in dogmate illo, *Vni* Roffenſi, Anglicanæ tum Eccleſiæ conſenſum *vniuerſalem: Vniuerſali* magis, quàm *vni* credendum. *Vniuerſalis* autem non ſolet eſſe nomen ingratum. *Nota* eſt Eccleſiæ; Titulus eſt Pontificis *nouo ſenſu*, quem *Gregorius hebetior* non vidit, qui abſolutè damnauit; *Bonifacius tertius* Gregorio acutior errorem ſtatim deprehendit. *Tortus* tamen Eccleſiæ Anglicanæ aſſenſum *vniuerſalem* non probat; *Quaſi* (inquit) *Chriſtianæ Eccleſiæ vniuerſitas ad vnius Inſulæ anguſtias redigi debeat.* Obtuſè verò. Quis hoc poſtulat? Quis agit? Cum *vno* Roffenſe, Anglicana Eccleſia *vniuerſa* confertur. Æquum autem, vt *vniuerſi* hic, *vno* plus ſapiant. Quid hic homo importunus Chriſtianam *vniuerſitatem* ingerit? Nulla *vniuerſalis* ibi memoria, niſi vt argumentum eâ commendatius redderetur, cum inter *notas* vobis ſit *Eccleſiæ*. Pòſt verò etiam, *conſenſum* hîc Angliæ *vniuerſalem, nihil aliud fuiſſe* calumniatur, *quàm conſenſum, partim adulatorum, partim timidorum*. Seuerus homo. Romæ enim *adulatores* exulant iampridem; nemo ibi blanditur Pontifici; Exoſum à ſeculo iam Pontificibus id genus hominum: quare diu eſt, ex quo vox ibi vlla *aſſentatoris* audita, inſcriptio vlla aſſentatoris viſa eſt. Non ibi legas inſcriptum ita Pontifici librum, PAVLO V. VICE DEO; Quo ipſo in *titulo* neſcio an id aduertat Papa, fac tu ergo illum admoneas, *impleuiſſe eum iam menſuram ſuam*. Computari enim ibi poſſe ab eo *numerum Beſtiæ*. Eſt enim (vix fauſto id quidem omine) ſed eſt tamen in nouâ illâ illius *inſcriptione, nota* ipſa, & *numerus Antichriſti*.

Abeſt etiam inde à Româ *vis* omnis atque *metus*. *Timidus* ibi nemo. Collegium Inquiſitorum, nemini vel *vim* facit vel *metum* incutit. Liberum ibi cuiq; ſententiam dicere, & quod in pectore habet ſecurè promere. Credo autem, ſi ſic liceret; qui nobiſcum in religione ſentirent, ne Romæ quidem defuturos.

Digitized by Google

turos. Dixiſti verò,ſolito infortunio tuo,noſtros *adulatores.* Nulli mortalium minùs. Qui Hiſtorias legerit noſtrorum hominum, *Pariſienſis, Houedeni, Florilegi, Walſinghamij*; non inuitus hoc de illis feret teſtimonium: etiam tum quidem cùm *adularetur* Pontifici Orbis Chriſtianus penè totus, noſtros, ac penè ſolos noſtros, ſtetiſſe rectos; non valde *Illi* incuruâſſe ſe: neque extare vſquam plus ingenuæ libertatis, quàm in libris & literis noſtrorum hominum. Niſi illud fortè ſit; *adulationis* Pontifex capax *non eſt*, Rex *eſt*. Officium facit, imò minus officio, qui in gratiam Pontificis, ſtrenuè agit *Benedictium:* Vbi quid pro Rege, contra Illum, dicitur, ibi ſtatim interuenire ſolet *adulatio*. Verùm, qui vel *Tonſtallum* tum ſcîſſet, vel *Hethum* (vt *binos binis* regeram, reliquos mittam) non credo dixiſſet homines ad *aſſentationem* compoſitos, nec minùs vel ſcientes officij, vel in officio conſtantes, quàm vel *Morum* vel *Roffenſem:* & tamen ſecus quàm illi de *Primatu Regio* ſentientes. Sed *illi* pòſt mutârunt in ſententiâ; ſed alij tamen perſtiterunt. Binos itidem de illis nominabo, *Latimerum* & *Ridleium*; qui duo tam vel *adulari* ſpreuerunt, vel *timere*, vt viui potiùs flammis exuri mallent, quàm in Pontificis pòſt Primatum conſentire; Quod tamen Paraſiti fere non faciunt.

Verùm *conſenſui noſtro* contra *Roffenſem*, opponis pro illo *conſenſum Eccleſiarum*, *idq; toto terrarum orbe diffuſarum*. *Toto terrarum orbe?* vt nihil pudet? Quicquid vel in *Aſiâ* eſt, vel *Aicâfr* Eccleſiarum, quis neſcit diu iam à Primatu veſtro, non ſtetiſſe, non ſtare; ſed neque eius quæ in *Europâ*, partem maximam? De eâ verò, quæ reliqua per *Europam* eſt, ſufficit hoc nobis: qui primò iniquiores erant, ceſsiſſe pòſt in ſententiam noſtram, & edoctos exemplo noſtro, multò iam & illos, maximâ ex parte veſtrum Pontificis iugum excuſsiſſe. In vtrâque quidem cauſâ *Roffenſis* iacet. Siue enim *Matrimonium* Regis ſpectes, *Diplomata* habemus *Academiarum* (quæ tum erant per *Europam* maximè illuſtres) quarum *conſenſu vniuerſali* conſtat, *Roffenſem* (ſecus multò quàm *Baptiſtam*) illegitimum *tum fratis vxore* matrimonium approbâſſe: ſiue *Primatus* negotiũ, poſt libros illos qui in *Apologiâ* nominantur, poſt libros alios à noſtris editos, non diu cõtinuit ſe opinio illa intra *vnius Inſulæ anguſtias*; diffudit ſe ſtatim, magis magiſque inualuit; vt

paſsim

Digitized by Google

paſsim iam & vbíque, nec *dogma fidei*, nec vel *extra fidem*, vllius vel grauitatis *dogma*, vel etiam *ponderis* habeatur.

At de hijs, qui *Duces* hos ſecuti ſunt ad *ſimile ſupplicium*, reducas calculum ſi ſapis, longè abſunt ab *innumeris*; *numerus* ſunt, nec *magnus*. Illi verò ex *Monachis* penè & *plebeijs*, ad *viginti quinque* credo, vel circiter, idque *Henrico* regnante. Nam de Reginæ Regno, ſilere te iubeo. Alia illis mortis cauſa, qui paſsi ſub eâ: ex eo quòd *Primatum Papalem* affirmâret, nemo in Capitis iudicium vocatus eſt. Quare qui de vllis ſunt (hâc de re) ſub Reginâ cæſis, libros vel *Surij*, vel *Sanderi*, præſtat ad thus, & ſcombros ablegare: nihil enim in illis ſpectes, niſi ſterquilinium horribile mendaciorum. Sin autem delectetur quis Carnificinæ ſpectaculo; adeat cenſeo, & ſpectet libros, qui de veſtrâ Inquiſitione extant, paſsim omni immanitate plèni: dolebunt illi oculi, dolebit & cor. In *veſtris* verò, quæ de nobis ſubinde cuditis, *figmenta veſtra* eximat quis, exempla noſtra nec multa ſupererunt ſi numerum annorum ſpectes; nec magna ſi pœnarum qualitatem; & de ijs, qui *Roffenſis* vel *Mori* ducatum, ſubſecuti ſunt, per annos plus *ſexaginta* iam planè nulla.

QVòd *prima Regum cura* religio ſit, quòd eorum *prima authoritas*, ad res Religionis tum *ſtabiliendas* tum *reformandas*, ſubnotare voluit Author Apologiæ, loca aliquot Sacræ paginæ: ea ſic refutat *Tortus*, vt quid calcibus valeat, potiùs quàm quid capite, ſciat Lector; *curſim* ſcilicet. At ſtare debuit, & pedem figere, Arx iſta cauſæ totius: vel ſi currendi illum libido inceſſebat, conijcere ſe penitus in fugam. Nam ne mouiſſe quidē pedem præſtabat, quàm ſic præter-propter cauſam curſum adornâſſe. A *more inſtitutóque Iſraëlis* orditur Apologia; inde enim vim habet, atque neruos ſuos quæſtio hæc omnis. In Iſraele enim populo ſuo, regnum inſtituit Deus, & Eccleſiam in Regno, ex mente ſuâ. Exemplum inde nobis ſumendum eſt, cùm in Teſtamento Nouo nullum habeamus. Nuſquàm ibi in vnum coaluerunt Eccleſia & Imperium; procul ſe habuit Imperium ab Eccleſiâ. Quare quæ penes Regem in religione partes ſint, inde nobis petendæ; vbi gemellæ quaſi ſunt, & amicè conſpirant, Politia & Eccleſia; non vbi ſecedunt à ſe inuicem. Ab illo igitur fonte Iſrae-

 lis

lis acceſsimus hanc cauſam,& ab eo exemplo,(vbi ſimul ſunt, vbi Eccleſia in Regno) Eccleſiæ, Regnique noſtri regimen informamus. In Iſraele autem, nondum os reperi tam durum, quod negare etiam auderet, præcipuas in re religionis partes,penes Regem extitiſſe: vel vno hoc argumento, quòd per ſacræ Hiſtoriæ ſeriem totam, mutato noui Regis animo, mutata ſemper eſt facies Religionis. Eáque in Religione mutatio Regi ſemper aſcribitur,quaſi factum eius: Nec Pontifices vnquam vel præſtare poterant, vt fieret mutatio in melius, vel ne fieret in peius, impedire. Pènes eos autem, ſi Religionis tum Summa fuiſſet,aliquis aliquando Pontifex,etiam Rege ſecus affecto, præſtitiſſet hoc tamen, vt cultum Dei illibatum, pars aliqua populi ſaltem, retineret.

Exemplum primum Regis *Ioſaphat*,cuius impreſſa in eo capite non leuia veſtigia, quàm fuerint *præcipuæ partes* in religione reuocandâ. Hìc ita properè tranſcurrit noſter *τάχα αἰών*, *vt nec nomen eo loco legere poßit Eccleſia.* Subſiſtat paululùm; & leget, non totidem ſyllabis; ſed *Eccleſiam* tamen. Quid eſt enim Eccleſia, quàm *populus ad Deum verum reuocatus?* Legitur verò verſu illo, *Egreſſus Rex ad populum de Berſabe vſque ad montem Ephraim, reuocauit eos ad Dominum Deum Patrum ſuorum. Reuocauit ad Deum*, id eſt, fecit, vt eſſent Eccleſia; fecit autem id authoritate ſuâ Regiâ, quâ & conſtituit ipſe pòſt ad *verſum octauum Iudices* in *Ieruſalem* de *Leuitis, Sacerdotibus,* & *Principibus* familiarum ex *Iſrael*, ad cauſam Domini iudicandam, *vbi quæſtio de Lege, & Ceremonijs.* Quæ verò *maior Authoritas*, quàm *dandi, delegandi Iudices* ad res *Sacras?* Vide verò, vt curſim legerit *Tortus. Non enim, diſtinguitur ibi* (vt ait) *officium Regis ab officio Pontificis.* Nimis feſtinauit. Proregis quidem diſtinguitur. Non enim *Zabadias* filius Iſmael, *Rex*, ſed *Dux* in domo Iuda: quare *Præfectus* modò Regis *ad res Regni.* Idem ille Rex *ad res Domini,* (illis quos *octauo* verſu conſtituerat *Iudicibus*) Pontificem præſidere iuſsit: vtrique prouinciam ſuam diſcriminauit; Duci, *quæ ad Rempublicam*: Pontifici,*quæ ad Religionem.* Quo facto,non minùs *hæc* quàm illa *docuit*, ad Regis inprimis curam pertinere, cùm & *reducere populum ad Dei cultum*, & *reuocato Iudices dare*, authoritate ſuâ poſſet; & inter Iudices,*cauſas diſpertiri*, & *quis* præſi-

2. Chron. 19.

Verſ. 4.

Verſ. 10.

deat,& *ad quas*, iure Regio præſcribere. Verba enim illa lectionis vulgatæ, *quæ ad Regis officium pertinent*, quæ tibi currenti aciem perſtrinxerunt, nuſquam in *fonte* ſunt. *Res Regis* ibi dicuntur, quæ ſcilicet ſpectabant ad terrenam politiam: vt *Dei*, quæ ad Cœleſtem. *Coniungi* autem debent Regnum & Eccleſia; *confundi* non debent: diſtinctas vt *cauſas* habent, ita & *fora* habere, ſed *ſub Rege* habere, nec minùs Eccleſiam, quàm Regnum; cuius authoritate atque imperio ſedent *Iudices*, præſident Amarias *hijs*, Zabadias *illis*; cognoſcit de cauſis vtérque ad forum ſuum pertinentibus, ſed Rege tamen *iubente*; vt vtrobiq; locum habeat illud; *Si Iudex es, cognoſce; ſi Rex es, iube.*

Repurgâſſe corruptelas, ſuſtuliſſe abuſus non negat *Dauidem*; de *loco citato* paululùm hæſitat. Vbi *myſticè* id fortè intellexit, quod alibi ſæpe dicitur *ad literam*. Locus eſt de *cæco* & *claudo* tollendo per *Dauidem*; nimirum ſi ad *Dauidem* ſpectet, de templo *cæcum* & *claudum* tollere; ſpectare & illud, vt omnes abuſus tollat. Nec enim aliunde abuſus exiſtere, quàm vel de inſcitiâ, quòd *cæci* ſint homines; vel de incuriâ, quòd in officio *claudicent*. Enimuerò, & de alijs ſæpe, & præcipuè de eâ (*quod Populus adoleret in Excelſis*) corruptelâ per Reges non ſublatâ, toties, tam clarâ voce de Regibus queruntur Sacræ literæ, vt locus nullus negationi relictus ſit. *Non negat* ergo Regi *Tortus* id ex officio incumbere, vt etiam qui in doctrinâ ſunt abuſus, & corruptelas tollat, ſed *poſt Eccleſiæ declarationem*. Nos verò, citra *declarationem* omnem, vbi repurgatæ ſunt corruptelæ per Reges, docemus: *Tortus* verò loca aliquot apponere debuit, vbi illa Eccleſiæ *declaratio* præceſſit: quæ niſi præceſſit, Regis nullũ tum erat (vt videtur) officium. Sed Regi erat in promptu excuſatio: *Non ſuſtuli; Eccleſia enim non declarauit*. *Eccleſia* proinde culpanda, non *Rex*, qui nihil mouere debet, nec *excelſa diruere*, niſi poſtquam id ità faciendum *declarauit Eccleſia*. Atqui *Regi* id ſemper, *Eccleſiæ* nunquã vitio datum legimus quòd *Excelſa ſteterint*. Regi ergo, ſiue *declaret* hoc, ſiue *non declaret*, etiam ante *Eccleſiæ declarationem*, id ex officio munus incumbit, déque eo neglecto, Deo rationem redditurus eſt. Tota igitur mentio *declarationis Eccleſiæ*, præterquam quòd fictitia eſt, hîc etiam eſt intempeſtiua.

1.Chron.13.12. *Reportâſſe Arcam* agnoſcit, ſed *Sacerdotes* vnà idem hoc feciſſe cum Rege. Quidſi autem vnà? Regis in eo partes præcipuæ. Quis interfuit non quæritur, ſed quis præfuit: De Primatu enim agitur. *Praeunte* hoc Illius imperio factum, nec vel antè vel omnino factum, niſi poſtquam Regis ad illud authoritas interuênit. Dein *Ludendi* veniam Regi facit, ídque
2.Sam.6.14. dicit *humilitatis* fuiſſe. At *Ludere, humilitatis* non eſt, *gaudij* potiùs. Tum, ſi *humilitatem* præ ſe ferre voluit, *poſt Arcam* ei, non *ante*, ſaltandum erat; *à fronte* habenda erat Arca, non *à tergo*. Nam, quod ante ſaltauit, id eò potiùs videtur feciſſe, vt ſe illis præire viam doceret, & Primatum tenere in negotio Arcæ reportandæ; gaudere autem & exaltare, quòd ſic teneat. Nam quod cautè admodum *Tortus* ſubnectit, *Non licuiſſe tamen Dauidi Arcam contingere:* quis id affirmauit? Nec Regi quidem *Noſtro* licet, nec vlli, aut Sacra adminiſtrare, aut attrectare quicquam, quod poteſtatis ſit merè Sacerdotalis, vt ſunt *Liturgia, Conciones, Claues, Sacramenta*. Arcam figant loco ſuo Reges. Attingant pòſt illi, quos ea cura tangit, ex ſuſcepto munere Miniſterij ſui.

Ad Reges etiam ſpectare fatetur, *ædificare Templa, Deóq;*
1.Chron.28.6. *dicare*, ſed *ad Regum Magnificentiam*. Eſto autem vt *Magnificentia* fuerit in *ædificando:* at in Deo *dicando* aliud quiddam fuit, quàm *Magnificentia*. Dedicare enim Deo Templa, actus eſt *primarius*, neque cuiuſquam, niſi cuius partes in Religione *primæ*. *Dedicatum* autem à *Salomone* Templum, non magis negari poteſt, quàm *ædificatum*. Nec (quod *Tortus* concedit) *interfuit* modò ſolennitati illi cum reliquo populo, ex *pietate*, ſed & *præfuit* ex *authoritate*. Nec enim ſine *ſummâ authoritate* præſtari poterant illa, quę in perſonâ ſuâ præſtitit *Salomon* in illis Solennijs. Negare non poterat hæc, ita in luce poſita. Negat ergo pòſt *attigiſſe in Templo munus Sacerdotale*, quod & nos pariter cum eo negamus. Tum, *ex eo ſequi* dicit, *vt Primatus Regi nullâ ratione conueniat*. Sed perperam. Quæ enim in Templis fiunt à Sacerdotibus virtute officij ſui, ferè ſunt *Ordinis*, in quibus quid facit Pontifex, quod non idem facit Sacerdos quilibet? *Miſſam decantat, Creatorem creat, aſpergillum tractat*, denique, in quo inſiſtit *Tortus, thuribulum* quoq; & *thus adolet* non minùs ſimplex Sacerdos, quàm Papa *Paulus* ipſe.

ipſe. Primatus Papalis extra Templum ferè eſt: *In Templo* parificantur ei multi. Sed neque in ijs quæ *Pontificalis* ſunt *muneris* Regi *ius* facimus, nec *incenſum adolere* ſinimus, nec id facere, cuius typus tum erat *incenſum*. Bone Deus! quàm hæc ſæpe à vobis iactata, quàm extra rem ſemper: pudeat ita coccyzare ſine fine. Semel autem habe hâc de re ſententiam noſtram. Non nos *Regi poteſtatem* tribuimus, quam habere voluit *Oſias*; ſolam illam quam *Ioſias* habuit; *Ioſiæ*, non *Oſiæ* Primatum vindicatum imus.

De *Libro legis*, nouum *Torto* videtur, quòd *de nouo repertus* dicitur. At ſi in manibus tum Liber ille fuiſſet, non dicam omni populo, ſed vel ipſis *Sacerdotibus*; ſi non nouus planè; quid attinebat referri in Hiſtoriam Sacram; quòd dum aliam rem ageret *Helkias* Sacerdos, reperiſſet *Librum Legis*? Quorſum etiam ita obſtupeſcit Rex, ſi ab antiquo illi notus, aut cur ita de illo loquitur, *Liber iſte qui repertus eſt*? Denique quorſum ad Propheriſſam ablegat Sacerdotem *Helkiam*, conſulturum eam de verbis Libri, niſi quia etiam Sacerdoti ipſi *ignotus* & planè *nouus*? Quâ de re non inuitus credo audiet *Tortus Caietanum* ſuum. Non nouum *Illi*, quod *Torto*. Sic enim ille. *Tanto tempore neglecta erant diuina tempore Manaſſis, vt Liber legis tanquam* res nouiter inuenta *ſcribatur*. Libro ſic reperto, à Rege lecto, conſultâ de eius ſenſu Propheriſsâ, non Pontifice, non expectatâ *declaratione* Eccleſiæ, indixit Rex Conuentum, in eo iubet recitari Librum, recitato fœdus nouum init cum Domino; populum quoque ad fœdus adiurauit. Tum *præcipit ipſi Pontifici* Rex, reliquiſque *Secundi ordinis* Sacerdotibus, vt eijciant è Templo, atque exurant vaſa omnia quæ Baali *Sacra fuerant*, vt Excelſa demoliantur. Mandauit pòſt de Paſchate nouo faciendo, denique de Religione totâ in integrum reformandâ. *Et quid hic eſt* (ait *Tortus* noſter) *pro Primatu Regis in rebus Eccleſiaſticis & Spiritualibus*? Puto res Spirituales & Eccleſiaſticas eſſe *Cœtum indicere, fœdus de Religione ſancire, peregrinum cultum abolere, verum, mandato ſuo inſtaurare*; & in hijs omnibus cùm præcipit Pontifici Rex, paret Regi Pontifex, nihilne hoc apud *Tortum* pro Regis Primatu? Tortum nihil moror; apud alios non tortos, ſed rectos, recti amantes, non dubito, quin plurimum ſit in exemplo

2.Reg.22.11.

In 2.Reg. cap.22.

plo *Ioſiæ* pro Primatu Regio, nec alium quærimus quàm *Ioſiæ*, nec alius vindiciæ ſunt, in totâ Apologiâ.

Redintegrati cum Deo fœderis, partes præcipuas penes Regem fuiſſe, Rex *Ioſias* teſtis omni exceptione maior. *Ezekias hoc idem* fecit, authórque fuit Sacerdotibus vt facerent. Idem

Nehem.9.38. etiam *Aſa*, ídque interpoſito Iuramento. De Nehemiâ, quòd illius tempore Reges non fuerint, puerilis is ferè Cauillus eſt. Nam ſi *Nehemias* id potuit, qui *Dux* tantùm, cuique delegata tantùm poteſtas; annon *Rex* multò magis? *Nehemias* verò Author fœderis illius, & primo loco ſignauit. Admittit ergo pertinere ad Reges, non tamen ex aliâ ratione, quàm quòd Reges in cauſâ ſint, cur populus à Deo recedat per Idololatriam. Etiámne id locum habet in Regibus, quos nominaui, *Aſâ, Ezekiâ, Ioſiâ?* An vel *receſſerunt* ipſi à Domino, vel *populo* vnquam cauſa fuerunt recedendi? Quæ hæc veſania eſt? Pontifices verò, quos penes ſumma poteſtas eſt *Torto*, cur non *oppoſuerunt ſe murum pro domo Iſrael?* cur non populo fuerunt in cauſâ, ne recederent? An eſt illorum poteſtas in Religione maxima, nec vim habent tamen, vel retinendi in officio populi, vel ad officium reuocandi? Reges ſinunt abducere à Deo populum, ipſi (niſi mandauerit Rex) nunquam reducunt? Paſsim enim per Faſtos Sacros quod in Religione fit, à Rege fieri diſertè dicitur, *Regis factum* eſſe; Pontificis haud vnquam, niſi ex Regis mandato. Nam de icto per *Iehoiadam* Pontificem fœdere, quis non videt quàm ineptum? non enim ab illo ictum, niſi vt Regis tum Protectore. Rex *Ioas* puer ſeptennis, Iehoiada autem Cuſtos Regis, optimò iure Cuſtos, vt cui vitam cum Regno deberet Rex. Quod verò factum ibi, Regiâ Authoritate factum, quæ tum penes Pontificem; eo, (cùm per ætatem Rex nondum poſſet) Regni res procurante.

Ad Regem pertinet, *intrare Templum ipſum, Serpentem ibi æneum confringere*, quem fecerat Moſes, cùm abijſſet in ſuper-

2.Reg 18.4. ſtitionem ſerpens ille; cùm (quod vos imaginibus veſtris quotidiè facitis) thurificaret ei populus. Rectè factum hoc (ait *Tortus*;) Cauſam addit, & addit cauſæ, *Quoniam* (inquit) *populus ad Idololatriam propenſus, Serpenti illi, vt Numini cuidam, Sacrificia offerre cœperat*. Non *cœperat*: Non *offerre Sacrificia*:

Non

Non *vt Numini.* Omnia hæc additamenta *Torti* (non minùs quàm Serpens ille) tortuoſi, & in omnem ſe partem rotantis vt euadat. Non *cœperat.* Verba enim Scripturæ ſunt, *Quin vſq; ad illum diem*; de quibus, ita Cardinalis [a] Caietanus. [a] *In 2. Reg. 18.*
Perſeuerantia deſcribitur huius abuſionis vſque ad tempus Ezekiæ, ad manifeſtandam magnanimitatem Ezekiæ, ad exterminandum toleratas ſuperſtitiones tanto tempore. Non *Sacrificia offerre.* Suffitus enim non eſt Sacrificium, nedum Sacrificia. Non *vt Numini.* Plus multo candoris in [b] Caietano. *Venerabantur Serpentem illum, thurificantes illi, ratione accepti beneficij, non adorando illum vt Deum, ſed honorando vt beneficum ſignum datum à Deo. Quæ veneratio ſuperſtitioſa erat, vtpote præter legem diuinam, & propterea Ezekias abſtulit.* Falſa ergo cauſa hæc *Torti.* Verùm dicendum illi erat, de *authoritate*, quâ fecit Rex, non *de cauſâ* propter quam fecit. Nam ſi authoritate Rex propriâ atque ſuâ reſecare poteſt ſuperſtitiones, quas & Sacerdotes ipſi tolerant, & à longo tempore tolerârant; ſi Serpentes æneos à Moſe factos, Dei ipſius iuſſu factos, miraculis inſignes, CHRISTI denique typos comminuere, poſtquam abierunt iam in abuſum; parum aberit *à Primatu* authoritas illa Regia, ſi ſic pertingat in Templum, atq; iſta ibi tractet tam Eccleſiaſtica. Subeſt autem hîc & alia fraus *Torti.* A Serpente enim confracto, ad *Idololatras* delabitur pœnis afficiendos, id eſt à *rebus*, ad *perſonas.* Quaſi Serpens *Idololatra* eſſet, non *Idolum. Perſonas* ita demum ſubijcit gladio Regis, ſi priùs ab Eccleſiâ damnatæ ſint. Sed reuocamus ad *Res.* Plus enim multò in *Res* ipſas ius habere, quàm agere cum *perſonis.* Nec tamen damnauit, vel declarauit Eccleſia Serpentem æneum confringendum. *Ezekias* ipſe idem *damnauit,* & *declarauit,* idem *confregit.* Semper infercit nobis *Eccleſiæ ſententiam,* de ſuo, nunquam locum ei rei adducit vllum. Hâc ergo etiam ratione ſeruiunt Reges Deo, vt *Res ipſas* corrigant, & ſi ita opus, redigant in pulucrem, atque ita non in *perſonis* modò, ſed & in *rebus* Primatum tenent. [b] *Ibid.*

Ad Regem pertinet *miſſio Sacerdotum, vt erudiant populum,* & vnà cum Sacerdotibus Principum, vt quod *illi* ſcientiâ *docent*; *hij* authoritate *ſanciant*; quos *illi* ſcientiâ *docere* non poſſunt, hij authoritate *coerceant.* Quid hoc verò aliud eſt quàm *2. Chron. 17. 8.*

Aaa *reforma-*

Digitized by Google

reformationem publicam inſtituere? Quorſum enim apparatu hoc tanto opus erat, niſi poſteriora *Aſa* tempora, neſcio quid *deformitatis* contraxiſſent, quam Filius eius *Ioſaphat*, miſsione hâc tam ſolenni reformare inſtituit? Studium hîc *Tortus* vidit & *Zelum* in Rege, *Primatum* non vidit. At, *Mittere*, ſolebat authoritatis eſſe, non *Zeli*: Et *Mittens* eo ipſo maior *Miſſo*, quòd *Mittat* eum, quâ ratione Pater Filio maior eſt. *Zelus* autem in vtróque par, *Miſſo* & *Mittente*. Non vltima quidem Primatus pars in Pontifice, *Miſsiones* eius. Verùm in Pontifice ſic quidem: poſtquam tranſijt in Regem, *Authoritas* ſtatim omnis euaneſcit, *Zelus* ſuccedit. Iam verò, vt *Miſsiones* eleuet, calido nimis Conſilio *docendi munus ad Primatum propriè pertinere* autumat. Vereor etiam ne triſti ſucceſſu. Nam ſi ex quo, *docendi munere* defungi deſierunt Pontifices, Primatus ad eos propriè non pertinuit, *Primatum qui poteſt capere capiat*. Vix enim credo *Torti atauus*, Pontificem vllum *docentem* audiuit. Credo autem, *Tortum* pœnitebit dicti, ſic enim *Propheta* Pontifice maior; ſic Sanctiſsimo Domino multi Dominicani, quibus à docendo, cognomen *Prædicatorum*; ſic denique maiores erunt, quos *vt docerent miſit* Ioſaphat, quàm *Rex ipſe qui miſit*. Nam nos quidem hîc *in Gubernando Primatum* ponimus, non *docendo*; & Regem non *Doctorem* ſummum, ſed *Gubernatorem* dicimus, vt iam dirimi poſsit lis, & herciſci inter Regem & Pontificem: Pontifex vt Summus ſit *in docendi munere quod propriè pertinet ad Primatum ſuum*: in *Gubernandi* Rex, quod ille ſolum ſibi vendicat vt ſuum; nec illum alterum Pontificalem *docendi* inuadet vnquam. Sed vereor vt ſtet Pontifex huic *Torti* Primatus *proprio*; & ægrè ferat prçreptum ſibi alterum illum *improprium Gubernandi*. Quod autem adijcit auctarij loco, de vltimo eius ſupplicio, *qui Pontifici non paret* (addere tamen debuit, *iuxta Dei legem reſpondenti*) id verò, pro eo non facit, contrà potiùs. Dicat enim: qui ita *Pontifici non paret*, in eum vbi aget Pontifex? apud Quem Reus ſiſtetur? Quis ſententiam feret? Quis capite plectet immorigerum? Eſt, qui ſpreto Pontifici ius dicet; Is ipſe, quiſquis eſt, per me, *Primatum* ferat.

Ad Regem etiam pertinet, alio adhuc modo *Pontifici ius dicere*, eumque (ita exigentibus eius demeritis) exauthorare;

&

& in locum *Abiathari Sadocum* ſurrogare. Facit hoc credo, ad Primatum Regis. Verſat hîc ſe in omnem partem *Tortus*; *ter* cuneum hunc conatur *reuellere*; *ter* perdit operam, nec *reuellit* tamen. Litem primò reſoluit lite, ſed iniquâ & falsâ. *Si Rex Pontificem hunc; alius Pontifex Reginam Athaliam & regno priuauit & vitâ.* Non Reginam (*Torte*) quæ contra ius faſque omne, ſolium, non ſine tot Nepotum ſuorum cæde & ſanguine, per ſummum ſcelus occupâuat. Soſpes tum & ſuperſtes Regni verus hæres, verus Rex *Ioas*, quo in viuis exiſtente, Athalia *Regina* eſſe non potuit. Quo lubet ergo nomine appelles, vel ſi voles *Tygridem*, ferinæ enim crudelitatis: Nos *Reginam* negamus, nec id vnquam dabimus, vt cum *legitimo* Pontifice *illegitimam* non *Reginam*, ſed Regni *Vſurpatricem* componens, litem hanc hâc lite reſoluas. Nec ſibi in Athaliâ ſuâ ſatisfacit *Tortus*, alterâ vice tentat; ſic pote. *Aliud eſt facta Regum referre, aliud Authoritatem probare.* Quid audio? Illud dicere vult, ſed eloqui non audet, factum hoc contra ius à Salomone, quod Pontificem abdicârit. Ita, vt Pontificis *Primatum* erigat, incurrit in *Salomonem*. Nam ſi *authoritatem* hoc Regis non probat, factum ergo *ſine authoritate* legitimâ; ſin legitimè factum, *authoritati* probandæ ſatis eſt. Peccauit ergo *Salomon*, & *Sadoc* intruſor, & *Abiathar* Sanctus Confeſſor potiùs; quàm vt Regi conſtet Primatus ſuus. Videtíſne os hominis? Sed ne ſic quidem etiam ſatisfacit ſibi. Nouam ergo formam aſſumit *Proteus*, priori planè contrariam. *Omittit* enim *quod tribui ſolet factum hoc Salomoni, vt Prophetæ, non Regi*; non Regiam, ſed *extraordinariam poteſtatem diuinitùs obtinenti.* Dixit *omittere* ſe hoc, nec *omiſit*; potuit tamen, ita prorſus *omiſſione* dignum. *Non vt Regi tribui ſolet factum hoc Salomoni*, ſed *vt Prophetæ: Factum, vt Prophetæ?* Imò *Dictum, vt Prophetæ.* Per Prophetam res prædicitur, per alios opere completur ſæpe non Prophetas, ſæpe & Reprobos. Qui prædicit, is Propheta eſt: Qui, quod prædixit ille, pòſt implet, obſignat prophetiam, Propheta ipſe non eſt. Alioqui & Herodes Propheta, per quem factum eſt, [a] *vt impleretur ſermo Domini per Prophetam* de Infantum nece; Et Milites Prophetæ, per quos [b] *Vt Sermo alius Prophetæ impleretur, Cùm iecerunt ſortes ſuper tunicam Chriſti, Cùm aceto*

1. Reg. 2. 27.

a Matt. 2. 17.
b Iohn 19. 24.

ceto

a Ioh.15.25. *ceto eum potârunt.* Et Phariſæi, per quos alius, [a] *Cùm oderunt Chriſtum gratis*; *Et filius denique perditionis Iudas* ipſe Propheta, per quem alius, [b] *Cùm leuaret contra Christum calcaneum ſuum*; Nunquid omnes hij inter Prophetas? Omnes, ſi id ſatis *ad ſuſcitandum Prophetam, vt fiat per eum* quid, vnde *impleatùr Sermo Domini.* Per hos enim omnes, *factum eſt aliquid vnde impletus Sermo Domini.* Apage verò hos *Torti* Prophetas. A quo verò *ſolet hoc tribui?* A Domino eius: *Qui* ſatis impropriè *feciſſe hæc dicit Salomonem*, [c] *Vt Prophetam, & Diuinæ Iuſtitiæ executorem:* quæ duo tamen *diſparata* ſunt. Propheta enim Diuinæ Iuſtitiæ Nuntius eſt, Interpres eſt; Executor non eſt. Interpres Prophetiæ ſuæ, non Executor alienæ. *Satis* & illud *impropriè*, *Non vt Regem, ſed vt Diuinæ Iuſtitiæ Executorem.* Quaſi Rex ipſe, Diuinæ Iuſtitiæ Executor propriè non ſit. Sed neque *eiecit Rex Abiathar ad iſtum finem, vt impleretur Sermo Domini*, ſed *ex læſæ Maieſtatis crimine*; fuit modò conſequens ad eiectionem *Abiathar impletio Prophetiæ*; atque eo loco, [*Vt*] conſecutionem denotat, non cauſam finalem, quod te [d] *Toſtatus* docere potuit. Quod ſi Spiritui Sancto quid *ſoletis tribuere*, non vno loco ille *factum hoc* Regi *tribuit:* Verſ. 26. *Abiatharo quoque dixit Rex*; *Rex*, qui *proximè præcedente verſu Adoniam* cædi iuſſerat, idem *verſu hoc* iuſſit *quoque Abiathar* loco cedere. Verſ. 35. *Poſuit Rex Sacerdotem Sadoc pro Abiathar*; *Rex:* vtrobique, quaſi contra vos, expreſſo *Regis* nomine. Ita *bis Regi factum tribuit* Spiritus Sanctus, quod Spiritus *Torti* non Regi, ſed Prophetæ. *Poteſtate Regiâ*, negas. At hæ voces, *Abi ad Agrum tuum, ibi te contine:* Et, *Vir mortis es, ſed non interficiam te*, Regis ſunt, non Prophetæ. Relegare homines: vbi mortis rei ſunt vitam illis indulgere: Pœnam Capitalem in mitiorem, *Depoſitionis*, commutare: Poteſtatis Regiæ ſunt, Prophetæ non competunt. Denique, *quâ poteſtate*, *Banaiam* pro *Ioabo conſtituit ſuper Exercitum*, (quam tu, ſpero; Propheticam non dices, ſed Regiam) eâdem, nec aliâ *Sadocum pro Abiatharo conſtituit ſuper Sacerdotium*; Regiâ *vtrumque*; *vtrumque* vno eodémq; verſu; non vnâ in *priore inciſo* poteſtate, nimirum Regiâ: aliâ in *poſteriore*, nempe Propheticâ. Poſtremò, vt miſerè laborare illi cauſam ſcias, ad miſellum illud effugium ſe recipit *Extraordinariæ poteſtatis*,

b Ioh.13.18.

c De Pont. lib. 2.cap.9.

d In 1.Reg.cap. 2.Q.28.

Digitized by Google

ad quam confugere non ſolet quis, niſi cui deplorata res eſt, niſi cui Ordinarij nihil eſt quod reſpondeat. Vt enim qui vitâ priuari dignus, non vitâ priuetur,ſed Munere, Ordinaria Regis poteſtas eſt; Extraordinariam Prophetæ, non requirit. *Bonum factũ* erit ſemper, vtcunq; factũ ſit, cùm *Ordinariâ* non poteſt, *Extraordinariâ* quadam neſcio quâ *facultate* medicari.

Poſt enumeratas iam Eccleſiaſtici regiminis partes penè ſingulas, ad quas allegatæ ex verbo Dei ſententiæ ad minus ſingulæ: prodit nobis *Tortus* in aciem, & iubet pro toto iam Regimine verbum Dei aliquod allegare. De toto enim, inquit, *nobis quæſtio eſt.* Annon de *partibus ſimul ſumptis?* Et quid totum, niſi *partes* non ſingulæ, ſed ſic in vnum *coaceruatæ*? Quid verò actum nobis toto hoc tempore? Quorſum illa tot ſpectant iam allegata? *Id quæritur*, inquit, *An Regi conuenit Regimen Eccleſiaſticum.* Profectò autem ſi conueniant illa Regi, *dare Iudices in cauſis Eccleſiæ; dare Iudicum Præſidentes; abuſus in Religione & corruptelas tollere; Arcam reportare, & præire reportandæ; Templa dedicare, & ad eam rem Cœtus indicere; Libro legis recitato præcipere Pontifici de repurgando Dei cultu;* Si *fœdus renouare de Religione reformandâ;* Si *Templum ingredi, & æneum Serpentem confringere;* Si *Miſſiones Sacerdotum facere;* Si *Pontificem ipſum eijcere, atq; exauthorare, ne ſit Pontifex:* Hæc ſi Regi omnia ſic conueniant, conuenit & *Regimen* Eccleſiaſticum. Quantillum enim hæc abſunt à toto *Regimine*, cùm vix vlla deſit pars? Non ergo *deſeruit Authorem Apologiæ, vbi maximè oportuit Verbum Diuinum:* deſeruit *Tortum*, vbi minimè oportuit, ad tot loca *reſponſum commodum*. Faciat hæc quæ dixi Rex, nec ad Primatum ſuum præterea quicquam requiret. De *docendi munere; de dubijs in lege locis, explicandis*, nulla fuit illis tum, nulla nobis iam erit cum *Pontifice* pro *Rege* controuerſia.

Etiam, vt quàm laboret inuidiâ in Regum nomen prodat, *titulos* ipſos arrodit, nec vel illis gaudere ſinit homo maleuolus. Ita re, nomine, ſpoliatos vult; ita omni ex parte imminutum it Regiam Dignitatem. Quàm id autem inſcitè? In primo titulo, quo *Filius Altiſſimi* Rex dicitur, reſtrictus eſt & tenax, *ſoli Salomoni* peculiarem vult; non *generatim* Regibus conuenire. Statim autem *verbis proximis*, quaſi Lethargiâ

 correptus,

correptus, profuſus eſt, toti Iſraëli communicat, cuius in Deuteronomio *Deus*, *Pater* dicitur. Tandem etiam ad *omnes* extendit, qui dicere poſſunt *Pater noſter qui es in cœlis*, id eſt, omnino omnes. Ita negat Regibus primò, *ſoli* Salomoni ſeruatum vult; eodémque ſpiritu, *ſolius* Salomonis titulum impertit etiam infimis de plebe. Nec aduertit, quòd etſi *Pe-*
1.Pet.2.17. *trus Regem honorari*, idemque *omnes honorari* iubeat, nemo tamen dubitet, quin alio *honore* Regem, quàm *omnes*: ita etſi Deus, idem *Regi* idemque *nobis* Pater; aliâ tamen, longè aliâ ratione *Regi* quàm *nobis*; Communiore aliquâ *nobis*, Regibus autem *propiore* quadam, atque illis *ſingulari*.

Quod ipſum, & *de loco Pſalmi* dici poteſt, qui etſi non incommodè quadrare poteſt omnibus qui ius dicunt: tamen quis non videt, aliter competere *Iudicibus*, quibus *poteſtas à Rege* delegata, aliter *Regi* ipſi, cui *à Deo* immediate; cuius ita Iudices in Prouinciâ perſonam ſuſtinent, vt Rex ipſe Dei? Quare ab *illis* per gradus intermedios itur ad Deum; Rex ipſe Deo proximus; cui proin *Dei* nomen, peculiari quadam, atq; inſigni magis adhuc ratione conuenit. Multo quidem magis *Moſes*, & meliore iure nomen *Dei* vendicet, qui id tum populo, quod Reges pòſt, præſtitit, (tum cùm ſolus ſederet, & Iſraëli ius diceret) quàm *alij illi*, quos Dei iuſſu, in *partem* pòſt ſollicitudinis vocauit; qui etſi & ipſi *Dij* vocantur in lege, erant tamen vt *Re*, ita *Titulo*, *Moſi* multis gradibus inferiores.

Nec multus iam nobis ſermo de CHRISTO ſeu *Vncto Domini*: ſat ſuprà de eo dictum. Ibi *Tortus*, quod & hîc, molîtur, vt *nomen* ſit Pontifici commune cum Rege. Nec hîc nec ibi locum vllum apponit, nec dictis fidem facit. Nos *Chriſtum Domini* de Pontifice dictum, non damus. Nec moramur vnctiones *Torti*. Nam & citra oleum *Cyrus Chriſtus Domini* dicitur, & antè Chriſma, CHRISTI, *Pſal* 105. A Deo titulus, qui latenter vngit, & in occulto, quos Regno deſtinat.

Titulum *quartum* neſcit, aut vnde irrepſerit. Siquid ego adiuto, ecquid cedet de ſententiâ? Lege ergo totidem verbis 2.Chr.9.8. *Dilexit te Deus, vt poneret te ſuper Solium ſuum*. Ibi Solium *Dauid*, Solium *Dei*. Dehinc iam fac titulum agnoſcas, ſaltem ne dicas *irreptitium*, ne nos te arreptitium dicamus.

Titulum *Serui Dei*, exufflat, vt vulgarem, vt Creaturis

omnibus

omnibus communem, quo tamen *Moſes* & *Dauid*, tanquam admodum *honorifico* indigetârunt ſe, atque ſupra res reliquas creatas paululùm extulerunt: En Spiritum hominis, qui quod Reges ſibi honori ducunt, tam ſuperbè abijcit, atque conculcat. Nec enim *Serui Dei* dicendi *omnes*, nedum *omnia* quæ Deo ſeruiunt. Nec *Seruum* eſſe Regem quocunque modo dicimus, ſed ſic, vt Deus ipſe Seruum ſuum agnoſcat. Ex officio enim *ſeruiunt omnia*, etiam quæ neque poſſunt *velle ſeruire*. Non tamen multos puto agnoſcet pro *Seruis*, & ex ijs, quos agnoſcit, qui illuſtri maximè loco ſeruiunt, per eminentiam quandam *Serui* ſunt, nec cæteris ſimiles, vel ſimili loco habendi. *Serui* enim non æquales.* *Seruum* ſe *Dei* dixit Saul; * 1.Sam.14.41
Serui huius *Dei* Saulis, Achimelech Summus Sacerdos [a] *bis* a 1.Sam.22.15
Seruum ſe profitetur. *Seruus Dei* Salomon: Hic tamen *Seruus*,
[b] Abiatharum (vt tu eum dici vis) *Conſeruum* ſuum depoſuit. b 1.Reg.2.27.
Videat autem *Tortus* ſi tam numeroſos nobis faciat *Dei Seruos*, nec pauciores quàm ſunt Creaturæ; ne ita, is, qui *Seruus Seruorum Dei* dici vult, *Seruus* cogatur eſſe Bipedum atque Quadrupedum omnium, &, quod adhuc maius eſt, *Dæmonum*. Seruiunt enim Deo & illi, *Gregoriano* more, *velint nolint*, quorum tamen non feret (ſcio ſaltem) vt *Seruus* ſit Pontifex.

Titulum *Angeli* obliquis oculis aſpicit: *Soli* Dauidi vindicat, & illi, *quâ Sapiens, non quâ Rex*. At in Sacerdotes depluit *generatim*. Ita *vnus* Rex *Angelus*; Sacerdotes *Angeli* ad vnum *omnes*. Quàm vbique malignus in Reges? Nec tamen ſolus
Dauid *Angelus*; Etiam Rex Tyri [c] *Cherub* dicitur, qui puto vo- c Ezech. 28.14 16.
bis in Choris *Angelorum*: Rex (inquam) Tyri, homo Ethnicus; vt iam ſpero, per *Tortum* liceat, quod Paganis datum eſt nomen, Regibus Chriſtianis non negare.

Eſſe ſecundùm cor Dei, etſi eo loco de *Dauide* dicitur; poteſt tamen, & ad alios commeare, qui *Dauidi* ſimiles; *Ezekiam* putà vel *Ioſiam*, vt ſic proprius eſſe deſinat. Nec ſequitur quod de *Saulo* addis & *Achabo*. Poteſt enim eſſe, & eſt ex corde Dei *Rex*, (*Magiſtratus* ipſe ſcilicet) vt ille tamen non ſit, qui *Magiſtratum* gerit. Rectè enim id animaduerſum, non *Tiberio* vel *Neroni* reddi iuberi officia hæc, ſed *Cæſari*.

In titulo *Luminaris*, cùm negare non poſſit, tamen moreretur iam, ſi non aliquâ noceret. Non ergo ſatis illi Sacerdo-

tes

tes vocare in ſocietatem nominis, vt ita, ſicut Rex, ſic Sacerdos; niſi Regem deprimendo, dicat, *magis Sacerdoti conuenire quàm Regi, nomen Luminis*: non veteri argumento *Bonifacij*, & analogiâ Solis ad Lunam, ſed certè quod nihilo plus ſapiat. Illi dicebantur *Lucerna Iſrael*, nempe *Reges*: Hij autem, nimirum *Sacerdotes, Lux Mundi*. Maior autem *Mundus* quàm *Iſrael*: Maior ergo, (fortaſſe, & tanto maior) *Sacerdos Rege*. At cùm hoc Seruator diceret, Vos eſtis *Lux mundi*, duodecim illos affatus, qui erant tum *Omnes*, nec præter eos *vlli*, Apoſtoli. Itidem, ſi *Omnes* per Orbem Reges daretur alloqui, *Illis* quoque idem illud ſuum diceret Chriſtus, *Vos eſtis Lux mundi*. Cùm *vnum* tantùm alloquitur, *Vnius Gentis* Regem, *Lucernam Iſrael* dicit, cuius Rex erat; Atque ſimili modò, ſi vnius Gentis Epiſcopum affari contingeret. Vt ſeptem illos *Apocal.* 1°. *Septem Stellas* diceret *Septem Eccleſiarum*; *Singularũ* ſcilicet *Singulas*; non autẽ vel *Stellas*, vel *Lucernas, Orbis Vniuerſi*.

In vltimo, vt agnoſcas *Tortum* à principio in finem vſque Regibus inimicum, vbi Apologia *Regem, Nutritium* nominauit; ille *Pontificem Patrem*, quo, *Nutritius* inferior multò eſt, vt potiores ſemper ſint partes Pontificis; quod Reges mordeat. Citat autem huic rei neſcio quid ex *Auguſtini* Epiſtolâ quadam, (non enim illâ, quam numeri notant.) At æquior hîc ſit cenſeo. Abſque hijs enim foret *Nutricijs noſtris, Pater Veſter* Pontifex eſuriret ſtrenuè, atque algeret, nec ita inflatus, obſericatus incederet, aut *pompaticè ingrederetur Domum Dei*. Quodſi autem, momenti quid ſit in *Patris* nomine, nihil opus adeamus *Auguſtinum*, atque alicunde apud *eum* ex Epiſtolæ angulo aliquo, Patris nomen eruamus. Sacræ literæ, non *Nutritij* modò nomen, vel *Nutricis*; etiam *Patris*, atque *Matris* ad Principes accommodant non inuitæ. Debora, [a] *Mater* dicitur in Iſrael. *Ezekias Pater*, atque, audi etiam, *Sacerdotum*. Sic enim Sacerdotes affatur ipſos. 2. *Chron.* 29. 11. *Filij mei, nolite verò negligere*. Vt Rex, iam *Pater* ſit, & Sacerdotum *Pater*; ne quid eo titulo inſoleſcant, aut ſupra Reges ſe efferant. Quem enim honorem habent Principes, non aliâ Lege habent, quàm *Quintâ*, quæ eſt de *Patre honorando*, propter *paternam* de Patriâ curam, nec minùs *paternam* de *Eccleſiâ*. Quicquid ergo præterea habet, hæc habet ex verbo

a *Iud.* 5. 7.

Dei

Dei Apologia, & Rex Nutritius Eccleſiæ ſit, & Pontificis ipſius, etiam, vt *Pater* ſit. Diu autem hoc, & per aliquot ſecula, non modò ante *Henricum octauum*, ſed etiam ante Pontificem vel *Paulum primum*.

ET ſunt iſta quidem ex Teſtamento *Veteri* ſatis ſolida *Fundamenta*, & quæ tu haud facilè conuelles. Nam de *Nouo* ibi quæ adijciuntur, eò ſpectant, ne quis ex eo, quod alieni tum à CHRISTO Reges terræ, imminutam putet, vel eorum in ſubditos poteſtatem, vel ſubditorum in eos fidem; neue priſtino ſuo iure excidiſſe videantur. Non quòd ad *Reges infideles* Primatum pertinere probent, non ſanè magis ad hos in *Nouo*, quàm ad *Ahaſuerum* vel *Nabuchodonezor* in *Veteri* (delirat hæc *Tortus*) ſed quòd *Cæſari*, ſi Chriſtianus fiat, vt *Conſtantino*, idem iuris ſit in *Eccleſiam*, quod in *Veteri*, *Ioſiæ* fuit; reditus ſtatim fiat *ad iura Regum Iſrael*, quamprimùm facti ſunt *Reges Iſrael Dei*, & eorum quiſque CHRISTO nomen dederit. Interim autem, ſit vel infidelis, ſit vel Hæreticus, *oretur* pro eó, non minùs quàm [a] pro *Nabuchodonozor*; nemo *vitæ* eius *inſidietur*, non magis quàm [b] *Ahaſueri*. Fidem penes ſemet ipſos habeant Chriſtiani ſubditi coram Deo; cæteris in rebus pietatem colant: ad eamque ſe *Conſcientiæ nexu* teneri diſcant à *Paulo*; *voluntatem hanc Dei eſſe*, diſcant à *Petro*. Non ergo id agitur, vt Eccleſiæ *Perſecutores*, *Tiberij*, *Caij*, Eccleſiæ *Gubernatores* habeantur; quem ſi quis eis titulum deferret, ne ſuſciperent quidem; vt qui Eccleſiam ipſam totis viribus extirpatum iuerint: tantùm vt tuti ſint à Sicâ, Veneno, Puluere Catholicorum ſuorum. Tum demum verò Eccleſiæ gubernacula capeſſant, cùm conuerſi ad fidem fuerint. Reddenda enim *Cæſari* quæ *Cæſaris* ſunt; *Cæſaris* ſunt, quæ *Cæſari* debentur: Debentur autem *Cæſari* Chriſtiano, quæcunque olim à Populo Dei ſub veteri Lege Regibus ſuis officia, vel debita, vel perſoluta ſunt: quibus & debita tum erant & perſoluta, ſubiectio & obedientia, non in Regni rebus ſolùm, ſed etiam Eccleſiæ.

[a] *Ier. 29. 7.*
[b] *Eſter. 2. 21.*

Nemo autem eſt, qui non videat quàm ſit abſurdum hæc aliò detorquere; ſed cùm hoc facit *Tortus*, cùm nequam facit, officium facit: quale illud, quòd *aliquas* tantùm *ſententias*, *de citatis*, *Regibus etiam Chriſtianis* ait, *poſſe conuenire*. *Aliquas* verò?

rò? Et quæ tandem non conueniunt? *Paganis* autem *conuenire omnes*, *neminem* (pòſt dicit) *inficiari poſſe*. Hoc ergò videri vult dicere; *plus iuris* eſſe Paganis Regibus, *plus illis* fauere Scripturas, quàm Regibus Chriſtianis; & mox tamen, vt quo nodo teneas, planè neſcias, *doctrinam Principibus omnibus communem illiſce contineri* aſſerit, ſiue Pagani, ſiue Chriſtiani ſint. Non *aliqua* ergo è citatis; omnes Principum Chriſtianorum ſunt. Quale etiam illud, quòd ſententias *aliquas* ex citatis detorquet, ad Principes Eccleſiaſticos, vel potiùs aliquam, nempe eam Apoſtoli, quâ *omnem animam iubet ſubditam eſſe Poteſtatibus ſublimioribus*. Hanc ſententiam ad *Eccleſiaſticos Principes pertinere* ait, cùm nec vlli tum eſſent Eccleſiaſtici qui Principes dicerentur; & ſi eſſent, tamen ad eos applicari non poſſet locus Apoſtoli, qui de ijs eſt *Poteſtatibus, quæ gladium geſtant*, & quibus *tributum penditur*. Eccleſiaſtici verò tum, mucronem gladij ſæpe geſtabant in ceruicibus, capulum in manibus non geſtabant: nec Publicanos adhuc habebant vllos, qui tributa ſua, ac vectigalia exigerent ab ijs, qui ſubditi, in Principatu ſuo. Tum *Apoſtoli*, in eas *Poteſtates* includi non
a In Rom. 13. poterant, quibus (ſiquid vidit [a] *Chryſoſtomus*) etiam *Apoſtoli* ipſi ſubditi iubentur eſſe.

Quæ verò poſt ibi format, per ſanè ſimilia ſunt *formanti* argumenta; iures à *Torto formata*; *formâ* enim hominem ad viuum referunt. Alioqui, ſiquid in eo recti, ſi curuam in terris animam non gerat, ſciat loca primùm à ſe, poſita locis non ſuis; de *tribus* vltimum, *primo* loco in Apologiâ ſtare: *duo priora*, quæ ille loco ſuo mouit, *voſtremo*. Vt autem locata ab eo malè, ita & *luxata* eſſe. *Vltimum* eius pro *Cæſare* eſſe, ille luxauit, quaſi contra Papam eſſet. *Duo priora* contra Papam, luxauit, quaſi eſſent pro *Cæſare*. Sinat ſtare locis ſuis, ſinat ad quem deſtinata ſunt, ſcopum petere; tum verò legat vel leuiter *Analytica ſua Priora*, nec ita valdè diligenter euoluat, reperiet non magno labore, *medium terminum*. Hoc autem modo. Qui ſe Vicarium facit eius, cuius regnum non eſt huius Mundi, in Regna huius Mundi ius non habet. *Vicarium ſe facere eius cuius Regnum non eſt huius Mundi*, Medius terminus. Qui Gentium non dominatur vt Rex, non dominatur in Reges Gentium. *Dominari Gentium vt Rex*, Medius terminus.

Digitized by Google

terminus. Atque *duo hæc* contra Papam, qui ſub Primatus ſpecie vſurpat ſibi ius Dominij in Regna mundi, in Reges Gentium. *Vltimum* non contra Papæ ius, vt tu oppidò quàm ineptè, ſed pro Cæſaris iure eſt. Ad hunc modum. Quod Cæſaris eſt ſcilicet tum, cùm iam Chriſtianus factus eſt, id Cæſari reddendum. Obedientia etiam in rebus Religionis Cæſaris eſt Chriſtiani iam facti. Medius terminus. *Quod Cæſaris eſt iam Chriſtiani: Iam* Chriſtiani dico; quo ita analogia ſeruetur Regum Iſraëlis ſub *Veteri Lege:* Chriſtianorum ſub Nouâ. Tum demum enim Rex iſtius debiti capax eſt, cùm eſt in Eccleſiâ, vt *Ioſias:* non cùm extrà, vt *Ieroboam.*

Nos verò Teſtamentum *Nouum* à Vetere non diuellimus; ex vtroque ius Regum aſtruimus. Habuerunt Reges in Vetere Primatum ſuum, atque inde nerui ſunt & lacerti cauſæ noſtræ. In *Nouo* autem, deteriore iure non ſunt. Sub eâdem ergo conditione, idem illis Primatus debetur, idem reddendus eſt. Tu verò *Torte* ne ſic ludas Scripturæ locis; quæ (vtcunque ludas illis) non potes eludere; & vtcunque abuti potes patientiâ, at iudicio Lectoris non potes. Sentit enim hęc ludicra non eſſe, ſeriò rem agi; adeo ſtabiliri illis Primatum, vt tu ſuccutiendo non ſis. Eccleſia verò Catholica, tantum abeſt vt eum Primatum *deteſtata ſit*; vt *Carolum*, vt *Ludouicum* [a] *Rectores Religionis*, Actis publicis Cõciliaribus, dixerit, ſcripſerit; Inter *Rectorem* verò & *Gubernatorem* quid intereſt? Aut ſi nulla ei vox ſatis eſt, niſi *Gubernatoris*, legat in Synodo ſuâ *Octauâ* Baſilium *Gubernatorem Vniuerſalis Nauis Eccleſiaſticæ.* *Caluinus* autem vt *Papam Regem:* ita *Regem Papam* non probauit; neque nos quod in Papâ deteſtamur, in Rege approbamus. At & *ille* nobiſcum, & nos *cum illo* ſentimus, eaſdem eſſe in Eccleſiâ Chriſtianâ Regis *Iacobi* partes; quæ *Ioſiæ* fuerunt in Iudaïcâ, nec nos vltrà quicquam fieri ambimus, & Tortus ſi ſcopum ferire voluit, non aërem verberare, *Septem illa* petere debuit & configere, quæ *hoc ipſo in loco* ponuntur Regis in Religione *munera*, & ad quem ſolum ſcopum collimare Iuramentum Primatus Regij, Rex ipſe (qui quid ipſe petat, optimè omnium nouit) non diſſimulanter aſſerit. Quos verò *Puritanos* appellat, ſi Regium Primatum deteſtentur, deteſtandi ipſi. Profitentur enim, ſubſcribunt, iurant indies.

[a] *Concil. Mogunt. ſub Carolo. Concil. Mogunt. ſub Ludouico.*

 dies.

Digitized by Google

dies. Sed & illi quod faciunt, ingenuè faciunt, & ſocietatem in hoc *Torti*, ipſúmque adeo *Tortum*, tanquam mendacem hominem, & alibi de alijs, & hîc de ſe; ac Sycophantam egregium deteſtantur.

Atque vt ſemel defungar totâ hac de *Primatu Regio* Quæſtione, ſemel vt conſtet *Primatus* apud nos quæ iura ſint, quid *illius* nomine intelligendum veniat; atque ita ceſſet veſtra dehinc, ceſſet aliorum calumnia de veſtro, & à vobis conficto, non noſtro, & à nobis agnito *Primatu*: paucis ſic accipe ſententiam noſtram.

Primò, Sub *Primatus* nomine Papatum nouum Rex non inuehit in Eccleſiam; ſic enim ſtatuit, vt non [a] *Aaroni Pontifici*, ita nec [b] *Ieroboamo Regi* ius vllum eſſe, conflatum à ſe Vitulum populo proponendi vt adoret (id eſt) non vel fidei nouos articulos, vel cultus Diuini nouas formulas procudendi.

a Exod. 32.4.
b 1 Reg. 12.28.

Neque verò id agit Rex, ne patitur quidem, vt ſibi poteſtas ſit, vel *incenſum adolendi* cum [c] *Oziâ*, vel *Arcam attrectandi* cum [d] *Ozâ*, quod vos toties tam odioſè inculcatis.

c 2. Chr. 26.16.
d 2. Sam. 6 6.

Veſtrum illud (quod *ad Primatum Pontificium propriè pertinere* dicitis) *docendi munus, vel dubia Legis explicandi*, non aſſumit, non vel Conciones habendi, vel Rei Sacræ præeundi, vel Sacramenta celebrandi; non vel Perſonas ſacrandi, vel Res; non vel Clauium ius, vel Cenſuræ. Verbo dicam; nihil Ille ſibi, nihil nos Illi fas putamus attingere, quæ ad Sacerdotale munus ſpectant, ſeu poteſtatem Ordinis conſequuntur. Omnino veſtra hæc calumnia eſt, in odium conficta, & Regis, & noſtrûm: Regis, quòd Ille ſibi hæc arroget; Noſtrûm, quòd nos Illi iſta tribuamus. Procul hæc habet Rex; procul à ſe abdicat.

Atqui in hijs quæ Exterioris Politiæ ſunt, vt præcipiat, ſuo ſibi iure vendicat; noſque adeo Illi lubentes meritò deferimus. Religionis enim curam, rem Regiam eſſe, non modò Pontificiam, & in Regijs primam; quámque Ille non ſolùm foris ab externâ vi, ſed & domi ab incuriâ hominum aſſerere teneatur. Vos quidem ipſi, ſi vis inſtet vlla, rem Regiam clamatis: Ille verò, ſi collapſa ſit Diſciplina, non minùs Regiam.

e Deut. 17.18. Ioſh. 1.8.

Nam cùm Lege ipsâ Dei [e] Cuſtos ſit & Vindex, non ſecundæ

cunctæ modò Tabulæ, ſed & primæ: primæ quoque ad ſe cu-
ram pertinere putat, & primam primæ. Et cùm [a] *Omnis ani-* a Rom.13.1.
ma Ei ſubijci iubetur: animæ etiam conſultum vult; magis au-
tem id atque priùs, quàm corpori.

Vis illa dicam Sigillatim quæ ſint? Quodcunque in re-
bus Religionis Reges *Iſrael* fecerunt, nec ſine laude fecerunt,
id vt *Ei* faciendi ius ſit ac poteſtas. Leges authoritate Regiâ
ferendi, ne blaſphemetur Deus (non negabitis; fecit [b] *Rex* b Dan.3.29.
Babel) vt ieiunio placetur Deus, fecit [c] *Rex Niniue*: vt Feſto c Ion.3.7.
honoretur, fecit [d] *Eſter* cùm Purim, [e] *Machabæus*, cùm En- d Eſt.9.26.
cœnia promulgaret. Denique ijs omnibus de rebus, de qui- e 1.Mac.4.56, 59.
bus in *Codice*, in *Authenticis*, in *Capitularibus* à *Conſtantino*,
Theodoſio, *Iuſtiniano*, *Carolo Magno* Leges latæ leguntur.

Tum, delegandi qui de Lege ſic Latâ iudicent, quod [f] *Io-* f 2.Chron.19.8.
ſaphat. Tum ſubditos, ne ſic latam violent, iuramento ob-
ſtringendi, quod & [g] *Aſa* & [h] *Ioſias*. g 2.Chr.15.14. h 34.32.

Quòd ſiqui in Leges ita latas committant, etſi Religonis
ea cauſa ſit, ſiue [i] *Pſeudoprophetæ* crimen eſt, ſiue [k] *Idololatræ*, i Deut.13.10.
ſiue [l] *Blaſphemi*, ſiue [m] *Sacra polluentis*, in eos authoritate Re- k 15. l Leuit.24.23.
giâ animaduertendi. m Num 15.35.

Conuentus authoritate ſuâ indicendi; Etiam de Arcâ re-
ducendâ, & figendâ loco ſuo, quod fecit [n] *Dauid*: Etiam de n 1.Chro.13.3.
Populo ad Dei cultum reuocando, quod [o] *Ioſaphat*: Etiam o 2.Chron.19.4
de Templo dedicando, quod [p] *Salomon*: collapſo inſtauran- p 1.Reg.8.64.
do, quod [q] *Ioas*: polluto purificando, quod [r] *Ezekias*. q 2.Chr.24.4. r 29.5.

Quanquam verò, non fruſtra ſibi præceptum putet à Deo,
[s] *vt deſcribat ſibi Legis exemplar, ſecum habeat ſemper, legat ſedulò,* ſ Deut.17.19.
[t] *dies noctéſque meditetur*, condiſcat inde cultum Dei vel ad ip- t Ioſ.1.8.
ſas vſque Ceremonias; nec hoc Illi dictum, vt totus ab alieno
ore pendeat, Ipſe quâ à ſe nihil planè dijudicet: In hijs ta-
men [u] *Os Eleazari*, non inuitus *conſulet*, & *requiret legem ab ijs*, u Num.27.21.
quorum labia ſcientiam cuſtodiunt: adhibebit in ſacris Legibus Mal.2.7.
ferendis, quos adhibere par eſt, quoſque ratio ſuadet, rerum
illarum conſultiſsimos, déque ijs optimè reſpondere poſſe.
Et in hijs, quæ ad Deum pertinent [x] *Amariam Sacerdotem*, non x 2.Chr.19.11
Zabadiam Ducem iubebit præſidere.

Quoad Perſonas; Omnibus omnium Ordinum ius dicen-
di: qui ſit (dicam ſtilo Scripturę) [y] *Caput Tribus* Leui, non mi- y 1.Sam.15.17

nùs quàm cæterarum, nec minùs Clericorum quàm Laicorum Rex; Contra *Abiathar ſiquis ſuperbierit*, [a] *Decreto* ſuo compeſcendi; etiam *Abiathar* ipſum, ſi ita meritus, Pontificatu [b] *abdicandi*.

a Deut. 17. 12.
b 1. Reg. 2. 27.

Quoad Res. Excelſa diruendi; id eſt, peregrinum cultum abolendi; nec modò *Vitulum aureum* ab Aarone conflatum, quod [c] *Moſes*, ſed & *Serpentem aneum* à Moſe erectum confringendi, quod [d] *Ezechias*; Et ſiue in Idololatriam abeat *Vitulus aureus*, ſiue in ſuperſtitionem *Serpens aneus*, vtrumque comminuendi.

c Exod. 32. 20.
d 2. Reg. 18. 4.

Nam de rebus, quæ ad decorem Domus Dei ſpectant, quæ dici ſolent *Adiaphora*, ſtatuendi, quod [e] *Ioas*; Et quæ materia ſchiſmatis eſſe aſſolent, futiles & inutiles Quæſtiones, authoritate ſuâ compeſcendi, quod [f] *Conſtantinus*; ne vos quidem ipſi negatis ius eſſe.

e 2. Chr. 24. 12.
f Socr. lib. 1. 7.

Poſtremò; ſi de Chriſtianis exemplum malitis, id poſtulat, vt Epiſcopus ſit τῶν ἐκτὸς quod *Conſtantinus*: vt *Rector Religionis*, quod non modò *Carolus Magnus*, ſed & *Ludouicus Pius*.

Hæc Primatus apud nos iura ſunt, ex iure Diuino. Reliqua Chimæra veſtra ſunt, quibuſcum quaſi cum vmbrâ veſtrâ σκιαμαχεῖν ſi libet, quantum libet, inſtituite. Nos illa non feriunt; Lectori, perinde vt affectus erit, vel ſtomachum, vel riſum mouent.

DIctum iam de *officijs* deque *Titulis*, quibus dignatur Reges Spiritus Sanctus: quibuſcum quàm bellè congeniat Cardinali, notauit *Apologia*. Quodſi in Cardinalem redundet ex eo fonte inuidia, vnde Regibus illam conflare voluit, quis non par pari relatum dicat? Quàm bellè verò iam inter ſe conciliet *Tortus*, age videamus. Verba Cardinalis, *Magis propriè Seruus dici debet, qui præeſt, quàm qui ſubditus eſt*. Falsò poſita primò. Non enim *magis propriè* dici debet, qui nec *propriè* debet. *Propriè* autem dici non debere, docet idem ipſe Cardinalis eodem ipſo in loco; dubitat enim, *an vlla ſeruitus in Principatu Politico*; Deinde, *Deſpoticam ſubiectionem veram & propriam ſeruitutem* dicit. At ſubditi *propriè* loquendo Principum δοῦλοι non ſunt. Docet & *Tortus*, qui ideo Seruos dici vult, *non quaſi ſubiecti ſint* (at *propriè* ſeruitutis ratio *in ſubiectione eſt*) ſed quia laborant regendo propter bonum publicum.

De Laicis. c. 7.

Digitized by Google

cum. Labor autem *propriè* ſeruitus non eſt; nec qui laborant, eo ipſo quòd laborant, propriè ſeruire dicuntur. Laborant etiam, qui liberi ſunt; neque Seruus *propriè in virgâ* venit, ipſe potiùs virgæ & correctioni ſubiacet. Quodſi autem ex eo Seruus quis *propriè* dicatur, quod propter bonum publicum, & populi vtilitatem operetur, liber qui propter ſuum: mali omnes *propriè* liberi, boni *propriè* Serui, nec niſi boni. Niſi bonos enim vix reperias, qui quærant quæ ſua non ſunt; aut laborent propter bonum aliud quàm ſuum.

Atque vt falsò poſita, ita nihilo veriùs, ex *Paulo*, *Gregorio*, *Auguſtino* confirmata. Paulus enim & Gregorius de Politico Principatu non loquuntur: Cardinalis de Politico. Quid Auguſtinus? *Etiam qui imperant ſeruiunt ijs, quibus videntur imperare.* Sic eſt. At hoc multum abeſt à dicto Cardinalis. *De Ciuit. Dei lib. 1. cap. 14.* Nuſquam enim hic *magis propriè*, ac ne *propriè* quidem. Quin (vt ibi Auguſtinus) *officio conſulendi & prouidendi miſericordiâ* ſeruiunt; vt *Tortus* ipſe reſpondet, *labore*, non *ſubiectione* ſeruiunt. *Magis* ergo *propriè* quod dixit, *minùs cautè* dixit, vel potiùs *nimis inuidioſe* dixit. Quod te autem malè habet de voce *Mancipij* Anglicè poſitâ, non Serui; ideo habet, quia vim vocis ignoras. Serui enim hîc apud nos; quorum cùm ſui Mancipij eſſe nequeant, ne vindictâ quidem Prætoris, & vox & conditio longè durior. Vtinam verò tam de voculâ non laborares. Principes enim *Mancipia* ſua facit Papa, ſi ad rem attendas; Stratores ſuos, ſtapedam tenere, Ceruices conculcandas dare: *Mancipia* quos facit, Mancipia dici cur non permittat? Durius multò facere hæc, quàm dicere.

Verba *Chryſoſtomi*; Senſus *Bellarmini*. Cohibeat Regem Diaconus, ſi cùm indignus ſit, idque palàm conſtet, accedat tamen ad Sacramentum. Cohibeat & *Medicus*, ſi ad noxium quid, vel inſalubre manum admoueat. Cohibeat & *Equiſo*, ſi inter equitandum, adigat equum per locum præruptum, vel ſalebroſum, cui ſubſit periculum. Etiamne *Medico*, etiamne *Equiſoni* ſuo ſubiectus Rex? Sed de *maiori poteſtate* loquitur, ſed eâ, ad rem noxiam procul arcendam: quâ in re charitatis ſemper *poteſtas* eſt *maxima*. Verùm dic, nunquámne Cardinalis dixit in loco, *Chryſoſtomum multa per exceſſum loqui?* Ego non dico; id dico, non tam curandum, quæ Chryſoſto-

mi

mi verba, quàm *quis animus* Cardinalis *in citando.* Caput illud Cardinalis euoluat Lector integrum; videat annon toto illo Capite, animus illi Reges deprimendi.

Quod ipſum reſponſum ferat, *ad Presbyterum ante Imperatorem de poculo bibentem.* Illuſtre exemplum: præſertim ſi & addas facti rationem, [a] *quòd digniorem exiſtimauit Imperatore Presbyterum*; tum, *quòd integrum ei non eſſet* (putà admiſiſſet in ſe ſcelus graue) *niſi Presbyterum Imperatori prætuliſſet.* At Presbyter iſte Cardinalis non erat; Cardinales autem Regibus non præferuntur, Socij tantùm ſunt. Quare peccauit iudicio hoc ſuo, vel iudicio veſtro. Tum, neque *Maximus*, cui factum hoc, Imperator erat, ſed Rebellis in Imperatorem, & tanquam Rebellis cæſus paulò pòſt à Theodoſio. Tortus autem ſatis ſe dixiſſe putat, cùm Cardinalem ait, *ex ſe hoc non affirmare.* Quorſum autem affert ex alio, niſi vt *affirmet ex ſe?* Non enim perſtringit, quod fecerit. Quæ illius intentio cùm afferret? Sine dubio, vt Reges moratos redderet. Aberat enim omnis inuidia procul, procul & omnis maleuolentia; præ amore, Regem infra Presbyteros atque Diaconos ablegauit. Lector autem qui ſapit, putabit in *Martini* exemplo illo, magis *Maximi* patientiam, quàm *Martini* modeſtiam elucere.

a *De Pontif. lib. 1. cap. 7.*

De Regum authoritate, quòd *ex iure diuino non ſit*, quòd immediatè à Deo non deſcendat, Cardinalis ait; Tortus probat; *Aſſeri enim Scriptorum ſententiâ communi.* At nec *omnium*, nec *optimorum.* Deriuatam enim in *Moſen* authoritatem à Deo ipſo ſummam, nullo mediante corpore collectiuo, in quo locata primùm à Deo authoritas illa ſit, pòſt inde in Moſen collata. Idem pòſt factum in Regibus, ſine lege vllâ tum Regiâ: Populus nihil contulit: Christi Domini, non Christi populi ſunt. Oleo Sancto infuſo ſignare id Deus voluit, & conſignare: ex *Sion* Sanctuario ſuo, non ex *Millo* Conuentus Popularis loco, authoritatem illis eſſe. Quo ipſo Oleo teſtatus eſt, quàm vel Propheticam, vel Sacerdotalem, tam Regiam etiam Diuini iuris eſſe. Tam (inquam,) niſi hîc Regibus prærogatiua ſua ſit; aliqua certè; vel ex eo, quòd per eminentiam nomen habeant *Chriſtorum Domini*; vel ex eo, quòd Solium Regis, *Solium Dei*: Cathedra Ponti-

Pontificis Cathedra *Petri* modò eſt. Quod enim apponit *Tortus* de Regno in Rempublicam interdum mutato, nimis craſſum eſt. Acutus homo non diſtinguit inter formam, atq; authoritatem Regiminis; forma *de hominibus* eſſe poteſt; *de cælo* ſemper eſt authoritas. Qui rem quidem hîc paulò magis expenderit, *hinc*, ſemel à Deo collatam Regi poteſtatem, propagari in ſtirpe perpetim lineâ non interruptâ; *illinc*, in Pontifice interrumpi ſubinde, nouo ſemper Pontifici de nouo poteſtatem applicari, putet certè Pontificis authoritatem *mediatè* ab Eccleſiâ eſſe; à Deo *immediatè* non eſſe: & inanem planè Chimæram veſtram eſſe Poteſtatis Pontificiæ, à demortuo *præcedente* vſque ad *nouum renunciatum*, in aëre *pendulæ*; tum autem ὡς ἀπὸ μηχανῆς in *ſuccedentem* demiſſæ. Vos ergo expedite de Pontifice. Nos de Rege videbimus; præſertim cùm de Romano veſtro Cardinalis ipſe trepidet, cùm ita vobis ſuadet. [a] *Tametſi fortè non ſit de iure diuino, Romanum Pontificem Petro ſuccedere in Præfecturam totius Eccleſiæ: tamen ſiquis abſolutè petat, an iure Diuino Romanus Pontifex ſit Caput totius Eccleſiæ, omnino id eſſe aſſerendum.* Nobis non licet eſſe tam diſertis, *Omninò id aſſerere de Iure Diuino eſſe, quod tamen fortè de Iure Diuino non eſt.*

a De Pontif. R. 2°. cap. 12.

Depoſitos ab Imperatore Pontifices fatetur; ſed negat *potuiſſe iure deponi.* Ergóne *iniuriâ* depoſiti (quos ibi nominat) *Iohannes 12. Gregorius 6*, duo, non homines ſed monſtra hominum, & propudia generis humani? Non audet *iniuriâ* dicere. Quid dicit? *Non propriè depoſitos ab Imperatoribus, ſed à Concilijs Epiſcoporum.* Etiámne deponi poteſt Papa à *Concilio non Generali*, à Concilio *Epiſcoporum aliquot*? Caue *Torte*; Etiámne ab illegitimo Concilio? Quæro enim an fuerit legitimum? Nam ſi legitimum, quo depoſitus *Iohannes 12*, legitimus & Canon *In Synodo.* Caue & hîc. [b] *Baronius* enim iam & Veſtri homines, potiùs quàm admittant Canonem illum pro legitimo, Concilium illud mutârunt in Conciliabulum; atque ita iam *Iohannes 12* vir optimus, in Concilio illegitimo, per iniuriam depoſitus. Quare Confeſſor ad minimum; Martyr etiam ſine dubio futurus, niſi pòſt confoſſus fuiſſet in adulterio. Sed hæ technæ veſtræ ſunt. Nobis, qui

b Ad ann. 963

Ccc neſci-

neſcimus illas, ſatis eſt, quòd legitimus Pontifex potuit iure deponi à Rege; nempè *Abiathar* à *Salomone*, idque propriè, ſine Concilio omni, vel legitimo, vel illegitimo. Et *in illâ Hiſtoriâ* neminem extitiſſe in totâ Pontificum ſerie, qui Regem vllum depoſuerit.

Nuſquámne apud Cardinalem extat locus eiuſmodi, quo Epiſcopis liceat Reges deponere? At tu modò locum huiuſmodi apud *Sanderum*, verè *aureum* dixiſti. Quodſi verè aureus, Cardinalem dedecere non poteſt. *Aſſerere* ibi vos dicit, atque *meritò aſſerere, Quoſcunque Reges Chriſtianos, ita Epiſcopis & Presbyteris ſubeſſe, vt per ſententiam eorum deponi poſſint.* Credo autem tibi, Epiſcopos, cùm in bonâ gratiâ Pontificis ſunt, dici ab eo Venerabiles fratres; ſed ſi bilem mouerint, an vllus fuerit Papa tam iracundus neſcio, qui illos *mancipia* dixerit: certè aliqui (ſi vera narrant Hiſtoriæ) vt *Mancipia* habuerunt; etiam (ſi bene memini) Cardinales. Cur enim non habeant, qui ſocios eorum Reges ſæpè ſic habuerunt?

De Viſib. Monarch. lib. 2. c. 4.

De interuallo quod eſt inter Eccleſiaſticos & Principes, hijs illi quid præſtent, mollire iam nititur: *non dici de quibuſlibet Eccleſiaſticis* (putà de Curatis) *ſed de Principibus Eccleſiarum.* At quibuſlibet Eccleſiaſticis animarum cura eſt; etiam fortè *Minoritis* maior animarum cura, quàm *Maioritis.* Denique rem reijcit in *Nazianzenum*; *totidem verbis ibi haberi.* Quid verò? *Tam longè Epiſcopos ſupra Principes eſſe, quàm eſt anima ſupra corpus.* At nec *longè ſupra* ibi eſt, nec *tam longè ſupra. Liberè loquentem ſe ferre vult Præſidem Prouinciæ,* (non *Imperatorem*; is vos error diu exercuit, iam depoſuiſtis) *eſſe enim ſibi* dicit *Principatum, eumq́; maiorem, aut Spiritum Carni cedere oportere.* Modeſtè ſatis hoc. Veſtri enim hîc homines animaduerterunt, totum hominem vtrique poteſtati ſubiectum, tam Eccleſiaſticæ quàm Politicæ. Nam & religio in *corpus* ius exercet; & ad *animas* quoque pertingit ciuilis obedientia, nec inanimis res eſt. Quare *totum* hominem, quâ terrenæ fœlicitatis capax, ſubiectum Politicæ; eundem *totum*, quâ capax eſt æternæ, ſubiectum Eccleſiaſticę. Non rectè igitur inſtitui à vobis quaſi *partis* cum *parte* comparationem, cùm ſi propriè loqui detur, vtrobique, in totum, æquale ius ſit.

Oratio ad Præſid. iraſcentem.

ſit. Præſidi etiam, cui prouincia in ciuilibus modò, curæ eſt, rectè comparari Epiſcopum, Regi non rectè: cui in vtriſque cura incumbit, cui vtriúſque & *Amariæ* & *Zabadiæ* deſignatio. Qui verò *Nazianzenum* benè nôrit, ad illius animum non putet eſſe, ſic dilatari atque extendi verba eius ad ſenſum ab indole eius alienum, & à totâ vitæ ratione; qui longè aberat, vt præ Eccleſiaſticis ſic Principes eleuaret. Non erat hoc illorum, vel morum vel temporum.

Bonæ fidei iam actionem inſtituit, de loco non rectè citato. *Non ibi dicit Regem per Subditos ſuos deponi poſſe.* Non ibi? Sed annon dicit omnino? Si non ibi, annon alicubi? Quid iuuat autem, ſi ad præſens intermittat paroxyſmus, pòſt autem tanto recurrat acrior? Tamen ex loco citato quæro. Depoſuit Reges Pontifex, ſolâne id ſententiâ ſuâ? Legiſti quenquam, qui latâ ſtatim ſententiâ depoſuerit cum Sceptro Coronam? quenquam qui non, quâ potuit, reſtiterit? Quid tum Pontifex? Quod *victi faciunt*; *ad Populum prouocat*; per ſubditos rem agit, interdicit ne pareant, edicit vt inſurgant; facit *primò* non ſubditos, *pòſt* hoſtes etiam. Deſertus, profligatus à ſuis Rex, ita demum ceſsit, quicúnque ceſsit. Res eò redit; deponit Populus, non Pontifex, etiam vbi Pontifex deponit. Abſque illo, fulmen eius contemnant, ſententiæ obnuncient: vt & contempſerunt & obnunciârunt nonnulli, quibus Populi ſui fides ſubleſta non fuit. Quanquam de Cardinalis mente quid quærimus? Remittit nos ad *Sanderum* ſuum, inter aurea cuius dicta iam antè in Apologiâ numeratur & illud: *Rex, qui Pontificis authoritati ſe ſubÿcere recuſabit, nullo modo tolerandus eſt, ſed omnem operam Subditi dare debent, vt alius in eius locum quamprimùm ſurrogetur.* Audis, *Subditi operam dare debent: debent quamprimùm.* Subditorum opera quæritur, quæ ſi deſit, fruſtra tonet fulgurétque Pontifex. Nec alia vel *Philopatri* mens, vel *Didymi*, vel *Roſſæi*. Denique cur delicias faciat hîc *Tortus?* Turbatis non ita pridem in *Galliâ* rebus, non alia tum doctrina *Pariſiis* regnauit; niſi geſſiſſet ibi rem cædendo Populus, Pontifex ſedendo haud quicquam effeciſſet.

Qui paulò ſuprà, depoſitos agnouit Pontifices duos *Io-*

Digitized by Google

hannem 12um & *Gregorium 6um*. idque *propriè à Concilijs Epiſcoporum:* mutauit iam mentem *Tortus*, & negat, *vllo modo deponi poſſe. Nemini enim mortalium permiſſum eſſe, de ijs iudicare.* At mortales credo erant, qui in Concilio *Conſtantienſi* tres ſimul Pontifices iudicârunt, etiam depoſuerunt, idque legitimè; alioqui Sedis inuaſor *Martinus Quintus*, qui *tribus* illis ſurrogatus eſt; nec illorum melior conditio, qui ei pòſt ſucceſſerunt, omnes malæ fidei poſſeſſores. At hæc noua tum fuiſſet Theologia, & exploſa ab eis: *Non poſſe à Generali Concilio iudicare Papam*; de quâ inter omnes Theologos & Iuris conſultos hodie non puto conuenire. Verùm *ſcriptum id in Generalibus Concilijs ante multa ſecula; Nemini mortalium permiſſum eſſe iudicari de Pontifice.* Quinque ibi Romana Concilia citat Cardinalis; *Sinueſſanum, Silueſtri, Sixti tertij, Symmachi, Adriani ſecundi*, in quibus ſi domi ipſe ſibi Pontifex ius dicens, ſeipſum abſolueret, non referret admodum. Sed nec in illis hoc dicitur, præter fortè *Sinueſſano*, aut *Silueſtrino*, quorum iam pudere incipit vel Cardinales ipſos. Reliqua non negant à Concilio Generali, totam Eccleſiam repræſentante, loco moueri poſſe. Omnia hæc in *Conſtantienſi* excuſſa ſatis, nec obſtabant tum eis quò minùs de Pontifice ſententiam ferrent. Generalia ibi plura non ſunt; duo ſunt tantùm, nec valdè ad rem. Quorum in priore, *Chalcedonenſi*, inter alias cauſas ſanè permultas (*duodecim* enim propter quas depoſitus ibi tum *Dioſcorus*) & illa eſt, quòd in *Leonem* petulantior fuiſſet. At nec ſola fuit, nec præcipua depoſitionis cauſa; ſed quia procax in Concilium, & quia ter vocatus non comparuit. Neque verò ita exhorruit rem illam Concilium vt narrat Cardinalis; & de *Nemine mortalium*, ſyllaba ibi nulla. Non magis quàm in poſteriore illo (nuper iam Octauo Generali facto) cuius nondum ſatis limati Canones, *partim enim integri, partim in compendium redacti; quòd commoda & emendata exemplaria vobis deeſſent.* Quodſi autem id permiſſum dicerent *nemini; nemini vni* ſentirent: licere tamen *Concilio* quod *vni* non licet. Certum illud; ventilata hæc omnia à *Cuſano, Cameracenſi, Gerſone*, quique eandem pòſt ſententiam tutati ſunt, *Panormitano, Maiore, Almaino*. Certum autem, *Pariſijs* hære-

hæreſin eſſe, hoc quod tu aſſirmas, defendere; vbi ſi dicere audetis *Pariſienſes Concilijs pluribus Generalibus litem mouere*, quæ non vultis, audietis. Se enim, Conciliorum Generalium Defenſores, vos oppugnatores eſſe.

Quem verò pòſt, *Tortus* diſtraxit articulum in *duos*, is in Apologiâ *vnus* eſt, *duabus* ex clauſulis conſtans, oppoſitis inter ſe. *Papæ obedientiam deberi propter conſcientiam*; *Regi deberi propter ordinem politicum*. Vbi vix bonâ fide *Tortus*: diuulſit enim, qui *vnus* erat, procudens nobis ex *vno duos*. Nec enim negare voluit Author legitimis Eccleſiæ Rectoribus ſubijci Chriſtianos, etiam propter conſcientiam, non minùs ſanè quàm Reipublicæ. Id notauit, in Papæ obedientiâ vrgeri cônſcientiam; in Principis, politicum ordinem ſat eſſe. Atque, vt in priore vos reprehendimus, non Patres, qui ſi in viuis eſſent, nollent in ſenſum veſtrum verba ſua pertrahi, nec ad tam odioſam Principum abiectionem applicari: atque, vt Concilia vos accuſatis, quòd Pontifices depoſuerint, nos ſacram hanc in illis & neceſſariam authoritatem defendimus: atque, vt verbum Dei, quique eſt in verbo Dei locum & planum, & plenum maximè, de obedientiâ in Principem *propter conſcientiam*, Principi vindicamus; vt hæc omnia priore loco: ita in poſteriore de calumniâ quam obijcit, *Tortum* conuenîmus; conuenîmus autem *ex ore proprio*. Si enim Clerici eius *verè Regum Subditi non ſint*; nec verè tenentur eorum Legibus, quippe eâ authoritate latis, à quâ illi immunes. Quod faciunt ergo (dum Leges obſeruant,) conſcientiæ nexu nullo faciunt; tantùm ex rationis dictamine, quaſi *ſi bene monenti auſcultarent*, non autem parêrent imperanti; nulla Legis vis eſt, ad eos obligandos; vbi vis nulla ad obligandos, ibi Conſcientia libera. Conſcientiæ ergo vi, Clerici nihil debent: ratione tantùm, & reſpectu ad politicum ordinem *ipſi ſe continent* in officio; Lege autem, vel conſcientiâ Legis *non continentur*. Nec id culpam minuit, quòd *non ibi diſputet Cardinalis de eâ, quæ Regibus debetur obedientiâ*. Diſputet, non diſputet; obiter, ex propoſito rem tractet: ita diſputare debet & tractare, vt de ſubiectione propter conſcientiam nulli vel Laici vel Clerici eximantur. Vis legis, vtrobique eadem, eadem

Digitized by Google

vtrobique ad Leges, ad Legum obedientiam obligatio.

Lex *in Clericos vim nullam habet, vi Legis nihil faciunt.* Ciues ergo ſunt, & legibus ciuilibus viuere non tenentur. Quid proximum iam, niſi vt Reges Clericorum Superiores non ſint ampliùs, neque Clerici Regum ſubditi; Rex Laicorum Rex ſit, non Clericorum? Fatetur verum hoc *Tortus*, tamen rixatur de lanâ caprinâ. *Clerici*, dici voluit: noluit apponi verba, *qui & nati ſunt & degunt in Regnis Principum. Non quòd vera non ſint, ſed quòd non opus erat ad ea deſcendere:* id eſt, quia *Torto* & *Torti Domino* veritate *nihil opus erat:* poteſt taceri, nec dici veritas, niſi quando *Tortus opus* iam eâ eſſe ſignificet. Imò vt *vera*, ita *opus ad ea deſcendere.* Putet enim alioqui quis Clericos alienos, natos *Papiæ* peregrè huc fortè venientes, ſubditos dici Regis noſtri. Ne qua fraus ſit, opus erat adijcere, etiam *qui nati*, etiam *qui ætatem hîc agunt, ipſos illos Clericos veſtros*, Regem tamen pro Superiore non agnoſcere. Conſequi verò ex eo, quòd *Garnettus, Oldcornus*, reliqui Proditores, proditionis rei eſſe nequeant, actio in illos nulla inſtitui: non eſt enim crimen illud niſi Subditi in Regem. Ille verò iam non verè Rex, illi etiam neque verè iam ſubditi. Effutijt iſta temere *Emanuel Sa*, puto illi diſciplinam propterea datam, deleta pòſt ſunt de *Aphoriſmis* eius, *non quòd vera non ſint, ſed quòd non erat opus ad ea deſcendere.* Tempus erit cùm *opus erit.* Tum verò deſcendent ad illa, vel ruent potiùs. Ruere enim ad hæc oportet ex abrupto, non per gradus deſcendere. At hæc *inuidiam conflant; quid opus ad illa deſcendere?* At hæc ſolertiam excitant; *opus ad illa deſcendere.* Si *non opus*, vobis fortè *non opus*; *opus* Regibus.

De altero autem membro, *Ipſis fas ſit Principes ſuos iudicare*, debuit negare *Tortus* illud, *ſuos. Sui* enim non ſunt Principes, ijs qui *verè non ſunt Subditi.* Sed ne concitaret odium, conflaret inuidiam, maluit in voce *Ipſis* nodum quærere. At vox illa ſcirpus eſt, *Ipſis* (id eſt) *Eccleſiaſticis. Eccleſiaſticis fas eſt Principem ſuum iudicare. Quibuſdam* concedit; *Quibuſlibet* negat. At *Eccleſiaſticis* licet ſi *quibuſdam* licet; atque ea propoſitionis vis eſt vbi ſigno caret, nec vi vocis vllâ, *Eccleſiaſticis*, ſignificat *cuicunque Eccleſiaſtico.* Dixiſſet aliquid ſi *vni* id *Ponti-*

Digitized by Google

Pontifici licere dixiſſet: peccatum enim tum eſſet numero. Iam non *illi ſoli*, prẹter illum pluribus, permittit hoc. Tantùm, hanc Regibus gratiam facit, ne priuatum quemq; Sacrificum pro Iudice ſuo agnoſcant, néue vllum, niſi in Eccleſiaſticâ aliquâ dignitate poſitum. Manet tamen illud. Etiam qui maximè priuatus eſt, exemptus eſt à ſubiectione Principis. Ita Subditus non eſt, ita Carnifex eſſe poteſt, etſi Iudex fortè non poteſt. Magnas verò agere gratias Principes Cardinali, qui hæc de illis tam benigna, tam ſe digna vel *dicat*, vel *credat*, vel *ſomniet*.

Saltem, ſi nec *ſub lege conſcientias*, nec *ſub Rege perſonas* habeant: at *in rebus* quẹ merè ciuiles ſunt, vel *in minimis earum* ſubijciantur *ſaltem Clerici*. Ne id quidem, *niſi ex diſcretione tantùm*. Laudatur enim erga Regem obedientia ſi diſcreta ſit & oculata, vel in minimis; quæ tamen erga Patrem Societatis non laudatur, niſi cæca ſit & indiſcreta, etiam in maximis. Non ergò *niſi ex diſcretione tantùm, vel in minimis*; idque (ſi *Torto* fas credere) conſentiente in hoc, atque approbante Scholâ totâ Theologiæ, atque Iuris vtriuſque: vt nec Theologus ſit, nec Iuriſconſultus, qui id in dubium vocet. De eo verò (ſi placet) videamus. Conuenire dicis nec *in dubium verti*. Audio, non credo. Video enim [a] *Sotum* de Quæſtione hâc [*An Clerici à poteſtate ciuili exempti*] ita ſcribentem, *De hâc quæſtione partim cum Hæreticis nobis lis eſt, partim inter Catholicos non ſatis conuenit*. Aliqui ergo veſtri in dubium vertunt. Video & aſſerentem, *Perſonas Eccleſiaſticas, neque iure diuino neque humano eſſe omnino à Legibus ciuilibus exemptas*. Addit autem & rationem. *Quia Clerici non obſtante Clericatu ſuo, Ciues tamen ſunt Reipublicæ, & membra eius. Ciuilis autem Reſpublica non gubernatur, niſi Legibus Principum. Quatenus ergo ad pacem ſpectat Reipublicæ, tenentur Clerici eis obedire*. Quòd niſi res ita ſe habeat, addit abſurdum: *Alioquin, Clerici Hiſpani, non magis tenerentur Legibus Hiſpanis obtemperare, quàm Gallicis: quod eſt falſum*. Ne verò *ex diſcretione ſolâ* hoc facere videantur, pergit porrò. *Enimuero ſi Rex precia frumenti, vel quarumcunq; rerum moderetur: Clerici cariùs vendentes* mortaliter *delinquunt, & ad reſtitutionem*

[a] In 4[um]. Diſt. 25. Q. 2. A. 2.

Digitized by Google

nem ſicut Laici tenentur; & idem eſt de multis alijs Legibus. Quod ipſum probatur & [b] *Victoria: Cùm præterquam quod Miniſtri ſunt Eccleſiæ, Ciues etiam ſint Clerici, Ciuium lege viuere tenentur.* Tùm & ratione hâc vtitur. *Rex Clericorum etiam Rex eſt, non Laicorum. Clerici ergo Regi ſubiecti ſunt. Nec adminiſtrant temporalia, niſi poteſtate Principum temporali: Poteſtati ergo eius temporali ſunt ſubditi.* [c] *Medina* verò argumentum inde ducit, *Quòd Lex Euangelica non diſſoluit obligationem naturalem quæ præerat, nec debita priùs contracta* vel carnis, Coniugi: vel æris, Creditori: vel ſeruitutis, Domino: vel obedientiæ, Principi. *Ne Baptiſmo quidem ſolui poſſe hæc. Quodſi non Baptiſmo, certè nec Sacerdotio:* ſi non ex eo quòd Chriſtiani, nec ex eo quòd Clerici.

b De poteſt. Eccle. Relect. 1. Sect. 7 Propo. 4

c De reb. reſtit. Quæſt. 15.

Quo etiam iure, *in dubium vertitur*. Qui quiduis probare ſe poſſe putant, *diuino* contendunt; Qui modeſtè magis ſapiunt, *humano*: Non enim diuino. [d] *Si iure diuino res examinanda, nec Clerici nec eorum res à iuriſdictione Seculari immunes.* [e] *De Iure diuino, nihil dici debet, quod ex ipſo iure diuino oſtendi non poteſt.* [f] *In Iure diuino nulla lex apparet, quæ verè diuina ſit.* Ius diuinum duplex: Veteris Teſtamenti, & Euangelij. [g] *In Veteri Teſtamento dubio procul Sacerdotes à Principibus Secularibus iudicati.* [h] *Nullus eſt in Euangelio apertus locus, quo eximantur.* Poteſt per Pontificem, poteſt per conſuetudinẽ reſtringi vel limitari immunitas hæc tota. Quare poſitiui & humani iuris eſt. Nam ſi diuini eſſet, non Pontifex illam, non conſuetudo vllâ ex parte imminueret. Nihil illis iuris in Ius Diuinum. Quæ currit in eam præſcriptio, non curreret, ſi diuini iuris eſſet. Etiam manente immunitate, eſt tamen in perſonas Clericorum Principi ius ſuum, *Si crimen atrox; Si Clericus in profundum venit malitiæ; Si ter monitus.* Non eſſet autem vel in hijs: ſi, vt ne eſſet, Lege Diuinâ cautum foret. Tum, vario iure hâc in re vtuntur Gentes variæ. In Galliâ ſubijciuntur Clerici in realibus tantùm: At ab antiquo hîc apud Nos, & in realibus, & in perſonalibus. Idem verò vbique ius eſſet, ſi Diuinum eſſet: Varietas humanum reuincit. Deniq; ſi à Cardinale quærimus, quo iure totum hoc; reſpondet, * *iure partim diuino, partim humano, partim neutro.*

d Couarru. Pract. Quæſt. 31.

e Medina de reb. reſtit. Q. 15.

f Couarr. ibid.

g Idem: ibid.

h Soto in 4um. D. 25. Q. 2. A. 2 Couarr. Pract. Quæſt. cap. 31.

Idem. cap. 32.

Idem. cap. 31.

* De Cleric. lib. 1. cap. 28.

Quàm

Quàm hæc verò diſſoluta, *partim hoc, partim illo, partim neutro?* Quis in iſtis acquieſcat?

De antiquiſsimis temporibus, *in dubium vertitur.* Primùm, *ab initio non fuit ſic.* Non enim ſub Lege naturæ. Poteſtates enim ſub eâ non erant diſtinctæ. Antequam autem diſtinctę poteſtates, ijſdem omnes, Clerici, Laici Legibus viuebant. Non ſub Lege Veteri, audîſti paulò ante *Couarruuiam*; non ſub Nouâ, audîſti *Sotum.* * *Chriſtus* de Pilato Præſide faſſus, *habuiſſe in ſe poteſtatem, eamque deſuper datam.* [a] *Paulus* ſtare ſe ad Tribunal Cæſaris, vbi ipſum οὗ δεῖ κρίνεσθαι, vbi *oportuit* (non liberum ei erat) *iudicari.* Idem ipſe *Paulus* legem fert. *Omnis* anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: *Poteſtatibus* ſcilicet, gladium gerentibus; *Poteſtatibus*, Tributa & Cenſum recipientibus. *Omnis anima*, etiam *Apoſtoli*, etiam *Euangeliſtæ*, [b] Chryſoſtomo ita aſſerente. *Canon Generalis eſt* (ait [c] *Victoria*,) *Exceptio autem in Scripturis non ponitur.* *Petrus* verò, quibus ſcripſit [d] *Paſcite qui in vobis eſt Gregem*, Compresbyteris ſuis: ijſdem ipſis ſcripſit; [e] *Subditi eſtote Regi; quia hæc eſt voluntas Dei.* In Primitiuâ autem Eccleſiâ Subiectos fuiſſe docet, ad Canonem *Sicut, Cauſ. 11. Quæſt. 1*, Gratianus ipſe. *Ex hijs omnibus datur intelligi, quòd in Ciuili Cauſâ Clericus ante Ciuilem Iudicem conueniendus eſt.* Eſt verò Deo gratia: deſignatas habemus iam vt res, ita tempora rerum; quoto ſeculo demum, à quo Principe, immunitas quæque conceſſa eſt. Atque hoc, debemus Cauſæ *Venetæ*, quæ fecit, vt penitiùs nuper in totam Quæſtionem hanc inquireretur.

* Ioh. 19.11.

a Act. 25.10.

b In 13. ad Roman.

c Relect. 1. Sect. 7. Prop. 2.

d 1. Pet. 5.2.

e 1. Pet. 2.15.

Cùm verò ad duo Capita reuocetur tota hæc Clericorum Exemptio; *Quoad bona, Quoad perſonas: Quoad bona* [f] Cardinalis *humani iuris* aſſerit; *Quoad perſonas* non audet dicere, *diuini*; id tantùm dicit, *Iuris eſſe Diuino valdè conformis.* Quod, quid aliud eſt quàm hæſitare? *Diuini* non potuit, *humani* noluit; commentus eſt *tertium*, quod illi *neutrum* eſt, *conforme Diuino.* Verùm ne de perſonis quidem ſatisfacit ſibi: In loco Apoſtoli, *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit:* [g] *illud*, omnis anima (inquit) *includit Clericos*, (*id eſt*) *perſonas Clericorum: Illud*, ideo tributa præſtatis, *dicitur*

f De Cleric. Lib. 1. cap. 28.

g Ibid.

 etiam

etiam de Clericorum bonis. Bona Clericorum niſi eximantur priuilegio Principum, tributa præſtant. Animæ ergo Clericorum niſi eximantur eodem Priuilegio, Poteſtati Seculari ſubditę ſunt ei, cui de bonis tributa prę́ſtant. Fauent è Patrum numero *Chryſoſtomus*; è Scholaſticorum *Aquinas*. Tum, quod *de bonis* adducit non eximendis Bellarminus, idem ipſum *pro perſonis* adduci poteſt, Clericorum ſcilicet. *Nullum proferri poteſt Dei Verbum, quo iſta exemptio confirmetur*. In verbis enim Chriſti, *Mat. 17.* non habetur, vt *Auguſtinus*:
Ibid. ſaltem, *non iubetur*, vt *Bellarminus*: colligitur tantùm per conſequentiam; nec neceſſariam, ſed probabilem; totáque rei origo exemplo nititur, cui *Iuris Diuini* nomen indere, nec Cardinali tutum videtur, vel conſultum ſatis. *Humano* itaq; iure data ſunt, à Regibus data. Non enim immunitates has dederunt vel *Pontifices* vel *Concilia*; receperunt enim eas Pontifices atque ij, ex quibus Concilia conſtant: quas receperunt, ipſi ſibi dare, à ſe recipere non potuerunt. Agnouit autem in Bona, poteſtatem Cæſaris Seruator: *reddi* iuſſit *Cæſari*: *reddi*, non *dari*: debitum ergo, non gratuitum. Tributum ſolui iuſſit; quod iuſſit ſolui tributum, ne ſcandalo eſſet, & ipſe ſoluit. Agnouit in ſeipſum poteſtatem Prę́ſidis: agnouerunt Apoſtoli exemplo illius. Vſus beneficio ciuium *Paulus*, & *lora* euaſit & *iniquum forum* declinauit. Imperando *Petrus* ὑποτάγητε, legem ferendo *Paulus* ὑποτασσέσθω, ſubiectionem vterque ſanciuit. Tu verò, ſi habes quo *haurias*, *hauri* nobis (quæſo) ex *Nathan* Prophetâ prono in terram Re-
a 1.Reg.1.27. gem adorante, & dicente [a] *Nunquid à Domino meo Rege exiuit verbum hoc, & mihi non indicáſti Seruo tuo? Hauri nobis* (inquam) Reges *magis propriè* Seruos eſſe, quàm Dominos: Vel ex illis *Dauidis*, *Sadocum* Pontificem, & *Nathan* Prophetam allo-
b 1.Reg.1.33. quentis, [b] *Tollite vobiſcum Seruos Domini veſtri*. Si Funem habes
c 1.Reg.2.27. & Situlam, *hauri* nobis ex Rege *Salomone*, [c] *Abiathar*, Pontificem deponente: *nunquam depoſitum à Rege Pontificem*. *Hauri* ex loco *Apoſtoli*, Omnis anima ſubdita ſit: *Non omnem animam*, non enim Clerici vllius animam. *Hauri* de *Chryſoſtomo*, qui vel *Prophetas* vel *Apoſtolos* ſubditos ait, id, de *facto* fuiſſe, non *iure*; neutros nec *Apoſtolos*, nec *Prophetas* ſubditos fuiſſe.

Magis

Digitized by Google

MAgis ad animum vobis, *Pontificis* nomen à Numâ *haurire*. Origine ergo vox illa Romana, & prophana eſt. In Scripturâ non legitur: qui poteſt, cùm Romana vox ſit? Scripturæ autem natiuæ, Hebraicè vel Græcè tantùm; Latinè niſi per Interpretem non loquantur. Sed diu perſcrutatus, tandem in *Libri Iudith* capite quodam reperit verba hæc, *Ioachim Summus Pontifex*. De Libro autem ſuo vbi reperit, non ſecurus, præfari cogitur, *Sacrùm* eſſe: *Etſi Caluiniani non recipiant, at receptum eſſe tamen in Nicenâ Synodo*. Itane, *receptum*? Quo Canone? Imò, *Hieronymus hoc aſſerit*. Quid tandem? *Synodus Nicena eum in numero Sanctarum Scripturarum legitur computâſſe*. Legit ergo alicubi hoc *Hieronymus*. Sed cùm *legiſſet*, num credidit ipſe, vt nos cum eo credamus? Non credidit. Lectione enim illâ non obſtante *ter reijcit* ipſe Librum *Iudith* de Canone; 1. Prologo *Galeato* in *Pentateuch*. 2. in *Libros Regum*. 3 in *Prouerbia*. Non ergo affirmat ita *receptum* fuiſſe; *legiſſe* ſe affirmat, ſed apud incertum Authorem ſuſpectâ fide, de quo & ipſe dubitauit. Verba enim ipſa, *Legitur computâſſe*, vel [a] *Lindano* veſtro, *dubitantis ſuſpicionem ſubindicare videntur*. Alioqui, quem *recepiſſet* Nicena Synodus, *reciperet* & ipſe, nec ita ad *eos qui extra Canonem* ſunt, toties ablegaret. Tum, qui *Concilio Niceno* interfuerunt [b] *Athanaſius* & [c] *Euſebius*, neuter *recipit*; *facerent*, ſi pro Canonico à Concilio approbatus fuiſſet. Etiam, quæ *octoginta* pòſt annis (*Lindano* ſupputante) *Nicenam* ſequuta eſt [d] *Laodicena* Synodus, non accenſuit. Dein, ætate illâ floruerunt [e] *Hilarius*, [f] *Nazianzenus*, [g] *Epiphanius* ſummi viri, *Nicenam* Synodum venerati omnes, quorum nemo tamen recipit; Et qui poſt illos non diu, *Hieronymus* & [h] *Ruffinus* in hoc concordes, etſi in multis non ita. Poſtremò omni ætate viri doctiſsimi, etiam qui poſt *Carthaginenſem* Synodum vixerunt [i] *Iſidorus*, [k] *Damaſcenus*, [l] *Hugo à Sancto Victore*, [m] *Lyranus*: Veſtri quoque & de veſtris non infimi: [n] *Antoninus*, [o] *Dionyſius Carthuſianus*, [p] *Toſtatus*, [q] *Caietanus*.

Verùm age ſanè; recipiatur libenter. Tu tamen ſic ſemper es infœlix, vt, etiamſi dentur tibi quæ probare non potes, nihilo tamen minùs *aqua* tibi *hæreat*. Quid affers nobis de

a *Panop. lib.3. cap.3.*
b *In Synopſi.*
c *Canon lib.2. cap.10.*
d *Canon.59.*
e *Prolog. in Pſalm.*
f *De Ver. & Genuin. ſcript. libris.*
g *Lib.1. Hær. 8. & de Menſ. & Ponder. pag.418.*
h *In Expoſ. Symbol.*
i *Etym. l.1.c.6.*
k *Lib.4. p.122. Græc. Veron.*
l *Prænot. Elucidat. de ſcript. cap.6.*
m *In Princip. Ezr. Tob.*
n *Part.3 tit.18. cap.6.*
o *Enarrat. in Geneſ. Art.4.*
p *Præfat. in Mt. Q.3.*
q *In ſuis Com. in lib. Hiſtor.*

Libro Iudith? Ioachim Pontifex Summus. Liber *Iudith* an Latinè ſcriptus? Non, ſed *Græcè*; *Græcè* quomodo habetur? ἱερεὺς μέγας. id eſt, *Sacerdos Magnus.* Sacerdos magnus Pontifex non eſt. Aut ſi demus tibi, vt analogiâ quâdam Pontifex ſit; at Summus maximúſue non erit. Vnus enim in Veteri Teſtamento Pontifex ſiue Sacerdos Magnus: *Maximus* autem, vel *Summus* dici non potuit, niſi plures eſſent Pontifices, *Maximo* illo minores, *Summo* inferiores. Niſi ergo tibi condonetur *Liber* ipſe; niſi & *vitioſa tranſlatio*; iacet *Pontifex* tuus *Maximus.* Nec enim *Sacerdos* Pontifex, & *Magnus* toto gradu diſtat, & minor eſt *Maximo.* Quo verò Interpretis vitio legitur ibi in Vulgatâ *Pontificis* nomen; eodem ipſo, vbicúnque per vetus Teſtamentum legitur, eodem, vbicúnque per Nouum. Non in Scripturis legitur *Pontifex*, niſi *tranſlatis*, *interpolatis* per vos; nec Spiritus Sanctus, ſed veſter Interpres ibi poſuit. Nec eſt enim vox vlla in Nouo, quæ *Pontificem* deſignet, niſi Ἀρχιερεὺς, id eſt, Summus vel præcipuus Sacerdos. At tibi alius credo *Pontificum* gradus eſt, alius Sacerdotum; nec relatione ad *Sacerdotes* veſtros (ſic enim quiuis Sacerdos Magnus Pontifex, etiam Archipreſbyter) ſed ad *Pontifices* ſuos, Pontifex Maximus eſt.

Verùm eſto; voculam de Scripturâ Ethnicâ nullam nobis fas attingere, ne *Parentandi* quidem: vobis liceat tranſumptâ de Numæ Sacris voce, veſtrum *Pontificem* nuncupare. At, cui ſtomachum non faciat quod ibi ſequitur, vt quia CHRISTVS *Magnus* Pontifex, Papa ſit *Maximus?* vt ita meliore iure, maiore titulo ſit Papa veſter, quàm CHRISTVS. Quâ fronte hoc? niſi fortè, nihil intereſſe putes inter *Magnum* & *Maximum*, *Summum* ſcilicet gradum & *infimum.* Vt, *Magnus Chriſto* ſatis ampla vox ſit, Pontifici non ſit, cui, niſi *Maximi*, nulla ſatis idonea ſit dicenda. Quaſi poſſit Pontifex piè dici *Maximus*, cùm CHRISTVS dicatur non niſi *Magnus.* Potuit quidem Apoſtolus, qui CHRISTVM *Magnum* ſcripſit, ſcripſiſſe *Maximum*: Quodſi illum *Maximũ* ſcripſiſſet, ſubſiſtere potuit Papa vnico infra Chriſtum gradu. Iam nec æquali contentus eſt; *Magni* titulus ſordet illi; *Alexandri, Pompeij, Caroli: poſitiuum* nihil Papam decet. Chriſtus ſi volet conſiſtat in *ter-*

tijs, Magnus ſit: Vicarius eius plus vltra *duos gradus* conſcendit, *Maximus* ſalutari vult. Nec alia Patris hîc ſors quàm Filij. Nec minùs extolli vult Pontifex, & ſupra Patrem. Sat erat Chriſto, ſi Patri diceret, *Pater Sancte:* Pontifex, ſi *Eum Patrem Sanctum* modò dicas, obliquis te oculis aſpiciet. *Pater Sanctus* ſalutari non ſuſtinet; nec vel ſcribi vel dici, niſi *Pater Sanctiſſimus.* Et quid hoc aliud eſt, quàm non dico [a] *ſimilem eſſe velle Altiſſimo:* ſed [b] *extolli ſuper omne quod dicitur Deus?* [a] *Eſa* 14 14. [b] 2.*Theſ*.2.4.

Ecce autem alterum. Parum ei viſum, vt quantum *Maximus Magno*, tantum *Papa Chriſto* præſtet, (ſic enim *gradibus* diſtant tantùm) niſi ex *toto genere* diſtent: Papa *fidei Caput* ſit, pro quo antè pugnauit ſtrenuè; *Rex ne ſit*, imò *Chriſtus ne ſit* quod iam agit. Optâſſet enim magnopere, vt nomen hoc *Capitis fidei*, *Chriſto cum Papâ* commune eſſet, cupiſſet admodum, vt *Papa Chriſto* illud communicare, *Chriſtus* illud *de Papâ* participare poſsit; ſed quæſiuit loca diligenter, nec vſquam vllum reperit, qui tribuat. *Caput fidei* Papa, legitur apud Gregorium: *Caput fidei* Chriſtus non legitur. *Fidei Author*, ſed non *Caput*, & *Caput Eccleſiæ*, ſed non *Fidei*, legitur apud Apoſtolos; *Caput fidei* nuſquam legitur. Dolens ergo votum emittit. *Optâſſem* (inquit) *vt Aduerſarius vel vnum locum notâſſet in toto volumine Bibliorum, vbi Apoſtoli hoc nomen ſoli Chriſto tribuerint.* Quorſum autem *ſoli*? Quid opus? cùm nec omnino, nec cum alio quidem tributum ibi, ſat ſcias ipſe. Sed tamen obſecro te *Torte*, ſi vlla apud te *fidei* pars ſit, quæ *fidei* pars Chriſtus, ſi *Caput fidei* non eſt? Quo in membro locas? Quid erit ad fidem? An humerus, ceruix, vertebra prima, ſub Capite Papâ? Sine verò te exorem, vt vel Occiput ſit ſaltem, & vel aliquâ in parte *Capitis* hæreat.

Imò verò *ait*; ſit ſi volet *Caput Eccleſiæ, legitur* illud; *Caput fidei*, ne ſit, non legitur. At hoc iam aliquid eſt: tantum, ſi vt ſæpe *mendax*, ita aliquando *memor* Tortus. Quid eſt enim *Caput fidei*, vel Torto? * *Caput fidelium, Caput Eccleſiæ, Caput per quod Eccleſia fidem & diſcit & docet: Caput Eccleſiæ?* Quare & *fidei Caput* iam; ſalua res eſt. Ter enim hoc de Chriſto legitur totidem verbis: at de Papâ credo vix vel *vno loco, in toto volumine Bibliorum. Secundò*, Qui *Caput Eccleſiæ*, idem & *fide-* * *Pag*.110.

lium Caput; fideles enim Eccleſia; Quanquam & *Caput anguli* cùm dicitur, *fidelium* dicitur; *fidelium* de Iudæis, *fidelium* de Gentibus, qui quaſi *paries geminus* conſurgit, connexus in Chriſto *lapide angulari. Tertiò, Caput* autem *per quod Eccleſia fidem & diſcit & docet*, ita Chriſto conuenit, vt præter Chriſtum nemini, qui *ſolus eruditam linguam* donat loquenti (etiam ſi vel Papa ſit) vt *doceat*; ſolus *aurem intelligentem* Auditori vt *diſcat*. Ita, vel *Torto* etiam interprete *Caput fidei* Chriſtus. Legitur verò hoc in Volumine Bibliorum; & *Inimici* ſint *Iudices*.

At *non ſolus Chriſtus Caput*. Quàm ridiculè? Quaſi de illorum numero *Caput* non ſit, quæ ſi ſint, *ſola* ſint: niſi *ſola*, eſſe non poſsint. *Vnicum* enim eſt *Caput, vni corpori:* Eccleſia *vnum corpus:* niſi *bicipitem Aquilam* fingas, aut *tricipitem Geryonem*, cui tot *capita* ſint, quot in Mitrâ Pontificiâ Coronæ. Chriſtus autem *ſolus* Eccleſiæ *Caput*, non *Papa*. Eccleſia enim *corpus Chriſti* ſolîus, non Papæ; nec vos, qui audetis valdè, ſic tamen audetis loqui, vt *Papa corpus* dicatis Eccleſiam. *Solus*

Epheſ. 4. 16. (inquam) *Chriſtus Caput* (vt Apoſtolus *Capitis* vim explicat) *ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram vniuſcuiuſque membri, augmentum corporis facit. Iunctura ſubminiſtrationis; operatio in menſuram membrorum, corpori incrementum*, âb *Illo ſolo*. Quodſi *iunctura*, quâ fidelis quiſque Chriſto connectitur, *fides* ſit: *Caput fidei* ſolus Chriſtus; cuius *Capitis* miniſter (putà *Manus*, vel *Brachium*) *Paulus*, (quidni autem & *Petrus?*) non autem vel hic, vel ille, *Caput*. Nec tu vnquam effugies vim vocis quam attuliſti, *Authoris fidei. Fidei* enim *Caput* eſt, qui *Author*; cùm *Caput author* ſit & origo *ſenſus* omnis, & *motus*, qui inde in reliqua membra deriuantur; vt ſi *ſyllabæ* non ſint, *mens* ſit; vſque adeo autem ſit, vt qui neget eſſe, non longè abſit ab *Hæreſi*; *Hæreſi* autem Blaſphemâ, vt cui, *Fidei* præter Chriſtum, *Caput* ſit, vel *Author*.

Vtcunq; verò duæ illæ voculæ *Caput fidei*, apud *Gregorium* ſint; excogitauit tamen ſenſum eis *Cardinalis*, quem *Gregorius* nunquã cogitauit. Maior autem eius audacia, qui ſenſum illũ excogitat, quàm eius, qui accuſat ita *excogitantem*. Sed neq;

Gregorius

Digitized by Google

Gregorius is fuit, qui peccare non poſſet; nec ſi peccauit (& vel *Petrus* fuit) peccantē accuſare, nefas. Qui ſecus *auſit dicere*, reperiet qui *auſit accuſare*. Excuſamus autem libenter *Gregorium*, nec id illi in mentem vnquam veniſſe dicimus. Scis verò ipſe in ore eſſe omni Populo, *Gregorium è Romanis Epiſcopis bonis, vltimum; è malis primum fuiſſe*. Quâ *de bonis vltimus*, quis velit accuſare? Quâ *de malis primus*, quis auſit defendere? Multa ſunt illius ſanè præclara. Etiámne omnia? Veſtrorum non nemo accuſauit illum, quòd ad *fabellas* nimis credulus; Alius, quòd Imagines, vt, confringi noluit à *Sereno*, ita, vetuit adorari; Alius, quòd ita temerè excanduit in nomen *Vniuerſalis*, nec adhibuit lepidam aliquam diſtinctiunculam, quod vos iam ſtudioſè facitis. Vos hæc audetis accuſare audaculi: non omnibus id datum eſt. Egit verò id *Author Apologiæ*, vt commodâ interpretatione leniret, ſiquid in Titulo illo durius, quem ſiquis formulâ loquendi propriâ vrgeat, error ſanè ſit in Theologiâ, ſi alius eum, quàm Pontifex vſurparet: qui tamen *homo* eſt & ipſe *circundatus infirmitate*, non ita *confirmatus in actu gratiæ*, quin poſsit errare: vt, cui *cor* ſit, cauſa non deſit, illius interdum *accuſandi*. *Canus de hu-man. Hiſt. auct. lib. 11.*

CLaudit verò iam Reſponſionem vt par eſt; quaſi ſi dicat; *Iudicet Lector ſi auſit*. Nihil enim rogatum vult Lectorem; nihil deprecatur; imò iudicium ferre non ſinit: tantùm (pro faſtu ſuo) iubet *aperiat oculos*, admittat radios *Torti*, quibus quaſi lumine amictus incedit; affulgebit ei ſtatim iubar, quo omnia intuitiuè videat, vt diſcurſu nihil opus. O ſupercilium! *Non rogo lectorem vt iudicium ferat quaſi de re dubiâ*. *Feret* verò *non rogatus* iudicium de hoc tam ſuperbo poſtulato, quaſi de *Re* non dubiâ, quaſi de *Re*, de *Homine non dubiæ arrogantiæ*. Ad extremum valedicere ſimul voluit, & maledicere; & quod peſsimum genus *maledicendi*, ei, qui bene dixerat. Perſtrinxi ſuprà. Lacinias verò quaſdam hîc *Tortus* habuit, è *Paciano, Cyrillo, Auguſtino*, tam detritas, vt ſine illis iam *Papiſtis non fiat Liber*. Quid illæ narrant? Nomen *Catholici* honorificum. Quis negat? Quis non omnia bona de eo dicat? Non poteſt non de eo *Magnificè ſentire*, qui de Symbolo rectè ſentiat. Sed *hoc nomen tribuit Rex Pontificijs in Apologiâ*. Quid tum ſi

ſi *tribuit?* Bono animo es; Seriò non dixit; ſeriò dictũ id nemo intellexit; ſeriò nec ipſe tu: non potuiſti, qui aliquammultis in locis *Pontificios* vos, & *Papiſtas*, & *Papicolas* dici itidem legiſti, tam *multis* verò, *toties*, tam *ſæpe*, etiam *ſæpius*, quàm *Catholicos*. Noluit tamen ſemper ſic, ne bilem totam moueret, abſtinuit interdum: nec *Ironia* tamen fuit, *Charientiſmus* potiùs. Ita enim fieri amat, qui decoxit paternam rem, de ſtemmate tamen patrio blanditur ſibi & titulo generis; *Generoſus* audire vult; niſi audiat, non libenter auſcultat. Dicam ergo *Generoſum* hunc, etſi degenerem, vt aures arrigat: dicam & *Saracenum*, (vt ipſe ſe diu iam nuncupauit) qui verè *Agarenus*, quo vtar æquiore: & cum B. Paulo, *Feſtum Optimum*, qui tamen *vix bonus*; & vos *Catholicos*, qui tamen nihil minùs. Etiam, ſi *Matthæus* cognomen ſuum illibenter audiat, *Tortum* ſe dici ægrè ferat, faciam illi hanc gratiam, vt *Matthæum*, non *Tortum* ſed *Deflexum*, illum nominem. Ad hoc exemplum delinire vos eo verbo voluit; nec quomodo *appellandi eſtis*, ſed quomodo *appellari gaudetis*, *Catholici* vocabulo, paululùm permulcere.

Quodſi incidiſset in alium quenquam *Matthæum* præterquam qui *Tortus* eſſet, aliam credo gratiam retuliſſet Prima enim eius gratia, *mendacium prodigioſum*. Sedet enim hîc in *Telonio ſuo mendaciorum* Matthæus; verba numerat; *tertio quoque verbo* Catholicos ſe dici legit. *Admoue* verò *oculos* Lector, quod te paulò antè *Matthæus* voluit; *Ter mille* ibi verba, per *Sexaginta* penè paginas reperies, nec vel *ſemel* in illis *Catholici nomen*. Paginæ ſunt in toto *centum octodecim*; de illis *centum* ſunt, nec vſquam in eis vox illa *Catholici*. Multo verò ſæpiùs *Tortum* hîc *mentientem* legas, nec tertio quoque verbo, mentientem tamen. Vide ergo quàm *Catholicè* mendax. Dignum verò hoc, quo claudat *extremum mendaciorum* agmen: *Extremum* enim eſt *vtroque* ſenſu, *vtrâque* vocis vi. Secunda autem gratia, *maledictum plus quàm barbarum*. Nam neque Barbari hanc vicem referunt, vt qui comiter appellet, maledico dente mordeant. *Non eſt Catholicus aduersùm quos ſcribit, à quorum communione ſe alienum profitetur.* Ille verò nec aduerſùm vos ſcribit, quâ Catholicam vllam veritatem

tem tenetis; nec alienum ſe à communione veſtrâ, vel *profitetur*, vel *proteſtatur*, niſi tantiſper dum ad *Catholicam* illam Primitiuam redeatis. Nobiſcum verò, de *Orthodoxi* nomine, litem mouete ſi vultis; de *Catholici* non poteſtis; de cuius & *re* & *voce* credimus *vt vos*, etiam meliùs *quàm vos*. Vos enim ceſsiſtis ipſi de *Catholicæ* nomine, cùm nuper *Romanam* ei infœliciter adieciſtis: & *Catholicam*, (id eſt, totius Orbis) ad *Romanam*, (id eſt, Vnius vrbis) redegiſtis: *Catholicam*, id eſt, Orbe toto diffuſam, & *Romanam*, quæ tamen Orbis totius vna tantùm vrbs eſt. *Catholica Romana*, noua vox: tantundem autem valet, ac *Catholica non Catholica*, Romana κατὰ πόλεως, Catholica καθ' ὅλα eſt; vt vos iam (ſi ita loqui fas, & id vocis natura ferat) *Catapolici* potiùs quàm *Catholici* dicendi ſitis.

Enimuerò quòd ita *Catholicæ Romanam* addidiſtis (dixi iam) perinde eſt, ac ſi *Catholicam* aliam agnoſceretis, non *Romanam*. Diſtinctionis id gratiâ factum eſt; diſtinguitis eâ voce *veſtram*, ab eâ quæ *Catholica* eſt, *Romana* non eſt. Alioqui quid opus, quid attinebat, ſi vna modò *Catholica* ſit, commiſſuram hanc rudem & nouam, ei aſſuere? Vos ergo ſitis de *Catholicâ Romanâ* veſtrâ, quæ extra Symbolum eſt: Nos de illâ quam credimus, quæ *merè Catholica* eſt nec ad *Romam* reſtricta, qualis in Symbolo. Etiam quæ Orthodoxa quoque eſt; quæ *non adorat, vel colit omnem ſimilitudinem*: quæ *non adorat quod neſcit*: quę *ex Chriſti Calice bibere iubet omnes*: quæ *orat ſpiritu, orat & mente non minùs*: quæ, *in quos non credit non inuocat*: in quâ, *Caput fidei Chriſtus, Vicarius eius Spiritus Sanctus*: De hâc nos & ſumus, & eſſe profitemur. Vos verò, cùm multa apud vos reliqua ſint adhuc de *Catholicæ fidei* dogmatibus, quanquam nonnihil *fermentata*, membra quidem *Catholicæ*, etſi *non ſana membra*, dicere ſuſtinemus. Quando verò regulam illam nondum didiciſtis [*Inter bonos benè agier:*] quando, dicat vobis bene quis, dicat malè, par gratia eſt; quando, quæ humanitate ſolâ, neceſsitate nullâ indulſit vobis Rex, aliorſum accipitis, atq; in prauum ſenſum detorquetis: quid reſtat, niſi vt dehinc iam *Catholicos* vos nemo dicat, niſi *ipſi, vos*? Quod quidem ſedulò facturum ſe deinceps, ſanctiſsimè in ſe ſuſcepit Rex Sereniſsimus. Liberam enim ex eo vocem emiſit

Digitized by Google

palàm & publicè, multis, méque ipſo cum multis audiente, honorem ſe hunc nemini dehinc *Torto*, vel *Torti ſimili* habiturum, vt *Catholici* nomine dignetur; poſtquam morem hunc veſtrum tam Barbarum cognouit, qui clementer vobis dicunt, in eos inclementer *conuitia* regerendi; nec perdet vlteriùs iam *vocem* tam *bonam* apud *homines* non *bonos*: malè eam locauit apud *malos*; cùm tam inurbani eſtis, pœnitet locâſſe; parciùs pòſt *adhibebit*, imò ne adhibebit quidem. *Eritis* per *Eum* quod *eſtis*, & quæ non vultis, (ſed quæ debetis tamen) in poſterum à Rege ſemper audietis.

* *
*

ERRATA.

PAg. 11. lin. 37. Nicenis, leg. Nicenos. p. 14. l. 24. retunde, leg. retunde. p 25. l. 8. ciuiliter, leg. in ciuilibus. p. 21. 16. tam, leg. eam. p. 48 25. ac, leg at. p. 50. 21. cæteri, cæteros p. 86. 23 priuatum, priuatam. p. 97. 23. obſequi : dele colon. p 101. 17. cælares, leg. celares. p. 102. 29 tam, leg. eam p. 109. 16. Categoricum, terrenum, leg. Categoricum : Terrenum. p. 112. 18. actua, aucta. p 117. 8. poſitum, leg. propoſitum. p 123. 18 cuiuſmodi, leg. eiuſmodi p. 126. 27 reſpondeat, leg. ſpondeat. p. 129. 9. *dele* in. p. 135. 5. Edicta, leg. Edicto p. 141. 17. pendet, pendent p 158. 35. conſtet. cætera, leg conſtet. Cætera. p. 177. 21. intelligeret. Pont. leg. intelligeret, Pone. p. 178. 15 Ioas, Ioſias. p. 179. 3. eſt, Paginâ, leg. eſt. Pag nâ. & lin. 5. aduerſari, Paginâ 15. leg aduerſari. Paginâ 14. p. 211. 38. ad, leg ab. p. 218. 7. ſummum, leg. ſummam p. 220 10 potes, poteſt. p. 222. 11. illis, illi. & lin. 16. ſed, leg. niſi. p. 223. 10. concedit, conceſſit. & lin. 24. nihil peccat, leg. nihil iam peccat. p. 231. 13. deauxit, leg. deduxit. p. 258. 27. facit, quoties, leg. facit ? Quoties. & lin. 29 redigit? Quid, leg. redigit. Quid. p. 273. 1 fortè, leg. certè. p. 296. 17. quiss, leg quis. p. 307. 18. eò, leg. eo. p. 311. 2. opprimendso, leg. opprimendos. p. 312. 19. inducit, induſſt. p. 314. 4. Puntifex ? Nec, leg. Pontifex. Nec. & lin. 6. pareant ? Vbi, leg. pareant. Vbi. lin. 7. abeſſe ? Ecquando. leg abeſſe. Ecquando. p. 315. 3. tibi, ibi p. 341. 9 quoque, quoquo. p. 347. 5. *dele* de. p 348 4. iuſſu, iuſſi. p. 354. 12. Leoni, Leonis. p. 365. 24 quæ, qui. p. 368. 15. cauſâ, cauſa. p. 374. 10. aliquâ nobis, leg. aliquâ nobis & remotâ. lin. 24. Moſi, Moſe. p. 376. 38. hæc, hoc. p. 377. 1. & Rex, leg. vt Rex. p. 378. leg. 25. à ſe, poſita, leg. à ſe poſita, p. 388. 10. iudicare, leg. iudicari. & lin. 13. iudicari, leg. iudicare.

Digitized by Google

Digitized by Google